Krauſse & Eltzner sc. Leipzig

Henric Müller

Doctor og Professor i Theologie.

Symb. 2 Cor. 6, 10.

„Som Bedrövede, dog altid glade."

W. C. Lönnings Forlag

Himmelsk Kjærligheds

eller

Guds Kjærlighed

til

Sjælen i Christo.

Betragtninger

ordnede

til alle Kirkeaarets Søn- og Helligdage,

af

Dr. Heinrich Müller,

fordum Senior ved det theologiske Facultet og Superintendent i Rostock.

Med Forfatterens Portrait.

Christiania.

I Commission hos A. D. Wulfsberg & Co.

Forlagt af W. C. Lonning i Stavanger.

1853.

Stavanger Menighed

tilegnes

denne Bog i Jesu Christi inderlige Kjærlighed

af

Udgiveren.

„Faa Ord behoves til at Christne forstaae hinanden og faae hinanden kjær. Navnet Jesus er nok til at bringe Mennesker hinanden nær, som før aldrig saae hinanden og forbinde dem saa fast, som om de altid havde kjendt hverandre."

At nærværende Samling af Betragtninger snart vil bane sig selv Veien, naar dens Indhold først er bleven almindelig bekjendt, nærer man ingen Tvivl om. Den indeholder en sammenhængende, levende og opbyggelig Fremstilling af Evangeliets samtlige Lærdomme, hvilke udledes af Guds Kjærlighed, som Middelpunktet af al Aabenbaring, til vor Forløsning og Helliggjørelse. Vor Kirke besidder, saavidt vides, neppe en lignende saa almeen Bog; thi hvad der i den nyere Tid af dette Slags er udgivet, er mindre stikket for Hvermand, end kun for enkelte Stænder. Om Bogens Fortrinlighed yttrer forresten den nokſom bekjendte Vaisenhuuspræst i Kjøbenhavn, Enevald Evald, Følgende:

„Omendskjønt den store Gud har aabenbaret sig for os Mennesker efter alle sine guddommelige, herlige Egenskaber og Fuldkommenheder, som en evig, uforanderlig, alviis, alvidende, almægtig, naadig, barmhjertig, hellig, retfærdig, sandru og trofast Gud, saa har han dog allermeest og herligst aabenbaret sig for os i sin store og ubegribelige Kjærlighed, Naade og Barmhjertighed, hvilket saavel kan sees i Skabelsen og Opholdelsen, som fornemmeligen i det store Forløsnings-Værk, da han saaledes har elsket Verden, at han har givet sin eenbaarne Søn til en Frelser og Saliggjører for det hele menneskelige Kjøn, og især for dem, som troe. Heri priser Gud sin Kjærlighed mod os derved, at Christus er død for os, der vi endnu vare Syndere[1]), og „deri er Guds Kjærlighed aabenbaret iblandt os, at Gud har sendt sin Søn, den Eenbaarne, til Verden, at vi skulle leve med ham"[2]). Kjærligheden kjendes og aabenbares saaledes i alt det, som den Herre Jesus har gjort og lidt for os, i alt det Gode, som han har forhvervet os, i al den Naade og Salighed, som Gud lader os forkynde og tilbyde i Christo, i alt det Gode, som han baade har beviist, og vil bevise imod os, og skjænke os i Christo Jesu. Alt det, som vi kunne slutte heraf, og sige i Henseende til Guds Sind og Hjertelag imod os, er dette: „Seer, hvor stor en Kjærlighed"![3]) eller, som Johannes siger: „Gud er Kjærlighed"[4]). Gud har aabenbaret sig, og aabenbarer sig for os som Kjærlighed, baade i Skabelsen og i Opholdelsen, i hans faderlige Forsyn og Regjering, i Forløsningen, i Evangeliets Forkyndelse, i at kalde, oplyse, igjenføde, retfærdiggjøre, hellige og herliggjøre os, i at lære, lede og føre os ved sin Aand, ja i alle sine Veie og Førelser, og i sin hele Huusholdning med os, saa at vi, i hvor vi vende os, i hvad vi agte paa, eller betragte af Guds Gjerninger imod os, og i alle hans Veie og hans hele Huusholdning med os, maa sige: „Alle Herrens Stier ere Miskundhed og Sandhed, for dem, som bevare hans Pagt og hans Vidnesbyrd"[5]) eller, som Johannes siger: Gud er Kjærlighed. Spørge vi nu: Hvad fordrer Herren, vor

[1]) Rom. 5, 8. [2]) 1 Joh. 4, 9. [3]) 1 Joh. 3, 1. [4]) 1 Joh. 4, 8. 16. [5]) Pſ. 25. 10.

Gud derfor af os igjen? saa hedder det: Intet uden Kjærlighed[1]). „Gud er Kjærlighed, og hvo som bliver i Kjærlighed, bliver i Gud, og Gud i ham"[2]). Derimod „den, som ikke elsker, kjender ikke Gud; thi Gud er Kjærlighed"[3]). Dette er „Enden paa Budet" som Paulus siger:[4]) men eftersom vi arme Mennesker ved Syndefaldet ere blevne ganske „uduelige til at elske Gud", ja vort Kjøds Sands er Fiendskab imod Gud, og hverken er eller kan være Guds Lov underdanig, saa har den kjærlige og naadige Gud efter sin Barmhjertigheds Rigdom, formedelst sin store Kjærlighed, med hvilken han har elsket os, ene og alene derfor skjænket os sin Søn, at vi skulle ved ham og i ham først faae og finde Naade og Forsoning til vor Retfærdiggjørelse for Gud i hans Blod og Død, saa at vi maatte tages til Naade i den Elskte, i hvem vi formedelst hans Blod, have Forløsning, Syndernes Forladelse, efter hans Naades Rigdom[5]). Da nu alt vort Saligheds Haab saaledes alene er grundet paa Guds uforskyldte Naade i Christo, saa er der intet andet Middel, hvorved vi kunne blive deelagtige i denne Naade og Salighed, end alene „Troen", der holder sig til Naaden, fatter og antager alle de dyrebare Forjættelser, som gives os i Christo. Derfor fordres for alle Ting af os, „at vi skulle troe paa den Herre Jesum", og der loves os baade Retfærdighed og Fred, Liv og Salighed, naar vi troe paa hans Navn[6]). Og ved denne Tro til Jesum skjænkes os ogsaa Kraft til Liv og Gudfrygtighed, Kraft til at elske ham, som har elsket os først[7]), saa at den, som har „kjendt og troet den Kjærlighed, som Gud har til os"[8]), den kan igjen i Sandhed og Oprigtighed elske Gud, eftersom den kraftigen har kjendt, seet, troet og erfaret, at „Gud er Kjærlighed." Heraf følger, at „Troen gaaer foran Kjærligheden" hos os, og at vi maae troe, førend vi kunne elske, eller faae en sand, reen, hjertelig og oprigtig Kjærlighed til Gud. Thi Kjærligheden er ikke deri, at vi have elsket Gud, men at han har elsket os, og har udsendt sin Søn til en Forligelse for vore Synder. Vi have ikke elsket ham først, men „han har elsket os først"[9]). Dette maae vi troe af vort ganske Hjerte, og naar vi troe dette, saa holde vi os ikke alene bestandig til denne hans Kjærlighed, og søge at blive i den formedelst Troen, men „vi elske ham" igjen, som han har elsket os først. Og fordi vor Kjærlighed til Gud og Frelseren er og bliver hjertelig, oprigtig og uden Svig, saa „holde vi og hans Befalinger," og vige ikke derfra[10]). Heraf see vi nu, at alting kommer an paa „Tro og Kjærlighed." Derfor, naar Paulus vilde give Timotheus en kort og grundig Regel, hvorefter han skulde rette sig, saavel i Lærdom, som i Levnet, saa siger han: „Hold fast ved den rette Form af de sunde Ord, hvilke du haver hørt af mig, i Tro og Kjærlighed, som er i Christo Jesu"[11]). Ligeledes siger han: „Summen af Budet er Kjærlighed af et reent Hjerte, og af en god Samvittighed, og af en Tro, som er uden Skrømt"[12]). Dette, som hidindtil er sagt, maae vi anse, som en kort Hovedsum af den ganske Hellige Skrifts Lærdom, af Loven og Evangelio[13]). Enhver kan letteligen deraf forstaae, og selv gjøre sig denne Slutning, at dette bør være Kjærnen og Hoved-Indholden, Summen og Hiemærket ikke alene af alle vore Prædikener, men og af alle de Bøger og Skrifter, som skrives til Opbyggelse, og skal med Rette bære Navn af opbyggelige Skrifter. Jo tydeligere et Skrift eller en Bog fremsætter denne Sag, og forklarer den, jo ligere og

---

[1]) 5 Mos. 4, 5. 10, 12. [2]) 1 Joh. 4, 16. [3]) 1 Joh. 4, 8. [4]) 1 Tim. 1, 5. [5]) Eph. 1, 6. 7. [6]) Joh. 3, 16. 36. Rom. 3, 24. 25. [7]) 1 Joh. 4, 19, [8]) 1 Joh. 4, 16. [9]) 1 Joh. 4, 10. 19. [10]) 1 Joh. 5, 3. Joh. 14, 15. 21. 23. [11]) 2 Tim. 1, 13. [12]) 1 Tim. 1, 5. [12]) Matth. 22, 37 etc. 1 Joh. 3, 16. etc.

nærmere den fører til dette Maal, jo opbyggeligere er den. Mange Bøger kaldes opbyggelige, som dog ikke fortjene dette Navn, ja ere ofte mere skadelige end opbyggelige, idet de ikke komme overeens med de sunde Ords Form, og enten ikke grundig, eller ikke tydelig nok handle om det, som de først og fornemmeligen burde handle om, eller udelukke det ene eller det andet, om ikke alt det, som dog skulde være Hovedsagen. Verden opfyldes jo længere jo mere med saakaldte opbyggelige Bøger. Men vilde man udmønstre og bortkaste alle dem, som ikke med Rette bære dette Navn, saa skulde Tallet af de ret opbyggelige Bøger ikke blive ret stort. Det er iblandt Andet en stor Feil i vore Tider, at man stedse higer og tragter efter noget Nyt, og dog sjelden træffer eller udvælger det Bedste. Var det gode gamle Guds Ord ikke saa ringe agtet hos Mange, endog hos dem, der vilde gjøre Paastand paa at være bedre Christne end Andre, saa stod det uden Tvivl bedre til, end som det gjør. Af denne Syge kommer det og, at man som oftest kaster vore gode gamle Læreres opbyggelige Skrifter under Bænken, og neppe seer sig om efter dem, fordi man mener selv at have fattet Sagen langt bedre. Jeg tilstaaer, at der er en stor Forskjel paa de gamle, saavelsom paa de nyere opbyggelige Skifter, og at der vel undertiden findes saadanne iblandt de nyere, som i en og anden Henseende kunne overgaae de gamle. Intet bør foragtes, ei heller Noget antages, fordi det enten er nyt eller gammelt. Men det hedder ogsaa her: Prøver Alt, og beholder det Gode. Imidlertid er det dog vist, at mangen god gammel Lærers Skrifter tilsidesættes, som dog kunde være til stor Nytte og Velsignelse, naar man læste og brugte dem med større Agtsomhed, end som tit skeer. Jeg tager ikke i Betænkning, at regne den bekjendte Rostockske Theolog Dr. Heinrich Müller, iblandt vor Kirkes gode og retskafne Lærere, og hans theologiske Skrifter iblandt de gode og opbyggelige Skrifter, omendskjønt eet af dem kunde have noget forud frem for det andet. Hans Forklaringer over de evangeliske og epistoliske Texter ere ikke ubekjendte, hvoraf hans saakaldte „Hjerte-Speil" alt for lang Tid siden er trykt i vort Sprog. Et andet af hans Skrifter er og for lang Tid siden bekjendt iblandt os, under Navn af „Aandelige Spare-Timer." Men dette nærværende Skrift, kaldet: „Himmelsk Kjærligheds-Kys," som nu første Gang kommer for Lyset i vort Sprog, overgaaer i visse Maader alle denne Mands øvrige Skrifter, i opbyggeligt Indhold. Naar dette Kjendetegn, som jeg for har omtalt, paa en ret opbyggelig Bog staaer fast, (som det da er uimodsigeligt), at den Bog bør holdes for meest opbyggelig, som ikke alene bliver ved de sunde Ords Form, som er i Tro og Kjærlighed i Christo Jesu, men endog tydelig og grundig fremstiller disse den sande Christendoms Hovedlærdomme, om Guds Kjærlighed til os i Christo Jesu, om Troen paa Christum, og om den formedelst Troen virkede Kjærlighed til Gud vor Frelser, og hvad deraf videre flyder; naar disse Hovedlærdommes tydelige og grundige Behandling, siger jeg, bør agtes for et Kjendetegn paa en opbyggelig Bog, saa bør og dette Dr. Heinrich Müllers Skrift, som kaldes: „Himmelsk Kjærligheds-Kys" billigen sættes med iblandt de Skrifter, som med al Rette kaldes opbyggelige. Det handler heelt igjennem, særdeles i den første Deel, som er den største og vidtløftigste, om Guds Kjærligheds mangfoldige herlige Beviisninger, saavel i Almindelighed, som i Besynderlighed, saavel i Henseende til Skabelsen og Opholdelsen, som i Henseende til vor Forløsning, Retfærdiggjørelse og Helliggjørelse, og vi see, hvorledes den evige forbarmende Kjærlighed søger ved saa mange store og herlige Velgjerninger, paa mange Maader, ved sine forunderlige dog naadige og trofaste Førelser, at veilede, berede og føre os arme, syndige Mennesker til evig Herlighed og

Saligheд, i Jesum Christum vor Frelser. Den anden Deel af Skriftet handler om den Kjærlighed, som en troende Sjæl bør have og bevise imod Gud og sin Frelser, der saaledes har elsket os, og hvorledes denne Kjærlighed bør bevise sig i allehaande gode Frugter, baade imod Gud og vor Næste. Alle disse guddommelige Hovedlærdomme og den christelige Religions Grund-Sandheder forestilles ordentlig, tydelig, i dette nærværende Skrift og paa en ret opvækkelig og opbyggelig Maade, saa at en andægtig Læser kan vente sig stor Nytte og Velsignelse for sin Sjæl af dette Skrift, helst naar han derved lader sig opmuntre til en noiere og flittigere Randsagning af Guds eget Ord, som dog altid maa beholde den Ære, at det alene er „det evige Livs Ord" og „en Guds Kraft til Saliggjørelse for hver den, som troer," og at „den hellige Skrift, som alene er indblæst af Gud, kan gjøre os vise til Salighed ved Troen paa Christum Jesum, og er nyttig til Lærdom, til Overbeviisning, til Rettelse, til Optugtelse i Retfærdighed, at et Guds Menneske maa vorde fuldkommen dygtiggjort til al god Gjerning"[1]). Alle andre Bøger, hvis de skulle være til nogen sand Nytte og Opbyggelse, maae grunde sig paa dette Guds Ord, paa den hellige Skrift, og jo nærmere de komme overeens med dens Hoved-Indhold, jo bedre, nyttigere og opbyggeligere ere de. Deraf følger da, at „Guds Ord" maa kjendes og holdes for den eneste, rette og sande „Viisdoms Kilde" som Sirach kalder det[2]) og at den gaaer sikkrest, som med hjertelig Bøn og Paakaldelse „randsager" deri, „grunder" derpaa Dag og Nat, giver Agt derpaa, bliver derved, og saaledes i Troen antager og bevarer det, at han lader det være sin eneste bestandige Regel og Rettesnor baade i Tro og Levnet, sin eneste kraftige Trøst, baade i Liv og Død. Andre Skrifter bør kun ansees og bruges som en Veiledning ved Siden af den hellige Skrifts Læsning og grundigere Betragtning, og tjene os til desto større Opmuntring og Tilskyndelse, til at læse og randsage deri, hvortil da og dette nærværende Skrift kan tjene, som tillige viser den eftertænksomme Læser, hvad der fornemmeligen bør agtes paa ved den hellige Skrifts Læsning. Herren, den evige forbarmende Kjærlighed, lade da i Naade ogsaa dette Skrifts Læsning, som længe har været Andre til Nytte, der have læst det i det Sprog, hvori det først er skrevet, herefter ogsaa være velsignet for dem, som læse det i vort Sprog, og bære en blivende Frugt, hvorover de maa finde Aarsag at prise Ham baade i Tid og Evighed, for sin Kjærligheds Skyld! Dette ønskes af Hjertet."

Dr. Heinrich Müller har ligesom andre Guds Mænd taget alle sine Skrifter, følgelig ogsaa Nærværende, af den Bog over alle Bøger: Bibelen, hvortil han overalt henviser. Alle hans Betragtninger i Almindelighed og hver Enkelt i Særdeleshed, bevise fra Begyndelsen til Enden at Forfatteren har været fuldkommen fortrolig med det guddommelige Ord. Hvo, som derfor nogenlunde er bekjendt med dettes Indhold, og med Opmærksomhed læser disse Betragtninger, den kan let overbevise sig om, at denne troe Guds Tjener uden Afladelse med Bøn og Raab har søgt i det skrevne Guds Ord, og at han deri har fundet den Skat over alle Skatte: Jesum, som er det evige Liv.

Bibelen, eller den hellige Skrift, som det egentlige Guds Ord, skal og maa jo altid være en Bog over alle Bøger, og derfor allerhelst læses af en Christen; thi enhver anden Bog, hvis Indhold ikke er tagen af Bibelen, og ikke henviser til den, har ingen Opbyggelse for en sand Christen, da hans udødelige Sjæls Frelse ikke kan befordres ved Læs-

[1]) Joh. 6, 63. 68. Rom. 1, 16. 2 Tim. 3, 15—17. [2]) Sir. 1, 5.

ningen af saadanne Bøger. Bibelen, hvoraf vore Forfædre have samlet Evangelier, Epistler og Lectier, som paa Søn- og Festdagene skulle forklares i de christne Menigheder, er enhver sand Christens dyrebareste Skatkammer, hvori han daglig henter Perler og Ædelstene; og især efter Ugens Sved og Møie et Forraadskammer, hvori han finder Næring og Styrke. Paa Helligedagene, da vore Tanker skulle være fjernede fra jordiske Ting, burde vi med taknemmelige Hjerter rettelig betragte Guds og vor Frelsers Jesu Christi mangfoldige Kjærlighedsbeviser og derved blive bevægede til igjen at elske Herren vor Gud og Næsten. Da nu den begavede og agtede Dr. Heinrich Müller i sin Bog: „Himmelsk Kjærlighed-Kys" saare vakkert og yndigt har fremstillet Guds Kjærlighed til os Mennesker i denne Verden, hvori Kjærligheden næsten er bleven ganske kold, saa er der, paa det at Samme atter kan blive antændt i os, — ved et Bogen tilføiet Register, givet den kjære Læser ligesom et Fingerpeg, hvorledes han paa enhver Søn- og Festdag af de sædvanlige Evangelier, Epistler og Lectier kan udvælge sig een af Herrens dyrebare Sandheder til Opbyggelse for sig og sit ganske Huus.

Jo mere et Menneske har lært at kjende sig selv, jo mere indseer han, hvad han fattes og desto begjærligere bliver han efter at afhjælpe denne Mangel; læser han da den hellige Skrift med et saadant Sind, saa vil han i den finde den fortræffeligste og og letteste Anviisning til sand Lyksalighed. En Velgjerning, som mange Tusinder ikke paaskjønne, er det, at vi have en Bibel, hvori Enhver kan finde Veien til Salighed; dertil maa vi altid henvise, for at komme i Overeensstemmelse med Bibelen, og blive overbeviste om, at Intet er mere ønskeligt, end at vore Hjerter ogsaa maa harmonere med Samme, at vor Tro maa forenes med Bibelens Sandheder, da er man sikkret saavel for Fornuftens Afveie og den menneskelige Dybsindighed, der graver ved Siden af, som og for den naturlige Letsindighed, og de Verdsligvises Stolthed, som vil flyve hen derover.

Det er dog noget Stort, at i Aartusinder ikke eet Sprog er gaaet tabt, hvis Sandhed det er magtpaaliggende at vide. Hvormange tilsyneladende Seiere har ikke denne Verdens Gud, som har sin Gjerning i Vantroens Børn, vundet over det menneskelige Kjøn? men dog har det ikke lykkets ham at forrykke nogen af Bibelens Bogstaver. Om vi intet andet Beviis havde for den hellige Skrifts Guddommelighed, saa var dette nok.

Vi ville paa dette Sted med nogle faa Ord gjøre opmærksom paa, hvor nyttigt og velsignelsesrigt det vilde være, naar Forældre og de, som ere i Forældres Sted, tidlig gjorde deres Børn og Myndlinge bekjendte med Bibelen, det skrevne Guds Ord, og derved allerede i deres spæde Barndom banede Veien for dem til sand Gudsfrygt. Thi Kundskaben om Guds Ord og den ordentlige og rigtige Anvendelse af samme er ikke alene for Mandomsalderen, men endmere for Ungdommen det eneste Beskyttelsesmiddel imod alle Forførelser. Dersom Eva, vor Stammemoder, havde holdt sig strengt til Guds Bud, og ikke ladet Forføreren, den Løgnens Fader, fordreie og mestre det, da var hun og alle hendes Efterkommere ikke faldne i Synd. Havde Cain agtet paa Guds trofaste Advarsel og gjort en rigtig Anvendelse deraf, da vilde han ikke være bleven en Brodermorder.

Da det nu kommer saa meget an paa at kjende og følge Guds Ord, saa burde jo billigen alle Mennesker, men fornemmelig de Christne, som ville være bedre end Hedningerne, der ikke have det aabenbarede Guds Ord, med Alvor tragte efter at lære dette at kjende. Det indeholdes ene og alene i Bibelen, og denne er altsaa den største blandt alle synlige Skatte, for hvis Besiddelse alle Mennesker, Rige og Fattige, Fornemme og Ringe, Høie og Lave, Lærde og Ulærde skulde lade alt Andet fare, og naar de havde faaet den, da maatte det være deres største Omsorg at bruge den rettelig, da vilde de

være lykkelige baade her og hisset. Vare vi saa ulykkelige, ikke at have nogen Bibel, hvorledes kunde vi da vide, hvorledes den store og skjønne Verden er bleven til? Men i Bibelen bliver det tydelig sagt os, at Gud ved sin Almagt har fremkaldt Alt af Intet, at han har skabt Himmel og Jord, og Alt, hvad der er i Himmelen og paa Jorden. Vel siger Apostelen Paulus at ogsaa Hedningerne vide, at der er en Gud til; thi Gud har selv aabenbaret dem det; thi hans usynlige Væsen, det er hans evige Kraft og Guddom beskues fra Verdens Skabelse af, da de forstaaes af Gjerningerne [1]). Men hvorvidt Hedningerne have bragt det i Kundskaben om den eneste sande Gud, det siger den samme Apostel, idet han vedbliver: Hedningerne, som kun kjende Gud af hans Gjerninger, ikke af hans Ord, love og takke ham ikke som en Gud, men de ere forfængelige i deres Tanker, og idet de holde sig for at være vise, ere de blevne til Daarer; de have forvendt den uforgjængelige Guds Herlighed til et Billede, og saaledes have de ved deres egen Skyld og i deres Hjerters Blindhed vendt sig til Afguderi, hvorved de ere geraadede i Vildfarelser og skjændige Laster, hvilket Historien noksom beviser. Naar vi ingen Bibel havde, saa vilde vi ligesom Hedningerne ikke alene tilbede Sol, Maane og Stjerner, men ogsaa Planter, Dyr og Billeder, gjorte af Menneskehænder, og i Vankundighed bringe vore Børn til Offer for Afguderne. Hvilket stort og herligt Fortrin have altsaa vi ved Bibelen; i denne tilraaber Gud selv os ved Moses: Hør Israel, Herren din Gud er Een, og du skal elske Herren din Gud af ganske Hjerte, af ganske Sjæl og af al din Styrke [2]). Ja Bibelen lærer os paa det tydeligste, at der ikke er mange Guder, men kun een Gud, som i sit Væsen er en treenig Gud. Havde vi ingen Bibel, saa vidste vi heller intet om vor egentlige Tilstand, det er, vi vidste ikke, hverken hvad vi vare, hvad vi ere, eller ved Guds Naade kunne og skulde vorde. Men Bibelen siger os tydelig, at Gud i Begyndelsen skabte Mennesket godt, helligt og uden Synd, udødeligt og efter sit guddommelige Billede; den lærer os, hvorledes vi i Adam, vor Stammefader, have mistet Guds Billede ved Overtrædelse og Ulydighed, og derved ere komne under Syndens Herredømme, i al Elendighed, Jammer Nød og Død og endelig lærer den os meget trøstelig, at Gud efter sin store Naade og Barmhjertighed igjen har forbarmet sig over Menneskeslægten, og af uendelig Kjærlighed skjænket os sin eenbaarne Søn, Jesum Christum, til Forløser og Frelser, og at denne Guds eenbaarne Søn har forløst os fra Syndens Magt, fra Lovens Forbandelse og Dødens og Helvedes Magt, og ved sit fortjenstlige Liv, Lidelse og Død forhvervet os Børneret og den evige Salighed. Ligeledes underviser Bibelen os meget tydelig om, hvorledes og i hvilken Orden vi kunne komme i Besiddelse af alle de os ved Christum forhvervede Goder. Den lærer os, at vi ikke af os selv kunne udrette noget til vor Salighed; den tilraaber os nemlig ved den Helligaand: Vaagn op, du, som sover, og stat op fra de Døde, saa skal Christus lyse for dig, og derhos giver han os Kraft og Naade saa at vi ikke alene høre hans Stemme, men komme ogsaa til Bevidsthed og kunne opstaae fra vore Synder, hvori vi ere døde. Dermed har den Helligaand begyndt sin Gjerning i vore Hjerter; han er ogsaa fremdeles villig og bered til at fortsætte og fuldføre samme, saa at vi grundigen blive omvendte til Christum. Naar vi altsaa ikke forsætlig modstaae den Helligaands Naadevirkning, saa fordriver han ikke alene Mørket af vore Hjerter, og oplyser os med sit guddommelige Lys, saa at vi see vor elendige og jammerlige Tilstand, men han styrer ogsaa vor Villie, saa at vi af ganske Hjerte begjære at blive frelst, idet vi bøie og ydmyge os for Gud og anraabe ham om Forbarmelse. Er dette skeet, da oplyser den Helligaand os ved det Guds Lam, og vor Bøn bliver bønhørt; thi han kommer os imøde med Evan-

[1]) Rom. 1, 19. 20. [2]) 5 Mos. 6, 45.

geliets glade Budskab og prædiker Syndernes Forladelse i vore Hjerter. Han forsikkrer os om Guds Naade og Fred i Christo Jesu; thi den Helligaand viser os hen til Christum, som det Guds Lam, som har baaret vore og den ganske Verdens Synder[1]). Han underviser os om, at Christus har baaret vore Synder og deres Smerter paa sig, at han er saaret for vore Synders Skyld og knuset for vore Misgjerningers Skyld, at vore Synders Straf er lagt paa ham, for at vi skulle have Fred og faae Lægedom ved hans Saar[2]). Han overbeviser os om, at Gud har gjort sin eenbaarne Søn, der ikke vidste af Synd, til Synd for os, paa det at vi i ham skulle faae den Retfærdighed, som gjelder for Gud[3]); han lærer os, at Christus er gjort os af Gud til Viisdom, Retfærdighed, Helliggjørelse og Forløsning[4]), og forsikkrer os om, at der ikke er Salighed i nogen Anden, og at intet andet Navn er givet Menneskene, hvori de kunne blive salige, end alene i Jesu Navn[5]). Altsaa virker den Helligaand ikke alene en Længsel i os efter den Forløsning, som er skeet ved Jesum Christum, men han virker ogsaa ved Guds Ord Troen i os paa Jesum Christum, og tilegner os Ham som vor Eiendom, og paa denne Maade bringer han os i fuld Besiddelse og Nydelse af alle de os ved Christum forhvervede Salighedsgoder. Men naar den Helligaand paa denne Maade udfører sit guddommelige Naadesværk i os, saa lærer han os ogsaa i Bibelen at kjende de Pligter, der paaligge os som troende Christne, og hvilke vi ere skyldige at opfylde; vi ere pligtige som nye Skabninger i Christo, ikke at vandre i vor forfængelige Vandel efter Fædrenes Viis[6]), men i et nyt Levnet, og gjøre Alt, hvad der er Gud velbehageligt[7]); vi ere skyldige at vandre i Aanden, saa at vi ikke fuldføre Kjødets Begjæringer[8]); vi maae ikke lade Synden herske i vore dødelige Legemer, men negte den Lydighed i Begjæringerne: vi skulle ikke hengive vore Lemmer til at tjene Synden, men vi skulle hengive os Gud, som de, der af Døde ere blevne Levende og lade vore Lemmer tjene til Guds Retfærdigheds Redskaber[9]); vi ere pligtige ikke at elske Verden eller det, som hører til Verden, saasom Kjødets Lyst, Øiens Lyst, og et hoffærdigt Levnet, men at gjøre Guds Villie[10]); vi ere pligtige at fornegte os selv, vandre i Christi Fodspor og efterfølge ham. Vi ere pligtige, stedse mere og mere at aflægge det gamle Menneske, som fordærves ved bedragelige Lyster og derimod Dag for Dag blive fornyede i vort Sinds Aand og iføre os det nye Menneske, som er skabt efter Gud i sand Retfærdighed og Helligheid[11]). Vi ere pligtige, siden vi tilhøre Christo, at korsfæste vort Kjød med dets Lyster og Begjæringer[12]). Vi ere pligtige, siden Christus er død for Alle, følgelig ogsaa for os, ikke mere at leve os selv, men ham, som er død og opstanden for os[13]). Vi ere pligtige at vandre som Lysets Børn og lade vort Lys skinne for Menneskene, saa at de see vore gode Gjerninger og prise vor Fader, som er i Himmelen[14]). Ja vi ere pligtige til i vort hele Liv og Vandel at bevise, at vi ikke ere af denne Verden, men Guds Børn, og at Christus boer i os.

Alt dette lærer den Helligaand os ved Bibelen. Hvo, som derfor har Bibelen og bruger den ret, han har i samme en udsigelig riig Kilde, af hvilken han kan øse ei alene, hvad der behøves til det evige, men ogsaa til det timelige Livs Opholdelse, hvorfor Gud selv ved Moses siger til Israels Folk: „Dersom du vil adlyde din Guds Røst, saa at du holder alle hans Bud, saa vil Herren din Gud gjøre dig til det høieste Folk over alle Folk paa Jorden, og alle Velsignelser skulle komme over dig og træffe dig, fordi du adlød din Guds Røst. Velsignet er du i Staden, velsignet paa Ageren. Velsignet er dit Livs Frugt, dit Lands Frugt og dit Qvægs Frugt. Velsignet er din

[1]) Joh. 1, 29. [2]) Es. 53. [3]) 2 Cor. 5, 21. [4]) 1 Cor. 1, 30. [5]) Ap. Gj. 4, 12. [6]) 1 Ptr. 1, 1. 3. [7]) Rom. 6, 4. Col. 1, 10. [8]) Gal. 5, 16. [9]) Rom. 6, 12. 13. [10]) 1 Joh. 2, 15. 16. [11]) Eph. 4, 22—24. [12]) Gal. 4, 25. [13]) 2 Cor. 5, 14. 15. [14]) Eph. 5, 9. Matth. 5, 15. 16.

Kurv og dine Levninger. Velsignet skal du være, naar du gaaer ind, velsignet, naar du gaaer ud. Herren vil nedslaae dine Fiender, som opstaae imod dig; paa een Vei skulle de drage ud imod dig og paa syv Veie flygte for dig. Herren skal lade Velsignelsen følge med dig i din Kjælder og i Alt, hvad du foretager dig" [1]). Denne Sandhed bliver stadfæstet ved Propheterne og Kong David, naar nan siger: Herrens Lov er uden Omskiftelse og vederqvæger Sjælen. Herrens Vidnesbyrd er sandt og gjør de Daarlige Vise. Herrens Befalinger ere rette og glæde Hjertet. Herrens Bud ere rene og oplyse Øinene. Herrens Frygt er reen og varer evindelig. Herrens Domme ere sanddrue og retfærdige, de ere kosteligere end fiint Guld, de ere sødere end Honning og Honningkage. Din Tjener paamindes ved dem, og hvo, som holder dem, har megen Løn [2]). Naar derfor denne Guds Mand spørger [3]): „Hvorledes skal en Yngling holde sin Sti reen? saa svarer han ved den Helligaand, sigende: Naar han holder sig, Herre, efter dit Ord." Saaledes giver Bibelen dem, som bruge den ret, en riig Trøst i alle Livets Forholde; thi det Guds Ord, som indeholdes i Bibelen, oplyser vor Forstand formedelst den Helligaands Naadevirkning, det styrer og regjerer vor Villie, og det styrker vore Kræfter, saa at vi hade og skye det Onde, og derimod ikke alene elske, men med Lyst og Glæde udøve det Gode. Guds Ord er et Lys, derfor oplyser det os i Mørket, det viser os Hjælpen i Nøden, Beskyttelsen i Faren; Trøsten, Vederqvægelsen i Jammer og Elendighed; Haabet i Frygten; Glæden i Sorgen, Rigdommen i Armoden, Overflødigheden i Mangel, endelig ogsaa den sande Ven, naar man er forladt og skal ombytte Tiden med det evige Liv.

Da altsaa Bibelen eller Guds Ord har en saa stor og herlig Nytte for vort hele Liv, saa skulde jo billig alle Forældre ret tidlig gjøre deres Børn og Myndlinger bekjendte med denne Skat, for at de deri kunde finde det sande Liv; thi den hellige Skrift vidner jo fra Begyndelsen indtil Enden om Christo [4]). Det burde dog Enhver gjøre, og ikke bryde sig om deres Snak, som mene, at Bibelen er en Bog, som man ikke maa give Børn at læse. Hvo, der taler saaledes, giver derved tydelig tilkjende, at han hører til denne Verdens Vise og Kloge, om hvilke vor Frelser siger, at den himmelske Fader har skjult sit Ords aandelige Betydning for dem, fordi de tykkes sig selv at være vise [5]). Loven, som Gud ved Moses gav Israels Børn, hører jo ogsaa til Bibelen, og udgjør i hele sit Omfang en stor Deel af Samme, og just derom befaler Gud udtrykkelig: „Saa tager nu disse Ord til Hjerte og i Eders Sjæle, og binder dem til et Tegn paa Eders Haand, saa at I have dem for Øine, og lærer Eders Børn dem; du skal tale derom, naar du sidder i dit Huus, eller gaaer paa Veien, naar du lægger dig ned og naar du staaer op [6]). Skulde vel Gud, som er Viisdommen selv, kunne befale noget Ubilligt eller Ufornuftigt? Det er langtfra. Siger ikke ogsaa vor Frelser udtrykkelig: „Lader de smaa Børn komme til mig, og forhindrer dem ikke; thi Himmeriges Rige hører Saadanne til [7]). Naar det nu altsaa udtrykkelig befales os, at vi skulle gjøre vore Børn bekjendt saavel med det gamle, som det nye Testamente, og vi netop derved føre dem til Christo, saa maa vi jo efterkomme Befalingen, og sige dem, at Loven ikke skal forstaaes bogstavelig men aandelig, og at den følgelig ikke er given det udvortes, men meget mere det indvortes Menneske; vi maa sige dem, at Gud har skabt os Alle uden Synd i Adam, og at han ikke er Aarsag i Synden og det Onde; vi maa sige dem, hvorfra Synden er kommen, og at vi ved den ere komne i en høist sørgelig og jammerlig Tilstand; vi maa ogsaa sige dem, at Gud atter har forbarmet sig over den saa dybt i Synd og Fordærvelse nedsjunkne Menneskeslægt, og at han til den Ende har givet Ver-

[1]) 5 Mos. 28. 1—8. [2]) Ps. 19, 8—12. [3]) Ps. 119, 9. [4]) Joh. 5, 39. [5]) Matth. 11, 25. [6]) 5 Mos. 11, 18. 19. [7]) Matth. 19, 14.

den sin eenbaarne Søn, Jesum Christum til en Forløser og Frelser; vi maa sige dem, hvad Christus, som sand Gud og sandt Menneske i een Person har gjort for os Mennesker, for at forløse os fra Syndens Herredømme, fra Djævelens Tyranni, fra Dødens og Helvedes Magt, og for atter at gjøre os til Guds Børn; ja vi maa sige dem, at den Helligaand, som den tredie Person i Guddommen, vil bringe os til denne saliggjørende Kundskab formedelst Guds Ord, vil være vor Leder og Fører i dette Liv, paa det at vi maa komme til Besiddelse og Nydelse af den ved Christum forhvervede Salighed.

Nu, velan! saa er da den største og vigtigste Gjerning, som vi kunne udrette her paa Jorden, den, at vi befordre Guds og Christi Riges Udbredelse, at vi føre Sjæle til Christum, og saaledes opreise Mindesmærker for Evigheden. Vore egne kjære Børn staae os nærmest. Gid de kjære Forældre og Børneopdragere vilde betænke, at de intet Større og Vigtigere kunne gjøre for deres Børns Vel, end naar de overeensstemmende med Guds Ord, give dem en god Anviisning til saa tidligt som muligt at lære Verdens Frelser at kjende, elske ham over Alt og blive hans sande Disciple. Hvor denne Gjerning er forsømt, der maae det bøie og ydmyge os for Gud, saa at vi inderlig bede Ham om, at Han af Naade for Christi Skyld ved sin Helligaand vil indhente det Forsømte; men vel alle dem, som tidlig gjøre deres Børn bekjendt med den vise Salomos Formaning: „Tænk paa din Skaber i din Ungdom, førend de onde Dage komme og Aarene tiltage, om hvilke du vil sige, de behage mig ikke [1])". Ja evig vel alle dem, som i Bevidstheden om at have opfyldt deres Pligt, eengang kunne sige til deres Børn, hvad Paulus sagde til sin Thimotheus: „Du veed fra Barndommen af den hellige Skrift, som kan gjøre dig viis til Salighed ved Troen paa Jesum Christum[2])." Det staaer altsaa fast, og maa være indlysende for Enhver, at Bibelen eller den hellige Skrift er det eneste Middel, ved hvilket vi kunne bekomme, den timelige og evige Velsignelse*).

Men den blotte Læsning af Bibelen og den bogstavelige Viden er ikke nok; det skrevne Guds Ord maa blive levende og kraftigt i os. Ingen kan blive deelagtig i den hellige Skrifts Forjættelser, uden den sande Christen, der beviser sig som Saadan indtil sit Livs Ende. De Navn-Christnes Antal er vel stort, men faa ere de som have Christi Sind og træde i hans hellige Fodspor. Til en sand og retskaffen Christendom udfordres en daglig Opbyggelse, en grundig og vedvarende Befæstelse.

Den eneste Grundvold, hvorpaa vi maa bygge vor Christendom, er vor høilovede Herre og Frelser, Jesum Christum, saaledes, som han er gjort os af Gud til Viisdom, Retfærdighed, Helliggjørelse og Forløsning. Men da antage vi Christum til vor Grundvold, naar vort Hjerte ved den Helligaand bliver grundig forandret, og en retskaffen Tro virkes i os. Ingen kan derfor føre en sand og Gud velbehagelig Christendom, uden den, som er født af Gud og ved Troen er forenet med Christo.

Gjenfødelsen giver os ikke alene et nyt Sind, men den gjør os ogsaa til nye Skabninger, saa at vi skye og af Hjertet hade alle Synder, og i Oprigtighed tjene Herren i villig Lydighed med Lyst og Glæde i Aandens nye Væsen.

Troen griber Christum, og giver os at nyde alle hans forhvervede Salighedsgoder. Ved den faae vi ogsaa al guddommelig Kraft til at føre et gudeligt Liv og Vandel, saa at vi med Lyst følge vor Frelsers Stemme, og med Glæde underkaste os vor majestætiske Konges Befalinger.

Naar en saadan Christendoms-Grundvold er lagt i os, saa er en daglig Opbyggelse

[1]) Præd. 12, 1. [2]) Tim. 3, 15.

*) En lille Bibelsk Kalender, fuld af aandelige Guldkorn, er indrettet ved Siden af Registeret. At den for de mange Sjæle, der daglig møde for Lammets Throne, vil være til Velsignelse, give Gud af sin Naade.

uundgaaelig nødvendig, ikke alene for at bevare, hvad vi have annammet, men ogsaa for mere og mere at vore i det Gode.

Denne Opbyggelse befordres ved den flittige Brug af de af Gud forordnede Naademidler, nemlig Guds Ord og den hellige Nadvere, saavelsom ogsaa ved en troende Bøn, ved villigen at taale Lidelser for Christi Navns Skyld, ved Aarvaagenhed over vort eget Hjerte og ved en alvorlig Kamp imod alle vore aandelige Fiender. Ved den rette Brug af disse Naademidler, blive vi ikke alene satte istand til at bære den Helligaands Frugter, men vor indre Vært gaaer ogsaa hurtigt fra Haanden, saa at Herrens Klarhed speiler sig i os med afsløret Ansigt, og vi blive forklarede i det samme Billede fra en Klarhed til en anden, som af Herren [1]). Vi komme fra en Erkjendelse til en anden; vi gaae fra Lys til Lys, fra Kraft til Kraft, fra Tro til Tro; vi blive ikke Begyndere og Børn i Christendommen, men vi blive Mænd; ja vi komme endelig til een eneste Tro paa Guds Søn og blive fuldkomne Mænd efter Christi fulde Alders Maade [2]).

Med denne Opbyggelse er Befæstelsen uadskillelig forbunden. Ja det er en kostelig Ting, at Hjertet bliver fast, hvilket skeer af Naade [3]). Troende Christne have ikke Verdens Aand, der er forbunden med slavisk Frygt, men de have Guds-Aand, saa at de kunne vide, hvad der er givet dem af Gud, og hvor rigelig de ere benaadede af ham.

Denne Aand vidner ikke allene med vor Aand, at vi ere Guds Børn, men ved den raabe vi ogsaa: Abba, kjære Fader; ja denne Aand kommer vor Skrøbelighed til Hjælp, og naar vi ikke vide, hvad vi skulle bede, som det sig bør, saa træder han selv frem for os med uudsigelige Sukke [4]). Denne Aand er de sande Troende et kosteligt Underpant paa deres tilkommende Lykfalighed, og de ere ved den beseglede paa Forløsningens Dag [5]). Visheden om sin Naadestand er for den sande Christen en riig Kilde, af hvilken han altid kan øse himmelsk Vederqvægelse og velsignet Beroligelse for sin udødelige Sjæl. Den fuldkomne Kjærlighed driver Frygten ud og gjør os i alle Livets Forholde frimodige og uforsagte; da kunne vi rose os af den Helligaands Vidnesbyrd om vor Børneret og være trøstige under Korset; vi have et levende Haab om det evige Liv, thi vi vide, at denne Tids Lidelser ikke er den Herlighed værd, som skal aabenbares paa os; vi kunne sige: „Hverken Trængsel eller Angest, eller Forfølgelse, eller Hunger eller Nøgenhed, eller Fare eller Sværd skal skille os fra Guds Kjærlighed. Vi seire i alle Ting ved Ham, som os elskte; thi vi ere visse paa, at hverken Død eller Liv, hverken Engel eller Fyrstendomme, hverken det Nærværende eller Tilkommende, hverken det Høie eller Dybe, eller noget Kreatur kan skille os fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu, vor Herre [6])." Og naar da de, der have faaet deres Sjæle rensede i Guds Søns Blod omsider skulle dø, saa ere de ogsaa frimodige; thi de vide, paa hvem de troe, og ere overbeviiste om, at deres Frelser Jesus Christus vil opbevare Livets uforgjængelige Krone indtil hiin Dag; derfor kunne de paa deres Dødsleie med ydmyg Glæde sige med Paulus: „Christus er mit Liv, og at dø er mig en Vinding. Jeg har stridt den gode Strid; jeg har fuldendt Løbet og bevaret Troen; forøvrigt er Retfærdighedens Krone henlagt for mig."

Dr. Heinrich Müller.

En af Kirkens ypperste Lærere og derhos en af dens grundigste og aandrigeste Forfattere var Dr. Heinrich Müller. Hans ypperlige Bog, betitlet „Kjærligheds-Kys" og ligeledes hans Postil eller sindrige Udlæggelse af Søndags-Evangelierne have i mange Aar været oversatte. I de senere Aar ere udgivne ikke alene hans saakaldte „Apostolische Schlußkette und Kraftkern", det er: hans opbyggelige Forklaring af Søn- og

[1]) 2 Cor. 3, 18. [2]) Eph. 4, 13. [3]) Ebr. 13, 9. [4]) Rom. 8, 15. 16. 26. [5]) Eph. 1, 14. 4, 30. [6]) Rom. 8, 35—39.

Festdags-Epistlerne, men ogsaa hans kortere Betragtninger under Navn af „aandelige Hviletimer" (Geistliche Erquickungsstunden), hvoraf Præsten P. Fenger har meddeelt Udskilligt i Tidsskriftet: „Christelig Samler." Han er saaledes kjendt og yndet af mange Christne, for hvilke hans Skrifter have og stedse ville beholde et stort Værd, som de, hvori der findes ægte Guldkorn af dyb aandelig Erfaring og christelig Viisdom, samt en sjelden Kundskab til det menneskelige Hjerte og dettes lønligste Bevægelser. — Heinrich Müller blev født i Lübeck den 18de October 1631. Hans Forældre boede tidligere i Rostock, men flyttede til Lübeck for Trediveaarskrigens Skyld. Allerede fra sin spæde Barndom af bar han paa et svageligt Legeme; men han var ellers af en livlig Natur og rødede fortrinlige Anlæg, saa at den christelige Opdragelse, som Forældrene gave ham, og den temmelig alsidige Underviisning, han modtog, ikke var forgjæves, men frembragte sine herlige Virkninger. Han var neppe 13 Aar gammel, da han blev Student i Rostock, og da han havde begivet sig til Greifsvalde 1647, tog han allerede Magistergraden i sit 17de Aar. Han besluttede at holde Forelæsninger i Rostock, og for at blive tilstrækkelig forberedt til denne Gjerning, besøgte han flere Høiskoler, hvor han dyrkede Videnskaberne med grundig Flid og utrættelig Iver. Men da han var kommen tilbage, havde han neppe begyndt sine Forelæsninger, før han i en Alder af 20 Aar blev af Statsøvrigheden i Rostock kaldet til Archidiakonus eller anden Præst ved Mariæ Kirke. Saa tidlig har neppe Nogen før eller efter ham tiltraadt det geistlige Embede, men vor Herre hastede med denne sin Tjener, der var langt forud for sine Jevnaldrende og havde en Aandsmodenhed og en Kundskabsfylde, der med Rette vakte alles Forbauselse. Og at han ikke letsindig gik til sit Arbeide i Herrens Viingaard, derom vidne følgende Yttringer af ham: „Jeg erindrer godt, at da jeg modtog det hellige Embede, som jeg nu i Herrens Kraft beklæder, løb det mig koldt ned ad Ryggen, og en hemmelig Gysen overfaldt mig; thi jeg var endnu uerfaren og havde ikke svet Sands med Hensyn til aandelige Ting, ligesom jeg ogsaa manglede den rette Frimodighed til at straffe de Ugudelige med Ordets Sværd. Hvad skulde jeg imidlertid gjøre? Jeg gik ind i mit Lønkammer, faldt ned for Gud og sagde med Profeten Jeremias: „Ak, Herre, Herre, jeg forstaaer mig jo ikke paa at tale; thi jeg er for ung." Men Herren sagde til mig: „Sig ikke: jeg er for ung; thi hvorsomhelst jeg sender dig hen, skal du gaae, og hvadsomhelst jeg byder dig, skal du tale. Frygt kun ikke for dem (til hvilke jeg sender dig); thi jeg er med dig for at beskjerme dig" [1]). Det stærke og usædvanlige Bifald, han vandt for sine udmærkede Gaver og grundige Kundskaber, skal ogsaa til en Tid have været en Fristelse for ham, saa at han blev forledet til Ærgjerrighed. Saaledes hedder det, at han engang, da en fyrstelig Person var tilstede, vilde prædike lærd; men see, da følte han sig pludselig forladt af Aanden, og gik fra sin Prædiken. Dette var en gavnlig Ydmygelse for ham, som ikke blev uden Virkning. Søndagen derefter traadte han frem for Menigheden med denne aabne Bekjendelse: „For otte Dage siden vilde Doctor Müller prædike, men nu skal den Helligaand prædike for Eder," og derpaa holdt han den samme Prædiken med megen Kraft og Salvelse og uden i mindste Maade at skandse eller blive forvirret. Den Kraft og det Eftertryk, som laae i hans Prædikener, og endnu ligger i hans efterladte Opbyggelsesskrifter, kom deraf, at hele Indholdet er taget af Skriftens rige Forraadskammer og at Fremstillingen i ligesaa kjærnefuld, som sindrig Korthed overraskes ved Begeistringens Tankelyn og ved Sandhedens Varme. Den bedre Deel af Menigheden betragtede ham derfor som en Guds Engel og strømmede i store Skarer til hans Prædiken. Ved siden af sit Embede som Præst, vedblev han at

[1]) Jer. 1, 6—8.

virke som akademisk Lærer, og vandt ogsaa som saadan ved sine Forelæsninger og lærde Skrifter sine Samtidiges Beundring og Bifald. Allerede i sit 22de Aar blev han af Universitetet i Helmstedt udnævnt til Doctor i Theologien, hvilken Værdighed dog først fyv Aar efter blev bekræftet af det theologiske Fakultet i Rostock. Hans Navn blev saaledes snart bekjendt over en stor Deel af Tydskland, og fra forskjellige Sider modtog han glimrende Tilbud, idet man paa et Sted vilde have ham til Superintendent, paa et andet til Professor, men han afslog dem Alle, for at fortsætte sin Virksomhed i den Kreds, hvortil han følte sig bunden med stærke og inderlige Baand. Her, nemlig i Rostock vilde han leve og døe. Han blev Professor i det græske Sprog 1659, og tre Aar efter første Professor i Theologien; i Aaret 1671 blev han af Stadsøvrigheden og Menigheden i Rostock eenstemmigen valgt til Superintendent. Dette Embede modtog han med Taarer, og i Anledning heraf yttrede Superintendent Sommerfeldt, som indsatte ham: „Hvad seer jeg? Taarer under udvortes Hæder og Ære; det synes jeg just om!" I dette Embede blev det ham dog ikke forundt at arbeide mere end fire Aar; thi hans rastløse Virksomhed paadrog ham en legemlig Svækkelse, som omsider brød ud i en langvarig og smertelig Sygdom, der dog endte med en stille Opløsning. Kort før sin Død modtog han den hellige Nadvere og sang derpaa, skjønt med svag Røst, dog med stor Andagt flere Psalmer, som handlede om den Herre og Frelser, hvis Evangelium var bleven til Liv og Kraft i hans Hjerte. Derefter sagde han til sine kjære Omstaaende: „Beder, beder, at Gud ogsaa paa mig vil fuldbyrde sin Villie; thi hvad Gud vil, det skeer altid, og hans Villie er den bedste." Fremdeles yttrede han: „Ikke jeg, men min Elendighed og Jammer er det, som døer. Jeg veed ikke, at jeg i hele mit Liv har havt nogen ret glad Dag i denne Verden; nu herefter skal det rette Liv og den fuldkomne Glæde først tage sin Begyndelse. Uden at blive hindret eller forstyrret af dette Dødens Legeme, skal jeg for Lammets Throne med større Kraft bede for mine Børn, for Eder, min kjære Skriftefader, for min elskede Menighed og især for mine Velgjørere. Derfor værer Alle glade! Jeg veed, at jeg meget snart stille og rolig skal skilles fra denne Jammerdal." Dette skeede ogsaa; thi samme Dag, den 23de September 1675, som han tilbragte med Bøn og Samtale af Guds Ord med sine Egne, hensov han i sin Alders 44 Aar, om Eftermiddagen Kl. 5, født og saligt, under sin Forløsers Paakaldelse. Han gik til Herren for at skue, hvad han her havde troet; thi under alle Lidelser havde hans Valgsprog været: „Som bedrøvede men dog altid glade." Heinrich Müller var i Aaret 1653 bleven gift med Margrethe Elisabeth Siebrand, en Kjøbmandsdatter fra Rostock, med hvem han levede 22 Aar i et lykkeligt Ægteskab og havde 6 Børn.

Hvo, der kjender den sal. Dr. H. Müllers Prædikener og øvrige Skrifter, den maa i Sandhed tilstaae, at han var et udvalgt Guds Redskab, en meget flittig og tro Arbeider i Herrens Viingaard, en høit begavet, af den Helligaand oplyst Mand, en Piller i den christelige Kirke, — at han var en Mand, der saavel ved sit mundtlige Foredrag, som ved sit, i Sandhed, gudfrygtige Levnet har været sine Tilhørere en tro Veiviser til Himmelen. Han arbeidede saare meget i Herrens Viingaard, og som Herren har forudsagt sine Disciple, led han ogsaa megen Forhaanelse og Trængsel for hans Navns Skyld; men nu bliver han i den salige Evighed for Lammets Throne rigelig trøstet fra al udstanden Angest og Pine. Han erfarer nu i Sandhed, at hans Arbeide i Herren ikke har været forgjæves, han nyder nu i Beskuelsen, hvad han her troede paa, nemlig at Gudsfrygter en stor Vinding [1]), og at den for Alle, som stræbe derefter, har Forjættelse baade for det nærværende og tilkommende Liv [2]).

[1]) 1 Tim. 6, 6. [2]) 1 Tim. 4, 8.

Det 1. Capitel.

Om Guds Kjærlighed i Almindelighed.

Gud har ligesom plantet Kjærligheden i Naturen og nedsænket den med dybe Rødder; thi Menneskets elsker af Naturen, og ligesom det er umuligt, at Legemet kan leve uden Sjæl, saa umuligt er det, at Sjælen kan leve uden Kjærlighed; derfor har en gammel Lærer rettelig sagt: „Sjælen er mere der, hvor den elsker, end hvor den boer". Men nu fordrer Naturens Orden, at Menneskene skulle mere elske Gud sin Skaber, end sig selv og alle andre Ting, hvilket vi ogsaa gjorde, dersom ikke Naturen var falden fra sin medskabte Orden. Derfor er det saare beklageligt, at vi Mennesker saaledes forvende og fordærve den os medskabte Herlighed, at vi vende vore Sjæles høieste, reneste og ædleste Bevægelse fra Gud vor Skaber til andre Ting. I alle Guds Gjerninger fremlyser hans Kjærlighed, men vi, hvad vi ere, have og formaae, er alt fra Gud, derfor ere vi skyldige at give Gud Alt igjen, hvilket skeer ved Kjærlighed. Guds Kjærlighed fremlyser af Skabelsen, Forløsningen, hans Iboelse i os ꝛc., men vi kunne hverken skabe eller forløse Gud igjen, dog kunne vi igjen elske ham, og ved Kjærlighed maa vi lede de udflydende Strømme tilbage igjen i deres Kilde. Vi maa jo elske, hvorfor elske vi da ikke vor Gud? Vil du elske det, som er godt, saa elsk Gud, han er det høieste Gode. Alt det Gode, du finder i Naturen, er ikkun en liden Draabe af det himmelske Hav. Vil du elske det, som er deiligt, saa er Gud uendelig skjøn, ja alle Tings Skjønhed, og overgaaer paa en uendelig Maade al den Skjønhed, som findes i Skabningerne. Vil du sælge din Kjærlighed? hvem har dyrere betalt den end Gud med sit eget Blod? Vil du give din Kjærlighed hen for intet? hvem er værdigere til at annamme den, end Gud, som er det elskeligste Væsen? Vil du lade dig din Kjærlighed aftvinge? hvem søger den kraftigere end Gud? „Dersom nogen ikke elsker den Herre Jesum Christum, over ham være Forbandelse"![1]) Seer du paa Billighed, saa har jo Gud skabt dig til sin Kjærlighed, for at du skulde elske ham. Kjærlighed be-

[1]) Cor. 16, 22.

staaer i Hjerternes Forening; thi det er Kjærlighedens Art, at forbinde den Elskendes Hjerte fast til dens Hjerte, som elskes. Derfor har Gud præget sit Billede og sin Lignelse i dig, for at du skulde elske ham; thi det er naturligt, at Lige forene sig med Lige og elske deres Lige. Derfor er og Guds Søn bleven dig lig i alle Ting, og har paataget sig din Natur, for at han med denne vilde drage din Kjærlighed til sig. Derfor blev han et Barn, for at du skulde elske ham, thi et lidet Barn vil enhver gjerne bære paa Armene, omfavne, kysse og lege med. Saa er det jo og billigt, at vor Kjærlighed af Guds Kjærlighed vorder antændt, som et Lys af et andet; derfor siger Johannes: „Derudi bestaaer Kjærligheden: ikke at vi have elsket Gud, men at han haver elsket os".[1]) Naar vi betænke Guds store Kjærlighed imod os, saa maatte vi være haardere end Steen om vi ikke igjen vilde elske ham. Det er ikke en ringe Kjærlighed, Gud bærer til os. David ligner den ved en faderlig Kjærlighed: „Som en Fader forbarmer sig over sine Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham".[2]) Saa nær kommer Gud til dig, at han skriver sin Kjærlighed i dit Hjerte; thi i dit eget faderlige Hjerte viser han dig, at du deraf kan lære at kjende hans Kjærlighed. Ligesom David slutter i Psalmen: „Mon den, som plantede Øret, ikke skulde høre, eller den, som dannede Øiet, skulde han ikke see"?[3]) Saa kan du og gjøre den Slutning: Den, som har skabt det kjærlige Faderhjerte, skulle han ikke selv brænde af en faderlig Kjærlighed til dig? Som nu en Fader er sindet imod sit Barn, saa er Gud sindet imod dig. En Fader avler sine Børn, og derefter nærer, klæder og beskjærmer han dem, lærer og tugter dem, bærer meget over med dem, kaster dem ikke bort, omendskjønt de ere svage, urene og besmittede. Lær heraf at kjende Guds Kjærlighed og faderlige Hjerte. Først gjør han sig til sit Barn; Jacob siger: „Han fødte os efter sin Villie, formedelst Sandheds Ord, at vi skulde være en Førstegrøde af hans Skabninger."[4]) I det gamle Testamente bleve de Førstefødte af Qvæg og Grøde helliget Gud, efter denne Skik bleve de Førstefødte agtede for de Ædleste. Ere vi da de Førstefødte af Guds Skabninger, saa ere vi og de Ædleste iblandt dem, ja i en vis Henseende ædlere end de hellige Engle, saavel fordi vor Natur er forenet med Guds Natur i Christo, saa og, fordi vor Natur er saaledes skabt, at den kan bære Christi Kjendemærker paa sig, hvilke begge Dele ere Englene negtede. Derfor maa det ikke være en ringe Ting at være et Guds Barn, „endskjønt han er en foragtet Lampe i den Stoltes Øine"[5]). For Verden er det et stort Adelskab at være en Keiser, en langt større Ære har den høieste Engel at rose sig af, men at være et Guds Barn, overgaaer begge Dele. Saadanne kjære Børn forsørger og ernærer Gud; thi vi sidde hver Dag om hans Bord, ligesom Børn om deres Faders Bord, tage Spise og Drikke af hans milde faderlige Haand. Synde vi, da tugter han os, men han kaster os ikke bort fra sig. Hvilken Fader støder vel det Barn fra sig, der kommer til ham med grædende Øine, og hvor let er en Faders Hjerte ikke vundet? Et barnligt enfoldigt Abba, sagt i en hjertelig Tillid, kan forsone Alting. Tænk paa hiin Fader, der løb sin forlorne Søn imøde, faldt ham om Halsen, omfavnede og kyssede ham, klædte og prydede ham, og beredte ham et herligt Gjæstebud[6]). Ikke anderledes gjør Gud imod os; neppe har du sukket over dine Synder (om Sukke ellers

[1]) 1 Joh. 4, 10. [2]) Psalm. 103, 13. [3]) Psalm. 94, 9. [4]) Jac. 1, 18. [5]) Job. 12, 5. [6]) Luc. 15.

kommer af et troende Hjerte), forend alle Ting strax ere glemte og forladte, da kysser hans Kjærlighed dig, og smykker dig med sin Sons Ufstyldighed, og vedergvæger dig med sit søde Glædesmaaltid. Ere vi svage, saa bærer Gud over med os. En Fader befaler undertiden sine Børn, at de skulle hente et eller andet; men er det et svagt Barn, som enten ikke kan bære, eller og kun formaaer at bære et lidet Stykke, saa straffer Faderen det derfor ikke, men snarere bærer over dermed, ja roser det, og er tilfreds med Barnets gode Villie, efterdi han seer, det gjerne vilde bære mere, om det kunde. Saa bærer og Gud over med vor Skrøbelighed, og naar Evnen ikke findes, tager han Villien for god, ja han kommer ved sin Aand vor Skrøbelighed til Hjælp, er med sin Kraft mægtig i vor Svaghed, indtil vi have lært saa meget, at vi med Paulus „Formaae alle Ting i Christo Jesu, der gjør os stærke".[1]) Han bereder os en Arvedeel, ligesom en Fader i den Henseende flittig arbeider for sit Barn, og ligesom Faderen er, saa er og Arven; er vor Fader himmelsk, saa er og Arven en himmelsk Arv. Lad nu Verden beholde sin Ære, Pragt og Herlighed, og overvei selv, hvad det er for en Herlighed, at en arm elendig Synder ikke alene er bleven Guds Tjener, men endog Guds Barn og Arving. Al Verden maatte dog ønske, at de vare Guds Orme, saa kunde de dog rose sig af, at høre Gud til, og være Guds Egne; men hvad det er at være Guds Barn og Arving, kan intet Hjerte begribe, og ingen Tunge udsige. Naar vi, uden at tvivle, troede, saa kunde os aldrig mangle noget, vi kunde aldrig være fattige; thi vi have en riig Fader, der kan lade regne Brod af Himmelen, og dække Bord i Orken, vi skulle da ikke klage over nogen Foragt; thi det er Adelskab og Ære nok, at vore Guds Barn. Naar vi ret af Hjertet troede, hvorfor skulle vi da frygte, og hvo kunde gjøre os noget Ondt? Hvo som af Hjertet kan sige til Gud: Du er min kjære Fader, og jeg dit Barn, han kan vel byde alle Djævle i Helvede Trods, og med Glæde foragte al Verdens Pukken og Trudsler; thi vi have i Gud vor Fader en saadan Herre, for hvilken alle Skabninger, ja endog Djævlene maae bøve, og uden hvis Villie de aldeles intet formaae. Selv om vi nu ved vor Gudsdyrkelse havde idel Jammer og Elendighed, og maatte derhos lide og hungre, skal det dog være os kjært, efterdi vi ere Guds Børn. Tugter Gud os, saa mener han det dog ikke ilde, Faderens Riis søger ikke Barnets Fordærvelse, men dets Bedste. Derfor ville vi kysse det kjære Riis, og sige Faderen Tak derfor. Naar en Fader har revset sit Barn for haardt, saa kan det faderlige Hjerte omsider ikke nægte, at det jo gjør ham ondt, omendskjønt han ikke strax lader sig mærke dermed. Saaledes veed Job at prise Gud[2]): „Men dette haver du skjult i dit Hjerte, jeg veed at dette var besluttet hos dig". Jobs eget Hjerte sagde ham det, han vidste ogsaa, hvorledes en kjærlig Fader var tilmode. En Faders Brede er ingen Gift, men idel Lægedom, intet Had, men idel Kjærlighed, saaledes ogsaa Guds.

Naar Paulus viser Guds Kjærlighed, ønsker han: „At I kunne formaae at begribe med alle de Hellige, hvilket der er det Brede og Lange, og Dybe og Høie".[3]) Han taler da som en Mester i Maale-Kunsten, og lærer os at afmaale Christi Kjærlighed efter Længde og Bredde, efter Dybde og Høide. Sporger du efter dens Bredde, saa strækker denne Kjærlighed sig over alle Men-

[1]) Phil. 4, 13. [2]) Job 10, 13. [3]) Eph. 3, 18.

neſker; ſøger du dens Længde, ſaa haver den ingen Ende; vil du udgrunde dens Dybde, ſaa maa du fare i den Afgrund, ſom er Gud ſelv; ſpørger du efter dens Høide, da overgaaer den alle Himle. Paa hvad Maade du end betragter den, bliver den dog umaalelig. En ret Guds Elſker kan ſige: Enten jeg bliver fornedret eller ophøiet, ført hiſt eller her, ſaa finder jeg dog Guds Kjærlighed allevegne; thi hvor jeg end kommer hen, ſaa kan jeg dog ikke blive fortabt, thi jeg er allevegne indſluttet i Guds Kjærlighed, hvor den bliver, der bliver jeg og, enten det er i Ære eller i Skam, Hunger, Kummer, Sygdom eller Fængſel, Død eller Liv, Godt eller Ondt. Naar et Hjerte føler dette, ſaa fortvivler det ikke, om end det maatte fare tuſinde Alen dybt under Jorden; thi Guds Kjærlighed er og der, den opholder og bærer det. Dersom vi ret ville drikke af denne Kjærligheds Kilde, da ſkulde vi ret overflødig vedergvæge os, og finde alle Ting deri; thi den er alt, har alt, indbefatter alt, og uden den er alt andet intet. Kan Verden give Ære? Hvad er vel større Ære, end at blive elſket af Gud med evig Kjærlighed? Det er og den høieſte Glæde, og den bedſte Rigdom. Jeg er vis paa, at hvo, ſom ret ſmagte Guds Kjærlighed i Hjertet, han ſkulde ſnart foragte den ganſke Verden; men at nutildags Alt er ſaa verdsligt kommer deraf, at Gud med ſin Kjærlighed ikke bedre bliver Folket prædiket ind i Hjertet, og ſaaledes ikke bliver ret kjendt eller fattet af det.

Paulus ligner denne Kjærlighed ved en Strøm, naar han ſiger: „Guds Kjærlighed er udøſt i vore Hjerter“.[1]) Ligeledes Syrak: „Gud udgydede ſin Barmhjertighed over hele Verden“.[2]) Tænk paa en Sky, naar den briſter og udgyder ſig, da falder Vandet ikke draabeviis, men ſtrømmeviis, det er det, ſom ſtaaer hos Propheten Jeremias: „Derfor lyde mine Indvolde for hans Skyld, jeg vil visſelig forbarme mig over ham, ſiger Herren“.[3]) Naar en Moder har ſine Bryſter fulde af Melk, da gjør det hende ondt, ligeſom de ville briſte, hvorfor hun jamrer ſig, og raaber efter Barnet, at det kan uddrikke Melken. Saa fuld af Kjærlighed er Guds Hjerte, det bryder i ham, og gjør ham ondt, ſom om et Stykke af hans Hjerte ſkulle afbrydes, naar han ikke finder en Sjæl, der vil udſuge en ſaadan Kjærlighed. Gud har ſtedſe ſin Sæk fuld af Venlighed, men Aarſagen til at vi ikke føle denne, kommer af, at vort Hjerte har ikkun en liden og ſnever Port, og kan ikke fatte det altſammen; det er ikke opkommet i noget Menneſkes Hjerte. David kalder denne Guds Godhed „en os efterfølgende Godhed“,[4]) ſaa venlig er Guds Kjærlighed; vi behøve den, ſom et vanſmægtet Barn Moderens Bryſter, derfor var det billigt, at vi løbe dereſter; men Guds Kjærlighed tager ſig af os ſom en from Moder, følger efter os, lokker paa os, og ſiger: Kom, mine kjære Børn, og ſug af mine Bryſter. „Kommer til mig, jeg vil vedergvæge Eder“.[5]) David kalder denne Guds Kjærlighed en Krone: „Han kroner dig med Kjærlighed og Barmhjertighed“![6]) Ligeſom en rund Cirkel omfatter Noget i ſig, ſaa omfavner Guds Kjærlighed os; vi falde hvorhen vi ville, ſaa falde vi dog i dens Skjød. Gud ſiger hos Eſaias: „Jeg vil ſamle dig med ſtore Barmhjertigheder“,[7]) ligeſom man ſamler Kornet paa Marken, eller ſom man ellers tilſammenſanker Perler og Ædelſtene. Ja Guds Kjærlighed ſamler os, ſom en Høne ſine Kyllinger, hvorfor Frelſeren ſtiller os denne deilige

[1]) Rom. 5, 5. [2]) Syr. 18, 9. [3]) Jer. 31, 20. [4]) Pſalm. 23, 6. [5]) Matth. 11, 28. [6]) Pſalm. 103, 4. [7]) Eſa. 54, 7.

Lignelse for Dine: „Hvor ofte vilde jeg forsamle dine Børn, ligerviis som en Høne forsamler sine Kyllinger under Vingerne"?[1]) Betragt nu en naturlig Klukhøne, neppe antager noget andet Dyr sig sine Unger saa omhyggelig, som denne. Den forandrer sin naturlige Stemme, og paatager sig en jamrende og klagende; den søger, skraber og lokker paa sine Kyllinger; hvor den finder noget, det æder den ikke selv, men overlader Kyllingerne det, strider med største Alvorlighed imod Glenten og andre Rov-Fugle, udbreder villig sine Vinger, og lader sine Kyllinger villig stige under og paa sig, ligesom de ville. Saa er og Guds Kjærlighed den allervenligste Klukhøne, der altid gjerne vil samle os under sig, altid udbreder sine Vinger over os, lokker paa os, prædiker og lader prædike for os, men maa ofte jamre og klage: „Jeg har villet forsamle Eder, men I ville ikke". Moses maatte vel med Forundring sige: „Ak, hvorfor har dog Gud Menneskene saa kjær"! Dog, hvorfor ville vi forundre os? vi vide, at al Kjærlighed kommer af den Kjærlighed, hvormed et Væsen omfatter sig selv. Hvorfor elsker en Fader sit Barn? Fordi han elsker sig selv, og Barnet er af hans Væsen. Hvorfor elsker Gud Mennesket saa meget? Jo, han elsker sig selv og som et Billede i et Speil, beskuer sig selv i Mennesket, efterdi han paa en uendelig Maade elsker Christus, sit Væsens rette Afglands, thi de Troende gaae iklædte Christus og have hans Aand i sig. „Saamange, som ere døbte til Christum, have iført Christum".[2])

Vi vide, at vi ere Guds Værk og dannede af hans Hænder; nu hader ingen Haandværker det, som hans Hænder have gjort, men meget mere elsker og roser det, saaledes hader Gud heller Intet af alle de Ting, han har gjort, og fordi Mennesket er det bedste, saa er det og den kjæreste Guds Skabning. Vi vide, at Christus har kjøbt os med saa mange bittre Smerter, og med sit dyrebare Blod; nu hedder det almindeligt: Jo dyrere, jo kjærere, og, hvad som koster størst Møie, bringer ogsaa den største Fornøielse med sig, derfor elsker Mødrene deres Børn langt inderligere, end Fædrene; thi de koste dem mere Møie, Arbeide, Angest og Smerte. Vi vide, at vi ere Gud lige, saasom vi i Christo bære hans Billede, og blive regjerede af hans Aand. Nu lader sig ogsaa i Naturen lige Ting let forene og tilsammenføie med hinanden, altsaa: „Hvo, som hænger ved Herren er een Aand med ham".[3])

Af Guds Kjærlighed maa vi nu lade vor Kjærlighed antænde, (giid Menneskene kun ville betænke det) – thi ligesom af mange Kul og Træ bliver en stor Ild, hvis Flammer stige høit i Veiret, saa bliver af den guddommelige Kjærligheds Betragtning antændt en Gjenkjærlighed i vore Hjerter. Derfor skulle vi ofte og flittig betænke Guds Velgjerninger, saavel de almindelige, som han har bevist imod hele den menneskelige Slægt, som og de besynderlige, der angaae vor Person: saavel den Kjærlighed, der lader sig see i Naturens Rige, som den i Naadens, og endelig den, der skal fremstinne i Herlighedens Rige.

Hertil ville vi ved Aandens Naade i efterfølgende Capitler give en kort Veiledning.

[1]) Matth. 23, 37. [2]) Gal. 3, 27. [3]) 1 Cor. 6, 17.

Det 2. Capitel.

Om Guds skabende Kjærlighed.

For det Første fremlyser Guds Kjærlighed af alt, som Gud har skabt deels til Menneskets Nødtørft, deels til Fornøielse, forat Mennesket deraf skulde erkjende Skaberens Viisdom, Godhed og Almagt. Hvor vi vende vore Øine hen, der fornøier Guds Kjærlighed os, Solen med sit Lys, Maanen med sin Afvexling, Stjernerne med deres Løb og Glands, Luften med dens Fugle, Jorden med dens Dyr og Frugter, Havet med dets Fiske, ja alle Ting overalt vidne om Guds Kjærlighed. Gaae vi, saa gaae vi i Guds Kjærlighed; thi intet Øieblik kunde Luften give os Aande, dersom Gud holdt sin kjærlige Indflydelse tilbage. Vi træde paa Guds Kjærlighed; thi Jorden kunde ikke bære os noget Øieblik, dersom den ikke tjente sin Skabers Kjærlighed. Denne Kjærlighed fylder den ganske Verden, i denne Kjærlighed ere vi alle indesluttede, som en Moder indeslutter sit Barn i sine Arme, og dog kunne hverken Himmel eller Jord begribe en saadan Skat. Paa det at vi maatte fornemme denne Kjærlighed, har Gud, idet han skabte os, givet os alle indvortes og udvortes Sandser, Kræfter og Lemmer. Ak! den store Skabningens Bog har lige saa mange tusinde Blade, som der ere Skabninger, hvorpaa Guds Finger intet andet har præget end Kjærlighed, Kjærlighed. I denne Bog skulle vi flittig studere, forat vi kunde begynde at lære det ene Ord „Kjærlighed"; thi fuldkommen kunne vi ikke lære at kjende det, førend vi komme derhen, „hvor der er intet stykkeviis, men idel Fuldkommenhed.[1]) Men vi kige neppe een Gang i vort hele Liv ret ind i denne Bog, derfor er det intet Under, at vi saa lidet forstaae os paa denne Guds Kjærlighed. Der er jo ingen Skabning, som nyder godt af sig selv, eller har faaet noget Godt for sin egen, men alt for Menneskets Skyld. Hermed vise Skabningerne os Guds Kjærlighed, ligesom man viser uforstandige Børn Bogstaverne med Fingeren; thi i Skabningerne høre, see, lugte, smage og føle vi Guds Kjærlighed. Skabningerne ere som smaa Børn, Guds Kjærlighed er deres Moder, de ere smaa Stromme, og flyde af den guddommelige Kjærligheds Kilde, de voxe af Guds Kjærlighed, som Frugten af Sæden, og hænge ved Guds Kjærlighed, som Æblet paa Træet. I disse synlige Tegn fremlyser den usynlige Kjærlighed, de føre os som Ledsagere til Guds Kjærlighed. Nu skulle vi i disse Børn lære at kjende Moderen, drikke af disse Stromme, forat vi kunde smage Honningen, plukke af disse Frugter, forat vi kunde lære at kjende Træet. Dertil ere Skabningerne, at de skulle føre os til Gud, og bringe os til at fornemme den guddommelige Kjærlighed, paa det at, ligesom de have deres Ro, Glæde og Fornøielse af Mennesket, hvilket de, som den ædleste Skabning, tjene, saa skulle og vi have vor Glæde og Hvile alene i Gud; – men vi ere saa skjødesløse heri, og, som Svinet, der nyder Egenødden, men seer ikke til Træet.

[1]) 1 Cor. 13, 10.

For det Andet fremlyser Guds Kjærlighed i det første Menneskes Skabelse, hvilket Gud ikke har viist en ringe, men en høi Kjærlighed. Da det var intet, har Gud gjort det til noget, da Gud kunde gjort det til en Steen, har han givet det Liv og Bevægelse, da han kunde have kastet Sæden i Jorden, og ladet Mennesker voxe frem som Græs, har han begavet det med Sind og Sandser, da han kunde have gjort af det en brølende Løve, en giftig Tudse eller Slange, har han indgydt det en fornuftig Sjæl, en Sjæl, som ikke kan føle nogen Død eller Fordærvelse, hvorfor den ikke heller omgaaes med nogen dødelig eller fordærvelig Ting, eller kan mættes med nogen dødelig eller forgjængelig Ting; thi det Dødelige hører alene til Legemet, som derefter maa bringes i Dødens Morder-Grube; men Sjælen dør ikke, og har alene at gjøre med den udødelige Gud. Hvo som derfor hænger med sin Sjæl ved det Dødelige, han dræber den tvertimod dens Natur. Betragter du nu Menneskets Legeme, saa maa du billig forundre dig over ethvert Bens og Ledemods Skikkelse, og underlige Sammenføininger; thi naar et Legeme blives sønderlemmet og Benene med deres Sammenføielse betragtede, saa sees klarligen, at Gud har viist en synderlig Omhyggelighed og Kjærlighed ved Menneskets Skabning. Lægerne tælle i Menneskets Legeme 356 Been og 248 Aarer, store og smaa. I enhver Aare og ethvert lille Been har Guds Kjærlighed ligesom afbildet sig. Om vi endog hver Dag i det ganske Aar ville eftertænke denne Kjærlighed, saa var Aaret ikke langt nok dertil; thi et heelt Aar har ikke mere end 365 Dage. Betragter du dernæst Menneskets Sjæl, hvor viselig har da Skaberen ikke ordnet, det: Den har i Hjertet sin Rod, i Hovedet sin fornemste Kraft, og i det ganske Legeme sin Virkning. I Hovedet sidder Fornuften, som en Konge paa sin Throne, med de fornuftige Sandser, der regjere det hele Legeme. I Hjertet boer Livs-Aanderne med alle Bevægelserne, derfor er i Menneskets Hjerte: Glæde, Kjærlighed, Bedrøvelse ꝛc. I de nedre Lemmer boer Sjælens ernærende Kraft, hvorved Mennesket opholder sig, og formerer sin Slægt. Betragter du det ganske Menneske med Legeme og Sjæl, saa har du for Dine et stort Guds Konst-Stykke, hvori Gud har tilsammensat og forenet to ulige Ting, nemlig det jordiske Legeme og den himmelske Sjæl, saa at du i det kan see Gud og Verden, Gud i Sjælen, Verden i Legemet, hvori alle den store Verdens Egenskaber ligesom i et lille Middelpunkt indbefattes, derfor have de Gamle kaldet Mennesket den lille Verden, eller et kort Begreb af den ganske Verden. Men endnu mere og høiere er det, at Gud har afbildet og præget sig selv i Mennesket, hans Viisdom i Menneskets Forstand, hans Hellighed i Menneskets Villie, saa at man kunde see Gud i Mennesket, ligesom Solen i Vandet.

For det Tredie fremlyser Guds Kjærlighed af alle Menneskers daglige Forplantelse, da Naturen gjør vel sit, men Skaberens Kjærlighed det meste; den former og danner os i Moders Liv, det erkjendte Job: „Med Hud og Kjød du klædte mig, med Been og Sener du dækkede mig",[1]) ligesom naar man har en Voxklump i sin Haand, og kan give den en vis Form og Skikkelse. David siger ogsaa: „Du dækkede mig i min Moders Liv".[2]) Ligesom man skjuler noget, at det ikke skal sees eller beskadiges, saa gjør Gud ligesom et Dække og Skjul over Fosteret i Moders Liv, saa at intet Øie seer, hvordan Mennesket dannes, og ingen

[1]) Job 10, 11. [2]) Psalm. 139, 13.

Haand kan nedbryde denne Bygning; ligesom og ved den første Skabning Guds Aand svævede over Vandene, og opvarmede, levendegjorde alle Skabninger, saa giver Gud os Livet i Moders Liv. Naar nu denne Kjødklump er dannet, og denne Bygning er færdig, fremkalder Guds Kjærlighed os af Moders Liv, som David bekjender: „Du drog mig af min Moders Liv".[1]) Saadant et stort Værk er Menneskets Fødsel, hvortil udkræves ikke alene Naturens, men ogsaa Guds besynderlige Kraft, hvilket den berømte Galenus selv har bekjendt; og ingen vil nægte det, naar han for sine Øine maa beskue, hvor lidet det Huus er, hvori Livets Frugt ligger skjult, og hvor snever den Vei er, igjennem hvilken Fosteret kommer til Lyset.

Denne Guds skabende Kjærlighed trøster os kraftig i alle Lidelser. Dette vidner og Job: „Dine Hænder skabte mig, de dannede mig trindt omkring og du vil tilintetgjøre mig! kom ihu, at du dannede mig som Leret, og at du vil gjøre mig til Støv igjen; med Hud og Kjød, du klædte mig, med Been og Sener du dækkede mig; Liv og Miskundhed skjænkede du mig, din Omhu bevarer min Aand; men dette haver du skjult i dit Hjerte, jeg veed, at dette var besluttet hos dig".[2]) Han bruger saadanne kraftige Ord, som trænger dybt ind i Hjertet, og gjør altsaa den Slutning: Efterdi jeg er din Skabning, saa har du jo ikke skabt mig derfor, at du vilde fordærve mig. Efterdi du har gjort mig af Leer, og skal igjen gjøre mig til Jord, saa vil du jo ikke paalægge mig, som en svag Skabning, der ikkun er en Haandfuld Jord, mere end jeg kan bære. Og om du endskjuler det i dit Hjerte, saa veed jeg dog, at du tænker derpaa; du gjør som en forsigtig Fader, der, naar han elsker sit Barn allerheftigst, lader sig mindst mærke dermed. Saaledes udbryder og Propheten Esaias: „Men nu, Herre! du er vor Fader; vi ere Leret, og du er vor Pottemager, og vi ere alle din Haands Gjerning".[3]) Hvad Nytte havde en Pottemager deraf, at han vilde sønderbryde den Potte, som han tilforn med sine egne Hænder havde gjort?

Men denne Guds Kjærlighed maae vi betragte saaledes, at vi vinde en hjertelig Gjenkjærlighed til at takke Gud derfor, og at tjene ham. Saa gjorde David: „Jeg vil prise dig, fordi jeg er et forfærdeligt Underværk; underfulde ere dine Gjerninger, min Sjæl erkjender det saare"![4])

Saadan Taksigelse maa skee deels indvortes, deels udvortes: Indvortes, at vi i Hjertet erkjende og høiagte denne store Kjærlighed; udvortes, at vi ophøie den med Ord og Gjerninger. Den høieste Tak bestaaer i en hellig Vandel, naar vi med Legeme og Sjæl opofrer os Kjærligheden, som har gjort os, til Eiendom.

Det er, o Gud! din Skjænk og Gave
Vort Liv og Sjæl og hvad vi have
I dette jammerfulde Liv.
O, at det bruges til din Ære
Og Næsten maa til Nytte være —
Din Naade du os dertil giv!
Amen.

---

[1]) Psalm. 71, 6. [2]) Job 10, 8. 9. 11. 12. 13. [3]) Esa. 64, 7. [4]) Psalm. 139, 14.

Det 3. Capitel.

Om Guds opholdende Kjærlighed.

Denne Guds Kjærlighed er som en ombyggelig Moder, saa snart vi faae see Dagens Lys, ernærer den os af sine Bryster. Gud kunde vel have skabt os saaledes, at vi ikke havde behovet Spise eller Drikke, men han har ikke villet gjøre det, deels for at vi skulle erkjende hans Kjærlighed som en saadan Moder, der daglig vilde bespise sine Børn, deels for at vi skulle lære at bede, ligesom Børn, naar de ere hungrige, lægge Hænderne sammen og træde for Bordet; deels for at vi hver Dag skulle smage hans Kjærlighed, Godhed, Venlighed og Sødhed; thi saa ofte vi putte en Smule Brød i Munden, nyde vi Guds Kjærlighed, og saa ofte vi drikke, øse vi af Guds Kjærligheds Kilde; derfor har Gud efter sit vise Raad endog i Uskyldigheds Standen medskabt Mennesket en naturlig Hunger, eller en naturlig Lyst til at spise; thi Gud sagde til Adam: I maa æde af alle Slags Frugter i Haven. Dette har han gjort derfor, at Mennesket skal kjende, at det er et Guds Barn, og bliver daglig bespist af Guds Kjærlighed, som af en from Moder.

Først opholder Guds Kjærlighed alle Skabninger for Menneskets Skyld. David siger: „Du giver dem, de sanke op".[1]) Lignelsen er taget af en Huusmoder, der sammenlokker sit Smaagvæg, Høns, Ænder ꝛc., udstrøer Kornet for dem, hvilket de opsanke. Ligeledes: „Du oplader din Haand og mætter alt Levende".[2]) Alle Skabningernes Liv er en underlig levende Varme og usynlig Flamme, som Gud har forenet med det jordiske Legeme. Af denne Ild kommer en naturlig Hunger, havde de nu ingen Næring og Spise, saa maatte denne Flamme udslukkes, ligesom et Lys, der ikke vedligeholdes med Olie. I samme Psalme siger David: „Alles Øine vogte paa dig Herre"![3]) Den ganske Verden er Guds Huus. Ligesom nu i et Huus Børnene og Tjenerne see Huusmoderen Brødet af Haanden; saa see og alle Skabningernes Øine paa Gud. Dette udtrykker deres inderlige Begjærlighed, thi man seer gjerne efter det man attraaer.

Denne alle Tings opholdende Kraft ligger i Guds Ord, om hvilket der staaer: „Han (Sønnen) bærer alle Ting med sin Kraftes Ord".[4]) Ligesom Blomster og Jordvæxter ikke voxe af overflødig Vand, men af Himmelens Dug, saa har Duggen igjen sin Kraft af Ordet. Gud har da lagt alle Himmelens og Jordens Kræfter i sit Ord, naar han oplader denne Skat, saa ere alle Ting fulde af Liv og Velsignelse. Da alle Skabninger ere gjorte ved dette Ord,[5]) saa maae de og opholdes ved dette Ord; thi hvoraf Noget er, deraf lever det ogsaa. Vort Legeme er af Jorden, derfor har det og sin Føde af Jorden.

Dernæst opholder Gud Mennesket ved Skabningerne. Førend vi see Dagens

[1]) Psal. 104, 28. [2]) Psal. 145, 16. [3]) Psal. 145, 15. [4]) Ebr. 1, 3. [5]) Joh. 1, 3.

Lys, har han i Moders Liv forsynet os med Kjøkken og Kjelder. Han fylder endog de unge smaae Born, saalænge de ligge skjulte i denne Grav, med Glæde, saa at de idet de smage Guds Kjærligheds Honningdraaber, ofte springe i Moders Liv. Siden forsørger Gud os i Overflødighed gjennem vort hele Liv, og giver os rigelig at nyde alle Ting, og her kommer det ogsaa alt an paa Guds Ords Kraft; thi om end al Verden var fuld af Brød, saa skulde det dog hedde, som der staaer hos Hoseas: „De skulle æde, og ikke blive mætte".[1]) Guds Ord er vor Kraft og vort Liv. Ikke alene det synlige Brød, som vi nyde, opholder vort Liv, men tillige den usynlige Guds Kraft. Moses siger: „Mennesket lever ikke alene af Brød, men af hvert Ord, som udgaaer af Herrens Mund".[2]) Skulle vi leve alene af Brød, saa maatte vi vel uden Afladelse være proppet fuld deraf. Doctor Luther siger saaledes: „Hvo, som har Guds Ord, og troer, han maae i Hungerens Tid enten faae Brød at spise, eller hvis ikke det skeer, maa Hungeren blive ham saa taalelig og udholdelig, at han næres, som om han havde Brød. Har nogen lidet at spise, saa skal en Bid Brød ernære saa godt, som om han havde et kongeligt Maaltid; thi ikke Brødet, men Guds Ord tilligemed nærer det naturlige Legeme, ligesom det skaber og opholder alle Ting.[3]) Dette altsammen maatte vi vel have af daglig Erfaring; thi vi troe, at der voxer ikke saamange Kornneg, som der lever Mennesker, men Gud maa daglig formere og velsigne Kornet i Sækken, Melet i Truget, Brødet paa Bordet og i Munden. Man seer og almindelig, at fattige Folk og deres Born ere sundere, at deres Spise naaer videre, og at de trives bedre deraf, end de Rige af alt deres Forraad. Men at Gud opholder hele Verden ved Skabningerne, og ikke ved Ordet alene uden Skabningerne; dette skeer af den Grund, at han ved dem vil skjule sine Gjerninger, og ove Troen, ligesom han befalede Israels Born at udruste sig og stride, og vilde dog ikke, at Seieren skulde skee ved deres Sværd, men han vilde under deres Sværd selv slaae Fienden. Han brugte altsaa Sværd og Bue, dog uden at trænge til Sværdets og Buens Kraft, og under lignende Forhæng og Skjul udretter han alle Ting. Kort sagt: Alle Skabninger ere ligesom Guds Masker, under hvilke hans Ord maa skabe og gjøre alle Ting, derfor maa ingen ophøie sig, naar han har noget, eller forsage, naar han har intet; thi Guds Ord maa dog udrette alle Ting.

Og denne Menneskenes Opholdelse skeer ikke med en karrig, men med en rund og gavmild Haand; derfor siger David: „Du oplader din Haand".[4]) Lignelsen er taget af et Menneske, der er rund og gavmild med sine Hænder. Guds Haand giver mildelig, og Guds Kilde har Vand i Overflødighed.

Da Gud sagde til Moses, han skulde give Israels Born Kjød at æde, og Moses svarede: Skal jeg slagte alle Dyrene i Skoven, eller skulle alle Fiskene i Havet samle sig hid? da svarede Gud: Er da Herrens Haand forkortet? Her maa det vel hedde, som der staaer i den 81 Psal.: „Lad op din Mund, saa vil jeg fylde den"![5]) Ligesom en Moder giver sit Barn overflødig Die, saa moderlig er Gud sindet imod os. Ak! at vi erkjendte det, og ophøiede ham derfor.

Ligeledes opholder Guds Kjærlighed os forunderlig, idet den frembringer af Jorden vort Brød og vore Klæder, saa at vi, som ere Jord og Aske, kunne

---

[1]) Hoseas 4, 10. [2]) 5 Mosb. 8, 3. [3]) Joh. 1, 3. [4]) Psal. 145, 16. [5]) Psal. 81, 11.

leve af Jord og Aske, og bære paa vore Legemer Jord og Aske. Brødet, som vi spise, er først grønt Græs, derefter voxer Korn derpaa, det knuses i Mollen, bages ved Ilden, og deraf kommer Brød, hvilket endelig, naar vi nyde det, forvandles i vort Kjød og Blod. Forunderligt er det, at Herren af en Haandfuld Støv kan gjøre et nyt forklaret Legeme; men et større Under er det, at han kan forvandle Jord i Kjød og Blod; thi ligesom han i Skabningen forvandlede Jord til Kjød og Blod og af Jorden dannede et deiligt Menneskebillede, saa forvandler han dagligen Brødet af Jorden, naar vi nyde det, i vort Kjød og Blod, og erindrer os om vor Skabelse. Hvilket Under ogsaa, at Gud giver hvert Menneske sit Stykke Brød, skjønt vi ikke vide, hvorfra det kommer; betænk kun, hvor mange hundrede tusinde Mennesker der leve og bevæge sig i Verden. Ikke at tale om, at Gud undertiden paa en forunderlig Maade, uden Midler, opholder, eller skaffer Midler, hvor ingen ere.

Denne Guds opholdende Kjærlighed skal bevæge os til Gjenkjærlighed. Vend da først dine Øine til Gud, kjend hans Barmhjertighed og faderlige Forsorg. Tak din Gud; ved Utaknemmelighed mister man Guds Gaver, ligesom man tilstopper en Brønd, saa at Vandet ikke mere udflyder.

Gud dækker hver Dag dit Bord, giver, velsigner og bevarer dit Forraad, fylder dine Krukker, saa at de ikke mangle, gjør Kjokken og Kjælder til en riig Kilde, hvis Vand ikke standser, og begjærer intet andet derfor, end en Taksigelse, og den ere vi og skyldige at give ham, skjønt vi endog for den allermindste Velgjerning aldrig nok kunne takke ham, om vi end Dag og Nat laae paa vore Knæ; thi hvor ringe Gaven end er, saa udflyder den dog af en uendelig Kjærlighed. Et taknemmeligt Hjerte er et Kar, som Gud fylder med mangfoldig Velsignelse; thi jo mere Mennesket selv tager til sig, jo mere giver Gud ham; men i Taksigelsen tage vi Alt og tillægger Gud det alene. Moses synger: „Herren er min Styrke og Lovsang".[1]) Gud styrker os, naar han opholder Legeme og Sjæl, ellers maatte vi falde sammen som Støv, og forsvinde, som en Skygge. At nu vort Væsen opholdes, er Guds Kraft; i Gud leve, røres og ere vi. Han bærer og opholder os, derfor skal Gud være vor Lovsang, David synger: „Den, som ofrer Taksigelse, den ærer mig".[2]) Taknemmelighed er den deiligste Lovsang; vi have jo hvert Øieblik Aarsag at takke Gud, da vi ikke et Øieblik kunne leve uden hans Opholdelse. Hans Tilsyn bevarer vor Aande, derfor skulle vore Hjerter hver Time og hvert Øieblik være fulde af Taksigelse til Gud, ligesom en Balsomkrukke, naar den aabnes, altid giver en yndigLugt fra sig. Et utaknemmeligt Hjerte fordærver alle Velgjerninger, ligesom Havet gjør alt det ferske Vand, som kommer deri, saltagtigt. Et utaknemmeligt Menneske er ikke Livet værd; thi han erkjender ikke sit Livs Oprindelse. Han er den allerværste Skabning paa Jorden; thi enhver Skabning har sin forborgne Tunge, hvormed den priser Gud. Han er den største Synder; thi han fornægter sin Skaber, hvilken dog alle Skabninger bekjende, derfor bliver det ufornuftige Qvæg fremstillet for ham, som en Doctor og Læremester. „En Oxe kjender sin Herre, og et Asen sin Herres Krybbe; men Israel kjender det ikke, og mit Folk forstaaer det ikke".[3]) Naar derfor en Utaknemmelig modte en Oxe eller et Asen, maatte han vel tage sin Hat af, boie sine

[1]) 2 Mos. 15, 2. [2]) Psal. 50, 23. [3]) Es. 1, 3.

Knæ, og sige: Du er min Mester. I Utaknemmelighed er indesluttet Alt det, som er ondt hos Menneskет, derfor have Hedningerne kaldet Utaknemmelighed den største Last, ja en Moder og Kilde til alle Laster, og sagt, hvo, som nævner en Utaknemmelig, han har nævnet alle Laster.

Vend saaledes dit Die til Gud, at du i Skabningerne, hvorved Gud opholder dig, smager og føler Gud selv; thi Sindet maa ikke hænge ved Gaven, men ved Gaven trænge ind til Giveren. Derfor, naar du smager en sød Spise, saa tænk strax, hvor uendelig livsalig Sjælene i Aanden smage Gud, og hvor honningsød Himmelens Glæder maa være; thi her er det ene imod det andet, som en Draabe imod det ganske Hav. Vil du spise og drikke, saa dyp først hver Bid i Jesu allerhelligste Vunder og Saar, ihukommende den bittre Galde og den Myrrhadrik, som Fienderne have rakt den kjære Frelser paa Korset, saa skal du ikke søge nogen Lyst i Spisen, men ikkun Naturens Nødtørft. Ja, saa ofte du æder og drikker, saa tænk paa Jesu dyrebare Legeme og Blod, hvormed han bespiser og skjænker dig i den hellige Nadvere, og siig: Ak! du elskelige, søde Blod, du er udrundet ved en brændende Kjærlighed, udgyd dig i mit tørre Hjerte, der er meget hungrigere og tørstigere, end Legemet efter legemlig Spise og Drikke. Med denne Begjæring skal du mere vedervæge din Aand, naar du æder, end det dødelige Legeme, som dog maa forraadne. Men ak! dyrebareste Jesu, hvor Faa ere de, som tænke paa dig.

Du skal og af Opholdelsens Værk lære at forlade dig paa Gud. Har Gud tællet Regnens Draaber, Havets Sandkorn, Verdens Dage, saa har han og for dig udseet dit Ophold. Du er jo mere end et Sandkorn og en Vanddraabe; Ordet, som tilforn har havt en velsignet Kraft, beholder denne indtil Enden. Ligesom en omhyggelig Fader uddeler Mad og Drikke til sit Tyende, saaledes deler Gud til enhver sit Stykke Brød, saa at han bliver mæt; min Deel maa da og være deriblandt, er det ikke meget, saa er det lidet, er det ikke et Land fuld, saa er det en Haand fuld, er det ikke en Skjeppe fuld, saa er det en Skee fuld, vi maae lade os noie med vor beskikkede Deel og Mundfuld Brød. Nok er det, at vi alle blive mætte, og Guds Haand afbryder til enhver sin Bid Brød. Lær derfor i Troen at see paa Guds Haand og Mund. Det faderlige Hjerte sørger for os, naar vi kun ville sætte vor Tillid til ham. Den Gud, der har dannet Hjertet saaledes, at det kan sørge, skulde han ikke sørge for os? Det kan ikke feile, at det maa gjøre Gud Herren ondt, at Ingen vil forlade sig paa ham, omendskjønt han er saa barmhjertig, at han overgaaer alle Fædre og Mødre i Barmhjertighed. Det gjør et Menneske ondt, naar man ikke vil vente sig noget Godt af ham, eller have Fortrolighed til ham, skulle det ikke fortryde Gud meget mere? thi hver den, som ikke forlader sig paa ham, gjør ham til en Løgner. David siger: „Ligesom en Fader forbarmer sig over Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham".[1]) Paa et andet Sted siger han: „Jeg er elendig og fattig, Gud, iil til mig, du er min Hjælp og min Befrier; Herre! tøv ikke".[2]) Paulus har og et gyldent Ord: „Af ham alt Fadernavn er i Himlene og paa Jorden".[3]) Naar vi af Hjertet kunde troe dette eneste lille Sprog, saa skulde det ernære os altid.

---

[1]) Psal. 103, 13. [2]) Psal. 70, 6. [3]) Eph. 3, 15.

See dernæst paa dig selv og Guds Skabninger, at du bruger dem til Maadelighed, ikke til overflødig Vellyst, men til Legemets nødtørftige Underholdning. For alting hold Maadelighed i Mad, Drikke og Klæder.

Meget omhyggelig advarer Frelseren for Umaadelighed i Mad og Drikke, naar han siger: „Men vogter eder selv, at ikke eders Hjerter nogen Tid besværes med Fraadseri og Drukkenskab".[1]) At spise og drikke er ikke forbuden, Naturen maa opholdes, styrkes og vedergjæves, ellers kunde den ikke tjene Aanden i sit Arbeide. Men naar du vil fylde dig, fede din Bug med Lækkerhed og Overflødighed, det er at fraadse og at drikke, og er forbuden, det hindrer Naturen mere i Gudsdyrkelse, end befordrer den. Derfor kalder Christus det en Hjertets Besværelse, ligesom en Byrde hindrer Vandringsmanden, at han kun langsomt skrider fremad, og som en Fugl ikke kan flyve i Veiret, naar der hænger en Blyklump ved Foden. Peder taler af sin Mesters Mund: „Værer ædrue og vaager, thi eders Modstander, Djævelen, gaaer omkring, som en brølende Løve, søgende, hvem han kan opsluge; staaer ham imod, faste i Troen".[2]) Hvorledes kan du staae fast? Hvorledes kan du stride med saadan en erfaren Krigshelt, naar din Bug er overvældet med Mad og Drikke? En drukken Mand kan et Barn støde omkuld, og en Soldat, der har overfyldt sig med Spise og Drikke, ham forgaaer Mod og Hjerte, Lyst og Kraft til at kjæmpe. Naar man ernærer Kjødet lækkert og overflødigt, saa er det tilbøieligt til alle Laster; derfor skriver Paulus: „Iforer eder den Herre Jesus Christus, og pleier ikke Kjødet til at vække Begjerlighed".[3]) Hvor der er meget Skarn, der ere mange Orme, og hvor der er meget Dynd i Vandet, der opholder Utøi sig i stor Mængde; saaledes og, hvor Legemet er fuldt af Mad og Drikke, der er Hjertet fuldt af onde Lyster. Adams Syndetræ er opvoxet af en Æblebid. Spise besmitter ingen, men den uordentlige Lyst til Spisen. Derved haver Esau forskjertset sin Førstefødselsret, tilligemed Velsignelsen, hvilken han siden efter med Taarer søgte forgjæves. Ved Spise har Satan ogsaa fristet Frelseren i Ørken, da han skulde gjøre Stene til Brød. Derfor vogtede Daniel og hans Stalbrødre sig saa omhyggelig for den nydelige Mad og de kostbare Drikke, der kom af Kongens Bord; thi de vidste, at hvo, som tæmmer sin Gane, kan lettelig overvinde alle kjødelige Lyster.

Hin Fisk, der tales om i Tobiæ Bog, truede med at gjøre ondt, da den gik i fuldt Vand, men da den blev optagen paa det Tørre, forgik ham vel Lysten. Saa er det, formedelst Overflødighed, gjør man Sjælen Skade, men ved Maadelighed tæmmer man det vilde Kjød. En vild Hest, bliver let tam, naar man nægter ham den fulde Havrekurv.

Der siges om Djævelen, at han sover gjerne paa de fugtige Steder: Det er sandt, thi han boer gjerne hos de fugtige Brødre. Hvad agter den vel stort at have at bestille med Gud, der gjør Bugen til sin Gud?

Hin Hedning kastede sine Penge i Havet, og sagde: Farer i det Dybe, I onde Lyster, det er bedre, at jeg dybt nedstyrter Eder, end I mig. Umaadelighed er en Sæd til alle onde Lyster. Dæmper du den, saa dæmper du dine onde Lyster, og undgaaer Fordærvelsen. Derfor spiis og drik ikke efter din uordentlige Lyst, men

---

[1]) Luc. 21, 34. [2]) 1 Pet. 5, 8. 9. [3]) Rom. 13, 14.

til Nødtørft; thi ligesom en Syg griber til Lægedommen, maa en Sund gribe til Spisen, nemlig, saaledes at han kun seer paa det Nødvendige, og ikke efter det, som bringer Vellyst. Hvor vidt du maa gaae, lærer Paulus med sit eget Exempel: „Jeg undertvinger mit Legeme, og holder det i Trældom“.[1]) Saa meget Mad og Drikke maa du unde dit Legeme, at det kan tjene dig saavel til det naturlige, som det aandelige Liv, ligesom du giver en Lampe saa meget Olie, at den kan skinne for dig; men ikke maa du ved Mad og Drikke lade dig hindre i din Gjerning, og da du ikke saa nøie kan vide, hvor meget Legemet behøver til dets Nødtørft, saa tag heller fra, end at du lægger til. Det er bedre at spæge Kjødet, end at kræse for det, at undertvinge det, end at oppække Begjærligheden. Saaledes har Paulus gjort. Naturen er tilfreds med meget simpel Føde. Hvo, som har Vand og Brød, sige Hedningerne, han er ikke fattig. Men at du ret kan lære Maadelighed, da giv vel Agt paa følgende Ting: Hold en vis Tid til at spise og drikke, at du ikke, som Jonathan, vil æde Honningen førend du har arbeidet. Søg ikke nydelige Lækkerbidskener, som hisset i Ørkenen Israels Børn, der skrege efter Ægyptens Kjødgryder, men lad dig nøie med ringe Føde. Du behøver ikke at forkaste, hvad Gud giver, kun dit Sind ikke staaer dertil, og din Mund ikke faaer Vane dertil; thi ellers bliver du en Slave af Vellysten. Elsk ikke Overflødighed, men see til at du sparsommelig og maadelig opholder dit Legeme. Hvad maa vel fattige Folk gjøre, som have ingen Overflødighed? Du lever ikke for at spise, men spiis saaledes, at du kan leve. Æd ikke med alt for stor Begjærlighed, som hisset Esau den røde Ret, ellers gjør du baade Legemet og Sjælen Skade. Spiis saaledes, at der altid bliver Hunger tilovers, ellers forgaaer Lysten baade til at bede og arbeide. Det er bedre, at spise hver Dag lidet, end mange Dage intet nyde. Den Regn, der falder draabeviis, gjør Jorden mere frugtbar, end den, der falder strømmeviis. Du lever vistnok ikke for Legemets Skyld, dog kan du uden Legemet ikke leve eller tjene Gud. Tænk altid, der sidde to Gjæster med dig til Bords, nemlig Legeme og Sjæl, hvad du nu giver den ene formeget, det maa afkortes den anden. Spiis da saaledes, at du altid er beredt med Glæde at høre Overengelens Basune.

I Klædedragt maa ogsaa holdes Maade. Vi ville alle gjerne være smykkede, men Faa tænke paa Adams Purpur, som var af Lammeskind. Faa ville agte paa, at Klæderne ere et Tegn paa deres Skjændsel og en Straf for deres Lyst til det Forbudne. Faa bekymre sig om Salighedens Klædebond og Sjælens Smykke, men prale med de udvortes Klæder, som en skidden Soe med et gyldent Halsbaand. Faa tænke paa, at deres Legeme er en stinkende Ormesæk, som de paa det allerprægtigste pryde; det er nok, at vi maa holde det i Ære, toe, rense og ombære dette Aadsel, men vi behøve ikke at omhænge det med Floiel eller Silke, det maae dog engang blive en Spise for Ormene, og i Jorden forraadne. Faa erindre sig den haarde Krybbe og det grove Svøb, hvori Gud selv, da han var et spædt Barn, blev lagt, samt det haarde Korsesleie, hvorpaa han nogen maatte døe. Men hvad har vel bragt den rige Fraadser i Helvede? At han hver Dag klædede sig med Purpur og kostelige Linklæder; thi hans Hjerte hængte derved, og han gjorde en Afgud deraf. Lad dig da nøie, naar du kan

[1]) 1 Cor. 9, 27.

skjule dit Legeme, og naar du iforer dig dine Klæder, saa tænk saavel paa dit Legemes naturlige, som aandelige Nogenhed, og bepryd for alle Ting, din Sjæl med Christi Uskyldighed.

Jfor du mig, Min Frelser! dig, Min Nogenhed at dække:
O, du mig din Lydighed Som et Klæde række!

Det 4. Capitel.

Om Guds beskjærmende Kjærlighed.

Ligesom vi hvert Øieblik behøve Guds Kjærlighed til vor Opholdelse, saa behøve vi den og til vor Beskjærmelse; thi vi ere saa elendig plagede Mennesker, at neppe nogen Skabning lader os leve i Sikkerhed. Allevegne, hvor vi gaae eller staae, ere vi underkastede Himmelens, Jordens og Elementernes ublide og usunde Virkninger og Indflydelser, hvorved vort Legeme bliver svækket, beskadiget og forgiftet; ja ofte blive Jordens Vexter, der skulle underholde vort Legeme, fordærvede ved Skarn, Utoi, usund Luft og forgiftede Dunster, hvilket alt sammenflyder i Menneskets, som i et Middelpunct, der foraarsager Pest og smitsomme Syger, saa at vi neppe kunne leve friske og sunde een Time, dersom Gud ikke beskjærmede os. Der er intet saa ubetydeligt i Naturen, at jo Mennesket deraf har at frygte for Fare. Det mindste Støv kan skade vort Øie, og den ringeste kolde Luft kan foraarsage Døden. Saa ofte vi putte en Bid Brød i Munden, saa ofte bekomme vi noget, der kunde forgive os.

Desuden er Djævelen vor afsagte Fiende, det har han viist paa Job og andre Hellige; efterdi han er Guds Abe, saa vilde han gjerne sidde paa Guds Stol, og Guds Stol er i Mennesket. Denne Fiende herster i Luften, og kan ved Guds Tilladelse lettelig forgifte den. David kalder ham „en Jæger".[1]) Som det er Jægerens største Lyst at fange Vildt, saa efterstræber Djævelen og Mennesket, som det kosteligste Vildt, derefter hungrer han, det smager ham. En Jæger lægger Garn og Strikker for Vildtet, saa lægger og Satan mange skjulte Strikker; vi vandre derpaa, og see dem ikke.

Vee, dersom Gud ikke beskjærmede os! Det er ikke alene indvortes Strikker, mange tusinde Tillokkelser til at synde, underlige Indbildninger, Tanker, Tvivlraadighed, Anfægtninger, glovende Pile, men endogsaa udvortes Sygdomme og allehaande Farer, iblandt hvilke og David i ovennævnte Psalme nævner den skadelige Pest, der med sin hastig befængende Forgift falder paa Menneskets Legeme, som en Ildgnist paa Tønderet. Vi maa da vel sige, at Djævelen er som en giftig Orm, der med sin forborgne Rog, der gaaer fra ham, forgifter Mennesket,

[1]) Psal. 91, 3.

eller som Basilisken, der med Øinene dræber Mennesket. Betænk da, hvor stor Satans List er, og hans Lyst til at skade Mennesket, dersom Gud ikke beskjærmede det.

Verden er ogsaa Guds og hans Børns Fiender, den maa være Djævelens Redskab til at gjøre de Fromme alleslags Fortræd. Der kan ingen, som frygter Gud, være uden Fiender; han har alle Ugudelige imod sig, som hemmelig og aabenbar antaste, hade og forfølge ham: „Vare I af Verden, saa vilde Verden elske sit Eget; men efterdi I ikke ere af Verden, men jeg har udvalgt Eder af Verden, derfor hader Verden Eder".[1]) Hvor ingen Lighed og Overeensstemmelse er, der kan ikke heller være nogen Kjærlighed; thi Lighed er Kjærlighedens Grund og Oprindelse. Denne Lykke har Christus forudsagt sine Venner: „See, jeg sender Eder, som Faar, midt iblandt Ulve".[2]) Ulven har et naturligt Fiendskab imod Faarene, og kan ikke bedre mættes, end naar han æder Faarets Kjød. Et saadant Hjerte og en saadan Kjærlighed have ogsaa de Ugudelige imod de Fromme. Men hvad skal man vel sige derom, at den, der tit og ofte intet andet fører paa Tungen, end lutter Sukker og Honning, og med Munden lover idel Kjærlighed og Venskab, i Hjertet er den arrigste Fiende? Hvor mangen En har ikke en hemmelig Fiende, som han ikke veed, at vogte sig for? Vi tør ikke tænke, at en Christen i denne Verden gaaer paa Roser; nei, han har Djævelen og Verden til sine Fiender. Her maa Guds Kjærlighed gjøre det bedste med sin Beskjærmelse.

Verden lader vel Guds Børn ubeskjærmede. Der ere Faderløse, som have ingen Fader, Enker, der have ingen Mand, Faar uden Hyrde, og Kyllinger uden Klukhøne. Jeremias udbryder: „Herre! kom ihu, hvad der er skeet os; sku, og see vor Forhaanelse. Vi ere faderløse, uden Fader, vore Mødre ere som Enker".[3]) Ingen kjender de Fromme, ingen tager sig af dem. Men da hedder det, som David siger: „Min Fader og min Moder forlade mig, men Herren vil annamme mig".[4]) Ligesom man undertiden kaster et fattigt Barn for en rig Mands Dør, der da tager det op i sin Forsorg og Beskjærmelse, for at det ikke skal omkomme eller trædes under Fødder. Vi vare vel de allerelendigste Skabninger, dersom vi ikke med David kunde sige til vor himmelske Fader: „Paa dig er jeg kastet af Moders Liv";[5]) thi ligesom man kaster et Barn bort, som ingen vil have, saa blive vi kastede ligesom for Guds Fødder, der da tager os op i sin Pleie og Varetægt, fatter os i sine Arme, trykker os til sit Hjerte, ret ligesom han var vor Moder og Amme.

Denne Kjærlighedsbeskyttelse beskriver Skriften med kraftige og søde Ord. David kalder den „en Befæstning og en Hjelm"; thi ligesom den hele Verden er indsluttet i Himmelens Befæstning, saa gjør Gud med sin Beskjærmelse ligesom en Himmel omkring os. Denne Beskjærmelseshimmel kan ingen bestorme, og ligesom Hjelmen bedækker Krigsmandens Hoved for Pilene, saa ere vi under Guds Beskjærmelse sikkre og fri for alle Fiendens Løgn- og Morderpile; de komme vel, men de træffe ikke, som en Fugl, der flyver over Hovedet, som en uforskyldt Forbandelse, der ikke skader, eller som et Skud, der springer tilbage fra den stærke Muur, og saarer den daarlige Skytte. Zacharias ligner denne Beskjærmelse ved

[1]) Joh. 15, 19. [2]) Matth. 10, 16. [3]) Jer. Begr. 5, 1. 3. [4]) Psal. 27, 10. [5]) Psal. 22, 11.

en Ildmuur: „Men jeg vil være Jerusalem, siger Herren, en Ildmuur trindtomkring, og til Forherligelse vil jeg være i dens Midte".[1]) Ildens Magt er saa stor, at ingen kan fægte eller stride imod den. Ilden fortærer hvad den kommer nær. Derfor tør ingen antaste de Fromme, naar Gud beskjærmer dem. Ja Guds Beskjærmelse er for Fienderne, som om en stor Ildebrand gik dem imøde. David ligner denne Beskjærmelse ved store Bjerge: „Der ere Bjerge trindtomkring Jerusalem og Herren er trindt om sit Folk fra nu af og til evig Tid".[2]) Ligesom det gamle jødiske Jerusalem var befæstet med høie Bjerge, at man ikke letteligt kunde indtage det, saa er Gud selv omkring det ny Jerusalem som et fast Bjerg; hvo som ikkun forlader sig paa ham, skal ikke blive til Skamme. Ingen bestormer gjerne et Hus, som er vel forvaret med Bjerge eller grundet paa høie Bjerge. Salomon kalder denne Guds Beskjærmelse et Taarn: „Herrens Navn er et fast Taarn"; den Retfærdige løber dertil og beskjærmes".[3]) I Krigstid flyer enhver gjerne til Fæstningen. Herren er en Fæstning i Nødens Tid; derhen tage vi med vore Hjerter vor Tilflugt, naar vi ved Troen og Bønnen befale os i hans Beskjærmelse. Han beskjærmer os mægtig, ja bedre end om vi vare i den allerstærkeste Fæstning. Moses beskriver meget deilig denne Beskjærmelse: „Han værned om ham, agted paa ham, vogted ham som sin Øiesteen! Som Ørnen vaager over sin Rede, ruger over sine Unger, breder sine Vinger, tager dem og hæver dem paa sine Slagfjer, saa fører Herren ene ham".[4]) Deraf gjør David en saadan Bøn: „Bevar mig som en Øiesteen i Øiet; skjul mig i dine Vingers Skygge".[5]) Dette er en trøstelig Beskrivelse over Guds Beskjærmelse. Først beskjærmer Gud os som En bevarer sin Øiesteen. Øiet er det allerømmeste Lem paa det menneskelige Legeme, derfor har Gud og forvaret det med syv Hinder og bedækket det med Øienlaage, saa at intet Støv kan falde deri, ja plantet i Mennesket en flittig Omsorg for at bevare sine Øine. Nu siger Herren jo selv hos Zacharias, at de Troende ere hans Øiestene: „Den, som rører ved Eder, rører hans Øiesteen".[6]) Deraf lærer du, at Gud har et Menneske saa kjært som et Menneske sine Øine. Hvo ville bortgive sine Øine endog om det end var for et heelt Keiserdømme? Saaledes er en troende Christen Gud langt kjærere, end alle Verdens Riger. Man lærer da heraf, at Gud bærer saa flittig en Omsorg for os, som et Menneske for sine Øine, og ligesaalidet som En kan taale, at man rører eller beskadiger hans Øiesteen, saa lidet kan Gud taale, at man gjør hans Hellige ondt; hvo, som vil gjøre dem ondt, maa ligesaagjerne gjøre Guds Hjerte ondt; thi han siger selv hos Esaias: „I ere lagte paa mig fra Moders Liv".[7]) Hvo kan nu røre Fosteret, uden at Moderen, som bærer det, kan føle det; følgelig føler Gud meget mere, naar de Troende antastes. Dernæst nævner Moses og David „Vinger". Udentvivl saae disse Mænd hen til Naadestolen og de gyldne Torden-Engles udbredte Vinger, hvilke strakte sig fra den ene Væg i Templet til den anden, og tilkjendegav, at Gud saaledes med sin Kjærlighed og Naade vilde beskjærme sin aandelige Bolig, nemlig alle Troende. Ligesom en Høne bevarer sine Kyllinger under Vingerne for Ørnen og andre Rovfugle, saa har den arme lille Due, nemlig vor bedrøvede og frygtagtige Sjæl, Ro og Sikkerhed under Guds Vinger. David kalder denne Guds Beskjærmelse hans Nærværelse hos de Fromme:

[1]) Zach. 2, 9. [2]) Psal. 125, 2. [3]) Ordsp. 18, 10. [4]) 5 Mosb. 32, 10. 11. [5]) Psal. 17, 8. [6]) Zach. 2, 12. [7]) Es. 46, 3.

„Gud er i dens (Guds Stads) Midte, den skal ikke rokkes".[1]) Et Forbillede herpaa have vi i Israels Børns Leir, hvor de tolv Stammer saaledes vare afdeelte, at de Tre laae imod Sønden, Tre imod Norden, Tre imod Østen og Tre imod Vesten, men Herren med sin Helligdom i Midten. Hvad frygter en Krigshær, naar Fyrsten og hans Fane er endnu midt iblandt dem? Hvad frygter et Barn, naar det har sin Moder hos sig i Huset? Gud er ikke alene hos os, men vi ere ogsaa i Gud, sidder i hans Skjød og er i en saadan Fæstning, hvorhen hverken Djævelen eller Verden kan komme. David foreskiller os Gud som en Vogter: „See ei blunder, ei sover han, Israels Vogter"![2]) Det er et ret Speil paa en Moder; thi en omhyggelig Moder iagttager sit Barn med sine Øine, og lader det aldrig komme sig af Syne, ja ligger mange Nætter vaagen for Barnets Skyld. Saaledes bevarer Gud os, saaledes vaager han for Sjæl og Legeme. Paa et andet Sted taler David endnu trøsteligere: „Den, som forlader sig paa Herren, ham skal Miskundhed omringe".[3]) Ligesom man omfavner noget med Armene, som man ikke vil lade sig fratage eller beskadige, saa omfavner Guds Kjærlighed os med sin Beskjærmelse. Menneskene ville tit og ofte ikke erkjende det, dog har Djævelen selv erfaret det hos Job, derfor sagde han til Gud: „Har du ikke trindt omgjerdet ham, hans Huus og alt hvad hans er"?[4]) Og Gud være Tak, at den onde Fiende endnu daglig hos mange fromme Hjerter maa erfare dette! I den 36te Psalme ønsker David saaledes: „Udstræk din Kjærlighed til dem, som kjende dig".[5]) Ligesom en Høne udbreder sine Vinger over sine Unger, og som man udbreder noget over det, man vil skjule, saa udbreder Gud sin Kjærlighed over os, at ingen Fiende kan see eller finde os.

Besynderlig priser Gud sin Kjærlighed imod os deri, at han har udseet sine Engle til vor Tjeneste; de skulle beskjærme os paa vore Veie. Dette veed David høiligen at prise: „Thi sine Engle bød han om dig, at vogte dig paa alle dine Veie; ja paa Hænder skal de bære dig, at ei paa Steen du støde skal din Fod".[6]) Disse ere alle herlige Trøsteord. Et trøsteligt Ord er det, at Gud, vor øverste Vogter, selv beskikker Vagt over sine Børn; derom siger Psalmen: „Han har befalet sine Engle"; ligesom Forældre, naar de gaae ud, overlevere deres Børn til Tjenestefolkene, og sige: Forvarer Barnet vel. Trøsteligt er det, at Gud forglemmer intet Menneske, derfor sættes i Psalmen det Ord: „om dig". Deraf erkjender du, at Gud besynderlig fra Moders Liv af har ordentlig bestemt ethvert Menneske sin Engel. Ligeledes er det en skjøn og trøstelig Lignelse, Psalmen tager af de smaa Børn, som man bærer paa Armene eller leder ved Haanden, og for hvilke man rydder Stene og Andet af Veien, for at de ikke skulle falde; saa gjøre de hellige Engle imod os. Satan kaster os mangen en Steen i Veien; saadanne Stene ere: Hindringer i vor Gudstjeneste, mange Forargelser og Anledninger til at synde, store Ulykker og Farer, hvorpaa mange saa snart støde sig og gjøre et dybt Fald; men Guds Engle hjælpe os hen over som over store Stene. Vi maa ofte forundre os over, at vi ikke ofte ere faldne i en eller anden Synd, hvortil vi dog have havt saa mange og heftige Tilskyndelser; at vi have fuldbragt et eller andet Godt, hvorfra vi dog saa gjentagende og mægtigen have været holdte tilbage. Vi forundre os ofte over, at vi ere undgaaede et eller andet Kors, og

[1]) Psal. 46, 6. [2]) Psal. 121, 4. [3]) Psal. 32, 10. [4]) Job 1, 10. [5]) Psal. 36, 11.
[6]) Psal. 91, 11. 12.

tænke ikke paa, at Guds Engle have hjulpet os paa deres Arme over saadanne Stene, eller med deres Hænder opsamlet dem. Om denne Englevagt prædiker David: „Herrens Engel leire sig trindt om dem, som frygte ham, og frier dem"![1]) Ligesom en Krigshøvding slaaer en Leir op med sine Folk, saa omkringgive de hellige Engle os med deres hele Hærskare. En saadan Englehær mødte Jacob;[2]) om Elisa leirede sig en Hær i Skikkelse af gloende Heste og Vogne.[3]) Det er det, som der staaer i den 27de Psalme: „Thi han skal gjemme mig i sin Hytte paa den onde Dag, dølge mig under sit Telts Skjul".[4])

Undertiden beskjærmer Guds Kjærlighed os paa en forunderlig, forborgen, usynlig Maade; dette kalder David „Guds Skygge".[5]) Ligesom man kan skjule sig i tykke Buske eller paa et andet mørkt Sted, hvor man i Skyggen ikke kan sees, saa gjør Gud en Skygge over os, for at ingen Fiende skal finde os. I denne Skygge var Loths Huus forvaret, da Sodomiterne med al Flid søgte derefter, og dog ikke fandt det. „Guds Skygge" er afbildet ved Skystøtten, som skjulte Israels Børn iØrken og overskyggede dem, saa at de ikke bleve seede af Pharao. Saa ofte vi nu sidde under Skyggen af et grønt Træ, saa skulle vi betænke, at Guds Kjærlighed ligeledes overskygger os og beskjærmer baade Liv og Sjæl. David kalder Guds Beskjærmelse Guds Hytte, Skjul og Klippe: „Thi han skal gjemme mig i sin Hytte paa den onde Dag, dølge mig under sit Telts Skjul, han skal opholde mig paa Klippen".[6]) Naar David taler om Hytten, saa seer han hen til Forsamlings-Teltes Bolig paa Moses's Tid, hvor den, som flyede derhen, var sikker, og ingen turde gjøre ham noget Ondt. Dette betyder Guds hemmelige Nærværelse hos og forborgne Beskjærmelse over de Fromme. Som Gud ligesom synlig boede iblandt Israels Børn i Forsamlings-Teltes Bolig i 40 Aar, ledsagede, beskjærmede og med en Sky bedækkede dem, saa gjør han den Dag i Dag paa en forborgen og usynlig Maade ved Ordet i Troen. Om Ordet staaer der i Aabenbaringens Bog: „See, Guds Paulun (Telt) er hos Menneskene, og han skal boe hos dem, og de skulle være hans Folk, og Gud selv skal være med dem og være deres Gud".[7]) Naar vi fatte dette Ord i Troen, saa følger Guds Paulun os efter med sin Beskyttelse og Ledsagelse; Gud er selv deri, og skjuler os. Denne Hytte havde de tre Mænd med sig i den gloende Ovn. Hvad David taler om „Klippen", er af Naturen bekjendt; naar En bygger sit Slot paa en Steenklippe, som ingen kan bestige, saa er han sikker for Fiender. En saadan Klippe er Gud; hvo som ved Troen grunder sig paa ham, den kan hverken Djævelen eller den hele Verden gjøre noget Ondt. Paa denne Klippe førte Gud den Qvinde, som Dragen vilde opsluge; thi hende blev given Ørnevinger, hvormed hun flyede til Ørkenen.[8]) David kalder denne Guds Beskjærmelse „et Skjul"[9]) efter Sproget, et „hemmeligt, forborgent lille Sted", hvor man hverken kan see eller finde En. Ligesom vi kunne skjule paa et hemmeligt Sted et Menneske, som er i offentlig, almindelig Nød, saa har Gud endnu et hemmeligt lille Sted for de Fromme. Under dette Skjul hvilede David, da Saul var hos ham i Hulen og dog ikke saae ham. Den 31te Psalme taler om et hemmeligt Skjul: „Du vil skjule dem med dit Ansigts Skjul for sammensvorne Mænd, gjemme dem i din Bolig for klafrende Tunger".[10]) Her hentydes paa den guddommelige Nærværelse, da Gud selv

[1]) Ps. 34, 8. [2]) 1 Mosеb. 32, 2. [3]) 2 Kong. 6, 17. [4]) Psal. 27, 5. [5]) Psal. 57, 2. [6]) Psal. 27, 5. [7]) Aab. 21, 3. [8]) Aab. 12, 4. 5. 6. [9]) Psal. 32, 7. [10]) Psal. 31, 21.

omringer Mennesket, saa at det ikke er udenfor, men i Gud. Dette gjør den fromme Gud saa hemmeligt, at intet menneskeligt Øie kan see det. Saaledes skjulte Christi Guddom den med ham forenede Manddom i og med sig selv, da Jøderne tænkte at ville stene ham.[1]) Saaledes blev Elias skjult for Jesabel, og ligeledes de hundrede Propheter, som Obadias forvarede.

Denne Guds beskjærmende Kjærlighed skal antænde vor Kjærlighed, og opvække til ivrig Bøn, til hjertelig Tillid, til en reen Gudsfrygt og til inderlig at love og prise Herren.

Om Morgenen, saasnart vi træde ud af vor Seng, træde vi ind i Satans Strikker, derfor skulle vi før vi staae op, vel forvare os med en flittig Bøn og befale os i Guds Beskjærmelse. Ligesom et Barn indvikles i det Svøb, som Moderen svøber det ind i, saa maa og vi indklæde os med mange Sukke i Guds Beskjærmelsesdække. Naar Djævelen seer det, forgaaer ham strax baade Mod og Hjerte, og tør ikke den Dag forstrække os saa meget som han ellers gjerne vilde. Forstrækker os hans Magt, forstrækker os Verdens List og Bitterhed, da bøie vi vore Knæ og sige med David: „Bevar mig som en Øiesteen i Øiet; skjul mig under dine Vingers Skygge".[2])

Naar vi saaledes have bedet, træde vi med Glæde til vort Kalds Arbeide, og have den faste Tillid, at Gud deri vil beskjærme os. Alt kommer dog an paa Hjertet og Tilliden.

At mangen En ikke bliver beskjærmet kommer deraf, at han har en Afgud i Hjertet, forlader sig paa Menneskenes Beskjærmelse; en saadan er underkastet al Satans List og Bedrageri.

Ligesom du fatter Gud i Troen, saa er han imod dig. Fatter du Alting i ham, saa bliver han dig alle Ting, fatter du Intet i ham, saa bliver han dig Intet; som du troer, skeer dig, derfor fortro dig Gud og frygt ikke, Gud har bundet Vingerne paa Djævelen og Verden, de maa ikke komme videre end han tillader dem.

Udi dine Hænder
Jeg for mine Fiender
Sikker er og fri;
Lad kun Satan knurre,
Lad kun Verden murre,
Jesus staaer mig bi;
Om end Nød
Og haarde Stød,
Om end Synd og Død mig skrækker,
Jesus mig tildækker.

Trods du gamle Drage,
Trods al Dødsens Plage,
Trods al Frygt og Sorg,
Raser Verdens Tunger
Jeg staaer her og sjunger
I en sikker Borg;

[1]) Joh. 8, 59. [2]) Psal. 17, 8.

Englevagt
Har mig i Agt;
Jord og Afgrund maa forstumme,
Om end høit de brumme.

Men denne Tillid maa ikke gjøre os sikkre; thi sikkre og ugudelige Hjerter kunne ikke trøste sig ved Guds Beskjærmelse, men kun de, der frygte Gud og vandre forsigtig paa deres Vei. Her hedder det, som Gud siger til Abraham: „Vandre for mit Ansigt, saa er jeg dit Skjold".[1]) Gud vil gjerne være vort Skjold og afværge de Pile, hvormed vore Fiender gaae los paa os; men vi skulle og vandre for ham, det er vandre saaledes, som om vi stedse gik for hans Aasyn, vandre i hans Frygt, efterdi han seer Alt hvad vi tænke, tale, gjøre og lade. Hvo som nu lader Gudsfrygt forlade Hjertet, han lader igjen gaae tabt Guds Kjærlighed og Beskjærmelse; da er han ligesom en Bold, hvormed Djævelen og Verden spille efter deres Villie.

Endelig maa vi og ofte, og især hver Aften, erindre os Guds beskjærmende Kjærlighed, erkjende denne med taknemmelige Hjerter og prise ham med takkende Munde; thi Gud vil have Tak for sine Velgjerninger, og enhver Lov og Tak til Herren drager ny Kjærlighed og Velgjerninger efter sig. Tak Gud om Aftenen, saa er ogsaa du tryg og sikker om Natten. Den bedste Tak er, naar du gjør det imod din Næste, som Gud gjør imod dig, og beskjærmer ham efter bedste Evne. Gjør derfor din Broder det, som du vil at Gud skal gjøre imod dig.

Det 5. Capitel.

Om Guds regjerende Kjærlighed.

Denne Guds Kjærlighed regjerer os saa omhyggelig som en kjær Moder sine Børn. Ville vi tale om Regjering i Menneskenes borgerlige Vandel, saa bliver Alt, ja alle Menneskenes Gjerninger styret af denne Kjærlighed. Salomon siger: „Hjertets Forsætter staae i Menneskets Magt; men Tungens Bønhørelse er fra Herren. Alle en Mands Veie ere rene i hans Øine; men Herren veier Aander. Vælt dine Gjerninger paa Herren, saa skal alle dine Planer fuldkommes. Herren skaber Alt efter sine Hensigter, endog den Ugudelige til den onde Dag. Menneskets Hjerte udtænker sin Vei; men Herren styrer hans Gang. Loddet kastes i Skjødet; men det falder som Herren vil. I en Mands Hjerte ere mange Tanker; men Herrens Raad bestaaer".[2]) Disse Sprog beskrive os Guds Regjering:

1) Hans Nærværelse, at han er os saa nær, at han endog seer og regjerer

[1]) 1 Mosb. 15, 1. [2]) Ordsp. 16, 1. 2. 3. 4. 9. 33. og 19, 21.

alle vore Tanker, vore udvortes og indvortes Sandser, vore Ord og Gjerninger, og styrer dem som han vil.

2) Hans Kærlighed, at han ikke lader os alene sørge, raade og tænke, men er selv den øverste Regent, han har Hjertet med alle dets Kræfter i sin Haand, styrer det ganske indvortes Menneske og hvad der udgaaer fra samme, saasom Talen og alle Gjerninger; thi samme blive ofte ikke som vi ville, men som Gud har ordnet det. Ligesom man ikke gjerne lader et lidet Barn gaae ene, men leder det ved Haanden, saa gjør og Gud ved os. David siger: „Du vil lede mig ved dit Raad". [1])

3) Hans Almagt, da han mægtig, naar vi befale ham en Sag, udfører den, langt over vor Forstand og Formue.

4) Hans ubegribelige Viisdom, hvorved han styrer alle Ting, endog det Onde til vort Gavn.

David erkjender ogsaa denne Guds Regjering idet han synger: „Herre, du randsager og kjender mig, hvad enten jeg sidder eller staaer, da veed du det, du forstaaer min Tanke langtfra; min Gang og mit Leie omringer du, du kjender grandt alle mine Veie; thi der er ikke et Ord paa min Tunge; see Herre, du kjender dem alle; bag og for omslutter du mig og holder din Haand over mig. Dine Øine saae mig som Foster, i din Bog vare de opskrevne alle de Dage, som skulde vorde, før een af dem var til". [2]) Mærk her:

1) David indslutter under Guds Regjering sit Hjertes indvortes Beskaffenhed, Hjertet med alle Tanker og Begjæringer, derefter Tungen med ethvert lille Ord, og dernæst alle Gjerninger, som han gjør, siddende, staaende, gaaende eller liggende.

2) Han taler om en Bog i hvilken hans Dage ere antegnede. Denne Bog er Guds Alvidenhed og Forsyn, hvori han fra Evighed af har skrevet de Dage, som ethvert Menneske skal leve, og ved enhver Dag, hvad Mennesket kommer til at gjøre, tænke, tale og lide. I denne Bog er og vort Kors tegnet, og bliver enhver Christen daglig tilsendt sin Korsseddel i Huset, derpaa staaer: Dette skal du idag lide.

3) David tænker ligeledes paa Guds Haand; thi vi ere med alle vore Tanker, Ord og Gjerninger i Guds Haand, som Leret i Pottemagerens. Jeremias siger: „Ligesom man vender og danner en lille Voxklump med Fingrene, som man vil have den". [3])

I denne Guds Regjering er og det Onde indbefattet. Vel er det Onde ikke af Gud, thi Gud er det høieste Gode, og uforanderlig i sin Godhed. Jacob vidner: „Hos Herren er ikke Forandring eller Skygge af Omskiftelse". [4]) Alt Godt og Ondt, som kommer fra ham er Lys og bare Velsignelse; ligesom Formørkelsen kommer ikke af Solen, men af Taage eller et andet mørkt Legeme, som betager os Solens Skin, saa kommer langt mindre en eneste Synd fra Gud, Lysets Fader, men fra Satan, der formørker Hjertet, saaat det ikke ret kan kjende Syndens Vederstyggelighed. Dog regjerer Gud Naturen midt i Syndens Løb ligesom Kunstneren regjerer Uhret ogsaa da, naar det er kommet i Uorden. Uordenen kommer da ikke fra Kunstneren, men fra noget andet, som hindrer Uhrets ordent-

[1]) Psal. 73, 24. [2]) Psal. 139, 1. 2. 3. 4. 5. 16. [3]) Jer. 18, 6. [4]) Jacob 1, 17.

lige Gang. Besynderligen regjerer Gud det Onde i Begyndelsen, i Fremgangen og i Udgangen.

I Begyndelsen enten hindrer eller tillader Gud det Onde. Undertiden hindrer han Evnen at vi ikke kunne fuldbringe Synden, som vi gjerne ville: enten ved at gjøre Menneskets Magt ganske til Intet, som skedte ved Senacherib,[1]) eller han svækker og afkorter Menneskets Magt, ligesom hisset Jeroboam, hvis Haand maatte visne, da han havde udstrakt den for at gribe Propheten.[2]) Tit og ofte hindrer Gud vor Magt ved lige eller større Magt, ligesom han ved Abrahams Tog hindrede de fire Konger, som førte Loth fangen med sig. Gud unddrager ogsaa Mennesket det, han vil begaae Synd imod; saaledes skjulte han Christus, da Jøderne vilde stene ham.[3]) Undertiden hindrer han Menneskets Villie, saa at det ikke begjærer at fuldbringe den Synd, hvortil den onde Lyst dog har Tilbøielighed og Evne nok til at sætte i Værk. Denne Hindring er ingen Tvang, men en Overtalelse, da Menneskets Begjærlighed bliver ved sikkre Grunde overbeviist og tilbageholdt fra det Onde. Vi lade os snart overtale til at ville gjøre Et eller Andet, enten fordi det er let at gjøre og koster liden Møie, eller fordi det fører Fornøielse, Nytte og Ære med sig. Saaledes overtaler ogsaa Gud Villien at den ikke fuldbringer Synden, enten fordi det er vanskeligt, ja vel aldeles ikke kan skee, eller fordi det kun vilde føre Pine, Skam og Skade med sig. Paa denne Maade bevægede Gud Pharisæerne og de ypperste Præster, at de ikke grebe Christus, thi de frygtede Folket, der holdt ham for en Prophet.[4]) Naar Gud ikke forhindrer hverken Menneskenes Evne eller Villie, saa tillader han Synden; dertil har han den største Ret efterdi han ikke er pligtig at hindre den. Hvo har givet ham Noget tilforn, som igjen skulde blive betalt? Denne Tilladelse bestaaer deri, at Gud holder sit Ord tilbage, hvormed han kunde bryde Villien eller svække Magten, ja vel endog gjøre Mennesket til Intet. Derfor maa denne guddommelige Tilladelse ikke kaldes en Aarsag til Synden, fordi Gud holder sin Haand tilbage og lader Synderen alene virke.

I Fremgangen ordner og indskrænker Gud Synden. Han styrer den undertiden saaledes, at den fuldbyrdes paa noget andet end det, Synderen har i Sinde. Thi „Kongens Hjerte er Vandbække i Herrens Haand; han bøier det til alt hvad han vil", siger Salomon.[5]) Mange mene, at Gud vil skade den Fromme, men han regjerer det saa underligt, at just det Onde maa træffe de Ugudelige. Tit og ofte ordner og styrer Gud Synden til et andet Maal, end det, Synderen har foresat sig, det vidner Josephs Historie og hans egne Ord: „I tænkte Ondt mod mig, men Gud tænkte det til det Gode, for at gjøre hvad nu er skeet, til at holde meget Folk i Live".[6]) Saaledes maa ofte mangenen ved Guds Regjering blive ophøiet ved det, hvormed hans Fiende tænkte at fornedre ham. Gud sætter ogsaa Skranke for Synden, naar han for sin Tilladelse bestemmer en vis Grændse, og for Synden et vist Maal. Ofte lader han ikke Synden skee just paa den Tid, som Synderen gjerne vilde, men ordner det saa viselig, at det skeer paa en anden Tid. Saaledes søgte vel Jøderne efter at gribe Christus, men ingen lagde Haand paa ham; „thi hans Time var endnu ikke kommen".[7]) Ligeledes lever mangeneen

---

[1]) Es. 37, 36. [2]) 1 Kong. 13, 4. [3]) Joh. 8, 59. [4]) Matth. 21, 46. [5]) Ordsp. 21, 1 [6]) 1 Mosb. 50, 19. [7]) Joh. 7, 30.

i ikke faae Aar under Guds Varetægt, hvem den onde Verden ikke lod leve en Time, dersom Manden, der boer i Himmelen, vilde sige Ja dertil. Ofte lader Gud Synden fuldbyrdes kun en kort Tid, som Synderen dog havde tænkt længe at øve. Derfor maae Dagene for de Udvalgtes Skyld forkortes, at disse ikke alt forlænge skulle være underkastede de Ugudeliges Ondskab.[1]) Gud veed at sætte et Tornegjerde omkring Syndevejen og træffe en Muur op derfor, „at Synderen ikke skal finde sin Sti".[2]) Gud skee Lov! at Verden ikke kan løbe længere end Gud tillader, ellers var der ingen Ende paa deres Fnysen og Raseri imod de Gudfrygtige. Ofte lader Gud Synden ikke stige saa høit, som Synderen har foresat sig; thi han er trofast, og lader ikke sine Troende fristes over deres Formue, men gjør Fristelsen og dens Udgang saaledes, at de kunne taale det.[3])

Ved Udgangen straffer eller forlader Gud de Onde. Han straffer enten timelig eller evig, og timelig enten udvortes eller indvortes. De udvortes Straffe træffer Legemet; Gud fratager Formue eller Velstand og paalægger mangeslags Jammer og Elendighed; thi Elendigheden hænger ved Synden, som Straalerne ved Solen. Den indvortes Straf angaaer Sjælen, hvilken Gud enten forlader med sin Aand og Naade, at den intet andet kan og vil gjøre end Synd, ligesom det naturlige Legeme, naar Livets Aande er det betagen, ikke kan andet end falde i Afmagt, eller han overgiver Mennesket i det Ondes Magt, enten saaledes at det falder i kraftige Vildfarelser og tror Løgn,[4]) bliver given hen i et forvendt Sind og gjør hvad som intet duer,[5]) eller saaledes at det ganske falder i Satans Vold og Strikker, og hvis det ikke igjen kommer til Frelses Erkjendelse og Aanden bliver reddet ved Syndernes Forladelse, nedstyrtes med Legeme og Sjæl i Helvedes Svælg. Syndernes Forladelse bestaaer deri, at Gud forlader Synden og borttager Straffen, dog med Forbehold at tugte til Prøvelse.

Men for at vi igjen kunne komme til at tale om, hvorledes Guds Børn regjeres, saa mærke vi to Ting: For det Første at Guds Kjærlighed regjerer os faderlig. Dette lærer Skriften os med deilige og trøstelige Ord: „Af Herren styrkes Mandens Skridt, og Han har Velbehag i hans Vei; falder han, han bliver ei forskudt, thi Herren understøtter hans Haand".[6]) Det er en herlig Trøst, at Gud leder os som Børn ved Haanden. I Psalmernes Bog hedder det: „Jeg vil undervise dig og lære dig om den Vei du skal vandre, jeg vil veilede dig med mit Øie".[7]) Ligesom man ikke lader et Barn, der begynder at gaae, komme sig af Øinene, men giver nøie Agt paa det, og ligesom man viser et uvidende Barn, der begynder at læse, Bogstaverne med Fingeren. Saa nøie giver Gud Agt paa os, som en Barnepige paa det hende anbetroede Barn, hvilket hun lader Øinene følge, hvorhen det gaaer. I en Lovsang for Herren vidner Moses: „Ved din Kjærlighed fører du det Folk, du friede, leder dem ved din Kraft til din Herligheds Bolig".[8]) Det er en sød Trøst, at Guds Barmhjertighed leder os ligesom man leder Børn; som man pleier at sende Ledsagere med dem, der vandre paa usikre Steder, saaledes vandre vi i denne onde Verden under Guds Barmhjertigheds Ledsagelse, og ligesom Skyggen følger Legemet og viger ikke derfra, saa viger Guds Barmhjertighed ikke fra os, men ledsager os hvor vi gaae. David siger:

---

[1]) Matth. 24, 22. [2]) Hos. 2, 6. [3]) 1 Cor. 10, 13. [4]) 2 Thess. 2, 11. [5]) Rom. 1, 28. [6]) Psal. 37, 23. 24. [7]) Psal. 32, 8. [8]) 2 Mosb. 15, 13.

„Sandelig, Godhed og Kjærlighed folge mig alle mine Livs-Dage, og jeg skal boe i Herrens Huus i Tiden lange"![1])

For det Andet regjerer Guds Kjærlighed os forunderlig; thi Gud vil ret af sine Børn have Mennesker, som ere et Under. Dette erkjender David: „Forfærdelig er du, o Gud, i dine Helligdomme".[2]) Ofte vederfares En en Lykke, hvorpaa han ikke havde tænkt sin hele Livstid: ofte handler Gud saa besynderlig og forunderlig med sine Hellige, at al Fornuft, Natur og Klogskab ikke kan begribe det; thi ligesom han har regjeret sit eget Barn Christus, saa regjerer han os Alle i Christo. Med Christus gik det saaledes til, som David synger om ham: „Den Steen, som Bygningsmændene forkastede, den vorden er en Hoved-Hjørnesteen; af Herren er det skeet, det er underligt i vore Øine".[3]) Var det ikke en underlig Ting: da han vilde gaae ind i det evige Liv gik han i Døden, og da han vilde gaae til sin Faders Herlighed kom han i stor Spot og Vanære, blev forsmædelig ophængt paa Korset iblandt Misdædere som en Morder; da han skulde gjøre sig den ganske Verden underdanig faldt hans eget Folk fra ham, forraadte, folgte, overgav, bespottede og korsfæstede ham. Er det ikke en sælsom og forunderlig Ting? Skulde den Steen, som saa foragtelig blev forkastet, blive en Hjørnesteen? Der er vel ikke hørt nogen Ting paa Jorden saa daarlig og urimelig som den, at et dødt Menneske skulde ikke alene blive levende, men endog være en Herre over Livet, ja Livets Uddeler og alle Dødes Opvækker; at Døden skulde evig dræbes af ham, som i Forveien var bleven undertvunget af den; at han skulde blive en Ærens Konge, som af sit eget Folk var forladt, foragtet, forraadt, forfulgt, myrdet, bespottet og vanæret. Dette ere jo idel uudsigelig vidunderlige Begivenheder; men vi ere vante til at høre dem daglig, derfor forundre vi os ikke mere derover. Ligesaa gjør nu Gud med sine Hellige, han fører dem underlig: hvem han vil gjøre fromme, gjør han først til fortvivlede Syndere, hvem han vil gjøre vise, gjør han først til Daarer, hvem han vil gjøre stærke, gjør han først svage, hvem han vil glæde, dem bedrøver han først, den der skal høste med Glæde lader han først saae med Taarer, hvem han vil ære, støder han først i Foragt, den han vil ophøie, fornedrer han først, hvem han vil gjøre levende, lader han først komme i Dødens Strube, hvem han vil føre til Himmelen, dem sænker han først i Helvedes Afgrund. Her hedder og gaaer det, som Christus siger: „De Første skulle blive de Sidste, og de Sidste de Første".[4]) Spørg alle Hellige og de skulle bekjende, at Gud underlig har ført dem, at han har været dem allernærmest, naar han i deres Tanker har været allerlængst borte, og derimod dem længst borte, som have tænkt at have ham allernærmest. Men Aarsagen til at sligt ikke synes os underligt er den, at vi ingen Erfaring have derom, vi høre daglig Ordene indtil vi blive kjede og trætte af dem og komme aldrig til Gjerning; men de som ere øvede heri, de erkjende og føle, at dette er en forunderlig Sag; thi det bestaaer i aldeles at døde og dræbe den gamle Adam og i at kjende, at denne aldeles Intet godt formaaer, veed og kan.

Denne Guds regjerende Kjærlighed maa vi saaledes kjende, at vi paakalde Gud om hans Regjering og sukke med David: „Lad mig, Herre! kjende dine Veie, lær mig dine Stier. Styrk mig, saa jeg bliver frelst, og jeg vil altid glæde mig

---

[1]) Psal. 23, 6. [2]) Psal. 68, 36. [3]) Psal. 118, 22. 23. [4]) Matth. 19, 30.

i dine Skikke".[1]) Vi ere som umyndige Børn, vide hverken Vei eller Sti, hverken Raad eller Maade, og begynde ofte vor Gjerning i Blindhed og Daarlighed. Dersom Gud ikke viste, lærte og undervisste os, blev Enden vel ikke bedre end Begyndelsen. At alle Ting løbe saa vel af, derfor have vi Guds Regjering at takke.

Men Gud vil, at vi skulle bede ham derom. Mangenen lader Alting komme an paa sin store Viisdom, Mange paa blind Lykke; begge ere Daarer. Gud er Viisdommens Giver og Lykkens Mester. Det er vel godt at vi anstille vore Sager klogelig, men deres lykkelige Fremgang kommer fra Gud. Derfor skulle vi tage Tobias's Lærdom vel i Agt: „Søg altid Raad hos de Vise. Og tak altid Gud, og bed, at han vil regjere dig, og at du kan følge hans Ord i alt det, som du tager dig for".[2]) Bliver dig noget befalet, som dine Skuldre ikke kunne bære, saa maa du vel med Moses skjælve og bæve, men derhos paakalde Gud i en barnlig Tillid, at han vil regjere og udføre Alting vel. Enhver i sin Stand maa bekymre sig om Guds Regjering og sukke efter den.

Derefter maa vi og takke Gud for hans Regjering. Betænker du dens Nødvendighed, betænker du dens Nytte, saa finder du vel Aarsag til at takke Gud; thi uden Guds Regjering er dit Liv idel Blindhed, Vildfarelse og Daarlighed, og du styrter dig selv i Fordærvelse og Skam. Dersom Gud ikke tit og ofte indgav dig mange gode Tanker, og saa underlig forandrede, ledede og bøiede dit Hjerte, vilde du i fuldt Spring løbe i din egen Fordærvelse. Hvor mangenen skulde ikke forfærdes og forundre sig over at han endnu har Livet, naar han om Aftenen vilde erindre sig, hvilke forunderlige og farlige Planer han havde havt om Dagen. Dette gjør altsammen Guds Regjering. Bøi derfor dine Knæ og siig med David: „Du vil lede mig ved dit Raad, og derpaa vil du optage mig i Herlighed".[3]) Følge vi da Guds Raad, komme vi til Ære; men følge vi vort eget Raad, er det kun idel Vanære.

Vi maa ogsaa i Ydmyghed underkaste os Guds Regjering. David siger: „Vælt din Vei paa Herren, og forlad dig paa ham, han skal gjøre det".[4]) Vi ville gjerne være regjerede efter vor egen Villie og vide dog, at der paa vor egen Villie følger intet andet end Skam, Skade, Død og Helvede. Naar jeg veed at min Ven mener det vel og redeligt med mig, saa siger jeg til ham: Gjør med mig som du vil. Gud er den bedste Ven, han mener det vel og faderligt med os; hvorfor overgive vi os da ikke i Guds Raad, at han kan regjere os efter sin Villie? Naar en Daare vil foreskrive en Mand noget og sige: Hvad gjør du, saa bliver det jo udleet, og dog ville vi Daarer mestre den vise Gud i hans Regjering, foreskrive ham Maader at regjere paa og sige: Saa skal det være, og ikke anderledes. Gud er jo saa viis en Mand, og har i saa mange tusinde Aar viselig regjeret Himmel og Jord og alle Skabninger, skulde han da ikke vide at regjere et Stykke Jord viselig? Ak! vi arme, elendige Maddiker ville være klogere end den alvise Gud! Dog, hvorfor forundre os? Gud har jo ikke fra Begyndelsen kunnet gjøre Djævelen og hans Brud, Verden, det til Behag. Straks i Verdens Begyndelse vilde Adam være Guds Mester. Saadan Vanart arvede Cain, og derved vil den daarlige Verden vel blive, indtil sligt engang fortryder Gud, og han slaaer til og kaster den i Ilden. Men du, kjære Christen! tænk

[1]) Psal. 25, 4. 119, 117. [2]) Tob. 4, 19. 20. [3]) Psal. 73, 24. [4]) Psal. 37, 5.

Gud er en viis, almægtig og inderlig god Mand, han veed, kan og vil regjere dig paa det Bedste. Ja siger du: Det gaaer mig saa underlig, jeg kan ikke see, hvorledes det vil falde ud; men om det end gaaer underlig, saa maa du være forsikkret om, at Gud vil gjøre et Underværk af dig, saa at al Verden skal forundre sig derover. Saadanne Underfolk have ogsaa andre Guds Hellige været. Til Ezechiel blev sagt: „Jeg haver sat dig til et underligt Tegn for Israels Huus".[1]) Josva, den Ypperstepræst, fik høre det samme: „Du og dine Venner ere forunderlige Mænd".[2]) Har du svoret til Christi Fane, saa gaaer det dig som Propheten siger: „See! her er jeg og de Børn, som Herren haver givet mig til Tegn og underlige Ting i Israel".[3])

Snart gaaer det de Fromme saa ilde, at de erfare og sige med Job: „Man har fremstillet mig til et Ordsprog blandt Folket, og jeg bliver offentlig til Spot".[4]) Man kan vel tænke sig, at hvo som saae Job i hans Elendighed maatte forundre sig og sige: Hjælp, Gud! hvorledes har dog Bladet vendt sig! hvor gaaer det den Mand saa ilde, for hvem Alting tilforn gik saa lykkelig! Sandelig, det er en underlig Forandring, naar den høieste Lykke forvandler sig til den høieste Ulykke. Snart gjør Gud et Tegn paa de Fromme, lader det gaae dem vel, saa at alle de som see og høre det maa forundre sig. Dette erfarede ogsaa Job efter sine store Lidelser, da Gud gav ham langt mere igjen end det, han tilforn havde mistet. Derfor knur ikke, naar Gud fører dig underlig, men lad det behage dig, efterdi han gjør det dog Alt vel og til dit Bedste. Kan du end strax ikke see, hvorledes det vil blive med dig, saa veed han dog at ordne alle Ting vel for dig; han kan gjøre mere end vi forstaae. Der er vel Ingen, der mestrer en velerfaren Sømand eller Krigsmand; lad det derfor være langt fra dig at du skulde mestre den vise Gud. Derfor gik det Israeliterne saa ulykkelig i Ørken, fordi de knurrede imod Guds Regjering. Paulus siger: „Knurrer ei heller, som nogle af dem knurrede, og bleve ødelagte af Fordærveren".[5])

Endelig maa vi bestandig vandre med Frygt og Bæven, efterdi Gud er altid om os med sin Regjering. Frygter en Undersaat den verdslige Regjering, frygter et Barn sin Faders Opsigt, hvor meget mere skulle vi ikke barnlig frygte for Guds omhyggelige, faderlige Herredomme? Gud boer i Hjerterne, regjerer dine Tanker og Begjæringer: derfor vogt dig, at du ikke tænker noget Ondt. Han tæller og veed alle dine Ord: derfor vogt dig, at du ikke taler unyttige Ting. Til Abraham siger Gud: „Vandre for mit Aasyn og vær fuldkommen".[6]) Hvo som betænker dette vel, at han paa alle Tider og Steder vandrer for Gud, det er, bliver regjeret af Gud, han har lagt en bestandig Grund til en sand Fromhed og Gudsfrygt. Saalænge et Barn gaaer for sin Faders Øine, vogter det sig for at gjøre Ondt. Guds Øine ere stedse og allevegne om os, seer hvad vi tænke, tale, gjøre og lade: derfor maa vi stedse vandre i Gudsfrygt. Frygte vi for den verdslige Øvrigheds Unaade og for at miste vore Forældres Gunst, meget mere bør vi frygte for at miste Guds Naade; thi dette Tab er det allerstørste. Men ved Sikkerhed bliver dette Klenodi tabt. Thi hvo som forlader Gudsfrygt, han mister den guddommelige, faderlige Regjering og Naade. Gud, lad ikke noget Menneske erfare det!

[1]) Ezech. 12, 6. [2]) Zach. 3, 8. [3]) Es. 8, 18. [4]) Job 17, 6. [5]) 1 Cor. 10, 10. [6]) 1 Mosb. 17, 1.

Det 6. Capitel.

Om Guds forløsende Kjærlighed.

Guds Kjærlighed har ikke alene af Intet gjort os til Noget, men endog efterat vi i Adam ved Synden vare blevne til Intet, har den igjen i Christo gjort os nye; den har opsøgt de Forlorne, og bragt det til Rette.

At vor Forløsning er den høieste Gjerning af Guds Kjærlighed lærer os efterfølgende Sprog. Den uendelige Kjærlighed selv, forundrer sig over Faderens Kjærlighed, og udbryder: „Saa elskede Gud Verden, at han har givet sin Søn, den Eenbaarne, paa det at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv".[1]) Ak ja! holde vi disse tre Ting ret tilsammen, nemlig Giveren, Gaven og den som bekommer Gaven, Gud, Christus og Verden, saa have vi Aarsag nok til at forundre os. Paulus erkjender ogsaa denne store Guds Kjærligheds Hemmelighed, og siger: „Men Gud beviser sin Kjærlighed mod os derved, at Christus er død for os, der vi endnu vare Syndere".[2]) Gud havde jo vel kunnet skaffe et andet Middel, eller ladet en Engel døe for os, men saa havde han ikke alene priset sin egen, men endog Engelens Kjærlighed imod os; thi Engelens Død var i Henseende til Gud en Lydighed, men i Henseende til Menneskene en uforskyldt Kjærlighed. Nu skulde det være ikke alene Guds egen, men endog den allerhøieste Kjærlighed. Denne høieste Kjærlighed meddeler sig ogsaa i den allerhøieste Grad. Det er stort, naar Gud ved Propheten taler til den jødiske Kirke: „Fordi du er dyrebar i mine Øine, skattet høit, og jeg elsker dig: giver jeg Andre hen for dig, Nationer i dit Sted".[3]) Men vi kunne rose os af noget endnu Høiere og Bedre, thi vi ere saa høit agtede i Guds Øine, at han har hengivet sig selv i vort Sted for vore Sjæle. Paulus maler os denne Kjærlighed for Øine som en Ild, der har fortæret Christus, vort guddommelige Forsoningsoffer: „Omgaaes i Kjærlighed, ligesom og Christus elskede os og gav sig selv hen for os til en Gave og et Slagtoffer, Gud til en velbehagelig Lugt".[4])

Kjærligheden har i vor Forløsning gjort Alting; den har draget Gud af Himmelen ind i Jomfruens Liv, af Jomfruens Liv ind i Verden, fra Jorden paa Korset, fra Korset ned i Graven, ud af Graven ned i Helvede, fra Helvede igjen op paa Jorden, og fra Jorden til Himmelen. En saadan tiltrækkende Kraft har denne søde Kjærlighed; vi maa med al Billighed kalde den en gylden Himmelkjede. Den kom fra Himmelen, paatog sig din Sygdom og Smerte, din Syndegjeld og Straf; hvor finder du en saadan Læge, der kan paatage sig den Syges onde Dage og Smerter, ja ikke alene kan, men endog gjør det? Om du laae i din Seng fuld af giftige Bylder, og der kom en kjær Ven, lagde sig i Sengen hos dig, tog din Sygdom paa sig, døde af den og skaffede dig derved Livet, det maatte

[1]) Joh. 3, 16. [2]) Rom. 5, 8. [3]) Es. 43, 4. [4]) Eph. 5, 2.

du vel udraabe for en overmaade stor Kjærlighed? Eller om du skulde kastes i en dyb Grav, hvor Slanger, Tudser og allehaande Utøi laae i een Hob, hvor disse evig skulle martre og pine dig, men en Anden kastede sig deri for dig, maatte du da ikke tilstaae, at dette Menneske høiligen elskede dig? Nu har du en saadan Ven i Christo; han har nedstyrtet sig for dig i Syndepølen; dine Synde-Orme have bidt og stukket ham til Døde. Betænk nu de Helvedes Slanger, Orme og Tudser, som pine de Fordømte langt mere end nogen giftig Orm kunde gjøre. Han kommer til dig og siger: Jeg vil dø for dig, at du skal leve; ligesom naar en Ven kan sige til en anden: Kjære Broder! jeg har dig saa hjertelig kjær, at jeg vil tage noget af mit Liv, og give dig det. Hvo som ikke erkjender denne Kjærlighed, han er ikke værd at han skulde have nogen Deel deri. Hvor deilig har ikke Salomon sjunget om denne Kjærlighed: „Kjærlighed er stærk som Døden, fast som Helvede er Nidkjærhed, dens Gløder er brændende Glød, en Lue fra Herren. Mange Vande kan ei slukke Kjærlighed, Strømmene ei bortskylle den".[1]) Alt dette har din Elsker Jesus bevist i sin Lidelse; da har hans Kjærlighed været stærkere end Døden, og hans rene guddommelige Kjærligheds Lue mægtigere end Helvede, og Guds skrækkelige Vredes Strømme have ikke kunnet udslukke denne Kjærlighed. Om det var muligt at et Menneske led for en anden saadanne Ting, som Christus har lidt, saa skulde den hele Verden vide at tale og sjunge om denne Kjærlighed. Hvorfor er der da en saa dyb Taushed om Christi Kjærlighed?

I denne Kjærlighed er alt Stort og Fortræffeligt: Betragter du først Personen som har forløst dig, saa er det den store Gud, bekladt med dit eget Kjød. Hvad kunde være dyrebarere til at forløse vore fordømte Sjæle end den store Guds Blod? Gud maatte den være der skulde forløse dig; thi til at sønderknuse Slangens Hoved hører en uendelig Kraft. Blot Menneskeblod havde ikke kunnet være nogen Betaling for hele Verdens Synder. Den guddommelige Natur som boede i Christi Kjød har udrettet, at Christi Lidelse og Blod kunde være en Lægedom og en fuldkommen gyldig Betaling for vore Synder. Nu kunne vi med Glæde synge med Paulus: „Hvo vil anklage Guds Udvalgte? Gud er den, som retfærdiggjør. Hvo er den, som fordømmer? Christus er den, som er død, ja meget mere, som og er opreist, som og er ved Guds høire Haand, som og træder frem for os".[2]) Den der skulde kunne forsone Gud maatte Gud have kjær. Nu var Ingen ham kjærere end hans eneste Søn. Den der skulde mægle imellem Gud og Menneskene maatte være Gud og Menneske. Derfor maatte Gud blive et Menneske, ellers havde han ikke kunnet lide, dø og fyldestgjøre for os; han havde ikke heller kunnet forene vor syndige Natur med Gud og bringe den i Slægtskab med sig; han kunde ikke heller være bleven vor Broder, og gjøre os til Guds Børn. Det er da ingen ringe Ting at den store Gud vilde blive Støv, for at forløse Støv og gjøre det deelagtig i den guddommelige Natur. Vi maa da vel prise denne store Kjærligheds Hemmelighed og sige: See, Israel! see, kjære Sjæl! den, som har bragt dig Livet, er din Forløser.

Betragte vi dernæst den elendige Tilstand hvori vi vare, da Gud forløste os, saa sees atter her en brændende Kjærligheds Ild. Vi ere jo intet andet end elendigt Støv; vi have vor Oprindelse af en raadden stinkende Materie, som ei alene

[1]) Høis. 8, 6. 7. [2]) Rom. 8, 33. 34.

i sig selv, men endog i alle Mennesker er afskyelig; vi ere et ureent stinkende Kar, fuldt af ond Lugt. Der kommer aldrig saa nydelig, saa reen, saa god Spise og Drikke i os, som jo ikke i og af os giver en slem Stank. Der er jo Ingen der elsker en Anden saa høit, at han kan taale ham hos sig, naar han er død, men skyer ham mere end en død Hund. Saaledes er ogsaa for Syndens Skyld alle Ting Menneskenes Natur imod: Himmel, Sol, Maane og Stjerner; deraf kommer det at det er dig for varmt, snart for koldt; nu gjør Riimfrost, nu Regn, nu Snee dig Uleilighed; idag frisk, imorgen syg; nu befinder du dig vel, nu ilde; undertiden har du Glæde, snart derpaa Sorg; nu er du hungrig, nu tørstig; og alle disse Ting kan du tit og ofte ikke undgaae. Derimod ere de ufornuftige Skabninger langt friere i deres Natur; thi deres Klædning voxer paa dem, og dermed ere de fornøiede enten det er koldt eller varmt. De sørge ikke for Spise, Drikke, Seng eller Huus; saaledes som Gud har beredt og givet dem det, ere de fornøiede dermed. Men hvor mange Ting hører der ikke til din arme Naturs Ophold? Du laaner Mad, Drikke og Klæder af de ufornuftige Dyr, og søger ikke desmindre Vellevnet deri, gjør dig til deraf, og begaaer mange Synder i Brugen af de døde Dyr.

Nu, tænk! paa saadan en elendig Orm har Gud anvendt sit eget Blod. „Hvad er et Menneske, at du kommer ham ihu"![1]) Endnu langt hæsligere er du formedelst Synden. Heri ligner du ikke paa langt nær de ufornuftige Dyr. Duen overgaaer dig i Enfoldighed, Kyllingen i Tillid, Lammet i Taalmodighed, Svalen i Forsigtighed, Oxen og Asenet i sin Herres Erkjendelse, Myren i Flid og Omhyggelighed, Løven i Tapperhed, Hanen i Aarvaagenhed, Slangen i Snildhed. Men i din Ondskab overgaaer du de ufornuftige Dyr: Liderligere er du end et Sviin, giftigere end en Ogle, vildere og arrigere end en Løve og en Bjørn, listigere end en Ræv og en Slange, og istedetfor at man hos ethvert Dyr finder en særdeles Art og Beskaffenhed, saa finder man i dig alslags Vanart forenet. Derfor taler Paulus om „Syndens Legeme";[2]) thi ligesom Legemet bestaaer af mange Lemmer, saa er det ogsaa opfyldt med Synden, og ligesom Lemmerne i Legemet hænge sammen, saa hænger og en Synd ved en anden; ja alle Legemets Lemmer ere Uretfærdigheds Vaaben til Syndens Tjeneste. Der er dog intet Dyr saa slemt, at det jo dog har noget Godt hos sig, men derimod er al dit Hjertes Digten og Tragten ond fra Ungdommen af. Et skrækkeligt Billede paa vor fordærvede Natur stiller Paulus os for Øine af den fjortende Psalmes 2det og 3die Vers, naar han i Brevet til Romerne taler saaledes: „Der er ingen forstandig, der er Ingen, som søger efter Gud. Alle ere afvegne, de ere tilsammen blevne uduelige, der er Ingen, som gjør Godt, der er end ikke Een. Deres Strube er en aaben Grav; med deres Tunger bedrage de; Øglens Forgift er under deres Læber".[3]) (Ligesom man seer ind i en Grav, der er fuld af døde Been og Orme, fuld af Stank og Ureenhed, saa er det med Menneskets Hjerte.) Paulus gaaer videre: „Deres Mund er fuld af Forbandelser og Bitterhed; deres Fødder ere snare til at udøse Blod; der er Fordærvelse og Elendighed i deres Veie, og de have ikke kjendt Fredens Vei; der er ikke Gudsfrygt for deres Øine".[4]) Kan man vel afmale Helvede hæsligere end den fordærvede Natur her er afmalet? Nu kan du

[1]) Psal. 8, 5. [2]) Rom. 6, 6. [3]) Rom. 3, 11. 12. 13. [4]) Rom. 3, 14. 15. 16. 17. 18.

let tænke, hvorledes dette skjønne Billede kan behage Gud; er det ikke just den levende Djævels Helvedmaske? Derfor siger og Skriften, at du i dine Synder er „Guds Fiende".[1]) Hvad er nu elendigere end at have Gud til sin Fiende? Hvad en Guds Fiende gjør, hvad han lader, det stinker Altsammen. Han flytter Bjerge, udslukker Solens Ild, antænder Havet, han uddeler alt sit Gods til de Fattige, han hører et Dusin Prædikener hver Dag, han gaaer til Alters hver Søndag, han lader sit Legeme brænde, han gaaer til Skrifte og læser Bønner uden Afladelse, alt dette er dog en død, stinkende Ting, en lydende Malm og en klingende Bjelde naar Guds Naade ikke kommer til, thi denne maa give alle vore Gjerninger Kraft og Liv. Overvei nu hvad dette er for en Kjærlighed, at Gud har forløst sine Fiender. Dette priser Paulus fremfor Alt: „Men Gud beviser sin Kjærlighed imod os derved, at Christus er død for os, der vi endnu vare Syndere".[2])

Naar vi dertil betragte den Maade paa hvilken Christus har forløst os, saa synke vi atter ned i et Dyb, som ikke er at udgrunde; thi vor Forløsning maatte fuldkommes ved en blodig, suur og bitter Lidelse. Denne Lidelse tog sin Begyndelse paa hans allerhelligste Sjæl, da den i Urtehaven som en tung Byrde bar al Verdens Bedrøvelse, Angest, Ak og Vee, og deraf maatte lade sig pine indtil Døden. „Min Sjæl", siger Han, „er ganske bedrøvet indtil Døden".[3]) Den Sjæl, som var der, var forenet med Gud og salvet med den himmelske Glædesolie. Hans hellige Legeme skjælvede, hans Hjerte bævede, alle hans Kræfter rystede for Guds skrækkelige Dom, ret ligesom alle Lemmer og Been vilde sønderrives og med stor Magt skilles fra hverandre. Hans Sjæl begyndte at forsage, det er, den følte ingen Trøst, hverken indvortes eller udvortes. Naar det saa gaaer til, da er det den rette Helvedangest; thi de Fordømte maa i al Evighed fortvivle baade om Guds og Skabningernes Hjælp og Trøst; de sukke vel efter en Draabe Vand i deres Pine, men de bekomme den ikke.

Er det ikke Kjærlighed, at den sørger, der ingen Aarsag har til at sørge, men gjør det for at vi ikke til evig Tid skulle sørge? Ak! Gud give at alle Mennesker erfarede denne salige Bedrøvelse; thi saadant et bedrøvet Hjerte er det rette Kar, hvori Gud vil udøse sin hellige Glædesolie og Balsom.

Hvor stor denne Sjæleangest maa have været, kan du letteligen slutte dig til deraf, at han saavel gjør et dybt Knæfald for sin Fader, som beder i Aanden. Ingen kraftigere, alvorligere, andægtigere, hjerteligere, mere ydmyg, mere klagende, mere angestfuld, mere troende og trøsteligere Bøn er nogen Tid udøst, end just denne, som afpressede vor Frelser den store Angest.

Ak! hvor stor maa hans Hjertes Angest have været, da en Engel af Himmelen maatte trøste den store Gud, ligesom Engelen maatte bringe Elias et kraftigt Brød. Saa stor var hans Hjertes Lidelse, at han udaf sit hele Legeme svedede Blod, der i samlet Masse randt paa Jorden. Vi vide vel, hvor stærkt de Døende svede, naar Dødsangest driver alle Kræfter af Legemet, men dog er den Sved kun Vand. Vi vide hvad den vise Hedning Aristoteles skriver, at En engang har svedet en blodig Sved, men samme kom kun af onde Fugtigheder i hans fordærvede Legeme, og havde kun Blodets Farve. Ellers er det i Naturen

[1]) Jac. 4, 4. [2]) Rom. 5, 8. [3]) Matth. 26, 38.

umuligt, at et Menneske kan svede Blod; thi Blodet er overalt saa tæt indelukket i sine Aarer, overalt forvaret med Hud og Kjod, at det ikke kan løbe ud, tilmed ere Svedehullerne saa snevre, at ikke en eneste Blodsdraabe kan trænge ud. Derfor er her et overnaturligt Underværk. Angesten har saaledes knuget ham, at hans ganske Legeme, som et sønderknuset Kirsebær, maatte udgyde Blod. Der maatte Christi hellige Legeme sønderknuses og som en Viindrue smelte hen. Det Blod som ellers i naturlig Dodsnød løber til Hjertet og døer der, maatte her af stor Angest hensmelte, hensiyde og med Magt og Smerte bryde ud ved Sveden. Ak! betænk dog, hvorledes din kjæreste Frelser maa have lidt, da hans hele Legeme hang fuldt af Blodsdraaber, saa at de endog trængte igjennem hans Klæder og faldt i strømmeviis paa Jorden. Det har ikke været faa og smaa Draaber, men store og tykke Klumper, der hang ved hans hellige Legeme som mange røde Bær ved en Stamme. Betragt hvorledes disse Blodsdraaber faldt paa Jorden. Det seer ellers ynkeligt og beklageligt ud, naar vi komme paa et Sted, hvor et Menneske er dræbt, og hans Blod ligger endnu paa Jorden, det kan man ikke beskue uden Medlidenhed. Men her ligger saadan en Skat paa Jorden, der dog er dyrebarere end Himmel og Jord, og som Jorden ikke er værd at drikke. Hvad har vel presset Blodet af din Igjenløser? Intet andet end Kjærlighed. Thi af Kjærlighed har han udgydet sit Blod, for at vi arme Syndere kunde blive toede rene. Af Kjærlighed lader han sig kysse af Judas; hvad var vel det forræderske Kys andet end naar Djævelen med sin Aande forgifter En? Dog taaler Herren dette, paadetat han kunde forløse os fra Djævelens giftige Aande, og i dens Sted kysse os med sin livsalige Mund. Salomon synger: „Han kysse mig med sin Munds Kys".[1]) Af Kjærlighed lod han sig gribe og binde, for at han kunde forløse os fra Helvedes Baand, Mørkhedens Lænker og Dodens Strikker, ellers havde vi engang maattet faae høre denne Jammer: „Binder Hænder og Fodder paa ham, og tager ham bort og kaster ham ud i det yderste Morke; der skal være Graad og Tænders Gnidsel".[2]) Hans Baand gjør vore Baand til Helligdom: Af idel Kjærlighed udstod han den Lidelse at hans Disciple forlode ham, paadetat vi ikke evig skulde forlades af Gud, og paadetat vi, naar Menneskene forlade os, skulle tænke paa den Trost, som han selv tilsiger os: „Jeg vil ikke forlade eder Faderløse". „See! jeg er med Eder alle Dage, indtil Verdens Ende".[3]) Af Kjærlighed leed han den Kindhest af den Ypperstepræstes Tjener, for at vi ikke til evig Tid skulle slaaes af Djævelen med knyttet Næve. Af Kjærlighed taalte han de falske Vidner, og siger i den 35te Psalme: „Der reise sig Volds-Vidner, de spørge mig om det jeg ikke kjender".[4]) Løgn er en skarp Kniv, en giftig Braad, skjærer og saarer dybt; dog taaler Frelseren det, paadet at du ikke evig skulde staae til Skamme, naar Satan anklager dig for Guds Throne. Af Kjærlighed taug han stille og svarede intet; derved gjorde han Bod for vor Hovmod, Utaalmodighed, Bespottelse, Had, Løgn og alle de unyttige Ord, som vi tit og ofte udgyde imod vor Næste. Af Kjærlighed lod han sig bespotte, bespytte i Ansigtet, slaae med Næver og sit Ansigt skjule. Vi havde ellers været iklædte Skam og Spot, staaet til evig Skam og Skjændsel, og evindelig i Helvede af Djævlene bespottet, bespyttet, plaget og ilde medhandlet; men „Straffen er

[1]) Høis. 1, 1. [2]) Matth. 22, 13. [3]) Matth. 28, 20. [4]) Psal. 35, 11.

lagt paa ham, at vi skulle have Fred". Af Kjærlighed lod han sig som et Skuespil, til Spot for Menneskene og en Forhaanelse for Folket slæbe om i Staden fra en Dommer til en anden; thi eftersom han bar al Verdens Synd, saa bar han og gjerne alle Menneskers Skam, Spot og Foragt. Kjærlighed til os var Aarsag til, at han lod sig hudstryge, at der blev intet sundt paa hans hele Legeme fra Hovedisse til Fodsaale. Derom taler Esaias: „Visseligen haver han taget vore Sygdomme paa sig, og baaret vore Piner; men vi, vi agtede ham for den som var plaget, slagen af Gud og gjort elendig. Men han, han er saaret for vore Overtrædelser, er knuset for vore Misgjerninger; Straffen laae paa ham, at vi skulle nyde Fred, og vi have faaet Lægedom ved hans Saar".[1]) Denne Hudstrygelse var en vanærende og smertefuld Lidelse. Man maatte ikke hudstryge nogen romersk Borger, men alene Tjenere og Trælle, ogsaa maatte den, som saaledes skulde pidskes, aflægge alle sine Klæder fra Hovedet indtil Foden. Pidskene vare lange Remmer, gjorte af Dyreskind og besat med mange Knuder. Jøderne have en Lov, som lyder saaledes: „Naar der er Trætte mellem Mænd, og de træde frem for Retten, for at lide Dom, skal du give den Retfærdige Ret og erklære den Skyldige for skyldig; og hvis den Skyldige skal hudstryges, skal Dommeren lade ham falde ned og lade ham pidske for sine Øine med et Antal Slag i Forhold til hans Skyld. Fyrgetyve skal man give ham, men ikke flere; man skal ikke give ham flere Slag end disse, for at din Broder ikke skal blive ringeagtet i dine Øine". Herfra var den Sædvane hos Jøderne, at Ingen blev domt til flere Slag end 40 mindre end eet, for at ikke Nogen, om maaskee en Feilregning i Tællingen fandt Sted, skulde bekomme eet Slag mere end 40, altsaa var 40 Slag mindre end eet de fleste Slag, som en Forbryder ifølge den jødiske Ret maatte lide. Paulus har, som han selv vidner, maattet føle det fem Gange.[3]) Men hos Romerne var intet vist Tal bestemt. Nogle mene, at Christi hellige Legeme har udstaaet 5474 Pidskeslag, — noget som intet menneskeligt Legeme ved sin egen naturlige Kraft vilde kunne udholde. Hos Jøderne maatte den falde ned, som skulde udstaae Slag; men hos Romerne blev han bunden til en Stotte paadet at Smerten og Skammen skulde være desto større. Kjærligheden gjør her Alting; den har været Pidsken, Stotten og Strikken; den har slaget, bundet og holdt Jesum. Af Kjærlighed lod din Frelser sig sine Klæder afføre; og betænk ikkun, hvorledes Forsmædelsen da har brudt hans Hjerte, da et blufærdigt Menneske, der vil bevare sin Ære, ellers ikke gjerne staaer nogen for Alle. Af Kjærlighed bar han Purpurkaaben til Haan og Spot; det var altsaa ikke nok, at han bar Jammer og Bedrøvelse i Hjertet, Smerter paa Legemet, men han maatte endog bære Skam og Skjændsel paa Halsen. See! alt dette havde ikke været fornoden at skee, dersom du ikke i Adam havde mistet Uskyldighedens Klædebon, og altsaa nu behøvede en ny Purpurklædning til at dække din Synds Urenhed med. Af Kjærlighed bar han Tornekronen, og dette er atter en ikke ringe Haan, eftersom han kaldte sig en Konge; de satte saaledes paa hans Hoved en Krone, men fordi de holdt ham for en Jammer-Konge maatte Kronen blive sammenflettet af Torne. Han var værd at bære en Guldkrone, men maatte, fordi Adam tragtede efter Guds Krone og Scepter, bære en skarp og stikkende Krands. Skjønner eder da, I

[1]) Es. 53, 4. 5. [2]) 5 Mose. 25, 1. 2. 3. [3]) 2 Cor. 11, 24.

Hoffærdige! her er ingen Perlesnoer besat med Rubiner og Diamanter; her er ingen gylden Brem eller Hue; Guds Søn maatte bære Torne paa sit Hoved: Torne og Tidsel ere Tegn paa Forbandelse; den som skal velsigne dig maa for din Skyld blive forbandet. Eftertænk ikkun, om En blev med al Magt trykket mange spidse Torne i Haanden, om det ikke vilde gjøre meget ondt?

Endelig blev han domt til Korset; da blev Herlighedens Herre med stor Forsmædelse som en Misdæder ført ud af Porten, blev et Udskud for alle Folk og ikke agtet værdig til at Jorden skulde længere bære ham. Hos Romerne var den Skik, at Bøddelen skulde gaae ved Siden af den, der skulde føres til Galgen, og pidske ham med Riis og martre ham med skarpe Braadde, saa at ofte Misdæderen døde for han kom til det Sted, hvor Dommen skulde fuldbyrdes. Det er vel ikke bedre gaaet den kjære Frelser, nok er det, at Skriften siger, at han blev tvungen til selv at maatte bære sit Kors, dette vilde hverken nogen Jøde eller Romer gjøre; en Jøde vilde ikke, fordi den i Loven var forbandet, som døde paa et Træ; men hos Romerne var den Skik, at de værste Skjelme skulde selv bære deres Galger, som et Tegn paa deres Vanære; derfor bleve de kaldte Furciferi, det er Galgebærere. Betragt her dette ynkelige Billede af din Forløser; han er syg, mat, fuld af Blod og Saar, og maa endnu dertil bære det tunge Korsets Træ; derom siger Evangelisten meget vemodig: „Og han bar sit Kors".[1]) Man skriver om ham, at han trende Gange skal være sjunken til Jorden under denne Byrde; dette er jo vel meget at ynkes over. Men hvor bedrøvet end Frelseren var, og for Afmagt maatte vansmægte, for Lidelse ikke tale, saa maatte han dog prædike for de grædende Qvinder. Du kan let tænke, hvorledes hans Hjerte maa have været rørt, og hvorledes Lidelse med Lidelse maa have overskyllet ham.[2]) Af Christi Lidelser maa det ogsaa have været en bitter Qval, at man gav ham Eddike og Myrrha at drikke. Selv siger han i den 69de Psalme: „De gav mig Galde at æde og Eddike at drikke for min Tørst."[3]) Her maa den Uskyldige drikke Synderens Drik. Salomon siger: „Giver den stærk Drik, som maa omkomme, og Viin til den bedrøvede i Sjælen; lad ham drikke og glemme sin Armod og ikke meer komme sin Møie ihu".[4]) Deraf seer du, at man pleiede at give de groveste Misdædere Viin; men havde de kunnet givet Christum den bittre Død at drikke, saa havde de ikke efterladt det. Det kan og være muligt, at de derfor have blandet Myrrha i Vinen, for at Forstanden skulde blive ligesom formørket, og Smerternes Følelse ikke skulde være saa heftig, efterdi et drukkent Menneske ikke har den Følelse som et ædrueligt. Derpaa blev din Frelser kastet ned paa Jorden og med skarpe Sorn i Hænder og Fødder igjennemboret til Korset, derefter reist op i Veiret med Korset, og endelig med det opreiste Kors stødt i Jorden. Hermed blev det opfyldt, hvad David spaaede: „De have gjennemgravet mine Hænder og mine Fødder; jeg kunde tælle alle mine Been".[5]) Benene blive forstrækkede naar Ledene og deres Sammenføininger blive ført af Lave. En saadan Forvridning har mangeslags Aarsager: Snart kommer den af uformodentlig Skræk, snart af en altfor høi Grad af Varme, snart af en stærk Kulde, snart af de ved Smerter og Saar fremkaldte Dunster, snart af en voldsom Haandgribning naar Legemet med Magt bliver kastet hid og did. Saaledes

[1]) Joh. 19, 17. [2]) Psal. 69, 2. [3]) Psal. 69, 22. [4]) Ordsp. 31, 6. 7. [5]) Psal. 22, 17. 18.

blev ogsaa Christi smukke Legeme udstrakt og udspændt, saa at alle Lemmer ere blevne heftig knuste og rykkede ud af deres rette Plads. Der hang nu din Forløser som en forbandet Orm paa Korset, som et Skarn og Skumpelskud og maatte for alt Kjød være en saadan Væmmelighed, at Enhver lukkede Øinene til for ham, og Ingen forbarmede sig over ham, ja som en der ikke var værd at noget Godt skulde vederfares hverken i Liv eller i Død. Herved maa Forbandelsen blive udslettet, ja forvandlet til en Velsignelse. Betragt videre hvilken Forhaanelse der er vederfaret din Frelser idet han blev ophængt paa Korset midt iblandt tvende Mordere, han hang øverst og maatte derfor kaldes af dem den største Skjelm og det største Skarn, ja han maatte hænge som en Majestætsforbryder; thi Pilatus tegnede Aarsagen til hans Død paa en liden Tavle øverst paa Korset. Dette gjorde han ham til Skjændsel ligesom det pleier at skee med andre Misdædere, for at enhver skulde see hvorfor han var bleven korsfæstet, nemlig som en Oprører og Bespotter. En Deel af hans Forsmædelse var det ogsaa, at de lige for hans Øine, da han endnu levede, kastede Lod om hans Klæder. Dette taler den Helligaand om i Herrens ynkelige Klagemaal gjennem Davids Mund: „De dele mine Klæder mellem sig og kaste Lod om min Kjortel".[1]) Det er en ikke ringe Elendighed, og hvert ærligt Hjerte blues vel derfor, naar det ganske nogent under aaben Himmel skulde døe paa et Kors; ja et ærligt Hjerte kunde vel ikke engang taale at see derpaa, men maatte lukke sine Øine til. Hvo kan vel see et sygt Menneske, der ikke kan skjule sit Legeme, uden at det skulde gjøre bitterlig ondt? Men disse Hunde have et Hjerte af Steen og Staal. Det var ogsaa en ikke ringe Forsmædelse at de, som gik forbi, saavel Jøder som Hedninge, bespottede ham og sagde: „Tvi dig! du som nedbryder Templet og bygger det i tre Dage; frels dig selv og stig ned af Korset".[2]) Dertil kom ogsaa de Ypperstepræsters, Skriftkloges, de Ældstes og det gandske Folks Spot og Forhaanelse. Matthæus skriver, at det sagde: „Han haver frelst Andre, sig selv kan han ikke frelse; er han Israels Konge, da stige han nu ned af Korset, saa ville vi troe ham. Han forlod sig paa Gud, han fri ham nu, om han haver Behag i ham; thi han haver sagt: jeg er Guds Søn".[3]) Det er jo over al Maade beklageligt, at Enhver endnu beleer, bespotter, skjælder og bespytter denne elendige Orm paa Korset. Herover klager Frelseren i den 69de Psalme: „Forhaanelse knuste mit Hjerte; jeg er svag; jeg ventede Medynk, der var ingen; Trøstere, men jeg fandt dem ei".[4]) Ja endog den ene Morder, som dog var i lige Fordømmelse med ham, sparede ham ikke, men udspyede og udøste Djævelens Gift det bedste han kunde. Betragt videre det Jammerskrig, som din Frelser fremførte paa Korset, af den 22de Psalme: „Min Gud! min Gud! hvorfor har du forladt mig!" Den store Helvedes Angest trykte ham disse Ord af Hjerte og Mund; derfor raabte han af alle Kræfter med saa stærk Stemme og saa høit Skrig, som naar En af en dyb Hule raabte af al Magt. Naar Gud da her forlader sin Søn, saa undrager han ham sin Naade, vender sig fra ham, lader Synden, Døden, Djævelen, Helvede og Verden i høieste Grad øve sin Grumhed, Vrede, Bitterhed, Magt og Vold paa ham; lader ham derfor ikke føle nogen Trøst, Fred, Ly og Raad, hverken indvortes eller udvortes paa Sjæl og Legeme, og dette er de Fordømtes

[1]) Psal. 22, 19. [2]) Marcus 15, 29. 30. [3]) Matth. 27, 42. 43. [4]) Psal. 69, 21.

største Pine saaledes evig at være forladte af Gud. Hvilken stor Tørst maa din Forløser have følt paa Korset, efterdi vi finde ham lydeligt at raabe: „Jeg tørster!“[1]) — hans Kræfter vare fortørrede som et Skaar og hans Tunge klæbede ved hans Gane, derfor vilde han endnu engang vedergvæge sit matte Hjerte, men fik ingen anden Vedergvægelsesdrik end galdebitter Eddike. Du seer da heraf tilfulde den dyrebare og store Kjærlighed, som har forløst dig. Betragt kun hans Billede paa Korset: hans Hjerte aabner sig i Legemet, dig til et Hvile-, Skat- og Troste-Kammer; hans Hænder udbreder sig i Kjærlighed til at drage dig efter sig, ligesom en Fader rækker Hænder og Arme ud til sit nødlidende Barn for at hjælpe det op af en Hule. Ja her er det opfyldt, som Esaias har spaaet: „See, paa mine Hænder tegnede jeg dig“![2]) O, Kjærlighed over al Kjærlighed! Vi maa af Forundring blive stumme og lægge vore Munde i Støvet.

Betragte vi dernæst hvorfra Christus har forløst os, saa finde vi en ikke mindre Skat af Kjærlighed. Zacharias udtrykker det med faa Ord: „En Frelse fra vore Fiender og fra alle deres Haand, som os hade“.[3]) Haand og Arm tilkjendegiver i Skriften Magt og Vælde, og vi finde at ved disse Kræfter er udrettet meget. Nu vedvare vel vore Fiender efter Forløsningsværket, men deres Hænder ere sønderslagne og deres Magt betagen dem. Den første Fiende er Synden, den holder i den ene Haand Krone og Scepter, og vil regjere, med den anden Haand viser den Helvede og vil fordomme. Synden holder vel ikke op efter Forløsningen at boe i Kjødet, thi den har fæstet sine Rødder saa dybt, at den ikke kan udryddes førend Legemet bliver til Støv og Aske. Dette er ligesom naar et Kar maa itubrydes dersom Skarnet skal ud. Men fordi Christus i Forløsningen har fuldkommen betalt Syndens Skyld og bødet for dens Straf, saa kan ingen Synd fordomme os, Straffen ligger paa ham, at vi skulle have Fred. Det er som naar man betager Slangen dens Braad, saa kan den ikke mere forgifte. Det er en stor Trøst for bedrøvede Hjerter, at Gud har taget Syndens Straf fra dem og lagt den paa sit eget Barn. Og efterdi Christus fornyer alle vore Hjerter ved sin Helligaand, saa kan ingen Synd herske i os; thi Aanden døder Kjødets Gjerninger i os. Dette er altsaa Guds Børns herlige Frihed.

Ak! hvilken skammelig Trældom er det ikke, naar man tjener Synden! Saadanne Folk ere ligesom et Liig, som man kan slæbe hvorhen man vil, de ere Satans Muulæsler, som han sadler og bereder efter sit Behag; et saadant Menneske maa dandse eftersom Djævelen ved syndige Lyster forepiber det. Men derfra ere de sande Troende frigjorte af Christo. Den anden Fiende er Moses eller Loven, hvilken vel bliver efter Forløsningen et Speil deels paa Uskyldighed og Herlighed, som vi for Faldet havde i Adam, og paa den Fordærvelse, hvori vi ere faldne ved Synden; thi det naturlige Menneske virker efter Syndefaldet ikke andet end det som er tvertimod de ti Guds Bud. Hvad Gud vil, det vil han ikke, og hvad Gud ikke vil, det vil han: deels er Loven et Billede og en Rettesnor for vor Lydighed. Men dens Magt er svækket, med den ene Haand truer den med Forbandelse. Ved Moses siger Herren: „Forbandet være den, som ikke holder alle Ordene i denne Lov, at gjøre derefter“.[4]) I den anden Haand

[1]) Joh. 19, 28. [2]) Es. 49, 16. [3]) Luc. 1, 71. [4]) 5 Mosеb. 27, 26.

holder den en Stav, hvormed den driver og tvinger til Lydighed. Begge Dele har Christus ophævet, han er bleven en Forbandelse paa Korset, for at vi i ham skulde velsignes.[1]) Han har givet sig under Loven, opfyldt den for os, og tilregner os sin fuldkomne Lydighed, saa at vi ikke behove at frygte i en Trældoms Aand, men med en barnlig Aand raabe: Abba, kjære Fader.[2]) Den tredie Fiende er Døden, som hænger ved Synden ligesom Æblet ved Træet. Det lærer Paulus: „Derfor, ligesom Synden kom ind i Verden formedelst eet Menneske, og Døden formedelst Synden, og saaledes Døden trængte igjennem til alle Mennesker, idet de syndede alle".[3]) Der hører du, at ethvert Menneske bærer Døden om Halsen, og Døden med sin Magt er ved Synden trængt ind i Mennesket, ligesom en Fiende med Magt trænger sig igjennem Porten ind i en Stad. Vi have tvende onde Gjæster, som boe i vort Legems brøstfældige Hytte: Synd og Død. Hvor Synden beder til Gjæst, der bringer den Døden med sig, ligesom en god Ven en anden, og ligesom der paa en Gift følger en stor Smerte, saa følger Døden paa Synden. Dette mener Sangeren i den 90de Psalme: „Thi vi fortæres i din Vrede".[4]) Arvesynden bringer Guds Vrede med sig, derfor ere vi af Naturen Vredens Børn. Men Guds Vrede er en fortærende Ild, ved den smelter vore Legemer ligesom Vox. Denne Ild fortærer Livskraften saaat den forgaaer, og Forbandelsen æder efterhaanden saaledes ind, at vi ikke blive det vaer; thi saa ofte vi arme Mennesker begaae en Synd saa ofte gaaer der noget bort af vort Liv, ligesom et Træ jo nærmere en giftig Orm boer derved, jo snarere visner det og gaaer ud. Guds Vrede falder formedelst Synden paa vore elendige Legemer som en hemmelig Ild paa Tønderet, indtil det bliver til Intet. Nu bliver vel denne Fiende endog tilbage hos dem, som ved Troen ere blevne deelagtige i Christi Forløsning, hvorfor Legeme og Sjæl maa skilles ad, paadet at Legemet kan blive til Intet og saaledes aldeles fri for Synden; men Fiendens Magt er brudt: Med den ene Haand viser han den evige og anden Død, med den anden skjænker han bitter Galde og Malurt i sit Bæger; men Christus har forløst os saavel fra den evige Død som fra den timelige Døds Bitterhed. Fra den evige Død derved, at han i den allerhøieste Grad har smagt det, som alle Fordømte i Evighed maatte og skulle smage. Om det var muligt, at vi i Evighed kunde udgrunde og lægge alle Fordømtes Pine i een Hob, saa skulde dog Christi Helved-Angest langt overgaae den. Den timelige Død kan ei heller være bitter, efterdi den er helliget og forsødet ved Christi Død, og efterdi vi her i Livet døe fra Synden, saa har den bittre Død ingen Ret og Magt over os. Altsaa er de sande Christnes Død ingen Død, eller om det skal kaldes en Død, er det alene en malet Død, en sukkersød Død. Dersom vi ret forstode dette, ak! da skulde vi med Glæde døe; thi vi lægges ned i Graven for at sove sødt og roligt, da opbører Syndens Legeme, paadet at Aanden ikke mere skal forhindres og foruroliges. Men efterdi vi ikke kunne begribe dette, saa forskrækkes vi for Dødens Maske, og ville ikke gjerne dertil, ret ligesom et Barn, der er bleven bange for et Skrækkebillede ikke kan slumre ind og lade sig dysse i Søvn, eller ligesom En, der er forrykt i Hjernen, naar man vil lægge ham i Sengen raaber og skriger, menende, at man vil kaste ham i Vand; saaledes forskrækkes vi og for Døden, der i Adam

[1]) Gal. 3, 13. [2]) Rom. 8, 15. [3]) Rom. 5, 12. [4]) Psal. 90, 7.

er tildømt os, men allerede taget bort, og som nu er intet andet end at Gud lægger os som et lidet Barn ganske stille i Buggen, hvori vi sødelig skulle sove. Den fjerde Fiende er Djævelen, han bliver vel og vor Fiende efterat vi ere forløste ved Christum; han strækker og mangengang sin Haand ud, for at gjøre de Fromme ondt, noget han har viist paa Job, Paulus og Andre; vi kunne ikke undgaae at han ikke skulde gaae omkring os, og snappe efter Sjælene som en hungrig Løve efter Rov. Vi kunne ikke undgaae, at han bærer sit Sold og Sigte omkring os, og begjærer at sigte os som Hvede; efterdi han er en Jæger kunne vi ikke afværge, at han lægger sine Garn og Strikker for os. Men vor Gud strider for os, slaaer ham over Fingrene, skjælder ham ud og træder ham under vore Fødder. Saa kunne vi og byde Satan trods; „thi den, der er i os, er meget større end den der er imod os".[1]) Christus har overvundet Mørkhedens Fyrste, og hans Seier bliver vor ved Troen, hvorfor de sande Troende kunne med Glæde fremføre Pauli Triumphsang: „Døden er opsluget til Seier. Død! hvor er din Braad? Helvede! hvor er din Seier? Men Dødens Braad er Synden, men Syndens Kraft er Loven. Men Gud være Tak, som giver os Seier formedelst vor Herre Jesum Christum".[2])

Og var end Djævle uden Tal,
Som os opsluge vilde,
De os Fortræd ei gjøre skal
Om man end spaaer os ilde.
Lad Verdens Fyrste kun
Opspærre vidt sin Mund:
Han er en domfældt Aand,
Som holdes fast i Baand,
Et Guds Ord kan ham tvinge.

Den sidste Fiende er Verden, af den maa de Troende lide; den anfægter dem baade paa den høire og venstre Side: i den høire Haand holder den Æblet, lokker ved Dienslyst, Kjødslyst og et hoffærdigt Levnet.[3]) I den venstre Haand holder den Korset, truer med Foragt, Bagvaskelse og Forfølgelse. Men vi have, Gud ske Lov, en Herre, der har overvundet Verden, hvis Aand straffer Verden i os,[4]) og vor Tro er den Seier, som har overvundet Verden.[5]) „I alle disse Ting mere end seire vi ved ham, som os elskede".[6]) Vor Jesus smager os i Troen saa sød, at den søde Verden bliver os derved ganske bitter, og den bittre Verden derimod ganske sød. Paulus skriver: „Men lader os bevise os selv i Alting som Guds Tjenere med Guds Kraft ved Retfærdighedens Vaaben paa høire og venstre Side, under Ære og Vanære, under ondt Rygte og godt Rygte, som Forførere og dog sanddrue, som miskjendte og dog erkjendte, som de, der døe, og see! vi leve, som de der ere revsede og dog ikke ihjelslagne, som bedrøvede, dog altid glade, som fattige, der dog gjøre Mange rige, som de der have Intet og dog besidde Alt".[7])

Hold da din Forløsnings Hemmelighed for et Værk af den høie guddommelige Kjærlighed. Ak! hvor dyrebar maa Sjælen være i Guds Øine, siden den er saa dyrt igjenløst. For at den arme Synder ikke skulde fortabes har den barm-

[1]) 1 Joh. 4, 4. [2]) 1 Cor. 15, 54—57. [3]) 1 Joh. 2, 16. [4]) Joh. 16, 8. [5]) 1 Joh. 5, 4. [6]) Rom. 8, 37. [7]) 2 Cor. 6, 4. 7—10.

hjertige Gud ikke sparet sin egen Søn, men givet ham hen for os Alle. Hvo kan vel begribe denne Kjærlighed? hvo kan udsige den? Naar Paulus betragter denne Kjærlighed udbryder han med dette herlige Sprog: „Takkende Faderen, som gjorde os dygtige til de Helliges Arvedeel i Lyset, som friede os af Mørkheds Magt og overførte os i sin elskelige Søns Rige, i hvem vi ved hans Blod have Forløsning, nemlig Syndernes Forladelse".[1]) Gjør du, troende Sjæl, som Paulus gjorde, og betragter du ofte din Tilstand efter Forløsningen, hvorfra og hvortil du er kommen? Forhen var du i Mørket, nu er du i Lyset; forhen i Synden, nu i Naaden. Forhen under Satan, nu under Christo; forhen var din Deel Fordømmelsen, nu har du Deel i de Helliges Arvedeel i Lyset. Naar dit Hjerte overveier dette i Andagt, saa skal og din Mund snart blive til en klingende Harpe, synge og love Gud. Hvor taknemmeligt er ikke et Menneske, naar det bliver forløst af en legemlig Fare? Saa meget større som din Sjæls Fare er, saa meget større bør og din Tak være til Gud. Erkjend i dette Værk Guds Viisdom, Almagt og Godhed. Om du laae Dag og Nat paa dine Knæ, kunde du aldrig nok takke Gud for en eneste Blodsdraabe, som Christus har udøst for dig. Men nu er hans hele Legeme som et rødt Klæde farvet med Blod. Ak! betænk dog hvad det er, at være forløst med Guds Blod.

Betragt din Forløsning saaledes, at du forskrækkes over dine Synder, og ligesom hensynker i en salig Fortvivlelse om dig selv og dine egne Kræfter. Betænker du at Gud brugte en saadan Alvor imod sit eget allerkjæreste Barn, og lod ham saa tungt bøde for Synden, saa maa du vel skjælve og bæve. Hvad vil der møde Synderen, naar det kjæreste Barn saaledes bliver medhandlet? Det maa da have været en retfærdig Vrede som gaaer imøde, piner og dræber en saa uendelig Person. Naar du ret nøie betænker dette, da maa du i Sandhed forskrækkes, og jo mere, jo dybere. Thi det maa du troe, at det som saaledes har tilredt og martret ham, er dine Synder. Med denne Lynstraale slog Peder paa een Dag 3000 Jøder; thi da han sagde til dem alle uden Undtagelse: „I have korsfæstet ham!" saa kom de og sagde: „O, kjære Brødre! hvad skulle vi gjøre"?[2])

Dernæst maa du og visselig troe, at om een Torn stak Christus, og eet Sømigjennemborede ham, saa skulle med Billighed mere end hundrede tusinde Torne langt værre stikke og pine dig til evig Tid; hvilket og vil vederfares dem, som lade Christi Lidelse være forgjæves paa deres Sjæle, de skulle engang i Helvede komme til over al Maade at erfare dette. Det gjælder sandelig her ikke at spille, lege og være sikker, eftersom der paafølger en saa stor retfærdig Vrede og Strenghed.

Christus selv formaner Qvinderne: „Græder ikke over mig, men græder over Eder selv og over Eders Børn; thi gjøre de det med det grønne Træ, hvad vil da skee med det tørre"?[3]) Altsaa vil han sige: Lærer af min Pine, hvad I have fortjent, og hvorledes det skal gaae Eder. Her bliver den lille Hund slagen, at den store skal blive forskrækket. Øv dig daglig heri. Hvad hjælper det, at du priser Forløsningen med mange Ord? Den bedste Priis giver du den dermed, at du lærer at kjende dine Synders Vederstyggelighed. Salig Dr. Luther giver os herom en saadan Lignelse: „Om en Misdæder blev henrettet, fordi han

[1]) Col. 1, 12. 13. 14. [2]) Ap. Gj. 2, 37. 41. [3]) Lucas 23, 28. 31.

havde dræbt en Konges Søn, og du derimod vilde være sikker, synge, spille og gjøre dig lystig ret som du var ganske uskyldig, indtil man med Magt greb fat paa dig og overbeviste dig om, at du var just den, der kom Misdæderen til at gjøre denne Ugjerning; see, da vilde Verden blive dig for trang, især naar Samvittigheden ogsaa opvaagnede; saaledes og langt mere angest skal du blive, naar du betragter Christi Forløsning, thi Misgjerningsmændene, Jøderne — omendskjøndt de nu af Gud have faaet deres Dom, — de have været dine Synders Tjenere, og du er i Sandhed den, der ved dine Synder har korsfæstet og dræbt Guds Søn. Derfor skal du grundigen betragte denne Forløsning, og af Hjertet hade dine Synder, der have foraarsaget Christus saa tunge Lidelser. Men er du saa haard, at du ikke føler saadant i dit Hjerte, saa faaer du dog sandelig engang med stor Forskrækkelse erfare det i Helvede".

Men føler du en ret Angest over dine Synder, saa staae kun stille og betragt videre hvor høit Gud har priset sin Kjærlighed i din Forløsning. Derfor behøver du ikke beholde dine Synder i din Samvittighed, pine og plage dig dermed i Hjertet, ellers blive de dig til idel Fortvivlelse; men ligesom de ere blevne afvttede og domte ved Christus, din Forløser, saa maa du igjen kaste dine Synder paa ham, og derved stille din Samvittighed tilfreds. Guds Ord forsikrer dig, at Christus har forløst dig fra Synden, derfor maa du stadig forlade dig paa, at Gud for dine Synders Skyld ikke vil straffe dig. Skue ind i Christi venlige Hjerte og see hvor fuldt det er af Kjærlighed imod dig og hvor villig han har baaret dine Synder, saa skal dit Hjerte antændes i Kjærlighed og styrkes i en troende Tillid. Derefter skal du gaae videre igjennem Christi Hjerte ind i Guds Hjerte og see, at Christus ikke havde kunnet beviist dig den Kjærlighed, hvis ikke Gud i sin evige Kjærlighed havde forbarmet sig over os ved Christi lydige Kjærlighed. Da skal du lære at forstaae Christi Ord: „Thi saa haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn, den Eenbaarne, paa det at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv".[1]) Saaledes skal da dit Hjerte blive Synden fiendsk, ikke af Frygt for Straffen, men af Kjærlighed, idet du tænker: Aldrig skal den Synd mere kildre mig, der har pint min Jesus. Hvad som har været ham Galde, skal ei være Sukker for mig; hvad som har dræbt ham, skal ikke leve i mig; jeg vil igjen korsfæste det, som har korsfæstet ham.

Ogsaa maa Christi Forløsning være for dig en Opmuntring til en hellig Vandel; thi denne Sandhed maa ikke afhandles blot med Ord og Skin, men i Liv og Kraft. Det mener Paulus naar han til den corintiske Menighed skriver: „Idet vi domme dette, at dersom Een er død for Alle, da ere de Alle døde; og han døde for Alle, paa det at de, som leve, skulle ikke fremdeles leve sig selv, men ham, som er død og opstanden for dem",[2]) og til Titus skriver han: „Han gav sig selv for os, at han maatte forløse os fra al Uretfærdighed, og rense sig selv et Eiendomsfolk, nidkjært til gode Gjerninger".[3]) Petrus siger ogsaa: „Han som selv bar vore Synder paa sit Legeme, paa Træet, paa det vi, afdøde fra Synden, skulle leve i Retfærdighed".[4]) Du finder i Forløsningen Styrke og Seier imod alle Laster; anfægtes du af Hovmod, da tænk: ak nei! Gud bevare mig

[1]) Joh. 3, 16. [2]) 2 Cor. 5, 15. [3]) Titus 2, 14. [4]) 1 Petr. 2, 24.

derfor, hvorledes er min Frelser bleven bespottet, foragtet, ja agtet lige med Mordere. Sætter Ukydskheds Synd an paa dig, betænk: ak nei! hvor er ikke min Frelsers omme Kjød bleven hudflettet, gjennemboret og forslaaet. Plages du af Had, Misundelse eller Hævngjerrighed, tænk med hvor mange Taarer og Skrig Christus har bedet for dig og alle sine Fiender, da han med Billighed kunde have hævnet sig. Men desværre! en saadan Betragtning over Forløsningsværket er kommen af Mode og bleven til en Sjeldenhed! de fleste have forvandlet Christendommens Væsen til et Skin, og, saaledes at man maa bede Gud forbarme sig, misbrugt denne søde Trøst paa det allerskammeligste. Efterdi de hedde forløste Christne, mene de, at de kunne frit synde og ville ikke vide, at Jesus ved modvillige Synder paa ny korsfæstes, hans hellige Offer ringeagtes, og hans Blod trædes under Fødder. O, en elendig Christendom nu til Dags! O Gud, vi beklage os for dig! den største Hob trøster og smigrer sig ved Christi Fortjeneste og overstryger dermed deres herskende og voxende Synder, troer fuldt og fast, at Christus har lidt Alt til Bedste for dem; imidlertid bliver den gamle Adam ganske varmt tildækket, uangreben, ja vel endog paa det smukkeste trøstet. Det er at beklage, at man saaledes kaster Perler for Hunde, og udøser for den ugudelige Verden saa overflødig Trøst, at det, som skulde tjene til Kjødets Død og Undergang, det bliver indprentet den ganske til kjødelig Trøst og Sikkerhed: Man skulde prædike for den gamle Adam idel Lov, Lyn, Torden, Djævel og Helvede; Christi Fortjeneste nytter ham ikke, smager ham heller ikke, og omendskjøndt Ørene høre Lyden, efterlader den dog i Hjertet hverken Lyst eller Glæde. Denne Trøst tilhører alene den bodfærdige Synder, der staaer i daglig Kamp imod de syndige Lyster og Tillokkelser: Naar Anfægtninger komme, naar Satan heftig sætter an paa Sjælen, da maa den stridende Sjæl søbe sig ind i Christi Fortjeneste; men hvor der er hverken Kamp eller Angest, der er ingen Trøst fornoden, der bliver den gamle Adam siddende fast, der misbruges denne Prædiken til et Syndedække og Plaster. Du forstokkede verdsligsindede Hjerte, tag dig ikke Christi Fortjeneste til Trøst; Rogen seer du vel, men Ilden erfarer du ikke; Ordene hører du nok, men Kraften finder du ikke.

Vil du rose dig af og trøste dig ved denne Prædiken, saa maa du ikke blive ved i dit gamle Syndevæsen, men som den, der er frigjort, iføre dig en ganske ny Hud. Det som Christus er for dig maa han og være i dig, den gamle Adams Død og Kors. Saa vidt kan du vel aldrig bringe det, at du ikke føler nogen Syndelyst, nei, den maa blive følt, men dog tillige bekjæmpet. Det maa altsaa gaae dig som et sygt Menneske, der er under Lægens Hænder, han føler vel Sygdommen, men det skal dog blive bedre med ham; saa maa der være i dig baade Følelse af Synden og Kamp imod samme; du maa sukke efter Fuldkommenhed som en Syg efter Sundhed, og daglig stræbe efter at blive sundere og bedre. Sandelig, kjære Christne, hvor denne Christi Forløsning ret bliver fattet i Troen, der er den ikke en los, ledig og krafteslos Tanke, den ligger ikke stille, kold og orkeslos i Hjertet, som en blot og tom Skal, uden Saft og Kraft, men der kommer idel Kraft og Liv deraf, den opvækker og antænder Hjertet, forandrer Forstanden, Modet og Tankerne, virker Liv og Glæde, Trøst og Styrke. Men for dem, som vandre efter Kjødet er den alene som Skum paa Tungen, en Lyd i Øret, en Drøm i Hukommelsen, og Hjertet erfarer eller smager ikke det Allerringeste.

Nu er det ikke Christus derom at gjøre, at vi høre, tale om, vide og kjende hans Forsoning; men den skal ved Troen erfares af det indvortes Menneske, og i Troen sættes i Verk af det udvortes, saa at vi indvortes Dag fra Dag afdøe de syndige Lyster og derefter udvortes aflægge Syndens Gjerninger, ellers er det ligesom man vil øse mange Medicamenter i et dødt Legeme, eller afmale et dødt Legeme paa Papiir. En saadan Kraft og Magt maa der blive, at der ved Troen virkes i dig, hvad Ordene lyde. Prøv dig derpaa, om du hidindtil i en salig Glæde har hørt den trøstelige, søde Prædiken om Guds forløsende Kjærlighed? Saa at den ikke er bleven Ord og Vind, men Liv og Kraft i dig. Petrus taler et haardt Ord om modvillige Syndere, som ikke bruge denne Forløsning til deres Synders Død og Undergang: „De nægte den Herre, som dem kjøbte".[1]) Christi Blod er alt for dyrebart til, at det skulde saa skammeligt ringeagtes, og det er at beklage, at, da Christus har forløst os alle med saa store Lidelser, de fleste dog alligevel med Glæde og Fornøielse tjene Synden. Hvilket uformuftigt Dyr løber vel ind igjen i de Strikker, hvoraf det engang er bleven fri? Saadanne modvillige Syndere skulle i Evighed ingen Deel have i Christi Forløsning, og fordi de i Naadens Tid forsømte Christi Forsoningsoffer, saa skal det engang hedde til dem, som Guds Aand siger til Ebræerne: „Der er ikke Offer mere tilbage for Synden".[2])

Endelig er Christi Forløsning en sød Vedergvægelse i alle Lidelser. Dersom en Sorgensdag eller Sygdom besværer dig, tænk, hvor ringe det er imod Christi Tornekrone og Nagler. Maa du gjøre eller lade det som er dig imod, betænk hvorledes Christus maatte bunden og fangen føres hid og did. Om en Bedrøvelse enten legemlig eller aandelig gjør dig ondt, styrk dit Hjerte og siig: Ak! hvorfor skulde jeg ikke ogsaa lide en liden Bedrøvelse, efterdi min Herre Jesus af Angest i Haven svedte Blod. Jeg begjærer ikke at dandse paa Roser, da min allerkjæreste Frelser maatte vandre gjennem Torne. Det maatte være en lad og forvorpen Tjener, der vilde ligge og strække sig paa Sengen, naar hans Herre maa stride i Dødsnød. Ja saa høit skal din Gjenkjærlighed til Christum stige, at du for hans Navns Skyld, ja for dine og hans Brødres Skyld, lader dit Liv med Glæde.[3]) Af samme Mening var Peter, idet han siger: „Efterdi Christus har lidt for os i Kjødet, saa væbner Eder og med det samme Sind".[4]) Men fra hvem skulle dette Sind komme? Allerkjæreste Jesu! Alene fra dig.

O dan mit Hjerte saa
Ved Aanden, at jeg maa
I Verden Intet ville,
Som mig og Dig kan skille;
Men at jeg Din maa blive,
Og mig Dig ganske give.

---

[1]) 2 Petr. 2, 1. [2]) Ebr. 10, 26. [3]) 1 Joh. 3, 16. [4]) 1 Petr. 4, 1.

Det 7. Capitel.

Om Guds kaldende Kjærlighed.

Den dræbte Jesus er alle Troende et Livsens Træ, og denne forbandede Orm er dem en Kilde til al Velsignelse. Dette Livsens Træ bær sine Frugter i Kirkehaven, i Guds Paradiis, og denne Velsignelses Kilde opvælder i det aandelige Zion. Herlighederne ere vel ved Christus forhvervede, men indsvøbte i Ordet; dette Ord er en raabende Røst, som man hører i Christi Rige.

Nu kunne vi af vore egne Kræfter hverken komme til Gud og hans Kirke eller antage hans Ord. Det er vanskeligt af et Djævels Barn, at gjøre et Guds Barn. Hvem kan forvandle en Slange til en Due, eller en Ulv til et Lam? Gud brugte ikkun faa Ord til Verdens Skabelse; hvor mange Ord koster det ikke naar et Menneske skal omvendes? Thi i os er ingen Kraft. Vi ere elendige, dersom Gud ikke forbarmer sig over os, vi ere blinde, dersom Gud ikke oplyser os, svage, dersom Gud ikke styrker os, trøstesløse, dersom Gud ikke trøster os, vi falde lettelig, dersom han ikke opholder os, vi blive i Synden, dersom Gud ikke retfærdiggjør os, ja evig fortabte, dersom Gud ikke søger os. See hen til Adam, havde Gud ikke kaldet ham og gjort Begyndelsen, han havde aldrig vendt om igjen, thi han var bange for Gud. Saaledes kommer Guds Kjærlighed os imøde, søger og kalder paa os, for at den kan udøse sin Godheds Strømme over os. Gud behøver jo ikke os, han er uden os i sin evige Glæde salig fornøiet, kun raaber han paa os, for at ville berige os af sin Fylde og fornøie os. Han gjør i sit Raadekald som en Brudgom, der opleder sin Brud og paa alle Maader søger efter at vinde hendes Kjærlighed: Saaledes oplader Gud vore Sjæle og søger paa alle Maader at vinde dem; han vilde gjerne, at vi skulle have ham kjær, forat han kunde give os alle Ting. Skriften siger, at Guds Godhed møder os i det guddommelige Raadekald. I denne Møden skeer der saadan venlig Omvexling, at den ene antager det, den anden forlader. Saa vel mener den fromme Gud det med os. Han løber til vor Elendighed, og lader os gaae til sin Glæde; ja lokker os endog dertil med grædende Taarer. Naar gode Venner møde hinanden, holde de Samtale. Ved Hoseas siger Herren: „Derfor see, jeg vil lokke hende, og føre hende i Ørken; og jeg vil tale kjærligen med hende".[1]) Aanden som boer i Hjertet, svarer Guds Kjærlighed ved mange forborgne Sukke.

Det var jo billigt, at al Verden løb efter Gud, søgte Trøst og Naade hos ham. Lægen kommer ikke til den Syge, uden han bliver kaldet. Vil Barnet die, da maa det græde og skrige efter Moderen. Men her er Hyrden, der gaaer efter det vildfarne Faar, og søger det. Klukhonen, der lokker sine Kyllinger til sig med overtalende Stemme. Kjærligheden selv siger derfor: „I have ikke udvalgt

[1]) Hos. 2, 14.

mig, men jeg haver udvalgt Eder",[1]) og Johannes skriver: „Derudi er Kjærligheden, ikke at vi have elsket Gud, men at han haver elsket os".[2]) Og hertil er ikke anden Aarsag end den store Længsel, Gud har til Menneskenes Salighed. „Saa sandt jeg lever, siger den Herre, Herre: jeg haver ikke Behagelighed i den Ugudeliges Død, men i det, at den Ugudelige omvender sig fra sin Vei, at han maa leve".[3]) Derfor lokker han os og græder efter vor Frelse, og naar der findes nogle, som antage denne Salighed, bliver han saa glad, som der vederfaredes ham en stor Lykksalighed; ligesom en Qvinde bliver glad, naar hun finder et Barn, som kan uddrikke hendes melkefulde Bryster. Naar Israels Folk sige til Moses: „Tael du til os alt hvad Herren vor Gud vil tale til dig, saa vil vi høre og gjøre det"![4]) Saa lader Guds Kjærlighed sig strax forlyde med saadant et Ønske: „Gid de alle Dage maatte have dette Hjertelag til at frygte mig og holde alle mine Bud, for at det kunde gaae dem og deres Børn godt til evig Tid"![5]) Det samme Ønske finde vi i den 81de Psalme: „Gid mit Folk vilde høre mig, Israel vandre paa mine Veie! Da skulde jeg om en liden Stund ydmyge deres Fiender, og vende min Haand mod deres Modstandere. Han vil lade dem spise af den bedste Hvede, og fra Klippen vil jeg mætte dig med Honning".[6]) Her seer du, hvor trolig og alvorlig den kjære Gud mener det med din Salighed. Ingen Fader kan mene det saa godt med sit Barn.

Naar Jerusalem ikke vil følge dette Kald, men forkaster Saligheden, saa græder Guds Søn, og udbryder med disse hjertelige Ord: „Jerusalem! Jerusalem! som ihjelslaaer Propheterne, og stener dem, som ere sendte til dig, hvor ofte vilde jeg forsamle dine Børn, ligerviis som en Høne forsamler sine Kyllinger under Vingerne? Og I vilde ikke".[7]) Et saadant Hjerte har han endnu, siddende hos sin Faders høire Haand.

Intet andet tilskynder hertil end den fromme Guds Naade. Derfor staaer der: „Gud kaldte os med et helligt Kald, ikke efter vore Gjerninger, men efter sit eget Forsæt og Naaden, som os er given i Christo Jesu, fra evige Tider af".[8]) Hvad fandt Gud i Adam, da han kaldte ham igjen? Intet andet end Synd og Død. Vor Elendighed rører ham udvortes, hans Barmhjertighed indvortes. „Mit Hjerte bryder i mig",[9]) siger Herren; ligesom et lidet Træ, der i sig selv er spædt, lettelig boier sig, naar man trykker derpaa med Haanden.

Derfor ligesom Gud har fundet alle Mennesker i lige Elendighed, saa har han og forbarmet sig over alle, og ingen udelukt fra sit Naadekald. Synden betager alle Mennesker og deres Gjerninger den Roes, hvorved de skulle fortjene noget af Gud. Saameget vi derfor i vort Saligheds Værk tilegne os selv, saa meget betage vi Gud, forringe hans Ære og Christi Deds Kraft. Gud kan aldeles ingen Roes af vore egne Fortjenester fordrage; nei! derved ganske og aldeles miste vi Christum. Paulus siger: „I have Intet med Christo at gjøre, I som ville retfærdiggjøres ved Loven, I ere faldne fra Naaden".[10]) Din egen Samvittighed overbeviser dig, at Guds Naade gjør her alle Ting; thi uden Guds Naade kan du i Døden ingen sand og varig Trøst have. Helvedes Glød fortærer alle dine Gjerninger som Straa. Naar Synden bider dig, Døden nager,

---

[1]) Joh. 15, 16. [2]) 1 Joh. 4, 10. [3]) Ezech. 33, 11. [4]) 5 Mos. 5, 27. [5]) 5 Mos. 5, 29. [6]) Ps. 81, 14. 15. 17. [7]) Matth. 23, 37. [8]) 2 Tim. 1, 9. [9]) Jer. 31, 20. [10]) Gall. 5, 4.

Djævelen ængster dig, saa formaaer du intet andet herimod, end at du maa raabe med den arme Tolder: „Gud være mig Synder naadig"![1])

De Midler hvorved Guds Kjærlighed drager os til sig, er Ordet og de hellige Sacramenter; Daaben er Døren til Kirken, Ordet er Skatkammeret og Nadveren er Seglet derpaa. Hvad er Daaben andet end en sød og huldsalig Naade-Prædiken, et helligt Kald, en ny Pagt, som bestaaer i Syndernes Forladelse? I Daaben bliver den Helligaand udøst over os med rige og store Gaver som en levende Vandstrøm: Denne forener sig med vore Sjæle, deraf bekommer Sjælen en ny aandelig Livskraft til at ville og fuldbringe det Gode. Det mener Paulus, naar han kalder Daaben „Igjenfødelsens Bad og Fornyelsen ved den Helligaand, hvilken han rigeligen haver udøst over os ved Jesum Christum vor Frelser".[2]) I Ordet ere disse dyrebare Skatte skjulte: Guds Naade, Syndernes Forladelse, Retfærdighed, Salighed, Gud selv, og alt hvad Guds er. Naar vort Hjerte antager Ordet, saa bliver det ret et himmelsk Skatkammer, og erfarer rigelig i sig det, hvorom Ordene lyde. I Loven har Gud forgjettet: „Paa ethvert Sted, som jeg lader mit Navn ihukomme, vil jeg komme til dig og velsigne dig".[3]) I Templet blev den Tid dette Ord opfyldt. Men efterat Gud er ikke mere bunden til noget udvortes Sted, gaaer det ud paa Ordet om Christo, i hvem vi blive velsignede. I dette Ord finde vi det guddommelige Navns Ihukommelse. Hvor dette Ord rettelig fremsættes, der lader Gud sig finde med sin Velsignelse. Den hellige Nadvere styrker og besegler vore Sjæle i Tro og Tillid til Gud, og giver en fast Trøst i Anfegtninger. Vor Tro hænger ved Ordet, som et Barn ved Moderens Bryst, som en Skygge ved Legemet; men Nadveren hænger igjen ved Ordet, som et Naadesegl ved Brevet, og kommer vor Tro til Hjælp. Naar vi i Troen have Ordet og Nadveren, saa kunne vi rose os af at have baade Guds Haand og Segl. Christus har forhvervet os den dyrebare Skat, Syndernes Forladelse, og ladet denne Skat uddele i sit Naadesrige. I Naadens Rige indgaae vi ved Daaben, som er Døren; saa snart vi komme herind, høre vi en raabende Røst, som tilbyder os denne Skat og forkynder os Syndernes Forladelse. Ville vi tvivle herpaa, saa giver Christus os i Nadveren det Blod at drikke, som han har udøst for vore Synder. Her hænger Seglet ved Brevet, men Guds Kjærlighed kalder os ved dette Middel deels offentlig, deels hemmelig, deels udvortes, deels indvortes, ligesom en Brudgom taler paa to Maader med sin Brud, hemmelig og af hjertelig Tillid. Ved Propheten Hoseas siger Herren: „Derfor see, jeg vil lokke hende, og føre hende i Ørken, og jeg vil tale kjærligen med hende".[4]) Guds Kjærlighed yttrer sig ogsaa offentlig ligesom det er Tilfælde ved offentlig Forlovelse og Bryllup: i Prædikeembedet høre vi den udvortes Stemme. Hvad der staaer hos Esaias vedkommer alle Lærere: „Raab, uden Skaansel, saa høit du kan: opløft din Røst som en Basune, og kundgjør mit Folk dets Misgjerninger, Jacobs Hus dets Synder".[5]) Lærere maa ogsaa raabe med venlige Løber. Jesus siger: „See, jeg haver beredt mit Maaltid, mine Øxne og mit fede Qvæg er slagtet, og Alting er rede, kommer til Bryllup".[6])

Hvorledes kunde vel den fromme Gud venligere lade os indkalde? Ak! vil han sige: Jeg har Eder jo saa hjertelig kjær, alle Ting ere for eders Skyld be-

[1]) Luc. 18, 13. [2]) Titus 3, 5. 6. [3]) 2 Mos. 20, 24. [4]) 1 Hosf. 2, 14. [5]) Es. 58, 1. [6]) Matth. 22, 4.

redte, lad mig dog ikke forgjæves have anvendt det, lad dog ikke mit eneste Barn forgjæves være død, forsmaae mig dog ikke, men kommer. Paulus siger: „Vi ere Sendebud i Christi Sted, ligesom Gud formaner formedelst os; vi bede i Christi Sted, lader Eder forlige med Gud".[1]) Gud beder os til sin Naade, blot at vi ville antage den; venligere kan det ikke være. Vor Herre Jesus har saa trolig og saa venlig lokket det jødiske Folk til Omvendelse, at han har kaldet paa det og lokket det sammen som en Høne sine Kyllinger. En Klukhone paatager sig sine Kyllingers Stemme, saaledes har Christus paataget sig en klagende Menneskerøst, en aldeles huldsalig Mund for dermed at kalde arme Syndere. Ja han blev et lidet spædt huldsaligt Barn, paa det vi skulle faae ham kjær, ligesom man ellers pleier at elske unge, venlige smaae Børn.

Ved den udvortes Stemme bliver den indvortes opvakt, da den Helligaand ved Ordet rører, bevæger og oplader Hjertet, ligesom hos Lydia, oplyser Forstanden til at kjende det Gode, og kraftig boier Villien til at hænge ved det erkjendte Gode. Dette mener Paulus, naar han skriver: „Men os haver Gud aabenbaret det formedelst sin Aand".[2]) Ligesom man oplader en Balsomdaase og Lugten deraf kjendes i hele Huset, saa aabenbarer Guds Aand os Evangelium i Hjertet til en Livslugt. Og ligesom man maa tænde et Lys, at den Skat, som er skjult i et mørkt Kammer, kan blive aabenbar, saa oplyser og Aanden Hjertet, at det kan kjende Guds Herligheds Rigdom, som ligger skjult i Ordet.

Til denne Aandens Aabenbaring vender David sit Øie i den 119de Psalme: „Dine Ords Opladelse oplyser og gjør de Enfoldige forstandige".[3]) Egentlig lyder det saaledes: „Naar Døren bliver opladt for dit Ord, da oplyser det". At David ikke her taler om de udvortes Ørens Dør sees deraf, at han taler om en saadan Dør som indelukker Guds Ord, thi Ørene staae altid aabne. Saaledes bliver Davids Mening denne: Naar Aanden ved det Ord, som prædikes, aabner Forstanden, saa gaaer der et Lys op i Sjælen, et Lys, der aabenbarer Guds Godhed og Venlighed, vor egen Elendighed, vort eget Intet og Verdens Forfængelighed; et Lys, som kraftig antænder Villien, dog sødt og behageligt, og frembringer Venlighed og Kjærlighed for Gud. Hertil sigter Paulus: „Vor Herres Jesu Christi Gud, Herlighedens Fader, vilde give Eder Viisdoms og Aabenbarelses Aand udi hans Kundskab".[4]) Ligesom jeg ikke seer Solen uden i dens eget Lys, og skal jeg see Solen, saa maa den skinne for mig, saa kommer Guds saliggjørende Kundskab af Aandens indvortes Aabenbaring. Hvad Gud er, kan jeg ikke mig til Salighed fatte af Bøger i min Hjerne; men den Helligaand maa vise Hjertet det ved en levende Overbeviisning, thi ellers er det ikkun en død Videnskab, intet Levende. Ved denne levende og levendegjørende Kundskab forstaaer en eenfoldig Lægmand tit mere end den største Doctor, som ikke har den indvortes Overbeviisning, og vil dog holdes for en Mester i den hellige Skrift. Ligesom Vandet af en naturlig Brønd flyder langt renere og behageligere end af en ved Konsten forfærdiget Grav, hvori Vandet ledes igjennem et Rør (thi hiin har sit Udspring og Kilde i Brønden), saa opvælder af Troen, som boer i Menneskets Hjerte, der nu er helliget ved Guds Aand, en langt klarere og visfere Guds Kundskab, end den, som et vanhelligt Menneske, om han end var en Mester over

[1]) 2 Cor. 5, 20. [2]) 1 Cor. 2, 10. [3]) Ps. 119, 130. [4]) Eph. 1, 17.

alle Mestere, kan frembringe af mange Bøger ved megen Studering. Det er den Aandens „Salvelse", om hvilken Johannes taler: „den lærer Eder Alt",[1]) ikke udvortes, men indvortes: ikke efter Bogstaven, men efter Krafteu. Den Videnskab, som kommer udenfra, opblæser, og lader ingen brændende Begjærlighed efter sig; den indvortes Kundskab opvarmer saa sødelig vore Hjerter til en heftig brændende Kjærlighed, lader Andagt og stærk Begjærlighed efter sig, udsletter al egen Indbildning, og fører den Herlighed med sig, at et Menneske begjærer ikke at vide noget uden Christum alene. Uden Tvivl menes denne hemmelige Aabenbaring, naar Christus prædiker om den Helligaand og giver sine sande Efterfølgere denne Forjættelse: „Hvo mig elsker, for ham vil jeg aabenbare mig selv".[2]) Denne Aabenbaring skeer ikke ved en blot udvortes Prædiken; thi deri have de endog Deel, som ikke elske Christum. Derfor maa det være en særdeles forborgen og kraftig Aabenbaring, som afbilder Christum huldsalig i Hjertet, og dette skeer ved Aandens Aabenbarelse. Ak! for hvormange er Christus alene udvortes aabenbart? deraf kommer det, at Verden ikke har nogen Kjærlighed til Gud og Himmelen. Det er derfor ikke at undres over, at den søger ingen Honning, som ikke har smagt Guds Sødhed, og at den kaster Perlen bort, som ikke veed dens Værdi. For hvem Jesus i Aanden er aabenbaret, for ham er Verden stinkende og han raaber med Paulus: „Forglemmende hvad der er bagved, og rækkende efter det som er foran, iler jeg mod Maalet til det Klenodie, som hører til Guds Kald herovenfra i Christo Jesu. Sandelig jeg agter og Alt for Tab mod Ypperligheden af Kundskaben om Christo Jesu min Herre, for hvis Skyld jeg haver lidt Tab paa Alt og agter det Skarn at være, paa det jeg kan vinde Christum".[3]) Han føler saadan Tørst, som David fordum: „Som Hjorten skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud".[4]) Ved denne Aabenbaring kalder Gud paa os indvortes. Han ikke alene kalder ved Ordet og de hellige Sacramenter, men virker ved disse Midler endog Troen i dem, som antage den tilbudne Naade og følge Kaldet. Netop ved disse Midler opholder han os ogsaa i Troen indtil Enden, og gjør os tilsidst salige ved Troen. Derfor føier Paulus Alt tilsammen og siger: „Men vi ere skyldige altid at takke Gud for Eder, Brødre, Elskte af Herren! at Gud haver udvalgt Eder af Begyndelsen til Salighed i Aandens Helliggjørelse og Sandheds Tro, hvortil han kaldte Eder ved vort Evangelium, til at erholde vor Herres Jesu Christi Herlighed".[5]) Her staae ved hinanden: Udvælgelse, Helliggjørelse, Tro og Kald. Til Titus skrives: „Efter Guds Udvalgtes Tro og Sandheds Erkjendelse, som er efter Gudfrygtighed i Haab om det evige Liv".[6])

O en dyrebar Naade! I Menneskenes Børn erkjender dog hvad Herren gjør imod Eder. „Han udbreder sine Hænder den ganske Dag",[7]) det er, han beder Eder ligesom en Fattig der udrækker sin Haand efter Almisse. Hans Begjærlighed til Eders Frelse er stor og alvorlig ligesom en Bettler der griber efter Almissen med begge Hænder.

Hvis der var en Konge, der kaldte en fattig Bettlerpige til sig, ligesom om han uden hende ikke kunde leve, det var jo meget og stort; men om hun ikke vilde, og han endnu bad hende, det var endnu mere og større; men om hun stod

[1]) 1 Joh. 2, 27. [2]) Joh. 14, 21. [3]) Phil. 3, 14. 8. [4]) Psal. 42, 1. [5]) 2 Thess. 2, 13. 14. [6]) Tit. 1, 1. 2. [7]) Es. 65, 2.

imod, og spottede ham, og han bad hende, det var endnu det allerstørste. Hvad ere vi andet for Gud, end Bettere? Gud beder os, han græder efter os, han bier efter os den hele Tid i vort Liv; men mange ville ikke komme. Dog lader han ikke af at bede og at øse Skjødet fuldt-paa os af sit Naadesukker, ligesom man gjør ved smaae Børn, i Haab om at vinde vor Kjærlighed. Hvor dyrebar er din Naade, o Gud! Hvor lader du det ikke være dig vigtigt, o fromme Fader, at du kan faae vore Sjæle reddede! Du raaber paa os fra Morgen indtil Aften, forsømmer ingen Tid, og det fortryder dig ikke al den Møie du har med os! Naar nu den forlorne Penge lader sig finde, saa bliver du glad og opfylder din Himmel med Jubel. Betænker dette vel, kjære Sjæle! hvorledes den kjære Frelser glædede sig i Aanden, da de 70 Disciple bragte ham det glade Budskab: „Herre, ogsaa Djævlene ere os underdanige i dit Navn"![1]) Naar de Troende blive mange, da glæder Jesus sig. Ak! den kjære Herre har stedse sørget i sit Liv; det er godt, at han engang har glædet sig.

Hvad skulle vi vel sige derom, at Gud i sit Naadekald forsmaaer Ingen; han kalder den første paa samme Maade, som den sidste, og den sidste, som den første, og den ene har intet Fortrin for den anden; han vil gjerne ved sin Søn være den ganske Verden til Nytte, derfor anseer han ingen Person; men som de alle ligge for hans Ansigt syge af een Sygdom, saa forbarmer han, som alles Skaber sig, over alle, gjør ingen Forskjel, giver sin Søn for alle til Offer. Denne Naade, der gjør det første Skridt til vor Salighed, tilbyder alle det Gode, og vil drage os alle efter sig som Solen, der ikke misunder nogen sit Skin. Guds saliggjørende Naade er aabenbaret for alle Mennesker. David synger: „Saa høit Himmel er over Jorden, saa stor er hans Kjærlighed mod dem, som frygte ham".[2]) Ligesom Himmelen indslutter alle Ting, saa er Guds Naade over os alle.

Synes dette dig endnu at være ringe, saa overvei den ulykkelige Tilstand, i hvilken Hedningene leve: de have ingen vedvarende Trøst hverken i Livet, eller i Lidelsen, eller i Døden, thi de ere uden Gud og langt fra den Naade, som er i Christo Jesu vor Herre. Paulus fatter alt dette tilsammen naar han skriver: „Takkende Faderen, som gjorde os dygtige til de Helliges Arvedeel i Lyset, som friede os af Mørkheds Magt og overførte os i sin elskelige Sons Rige, i hvem vi ved hans Blod have Forløsning, nemlig Syndernes Forladelse".[3]) Hedningene leve i Mørket, du vandrer i Lyset; de ere solgte under Synden, du har Forløsningen; de tjene Djævelen, du er i Christo; Christus prædikes for dig, og boer i dig, som rettelig troer paa ham; deres Deel er Fordømmelse, du troende Christen har Deel i de Helliges Arvedeel i Lyset. Betænk dette rettelig, hvorfra og hvortil Gud har kaldet dig, saa har du, som troer, Aarsag nok til at glæde dig; men erkjendte dit Hjerte dette, saa skulde din Mund ikke heller tie, men synge og love: „Takkende Faderen, som gjorde os dygtige til de Helliges Arvedeel i Lyset, som friede os af Mørkheds Magt og overførte os i sin elskelige Sons Rige, i hvem vi ved hans Blod have Forløsning, nemlig Syndernes Forladelse". Ak! kjære Sjæl, tak Gud for denne uudsigelige Trøst, som du erfarer af hans Naade, at han har udvalgt dig i Christo til det evige Liv uden nogen din egen Fortjeneste, at han af

[1]) Luc. 10, 17. [2]) Ps. 103, 11. [3]) Coll. 1, 12. 13. 14.

Naade har kaldet dig, og forsømmer ingen Stund fra Morgen af indtil Aften, i hvilken han jo af Naade virker Troen i dig ved Ordet og Sacramenterne, at han af Naade ved Christi Blod retfærdiggjør dig, at han ved sin Naade helliger dig, og gjør dig dygtig til alle gode Gjerninger i Christo, da du ellers er Djævelens Ledliggjænger, død til alt det som er Godt. O, kjære Sjæl! tak din Gud; du bringer Gud det behageligste Offer, naar du ikke foragter det Middel, hvorved Gud kalder dig til Salighed, naar du gjerne hører dit Kalds Røst, enten det klinger surt eller sødt. Vil det falde Kjødet bittert og tungt, saa forsød det ved Gud Faders Forjættelse (naar en Fader viser sit Barn en Kage eller Æble, saa gaaer det gjerne efter ham igjennem Torne) og lad Christi Kjærlighed som overvinder Alt, gjøre det sødt. Med hvad Pine og Smerte føder og opdrager ikke en Moder sit Barn, og forend hun lod det forsmægte, vilde hun vel bestænke det med sit eget Blod; det gjør Kjærligheden. Den Helligaands Trøst kan ogsaa sødt vederqvæge; thi den har forvandlet de hellige Martyrers bittreste Lidelser til største Ære og Glæde. Kjærlighed til Guds Ord og Sacramenterne er et Kjendetegn paa det evige Naadevalg. En Udvalgt kan ikke leve uden disse Midler; naar han forsømmer dem, bliver han angest og bange; thi Guds egen Regel bedrager aldrig. Johannes siger: „Hvo, som er af Gud, hører Guds Ord".[1]) Dette gjælder ogsaa om Sacramenterne. Hine Nadverens Foragtere antændte en Vredesild, som brænder indtil det nederste i Helvede. Betænker da, kjære Christne! Hvo indbyder Eder? Den store Gud. Betænker, hvortil? Til Christi Samfund og alle hans Velgjerninger. Betænker dog, med hvad venlige Ord? Kommer, det er alt beredt. Hvorledes kan dog et Menneske være saa ondt, at det skulde foragte dette store Gode og denne saa dyrebare Kjærlighed? Sandelig, en saadan Foragt er intet andet end Djævelens Forblindelse, der misunder Menneskene denne dyrebare Salighed. Ingen foragte, Ingen imodstaae, for at den store Gud ikke skal have Aarsag at klage: „I vilde ikke".[2]) Naadedøren, som idag staaer aaben, kan imorgen blive tillukt. Gud lader sig ikke spotte. Hvor mangenen har han ikke af sin retfærdige Dom unddraget den Naade, som tilforn er bleven foragtet? Vandrer i Lyset, den Stund I have det. Bliver Eders Samvittighed rørt ved Ordet, staae ikke imod, lader op for den Bankende, erkjender Naaden, og priser den. Bruden maa snart oplade for sin Brudgom, Faaret maa følge sin Hyrdes Stemme, den som i Høisangen kaldes: „Min Elskers Røst"![3])

Hvo Herrens Ord foragter,
O, var han aldrig født!
Han følger Ondskabs Magter,
Og er fra Naaden stødt.
Af Skjændsel fuld og Laster
Han spotter kun Guds Ord,
Til evig Vee han hæfter,
Hans Sjæl til evigt Mord.

Følger du nu i Troen dette hellige Kald, saa skal det ikke feile, at du jo i dit Liv skal vandre værdigen efter dette. Du er kaldet fra Synden og Verdens Forfængelighed, vogt dig, at du ikke tjener Verden og Synden. Du er kaldet

[1]) Joh. 8, 47. [2]) Matth. 23, 37. [3]) Høis. 2, 8.

ved Ordet; Ordet er Aand og Liv, og gjør dig levende i Aanden. Du er kaldet til Christi Samfund; har du nu Lyst til Deelagtighed i den himmelske Arv; saa maa du og have Lyst til i din Vandel i og dit Kors at følge Jesus efter. Vedergvægelsen bliver ikke ude, naar du kun er taalmodig under Aaget og Byrden. Du er kaldet, ikke til at du skal gaae ledig, men at du skal arbeide i Christi Viingaard. Man maa kjende dig paa dine Gjerninger, som Træet paa sine Frugter. En Christen maa ikke være som en Skygge eller et Billede i Speilet. Hvor mangen Navnchristen finder man ikke i Verden, som kun er som et Skjønbillede, malet paa Væggen, livløs, og intet gjør? Saadanne malede Christne ere ikke Christi levende Lemmer. Troen er levende, fornyer det gamle Menneske, og er virksom formedelst Kjærligheden. En Christen maa være andre til Nytte med sin Tro paa Christum; som Christus gjorde ved ham, saa maa han igjen gjøre ved sine Brødre. Christus kjendte man paa hans Ord, Gjerninger og udvortes Fremtræden; ligeledes hans Disciple. Vore Ord maa være Trøst og et Livsens Træ; vore Gjerninger Kjærlighed, vor Fremtræden Ydmyghed. „Dersom I vare Abrahams Børn, gjorde I Abrahams Gjerninger", siger Frelseren til Joderne.[1])

Derfor, hvo der er Christi Discipel, gjør og Christi Gjerninger. „Guds Rige bestaaer ikke i Ord, men i Kraft".[2]) Kjære Christne! vandrer efter dette Kald; i dette ere I kaldte. Gud bringe os dertil sin Aand, at vi baade ønske og fuldbringe hans Villie. Amen!

Det 8. Capitel.

Om Guds igjenfødende Kjærlighed, eller om Daaben.

Døren til Guds Rige er Daaben. Igjennem denne Dør maae alle Levende indgaae. Befalingen er her: „Gaaer hen, lærer alle Folk, og døber dem i Navnet Faderens og Sønnens og den Helligaands".[3]) Hidhen hører og Frelserens klare Ord, som vi finde hos Johannes: „Sandelig, sandelig siger jeg dig: Uden at Nogen bliver født af Vand og Aand, kan han ikke indkomme i Guds Rige. Hvad som er født af Kjødet, er Kjød, og hvad som er født af Aanden, er Aand".[4]) Frugten arter efter Stammen: Af syndige Forældre blive syndige Børn; thi Giften er med i Sæden, og udgyder sig altsaa i Frugten; derfor kommer Kjød af Kjød. Nu er det engang besluttet i Himmelen, at Kjød og Blod hverken kan eller skal arve Guds Rige.[5]) Jeg siger, at et Menneske, der er avlet af syndig

[1]) Joh. 8, 39. [2]) 1 Cor. 4, 20. [3]) Matth. 28, 19. [4]) Joh. 3, 5. 6. [5]) 1 Cor. 15, 50.

Sæd i syndig Lyst, kan ikke komme i Guds Rige med mindre han forandres. Synden er imod Guds Natur, derfor gjør den Skilsmisse imellem Gud og Menneskene. Skulle vi komme i Guds Rige, da maae vi blive andre Mennesker; saa at det ikke hedder, at gjøre nye Gjerninger, men først at blive nye, ikke at leve anderledes, men at fødes anderledes. Træet maa først blive nyt, og Roden god, hvis der skal voxe gode Frugter deraf. Det er ikke Haanden eller Foden, eller nogle faa Gjerninger, her skal forandres, men Personen, det ganske Menneske.

Derfor kaldes det en Gjenfødelse, og Daaben „Igjenfødelsens Bad",[1]) der ikke saa løselig tvær Huden og legemlig renser, men omvender og forandrer i en anden Natur Mennesket ganske og aldeles, saa at den første Fødsel, ved hvilken han var født Kjød af Kjød, bliver forstyrret med al Synds og Fordommelses Følge.

Den naturlige Fødsel giver ikke alene Lemmer, Hænder og Fødder, men det hele Liv og ganske Menneske, der ikke virker for at fødes, men derfor og tilforn fødes, for at det kan virke. Det kaldes et Fornyelsesbad; derfor maa alt være bleven ganske nyt saaat der bliver et nyt Menneske, en ny Art, en ny Skabning, der er sindet langt anderledes, elsker anderledes, lever anderledes, taler og gjør anderledes end tilforn. Saa lær da heraf den hellige Daabs Nødvendighed; thi vi ere alle af Naturen under Synden og fordomte. Jesus siger: „Hvad som er født af Kjødet, er Kjød".[2]) Ville vi arve Salighed, saa maa vi af blot Naade blive fødte anderledes paa overnaturlig Maade ved den Aand, som antænder og fornyer Hjertet til en levende Erkjendelse af Guds Villie, og derved med al Lyst blive draget til Gud; hertil er hos de smaa Børn intet andet ordentligt Middel end Daaben. Igjenfødselen skeer af Vand og Aand. Vandet gjør det ikke med sin naturlige Kraft, men den Helligaand, som er i og med Vandet, den har værdiget Vandet, som et dertil af Gud forordnet Middel, over dets naturlige Evne til denne overnaturlige Fødsel. Saa beholder da Vanddaaben denne Priis, at den Helligaand, dermed forenet, paa ny gjenføder Mennesket. Vand og Aand er Fader og Moder til denne ny Fødsel, hvorved Mennesket bliver for Gud ny, reen, hellig og en Himmeriges Arving. I Forældre, tænker ikke, at Daaben er eders Børn ikke fornoden eller nyttig: jo visselig; Gud har saaledes beskikket det, at alle, som vilde komme i Guds Rige, tilforn maae fødes paa ny af Vand og den Helligaand. Paa dette Bad kjendes Christi Faar. I denne Orden maa det blive, hvor og naar Daaben kan bekommes. Indtraf der saadant et Nødsfald, at man ei kunde bekomme Daaben, da maa det, som i andre slige Hendelser være nok, at man begjærer Daaben og troer paa Christi Ord. Det hedder vel, hvo som troer og bliver døbt, han skal blive salig; men det hedder ikke, hvo som ikke bliver døbt; men alene, hvo som ikke troer, han skal fordommes. Mangel af Daaben fordømmer ikke, men alene Daabens Foragt, og der er stor Forskjel imellem ikke at ville have Daaben og ikke at kunde have den. Ligesom det hedder: Tro, saa har du ædet og drukket, saa hedder det og her: Tro, saa er du døbt. Den Helligaand veed tusinde Veie til at virke Troen i Mennesket, endskjønt vi ikke forstaae det.

---

[1]) Tit. 3, 5. [2]) Joh. 3, 6.

Den naturlige Fødsel bringer et ureent stinkende Aadsel til Verden, hvilket Daaben maa bade og rense. Derfor har Christus forordnet Vand til Daabens udvortes Gjerning og Embede; thi det naturlige Vand er just det Middel, hvorved Huden renses fra al Ureenlighed. I det gamle Testamente er Stænkningen med Vand og andre udvortes Renselser et Forbillede paa Daaben.[1]) Ved Christi Daab har og den Helligaand aabenbaret sig i en synlig Dues Skikkelse; thi Duen er et reent Dyr fremfor andre. Paulus kalder Daaben ogsaa Syndens Bad og Afvaskelse, et Igjenfødelsesbad, det er, et saadant Bad, som renser Mennesket fra den indvortes Ureenhed, som de have bekommet ved den gamle syndige Fødsel. Her gjør det bare Vand intet, ellers var der ingen Forskjel imellem de Christnes og Tyrkernes Daab; men her er ved dette Vand en saadan Kraft og Magt, nemlig Christi Blods Kraft, som trænger ind i Sjælen, og renser den; det er den rette skarpe Sæbe, som æder igjennem, og udbider og afvadsker den indvortes Ureenhed. Dette Blod bliver saa kraftigt blandet med Vanddaaben, at man ikke maa anse det mere som slet Vand, men som deiligt farvet og ved Christi Rosenfarvede Blod, heelt igjennem rødgjort, saa at det ikke hedder en almindelig Vanddaab, men en Bloddaab. Dette er med al Flid stillet os for Øie paa Korset, da der paa eengang udrandt af hans Side Blod og Vand, for at vise, at dette ikke skulde være et forgjæves udøst Blod, men en Aftvettelse eller et Bad, hvis Kraft skulde være i Vanddaaben. Efter Christi Død gaaer der saaledes igjennem den hele Christenhed en evigflydende Strøm, der rinder ud af hans Legeme, og alene ved denne Kilde, hvorfra der udvælder Vand og Blod, kunne vi blive rene fra vore Synder.

Og dette er just det, der gjør den kjære Daab saa dyrebar og saa hellig, at den er blandet og forenet med Christi Blod; derfor at dobes i Christo ved Vandet, er i Sandhed at toes og renses med Christi Blod. Derfor synge vi og med Kirken:

Vort Øie seer alene Vand
Som andet Vand at rinde,
Men Kraften vi ved Troens Aand
I Jesu Blod vil finde.
Her Troen seer saa rød en Flod,
Som Christi Blod har farvet
Til alle Synder en Lægedom god,
Dem vi af Adam arvet,
Og selv deri har levet.

Christus føier Vand og Aand tilsammen, for at vise, at Vandet har sin Renselseskraft af den Helligaands Virkning.[2]) Paulus kalder „Daaben Vandbadet ved Ordet",[3]) efterdi Vand og Ord ere forenede med hverandre i Daaben, saa at Vandet renser ikke ved egen, men ved Ordets Kraft. Dette Ord er deels et Indstiftelsesord: „Gaaer hen, lærer alle Folk, og dober dem i Navnet Faderens, Sønnens og den Helligaands".[4]) Deels et Forjættelsesord: „Hvo som troer og bliver dobt, han skal blive salig".[5])

---

[1]) 4 Mosb. 10, Eb. 10, Ezech. 36, Matth. 3, Titus 3, Ap. Gjer. 22. [2]) Joh. 3, 5. [3]) Eph. 5, 26. [4]) Matth. 28, 19. [5]) Marc. 16, 16.

Naturen bringer med sig til Verden en forgiftig ond Orm, den gamle Adam, han maa i Daaben gaae under, druknes og dødes. Derfor stilles os for Die Syndflodens Vand og det røde Hav som et Billede paa Daaben. I Syndfloden maatte den hele Verden gaae under, og i det røde Hav Pharao med al sin Magt. Noah selv ottende blev derimod frelst i Syndfloden, og Israel blev frelst i det røde Hav. Det betyder, at det gamle Menneske skal gaae under i Daaben, og det nye derimod opstaae, der er skabt efter Gud i Hellighed og Retfærdighed. Paa denne Grund forer Paulus Romerne: „Vide I ikke, at vi, saamange, som ere døbte til Christum Jesum, ere døbte til hans Død? Saa ere vi da begravne med ham ved Daaben til Døden, paa det at ligesom Christus er opreist fra de Døde formedelst Faderens Herlighed, saa skulle og vi vandre i et nyt Levnet".[1])

Apostelen gjør Daaben sød og dyrebar med mange Lignelser og forblommede Ord, hvori der dog ligger stor Kraft; her beskriver han Daaben meget herlig, men tager fornemmelig Hensyn til den Maade at døbe paa, som var brugelig i den første christne Kirke, da man dyppede Barnet ganske under Vandet og derefter tog det igjen op. Et deiligt Billede paa den aandelige Død og Opstandelse! Det at de bleve dyppede under Vandet, var et Billede paa deres Død, at Kjød og Blod blev dermed dømt og overleveret til Døden, og at deres ganske Liv paa Jorden ikke derefter skulde være andet end en stedsevarende Afdødelse fra Synden, efterdi deres Daab i sig selv ei heller var andet end et naadigt og velsignet Mord, hvorved Synden blev druknet i dem. I denne naadige Nedsænkning og i dette barmhjertige Drab, som den kjære Gud har foranstaltet, overleverer ethvert Barn sig, naar det lader sig døbe, og ligesom siger: Kjære Herre! drukne og dræb du mig, thi herefter vil jeg gjerne med din Søn være Synden død. Det er ret at tale paa Pauli Maade, at være døbt til Christi Død, efterdi Daaben skal virke Christi Død i os. Vort Liv skal være det, som Christi Død var, nemlig Syndens stedsevarende Død og Drab, at den ikke har Ret eller Magt over os. Efterdi Synden blev dræbt paa Christi naturlige Legeme, saa maa den ikke blive levende i hans aandelige Legeme, dertil er Daaben givet. Ligesom det gamle Menneske ved ham er forsæstet, saa maa det og forsæstes i os, det er, ganske fordømmes og ophøre, at den intet mere Liv eller Magt har, vi maa ikke samtykke deri, men eftersom den engang er fordømt i ham, saa maa vi og i Gjerningen holde den fordømt, det er, med alle Kræfter staae den imod, at dæmpe og dræbe den i os. Naar de smaa Børn bleve holdte lidet under Vandet, betegnede det deres Grav. „Saa ere vi da begravne med ham ved Daaben til Døden".[2])

Hvo opgraver et dødt Aadsel igjen? Det gamle Menneske er engang nedsænket i sin Grav, lad det blive der. Christus og Daaben er hans Grav; dæk dette raadne Syndeaadsel mere og mere til, at det ikke kommer for Lyset.

Naar et lidet Barn blev igjen opdraget af Vandet, var det et Billede paa dets Opstandelse; vi ere begravne, „paa det at ligesom Christus er opreist fra de Døde formedelst Faderens Herlighed, saa skulle og vi vandre i et nyt Levnet".

I Daaben blive vi ved Troen indpodede i Christo, deraf følger et Samfund med ham, saavel i Død, som i Liv: Grenen tørres og dør ud naar Stammen bliver tør og visken, deraf mærker man, at Grenen maa faae Kraft af

[1]) Rom. 6, 3. 4. [2]) Rom. 6, 4.

Stammen, hvorved den lever, grønnes, blomstrer og bærer Frugt; saa er denne salige og velsignede Død en ret Sæd og Udspring til det rette Liv, hvorved Sjælen lever i Gud, jo mere det gamle Menneske ved den daglige Døden bliver svækket, jo mere og kraftigere lever det ny.

Mærk derfor, kjære Christen, dette er din Daabs Kraft; derfor skal du ikke pynte og pryde dit Barn ved Daaben, men betænke: Hvad bringer du andet frem, end en arm og dødskyldig Synder, over hvem Dødens Dom skal lyde? et Aadsel, der nu søger sin Grav? I Daaben netop skal Adam druknes, og du tør dog understaae dig ved Daaben at drive en saadan adamitisk Synd og Vederstyggelighed.

Naturen bringer et armt, nøgent og elendigt Barn til Verden; Daaben skjænker Barnet derimod megen Rigdom og Herlighed. Dette lærer Paulus naar han til Galaterne skriver: „Thi I, Saa mange, som ere døbte til Christum, have iført Christum".[1])

Dette skeer aandelig og gaaer saaledes til, at Sjælen ved Troen antager Christus og alle hans Herligheder som sin Eiendom, ligesom et Menneske pleier at tage sine Klæder paa sig. Christus er os jo saaledes given af Gud, bliver os ogsaa i Daaben og i Ordets Prædiken saaledes fremstillet, at alt det, som han har og er, skal være vort eget; hvo som troer det, ham vederfares det og, ja han iforer sig Christum. Saa gjør Troen os i Daaben salige og retfærdige, thi den bringer os alle Christi Herligheder, herpaa forlader da Hjertet sig, og foragter Verden, thi det er rigelig beklædt i Christo. Ved samme Tro blive vi i Daaben Guds Børn, thi Christus er Guds Barn; hvo som iforer sig Guds Søn, han gaaer beklæd med guddommelig Børnerettighed, og maa være Guds Barn. Antager Gud dig i Christo, saa anseer han dig ogsaa i sin Søn som sit Barn. Alt det Gode, som Gud giver, gjør eller meddeler dig i Christo, giver, gjør og meddeler han dig som sit Barn; lider du i Christo, saa lider du som et Guds Barn; døer du i Christo, saa døer du som et Guds Barn. Denne Tro maa siden efter vise sig i Levnet og Vandel; Mennesket gjør sin Næste igjen, det, som Christus har gjort ved ham; antager sig Næsten, klæder ham, hjælper ham med Raad og Daad, ja rækker ham Haanden med hvad han har. Nu, dette er vel en salig Iforelse; thi Christus iforer sig os igjen, og antager sig os som sin Eiendom; han finder jo i os intet andet end idel Synd, den paatager han sig, driver den fra os som fra sit herlige Klæde. Men hvor der er Honning, der er tillige Maalurt; thi hvor Christus finder sit Klæde, der vender, renser og affeier han det, lader intet Støv hænge derved; thi han vil ikke gaae i et urent Klæde. Derfor er det et godt Tegn, naar han sender et Menneske mange Lidelser; thi der finder han sit rette Klæde. Saaledes blive vi i Daaben strax indviede til Korset, der bliver allerede Kosten bunden, hvormed vi siden skulle affeies; der bliver det hellige Kors tegnet over os, og derfor bør Ingen skille Korsdaaben fra Vanddaaben.

Saa erkjender da, kjære Christne, hvilken Kjærlighed Gud har bevist eder i eders Daab. Holder mod hinanden det usalige Væsen, hvori I findes af Naturen, og den salige Tilstand, hvori Daabens Naade satte eder. Paulus skriver: „I vare

[1]) Gall. 3, 27.

fordum Uforstandige, Ulydige, Vildfarende, Slaver af Begjærligheder og mangehaande Lyster".[1]) I vare ligesom Hedninger, „der vandre i deres Sinds Forfængelighed, formørkede i Forstanden, fremmedegjorte fra Livet i Gud formedelst den Vankundighed, som er i dem, formedelst deres Hjerters Forhærdelse, hvilke følelsløse have hengivet sig til Uteerlighed, til al Ureenheds Bedrift for Vindings Skyld".[2])

Et afskyeligt Billede paa et naturligt Menneske! Vi ere af Naturen uvise, blinde, vildfarende Folk; thi uden Christo er hverken Lys eller Kundskab; et kjødeligt Menneske veed intet om den sande Salighed, ei heller om Veien paa hvilken man kan komme derhen. Vi ere ulydige og ryggesløse Folk; thi hvor der er ingen Guds Kundskab, der er heller ingen Lyst til at tjene Gud; der tjener man alene Kjødets Lyster, thi Kjødet drager Begjærlighederne til det, som smager og er behageligt for den gamle Adam; af Kjødets Lyst opvoxer som af en giftig Rod allehaande Uteerligheder og Synd. Saadan en elendig Ting er den gamle Natur; her er ingen Guds Naade, intet saligt Haab, der er hverken Helligheд eller Retfærdighed. Af dette usalige Væsen frelser Daaben os; thi „Gud gjorde os salige formedelst Igjenfødelsens Bad og Fornyelsen ved den Helligaand, hvilken han haver rigeligen udøst over os ved Jesum Christum vor Frelser, paa det, at vi, retfærdiggjorte ved hans Naade, skulle efter Haabet vorde Arvinger til det evige Liv".[3])

Mærk her din Daabs Kraft, den gjør dig salig, ja i det samme Øieblik du er døbt, er du salig; thi du behøver ikke at gjøre mere til din Salighed. Christus har gjort alle Ting, og hvad han har gjort, har han skjænket dig i Daaben. Den gjør dig retfærdig; naar du bringes til Daaben, sidder du i en Syndepøl lige til Ørene; saasnart du i den hellige Trefoldigheds Navn bestænkes i Daaben, bekommer du ved Troen dine Synders Forladelse og bliver ganske reen og hellig. Daaben gjør dig til et Guds Barn, derfor kaldes den Igjenfødelsens Bad, nemlig den høie Fødsel, som er af Gud, og om hvilken Johannes skriver: „Hvilke ikke ere fødte af Blods, ei heller af Kjøds Villie, ei heller af Mands Villie, men af Gud".[4]) Naar Gud forener sig med Sjælen, da er Mennesket født af Gud. Imod dette Adelskab er al Verdens Adelskab ringe. O, en dyrebar Kjærlighed! at vi maae kaldes Guds Børn. Kan du opregne hvad Fortræd Verden gjør dig, saa regn derimod hvad Godt den himmelske Fader kan bevise dig. Denne Fader kan give, ære og glæde mere, end Verden kan tage, skjænde og bedrøve. Du behøver ikke at frygte for Armod; thi din Fader er en riig Mand, han kan vel ernære dig, og vil og gjøre det, thi han er sindet imod dig, som en Fader imod sit Barn. Trykker Kors og Lidelser dig, kjære Sjæl! bær det ikkun med Taalmodighed; thi du skal vide, at det er kun venlige og faderlige Slag. Bliv kun ved, du onde Verden, at forfølge mig, jeg vil klage det for min Fader, han skal vel finde dig. Har jeg syndet, saa vil jeg dog ikke forsage, men vende om til min Fader, og sige til ham: „Fader! jeg har syndet mod Himmelen og for dig, og er ikke længere værdig at kaldes din Søn".[5]) Er du svag og elendig, vær trøstig: „Ligesom en Fader forbarmer sig over sine Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham".[6]) Ja, kommer Dødens Time, frygt ikke; thi det er

[1]) Tit. 3, 3. [2]) Eph. 4, 17. 18. 19. [3]) Tit. 3, 5. 6. 7. [4]) Joh. 1, 13. [5]) Luc. 15, 21. [6]) Psal. 103, 13.

ikke din Fiende, men din Fader, der kalder dig. „Fader! jeg vil befale min Aand i dine Hænder".[1]) Daaben gjør dig til Arving af det evige Liv: „thi dersom vi ere Børn, ere vi og Arvinger, nemlig Guds Arvinger, men Christi Medarvinger".[2]) Denne Arv er Gud selv: Saa stor nu som Gud er, saa stor bliver sande Christnes Arv i Himmelen; dog ere alle Ting her endnu i Haabet, og bliver skjult indtil Døden, da skulle vi fuldkommen nyde, hvad vi her tro og haabe. Daaben gjør os til nye Mennesker, den afforer den gamle Adams heslige Hud, meddeler nye aandelige Kræfter i Forstand, Sind, Hjerte og Villie, hvorved vi gjøre alle-haande Godt, og vandrer efter Guds Villie og Velbehag; saa gjør Daaben af en tør Qvist et frugtbart Træ. Erkjender dette, kjære Sjæl! og agt den dyrebare Daabs Naade høit. Det som skede ved Christi Daab i Jordan, maa jo enhver holde for et guddommeligt Underværk. Nu maae I vide, at I just ere døbte med denne samme Daab, hvormed Christus er døbt, og at saadanne høie og guddommelige Undere er ogsaa skeet i eders Daab. Da I døbtes i Gud Faders Navn, hørte I Gud Fader selv tale og raabe af Himmelen: „Du er min Søn, den Elskelige, i hvem jeg haver Velbehagelighed";[3]) da indgik Gud med eder den gode Samvittigheds Pagt. I Daaben ifores I Christum, og i dette deilige Smykke kunne I ikke andet end være Gud behagelige. Da I døbtes med Sønnens Navn, var det lige saa meget som I bleve døbte med Sønnens Blod, ja da iførte I eder Christum. Johannes saae Kirken beklæd med Solen.[4]) Sande troende Christnes Klædebon er Retfærdighedens Sol, den Herre Jesus. Da I døbtes i den Helligaands Navn, da bleve I salvede med Christi Aand. Denne Due hvilede over eder i Daaben, og rensede eder fra al Synd, og gjorde eder dygtige til alle gode Gjerninger i Christo Jesu. Saa skeer da alt det, som synlig gik for sig i Christi Daab, paa en himmelsk og usynlig Maade i eders Daab. Ak! den kjære Daab har da mange Herligheder: I den opvoxe I med alle Hellige til et Legeme, hvis Hoved er Christus; i denne blive I deelagtige i alle Christi Velgjerninger; I blive nævnede efter hans Navn, optagne i hans Pagt, trolovede ham, som en Brud sin Brudgom. Hvo som forstaaer dette, han kan ikke mangle nogen Trøst, om han ellers er en sand Christen, og et levende Lem paa Christi Legeme. Herren skal ikke lade sine Lemmer fordærves.

Bører formanede, I Forældre, at I ikke modvillig unddrage eders Børn denne store Naade. I haste med eders Sviin til Toestedet, naar de ere skidne, eders Børn lade I ligge i Syndepolen ofte indtil tredie, fjerde, femte Dag, ja derover, enten for at Pragten kan blive desstørre, eller fordi I indbilde eder, at det haster ikke dermed. O! hvor mangt et Barn er dødt hen uden Daab. Jeg vil just ikke fordomme saadanne Børn, den grundgode Gud vil handle med dem efter sin store Barmhjertighed. Men I Forældre, hvad ere I andet end Type, som berove eders Børn denne dyrebareste Skat? skeer det med Forsæt, og her ingen Omvendelse bliver, skal saadant i Dødstimen pine og plage eders Samvittighed. Haster man dog med et Aadsel til Graven, saa haster dog med eders Børn til Daaben, for at Syndeaadselet der kan begraves. Styer al Pragt og Stads, som ellers Verden driver. O! I Daarer, hvem hænger vel Prydelse paa en Mis-

[1]) Luc. 23, 46. [2]) Rom. 8, 17. [3]) Matth. 3, 17. [4]) Aab. 12, 1.

dæder, der skal føres til Retterstedet? hvem pranger med en giftig Orm, med et stinkende Aadsel?

Saadant giver intet Andet tilkjende, end at I enten ikke forstaae hvad Daaben er, eller og, at I drive Spot dermed, naar I indvie eders Børn til Tidens verdslige Stads- og Pragtdjævel, just paa den Tid, da Barnet skulde afsige Djævelen og alt hans Væsen.

Derfor er der intet Under, at der af de fleste Børn blive saadanne opblæste og modige Aander; thi i deres ganske Liv maa de jo tjene Djævelen, som de i Daaben ere opoffrede til. Fy, skammer eder! hvad for en Afsky maae ikke den store Gud have til sine Christne? skulde vi ikke vide med hvad Frygt og Andagt vi skulle overlevere vore Børn til Gud i Daaben? Der skulle vi ligge paa vore Knæ og sukke til Gud, at han for Jesu Skyld vilde forbarme sig over det lille Barn og tage det til Naade. Saa gjorde Christus, han lagde Hænderne paa dem, og bad.[1]) Vi skulle velsigne dem, som vi nu til Dags ofte bringe under Forbandelsen. Hvor omfavnede og velsignede ikke vor kjære Frelser de smaa Børn, som man førte til ham.[2]) Men, Gud bedre! mange træde til Døbefadet, og i Barnets Sted aflægge det Løfte, at det ville forsage Djævelen, hans Gjerninger og Væsen, og tro paa Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand, men forstaae ofte ikke hvad de spørges om, ja have selv ikke ringeste Erfaring eller Øvelse i den saliggjørende Tro, tjene selv Djævelen i hans Væsen og Gjerninger; derefter, naar Barnet er døbt, løbe de derfra, bede neppe et Fader Vor, fare til Bordet som Hunden til Aadselet, fyldende Bugen og Halsen, og dermed er det lille Barn ganske glemt. Men troe mig, at I have et stort Ansvar paa den yderste Dag, da de smaa Børn skulle vise eder til Helvede, skjøndt I her have drømt om idel Himmel og Salighed.

I, der nu ere døbte, forglemmer ikke eders Daabs Løfte. Ere I døbte Christne, saa lever ikke som udøbte Hedninger. Hvad hjælper det eder, at I ere døbte, naar I nægte Daabens Kraft? Ak! desværre! desværre! hvor faa iblandt de Christne tænke paa deres Daab? vi blive jo alle døbte paa dette Løfte, at vi skulle forsage Djævelen, og alle hans Gjerninger, og alt hans Væsen, og dog ere alle Stænder saa fulde af Djævelens Væsen imod alle Guds Bud, at det endog med blodige Taarer ikke nok kan begrædes. Den største Hob mener, at Daaben for længe siden har forrettet sit Embede, og vedkommer dem nu ikke mere. Ja Andre gjøre Daaben endnu til deres Ondskab og Syndeskjul, og toe deres Syndevæsen af med Daabens Vand, tænkende: hvad skulde vel nu ikke være en døbt Christen anstændigt? hvad for Synder skulle vel nu kunne fordømme ham? I Almindelighed ville alle nok være deelagtige i Daabens Herligheder, men de have hverken Villie eller Lyst til at leve efter deres Daabs Løfte. Hvad skal jeg sige om saadanne Christne? de falde fra deres Gud, og holde med hans afsagte Fiender, Djævelen og Verden, og efterdi de ere saadanne troløse og meenederske Christendomsfornegtere, have de ingen Deel i Christus og Saligheden.

I, som derfor have eders Salighed kjær, og ville med Rette kaldes døbte Christne, gjører dog Alvor af eders Christendom. I ere døbte i Christi Død, derfor maae I ganske døe fra Synden. Føle maae I den vel, dog saaledes, at

---

[1]) Matth. 19, 13. [2]) Marc. 10, 16.

den hverken lever eller herfker i eder. Denne Død er meget haard, og bestaaer fornemmelig deri, at alle Sjælens Kræfter døe fra alt det Syndige, som kan forefalde, Forstanden fra al syndig Kundskab, Villien fra al syndig Tillokkelse, den begjærlige Kraft fra al syndig Lyst, Breden fra al syndig Iver. For alle Ting maae I give Agt paa eder selv, og hvor I finde eder selv, det er, eders syndige Vanart, da maae I straxt begynde at fornægte eder, stride og lære ofte at overvinde eder selv i mange Ting. Den Helligaand banker paa Hjertet, advarer og erindrer det, saasnart Lysten opstiger, det er den Døden, som Paulus tilskriver Aanden.[1]) Saa snart du derfor føler den Helligaands Mindelse, saa snart maa du begynde at bede og dæmpe Synden. Det er ikke nok alene, at du aflægger de syndige og verdslige Ord og Gjerninger, men du maa og aflægge Begjærligheden; det er ikke heller nok, at man skyer den udvortes Aarsag til Synden, men som Paulus skriver,[2]) maa du og saaledes afsige dig selv, at du døder Begjærlighederne, saa kan ingen udvortes Tilskyndelse skade dig; dæmpes Begjærlighederne ikke, saa hjælper det ikke stort, at du flyer de udvortes Tillokkelser; thi vi have det i os, som trænger og tilskynder os, ja vi maa blive midt iblandt Tillokkelserne, som Loth i Sodoma, og Joseph i Potiphars Hus, saa lære vi ret at afsige Begjærlighederne. Den lille Rose voxer bedst, naar den staaer midt iblandt Torne.

Denne Dods Frugt og Nytte er det salige Liv i Gud. Derfor kalder Apostelen Paulus saadant et aandeligt og fra Synden dødt Menneske „et levende Offer",[3]) og paa et andet Sted: „Dersom I døde Legemets Gjerninger formedelst Aanden, skulle I leve".[4]) Ja han vidner om sig selv og sine Medbrødre for den corintiske Menighed, at de ere „som de, der døe, og dog leve",[5]) nemlig døde i Kjødet, men leve i Aanden. Didhen sigter ogsaa det, som den kjære Frelser siger: „Sandelig, sandelig, siger jeg eder: Uden Hvedekornet falder i Jorden og døer, bliver det alene; men dersom det døer, bærer det megen Frugt".[6]) Dette er fornemmelig opfyldt paa ham. Var han ikke død og lagt i Graven, saa havde vi hverken havt Frugt eller Liv af ham; vort Liv maa udspringe af hans Død, og vor Frugt blomstre af hans Grav; thi vi maa blive Christo liig, og følgelig døe med ham, om ellers Dydens Frugt skal grønnes i os. Og ligesom Hvedekornet ikke kan bekomme en anden Form og Skikkelse, med mindre at det først ganske forandres, og dets nuværende Form bliver til Intet, saaledes kunne vi heller ikke blive indplantede i Christo og smykkes med hans Skikkelse, med mindre at vi afdøe vor gamle Adam. Kjærnen kan ikke skyde Træet frem, ikke heller Blomsteret Frugten, med mindre det først døer, og ganske bliver til Intet; saaledes er det og her: Af Døden kommer det sande Liv. Om Christo siger Paulus, at han, „som er opreist fra de Døde, døer ikke mere; Døden herfker ikke mere over ham".[7]) Heraf er det klart, at det er det rette Liv, som Sjælen tilbringer i Gud og hans Naade; hvad der udenfor dette Liv bliver kaldet et Liv, herom kan man med Rette sige det som staaer i Aabenbaringen: „Du haver Navn af, at du lever, endog du er død".[8]) Hvo som i Sandhed vil føle dette Liv i sin Sjæls inderste Grund, han maa forud grundig døe fra sig selv. Ligesom nu Mennesket paa een Dag tusinde Gange kan døe, nemlig, saa ofte han dæmper og overvinder sin syndige

[1]) Rom. 8, 15. [2]) Titus 2, 12. [3]) Rom. 12, 1. [4]) Rom. 8, 13. [5]) 2 Cor. 6, 9. [6]) Joh. 12, 24. [7]) Rom. 6, 9. [8]) Aab. 3, 1.

Lyst, saa kan han ogsaa tusinde Gange paa een Dag begynde at føre et nyt, himmelsk og guddommeligt Liv. Og jo bittrere, stærkere og fuldkomnere Døden er, jo sødere, stærkere og renere er Livet, som følger deraf. Ja ethvert Liv giver Menneskет ny Kraft, og udruster det til en anden og stærkere Død. I Begyndelsen gjør denne Død de Troende meget ondt; men naar Menneskет bliver ved deri, saa bliver det ham tilsidst langt lettere, ønskeligere og kjærere, end Livet selv; thi saadan en Sjæl finder Livet alleroverflødigst i Døden. Og hvo der saaledes har dødet sig selv og alle Ting indvortes og udvortes, han har den Ret, at han med Glæde kan bruge alle Ting; thi Skabningerne kunne ikke forskaffe Menneskет hverken nogen ret indvortes eller udvortes Glæde, med mindre det tilforn af guddommelig Kjærlighed ganske er død fra dem, og har dæmpet saaledes al Lyst i sig, at de ere for ham ligesom om han ikke kjendte eller havde dem. Saadan en Sjæl kan med Glæde sige som Paulus: „Det at leve, er mig Christus, og at dø, er mig en Vinding",[1]) O! hvilken en salig og ædel Død er det ikke, naar Sjælen dør fra Synden, at den kan leve sin kjæreste Ven og Brudgom, den Herre Jesus, som er det væsentlige Liv og en Livskilde for alle Skabninger. Ak! du dyrebare Død, hvilken en herlig Skat fører du ikke med dig!

I dette Liv her, maa vi da ogsaa vise udvortes for al Verden, at vi leve i Christo. Paulus vil, „at vi skulle vandre i et nyt Levnet".[2]) Den ganske Verden maa domme og kjende af vor Vandel, at vi ere døbte Christne, hellige, gudfrygtige og salige Folk. Den naturlige Vandel udspringer af det naturlige Liv, og vidner om Livet. I Daaben føre vi os Christum, og i Kraft af denne Forening bør han i os, og gjør os levende, og saadant et Liv maa lade sig see i en hellig Vandel. Livet er et indvortes forborgent Lys, og bestaaer i Troen, der forener os med Gud; Vandelen bestaaer i udvortes gode Gjerninger, som flyde af Troen. Dog hænger det ene ved det andet. Paulus gjør denne Slutning: „Dersom vi leve i Aanden, da lader os gaae frem i Aanden".[3]) Livet staaer foran; thi Troen maa være alle Gjerningers Sjæl og Rod. De Gjerninger, som ikke komme af Troen, kalder Skriften „døde Gjerninger";[4]) thi de mangle Sjælen, og ere ligesom et dødt Aadsel. Men det hender, at den naturlige Vandel bliver forhindret, saa skeer det og med den aandelige. Et lidet Barn vandrer ikke; thi det er endnu for svagt; saaledes ville og deres Gjerninger, som endnu ere unge og svage i Christendommen, ikke saa vel gaae frem; thi ligesom du vilde omvende En i Dag, og du vilde i Morgen begjære af denne, at han af sit Gods skulde give tusinde Daler til de Fattige, da vilde han vel begynde at see surt, og tænke: Paa denne Maade er det bedre at være en Hedning, end en Christen; thi Kjærlighed til Rigdom er ikke hos ham aldeles uddødt, som maaskee hos dig, der allerede nogle Aar har været en Christen. Med saadanne Folk maa man have Taalmodighed, som med et Barn, og tænke, naar dette Barn kommer til Aar, saa skal det vel begynde at vandre. Vilde du strax i Begyndelsen tvinge det, og ikke være taalmodig, saa handler du ligesaa daarlig, som om du vilde kaste et lidet Pattebarn med Magt paa Jorden, og sige: Du skal gaae. Tit og ofte hindres den naturlige Vandel ved et udvortes Tilfælde, ligesom En havde mistet sine Fødder, eller var lam; saaledes gaaer det og i det Aandelige: Det er en

[1]) Phil. 1, 21. [2]) Rom. 6, 4. [3]) Gall. 5, 25. [4]) Ebr. 9, 14.

Stum forbuden at bede, og en Fattig at give Almisse. Vilde du fordre saadanne Gjerninger af slige Folk, var det ligesom du vilde skjære Vingerne af en Fugl, og den skulde alligevel flyve. Hos saadanne Mennesker gjør Hjertet meget kraftig, hvad der er de andre Lemmer forbuden at gjøre. I de Stumme beder Hjertet ved Begjæring og Tillid. Hiin Enke gav i de Fattiges Kiste alene to Skjerve med Haanden, men med Hjertet en stor Medlidenhed. Hvo som ikke har med de andre Lemmer at give eller at gjøre, han giver og gjør destomere med Hjertet. Men hvo som kan gjøre og vandre, han skal gjøre det. Dertil er han døbt og kalden en Christen, ikke at han skal staae stille, men at han skal gaae fort, og altid komme videre; det bliver vel kun en Vandel Fod for Fod, dog maa det engang komme til et Løb; thi Tiden er kort, og Veien er lang. „Dine Buds Vei vil jeg løbe, thi du udvider mit Hjerte", siger David.[1]) Hvo som er salvet med Guds Glædesolie i det indvortes Menneske, han er som det velsmurte Vognhjul, og løber i Guds Veie.

Men I, som med al Alvor stræbe efter saadan Vandel, forglemmer ikke heller den Trøst, som Daaben giver eder. Føle I Svaghed i eders Christendom, at alle Ting ikke ville saa fort, som det med Grund burde, saa vider, at Gud har antaget eder i Daaben til sine Børn. En from Fader bærer over med sit svage Barn, og har Medlidenhed med det. I vide, at Gud har rigelig udøst den Helligaand over eder i Daaben.[2]) Denne Aand kommer eders Skrøbelighed til Hjælp, og træder frem for eders hos Gud med uudsigelige Sukke. Gud seer ikke saa meget paa, hvor store eders Gjerninger ere, som hvor alvorligt og redeligt eders Hjerte mener det. Anfægtes I af Fristelser og Bedrøvelser, glæder eder; vi have en Gud, som hjælper, han er vor Fader, som ikke vil sine Børn ilde; vi ønske jo ikke at være uden Kors, efterdi vi i Daaben have iført os Christum. Hvor Gud finder sit Barn, der korsfæster han det; og hvor Christus finder sit Klæde, der feier han det af for at intet af Verdens og dens Syndestøv skal hænge derved. Er Gud vor Fader, saa skal han vel beskytte og beskjærme sine Børn; have vi iført os Christum, saa kan intet Ondt røre os; han rørte da snarere Christi Hjerte. Dette Skjold maa tage imod alle Pile; Rigdom søge vi ikke i Verden, i Daaben ere vi blevne rige og salige nok. Vi ere gjorte til det evige Livs Arvinger; derfor er Verdens Gods stinkende for os. Det er os en ringe Ting, om Menneskene foragte os; at være født af Gud er Adelskab og Ære nok; Synden skal hverken forskrække eller fordømme; thi vi ere retfærdiggjorte ved Jesu Christi Naade. Falde vi, saa opreiser Jesu Christi Naade os igjen. Trods byde vi dig, Satan! du arrige Fiende, har ingen Magt over os; thi vi have i Daaben forsaget dig. Døden behøve vi ikke heller at frygte for; vel død er ikke forloren; ere vi det evige Livs Arvinger her, saa bringer Døden os derhen. Have vi her iført os Christum, saa ere vi salige. „Salige ere de Døde, som døe i Herren, herefter. Ja Aanden siger, at de skulle hvile fra deres Arbeider; men deres Gjerninger følge med dem".[3]) Herrens Navn være lovet! Amen.

---

[1]) Psal. 119, 32. [2]) Tit. 3, 6. [3]) Aab. 14, 13.

Det 9. Capitel.

Om Guds prædikende Kjærlighed.

Guds Kjærlighed søger ved Ordet at drage os til Salighed, ligesom en Moder sine smaa Børn ved venlige Ord, og som en Hyrde sine Faar ved kjærlig Røst, og en Høne sine Kyllinger med en bevægelig Stemme.

Dette Ord er en dyrebar Skat og Sjælens Liv: „De Ord, som jeg taler til Eder, ere Aand og ere Liv," siger Jesus.[1]) Ligesom Solens Glands efter sin Naturs Beskaffenhed bringer Hede med sig, saa fører Guds Ord, naar det med Andagt høres, prædikes, læses eller betragtes, den Helligaand med sig. Dette Ord er ogsaa en ædel Sæd; naar det falder i et troende Hjerte, udspringer der en Frugt, som hedder Liv. Thi ligesom Gud er en levende Gud, saa har og det Ord, som gaaer ud af Guds Mund, en levendegjørende Kraft i sig. Af Hørelsen kommer Troen, denne er det indvortes Menneskes Sjæl og Liv, som Propheten siger: „En Retfærdig ved sin Tro skal leve".[2]) Alle Gjerninger, som ikke komme af Troen, ere døde Gjerninger og et stinkende Aadsel for Gud. Paulus siger: „Christus boer formedelst Troen i vore Hjerter".[3]) Christus, det sande Liv, tager altsaa, naar vi blot troe, sin Bolig i os; selv siger han: „Jeg er Veien, og Sandheden, og Livet".[4]) Af Guds Ord har Legeme og Sjæl sit Liv. Da Israels Børn stode midt i Døden ved det røde Hav: foran dem Havet, bag dem Pharaos Magt; paa begge Sider høie Bjerge; da kom Guds Ord og gjorde dem levende: „Opløft du din Kjep, og udræk din Haand over Havet, og skil det ad".[5]) Hvad forløste Folket fra Døden, da det var bidt af de gloende Slanger, uden dette Ord? Hvo som saae paa Kobberslangen, skulde helbredes: „Han sendte sit Ord, og lægede dem og frelste",[6]) siger David. Hvad hjalp Ezechias i Døden, uden Guds Ord? „Herre", sagde han, „ved disse Ting maa de leve".[7]) Hvad gjorde de hellige Martyrer saa frimodige og forvandlede Dødens Bitterhed for dem til en himmelsk Sødhed, uden Guds Ord? Hvorved levendegjøres vel en Synder af sin aandelige Død? Hvorved bliver en Ugudelig from, uden ved Guds Ord? Ja, hvorved skulle de Døde paa Dommens Dag blive levende, uden ved Guds Sons Røst og Over-Engles Basune? For at forklare dette af Grunden, saa maa jeg vise, at Guds Ord er en Sæd til alle Skabninger; thi af Guds Ord ere alle Ting blevne til, og fremvoxne som af en forunderlig Sæd. Hvoraf en Ting nu har sin Opkomst, derved lever det ogsaa og bliver opholdt. Legemet, som er af Jorden, næres af Jorden, og saaledes alle Ting af Guds Ord. „Mennesket lever ikke alene ved Brød, men ved hvert Ord, som udgaaer igjennem Guds Mund",[8]) siger Jesus. Eftersom Legemet nu har sin Oprindelse af Guds Ord, saa havde Mennesket evig kunnet levet, dersom det havde bevaret Guds

[1]) Joh. 6, 63. [2]) Hab. 2, 4. [3]) Eph. 3, 17. [4]) Joh. 14, 6. [5]) 2 Mosb. 14, 16. [6]) Psal. 107, 20. [7]) Es. 38, 16. [8]) Matth. 4, 4.

Ord. Men efterdi Mennesket har overtraadt det og antaget Satans Ord, saa har han forladt Livet, og udvalgt Døden. Skulde nu Mennesket igjen bekomme Livet, saa maatte det væsentlige Guds Ord blive et Menneske. Dette Ord udtaler sig selv i os ved Evangelii Ord, og bliver saaledes en Kraft og en Sæd i os til et nyt himmelsk Levnet.

Ved Ordet oplyser og lærer den Helligaand os. Skulle vi finde det rette Klenodie af Ordet, da maa den Helligaand komme forat oplyse Hjertet og berige Troen. Den maa komme ved Ordets Prædiken, og aabne Hjertet, opvække den indvortes Hørelse, og tillige gjøre Ordet levende i os. Den maa gjøre Hjertet til en god Ager, og derpaa plante Sæden i Ageren. Paulus skriver, at den Helligaand „tildeler os al Viisdom og Forstand".[1]) Naturen har saaledes dannet vore udvortes Sandser, at enhver af dem har sin Ting, hvormed den omgaaes, og naar den ikke forhindres, gjør den sin Gjerning: Næsen lugter naar man holder en Blomster til den; taler man, da mærker Øret strax Lyden. Men Øiet er alene saaledes dannet, at, omendskjønt Farven er tilstede, saa tager dog Øiet ikke derimod, med mindre Solen med sit Lys kommer til. Deraf kommer det, at jeg kan baade lugte, smage, høre og føle om Natten, men ikke see. Ikke anderledes er det beskaffen med Menneskets Sjæl, dens Øie er Forstanden; og, efterdi den er af Gud, saa burde den med al Billighed handle med Gud, ligesom Legemet, der er jordisk, handler med Jorden, ernærer, spiser og klæder sig deraf. Men vend nu din Forstand til Guds forunderlige søde Væsen, hvad gjælder det, om den tilegner sig Herren? Den Helligaands Lys maa komme til, og det kalder Paulus Forstandens oplyste Øine. Vor Forstand er blind i Guds Hemmeligheder, ligesom Natuglen ved Lyset. Hvad kan en Blind see? hvad kan vor Forstand kjende om Gud? hvad hjælper Lygten den Blinde? Men naar den Helligaand optænder sit Lys i Hjertet, det er, naar han antænder vore Hjerter ved Ordet, saa blive vi af Blinde, Seende, da vige strax alle Skygger, Tvivl, Vildfarelse og Mørkhed, og Sjælen bliver fuld af idel Klarhed, som er af Gud selv. I dette Lys kjendte den gamle Simeon, at i det lille Barn Jesus laae skjult al Salighed, Lys og Priis for Israel, og for hele Verden. Pilatus og Herodes kjendte dette ikke, endskjønt de saae Christum; hvorfor ikke? Fordi den Helligaand ikke havde oplyst deres Hjerter. I dette Lys saae Joseph af Arimathæa, at den døde Jesus var et Livsens Træ, og at den forbandede Orm var en Velsignelses Kilde, ellers havde han ikke med saa stor Fare og Spot for sig, begravet den korsfæstede Frelser. Annas og Caiphas forstode det ikke; thi de vare uden Aand. I dette Lys kjendte den cannanæiske Qvinde, at i Christi tilsyneladende haarde Ord: „Det er ikke smukt at tage Børnenes Brød og kaste det for smaae Hunde",[2]) laae den herlige Trøst skjult: Gud skee Lov! er jeg din lille Hund, saa maa du give mig Spise, er det ikke et Hav, saa er det nogle faa Draaber, er det ikke et Bord fuldt, saa er det nogle faa Smuler. Det oplyste Øie maa hos de Troende ofte trænge skarpt og dybt ind, beskue i Helvede Himmelen, i Bedrøvelse Glæde, i Trængsler Trøst, i Breden Naade, i Døden Livet; ja vi vare de elendigste Skabninger, hvis vi skulle have Kors og Gjenvordigheder, og ikke kunne igjennem alle saadanne Taager og Skyer see ind i Guds

[1]) Eph. 1, 8. [2]) Matth. 15, 26.

venlige og kjærlige Faderhjerte. Dog skeer det tit og ofte, at dette Lys vil gaae ud, allerhelst i haarde Anfægtninger. Herom taler David af Erfarenhed: „Mine Øines Lys, endog de staae mig ei bi".[1]) Lignelsen er tagen af et døende Menneske, hvis Øine begynde at briste. Saaledes lukker og Sjælen sit Øie til, naar Troen synker i Afmagt, saa at vi ikke see, hvor vel Gud mener det med os; men vi have den Trøst, at vi vide, at Gud ikke vil udslukke den rygende Tande. Det kommer ikkun derpaa an, at vi stedse øse Olie til Lampen, bære Guds Ord til Sjælen paa det at Lyset ikke skal gaae ud. Naturen har jo et Lys, deraf gjør Paulus den Slutning: Hedningene have ingen Undskyldning paa Dommens Dag; thi de kunde have brugt dette Lys til at opsøge det overnaturlige Lys, men imod Guds Lys er det naturlige mere end Mørke.

Naar Israels Boliger ere fulde af Lys, saa vandre Ægypterne i Bælgmørket. Ikke anderledes er det med Naturen og Naaden; ja, det naturlige Lys er ganske imod det guddommelige Naade-Lys; thi ved det første hæves Mennesket op, han vil vide, være, have og kunne alle Ting, det drager ham saaledes til det Udvortes, at han pranger dermed, som en So med et Guldkjæde, og ligesom et dødt Aadsel med en herlig Ligsteen; men ved det sidste bringes Mennesket ned i et uendeligt Intet, saa at han vil Intet være, have, vide eller kunne, uden Gud og i Gud; her i det guddommelige Lys udvælder det Udvortes af det Indvortes, og helliges af dette, derfor skinner dette Lys ikke uden i det naturlige Mørke. Johannes siger: „Lyset skinnede i Mørket".[2]) Og denne Viisdom lærer Ingen, uden den, som af Naturen Intet veed. Ved Jeremias siger Herren: „En Viis rose sig ikke af sin Viisdom. Men hvo som vil rose sig, rose sig af dette, at han forstaaer og kjender mig".[3])

Denne Oplysning skeer ikke umiddelbar ved Drømme eller phantastiske Indgivelser, men ordentligviis gjennem Guds Ord. Thi ligesom det naturlige Lys i Begyndelsen ved Verdens Skabelse blev udtalt ved dette Ord: „Bliv Lys",[4]) saa er Aandens Oplysning intet andet end Guds Ord i Hjertet, naar samme kommer til Kraft. Derfor siger David: „En Lygte for min Fod er dit Ord, og et Lys paa min Sti".[5]) Ligesom man bær en Lygte eller et Lys for En i Mørke, at han ikke skal falde og støde sig. Naar Gud taler med Mennesket, og Hjertet erfarer Kraften af denne Tale, da er det en Oplysning. Her er Skaberen, som med eet Ord skaber Lyset, og indplanter det i den Blindes Hjerte. At ville være oplyst uden Guds Ord, det er at ville blive mæt uden Brød, og reen uden Vand. Deraf kommer det at Faa blive oplyste, fordi Guds Ord kommer til saa liden Kraft hos de Fleste; thi Bogstaven oplyser ikke, men Kraften. Hvad kan Solen dertil, at man ikke erfarer dens Lys og Varme, naar man lukker Øinene til for den? Hvo som modvillig forkaster Ordet, ham slaaer Gud af sin retfærdige Dom med Blindhed. Sky- og Ild-Støtten, som var imellem Ægypternes og Israels Hær, forblindede Ægypterne, men lyste for Israeliterne, som hine efterstræbte. Theriak er en Lægedom for Menneskene, men en Forgift for Tudserne; den blomstrende Viinstok giver Menneskene Kraft, men fordriver Slangerne. Moses var Israels Forløser, men Ægypternes Fald og Undergang; og Evangelium er de Vantroe en Dødens Lugt til Død, men de Troende en Liv-

[1]) Psal. 38, 11. [2]) Joh. 1, 5. [3]) Jer. 9, 23. 24. [4]) 1 Mos. 1, 3. [5]) Ps. 119, 105.

sens Lugt til Liv.[1]) Guds Ord er et Lys, hvorved vi see det, som Kjød og Blod aldrig kan see, imod hvilket al denne Verdens Viisdom og Kunst er intet andet end Mørke. Ved Ordet bliver Gud forenet med os. Vi vide, at Gud er et Lys; derfor, naar Gud hviler i Sjælen, og Sjælen i Gud, saa bliver den oplyst. Dette er afbildet i det gamle Testamente, da der Dag og Nat maatte brænde et Lys i Forsamlings-Teltet og Helligdommen. Lyset er Gud, som maa skinne i vore Sjæle. David synger: „Herren er mit Lys og min Salighed".[2]) Ligesom Skabningernes Liv og Trivelse kommer af Solens Lys, saa kommer og Sjælens Frelse af Gud. Jo længere Sjælen nu er fra Gud, jo mere forblindet er den, og jo nærmere er den den evige Fordømmelse. Herrens Hemmelighed er hos dem, som ham frygte.

Denne Oplysning er en Oprindelse til den sande og levende Christendom, og hvad som ikke udvælder af denne Kilde, er en død, raadden og stinkende Ting for Gud. Sande Christnes Viisdom bestaaer i fire Stykker, nemlig: At vi lære at kjende, hvad der er i os, over os, under os og omkring os. Hertil behøve vi det guddommelige Lys; thi ligesom vi ved et Lys see, hvad der er skjult i et mørkt Kammer, saaledes see vi ved Guds Lys deels den Vederstyggelighed og Elendighed, som er i vort Hjertes Afgrund, deels den søde Naade og sande Trøst, der er i Gud, deels den Forfængelighed, der er i Verden, deels den Pine, som er i Helvede. Derfor, hvor dette Lys er ret oprunden i Sjælen, der findes ved Erkjendelsen af sit eget Intet en alvorlig Ydmyghed og Anger, og dernæst oprinder en Tillid og Frimodighed ved Guds Naade, som føles i Hjertet; thi ved dette Lys seer man ind i Himmelen, ja ind i Guds eget Hjerte; en Foragt for Verden bliver der ogsaa, da dens usle Forfængelighed kommer til Syne. Dette Lys udslukker alle jordiske Begjærligheder, ligesom Solen betager et brændende Lys sit Skin, thi hiin viser os Noget langt Bedre. Endelig oprinder Gudsfrygt idet Sjælen kjender den evige Jammer. Om de Ugudelige, som intet Lys have, siger Skriften: „I et Øieblik synke de i Helvede".[3])

Ved Ordet renser den Helligaand Hjertet fra syndige og verdslige Lyster. Denne Ordets Kraft erfarede David: „I mit Hjerte har jeg gjemt dit Ord, at jeg ikke skulde synde mod dig".[4]) Hvad bevarede Joseph at han ikke bedrev Synd med Potiphars Hustru? Guds Ord og den guddommelige Frygt, han havde i Hjertet. „Herrens Frygt afvender Synden",[5]) siger Syrach. Ligesom man gjør sig et Forebyggelsesmiddel, hvormed man bevarer sig for Gift, saa er Guds Ord i Hjertet en Beskjærmelse imod det Onde. Derfor lignes det snart ved en „Regn", fordi det fordriver Synde-Ormen af Hjertet; snart ved „Torden", fordi det foraarsager i os et saligt Misfoster, og dræber Syndens Foster; snart ved en „Hammer", der sønderslaaer og blødgjør den i Synden forhærdede Sjæl; snart ved en „Ild", fordi det fortærer og afæder de onde Lyster; snart ved et „Lys", efterdi det befaler os at aflægge Mørkhedens Gjerninger. Hvor mangen En erfarer ikke, at Guds Ord erindrer ham, og forandrer hans Hjerte, allerede naar han ponser paa et syndigt Forsæt? „Ogsaa din Tjener bliver oplyst af dem",[6]) siger David. Hedningene kunne ikke andet end falde og synde; thi de ere uden Guds Ord.

---

[1]) 2 Cor. 2, 16. [2]) Psal. 27, 1. [3]) Job 21, 13. [4]) Psal. 119, 11. [5]) Syr. 1, 19. [6]) Psal. 19, 12.

Fordi Adam forlod dette Ord i Paradiis, maa vi, desværre! med Smerte erfare, at vort Hjertes Digten og Tragten er ond fra Ungdommen af.

Da David ikke havde Guds Ord for Øiet, faldt han af een Synd i en anden. Ja lad, o kjære himmelske Fader! dit Ord være en Lygte for vore Fødder, og et Lys paa vor Sti.[1])

Ved Ordet bevæger den Helligaand os til alle Dyder. Hvor ofte bliver vort Hjerte saa hjertelig rørt og saa kraftigen draget? hvor mange gudelige Tanker finde vi ikke i os? dette virker alt Aanden, der er i og med Ordet. Derfor kaldes det snart en „Vind", fordi det driver os frem paa Christendommens Bane. Snart en „Ild", fordi det antænder Hjertet i Kjærlighed til Gud. Snart en „Sæd", fordi det opfylder Mennesket med Retfærdigheds Frugter. Snart en „Hammer", fordi det afbilder og danner Christum i os. Snart en „Smurdei", fordi det forandrer os, og saaledes udretter hvad det lover. Dette Ord veed noie Veien og sniger sig uformærket ind i Menneskets Hjerte. Jesus siger: „Vinden blæser, hvor den vil, og du hører dens Susen, men du veed ikke, hvorfra den kommer, og hvor den farer hen; saaledes er det med hver den, som er født af Aanden".[2])

Tit og ofte bliver Hjertet truffet, uden at vi begribe hvorledes eller hvoraf. Tit og ofte høre vi et Sprog uden mærkeligt Indtryk; derefter hender det sig, at vi kunne høre selv samme Sprog, og smage saadan en Kraft deri, ja fatte saadan Viisdom deraf, at vi maae forundre os. Aarsagen hertil viser Paulus: „Guds Ord er levende og kraftig, og skarpere end noget tveægget Sværd, og trænger igjennem, indtil det adskiller baade Sjæl og Aand, baade Ledemod og Marv, og dømmer over Hjertets Tanker og Raad"[3]). Skulde det nu hænde sig, at du af Ordet ikke fandt nogen Rørelse eller Bevægelse, saa maa du vide, at den Helligaand ofte paa en mærkelig Maade arbeider, og har sin visse Virketime; denne maa du i Taalmodighed oppebie. Dernæst, naar du nu igjen vilde bevæges ved Ordet, eller du bekymrer dig over, at du hører Guds Ord, og dog ikke føler dets Kraft, da er just en saadan Længsel og en saadan Angest en Bevægelse, som den Helligaand ved Ordet opvækker i dit Hjerte. Men bliv ikke kjed af Ordet, og giv den Helligaand sin Tid. Han veed vel, naar det er den bedste Tid. Det skeer ofte, at vi vel høre Guds Ord, som jo er den Helligaands Røst, der ogsaa altid er tilstede derved; dog træffer det ikke altid strax Hjertet og bliver troet. Ogsaa hænder det, at der findes Hjerter, som af den Helligaand blive rørte, antage Ordet og gjerne høre det. I begge disse Tilfælde bringer Ordet ikke strax Frugt, og man kan vel gaae hen en lang Tid, og dog hverken finde sig forbedret, trøstet eller styrket deraf; i Særdeleshed hvor der endnu ingen Angest eller Fare er tilstede, men Fred og Roe, idet man ikke tænker videre, end at beholde saadan legemlig Trøst; derfor maa det komme saavidt med os, at vi i Nød og Fare kunne see os om, og søge efter Trøst, da kan den Helligaand ret øve sit Embede og Kraft, lære og erindre Hjertet om det prædikede Ord.

Derfor er det godt og nyttigt, omendskjøndt Guds Ord ikke altid føles saa kraftig som vi ønske det, tit og ofte at høre og tale derom; thi der kommer Tider og Stunder, da det kommer os saa vel med ret at forstaae og erfare dette Ords Kraft og Vedergvægelse. Ordet er ligesom Emmer, der en lang

[1]) Ps. 119, 105. [2]) Joh. 3, 8. [3]) Ebr. 4, 12.

Tid har lagt under Asken, naar man rører derved, eller blæser derpaa, saa begynder den igjen at blusse op; derfor skal man ikke holde Ordet for kraftesløst og forgjæves prædiket, eller søge noget andet om man ikke strax finder dets Frugt og Virkning.

Ved Ordet trøster og glæder den Helligaand sine Troende. Han vidner med deres Aand, at de ere Guds Børn, da smage de saa meget af Guds faderlige Hjerte, at de maae udbryde med David: „Dersom din Lov ikke havde været min store Lyst, da havde jeg omkommet udi min Elendighed. Det er min Trøst udi min Nød, at dit Ord gjør mig levende. Hvad vare dine Ord sødere for min Gane end Honning for min Mund"![1]) Ofte bliver Anfegtningen saa stor, at de med Ezechias maae vaande sig og klage: „Jeg oppebiede Morgenens Komme. Knuste, som af en Løve, vare alle mine Been. Fra Dag til Nat gjør du det af med mig".[2]) Da er Sjælen meget bekymret for Trøst. Men naar Gud kun taler et trøsteligt Ord, da forandres strax Klagemaalet til en Lovsang: „Derved, o Herre! lever Alt; derpaa alene beroer og min Aands Liv".[3]) Ofte sætter Bedrøvelse saa haardt an paa dem, at de med David maa sukke: „Som Hjorten skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud. Naar skal jeg komme og stædes for Guds Ansigt"?[4]) Nu bliver denne Bedrøvelse omvexlet til Glæde, saa at de med David maae udbryde: „En Regn af naadige Gaver spredte du, o Gud; din Arv, den udmattede, styrkede du".[5]) Mangen Sjæl bedrøves over sine Synder; men, o hvilken gylden Trøst: „Hvo er en Gud, som du, der tilgivende giver Misgjerning og forlader sit overblevne Eiendomsfolk dets Overtrædelse; der ikke nærer sin Vrede evindelig, fordi Miskundhed er hans Lyst. Han vil atter forbarme sig over os, udslette vore Misgjerninger og kaste alle vore Synder i Havets Dybhed".[6])

Mange forskrækkes over Guds Vrede: men hvor trøstelige lyde ikke Herrens Ord: „For en liden Stund forlod jeg dig; men med stor Forbarmelse vil jeg igjen antage dig"[7]) (ligesom en Hyrde samler de smaae Lam i sine Arme, en Moder de smaae Børn i sit Skjød, og en Mand sine kostbare Perler og Klenodier). „Det lidet Vreden varede, skjulte jeg mit Ansigt et Øieblik for dig, men jeg haver forbarmet mig over dig med evig Miskundhed. Saa sværger jeg nu, ikke mere at vredes paa dig, og ikke at forbande dig".[8])

Ofte frygte de Fromme for Djævelens List og Magt, men en stor Trøst kunne de finde i Frelserens Ord: „Værer frimodige, jeg har overvundet Verden".[9]) „Simon! Simon! see Satanas begjærede Eder, at sigte Eder, som Hvede; men jeg bad for dig, at din Tro skal ikke aflade".[10])

Mangen en forskrækkes for Døden; men en gudfrygtig Asaph overvinder den med Glæde og siger: „Hvem har jeg i Himlene? og lige ved dig har jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden; forsmægter end mit Kjød og mit Hjerte, saa er Gud mit Hjertes Klippe og min Deel evindelig".[11]) Mangen en ængstes over sin Uværdighed, og tænker: ja! dersom jeg var Peder, Paulus, David, saa kunde jeg hjælpes; men hvilken herlig og sød Trøst udvælder ikke af Pauli Ord: „Der er ikke Forskjel; thi Alle have syndet, og dem fattes Guds Ære".[12])

Mangen en ængstes derover, at han mener, at han ikke er indesluttet i deres Tal,

[1]) Ps. 119, 92. 50. 103. [2]) Es. 38, 13. [3]) Es. 38, 16. [4]) Ps. 42, 2. 3. [5]) Ps. 68, 10. [6]) Micha 7, 18. 19. [7]) Es. 54, 7. [8]) Es. 54, 8. 9. [9]) Joh. 16, 33. [10]) Luc. 22, 31. 32. [11]) Ps. 73, 25. 26. [12]) Rom. 3, 22. 23.

som Gud vil være naadig. Men herimod giver Ordet en reen ædel Trøst: „Kommer hid til mig Alle, som arbeide og ere besværede! og jeg vil give Eder Hvile".[1]) „Altsaa, ligesom formedelst Eens Fald Fordommelse kom over alle Mennesker, saaledes skal og formedelst Eens Retfærdighed Livsens Retfærdiggjørelse komme over alle Mennesker".[2]) Mangen en bekymrer sig meget over, at hans Tro er svag; men hvor overflodig trøster ikke Guds Ord saadan en Sjæl. „Han skal ikke sønderbryde et knuset Rør og ikke udslukke den rygende Tande".[3]) „Med Overflod vedergjælder jeg da de Tørstige og mætter de Hungrige".[4]) „Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed; thi de skulle mættes".[5]) „Men jeg bad for dig, at din Tro skal ikke aflade".[6]) Denne Herrens Forbøn er endnu lige saa kraftig. „De Raske have ikke Lægen behov, men de, som have ondt".[7]) „Men desligeste kommer og Aanden vor Skrøbelighed til Hjælp".[8]) Mange ængste sig selv med mange mørke Tanker; da er Satan ikke langt borte, men skyder en gloende Piil efter den anden ind i Hjertet. Men her lader Guds Ord ikke heller de Fromme uden Trøst. „Hvorfor er du saa nedbøiet, min Sjæl, og saa urolig over mig"?[9]) „Guds Offer er en sønderknust Aand".[10]) „De, som saae med Graad, skulle høste med Frydesang".[11]) Til saadan indvortes Bedrøvelse kommer ofte det udvortes Kors, og det saa voldig, at een Strøm støder paa den anden, og een Bedrøvelse rækker den anden Haanden. Men „lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, Barmhjertigheds Fader og al Trøstens Gud, som os trøster i al vor Trængsel, saa at vi kunne trøste dem, som ere i allehaande Trængsel, med den Trøst, hvormed vi selv blive trøstede af Gud; thi ligesom Christi Lidelser komme overflodigen over os, saaledes er og vor Trøst overflødig ved Christum".[12])

Saadant et rigt Skatkammer have vi i Guds Ord. Tit og ofte opgaaer der af et eneste Ord et saadant Lys i en troende Sjæl, at den ikke veed, hvordan det skeer. Derfor ligner Propheten Esaias Evangelium ved et kosteligt Maaltid: „Og den Herre Zebaoth skal paa dette Bjerg anrette for alle Folk et Gjæstebud af kostbare Spiser, et Gjæstebud af ublandet Viin, af Marvens Fedme, af Viin, der er renset fra Bærmen".[13]) Aldrig kan den allerbedste Spise og nydeligste Drik saaledes mætte og lædske vore hungrige og tørstige Legemer, som Guds Ord den hungrige Sjæl; dette Ord glæder Hjertet mere end Viin. Naar Sjælen smager Ordets forborgne Sødhed, da frydes den hjertelig; thi just denne himmelske Sødhed er den rette Kraftkjerne og forborgne Manna, hvorom der tales i Skriften, og om samme kan ingen vide eller begribe Noget, uden den, der har smagt og erfaret det i sit Hjerte. Derfor kaldes Ordet en „Regn". Ligesom Vandet udslukker Ilden, saa udslukker Guds Ord den Angestild, som tidt og ofte blusser op i Sjælen. Ligesom Træet altid grønnes, saa længe det har en voxende Kraft i sig, saaledes ogsaa Sjælen, i hvilken Livsens Aand og Ord boer. Ja Ordet vedergjælder ikke alene de bedrøvede og angestfulde Hjerter, men endog overvættes glæder og fryder dem. Dette siger David i den 36te Psalme: „De mættes overflodigen af dit Huses Fedme, og af dine Glæders Strøm giver du dem at drikke".[14])

[1]) Matth. 11, 28. [2]) Rom. 5, 18. [3]) Es. 42, 3. [4]) Jer. 31, 25. [5]) Matth. 5, 6. [6]) Luc. 22, 32. [7]) Matth. 9, 12. [8]) Rom. 8, 26. [9]) Ps. 42, 6. [10]) Ps. 51, 19. [11]) Ps. 126, 5. [12]) 2 Cor. 1, 3. 4. 5. [13]) Es. 25, 6. [14]) Ps. 36, 9. 10.

Apostlerne og Martyrerne nøde heri en saa salig Vellyst, at de glædede sig, naar de bleve agtede værdige til at lide Skam og Pine for Christi Skyld.

Ved Ordet gjør den Helligaand os ydermere salige; thi „det glade Budskab om Christo er en Guds Kraft til Saliggjørelse for hver den, som troer".[1]) Thi efterdi Verden formedelst Viisdom ikke kjendte Gud i Guds Viisdom, da behagede det Gud formedelst denne Prædikens Daarlighed at gjøre dem salige, som troe".[2]) Den Helligaand opbygger Himmerige i Sjælen, ikke i Sovnen, men ordentligviis bruger han sit Ord dertil.

Naar nu alt dette andægtig bliver benyttet, saa giver det os i Hjertet tilkjende Guds dyrebare Kjærlighed og Ordets ædle Skat. Da David ret havde overveiet og smagt Guds Kraft, saa vidste han ret at sætte Priis derpaa: „Din Munds Lov", siger han, „er mig bedre, end tusinde Stykker Guld og Sølv".[3]) Naar et gudfrygtigt Hjerte kun betragter Ordets Oprindelse, at det er Guds Munds Ord, saa bliver det derved bevæget til at elske det hjertelig, og at glæde sig derved. Da den gode Jonathan hørte David første Gang tale, fik han ham saa kjær, som sit eget Hjerte. Her er mere end David. Guds Ord er en Skat over alle Skatte; det kan ikke betales hverken med Guld eller Sølv. Dronningen fra Zeba har givet nogle hundrede Centner Guld, for at høre Salomon tale; her er mere end Salomon; derfor maae det med Rette vel hedde: „Din Munds Lov er mig bedre, end tusinde Stykker Guld og Sølv".[4]) Vel ikke i Henseende til Bogstaven og den blotte Lyd, men i Henseende til det dyrebare Gode, som ligger skjult deri, ligesom en Skat i en Ager. Naar man betænker de Skatte, som skjænkes os i Guds Ord, nemlig den sande Tro, Christum med sin dyre Fortjeneste, den Helligaand, Syndernes Forladelse, Retfærdighed og Salighed, hvo vilde vel da for al Verdens Sølv og Guld lade denne dyrebare Skat fare? Ak! du blinde Verden, der lader dig fornøie med Støv og Aske. Hvad du samler i dit Hjerte af Guds Ord, og beholder, det er din Skat og den bedste Deel, som ikke bliver taget fra dig; alt andet forlader dig, og bliver af dig forladt. For at vi nu ret kunde indtages af Kjærlighed til dette Ord, saa har vor Frelser i mange deilige Lignelser lagt os dets Kraft klart for Diet: Han ligner det ved et „Sennepskorn", hvilket er en liden Sæd, og dog bliver et stort Træ.[5]) Vi erfare ofte, at af et eneste Ord, som Hjertet, ligesom en god Ager modtager, bliver et stort Lys, Forstand, Lov og Priis, ligesom ogsaa af Evangelio er bleven saa stort et Træ, at det fast overskygger den ganske Verden. Han ligner det og ved „en Surdeig",[6]) der bringer Deigen som tilforn var stille til at gaae og til at hæve sig. Surdeien æder om sig, saa at et lidet Stykke deraf kan gjøre en stor Deig surr, og give Brødet en behagelig Smag. Saaledes er og det kjære Guds Ord; naar det træffer Hjertet, erfares deraf aandelige Bevægelser, brændende Andagt, og Hjertets Oplostelse. Det trænger igjennem Marv og Been, og heler og læger fra Grunden af. Det gjør, at vore Gjerninger tækkes Gud. Han ligner det ved et „Liggendefæ i en Ager"; dermed mener han: naar det ret bliver smagt, drager det Hjertet efter sig, som en Skat, og øver sin Kraft i Hjertets forborgne Afgrund, som en Skat i Ageren. Han ligner det og ved en „kostelig Perle". Hvo som

---

[1]) Rom. 1, 16. [2]) 1 Cor. 1, 21. [3]) Ps. 119, 72. [4]) Ps. 119, 72. [5]) Matth. 13, 31. [6]) Matth. 13, 33. [7]) Matth. 13, 44. [8]) Matth. 13, 45.

veed Perlernes Værd, han kjøber dem dyre; ligesaa, hvo der kjender det guddommelige Ords Kraft, at det opholder til det evige Liv, han giver gjerne alt sit Gods derfor. Men just af den Grund at faae smage dets Kraft, bliver det af saa Faa agtet høit og elsket. Det er intet Under, at den ikke kjøber Perlen, som ikke kjender den. Faa erfare den Flamme, som David var antændt af, da han sagde: „Jeg fryder mig ved dit Ord, som den, der finder stort Bytte".[1]) Naar Krigsfolket med Storm indtager en Stad, plyndre de den, og rive de allerkosteligste Sager til sig, saaledes blev David ganske opfyldt og indtagen af det guddommelige Ords Sødhed. Ak! at vi alle havde saadant et Hjerte.

Kjender du Skatten, da skal dit eget Hjerte drive dig til Taknemmelighed. Men desværre! desværre! den utaknemmelige Dientjener har altformange Brødre og Søstre iblandt vore saakaldte Christne, der saa hastig glemme den Gjeld og Angest, der tilforn laae tungt paa dem. Vi tænke ikke tilbage til vore Fædres Elendighed, som vare Hedninger, langt fra Gud og hans Naade, hvorledes de uden Trost, med Ak og Vee maatte fare ud af Verden. Vi betænke ikke, at mange fromme Sjæle i Pavedømmet, iblandt Tyrkerne og Barbarerne vansmægte efter Guds Ords Trost, som et tørt Land efter Regn. Hvor glade skulle de vel ikke blive, dersom de alene kunde høre een Prædiken om Christo; men vi have Prædikener i Overflødighed, derfor have de Fleste Modbydelighed for denne Manna. Den største Hob løber efter Forfængelighed og lader vel tyve Prædikener fare, naar den kun veed at vinde een Daler.

Mange mene, at det skal saa være, at Ordet skal prædikes, og ville ikke betænke, at hele Lande og Stæder ere efter Guds retfærdige Dom berøvede denne dyrebare Naade. Gud er dig ligesaalidet skyldig som de Andre, men at han giver dig det, og har taget det fra Andre, er hans Retfærdighed og Godhed. Ak! tænk nu selv efter, hvad kunde man vel have, begjære eller forlange bedre, end hvad en sand Christen har i Evangelio og Troen, hvorved han er vis paa, at hans Synder i Daaben ere ham forladte, at han er reen aftoet, retfærdiggjort og helliggjort for Gud, og saaledes allerede et Guds Barn og det evige Livs Arving? Dernæst om han har og føler Skrøbelighed og Synd (ja, om han end kunde overiles og falde), saa kan han igjen lade sig oprette, afløse, trøste og styrke ved Ordet og Sacramenterne; han har daglig Prædikener om hvorledes han i alle Omstændigheder skal troe og gjøre. Han kan i Nød bede og paakalde Gud, og have den visse Forjættelse, at Gud vil bønhøre og hjælpe ham. Hvad vil et Menneske forlange mere, eller hvad behøver han vel mere, end naar han veed at han er et Guds Barn ved Daaben, og har Guds Ord hos sig til Trost og Styrke imod Skrøbeligheder og Synder? mener du, at det er en ubetydelig Rigdom og Skat, naar du veed, at Gud taler selv med dig, og ved det udvortes Embede virker i dig, lærer, formaner, trøster, opholder dig, ja giver dig Seier over Djævelens, Dødens og alle dine Fienders Magt? „Ak! hvad havde vi", siger Doctor Luther, „ikke tilforn givet og anvendt, om vi kunde have havt en eneste Mand, som vi kunde have raadført os med i Samvittighedens Nød og Anfægtninger? Man sagde vel, naar En var bedrøvet eller havde en til Hjertet gaaende Nød, at han skulde søge Raad hos en fornuftig og forstandig Mand, og hvad han

[1]) Psal. 119, 162.

raadte ham, det skulde han efterfølge; men da var der ikke nogensteds saadan en forstandig Mand at finde, der kunde hverken sige eller raade noget hertil. Thi her kommer det ikke an paa et fornuftigt Menneskes Raad, men alene paa Guds Ord, som du kan trøste dig ved, og forlade dig saa fast paa, som om Gud selv aabenbarede sig for dig fra Himmelen. Der var Ingen iblandt os alle, endog iblandt os, der vare berømte høilærte Doctores i den Hellige Skrift, som kunde give en ret Trøst af Guds Ord og sige: det er Guds Ord, det vil Gud have af dig, i dette giver du ham Ære, i dette lader du dig trøste, i dette troer og veed du at han tilgiver dig dine Synder og vil ikke mere vredes paa dig. Havde der været saadan een, hvoraf jeg kunde have hørt dette, da vilde jeg derfor have givet alt det, jeg eiede, ja saadant et Ord havde jeg ret snappet til mig, og ikke forladt det for alle Kongers Ære og Krone; thi det havde ret opmuntret og oplivet mit Hjerte, ja mit hele Liv. Det skulde man tænke paa, og ikke forglemme at takke Gud derfor, og overregne, om man ellers kunde tælle dem, de fortræflige store Herligheder, som vi i alle Stykker ere berigede med; thi foruden Ordet have vi og „Bønnen" og „Fader Vor", saa at man veed, baade hvad og hvorledes man skal bede, hvilket nu, Gud ske Lov! ethvert Barn næsten veed, hvorimod vi tilforn alle, i Særdeleshed vi Munke, have pinet og plaget os med megen lang Læsen og Syngen, og dog ikke bedet anderledes, end Nonnerne pludre hen i Veiret deres latinske Psalter og som Gjæssene snadre.

Jeg har og villet være en hellig, from Munk, og beredet mig med stor Andagt til Messe og Bøn, men, naar jeg var allerandægtigst, saa gik jeg dog som et tvivlraadigt Menneske til Alters, og tvivlraadig gik jeg derfra igjen; naar jeg havde gjort det, jeg havde lagt mig selv paa til Bod, saa tvivlede jeg dog, og havde jeg undladt at gjøre disse Bodsøvelser, saa fortvivlede jeg. Jeg tænker selv paa den Tid, da jeg med al Flid studerede den hellige Skrift, da havde jeg gjerne givet alt det, som jeg havde, om nogen ret kunde have forklaret mig en Psalme, og naar jeg begyndte at forstaae et Vers, da meente jeg, at jeg var født paa ny: Derfor skulle vi hjertelig takke Gud for den store Naade og Gave, at vi igjen have Lyset, baade den hellige Skrifts rette Forstand og Kundskab i alle Sager; men det gaaer, og vil, desværre! nok gaae saaledes, som det gik hisset hos Corinthierne, der havde af Gud faaet i Overflodighed Gaver ved Paulus, men misbrugte dem skammelig, og viste sig utaknemmelige i høieste Grad; derfor bleve de ogsaa straffede, først ved falsk Lærdom og Forførelse, og siden endelig blev den deilige Kirke med det hele Land og Folk ganske forstyrret og ødelagt.

Saadan Straf skulde vi i høiere Grad trues med, den er allerede paa det allerstrækkeligste ved hærjende Krige og andre Plager, for Døren og banker, saa at vi vel bør med taknemmelige Hjerter og ret Alvor bede som Paulus takkede og bad for sine Corinthier, at Gud ville befæste dem indtil Enden, saa at de kunde være ustraffelige paa den Herres Jesu Christi Dag".[1])

Ak! hvem skulde vel troe, at der kunde gives saa ugudelige Folk paa Jorden, som skulle ville vise den største Utaknemmelighed imod Gud for de allerherligste og evigvarende Velgjerninger? men hvo og hvem de ere, ja hvor fuld Verden er af saadanne, det see vi desværre! for vore Øine, ikke alene iblandt dem, som

[1]) 1 Cor. 1, 8.

imod bedre Vidende og med frit Forsæt forfølge den engang kjendte Sandhed i Evangelio om Guds Naade, om Samvittighedens Trøst og om det evige Livs Forjættelse, hvilket er skrækkeligt, og den lyslevende Djævels Helvedes Ondskab, men endog iblandt os, som have annammet Evangelium, og rose os deraf, viser den store Hob sig saa skjændig utaknemmelig for dette Gode, at det ikke kan være noget Under, om Gud med Torden og Lynild, ja med alle hærjende Magter og Djævle fra Helvede slog ned iblandt os. Det var ret og billigt; thi Utaknemmelighed (siger St. Bernhard) er saadan en forbandet og skammelig Last, at den, ligesom en slem tør Vind udtørrer alle Naades og Velgjerningers Brønde hos Gud og Menneskene. Menneskene kunne ikke lide den, saa kan Gud meget mindre, Gud skulde overøse dig med al Naade og Godhed, baade aandelig og legemlig, og du vilde lige fuldt uden Afladelse gaae frem i din Ondskab, og misbruge kun hans Godhed, ham til Trods og Forhaanelse, og saaledes gjenstridig hente hans Vrede over dig; thi han kan ikke gjøre dig godt, naar du ikke takker ham; du støder selv hans Godhed fra dig, og huser den ikke. Her maa vel den Naades og Barmhjertigheds Kilde, som ellers evig udvælder til alle dem, som begjære den af Hjertet, imod dig udtørres og ophøre, saa at du intet kan nyde af den, der ellers vilde give dig Naadens Vand til Overflødighed. Ak! det er et stort Under, at det ganske Land ikke for længesiden er gaaet til Grunde, eller af Fiender ødelagt og fordærvet; thi en Helvedes fordømmelig Glemsomhed og Foragt for Naaden findes hos Mange. Ja, det er Under, at Jorden endnu bærer os, og Solen endnu lyser, eftersom det dog var billig at hele Himmelen blev sort og Jorden ufrugtbar paa Grund af vor Utaknemmelighed (herom taler Skriften i Psalmen 106); ligesom Sodoma og Gommorra ere blevne; thi disse Steder bære ikke et Løv eller Græs mere, men Alt er ganske ødelagt; at saadan Ulykke endnu ikke er skeet hos os, er for de faa fromme Christnes Skyld, som Gud veed om og kjender til; vi see dog allevegne, hvor vi vende os hen i alle Stænder, intet andet, end idel Synd, forskrækkelige Exempler paa Utaknemmelighed imod det kjære Evangelium: Konger, Herrer og Fyrster sætte sig imod hverandre, den ene ødelægger den anden uden at tænke paa den rette christelige Enighed, ved hvis Baand de skulde komme Landet til Hjælp, og bidrage Sit til, at den betrængte Kirke fik sig et Herberge og Sted, hvor den kunde være fri for Djævelens, Pavens, og andre Fienders Vold. De Store skalte og valte kun med deres Formue, uden at virke noget til Guds Sags Fremme; Borgere og Bønder ere gjerrige, aagre med deres Penge, og vise paa mange Maader Trods og Uvillie uden mindste Frygt og Straf; ja deres Synder raabe imod Himmelen, og Jorden kan neppe bære dem mere. Nu! hvorfor skal man tale meget herom? det er forgjæves at tale til Verden; her hjælper ingen Formaning; den er, vil være og blive Djævelens.

Ak! kjære Venner, takker, takker Gud. Er det ikke en stor Velgjerning, at eders Sjæle blive ved Ordet forløste fra Død, Djævel og Helvede? Hvo, som nu ikke elsker Guds Ord, han elsker ikke sin egen Salighed, dertil er intet andet Middel end Guds Ord. Sjælene maatte fortvivle, dersom Ordet om Syndernes Forladelse ikke blev dem forkyndet. — Jo længere derfor Guds Ord er fra Menneskets, jo nærmere er han Fortvivlelse og Fordømmelse; derfor tak, ja tak, kjære Sjæl, din Gud.

Den største Tak, som du kan vise Gud, er, at du holder hans Ord i Ære,

og gjerne hører det. Mange foragte det udvortes Ord, ligesom de behøvede det ikke, eller for længe siden forstode og kunde det. Gud kunde jo vel udrette alle Ting indvortes, uden det udvortes Ord, alene ved sin Aand; men han vil ikke gjøre det; men have Lærere til sine Medarbeidere, og ved deres Ord gjøre og udrette hvad, hvorledes og naar han vil. Efterdi da Lærerne have det Embede og den Ære, at de ere Guds Medarbeidere, saa maa ingen af os agte os saa lærde eller saa hellige, at vi skulle enten foragte eller forsømme den allerringeste Prædiken, thi vi vide ikke, naar Guds Time kommer, da han ved Læreren vil udrette sin Gjerning paa vore Sjæle; ingen veed, paa hvad Tid og Stund Gud vil røre enten hans eller en andens Hjerte, og oplyse det; thi det kan tit og ofte skee paa den Tid, som man mindst tænkte, og ved den Person, som man mindst havde ventet; thi „Aanden", siger Christus, „blæser hvor den vil", og rører Hjertet, naar og hvorledes den vil. Mange mene, at de kunne nok læse hjemme; men deri bestaaer ikke den rette evangeliske og apostoliske Maade, at lære og lade sig lære paa; i den levende Røst i hvilken den Helligaand er, skeer det. Til sine kjære Apostle siger Jesus: „I ere ikke de, som tale, men det er Eders Faders Aand".[1]) Derfor bliver Guds Søn kaldet et Ord, fordi han taler med os i og ved sit Ord, og har ogsaa ført sit Læreembede mundtlig. Saaledes bliver Johannes den Dober kaldet en raabende Røst og Apostlerne Christi Sendebud, fordi de ved Guds Ord med levende Røst skulde opvække Aanden i Menneskens Hjerter; ligesom Christus blæste paa sine Disciple, og gav dem den Helligaand, og Gud indblæste i Mennesket en levende Sjæl af sin Mund, saa vil han ved sit Ord, som af sin Mund, levendegjøre Sjælen. Derfor skal det være vor høieste Glæde, at vi kunne høre Guds Ord. Om en Fisk er frisk eller ikke, kan man see paa dens Gjæller; blege og stinkende Gjæller, vise at den er gammel og raadden, men røde og friske Gjæller, at den er frisk, og nylig optagen af Vandet. Hvor der er en naturlig Hunger, der er et frisk Legene; hvor der er en aandelig Hunger, en Længsel efter Guds Ords Hørelse, der er en sund Sjæl. „Hvo, som er af Gud, hører Guds Ord", siger Jesus.[2]) Ja, betænkte vi vor Elendighed, og den Trøst, som vi finde derimod i Ordet, vi skulde løbe derefter, som hungrige Hunde, og glæde os, naar vi alene kunde faae nogle Brødsmuler at smage; men Mennesket er forblindet af Djævelen, betænker det ikke, og dette er just Djævelens List. Det er ikke nok, at vi høre Guds Ord med Ørene, men vi maa ogsaa mærke det med Hjerterne, indvortes føle, erfare og smage det, som det udvortes lyder. Thi Gud har ikke givet os sit Ord til den Ende, at det alene skulde ligge os frugtesløst paa Tungen og i Ørene, men at det skulde komme til Kraft, og blive et levende Væsen i vore Sjæle; dertil udfordres Aandens indvortes Hørelse.

Udvortes alene at høre Ordet, det gjør Hyklere; men indvortes tillige ved Aandens Kraft, at høre det, det virker den sande Tro, som smager Kraften og Kjernen; thi sandelig, Gud lader ikke prædike for den udvortes Hørelses Skyld, efterdi den fører ingen Frugt med sig; men for den aandelige Hørelses Skyld, hvilken ogsaa Børn have, ja tit og ofte bedre, end de Gamle: thi det gaaer saaledes til med de Gamle i den aandelige Hørelse, at det ikke erfares saa meget ved

[1]) Matth. 10, 20. [2]) Joh. 8, 47.

mange Prædikener, men de kunne engang i en Prædiken finde det, hvoraf de evindelig have nok. Mange gaae til Kirke af Sædvane, at de ikke skulle regnes iblandt de Mennesker, som sætte deres Glæder i denne Verdens Goder, mange for at de kunne prange med deres Klædedragt, mange for, at de igjen kunne foreholde andre det, som de selv have hørt, ligesom Hønen, naar hun finder et Korn, kalder hun sine Kyllinger tilsammen at spise det, men bliver selv hungrig; andre fornøie sig i en Lærers ziirlige og med mange Konstord beprydede Tale, men drager ikke det deraf, der skulde tjene til Forbedring i deres Levnet, ei ulige dem, der ikke have andet af Blomsterne, end den blotte Lugt og Farve; Bien derimod veed at sue den bedste og sødeste Honning deraf. Guds Børn høre Lærerens Stemme med saadant et Sind, som den Syge, der længes efter sin Sundhed, hører paa det Raad hans Læge giver ham. Guds Ord virker ikke, naar det overfladisk bliver hørt, men naar det tages til Hjerte med andægtig Opmærksomhed. Naar Sjælen giver Agt derpaa i en ret stille Enfoldighed, med Bgjærlighed efter at vide, hvad den Helligaands Villie er, saa virker Gud det indvortes i Hjertet, som vi udvortes høre eller læse; da gaaer det ikke af uden Frugt.

At jeg nu kan blive de Skrøbelige skrøbelig, saa lægger noie Mærke hertil, I Enfoldige: Forend I komme i Kirken, da skulle I udrive af eders Hjerter alle verdslige Tanker. Det menneskelige Hjerte er saa engt og smalt, at det ikke paa eengang kan tage imod himmelske og jordiske Ting; to Fødder kunne ikke gaae i een Skoe, ei heller tvende Sværd i een Skede. Ageren maa ogsaa være ligesom Sæden; Ordet er idel Aand, som ikke forener sig med det kjødelige Hjerte; Aanden maa fatte Ordet. Naar man viser en Soe en deilig Eng fuld af Blomster, saa seer den ikke derefter, men æder Skarnet, og lader Blomsterne staae; saaledes sporger kjødelige Hjerter ikke meget efter Guds Ord, det er ikke deres Spise. Gud fylder alene de Hungrige. Petrus formaner: „Længes efter den aandelige og uforfalskede Melk",[1]) og Jesus siger: „Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed; thi de skulle mættes". Et verdsligsindet Hjerte føler ingen Hunger, hans Bug er fuld af Mask.

Naar I komme i Kirken, saa vender tillige eders Tanker ind i Hjertets Tempel, bereder eder til andægtig at høre Guds Ord ved at bede, synge og læse. Hertil tjener til Opvækkelse aanderige Bønner og Psalmebøger. Den blotte Læsen og Syngen vil ikke udrette det, men naar Diemedet opfyldes, som er, at man derved antænder Hjertet, opvækker Lyst og Andagt til at høre, saa er det saare nyttigt og godt. Naar Elisa ikke følte sig andægtig eller munter til guddommelige Ting, lod han hente en Harpespiller; derved blev han opvakt. David havde ogsaa forordnet, at der daglig paa allehaande Instrumenter blev spillet og sjunget i Templet, paadet at Folket skulle faae Lyst til at bede. Og jeg holder for, at vore gudfrygtige Forfædre ogsaa have sigtet dertil, i det de have forordnet, at der for Ordet prædikes, skal spilles og synges i Menigheden. Derfor vil og Paulus, at vore Sange skulle være yndige, for at de skulde destobedre føre os frem til Maalet; de maa derfor ikke være uden Smag og Lugt, men bringe baade sig selv og andre til at aabne Hjerterne for Herrens Røst. Rige, søde og opmun-

[1]) 1 Petr. 2, 2.

trende Sange, som enhver gjerne hører og synger, maa lyde i vore Forsamlinger.

Naar Prædiken begynder, skulle I ikke alene bede Gud, at han vil aabne eders Hjerter ved den Helligaand, oplyse Forstanden, at den maa forstaae hans Villie, men ogsaa, at han kraftig vil bøie Sindet til at fuldbringe hans hellige Villie. Davids Psalmer ere fulde af saadanne Bønner, især den dyrebare 119de Psalme: „Aabne mine Øine, at jeg maa see Undergjerninger af din Lov.[1]) Giv mig Forstand paa dine Buds Vei, og jeg vil grunde paa dine Undere.[2]) Herre! lær mig dine Skikkes Vei; og jeg vil bevare den indtil Enden.[3]) Bøi mit Hjerte til dine Vidnesbyrd.[4]) Lær du mig god Forstand og Kundskab, thi jeg troer paa dine Befalinger.[5]) Jeg er din Tjener; underviis mig, at jeg maa kjende dine Vidnesbyrd.[6]) Lad dit Ansigt lyse i din Tjener; og lær mig dine Skikke".[7])

Hører dernæst Ordet med saadan Andagt og Ærbødighed, som om Gud selv prædikede det af Himmelen; Aarsagen, hvorfor Ordet kun finder Indgang hos saa Faa er, at de see alene paa Lærerens Person, og antage Ordet som blotte Menneskeord. Deraf kommer saa mange Domme over Prædikenerne, eftersom Folk see hen paa Lærerens Person, Gaver eller Levemaade; truer og tordner han, saa forskrækkes dog kun Faa, efterdi, desværre! den største Hob tænker, at Helvede er ikke saa hedt, og Djævelen ikke saa sort, som Præsten siger; dersom nogen føler sig truffen, forbittres han vel endog over Læreren! trøster Præsten, saa har det heller ingen Virkning; thi en der var svag i Troen kunde vel sige: Ja, dersom Gud selv talede med mig, da vilde jeg tro. Men kjære Menneske! Lærerne ere Guds Medarbeidere, de ere Sendebud i Christi Sted, og Gud formaner (trøster, opvækker og opmuntrer) formedelst dem.[8]) Naar Menneskene arbeide udvortes i Ordets Tjeneste, saa er den rette Mester indvortes, nemlig, Gud og hans Aand, som er nær forenet med Ordet; naar det udvortes høres med Andagt, saa udretter Gud indvortes alt det, som Ordet lyder. Antager derfor Ordet, ikke som Menneskenes, men som Guds Ord! anseer Læreren i sit Embede ikke som et blot Menneske, men som en Guds Medarbeider, at eders Lærere kunde rose eder af det, som Paulus roste fordum sine Thessaloniker. Derfor takke vi og Gud uafladeligen, at, da I annammede det Guds Ord, som I hørte af os, antoge I ikke Menneskers Ord, men — som det sandelig er — Guds Ord, hvilket og kraftigen virker i Eder, som troe".[9])

Dersom I nu troe, at det er Guds Ord, saa giver nøie Agt paa hvert Ord som Læreren siger. Naar en stor Herre taler, saa tier enhver stille, og lægger Øret til. Ved Agtsomhed kunne vi holde vore Tanker samlede, at de ikke adspredes i andre udvortes Ting. Det er sandelig ikke saa let en Ting, at holde sine Tanker inde, og Hjertet reent fra alle verdslige Ting; thi Hjertet er saare uroligt; det veed ofte saa hemmeligen at stjæle sig ud, uden at vi neppe mærke det. Naar vi ønske at have den sødeste Andagt, vandrer ofte Hjertet fra os, og løber efter Verdens Forfængelighed. Dette erfarer ogsaa Guds Børn, de sukke over, at de ikke een Time kunne vaage med Christo, og neppe kunne bede et Fader Vor uden fremmede Tanker. David bruger i sin Bøn denne Talemaade:

---

[1]) Ps. 119, 18. [2]) Ps. 119, 27. [3]) Ps. 119, 33. [4]) Ps. 119, 36. [5]) Ps. 119, 66. [6]) Ps. 119, 125. [7]) Ps. 119, 135. [8]) 2 Cor. 5, 20. [9]) 1 Thess. 2, 13.

„Din Tjener har fundet sit Hjerte".[1]) Da maa vi løbe efter Gud med mange Suk og stor Omhyggelighed, at vi igjen ved Guds Naade kunde samle vore Tanker. Her maae vi vel med samme Mand sige af hans 119de Psalme: „Jeg foer vild, som det fortabte Lam, søg din Tjener".[2]) Dertil tjener nu Agtsomhed, at vi smukt i Stilhed holde vore Tanker samlede. Som det er med Bønnen, saa er det med Ordets Hørelse. I Bønnen binde vi, ved Agtsomhed Tankerne ved Ordet. Dr. Luther siger: „Det skeer mig ofte, at, naar jeg bekymrer mig allermeest for at have mine Tanker samlede, og ikke binder dem til Ord, saa ere de i et Øieblik hundrede Mile fra mig".

Saadan en jammerlig og elendig Ting er et Menneskes Hjerte; det svæver og vanker omkring, saa at hverken Vind eller Vand er mere bevægeligt og ustadigt. Dertil tjener ogsaa, at, naar vi høre Guds Ord, vi da holde vore Tanker samlede, at Hjertet deri forbliver roligt og ikke adspredes, thi ellers bliver Ordet meget snart borttaget og tilsidst ganske tabt. Vi maa hæfte Hjertet fast ved Ordet, ligesom man med sin Haand holder fast paa et Træ, at man ikke skal glide eller vakle. Ogsaa er det farligt, ikke at give Agt paa Ordet; thi strax kommer Satan, og river det af Hjertet, saa at det hverken efterlader Kraft eller Frugt, og da bliver det Sidste værre end det Første. Desuden veed ingen, ved hvilket Sprog af Bibelen han kan eller skal opbygges; derfor maae vi ikke lade noget gaae vor Opmærksomhed forbi, paa det at Guds Aands Virkning i vore Sjæle ikke skal hindres og vor Salighed gaae tabt.

Hvad I nu saaledes mærke ved den udvortes Hørelse, det maa Eders Hjerter fatte i Troen; thi Guds Ord maa saaledes udvortes høres, at Hjertet tillige erfarer en synderlig Forstand, Kraft og Oplysning. Ellers er det ikke anderledes end man slog Vand paa en Steen, den bliver udvortes vaad, men indvortes tør. Ved Ordet maae vi opfyldes med al Guds Fylde; thi ligesom den onde Aand, ved Slangens bedragelige Ord, gik ind i Evas Hjerte, og ligesom Mennesket ved sin Tale indprænter sit Begreb og sine Tanker, ja sig selv i dens Hjerte, som han taler med, saa gaaer Gud ved sit Ord ligesom ind i vore Hjerter. Hvo som nu antager Ordet i Troen, han har en levende Erfarenhed, og føler Gud saaledes i sit Hjerte, som han i Ordet er ham forestilt. I 4de Mosebog læse vi, at tilligemed Duggen faldt Manna af Himmelen; saaledes smager Hjertet af Ordet en guddommelig Kraft og Sødhed. Her bringer Et det Andet med sig, ligesom Duggen Manna. Dette Manna havde allehaande Smag hos sig efter Enhvers Lyst. Dette læse vi i Visdommens Bog: „Du fødte dit Folk med Englemad, og sendte dem Brød, beredt af Himmelen, uden Arbeide, som formaaede at give allehaande Lyst, og al begvemmelig Smag".[3]) Altsaa har Guds Ord allehaande Smag og Kraft, hvortil Mennesket vil bruge det, i Sorg og i Glæde. Denne Kraft maa den erfare, som hører det rettelig. Det kaldes „et Lys," thi det oplyser dit formørkede Hjerte, „et Brød", thi det mætter og vederqvæger din hungrige og matte Sjæl; „Viin", thi det glæder dit bedrøvede Hjerte; „en Lægedom", thi det heler dit sønderknuste Hjerte; „en Hammer", thi det sønderslaaer dit haarde Hjerte, og gjør det blødt; „en Ild", thi det optænder dit kolde Hjerte til Kjærlighed. Erfarer du ikke dette, saa hører du Ordet forgjæves. Hvad hjæl-

[1]) 2 Sam. 7, 27. [2]) Ps. 119, 176. [3]) Visdb. 16, 20.

per dig en smuk Blomst, naar du hverken tager Kraften eller Lugten deraf? hvad nytter dig Skallen, naar du ei faaer Kjernen at smage? den blotte Lyd af Ordet vil ei gjøre det. Guds Rige bestaaer ikke i Ord, men i Kraft. Derfor skulle vi ikke prædike tomme, udsmykkede Ord, men idel guddommelig Kraft. Et hvert Sprog, ja Ord i Skriften maa saaledes tygges, at man erfarer Saften og Kraften deraf. Nu, hvad skulle vi tale mere herom? vi maae mere begræde denne Jammer, end beskrive den. Ak vee! vee! de kjødeligsindede Lærere, der prædike hen i Veiret, hvad der falder dem ind, og hvad der behager dem, ei agtende at vinde Christus, men sig selv; de skulle engang bitterlig komme til at undgjælde det! Er det ikke saa, at, om Christus vilde række dig en Skaal fuld af sit hellige Blod, og sige: Forvar mig dette vel, at ikke en eneste Draabe deraf spildes, saa maatte du jo vel passe paa og vaage derover. Nu, den ringeste Sjæl er dyrebarere, end saadan en Skaal fuld Blod; thi for enhver Sjæl har Christus udøst alt sit Blod: hvorledes vil Regnskabet engang falde tungt for dig? Imidlertid er det ikke den ædle Sæds Skyld, at den hos den største Deel af Tilhørerne bliver krafteløs, men Skylden er hos den onde Ager. Ordet finder sjelden et godt Hjerte, hvori det kan virke. Man bliver ikke reen ved det at man haver meget Vand, og man bliver ikke mæt ved det, at man har meget Brød, men det kommer an paa Brodets Kraft og Vandets Virkning. Vi have, Gud skee Lov! Ordet i Overflødighed iblandt os, ja i en saadan Mængde, at de Fleste ere kjede deraf, som af en ækel Spise. At høre Prædiken, vil ikke gjøre det; thi I maa være forsikrede paa, at der ligge mange i denne Time i Helvede, som ogsaa have hørt Guds Ord. See derfor til, at det prædikede Ord bliver opfyldt i Troen.

Men Troen kan ikke blive skjult, den bryder frem, og lader sig see i Liv og Levnet. Troen virker kraftig formedelst Kjærlighed.[1]) Derfor maa Ordet saaledes høres af eder, at I ved dets Kraft forbedrer eders Liv og Levnet. De ere ikke de rette Tilhørere, som alene høre Ordet, og kunne tale derom, som Nonnerne om deres Psalter; paa saadan Maade hører og Djævelen Ordet, og kan det bedre, end vi; men Ordet er en saadan Lærdom, som maa blive i vor Forstand et levende Lys, i vor Villie en levende Kraft og Forandring, i vore Hjerter Sjælens levende Rørelse, og Tankernes levende Opløftelse, Mundens levende Stemme, og i vor Vandel en levende Gjerning. Det maa ikke bestaae i en konstig Tale, heller ikke i en død Kundskab, men i en indvortes Troens Følelse og i en udvortes Troens Øvelse. Det er det antagne Ords rette Frugt, derfor kaldes det „en Sæd", at det maa voxe i os til en ædel Frugt, til en ny Skabning.

Ligesom Sæden dør i Ageren, saa maa Ordet døde Kjødet og dets Lyster. Og ligesom Sæden i Ageren faaer et nyt Liv og et nyt Udseende, saa maa Ordet fornye vor Aand, at den faaer Lyst til himmelske Ting, til at kjende, elske, love og tilbede Gud, og gjøre guddommelige, himmelske Gjerninger. Enhver maa høre Ordet saaledes, at det bringer Frugt i Hjertet; thi ligesom Adam er et forgiftet Træ i os, der bærer Syndefrugter til Fordærvelse, saa maa Christus og hans Ord være en hellig Sæd i os, der bærer Retfærdigheds Frugter til Livet. Ordet giver os at smage Frugterne af Livsens Træ, Jesus Christus, hans Kjærlighed, Taalmodighed, Sagtmodighed, Ydmyghed, Venlighed og Hengivenhed.

---

[1]) Gall. 5, 6.

Denne Smag forandrer os, saa at vi blive sindet imod vor Næste, som Christus imod os. Hvor deiligt er ikke et Træ, der sees fuldt af Frugter; saaledes er og den Sjæl, der er „opfyldt med Retfærdigheds Frugter, som virkes ved Jesum Christum, Gud til Ære og Lov".[1]) Enhver see derfor til, at det ikke rammer ham, som der staaer: „Jorden, som drikker Regnen, der ofte falder paa den, og bærer Vexter, tjenlige for dem, af hvilke den dyrkes, faaer Velsignelse af Gud; men den, som bærer Torne og Tidsler er ufrugtbar og Forbandelsen nær, og Enden med den er at brændes".[2]) Ligesom enhver Gartner, der planter Træer og Viinstokke, søger efter Frugter paa samme; saaledes kommer og Gud til enhver af os, og søger efter Frugter af sit Ord; finder han ingen, eller ikkun onde Frugter, saa gaaer det os ikke anderledes end Viingaarden, hvorom der staaer hos Esaias:[3]) At Herren vilde lade den ligge øde, og hverken nedsende Regn eller Dug: og som det gik Figentræet, der blev forbandet, fordi Herren ikke fandt nogen Frugt derpaa.[4]) Enhver prøve derfor sig selv. Hvad skal Regnen paa Jorden andet, end frugtbargjøre den? Guds Ord er en naadig Regn, der gjør Sjælen frugtbar til alle gode Gjerninger i Christo. Saaledes synger Moses: „Som Regnen min Lærdom skal dryppe, som Duggen flyde mit Ord; som Regnskyl over Græsset, som Støvregn over Planten"![5]) Den hellige Jacob taler om Ordets unyttige Tilhørere saaledes: „Dersom Nogen er Ordets Hører og ikke dets Gjører, han er lig en Mand, der betragter sit naturlige Ansigt i et Speil. Thi han betragtede sig selv og gik bort og glemte strax, hvordan han var".[6]) Hvad hjælper det mig, at jeg træder for Speilet, og seer Skarnet i mit Ansigt, naar jeg ikke strax tvær det af? At høre Guds Ord, og ikke at gjøre det, hjælper ei alene intet, men det tjener endog til største Fordømmelse. Jesus siger: „Den Tjener, som veed sin Herres Villie, og ikke bereder sig, og ikke gjør efter hans Villie, skal faae mange Hug".[7]) Ak! sandelig, det ugudelige, uchristelige og djævelske Levnet er ikke den ringeste Aarsag, hvorfor Gud tager sit Ord bort. Hvorledes kan Christus og hans Ord blive der, hvor man ikke vil leve i Christus efter hans Ord, ja hvor Djævelen regjerer, og hvor man gjør alt det, som man kan ophitte, tvertimod Guds Ord? Dette hellige Ord maa derfor bevares med en hellig Vandel. Paulus slutter: At „efterdi Hedningene have syndet tvertimod Naturens Lov, saa har og Gud givet dem hen i et Sind, som ikke duer",[8]) meget mere skal det ramme os, naar vi synde imod Evangelium. Ligesom den legemlige Spise hjælper ikke, naar den ikke forvandles til Kjød og Blod, saa hjælper Guds Ord os ikke, naar det ikke forvandler vort Liv og Levnet.

Naar I nu høre Guds Ord med saadant et Hjerte, saa grundfæstes det ogsaa i eders Hjerter. Mange Mennesker ere ligesom et Sol; naar man holder det ned i Vandet, bliver det strax fuldt af Vand, men naar man drager det op igjen, beholder det intet deraf. Om saadanne Tilhørere taler Syrach: „En Daares Indvolde er som et brudt Kar, og han kan ikke beholde nogen Kundskab".[9]) Bærer derfor omhyggelige, kjære Christne! at I ikke alene høre Ordet, men og bevare det. De tre Kjendetegn paa en god Ager, ere, at høre Ordet, bevare det, og bære Frugt deraf i Taalmodighed. De som øse Vand op, de fylde ikke alene

---

[1]) Phil. 1, 11. [2]) Ebr. 6, 7. 8. [3]) Es. 5, 5. 6. [4]) Matth. 21, 19. [5]) 5 Mose. 32, 2. [6]) Jacob 1, 23. 24. [7]) Luc. 12, 47. [8]) Rom. 1, 28. [9]) Syrach 21, 15.

deres Kar ved Brønden, men de see og til, at de bære det forsigtig hjem, at ikke Karret skal gaae itu, og benytte Vandet paa bedste Maade. Guds Ord er en levende Vandkilde, vi maa nok øse deraf med tomme Kar, men de maa ikke bæres tomme derfra. Hvad hjælper det, om du ved Prædikestolen fylder din Krukke, og fatter Guds Ord i Hjertet, naar du igjen spilder det paa Veien, og gaaer saa hjem igjen med et tomt Hjerte; hvad Nytte har du da vel af saadan en Prædiken? I det gamle Testamente maatte Himmelbrødet gjemmes og forvares i en Krukke; saadan en Krukke maa dit Hjerte være, hvori den dyrebare Skat og kostelige Livets Balsam, Guds Ord, maa bevares. Derfor lærer Paulus, „at vore Hjerter skulle være Guds Tavler, hvori hans Ord er skreven (ligesom Loven i Steentavler) med hans Helligaands Finger".[1]) Denne Skrift lader sig ikke saa let udslette, naar vi ikkun selv vil bevare den vel, men hvis ikke, kunne vi letteligen tabe baade Ordet og Troen: thi vi bære dette Liggendefæ i skrøbelige Leerkar, paa det den overvættes Kraft maa være af Gud, og ikke af os selv. Enhver forvarer jo sin bedste Skat, og sørger derfor; og Tyvene grave ogsaa meest efter den bedste Skat. Djævelen lurer paa vor Skat, og med stor Aarvaagenhed og List søger Dag og Nat at bryde ind. Til Romerne siger Paulus: „Vær ikke hovmodig, men frygt! See derfor Guds Godhed og Strænghed: Strængheden mod dem, som ere faldne; men Godheden mod dig, om du bliver ved i Godheden, ellers skal du og afhugges".[2])

Naar man vil fordærve et Træ, at det skal visne, da antaster man Roden. Guds Ord er Roden, deraf maa Saligheden voxe; kan Satan komme saa vidt med os, at han kan faae Ordet revet af Hjertet, saa maa det ganske Træ visne og udgaae. Naar I derfor gaae af Kirken, saa skulle I besegle Ordet i Hjertet med en stærk Tro og en ivrig Bøn; thi Bønnen er den rette Vægter, der fordriver Tyven, nemlig Djævelen, at han ikke bryder ind at stjæle Skatten: Saadanne herlige Sukke og saadanne alvorlige Forsætter er Davids 119de Psalme fuld af: „I mit Hjerte har jeg gjemt dit Ord, at jeg ikke skulde synde mod dig".[3]) „I dine Skikke vil jeg fryde mig, og dit Ord vil jeg ikke glemme".[4]) „Lær mig, Herre, dine Skikkes Vei, og jeg vil bevare dem indtil Enden".[5]) „Underviis mig, saa vil jeg holde din Lov, og bevare den af ganske Hjerte".[6]) „Boi mit Hjerte til dine Vidnesbyrd, og ikke til Vinding".[7]) „I Evighed vil jeg ikke glemme dine Bud, thi i dem har du gjort mig levende".[8]) „Jeg gaaer altid med Liv i Haand; men din Lov glemmer jeg ikke".[9])

For at denne Skat desbedre kan bevares i Hjertet, da maa du hjemme betragte, hvad du har hørt i Kirken; læs den ovenanførte Psalme igjennem, saa bliver David dit Forbillede. Han søger Ordet, han længes derefter, han haaber, han takker derfor, han glæder og fryder sig deraf, han trøster og vederqvæger sig dermed, han har sine Raadmænd deri, ja sin Trøst, sin Glæde, sin Hjælp, sin Styrke, sin Skat, sin Beskjærmelse, sin evige Arv, sin Rigdom over alt Guld og Sølv, sin Viisdom og Klogskab, sin Ære, ja sit Liv og sin Salighed. Retskafne Ordets Tilhørere ere i Loven afbildede i de rene Dyr, der tygge Drøv; thi de tænke ofte paa en Prædiken, igjentage den, og bringe den, ved aandelig Betragtning, til

---

[1]) 2 Cor. 3, 3. [2]) Rom. 11, 20. 22. [3]) Ps. 119, 11. [4]) Ps. 119, 16. [5]) Ps. 119, 33. [6]) Ps. 119, 34. [7]) Ps. 119, 36. [8]) Ps. 119, 93. [9]) Ps. 119, 109.

Hjerte. "I Betragtningen bliver Hjertet saa oplyst og stadfæstet, at Mennesket lod sig vel hellere tusinde Gange dræbe, end modvillig synde imod Guds Ord. Ved saadan en Betragtning kommer der en levendegjørende Saft i Hjertet, der understøtter, nærer og vedligeholder Andagten. Det hjælper ikke, at Maden kommer ned i Maven, med mindre den ved den naturlige Varme fordøies, smeltes og ledes ud til alle Lemmer. Saa maa Guds Ord i Sjælen ved Betragtningers Ild, fordøies, og i alle dens Kræfter udbredes. Hvad Salomon befaler Børn, i Hensende til deres Forældres Ord, det maa Guds Ords Tilhørere sætte i Værk: „Bevar, min Søn, din Faders Bud, og forlad ikke din Moders Lov. Bind dem stedse paa dit Hjerte, knyt dem om din Hals. Naar du vandrer, skal den føre dig, naar du ligger, bevare dig, naar du opvaagner, tale med dig".[1]) Saa er da Guds Ords hellige Betragtning ikke alene en nødvendig Øvelse baade for Skrøbelige og Stærke, Lærde og Ulærde, der rigelig lære alt det, som er fornøden til Salighed, og aldrig kunne udlæres, men endog det Middel, hvorved han vil meddele os Troen og den Helligaand, som Paulus siger: „Troen er af Forelsen".[2]) Og Frugten følger visselig derpaa, naar det kun er et Menneskes Alvor, omendskjøndt Hjertet af Begyndelsen er koldt og tørt, naar man dog kun bliver ved, og farer fort, saa gaaer det ikke forgjæves af, at det jo ledsager og forbedrer de Vanvittige og Vildfarende, styrker de Svage, og endelig opvarmer og oplyser Hjertet, at Christus i Skriften snart kan forstaaes og kjendes. Og om der aldrig var anden Nytte derved, saa skulde vi dog af den Grund opmuntre hverandre til gjerne at omgaaes dermed, at vi dermed glæde Christus og gjøre en Gud velbehagelig Gudstjeneste, og vide, at han i Sandhed ikke er langt fra os, hvilket han selv har lovet: „Hvor To eller Tre ere forsamlede i mit Navn, der er jeg midt iblandt dem".[3]) De hellige Engle ere da i Sandhed med ham omkring os, og have deres Lyst og Glæde deri, og Djævelen bliver derimod dreven bort og maa vige, som han maatte vige for Christo, da han stod ham imod med Guds Ord. Man læser Exempler herpaa i en gammel Eremit, som havde besynderlige Syner og Aabenbaringer af Gud, at, saa ofte han var iblandt unge Mennesker, og hørte dem tale med hinanden, saae han, naar de talede om Skriften og de guddommelige Ting, at en heel Deel deilige Drenge sloge sig i Selskab med dem, og at disse glædede og frydede sig med dem; men derimod, saasnart de dreve letfærdig og unyttig Snak: at de fulde af Bedrøvelse vendte sig fra dem, og nogle skidne sorte Svin kom ind iblandt dem, og væltede sig ind paa dem ꝛc.

Endelig, naar I selv have fundet Opbyggelse i Ordet, da bør I igjen opbygge eders Brødre. Et Lys maa antænde et andet. Det er ingen Christen, der ikke bekymrer sig om, enten hans Medchristen kommer efter eller bliver tilbage. Sande Christne ligge Dag og Nat paa deres Knæ, raabe og skrige, at Guds Navn ikke alene iblandt dem, men endog hos Andre, maa helliges, at Guds Rige maa ikke alene komme til dem, men og til Andre. Det er sande Christnes høieste Glæde, naar de ved Ordet kunne vinde en Sjæl, og føre et Faar til Christi Faarestie. David siger: „Jeg vil lære Overtrædere dine Veie; og Syndere skulle omvende sig til dig".[4]) Og Frelseren siger selv til Peder: „Naar du engang omvender dig, da styrk dine Brødre".[5]) Det er den rette christelige Kjærligheds

[1]) Ordsp. 6, 20. 21. 22. [2]) Rom. 10, 17. [3]) Matth. 18, 20. [4]) Ps. 51, 15. [5]) Luc. 22, 32.

Natur, at den gjerne meddeler sig selv til Andre. Hertil tjener, at Guds Børn allevegne tale hinanden til indbyrdes om Guds Ord, om Psalmer, Lovsange og aandelige Viser, som ere opbyggelige for Sjælen.[1]) Det som Apostelen Paulus skriver til Colossenserne, det angaaer ogsaa os: „Lader Christi Ord boe rigeligen iblandt Eder, i al Viisdom, saa I lære og paaminde hverandre med Psalmer og Lovsange og aandelige Viser".[2])

Hos Verdensbørn er Ordet alene som en Nattegjæst i et Herberge, men hos Gudsbørn har det sin faste Boepæl. Verdensbørn høre vel tusinde Prædikener, uden Forstand, ja vel drive Spot dermed: En Christen forstaaer det bedre, og fores ved saadan Forstand til det himmelske Livs Viisdom. Hos Verdensbørn finder Ordet liden Indgang; de agte det ikke, og tænke saare lidet derpaa: Gudsbørn derimod have deres Lyst deri, og tale derom Dag og Nat; ja, de have ikke alene selv Lyst deri, men de forlyste og Andre dermed; de undervise de Enfoldige, de trøste de Bedrøvede, de styrke de Svage, de straffe de Halstarrige og opreise de Faldne, alt af Guds Ord; ja sande troende Gudsbørn holde sig tilsammen, og opmuntre den ene den anden til Gudsfrygt ved en hellig Samtale. Ved saadan gudelig Samtale maa den ene være den anden til Nytte, at Andagtens Ild derved kan optændes. Derfor ønsker David: „Lad dem vende sig til mig, som dig frygte, og som kjende dine Vidnesbyrd".[3]) Gudsbørn, i hvis Hjerte er en sand Gudsfrygt, forstaae hinanden lettelig, efterdi de ere forbundne i een Aand med hverandre, blive oplyste og drevne af een Aand; der holder den ene sig til den anden, og den ene ønsker sig den andens Venskab og Kjærlighed: Ligesom i Naturen Lige søger sin Lige ved en forunderlig forborgen Tilbøielighed, saa hænge gudfrygtige og himmelsksindede Hjerter ved hinanden; og det er fornøieligt at see Gudsbørn ofte at komme sammen, at tale med hinanden om Christi Rige, efterdi deres Hjertes Omstændighed driver dem. Der er den himmelske Faders Velsignelse, som Jacob siger: „Samler eder, mine Børn, at jeg, eders Fader, kan velsigne eder".[4]) Der er den Herres Jesu Venskab. Selv siger han: „Dersom to af eder blive enige paa Jorden, om hvad for en Sag det er, at de ville bede, skal det vederfares dem af min Fader, som er i Himlene: Thi hvor To eller Tre ere forsamlede i mit Navn, der er jeg midt iblandt dem".[5]) Der er den Helligaands Nærværelse, som der staaer skrevet om Apostlerne, at de bleve opfyldte med den Helligaand, da „de vare eendrægtigen tilsammen".[6]) „Men Taalmodighedens og Trostens Gud give Eder, at have eet Sind iblandt hverandre efter Christum Jesum! At I eendrægteligen med een Mund kunde prise Gud og vor Herres Jesu Christi Fader".[7]) Hvilken være Ære og Kraft fra Evighed og til evig Tid, Amen.

---

[1]) Eph. 5, 19. [2]) Coll. 3, 16. [3]) Ps. 119, 79. [4]) 1 Mosb. 49, 1. [5]) Matth. 18, 19. 20. [6]) Ap. Gj. 2, 1. [7]) Rom. 15, 5. 6.

Det 10. Capitel.

Om den i Nadveren spisende og skjænkende Guds Kjærlighed.

Saa stor er Guds Kjærlighed, at han lader sig ikke nøie dermed, at han i sit Ord lover at give os alt Godt, men han vil og give os sig selv; det er den høieste Grad af Kjærlighed. Dertil har han indstiftet den hellige Nadvere, at han der vilde blive din egen, og du skulde bekomme din bedste Skat i dig. Høiere kan Kjærligheden ikke stige, end naar den giver os sit eget Blod, og lader sig æde og drikke af os. Naar nogen forskriver sig til dig med sit eget Blod, for at stadfæste sin Kjærlighed, det er Pant nok. Den hellige Nadvere er en Haandskrift, skreven med Christi Blod, som forsikrer dig om hans Kjærlighed. Til den Ende er den og indstiftet under Æden og Drikken, at han kunde indlemme og indplante sin Kjærlighed med sit Blod i dit Hjerte. Vi æde og drikke hans Kjærlighed, den bliver vor Manna og Viin, vor Styrke, Vedervægelse og Fornøielse: Denne Kjærlighed overgaaer al menneskelig Fornuft og Forstand, og burde billig igjennemtrænge og saare alle Menneskers Hjerter. Kjærlighed forener sig gjerne med den, som den har kjær, om den ellers er reen, brændende og uforfalsket. Et Menneske vender alle sine Tanker, Sandser, Forstand, Hukommelse, Villie og Indbildning paa det, som han elsker, ja han lever fast mere i det, som han elsker, end i sig selv. Efterdi nu Christus elsker os med en fuldkommen Kjærlighed af alle Kræfter, saa vil han gjerne forene sig med os, at han kan blive een Aand og eet Legeme med os, og vi med ham. Derfor har han og indstiftet den hellige Nadvere under Spise og Drikke; thi ligesom Maden forenes med den, som spiser den, saa og her: Jesus siger: „Hvo, som æder mit Kjød, og drikker mit Blod, han bliver i mig, og jeg i ham".[1]) Ligesom en Podeqvist, der indpodes i en Stamme, bliver eet Legeme med den samme, saaog vi med Christo. I denne Forening meddeler den Herre Jesus sin Levekraft, ligesom Grenen drager den Saft til sig af Viinstokken, hvoraf den lever og grønnes. Det er og et kraftigt Bevis paa vor Opstandelse efterdi ikke alene Christi Aand boer i os, men vi blive og deelagtiggjorte i hans levendegjørende Kjød. Ingen nærmere og inderligere Forening kan findes. Efterdi Kjærligheden her meddeler sig selv og sit Hjerte til Eiendom, saa er den ogsaa tilbøielig til at gjøre den, som den elsker, alt Godt. Derfor findes den aldrig ledig, men søger altid Leilighed, hvorledes den kan gjøre den Godt, som den elsker. Hvor stor maa da ikke Christi Kjærlighed være? thi til den Ende har han indstiftet det hellige Sacramente, paadet han kunde nedsænke sig selv med al sin Naade i os, og ganske venlig indprente den i os. Naar vi

[1]) Joh. 6, 56.

æde hans Kjød, og drikke hans Blod, saa bekomme vi dermed alt det, som han derved har forhvervet os, nemlig Syndernes Forladelse, Guds Naade, og alt det, som han selv er. Det er den dryppende Honningkage, og den deilige Honning og Melk, som Brudgommen siger at være under Brudens Tunge.[1]) Ligesom vi med det adamitiske Kjød og Blod tillige modtage Synden, og i Synden al Jammer og Elendighed, saa bekomme vi tillige med Christi Kjød og Blod de Naadens Skatte, som os i og ved Christum og hans dyre Fortjeneste ere forhvervede. „Christus er bleven os af Gud Viisdom og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning".[2]) Alt dette bliver Christus mig og dig ved Troen i den hellige Nadvere. Thi hvor der er en Forening, der maa og være et Samfund. Hvad Sjælen er for Legemet, det er Christus for Sjælen.

Denne Forening gjør ogsaa, at Elskeren efterlader sin Elskte et Kjendemærke, som et Pant paa hans Kjærlighed; thi han vil gjerne forblive i hendes Ihukommelse. Derfor skjænker Brud og Brudgom hinanden en Tankering, efterdi deres Hjerter ere forbundne i Kjærlighed. Hvad er dette himmelske Maaltid andet end et Ihukommelsesmaaltid og Kjærlighedspant? „Dette gjører til min Ihukommelse".[3]) Vi have givet Christo vort Kjød og Blod, da han blev et Menneske. Denne Tankeseddel har han bragt med sig i Himmelen. Han kan ikke forglemme os: hans Manddom er den Bog, hvori vort Navn staaer skrevet; han har i Nadveren givet os det samme Pant igjen, som han har faaet af os; dette er igjen vor Tankeseddel paa Jorden. Saa ofte vi gaae til den hellige Nadvere, tænke vi paa vor Jesum med Smerte og Glæde. Det gjør os ondt, at dette hellige og ubesmittede Lam maatte saa jammerlig døe for vore Synders Skyld; det glæder os, at vi i dette Lams hellige Kjød bekomme saa sød en Spise, og i hans hellige Blod saa dyr en Løsepenge. I vores Tankering er udgravet de Ord af Salomons Høisang: „Min Kjæreste er min, og jeg er hans".[4]) Han er vores; thi vi æde og drikke ham; vi ere hans; thi han bærer vort Kjød og Blod paa sig.

Den Elskende er gjerne hos den Elskte; skulle de skilles ad, gaaer det ikke af uden Sorg og Smerte. Brud og Brudgom vil gjerne være tilsammen, at de kunne omfavne og kysse hverandre. Hvor nødig lader et Barn sig ikke rive fra sin Moder? Det gjør altsammen Kjærlighed! Det gaaer sjelden af uden Smerte og Taarer, naar Ægtefolk, som hjertelig elske hverandre, blive ved Døden revne fra hinanden. Efterdi Christus elskede de Troende, vilde han og gjerne blive hos dem; efter den synlige Nærværelse kunde det ikke skee; thi i det guddommelige Raad var det besluttet, at han skulde blive et Menneske, prædike for Verden, døe paa Korset, staae op fra de Døde, og derefter fare til Himmels; derfor maa det skee paa en usynlig og forborgen Maade i Troen, og til den Ende har han selv indstiftet Nadveren. Simons Troes Arme omfavner, Davids Troes Øine seer, og Brudens Troes Mund kysser og smager den Herre Jesum i Nadveren. Ak! hans brændende Kjærlighed kunde ikke bære det over sig, at han saa længe, indtil den yderste Dag, skulde være borte fra os.

Betragte vi den salige Nytte, som vi have af dette himmelske Maaltids værdige Brug, saa skinner atter Guds Kjærlighed ind i vore Hjerter. Her finde vi en Bestyrkelse og Vedergvægelse for vor Tro; thi det er et Pant paa Christi

---

[1]) Høis. 4, 11. [2]) 1 Cor. 1, 30. [3]) Luc. 22, 19. [4]) Høis. 2, 16.

Kjærlighed, Forløsning og Forsoning med Gud, Syndernes Forladelse, den høieste Forening med Christo og alle hans Lemmer, en Forsikring paa vore Legemers Opstandelse til det evige Liv. Hvad kunde vel kraftigere styrke vor Tro, end Jesu bittre Lidelses Ihukommelse. Ak! naar en arm bedrøvet Synder hører disse Ord: „Tager, æder! dette er mit Legeme, som brydes for Eder. Denne Kalk er det nye Testamente i mit Blod; dette gjører, saa ofte som I det drikke, til min Ihukommelse"![1]) ja til min Døds Ihukommelse, hvorved du er forligt med Gud; sandelig, det opblæser Troens Gnist igjen, opvækker Andagt og kraftige Sukke til Gud. At der ere saa faa af vor Tids Christne, der erfare dette, kommer deraf, at de gaae til Guds Bord kun af Sædvane, eftersom de have deres Syndekarvestok fuld, men ikke af den Grund, at den Helligaand ved en hemmelig Angest og hjertelig Begjærlighed driver dem dertil; thi efterdi de ikke bringe megen Bedrøvelse eller Skrøbelighed med sig, saa faae de og liden eller ingen Bestyrkelse i Nadveren. Det er alene de Sørgende, som Trøsten loves,[2]) og alene dem, der have ondt, der forjættes Hvile; hvor der hverken er Bedrøvelse eller Sorg, der kan hverken Trøst eller Vederqvægelse finde Sted. Steenhjertet maa blive blødt, skal Gud udøse sin Balsom deri. De, som trykkes af Synden, og erfare derved Frygt, Tvivl, Angest og Bedrøvelse, de erfare alene, hvad Trøst og Styrke der ligger i Nadveren; for de Andre er den ei anderledes, end en forseglet Bog, en Skat i en Ager.

Ligesom dette himmelske Maaltid styrker Troen, saa antænder og formerer det Kjærlighed til Gud og Næsten. Hvad Gud angaaer, saa lokker han os hermed, ligesom en Fader lokker sit Barn til sig med en sød Spise. Børnekjærlighed er svag og ufuldkommen, derfor maa Faderen kjøbe dem til sig ligesom med et sødt Æble eller Sukker. Efterdi vor Frelser da veed, at vor Kjærlighed er endnu en spæd og svag Barnekjærlighed, saa har han bestemt for den, som for et svagt Barn, det søde Himmelbrød, og giver den den søde Himmeldrik. Naar de smage den, løbe de til ham, omfavne og kysse ham, som et Barn, naar Faderen rækker det Sukker. I Christi Kjærlighed er en magnetisk Kraft, der kraftig rører vore Hjerter og drager dem efter sig. Hvad Næsten angaaer, saa giver Christus sig i Nadveren saaledes til Eiendom, at vi igjen skulle gjøre vor Næste det samme; thi vi ere og skyldige at lade see Sacramentets Nytte og Kraft, og bevise, at vi til Nytte have bekommet det. Men det er den rette Frugt, at vi igjen lade os æde og drikke, ligesom vi have ædet og drukket den Herres Christi Legem og Blod, og sige til vor Næste: „Tag hen, æd og drik", saa at du kan vise, at det ikke er Snak, men ret Alvor, at du saaledes overgiver dig med alt dit Liv, ligesom Christus i disse Ord med alt det, som han har gjort imod dig; thi han vil sige saa meget: Der er jeg selv, med alt hvad jeg har, jeg er hengiven for dig; denne Skat skjænker jeg dig; naar dig fattes, saa skal mig og fattes; der har du min Retfærdighed, mit Liv og min Salighed, at hverken Synd eller Død, Helvede eller nogen Ulykke skal overvælde dig; saa længe jeg er retfærdig, og lever, saa længe skal du og blive from og levende. Saadanne Ord siger han til os; dem maae vi fatte, og sige til vor Næste, ei alene med Munden, men ogsaa i Gjerningen: See, min kjære Broder! jeg har bekommet min Herre; han er min, og i ham har jeg overflødigen nok og al Rigdom; saa tag du nu og

[1]) 1 Cor. 11, 24. 25. [2]) Matth. 5, 4.

hvad jeg har, det skal alt være dit, og jeg vil sætte det til for din Skyld; ja om det var fornoden, at jeg skulde dø for dig, saa vil jeg og gjerne gjøre det. Dette Maal er os her i Sacramentet foresat, at saadan Adfærd maa vise sig i os imod vor Næste. Det er vel saa, at vi ikke bringe det saa vidt, at vi skulle blive saa fuldkomne, at En skulle sætte sin Sjæl, Legeme, Gods og Ære i Stikken for en Anden; vi leve i Kjødet, det er saa dybt rodfæstet i os, at vi ikke kunne give dette Tegn og Beviis saa reent, som vi burde. For den Mangels Skyld har da Christus indstiftet Sacramentet til Øvelse for os, paa det at vi der skulle hente det, som vi mangle. Thi hvad vil du ellers gjøre, naar du ikke finder dette hos dig? Du maa jo klage din Nød for ham, og sige: See, det fattes jeg! du giver mig dig saa rigelig og overflødig, men Jeg kan ikke gjøre saa igjen imod min Næste, denne Klage sender jeg op til dig og beder, lad mig dog blive saa riig og fuldkommen, at jeg kan gjøre det. Og omendskjøndt det vel er umuligt, at vi kunne blive saa fuldkomne, saa skulle vi dog sukke derefter; og omendskjøndt vi fattes meget, saa skulle vi dog ikke fortvivle, saalænge den Begjærlighed er hos os, at vi gjerne ville gjøre det. Der bliver en Mangel hos os, vi kunne ikke gjøre det saa fuldkommen, som Christus har gjort det; thi han er den rene og klare Soel, i hvilken der ikke er Taage eller Pletter, vor Kjærlighed derimod er neppe anderledes end et Halmstraa, antændt af denne Soel; han er en gloende Bagerovn, fuld af Ild og fuldkommen Kjærlighed, dog er han fornøiet, naar vi kun antænde et lille Lys ved ham, og paa nogen Maade blive ham liig i at lade vor Kjærlighed lyse og brænde. Vil du nu være vis paa, at du med Nytte har gaaet til Sacramentet, saa kan du aldrig bedre erfare det, end naar du giver Agt paa, hvorledes du viser dig imod din Næste. Du skal ikke see efter, hvor stor din Andagt har været, eller hvor vel Ordene have smagt dig i Hjertet, men om du er din Fiende hengiven, elsker ham, og antager dig din Næste, og hjælper at bære hans Jammer og Nød; saa gaaer det ret til. Gjør du ikke det, saa maa du være i Uvished, om du end een Dag hundrede Gange nød Sacramentet med saa stor Andagt, at du græd af Glæde; thi saadan en forunderlig og sød Andagt gjælder ikke for Gud, men er ofte ligesaa farlig, som den er god. Derfor maae vi for alle Ting have andre Kjendetegn paa at vi med Gavn have nydt Alterens Sacramente. Vi maa lægge Petri Ord paa Hjerte: „Anvender desmere Flid paa at befæste Eders Kald og Udvælgelse",[1]) nemlig ved gode Gjerninger. Ordet og Sacramenterne ere vel kraftig i sig selv, derom vidner baade Gud, de hellige Engle, og alle Troende, som erfare Kraften; men det kommer an paa, om du ogsaa kan give samme Vidnesbyrd. Derfor, om end alle Engle og den hele Verden vidnede om dig, at du værdig havde annammet Sacramentet, saa er alt dette dog langt ringere end det Vidnesbyrd, som du selv kan give; men dertil kan du ikke komme, uden at du betragter dit Væsen og din Levemaade, om Sacramentet viser sin Kraft heri og frembringer Forandring hos dig. Dersom da denne Frugt ikke følger paa, og du befinder, at du bliver altid den, du var tilforn, og du antager dig ikke din Næste, saa har du Aarsag til at see dig for; thi det er ikke et godt Tegn.

Men hvad vil du gjøre? Føler du endnu onde Lyster, Vrede, Utaalmodig-

[1]) 1 Petr. 1, 10.

hed ꝛc., saa har du atter en Nød, der driver og jager dig til den Herre Christum, du maa da klage og sige: Jeg gaaer til Sacramentet, og bliver dog den, jeg var tilforn, uden Frugt; jeg haver bekommet en stor Skat, men den bliver liggende rolig i mig, og kommer ikke til Kraft, det klager jeg for dig, Herre Jesus! du har selv givet mig Skatten, saa giv og, at den maa virke Frugt og et andet Væsen i mig, vise sig i Virkeligheden og yttre sig imod min Næste. Dersom du nu begynder i hans Kraft at vise det en Smule, saa bliver du altid stærkere, og det lader sig hver Dag mere og mere komme til Syne. Dette har Christus ei alene afbildet os ved sit eget Exempel, og forestillet os det ved Ordet, men og afmalet os det i Brødet og Vinen. Samme skal være Christi sande Legeme og sande Blod, som det ogsaa er. Der see vi Et og troe et Andet; thi Troen er billedlig fremstillet. Ja naar vi høre Ordet og annamme Sacramentet, saa have vi, naar vi betragte det udvortes, ikkun et slet og ret Ord og en ligefrem Gjerning; men naar vi see det Indvortes, saa bekomme vi deri Liv og alt Godt, ja Gud selv. Saaledes er Guds Kjærlighed afbildet under disse Tegn: Brødet og Vinen. Først i Brødet; thi naar Kornet ligger i een Hob, og endnu er umalet, saa har hvert Korn sit eget Legeme, og det ene kan ikke blandes med det andet, men naar det males tilsammen, saa bliver der eet Legeme af dem alle. Dernæst skeer det i Vinen; saalænge Druerne hænge paa Vinstokken, har hver sin Skikkelse, men naar Saften perses af, flyder den tilsammen, at der bliver een Drik deraf, saa at man ikke mere kan sige: Det Meel var i det Korn, eller den Draabe i den Drue; thi de ere nu nær forenede med hinanden, og der er saaledes bleven eet Brød og een Drik deraf. Paulus har givet samme Udtydning: „Thi eet Brød; eet Legeme ere vi mange; thi vi ere alle deelagtige i det ene Brød".[1]) Vi spise Herren ved Troen paa Ordet, som Sjælen tager til sig og nyder; saaledes spiser min Næste mig igjen, det er, mit Gods, Legeme og Liv overleverer jeg ham, og alt hvad jeg har, lader jeg ham nyde og bruge til al Nødtorft. Endvidere: Jeg behøver ham igjen; er jeg fattig og elendig, da lader jeg mig igjen hjælpe og tjene af ham. Saaledes blive vi ligesom indflettede i hinanden, at den Ene hjælper den Anden, ligesom Christus har hjulpet os; og det er aandeligviis at æde og drikke hverandre. Sacramentet skal saaledes virke i os, at det forbedrer os, og gjør os til andre Mennesker; thi Ord og Gjerninger kunne ikke være ledige, men virke store Ting, nemlig, at vi blive fri og løse fra Synden, Døden og Djævelen, og at vi ikke tør frygte for nogen Ting, og dog alligevel blive de allerringeste Menneskers Tjenere paa Jorden, uden at besvære os derover; men tvertimod glæde os over, at vi kunne finde Nogen, der behøver vor Hjælp, og bekymre os over, at vi skulle have bekommet saa meget Godt af Gud, og ikke anvendt det vel. O! mærker dette vel, I falske Christne, der det ene Aar efter det andet rives og bides, som Hunde og Katte, og dog tør møde og fremkomme til dette Kjærligheds Maaltid!

Paa Kjærlighed grunder sig den hele Christendom; thi den flyder af Forening med Gud: Kjærligheds Art er at forene. „Gud er Kjærlighed, og hvo, som bliver i Kjærlighed, bliver i Gud, og Gud i ham".[2]) Dertil maa den hellige Nadvere tjene os; thi ligesom naturlig Mad og Drikke styrker Legemet, saa styrker

[1]) 1 Cor. 10, 17. [2]) 1 Joh. 4, 16.

denne aandelige Spise og Drik Sjælen til at vandre i Guds Veie; den styrker vor Aand, at det gamle adamitiske Kjød ikke skal herske i os; den gjør os ydmyge i Foragt, sagtmodige imod de Svage og Faldne, villige til Lydighed, brændende i Kjærlighed, andægtige til Bønnen. Alt dette er Christi hellige Legems og Blods Frugter i os. Alt dette fatter Christus i een Sum, naar han siger: „Hvo som æder mit Kjød, og drikker mit Blod, han bliver i mig, og jeg i ham".[1]) Der hører du, at den hellige Nadvere forandrer dig, og gjør dig deelagtig i den guddommelige Natur. I det Naturlige forandre vi Maden til vort Blod; men denne aandelige Mad forandrer os. Skal den legemlige Mad forandres til vor Natur, saa maa den nødvendig i sig selv forgaae. Denne hellige Spise gjør, at vi daglig afdøe den gamle Adam; thi ligesom Naturen virker, fordøier og drager Madens Kraft igjennem Aarerne, indtil den forvandles til Menneskets Væsen, saa drager denne guddommelige Spise os fra alt det, som kjødeligt er, og gjør os ligesindede med Christo. I den hellige Nadvere blive vi eet Hjerte med ham, saa at hans Villie bliver ogsaa vor Villie; og som han har ganske overgivet os sig selv til Eiendom, saa opofre vi og os ganske til ham med Liv og Sjæl.

Ved et helligt Liv hænger megen Lidelse; heri giver den hellige Nadvere Mod og Standhaftighed; thi vi finde større Vederqvægelse deri, end det syge Legeme i en kraftig Spise; derfor, jo mere og haardere Korset trykker os, jo oftere bør vi indfinde os ved dette Bord, at vi deraf kunne sue Kraft og Trøst, som Barnet af Moderens Bryst. Det have mange erfaret, og erfare det, Gud skee Lov! daglig, at deres Sorg og Klage er omvendt til idel Fryd og Glæde, naar de have spist sig mætte i dette Manna, og drukket sig drukne i denne Glædes Viin; saa riig og sød en Trøst har Gud lagt deri; vort Hjerte er ofte saa engt, og kan ikke fatte det altsammen. Hvad kan nu vel forskrække eller bedrøve saadant et Menneske, der har den sande Trosters og levende Glædekilde inden i sig.

Endelig gjør ogsaa dette himmelske Maaltid os frimodige i Døden ved det at det forsikrer os om den tilkommende Opstandelse. Elisæs døde Been vare saa kraftige, at de kunde levendegjøre et dødt Menneske alene ved Berørelsen;[2]) langt mere maa Christi levendegjørende Kjød og Blod virke en stedsevarende Livskraft i os. Ja i denne Nadvere er der en ret Forsmag paa det tilkommende Glædes Maaltid; thi deraf kommer idel Ildsluer i Hjertet, der foraarsager en Længsel, Attraa og Alvor, saa at vi ønske med Paulus: „Jeg har Lyst til at opløses og være med Christo".[3])

Vi ville ikke længe undvære Glæderne, hvoraf een liden Draabe smager saa sød. Mangen en befinder sig paa sin Sygeseng svag og forsagt, og ønskede at leve længere: men saa snart han har smagt Christum i den hellige Nadvere, saa forandrer denne Smag hans Begjærligheder saa kraftig, og drager dem saaledes op i Himmelen, at Verden bliver ham bittrere end Galde og Malurt, og hver Time han lever derefter, bliver ham til Fortræd og Plage.

Nu, kjære Venner, smager og seer, hvor venlig Herren er. Vi kunne jo nyde Christum i Troen? dog sørger Guds Kjærlighed for os paa mange Maader, ligesom Lægen omgaaes med den Syge paa adskillige Maader. Troe mig; havde Gud ikke havt høie Aarsager, og havde han ikke seet, at det var os saligt og nyttigt,

---

[1]) Joh. 6, 56. [2]) 2 Kong. 13, 21. [3]) Phil. 1, 23.

han havde ikke indstiftet dette Sacramente. See her Guds Kjærlighed og Viisdom: Kjærlighed, at han saa velvillig gav dig sin Søn; vilde du kun annamme ham! Viisdom, at han finder paa allehaande Maader og Midler til at gjøre dig deelagtig i sit Ord og Sacramenterne. Men hvad nytter dig en Skat, naar du ikke bruger den? Christi Befaling er her: „Æder og drikker". Dette forbinder alle, som deri kunne deelagtiggjøres; dernæst driver vor egen Nød os dertil; „thi Kjødet begjærer imod Aanden",[1]) og skynder os til al Synd. Verden kaster os mangen Anstødssteen i Veien ved Forargelser og onde Exempler: Hvo, som staaer, maa vel see til, at han ikke falder. Døden stikker os, Helvede forskrækker os, Djævelen sætter an paa os indvortes og udvortes med Vold og List; vi behøve derfor vel at udrustes i det indvortes Menneske med al Kraft. Dertil tjener den hellige Nadvere, som Sjælens Kraftspise. Saasnart vi i Troen blive deelagtige deri, bekomme vi Mod og Kraft til at kjæmpe og stride. Ja den salige Nytte, vi have af Nadveren, lokker os ogsaa til, flittig at bruge den; den forbinder os saa nøie med Christo, at vi blive een Aand med ham; den opholder, nærer og formerer Aandens Kræfter, som vi ved Daaben eller ved Ordet have bekommet; den opvækker og styrker os i Troen, Haabet og Kjærligheden imod Gud og vor Næste; den bekræfter og besegler Naadepagten med Gud, hvori alle de gode himmelske Ting ere indbefattede; det tilkommer os ogsaa, at vi offentlig bekjende vor Tro, og med vort Exempel opbygge Andre. Heraf er let at see, hvad man skal domme om dem, der sjelden komme til Gudsbord: De ere deres Herres Mund ulydige; de kjende ikke sig selv og deres Elendighed; de elske ikke sig selv eller deres egen Salighed; de ere de Hunde og Sviin, for hvilke Helligdommen og Perlerne ikke bør kastes; saadanne Mennesker burde aldrig hverken staae Fadder eller findes i christelige Brylluper eller Forsamlinger; ja man skulde lade dem døe hen, som Hunde og Sviin, og ikke række dem det hellige Sacramente paa deres Sygeseng, med mindre de viste desstørre Prøver paa deres Omvendelse. Doctor Luther fremfører paa et Sted et mærkeligt Exempel paa denne Sag: „Der var engang en Mand, hvis Navn jeg ikke vil nævne, som i sex eller syv Aar ikke havde gaaet til Alters, under Skin af den christelige Frihed, og opsatte det indtil han blev syg, ja endog holdt sig derfra, indtil at Døden nærmede sig; da han nu fornam, at hans Livs Ende rykkede nærmere, forlangte han Præsten til sig, og begjærede Sacramentet. Men hvad skeer? da Præsten vilde give ham Sacramentet i Munden, før hans Sjæl ud, og Sacramentet blev liggende paa hans Tunge i hans aabne Mund, saa at Præsten maatte tage det igjen til sig; men da det var ækelt at tage imod, og han spurgte mig, hvor han skulde gjøre af det, bad jeg ham at opbrænde det".

Kjære! lad dette være dig et Exempel og Tegn, at du ikke lever saa sikker og ligegyldig hen i Verden, omendskjøndt du ikke tvinges til Nydelsen af Sacramentet; tænker du at kunne foragte Gud i hans Sacramente? han kan igjen foragte dig i din Nød. „I lade alt mit Raad fare og I ville ikke lide min Straf, saa vil ogsaa jeg lee over Eders Ulykke".[2]) Og det er ogsaa ret, at den, der vil være en Christen, og dog ikke bruge Sacramentet, naar han kan det, han bør heller ikke bruge det, naar han gjerne vil have det. Jeg vil ikke

[1]) Gall. 5, 17. [2]) Ordsp. 1, 25. 26.

hermed nøde eller eller tvinge nogen til Sacramentet, eller foreskrive nogen Befaling eller Tid, thi Gud vil ingen tvungen Tieneste have, langt mindre vil han paanøde nogen sin Tieneste. Men jeg vilde gjerne hermed have Enhver formanet til, at han tvinger sig selv, og af egen Længsel drages til at hente saadan en ædel Skat for sin Sjæl; jeg vil og derfor vise, hvor billig Gud maa have sit store Mishag i, at man saa skammelig foragter hans tilbudne Naade og Godhed. Det er i Sandhed intet godt Tegn, naar man ingen Begjærlighed føler til den salige Nadvere; ligesom det er et Tegn paa en fordærvet Mave, naar man ingen Lyst har til at spise. Ligesom et diende Barn river Moderens Bryst til sig, saaledes skulle vi ogsaa med Alvor og Magt rive den himmelske Spise til os og græde over Tabet deraf. Jo længere vi blive borte derfra, jo mere aftager Lysten i os dertil, jo mere kjølner Troen, Haabet og Kjærligheden i os, jo ubeqvemmere blive vi til alt det Gode; hvilket Guds Børn ofte erfare og klage over. I Sandhed, det er een af Satans Kunstgreb, at han kan udslukke i os Begjærligheden til den hellige Nadvere, som man udslukker et Lys. Doct. Luther bekjender om sig selv, at han ofte har fattet det Forsæt, den eller den Dag at gaae til Alters; men da Dagen kom, saa befandt han sig ganske uskikket dertil, og havde ikke den mindste Gnist af Andagt hos sig, eller og der er kommen ham en Hindring i Veien, hvorover han meente at maatte opsætte det til otte Dage derefter. Da ottende Dagen kom befandt han sig ligesaa ubeqvem og uskikket, som den første Dag. Velan! tænkte han, i Dag otte Dage vil jeg gjøre det. Men disse otte Dage bleve ham saa mange, at han gjerne var bleven ganske borte derfra og aldrig kommen til Sacramentet. „Men", siger han, „da Gud gav mig Naade til, at jeg mærkede Satans List, sagde jeg: Har du det i Sinde, Satan? saa pak dig bort med din og min Beqvemhed; og jeg rev mig derpaa løs, og gik til Guds Bord, ja vel nogle Gange uden Skriftemaal (hvilket jeg dog ikke ellers gjerne gjør) til Trods for Satan, besynderlig efterdi jeg vidste mig ikke skyldig i nogen forsætlig Synd". Derfor, om et Menneske ingen Lyst eller Andagt har til Sacramentet, og dog med Alvor har sat sig for at gaae dertil, saa giver saadanne Tanker, og Gjerningen i sig selv, ham Andagt og Lyst nok til at fordrive saadanne dovne og skjødesløse Tanker, der hindre ham, og gjør ham uskikket; thi det er et naaderigt og kraftigt Sacramente; naar man kun alene med Alvor og Andagt tænker derpaa, og bereder sig dertil, saa antænder det Hjertet strax, og opmuntrer og drager det til sig. „Forsøg det ikkun", siger D. Luther, „og befinder du det ikke saa, saa bliver jeg en Løgner; hvad gjælder det, du skal ogsaa befinde, hvor mesterlig Satan narrer dig, og hvor listig han har holdt dig fra Sacramentet, paadet han med Tiden kunde ganske føre dig fra Troen, til at glemme din kjære Frelser og al din egen Elendighed". Og om du ellers ingen Aarsag eller Nød følede, der skulde drive dig til at gaae til Sacramentet, Kjære! var det ikke Nød og Aarsag nok, at du fandt dig kold til denne hellige Forretning? Hvad er det da andet end at du befinder dig kold og følesløs til at tro, til at takke, og til at tænke paa din kjære Frelser og alle hans Velgjerninger, som han ved sin bittre Lidelse har beviist dig, paadet at han kunde frelse dig fra Synden, Døden og Djævelen, og gjøre dig retfærdig, levende og salig? men hvormed vil du vel opvarme saadan Kulde og Ulyst? hvormed vil du igjen opvække din Tro? hvormed vil du opmuntre dig til at takke? vil du blive derfra indtil Andagten kommer af sig

selv, eller indtil det bliver dig vel beleiligt? vil du give Satan Rum hos dig og lade ham afholde dig, da skete det aldrig; derfor gaae til Sacramentet, det er en Ild, der kan antænde dit Hjerte; tænk paa din Nød og Trang, samt hør og troe din Frelsers Velgjeringer, saa bliver dit Hjerte anderledes, og saa faaer du andre Tanker. Derfor har Gud gjort saare viselig deri, at han har ladet os blive i saadan Stand, hvor vi maae kjæmpe og stride med Synden, Døden, Djævelen, Verden, Kjødet og allehaande Anfægtninger, paadet vi ligesom maatte nodes og tvinges til at begjære og søge hans Naade og Hjælp i Ordet og Sacramentet; thi ellers, hvis ikke det var, skulde der vel neppe nogen hverken skjøtte om Ordet, Sacramentet, eller søge Naade eller Hjælp hos Gud. Efterdi der da ere saadanne Jagt-Hunde, ja Djævle, paa Spor efter os, saa bør vi blive derved desmere muntre, og som en jaget Hjort skriger efter friskt Vand, saa skulle vi og skrige efter Gud, paadet vor Tro maa blive øvet, prøvet og stærk, og vi forblive faste i Christo. Herom taler David i den 42de Psalme.[1]) Men vil du sige, at du føler ikke til nogen Synd, Død, Djævel, Verden ꝛc. og har ingen Kamp eller Strid med dem, saa mærk, hvad D. Luther siger: „Jeg haaber ikke at dette er dit Alvor, at du alene iblandt alle Helgene og Mennesker paa Jorden skulde være uden saadan Følelse; og var jeg forsikkret om, at det var dit Alvor, saa vilde jeg i Sandhed bestille Folk, som paa alle Gader, hvor du gik, skulde lade Klokkerne ringe, og udraabe for dig: Her gaaer en ny Helgen over alle Helgene, der hverken har eller føler Synd; thi dersom du føler ingen Synd, saa er du i Sandhed død i Synden, og saa hersker baade Synd og Død med Magt over dig". Det er allerede alt for meget, og stor Synd nok, at du ingen Lyst finder ttl Sacramentet, eller Nød, der driver dig dertil; thi deraf kan du mærke, at du endnu ingen Tro har, at du foragter Guds Ord, at du har forglemt Christi Lidelse, og er fuld af Utaknemmelighed og al aandelig Vederstyggelighed. Naar du nu befinder dig saa føleslos, at du ikke føler Synden, saa tag fat paa din Mund, Næse, Øren, Hænder, og føel om de ere af Kjød eller af Steen; befinder du da, at de ere af Kjød, velan! saa troe dog Skriften og din egen Følelse. Nu siger Skriften: „Kjødet begjærer imod Aanden".[2]) „I mig, det er i mit Kjød, boer intet Godt;"[3]) gjør dig deraf denne Slutning: Sandelig, jeg føler, at jeg har Kjød paa mit Legeme, og altsaa maa der ikke boe noget Godt inden i mig. Derfor, saa længe jeg har Kjød, saa trænger jeg hoilig til Sacramentet, at min Tro og Aand derved kan styrkes imod Kjødet; thi omendskjøndt Synden ved Christum er forladt og overvunden, at den ikke kan fordømme de Troende, eller anklage deres Samvittighed, saa er det dog langt fra, at de blive saa fri fra Synden, at den jo ofte anfægter dem, og øver deres Tro. Iligemaade, føler du intet til Verden, saa see dig om, hvor du er, og om du ikke boer iblandt Folk, hvor du seer, hører og erfarer Mord, Hoer, Ran, Vildfarelse, Kjætteri, Forfølgelse og alleslags Udyder. Naar du seer det, saa troe Skriften, som siger: „Hvo som synes at staae, see til at han ikke falder;"[4]) ihi i saadanne Laster kan du ogsaa hvert Øieblik falde, ei alene med Hjertet, men og i Gjerningen. Deraf kan du gjøre dig denne Slutning: Sandelig, jeg seer at jeg er i Verden, midt iblandt allehaande Synder og Laster, hvori jeg lettelig kan falde; derfor, saa længe jeg er i Verden, er det saare

[1]) Ps. 42, 1. 2. [2]) Gall. 5, 17. [3]) Rom. 7, 18. [4]) 1 Cor. 10, 12.

fornodent for mig, at jeg gaaer til Sacramentet, paadet jeg kan holde mig til min Frelser, styrke min Tro, og i samme Kraft imodstaae den onde Verden, og saaledes blive bevaret for Synder og Laster; thi omendskjøndt Christus vel har overvundet Verden, at den ikke mere kan tvinge Guds Børn til at synde, saa er det dog langt fra, at de derfor ere frie fra Verden, at den jo anfægter, plager og forfølger dem, og paa mange Maader over deres Tro. Iligemaade, dersom du ei føler, at du er Døden underkastet, saa gaae til Beenhuset og Gravene paa Kirkegaarden, eller troe Skriften, som siger: „Det er Menneskene bestikket engang at døe";[1]) saa skal du befinde, at du endnu ikke legemlig er kommen i Himmelen, men endnu har Døden for dig, din Grav venter ogsaa paa dig, og du er intet Øieblik sikker. Naar du seer dette, saa husk paa: Sandelig, jeg er endnu ikke fri, jeg maa endnu kjæmpe med Døden, altsaa behøver jeg Sacramentet saa længe jeg lever, paadet jeg kan faae min Tro bestyrket, og at Døden, om den hastig skulde overfalde mig, ei skal forskrække mig og gjøre mig forsagt; thi Døden er en grusom Fiende, som er utaalelig for de Vantro, ja endog skrækkelig for de Svagtroende; og, omendskjøndt Christus vel har overvundet den, at den ikke kan opsluge eller beholde os, saa kan den dog alligevel lettelig forskrække og anfægte de Troende, og saaledes øve deres Tro. Siger du, at du ikke føler, hvordan Satan kan drive dig til Mistvivl, Fortvivlelse, Gudsbespottelse og Had, saa tro dog Skriften, som viser dig, hvorledes han i lige Tilfælde har plaget Job, David, Paulus og Andre, og saaledes ogsaa kan plage dig. Tænk derfor ved dig selv: Sandelig, Djævelen er endnu en Fyrste i Verden, og altsaa, saa længe jeg er i hans Fyrstendomme, er jeg endnu ikke sluppen fri for ham; derfor maa jeg gaae til Sacramentet, og holde mig til min kjære Frelser og Hjælper, at mit Hjerte og min Tro daglig kan styrkes, og at Djævelen med sit Spyd ei kan igjennemstinge og med sine gloende Pile dræbe mig; thi omendskjøndt Christus har overvundet Djævelen, saa er han dog alligevel bleven en Fyrste i Verden, og med sine høie og aandelige Anfægtninger kan øve Guds Børns Tro. Men vil du sige, Paulus taler forskrækkelige Ord: „Hvo som æder dette Brød eller drikker Herrens Kalk uværdigen, skal være skyldig i Herrens Legeme og Blod".[2]) Dermed synes han at gjøre os bange for Sacramentet; thi hvo kan vel agte sig selv værdig? Men, kjære Sjæl! du maa ikke see paa dig selv, hvor værdig eller uværdig du er; men paa din store Mangel, hvor høilig du trænger til Guds Naade. Naar du nu seer og føler din Nød, saa er du værdig og bequem nok; thi han har ikke indstiftet det til en Gift eller Fordømmelse for dig, men til Trøst og Salighed. For alle Ting maa du betragte, at, ihvor uværdig du er, saa er den Herre Christus den Allerværdigste, som du skal love, ære og takke, ja i dette Stykke adlyde og efterfølge hans Anordning og Indstiftelse, hvilket du er ham Altsammen skyldig, ja selv har lovet ham det i Daaben. Naar du derfor befinder dig i saadanne Omstændigheder, saa maa du tænke ved dig selv: Velan! er jeg end uværdig til at annamme Sacramentet, saa er min Herre Christus desto værdigere; jeg maa derimod takke og love ham, ja ære hans Indstiftelse, hvilket, i Kraft af mit Daabsløfte, er min Skyldighed. Videre: er jeg end uværdig, saa trænger jeg dog dertil; den, som vil betle, maa ikke skamme sig derved; Skam og Undseelse er et unyttigt Budskab i en

[1]) Ebr. 9, 27. [2]) 1 Cor. 11, 27.

Betlers Huus; thi Christus lover endog den Paatrængende Bønhørelse.[1]) Synes du, at du er ubeqvem, saa prov dig, om du har en hjertelig Længsel derefter; ja om din Længsel end ikke er saa stor, det kommer ikke endda an derpaa, naar du kun gjerne vilde have en stor Længsel, og beder Gud inderlig derom. Til den Ende er og Sacramentet indstiftet, at det skulde vække og styrke din Længsel; ligesom en nydelig Spise, jo mere man smager den, jo mere drager den Begjærligheden efter sig; derfor skal din Skrøbelighed ikke afholde dig, men meget mere drive dig dertil. Dog vil jeg ikke hermed twinge nogen, eller binde dem til nogen vis Tid om Aaret; thi Sacramentet vil eller kan ikke taale, at Nogen nødes til at bruge det, men det leder alene efter en hungrig Sjæl, som Noden driver dertil, og som glæder sig ved, at den kan komme dertil, og blive deelagtig deri; men at nødes og twinges dertil, nytter intet; men vi fordre, kjære Brødre! af eder ikke en almindelig, men en ret og værdig Sacramentets Brug, der kan være eders Gud behagelig, og for eder selv salig. Den største Hob annammer ikkun Sacramentet udvortes med Munden, men Hjertet bliver tomt, og erfarer hverken Kraft eller Saft deraf; Faa erfare det, som Ordene lyde, efterdi de ikke ere saa beqvemme dertil, som de billigen burde. Den aandelige og indvortes Æden i Hjertet bringer salig Frugt, og ei den udvortes alene. Det er forskrækkeligt, som Paulus siger om dem der uværdigen gaae til Guds Bord, at de ere skyldige i Jesu Christi Legeme og Blod[2]) (ikke mindre end Judas, og de der korsfæstede Christum), ja de æde og drikke sig selv Dommen, Døden samt alle Helvedes Djævle ind i deres eget Legeme og Sjæl. Det er haardt talt, og dog sandt; da Judas fik Mundbiden af Herrens Haand, foer Djævelen ind i hans Hjerte. Tænker paa dette, I sikkre og kjødelige Verdens Christne! I, som uden nogen Forberedelse annamme Sacramentet; vider, saa snart I annamme Sacramentet af Præstens Haand, saa snart farer Djævelen og al Helvedes Magt ind i eder. Det, som efter Christi kjærlige Mening og Anordning skulde være eder til Frelse og Forening med ham, det maae, for eders Ondskabs Skyld, tjene eder til destostørre Fordommelse, og forene eder med alle Djævle. Enten I nu ville troe dette eller ikke, saa er det dog sandt. „Hvo som æder og drikker uværdigen, æder og drikker sig selv til Dom, i det han ikke gjør Forskjel paa Herrens Legeme".[3]) Ja denne hellige Spises uværdige Nydelse foraarsager mange Sygdomme paa Legemet, ja hastig overfaldende Død; Paulus synes paa ovenanførte Sted at give dette tilkjende. Deraf sees jo klarlig, at det, som skulde være Menneskenes Frelse, forvandles, ved deres Vantro, til Gift, hvilket endog fortærer deres Legemer. Ingen derfor være saa dumdristig og forvoven, at han skulde gaae til Sacramentet, uden han forud havde prøvet sig, om han dertil var værdig. „Hvert Menneske prøve sig selv, og saaledes æde han af Brødet og drikke af Kalken";[4]) thi du maa være saa vis paa, at du værdig har annammet Sacramentet, som du bør være vis paa din evige Salighed; og denne Vished grunder sig paa din Prøvelse, og Prøvelsen igjen paa din Beredelse.

Seer derfor til, kjære Venner! at I, som værdig vil annamme Sacramentet, bereder eder, som I bør; Legemet vil have sin Zirr og Prydelse, som bestaaer i rene Klæder. Enhver smykker sig jo, naar han af en stor Herre bydes til Gjæst.

---

[1]) Luc. 11, 8. [2]) 1 Cor. 11, 27. [3]) 1 Cor. 11, 29. [4]) 1 Cor. 11, 28.

Dog maa der holdes Maade heri; thi Christnes Prydelse bestaaer ikke i Fløiel og Silke, men i at kunde foragte al overflødig Pragt i Klæder. Her gjælder det, som Apostelen Peder byder Qvinderne: „At deres Prydelse skal ikke være den udvortes Haarfletning og paahængte Guldsmykker eller Klædedragt; men Hjertets skjulte Menneske i en sagtmodig og stille Aands uforkrænkelige Væsen, som er meget kosteligt for Gud.“[1]) Ligeledes undtages her alle Nødstilfælde, naar man enten ingen Klæder har, eller om man har dem, for Smerters Skyld ikke kan isøre sig dem. Ved Fasten kan og Legemet spæges, hvilket ogsaa tjener til Andagtens og Bønnens Befordring; thi Kjødet, hvoraf al Uro og Hinder har sin Oprindelse, maa spæges: Dernæst maa vi vel gjøre Christi hellige Legeme og Blod den Ære, at vi annamme det, førend vi have bekommet nogen legemlig Mad eller Drikke; dog forundes i Svaghed og Nødsfald et Menneske før Nadverens Brug, at æde og drikke, naar alle Ting skee med Maade. Efterdi Christus indstiftede Nadveren efter det almindelige Aftensmaaltid, saa maa vi og holde for, at Gud, i det han er Sjælens Læge, vil ei være Legemets Morder.

Det ligger ikke saa meget Magt paa det Udvortes, naar Hjertet kun er vel skikket; det indvortes Menneske vil ei heller være uden Prydelse. Et aandeligt Maaltid fordrer en aandelig Gjæst; derfor tvede Christus sine Disciples Fødder førend han rakte dem Sacramentet: Det maa være rene og hellige Kar, hvori dette Himmelbrød og denne Himmeldrik maa forvares. Leviterne maatte tve deres Fødder, førend de spiste af Skuebrødene: Israels Børn maatte lægge al Surdeig til Side naar de vilde nyde Paaskelammet: Dette forklarer Paulus: „Thi og for os er vort Paaskelam slagtet, Christus. Derfor lader os holde Høitid, ikke i en gammel Surdeig, ei heller med Ondskabs og Skalkheds Surdeig, men med Reenheds og Sandheds usyrede Brød“.[2]) Sandelig, vi maae gaae dertil med Frygt og Bæven, at vi ret kan gjøre Forskjel paa Herrens Legeme; thi her maa skee en anden Beredelse end til et almindeligt Maaltid; vi maae ikke rive det til os, som Hunden det døde Aadsel. Ak! vi kunne saa let forsynde os heri.

Ved Omvendelse beredes Hjertet. Til et Forbillede maatte Israels Børn æde Paaskelam med bittre Urter.[3]) Omvendelsen er bitter for Kjødet. I Sacramentet kysser du din allerkjæreste Ven, Jesum. Ak! skulde vel Frelseren lade sig kysse med urene og stinkende Læber? Du drikker i Nadveren Blodet af hans hellige Bunder; derfor maa du, som Slangen, først udspye Syndens Forgift. Gak derfor først i dig selv, og prøv dig nøie, at du ret kan komme til dine Synders Erkjendelse; hertil tjener Loven som et Speil, hvori du kan see saavel din medfødte Arvesynd som dine Skjødesynder. Hold dit ganske Liv og Levnet imod Guds Bud, ei alene de udvortes Ord og Gjerninger, men og dine Tanker, Begjærligheder og dit Hjertes allermindste Bevægelser; thi Loven er aandelig, og alle Synder komme af Hjertet, som er deres rette Rod og Kilde; for Exempel det femte Bud siger: „Du skal ikke ihjelslaae“.[4]) Dette siges ikke alene til det udvortes Menneske, men til Aanden og Hjertet; Meningen er denne: At i dit Hjerte maa ikke den ringeste Tanke opstige, der kunde lokke dig til at gjøre din Næste ringeste Skade. Eftertænk saaledes alle Budene, og det med Alvor og Flid, saa skal du let lære at kjende dit Hjertes Vanart. Loven tjener ei

[1]) 1 Petr. 3, 3. 4. [2]) 1 Cor. 5, 7. 8. [3]) 2 Mosеb. 12, 8. [4]) 2 Mosеb. 20, 13.

alene dertil, at den aabenbarer os vore Synder, men den viser ogsaa vore Synders Løn og Fortjeneste. Gud truer at straffe alle dem, der overtræde hans Bud; er nu denne din Erkjendelse retskaffen og levende, saa bider den i dit Hjerte med stor Smerte. Der er da intet der krænker dig mere, end at du har fortørnet din kjære Fader i Himmelen, der saa hjertelig har antaget sig din Sjæl i Christo, langt mere end det gjør et Barn ondt, naar det har fortørnet sin fromme Fader, eftersom intet Hjerte kan være frommere og venligere, end Guds Hjerte; men føler du dig endnu haard og tør, saa at saadanne Tanker ei kan opvække hos dig en gudelig Bedrøvelse, saa forestil dig med fuld Alvor din fromme Frelsers Marterbillede i Urtegaarden, da han faldt paa Jorden paa sit Ansigt, skjælvede og bævede, og med største Smerte og Graad raabte: „Min Sjæl er ganske bedrøvet indtil Døden";[1]) da han af af Angest svedte Blod. Har Guds Søn da grædt Blod over fremmede Synder, skulde du da ingen Taarer have for dine egne Synder? Har han skjælvet og bævet, hvor var det da muligt, at du endnu med et glad Hjerte og en leende Mund kunde tænke paa dine Synder? Hvo som derfor mener det vel med den Herre Christum han tager Klageordene af hans hellige Mund, og siger med ham: Min Sjæl er bedrøvet! Min Sjæl er bedrøvet! Betænk hvor mange bittre Taarer de Hellige have udøst over deres Synder. Peder græd bitterlig; David græd saa mange Taarer, at hans Seng svømmede; Mariæ Dine vare saadanne rige Kilder, at hun med sine Taarer vædede Frelserens Fødder. Betænk, hvor megen Angest Tolderen har erfaret i sit Hjerte, at han kunde neppe sige de faa Ord: „Gud vær mig Synder naadig"! Betænk, hvorledes Ezechias jamrede og klagede. Guds Børn have aldrig kunnet være glade, naar de have tænkt paa deres Synder. Kan dette endnu ikke bevæge dig, da stil dig for Dine de Fordømtes Tilstand, hvorledes de ligge i Helvede, og der med usigelig Qval pines og nages i al Evighed af deres Synder, som af giftige Orme og brændende Ilds-Luer.

O lange, lange Evighed,
Som ei af nogen Ende veed,
Med Dig man ei bør spøge,
At tænke paa den Angst og Vee,
De Onde har i Helvede
Det Skrækken kan forøge,
Saa frygteligt jeg Intet veed,
Som en usalig Evighed.

Gjør nu dine Synder dig ret ondt af Hjertet, saa er den Smerte tilsammensøiet med et helligt Had imod Synden, og et alvorligt Forsæt, herefter med en dobbelt Iver at stride imod Synden; da bliver et Menneske ret arrig og forbittret over sig selv, og mere bange for Synden end for Døden og Helvede; efterdi han eengang har følt i sin Samvittighed den Helvedes Syndeangst som Synden fører med sig, saa skyer han Synden som et brændt Barn Ilden. Saa stor maa den Smerte være, og saa skarp trænge ind i Sjælen, at den æder al Syndelyst bort.

Men hvor stor denne Sorg end er, saa maa dog Ingen mene, at han fuldkommen nok kan begræde den allerringste Synd. Nei! det er umuligt, om vi end græde Blod, og kunde smelte hen i Taarer. Vi forstaae ikke Syndens Kraft

[1]) Matth. 26, 28.

og Storhed, dertil ere vi for kjødelig sindede; vi forskrækkes mere for Helvede end for Synden; ja vor Sorg over Synden er ligesom alle vore andre Gjerninger, ufuldkomment Flekke- og Stykkeværk. Derfor behøver Ingen at blive forsagt om han just ikke føler saa stor Sorg, som andre Hellige have følt. Vi have ikke alle Davids Hjerte; derfor føle vi ikke alle Davids Smerte. Det kommer ikke saa meget an paa Smertens Storhed, naar vi kun fortryde Synden og føle den Elendighed, som flyder af Synden. Denne Erkjendelse kan ikke virke ligestor Angest hos Alle; den Helligaand meddeler Enhver det passende Maal; han virker saa stor Angest hos alle, at de maa søge Trøsteren, som den Syge Lægen; ja tit og ofte er det en Guds Naade, at Bedrøvelsen ikke er alt for heftig, ellers maatte et forsagt Hjerte falde i Fortvivlelse.

Naar du nu saaledes af Loven har kjendt din forbandede Natur, saa skal du ikke blive hængende derved; thi da har Loven forrettet sit Embede, og vist dig dine Synder; til hvilken Ende den og er given dig, og maa ikke komme videre. Den skal ikke gjøre dig salig, den skal ei heller fordømme dig; den prædiker vel Fordømmelse for dig, men den maa ikke styrte dig deri. Derfor har Gud ved Siden af Loven opstillet en anden Prædikant, nemlig den evangeliske Trøster, den Naades Forjættelse, der tilbyder dig Velsignelse istedetfor Forbandelse, Retfærdighed istedetfor din Synd, Salighed istedetfor din Fordømmelse, og det altsammen i Christo Jesu. Denne Prædikant maa du tro, ligesaavel som Loven: Du maa have en hjertelig Længsel efter den forjættede Naade, som en Hungrig efter Brød, og et tørt Land efter Regn. Den Forjættelse maa opfyldes i dig: „Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed; thi de skulle mættes".[1]) Men ligesom ingen kan mættes, med mindre han tager Føde til sig, saa maa du og antage Guds Naade, og tilegne dig den, fordi den angaaer dig ligesom den er forjættet alle arme Syndere i Almindelighed. Paulus siger, at Christus kom til Verden for at gjøre Syndere salige; det tilegner han sig, og siger: Iblandt hvilke jeg er den største.[2]) Jeg er jo ogsaa en arm Synder; derfor angaaer denne Trøst og forjættede Salighed ogsaa mig. Christus lokker de Arbeidende til sig, for at vederqvæge dem; siig du med David: „Under mine mange Tanker i mit Indre, forlystede din rige Trøst min Sjæl".[3]) Hvor der er megen Møie og Angest i Hjertet, der mangler ikke heller guddommelig Vederqvægelse. Har du grebet Christum og Guds Naade, saa forlad dig derpaa af ganske Hjerte, og hvil sikker deri; hør Guds Forjættelse imod hans Retfærdighed og staae fast derpaa. Ere dine Synder store og mange, saa tvivl ikke; Christus er Synderes Læge; din Sygdom kan aldrig være saa stor, at han jo baade kan og skal helbrede dig. Er din Tro retskaffen, saa er den sammenføiet med en virkelig Forbedring. Det er og den allerkraftigste Omvendelse, ikke at ville gjøre det mere, ligesom Paulus siger: „Hvo som haver stjaalet, stjæle ikke mere".[4]) Troen forandrer Mennesket aldeles, saa at han ikke mere er den som han var tilforn. Omvendelsen forandrer Steen til Kjød. Ved Propheten Ezechiel siger Herren: „Jeg vil borttage det Steenhjerte af eders Kjød, og give eder et Kjødhjerte".[5]) Omvendelsen gjør det Blodrøde snehvidt; ligesom David beder: „Toe mig, saa bliver jeg hvidere end Snee".[6]) Den gjør os af unyttige og skadelige Tornebuske til

[1]) Matth. 5, 6. [2]) 1 Tim. 1, 15. [3]) Ps. 94, 19. [4]) Eph. 4, 28. [5]) Ez. 36, 26. [6]) Ps. 51, 9.

frugtbare Figentræer og Vinstokke i Guds Have; af en Saulus en Paulus; af en utro og fornegtende Peder, en tro Bekjender. Troen helliger Menneskets aldeles; i Sjælen gjør den Begyndelse: den oplyser Forstanden, saa at den erkjender, hvad der er godt og Gud velbehageligt; den helliger Villien, at den faaer Lyst og Kraft til at fuldkomme det erkjendte Gode; den renser Hukommelsen, og gjør den til en Guldkiste, hvori det Gode, som en Helligdom, forvares; den renser Samvittigheden fra alle dode Gjerninger og fra alle kjødelige Lyster; den fornyer Sindets Bevægelser, nemlig Længselen, Tilliden, Kjærligheden, Frygten, Glæden, Sorgen, ꝛc. deraf kommer hellige Tanker; thi Tankerne oprinde af Lysterne; af Tankerne komme hellige Ord; thi hvad Hjertet er fuldt af, deraf løber Munden over: ja denne Hellighed strækker sig ogsaa til de fem Sandser og alle Legemets Lemmer, saa at det ganske Menneske bliver forandret. See, saaledes maa Omvendelsen være en ret Hjertets Gjerning, som vækker en saadan Sorg over vort forrige syndige Væsen, at vi hade og korsfæste det, og ved Troen drage Christum til os med sit Lys, Liv, sin Aand og Kraft, ja af hans Fylde tage Naade for Naade, og af ham blive levendegjorte. Saa er da Omvendelsen et levende Væsen, og ikke et blot Skin, naar vi føle, bejamre, hade, dæmpe, dræbe, begrave og udrydde det i os, som vi sørge over, og saaledes ved Christi Kraft blive levendegjorte til det Gode. Derfor er en sand Omvendelse ikke saa slet og ret en Ting, at den lader sig gjøre med en Omvendelse ved Munden, og at man gaaer til Alters tre eller fire Gange om Aaret. Ak! nei, den maa daglig øves; saa at Mennesket vender sig bort fra sig selv, fra sin egen Ære, egen Villie, egen Kjærlighed, egen Viisdom, egen Retfærdighed, Hellighed og Fromhed, aflægger alt saadant, og i sig selv begynder at dæmpe det, forsage paa alle sine egne Kræfter, ja paa al menneskelig Hjælp, bliver saaledes igjen til et blot Billede, til en Skygge, ja til Intet, hænger ved Gud, og holder sig til ham alene, agter sig aldeles uværdig til alle Guds Naades Gaver og Velgjerninger, men derimod værdig til al Guds Straf og den evige Fordommelse; forbliver i et saadant Sind; lader aldrig sin egen Villie, egen Kjærlighed, egne Lyster og Begjærligheder finde Herredomme i sig, men derimod vender sig meget mere af alle Kræfter i en daglig Dødelse af sine indvortes Lyster til sin naadige Gud med største Længsel efter at komme igjen i sin første Tilstand; lader det og være sit tungeste Kors, ikke saa meget fordi han har fortjent Straf, som fordi han har fortørnet sin fromme Gud og allerkjæreste Fader; overgiver sig til at tjene sin Gud med alle indvortes og udvortes Sjælens Kræfter; begjærer ikke at søge, vide, have eller at elske andet, end kun sin korsfæstede Jesum Christum, hvis Korses Kraft han bruger imod den gamle Adams Kraft, holder ved med stedsevarende Bøn, Segen og Banken, saa at det Gode hos ham maa ikke blive et blot Forsæt, men maa komme til Kraft og Gjerning, og daglig forøges, ja han prøver sig daglig, om og hvor vidt han tager til heri.

Hvo som endnu vil have Omvendelsen enfoldigere fremstillet, han tage til Forbillede et lidet Barn; thi ligesom i alle andre Stykker, maa vi ogsaa i Omvendelsen blive Børn lig. Naar et Barn har forseet sig, saa erindrer det sig deels sin fromme Faders Kjærlighed, som det nu med sin Forseelse har saaret, deels det skarpe Riis, hvormed Faderen pleier at straffe de ulydige Børn, og da begynder det bitterlig at græde; det sørger over, at den fromme Faders Hjerte er fortørnet, og at det nu ikke tør med saadan en Frimodighed gaae til sin Fader,

som tilforn, da det sad Faderen i Skjødet og legede med ham, desuden frygter det for Riset. Saaledes gjør og den bodfærdige Synder: han tænker tilbage, deels paa Guds Godhed og Kjærlighed, som saa rigelig har overøst ham med mangfoldige Velgjerninger paa Legeme og Sjæl, deels paa det tugtende Riis, hvormed Gud truer og straffer de Forhærdede. Jeg veed, at Smerte og Graad skal ikke her blive borte. Er det ikke værd at græde for, at vi have fortørnet en saa venlig og godgjørende Fader, af hvilken vi alle ere, og alt det vi have og formaae? saadan en mægtig og vældig Gud, der med Torden og Lynild kan nedstyrte os til Helvede? Hvo som ret betænker dette, han maa sørge; og jo mere han betænker dette, jo større bliver hans Smerte. Et bedrøvet Barn løber ikke fra Faderen; thi hvo vilde vel antage sig et bedrøvet Barn? det iler til Faderen, og siger: Fader! forlad mig det, det gjør mig ondt, at jeg har fortørnet dig; det har og den Tillid, at den fromme Fader ikke vil forskyde det, og ingen Fader er saa haard, at han skulde støde sit grædende Barn fra sig. Den arme Synder tør ikke flye fra Gud; thi uden Gud finder han ingen Trøst. Det bedste er, at han tager sin Tilflugt til Guds Barmhjertighed i Christo, og sukker med Tolderen: „Gud vær mig Synder naadig"![1]) Da er vor Gud saa venlig, at; førend vi sukke derom, er alting forladt og forglemt. Slaaer Faderen Barnet, da kysser Barnet Riset; bliver den bodfærdige Synder tugtet, saa underkaster han sig villig Guds tugtende Riis, og siger med David: „Det var mig godt at jeg blev ydmyget".[2]) Riset er aldrig saa skarpt, at Synderen jo siger: Jeg har fortjent langt mere. Et Barn falder Faderen i Armene, og siger: Jeg vil ikke gjøre det mere; det veed ogsaa siden at vandre forsigtig, efterdi det engang har smagt sin Faders Brede og tugtende Haand. Saaledes gjøre bodfærdige Syndere efterdi de vide, hvad Angest og Smerte det fører med sig, at have en fortørnet Gud; de vogte sig deres Livstid desbedre for Synden. Hvo som engang er falden i Vandet, han vogter sig bedre for at komme Vandet for nær.

Et Vidne og en Tolk om den sande Omvendelse, er Skriftemaalet. Naar du skrifter, gjør du intet andet end at du giver dit Hjertes Anger og Ruelse, din Tro og Tillid og dit Hjertes Forsæt tilkjende; derfor maae du ikke gjøre noget andet end det, dit Hjerte foler. Det retskafne Skriftemaal lærer man ikke af Bøger, det voxer ikke paa Tungen, men i Hjertet. Man kan ikke nok bejamre, og ikke med blodige Taarer nok begræde den Vederstyggelighed, der gaaer i Svang i vore Tiders forvendte og ugudelige Mund-Christnes Skriftemaal og Altergang. Naar en Guds Tjener, der mener baade Gud og Sjælene det oprigtigt, gaaer til Skriftestolen, sveder han ofte Angestens Sved; men kjødeligsindede Lærere agte saadant ikke stort; de gjøre af Kirken en Krambod, og af Skriftestolen en Handelsbod, hvor de ofte, for mange Penge, sælge faa Ord, hvori dog hverken er Saft eller Kraft; de gjøre den til en Egennyttens Skole, hvor de efter deres kjødelige Tilbøieligheder snakke de af deres Venner, der tractere og fylde deres Pung, efter Munden, beviser dem al Ære og giver dem Syndernes Forladelse; de Arme, Foragtede og Ringe derimod, som ikke ville bifalde Prædikantens verdslige Vandel, dem paalægge de svære Byrder. Hvoraf kommer det? de elske ikke Christi Faar, de sørge ikke for Guds Ære, men for deres egen Vinding, de søge

[1]) Luc. 18, 13. [2]) Ps. 119, 71.

ikke efter salige, men rige og prægtige Skriftebørn. Ak! hvilken Jammer, ak! hvilken Elendighed i Guds Kirke. Det vil gaae dem, som Herren siger ved Propheten Hoseas: „Deres Ære vil jeg forvandle til Skam. De (Præsterne) nære sig af mit Folks Synder, og see med Længsel dets Misgjerning imøde. Som Folket, saa skal det gaae Præsterne; jeg vil hjemsøge deres Vandel paa dem, og gjengjælde dem deres Idrætter".[1])

Kirken har indført Skriftemaalet, ikke for Skriftepengenes Skyld, men for at de Enfoldige kunde blive underviste, de Halstarrige straffede, de Forsagte trøstede, de Bodfærdige afløste, og de Ubodfærdige bundne. Hertil hører paa Præstens Side en stor Omhyggelighed i at prøve og lære at kjende, hvilke der ere Enfoldige, Halstarrige, Forsagte, Bodfærdige eller Ubodfærdige; der hører stor Forstand og Erfarenhed til at vide hvorledes de Forsagte skulle trøstes, og de Enfoldige undervises; en stor Nidkjærhed og Klogskab i ret at tiltale de Halstarrige og Ubodfærdige, og kraftig at trænge ind paa deres Hjerter; for alle Ting maa han have en brændende Kjærlighed til Gud og Sjælene, saa at han alvorlig søger deres Salighed og Guds Ære. Af Synderen udfordres en ret Forstand paa Skriftemaalet. Den største Hob faaer en Skriftebon af en eller anden Bog ind i Hjernen, den læse de op for Præsten, uden Eftertanke; og spørger man dem siden, hvad de have sagt, saa vide de det ikke. Hvo kan vel tænke herpaa, uden at hans Hjerte maa briste og hans Øine græde Blod. Saadanne Folk tillades at gaae til Alters Aar ud og Aar ind, og hente sig et Plaster for deres Synder. Vee de Judas's Brødre, der have Skyld heri! vee de troløse Forrædere af vor Herres Jesu Christi hellige Legeme og Blod!

Kjære Venner! lader eder bedre undervise; Skriftemaalet er Syndernes Bekjendelse og Afbedelse: det skeer baade for Gud og for Menneskene. Gud har sin Skriftestol i Hjerterne, for ham skrifte vi enten indvortes uden Ord, naar vi kjende vor Synd og Elendighed, bedrøves derover, og have en Længsel efter Guds Trøst; undertiden udvortes, enten med Ord, som den arme Tolder, eller uden Ord med Taarer, som hin store Synderinde. Dette Skriftemaal er ikke bunden til nogen Tid eller noget Sted. David knæler ned midt om Natten. Selv siger han i den 6te Psalme: „Jeg væder min Seng den ganske Nat, bløder mit Leie med mine Taarer".[2]) Jonas beder til Herren i Hvalfiskens Bug. I vor Kirkes Skriftemaal kommer snart en Judas, snart en Peder, men for Guds Skriftemaal i Hjertet maa ingen Judas fremstille sig; thi Aanden randsager Hjertets Dybheder. Gud venter altid med Længsel efter at høre vort Skriftemaal; for denne Skriftestoel maa vi møde hver Aften i vor daglige Samvittigheds Prøvelse, ja hvert Øieblik og Sted maa vi med vore Sukke skrifte og bekjende vore Synder for ham; saa snart vi mærke, at vort Hjerte overbevises, maa vi sukke og tænke: Ak, kjære Gud! hvad har jeg gjort? vær dog mig arme Synder naadig! Naar vi i denne Erkjendelse føle en trøstelig Bevægelse eller Hjertets Lettelse, da er det en Afløsning fra Herren. Gud har og sin Skriftestol i din Næste; saa ofte du forseer dig imod din Næste, saa ofte synder du imod Gud; thi din Næste er skabt efter Guds Billede, forløst ved Jesu Blod, helliget ved hans Aand; du overtræ-

[1]) Hos. 4, 7. 8. 9. [2]) Ps. 6, 7.

der den Kjærligheds Lov: „Du skal elske din Næste, som dig selv".[1]) Her maa du skrifte for Gud i din Næste; hvilket skeer, naar du med ret Alvor bekjender dine Feil, afbeder dem for din Næste, og lover Forbedring. Det mener Jacob, naar han formaner: „Bekjender Overtrædelserne for hverandre".[2]) Naar din Broder, af den Helligaands Drift, tilgiver dig, saa har du og faaet Tilgivelse hos Gud. Endelig har Gud ogsaa sin Skriftestoel ordentligviis i Kirken; (thi vi tale ikke om extraordinaire Tilfælde, som, naar en Syg skrifter i sit Huus, ihvorvel hans Huus i saadan Forretning ligesom indvies til en Kirke). I Kirken, hører Han Syndere skrifte, naar de for en offentlig given Forargelse skrifte for den hele Menighed, og bede om Forladelse; eller ogsaa hemmelig, naar en Sjæl for Læreren, i Guds Sted, bekjender sig skyldig i Almindelighed i mange syndige Lyster, Tanker, Ord og Gjerninger imod de hellige Ti Bud, eller i Besynderlighed i en vis grov Synd, hvoraf Hjertet ængstes, men dog tillige troer, at Gud vil være den, for Christi Skyld, naadig, beder derom, og lover at forbedre sit Levnet.

Et Skriftemaal maa da være, som det være vil, saa maa det være 1) oprigtigt, og komme af Hjertet; thi Ordene i Skriftemaalet maa vise og give Hjertet tiljende; Skriftemaalets rette Art og Brug bestaaer ikke i blotte Ord, men det kommer an paa Bevægelserne og Hjertets Bedrøvelse og Tillid. Den bodfærdige Tolder skriftede kraftig med faa Ord: „Gud være mig Synder naadig".[3]) Et ret beængstet Hjerte kan ofte ikke finde paa Ord. Angesten taaler ikke at tale meget; thi ved Ord forgaaer den, og Hjertet bliver lettere. Naar Hjertet græder, da er det de kraftigste Taarer til at bevæge Guds Hjerte. Naturen har bunden vor Tunge til Hjertet ved en Aare; Tungen maa derfor ikke skrifte, naar Hjertet ikke er hos; men Hjertet maa regjere Tungen i Skriftemaalet, og føre Ordet. Det maa 2) være fuldstændigt, saa at vi ikke fordølge noget, men give Gud Ære, og bekjender alting rundt ud, og agter ingen Synd for ringe. Den Syge maa sige Lægen alle Ting omstændelig, hvorledes og hvor han har ondt. Syndofferet maa være fuldkomment, skal det ellers gjøre en fuldkommen Renselse. Vi maa reent udøse vort Hjerte, som Vand, at ikke een Draabe bliver tilbage. Hvad dit Hjerte holder for Synd, maa din Mund ikke tie med. Mangen En gaaer bedrøvet til Skriftestolen, og gaaer bedrøvet bort igjen, efterdi han skammer sig ved reent ud at bekjende det, som ligger ham paa Hjertet. Dog maa du derhos ikke forglemme Davids Klagemaal: „Hvem kjender sine Vildfarelser? rens mig fra min lønlige Brøst"![4]) Det maa 3) være ydmygt og skee med ydmyge Gebærder. En ret bodfærdig Synder kommer og bøier sig for Gud som en Orm, klager sig og siger med den forlorne Søn: „Jeg er ikke længer værd, at kaldes dit Barn";[5]) han skammer sig, som Tolderen, træder langt bort, og tør ikke oplofte sine Øine; han gjør sine Synder store og grove, som Manasse i hans Bekjendelse: „Jeg haver syndet flere Gange, end der er Sand i Havet",[6]) eller som Paulus: „Iblandt Syndere er jeg den groveste".[7]) Saa maa da Syndens Afbedelse skee med Veemod og Bedrøvelse, med Alvor og Oprigtighed. Det maa 4) være troende; thi, ihvorvel vi ængstes og bedroves, saa maae vi dog ikke forsage. Vi træde i Skriftestolen frem for Gud, som en Syg til Lægen, som et Barn til

[1]) Luc. 10, 27. [2]) Jac. 5, 16. [3]) Luc. 18, 13. [4]) Ps. 19, 13. [5]) Luc. 15, 21. [6]) Manasse V. 9. [7]) 1 Tim. 1, 15.

Faderen; derfor maae vi ogsaa føre en Sygs Driftighed og et Barns Tillid med os. Det maae 5) være frivilligt, at man ikke gjør det tvungen, men med Lyst og Glæde. Aanden er Kraften i vore Gjerninger; dersom den ikke er hos, saa er Offeret ikke Gud behageligt. Den rene Guds Kjærlighed maa drive os dertil, og gjøre os villige. For at nu ingen skal bedrage sig selv, saa giver Paulus den Formaning: „Hvert Menneske prøve sig selv".[1]) Førend du gaaer til Nadveren, skal du prøve dig noie, om du er beredt paa en saadan Maade, som ovenfor er sagt, paadet at Sacramentet ikke skal tjene dig til Dom, men til Salighed. Det er vel saa, at en Christen maa aldrig lade nogen Dag eller Uge gaae hen, uden Selv-Prøvelse; men i Besynderlighed er dette sagt til dem, som værdeligen vilie annamme Sacramentet, at de ufeilbar maa være visse paa, at de ikke ere uberedte til saa høi og hellig en Forretning. Der er dog ingen saa forvoven i jordiske Ting, at han jo først overlægger med sig selv, og spørger sit Hjerte til Raads, førend han begynder Noget; hvorfor ere vi da saa sikkre og sorgløse i de Ting, der angaae vor Sjæls Salighed? Vi have ikke fornøden at lede længe efter Proven, thi den er i os, deels i den fornyede Samvittigheds levende Erfaring; thi Enhvers eget Hjerte tilsiger ham, hvorledes han har beredt sig til dette hellige Bord; nu kommer det an derpaa, at vi vende vore Øine indad til Hjertet, og adspørger det; deels i den Helligaands Vidnesbyrd; thi efterdi den Helligaand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn, saa stemmer han og overeens med vort Sinds Aand i vor Troes Vidnesbyrd, hvorved vi blive Guds Børn, og hvorved vi berede os til Sacramentets værdige Brug.

Rettesnoren er Guds Ord, derefter maa saavel dit som den Helligaands Vidnesbyrd prøves; thi Aanden, der er i Ordet, er just den samme Aand, der er i dig; her maa Aanden vidne, at Aanden er Sandhed.

Saa prøv nu først efter Guds Ord din Anger og Ruelse, om den har været retskaffen og alvorlig nok? Kjender du, at du har forsyndet dig i mange Maader imod din Gud, og dermed intet andet fortjent end Vrede og Forbandelse? Føler du i saadan Erkjendelse hjertelig Smerte, ikke saa meget af Frygt for Straffen, som reen Kjærlighed til din Gud, der har beviist dig alt Godt? Virker og denne Smerte saadan en kraftig Forandring hos dig, at du bliver Synden saa fiendsk, som Djævelen selv, hvis Rige og Gjerning den er, og forbander den til Helvede? Opvækker dette Had hos dig en hellig Længsel efter aldrig at have begaaet nogen Synd, saa er din Anger retskaffen? Føler du og derhos det, hvorom Lovens Trudsler lyde, nemlig, at Guds Vrede og svare Haand trykker dig, at hans Pile sidde i dig og udsue dine Kræfter, at Guds Vrede forskrækker dig? og hvad David ellers i sine Psalmer klager over; kjender du og din Elendighed, og hvor høilig du trænger til Syndernes Forladelse? saa er din Anger tilstrækkelig. Thi du skal ikke see paa om du har sørget saa længe og heftig som andre Hellige før dig; thi ingen kan sørge saa meget, som Synden udfordrer; og det hører med til Anger, at du bekymrer dig over, at din Sorg over Synden er ikke saa stor, som den billig burde være; derpaa bliver dig da ved Troen din Skrøbelig-

[1]) 1 Cor. 11, 28.

hed eller din Bedrøvelses Ufuldkommenhed forladt, og ikke regnet dig til Synd; thi Christus fyldestgjør for dig hvad du mangler.

Derefter prøv dig efter Guds Ord, om din Tro er en retskaffen og levende Tro, eller alene er Skum og en Skygge? Troens Sandhed og Væsen ligger ikke i dens Storhed, Kraft og Styrke. En liden Gnist er og Ild; og et svagt, sygt Menneske er og et Menneske. Ligesom nu en Syg har intet Behag i sin Svaghed, men gjerne vil være befriet fra den; saa elsker og en svagtroende Christen ikke sin Skrøbelighed, men han sørger derover, og strider derimod, derfor forlader Gud ham det. Hvad skader det, om Øiet er svagt, naar det kun kan see Solen? Hvad skader det, at Troen er svag, naar den kun fatter Christum? Et lidet Barn kan og holde en Perle i sin Haand: Den svage Tro fatter den samme Skat og Rigdom, som den stærke, endskjønt ei saa fast. To Mennesker (siger Doctor Luther) kunne holde eet og det samme Bæger Viin i Haanden, skjøndt den Enes Haand ryster og ikke den Andens; saa kunne og To holde een og den samme Pung Penge, den Ene med en svag og den Anden med en stærk Haand; naar Gud giver Haanden, kommer det ikke an paa dens Svaghed eller Styrke, men paa Pengenes Værdi, der er i Pungen, hvorfor en svagtroende Christen kan sige: Der er ingen anden Forskjel imellem mig og Apostlerne, end at de ligesom med fastere Hænder have holdet paa deres Skat; ikke desmindre skal og maa jeg vide, at jeg har den just selvsamme Skat, som alle hellige Propheter, Apostler og Helgene have havt. Det synes vel sælsomt og latterligt, at Nadveren, der var saa stor en Synder, som enten jeg eller du, skulde dog kunde sige: Jeg har lige saa megen Deel i Christo, som Peder. Gud bevare mig fra Hovmod! (siger Hykleren) skulde jeg agte mig lige ved Peder? Men det er ingen Hovmod, og naar du siger saadant, saa maa du vide, at det er kun en hykkelsk Ydmyghed, og snarere en Utaknemmelighed, end en Ydmyghed. En sand Christen baade skal og maa sige: Jeg veed meget vel, at jeg ligesaavel som Peder, har fortjent Helvede, men at jeg nu er lige saa riig og hellig som Peder, det har jeg fortjent paa samme Maade som han; Alt er alene Guds Naade og Godhed; Troen kan vel være ligesom en liden Æske, hvori ligger saadant et ædelt Klenodie, som hverken Himmel eller Jord kan veie op imod. Troens Væsen bestaaer ikke i dens Følelse, thi Følelsen følger kun Væsenet, og Troen er ofte i de Anfægtede saa forborgen, at de ikke føle den. Men vil du vide, om din Tro er sand og retskaffen, saa mærk for det Første: Om du føler i dig en hjertelig Længsel efter Guds Naade. Naar din Samvittighed føler Syndens Kraft, og du sukker hjertelig efter Forladelse og Guds Trost, og søger den i Ordet og Nadveren, saa er det et Kjendetegn paa en hjertelig Alvorlighed i din Længsel.

For det Andet: Om du tilegner dig Guds Naade og Christi Fortjeneste saaledes, at dit Hjerte med ganske Tillid hviler sødelig deri? Saadant kjender du paa dit Hjertes Fred, naar dit eget Hjerte for Syndens Skyld ikke mere fordømmer dig, men du føler Guds Naade og glæder dig deri; mærker du ikke dette hos dig, saa prøv først, om du ikke har en Begjærlighed og Længsel efter, at din Tro maatte være stærkere, din Længsel mere brændende, og din Samvittigheds Fred mere følelig; thi at ønske og begjære at troe, er allerede en Begyndelse til Troen, efterdi saadan Længsel holder sig til Christum; og ihvorvel saadant gaaer til i stor Skrøbelighed, saa gjør det dog saa meget, at Gud agter det for en

fuldkommen Tro. Vi kunne sjelden bringe det saa vidt i denne Skrøbelighed, at vi saaledes føle Troen, som vi skulle, det bliver gjerne ved Ønsker og Aandens Suk, da Hjertet siger: O! at det var sandt! Ak! hvo der kunde troe det! Men dog gjør saadanne Suk og Troens Gnister saa meget, at Gud siger: Dig ske, som du troer.

For det Tredie: Om du strider imod din Troes Skrøbelighed, og falder ikke hen til enten pharisæisk Skin, eller Tvivl? Det skader ikke din Tro er svag, naar du kun ikke lader den aldeles synke. Hvad var det for en Tro, naar du gik til den hellige Nadvere, og havde aldeles ingen Tvivl i dit Hjerte, hvorved Troen kunde øves? Til den Ende er Sacramentet indstiftet, at det skal styrke din Tro, som du synger:

Hvo søger slig Barmhjertighed?
Kun den, som om sin Sygdom veed;
Den Karske derfra blive maae,
Han ellers Hyklerlon kan faae.
Vor Frelser siger: Kom, du Arme!
Jeg vil mig over dig forbarme;
En Karsk undværer Lægen godt,
Han med hans Kunst kun driver Spot.

For det Fjerde: Om du hører, læser og betragter Guds Ord med Lyst? om du gaaer til Nadveren, og beder med Iver og Andagt? Thi disse ere de Midler, hvorved den Helligaand opvækker, opholder og styrker Troen i dig. Hvor Ordets Sæd er, der bliver Troens Frugt ikke ude. Hvor Nadveren kommer til at vise sin Kraft, der sker Forening med Christo, og i Kraft af denne Forening og Forbindelse bekommer Troen af Christo Kraft og Fremvæxt. Hvor Bønnen er brændende, der antænder den tillige Troen. Ved Bønnen bekomme vi ei alene det, at Gud forlader os vor Skrøbelighed, men og, at han giver os Kraft til at stride derimod, og endelig at vinde. De Enfoldige maa derfor holde sig til den bekjendte Psalme, der begynder saaledes: „Jeg raaber til dig, o! Herre Christ" ꝛc.

Efter Troen skal du og prøve dit Forsæt, om det er alvorligt og tilstrækkeligt? Kjendetegnene ere tilforn fremstillede. Naar det kommer saa vidt, at du faaer en Afsky for Synden; at du daglig aflægger een Syndevane efter en anden; at du skyer al Leilighed til Synd, som onde Selskaber, unyttig Snak, Fraadsen og Drikken, og andet saadant: at du holder dig flittig til Ordets Hørelse og Nadverens Brug, som det, hvorved dit hellige Forsæt ret grundes og tiltager; at du daglig sukker til Gud, at han vil besegle og forøge dit gode Forsæt: „Helliget vorde dit Navn; Komme dit Rige; Ske din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden";[1]) og naar du anfægtes: „Led os ikke ind i Fristelse; men fri os fra det Onde";[2]) saa kan du være vis paa, at dit Forsæt er retskaffent og Gud velbehageligt.

Efterat du nu saaledes har prøvet dig, kan du uforhindret gaae til Nadveren, dog med Frygt, Andagt og Glæde.

Frygten lader dig ikke blive sikker, men gjør, at du altid tænker: Ak! see, jeg maatte maaskee forsynde mig imod Jesu Christi hellige Legem og Blod. Den

[1]) Matth. 6, 9. 10. [2]) Matth. 6, 13.

virker i dig Kundskab om din Ringhed og Skrobelighed, derved holder du dig uværdig til denne høie Naade, og siger: Ak Herre! jeg arme Orm og stinkende Synder er ikke værd, at du skulde gaae ind i mit Hjerte. Den sætter dig i en hellig Forundring, at du undrer dig over den ubegribelige Naade, som Gud i dette himmelske Maaltid beviser dig, og at du maa udbryde med David: „Hvad er da en Dødelig, at du kommer ham ihu, et Menneskebarn, at du gjæster ham"?[1]) Den gjør, at du smukt holder dine Tanker samlede, og giver Agt paa denne hellige Forretning, og ikke lader dine Øine løbe omkring, som ellers let kan skee, men vender dem alene til Præstens Mund og Hænder; naar du ligesom binder dine Tanker til Præstens Ord, og overlægger dem hos dig selv i Hjertet, som naar Præsten synger „Fader Vor" og „Indstiftelsens Ord" eller læser de Ord, hvormed han ønsker og tilegner dig i Særdeleshed Sacramentets salige Kraft: „Jesu Christi Guds Søns Legeme og Blod styrke og opholde dig til det evige Liv". Disse Ord maa du dybt i Aanden eftertænke, saa lade de ikke saa let komme fremmede Tanker i Hjertet.

Andagten river Sindet løst fra alle jordiske Ting, og oplofter det til Gud i Himmelen. Dette erfares, desværre! nuomstunder ikkun hos Faa, efterdi Faa ret forstaae Nadverens Natur og Kraft, hvoraf den bestaaer, og hvad den virker. Andagten opvækkes ved inderlig at betragte deels den store Skat, som vi bekomme i Nadveren, nemlig Christi Legeme og Blod; ak! hvo kan vel annamme denne dyrebare Skat uden Andagt? deels den herlige Nytte vi have deraf; deels Christi Kjærlighed, der uden vor Fortjeneste meddeler os det dyrebareste Gode, som han selv har og formaaer. Thi han meddeler sig os ikke af en Pligt, eller efter Nogens Anmodning, men hans egen blotte Godhed har bevæget ham dertil, som en Herre, hvis Lyst og Glæde det er, at give omsonst og uden Begjæring. Som nu Andagten ved saadan Betragtning antændes, saa bliver Gnisten ved Bønnen bestandig meer og meer pustet op i, indtil den bliver til en Glød. Derfor maa vi ved Sacramentets Brug oplofte Hjertet til Gud, og bede ham, at vi værdelig maa annamme det til det aandelige og evige Liv. Derfor, for vi gaae dertil, kunne vi bede en Bøn af en aandrig Bog: Idet vi gaae dertil, kunne vi sige et bedende Suk ved os selv, som: „Gud være mig Synder naadig!"[2]) „Herre! giv, at jeg maa værdelig annamme det!" Eller, at vi drage Præstens Ønske med al Alvor paa os, og slutte, som de Gamle, med det Ord, Amen.

Ved Bønnen maa hænge Taksigelse, som den, hvorved Andagten besegles, at vi prise Guds Godhed, der saa naadig har spiset og skjænket os. Hvo som vil, kan bede den 23de Davids Psalme, eller og den 111te, og synge med Kirken: „Gud være lovet" ꝛc. Ville vi ikke følge Ordene, saa maa dog Hjertet i det mindste sukke.

Naar Hjertet erfarer Nadverens Kraft, da glæder det sig, og det kan ikke andet være; thi Ingen sørger, naar han sidder ved en Konges Taffel. De første Christne have smagt saa ubegribelig en Glæde ved dette Maaltid, at de ret have kysset hverandre, og ikke vidst, hvorledes de rettelig skulle give deres Glæde tilkjende. Ved dette Bord blive vi aandelig drukne, og der opfyldes det paa os, som David spaaer og Paulus ønsker: „De skulle mættes af dit Huses Fedme, og

[1]) Ps. 8, 5. [2]) Luc. 18, 13.

du skal give dem at drikke af dine Glæders Strøm".[1]) „Bliver fulde af Aanden, og taler hverandre til med Psalmer og Lovsange og aandelige Viser, og synger og leger for Herren i Eders Hjerter".[2])

Denne Glæde gjør, at vi foragte alt Timeligt; thi den skjøtter kun lidet om Rugbrød, der faaer Smag paa Bakkelse og Sukker. Denne Glæde styrker og trøster os i al Anfægtning og Bedrøvelse. Hvad kan vel bedrøve den, der har den levende Glædekilde i sig? Ingen kan skade os; den der er i os, er langt stærkere, end mange tusinde, der ere omkring og imod os. Vi kunne sikkerlig forlade os paa Gud, og sige med David: „Skal jeg end vandre gjennem Dødens Skygge-Dal, jeg frygter ei for ondt, thi du er med mig, din Stok og din Stav skal trøste mig. Sandelig, Godhed og Kjærlighed følge mig alle mine Livs Dage, og jeg skal boe i Herrens Huus i Tider lange"![3]) Glæden bryder ofte ud i yndige Sange. En herlig Glædesang er: „Af Høiheden oprunden er" ꝛc. Eller:

1.

Jesu, du min Glæde,
Du mit Æres-Klæde,
Du min dyre Skat!
Sorgen alt for længe
Hjertet monne trænge
Udi Tvivlens Nat.
Frygt og Gru
Er veget nu;
Troens Lys er tændt derinde:
Dig jeg nu kan finde!

2.

Du vil mig bevare:
Jeg for Fiendens Snare
Da er frelst og fri!
Lad kun Satan knurre,
Lad kun Verden murre.
Du vil staae mig bi!
Om end Nød
Og haarde Stød,
Om end Synd og Død mig skrækker,
Du mig naadig dækker!

3.

Trods dig, gamle Drage!
Trods dig, Kjødets Plage!
Trods dig, Angst og Sorg!
Trods, al Verdens Tunger!
Jeg staaer her og sjunger
I en sikker Borg.
Himlens Magt
Har mig i Agt,

[1]) Ps. 36, 9. [2]) Eph. 5, 18. 19. [3]) Ps. 23, 4. 6.

Jord og Afgrund maa forstumme,
Kan et Haar ei krumme!

4.

Bort, al Verdens Moie,
Mig kan bedst fornoie
Jesus, al min Lyst,
Bort, du falske Ære,
Dig vil jeg undvære,
Kom ei i mit Bryst,
Sorg og Nød,
Kors, Spot og Død
Skal mig, om jeg end maa lide,
Ei fra Jesu slide.

5.

Far nu vel, I Tanker,
Som i Verden vanker,
I mig ei anstaaer,
Far nu vel, I Synder,
Eder fra mig skynder,
Ud af Hjertet gaaer,
Bort, al Pragt
Og Hovmods Dragt;
Jeg det hele Satans Rige
Nu Farvel vil sige.

6.

Bort da, Sorgens Griller!
Jesus Mester spiller
Med sin Fryd i mig.
Har jeg Gud i Hjerte,
Skal min bittre Smerte
Blive Sukker lig!
Om jeg her
I Trængsel er,
Saa er dog, naar jeg maa græde,
Jesu, du min Glæde!

Der seer du, hvorledes et Hjerte, der er glad i Gud, foragter Synden, Døden, Verden og Djævelen.

Naar du nu saaledes har annammet Nadveren, saa er der Noget du maae ove, Noget du maae overvinde.

I Værk maae det sættes, som Christus befaler: „Dette gjører til min Ihukommelse“.[1]) Dette skeer saavel indvortes, som udvortes, naar Hjertet kjender og Munden priser de Velgjerninger, som Christus af uforskyldt Kjærlighed skjænker os i Nadveren. Ak! hvor mange gaae ikke dertil, og tænke aldrig paa dette? Det sukke vi over, og bede Gud, at han vil oplyse dem. Det staaer ikke vel til,

[1]) Luc. 22, 19.

naar Gud maa klage over sine Børn, som han fordum gjorde over sit Folk Israel: „Glemmer en Jomfru sin Prydelse eller en Brud sit Smykke? men mit Folk har glemt mig i uendelig Tid".[1]) At du nu ikke, kjære Christen, skal glemme din Frelser, saa øv dig stedse i Gudfrygtigheds Gjerninger. Enhver opvække de Naadegaver, der ere i ham, Troen, Kjærligheden og Haabet; han bringe dem i Kraft at flammerne kunne stige høiere og høiere. Lad og ikke af at stride imod Djævelen og dine syndige Lyster; jo mere du strider, jo mere skal Gud fuldkommen „berede, styrke, bekræfte og grundfæste dig".[2]) Bønnen tillader dig ei heller at glemme Christum. Hvorledes skulde man vel forglemme den, med hvilken man saa ofte og saa fortrolig taler? Derfor skal du altid stille dig den Herre Christum for Øine: 1) Som et Synde- og Brede-Speil; overvei, hvorledes han paa Korset med saa bittre Lidelser har forsonet dine Synder, saa skal du aldrig kunde være foruden Smerter og Taarer. Thi gaaer det saa det grønne Træ, hvorledes vil det vel gaae det tørre? Du skal ikke lettelig kjæle for den gamle Adam, naar du betænker, hvorledes han er korsfæstet med Christo. Hvo vilde vel igjen opgrave det Aadsel, som har kostet din Frelser sit eget Blod at nedgrave? 2) Som et Trøste- og Naade-Speil, da du i ham har faaet Forløsning formedelst hans Blod, nemlig Syndernes Forladelse. Dette Trøste-Billede lader dig ikke fortvivle i nogen Synde-Angst; hans aabnede Vunder øse dig mere Blod i Hjertet, end du behøver til at udslette den Haandskrift, som er imod dig. Bliver din Samvittighed stevnet for Guds Domstol, saa fat Christum om Halsen, drag ham efter dig; han kan forsone alle Ting; en Draabe af hans Blod er altfor dyrebart til, at han skulde lade dig omkomme. 3) Som et Dyds- og Livs-Speil, at du maae findes i ham med dit Levnet. Derfor er han din Formand, at du skal træde i hans Fodspor; dit Forbillede, at du skal blive ham lig. Din Christendom skal ikke være andet, end en stedsevarende Christi Efterfølgelse. Saa høit bringe vi det vel aldrig, som Christus har bragt det; derfor kalder Peder det alene Fodspor. Han bliver Veien, men vi træde alene i Fodsporene, og deri maa han følges. Christi hele Efterfølgelse bestaaer deri, at du bliver ham lig i Uskyldighed og Lydighed. Hvad Uskyldigheden angaaer, kan vel ingen blive saa reen og uskyldig, at han skulde blive fri for de syndige Bevægelsers Følelse; thi Arvelysten er aldrig ledig, men stikker altid om sig som en giftig Slange; thi ofte synde vi af Skrøbelighed, da vi ikke vide det; ofte ere de kjødelige Bevægelser saa heftige, som Vreden var hos David, da han svoer, at han vilde ikke lade een leve af Nabals Slægt; ofte blive vi overilede, før vi ret betænke os, og udruste os til Strid. See hen til Paulus's Formaning i Brevet til Galaterne: „Dersom og et Menneske bliver overilet af nogen Brøst".[3]) Saa længe vi kun ikke samtykke i disse Skrøbeligheder, men alvorlig fortryde dem, saa længe regnes de os ikke til Synd af Gud; men agte vi dem ikke, saa bliver det til en Syndevane, ja herskende Synd; ligesom af mange Draaber bliver en Flod, af mange Druer en Vin, af mange Korn en Deig; saa besmitte vi ei alene vor Samvittighed med syndige Forsætter og Begjærligheder, men ogsaa med modvillig Uforsigtighed; da vi agte Skrøbeligheder ikke for Synd, men leve sikker hen Dag efter anden. Siger du: Hvorledes skal jeg leve, at jeg ei skal

[1]) Jer. 2, 32. [2]) 1 Petr. 5, 10. [3]) Gal. 6, 1.

synde imod min Samvittighed? saa giv Agt paa: 1) De kjødelige Lysters stedsevarende Korsfæstelse, at du ikke agter nogen Synd liden eller lader den blive stor hos dig, men straks i Tankerne dæmper og dræber den. 2) Den yderste Doms Betragtning. Den er for Syndere ret et Forskrækkelses Billede. 3) Samvittighedens daglige Prøvelse, da vi daglig stille os selv for Guds Domstoel, bestylde og anklage os selv, og rense Samvittigheden med mange Taarer i Jesu Blod fra alle døde Gjerninger. En omhyggelig Huusmoder feier ofte Støvet af alt sit Bohave, ellers bliver det hængende derved; saa gjør ogsaa en omhyggelig Christen, han renser daglig sin Samvittighed, ellers bliver Synden hængende, og til en Vane; een Synd drager en anden efter sig, naar man ikke straks fortryder den. 4) Sacramenternes Hukommelse; thi saa ofte vi begaae en dødelig Synd, saa ofte bryde vi den Pagt, som vi have gjort med Gud i den hellige Daab, og saa ofte besmitte vi den Sjæl og det Legeme, som med Christi eget Legeme og Blod i Nadveren er bespist og skjænket. At blive Christo lig, bestaaer dernæst i Lydighed, at vi vandre saaledes, som han vandrede i Ydmyghed. „Lærer af mig siger Jesus, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet".[1]) I Kjærlighed: „Dette er min Befaling, at I skulle elske hverandre, ligesom jeg haver elsket Eder".[2]) Gjentagende lægger Han os denne Formaning paa Hjertet, og siger i samme Capitel: „Dette befaler jeg Eder, at I skulle elske hverandre".[3]) I Taalmodighed: „I ere dertil kaldte, at I skulle efterfølge hans Fodspor".[4])

Efter Nadverens Brug maae vi overvinde de Anfægtninger, som vi føle i Samvittigheden. I Almindelighed tjener hertil Guds Ords flittige Hørelse og andægtige Betragtning; thi Ordet er Aandens Sværd, og hugger Djævelen ned; dernæst ved en bestandig Tro til Christum, sammenføiet med et alvorligt Had imod Synden; thi med dette Skjold kan vi slukke „alle den Ondes gloende Pile".[5]) De syndige Indgivelser ere Pile, hvormed Satan saarer vort Hjerte; finde vi Behag deri, saa faae de stedse mere Overhaand, og mere og mere antænde Begjærlighederne. Her maae vi have en Afsky for Synden, efterdi vi vide, at Djævelen gaaer altid omkring os, og naar een Anfægtning er tilende, skjærper han en anden. Mange blive sikre, og mene, at det er nok, naar de een og anden Gang have overvundet den syndige Tillokkelse, og vil ikke vide af, at et Dyb raaber imod et andet, og en Afgrund aabner sig efter den anden. Bønnen hjælper og meget til Seier; efter den forrette vi trolig vort Kalds Arbeide. Dr. Luther siger: Ledighed er Satans Hovedpude, der viser ham Vei og Maade til at gjøre sin Rede i Hjerterne; thi i det vi Intet gjøre, lære vi at gjøre ilde.

Især frister Djævelen de Troende dermed, at de ikke nok have beredt sig til Nadveren: Synden er alt for stor, Fortrydelsen er alt for liden, Troen alt for svag, og Forsættet alt for ufuldkomment. Her kan man aldrig bedre overvinde ham, end ved en Selvprøvelse paa denne Maade: Satan! saa siger Guds Ord, saa siger mit eget Hjerte af Guds Ord, dette og Lignende som tilforn noksom er viist.

Den barmhjertige Gud give, at dette ringe Arbeide maa skaffe megen Frugt i mange Hjerter! Amen.

---

[1]) Matth. 11, 29. [2]) Joh. 15, 12. [3]) Joh. 15, 17. [4]) 1 Petr. 2, 21. [5]) Eph. 6, 16.

Det 11. Capitel.

Om Guds iboende Kjærlighed.

Ligesom i det gamle Testamente, efterat Forsamlingsteltet var indviet, Guds Herlighed aabenbarede sig deri, saa er det nye Menneske en Bopæl og en Helligdom, hvori Gud boer. Det gamle Menneske er Satans Tempel, en stinkende Rede for de urene Helvedes Fugle. Johannes Aabenbaring taler om det aandelige Babel. At Djævelen boer i det kjødelige Menneske, lærer Christus, naar han siger: „Derefter kommer Djævelen, og tager Ordet af deres Hjerter, at de skulle ikke troe, og blive salige.[1]) Hos Paulus staaer der: Udi hvilke (her taler han om de Vantroe) denne Verdens Gud haver forblindet de Vantroes Sind, paa det at Evangelicts Oplysning om Christi Herlighed, som er Guds Billede, ikke skulde skinne for dem".[2]) Dette kunde ikke skee, dersom han ikke boede i de Ugudeliges Sind og Hjerte. Maaden, hvorledes han boer i dem, stiller samme Apostel os for Diet: „Djævelen er virksom i Vantroens Børn".[3]) Her er Lignelsen tagen af en Haandværksmand, som har sit Værksted, hvor han arbeider; i Cain og Saul boede en mordisk Aand, i Annanias og Saphira en lognagtig Aand, og i Judas en Gjerrigheds Djævel. Augustinus siger: „En Synder er saa mange Djævles, som han er mange Synders Tjener". Dette mener og Christus, naar han siger til Joderne: Den Fader I ere af, er Djævelen, og I ville gjøre Eders Faders Begjeringer".[4]) Dette er haardt talt i den kjælne Verdens Øren. Men forskrækkes du for Djævelens Navn, hvorfor forskrækkes du ikke for Djævelens Gjerninger? Vi forse os, naar vi see En der er legemlig besat af Djævelen. Det er vel en stor Elendighed, men en større Elendighed er det, naar Djævelen boer i din Sjæl. Spørger du, hvordan kommer da Satan i mit Hjerte? saa skeer det paa mangeslags Maader: Naar du forlader Guds Ord, saa forlader han dig igjen, og da har Satan Magt over din Sjæl. Saa snart Adam satte disse Ord af sine Øine: „Af Kundskabens Træ paa Godt og Ondt, af det maa du ikke spise",[5]) blev han forladt af Gud, og annammet af Djævelen. I Saul finder du samme Aarsag. Spørger du, hvorfor den urolige Aand plagede ham? da svarer Herrens Mund dig: „Fordi du har ringeagtet Herrens Ord, vil Herren forkaste dig".[6]) I manges Hjerter indsniger Satan sig ved timelige Sorger og Tanker. Paulus kalder derfor Djævelen denne „Verdens Gud".[7]) Fordi han ved verdslige Tanker har sit Sæde i Mennesket, derfor fristede han ogsaa Christum i Ørkenen, om han havde et verdsligsindet Hjerte, at han derved kunde have afvendet ham fra Gud, han siger: „Alt dette vil jeg give dig".[8]) I Judas Hjerte boede Djævelen ved Gjerrighed. Hvo som stedse tænker paa det Timelige, maae sikkerlig troe, at han er besat af Djævelen; thi Djævelen indvikler sig i Verden; og naar du ved dine Tanker drager Verden ind i Hjertet, sniger Satan sig tillige med ind. Ligesom

[1]) Luc. 8, 12. [2]) 2 Cor. 4, 4. [3]) Eph. 2, 2. [4]) Joh. 8, 44. [5]) 1 Mosеb. 2, 17. [6]) 1 Sam. 15, 26. [7]) 2 Cor. 4, 4. [8]) Matth. 4, 9.

Gud boer i hellige Tanker, saa ere jordiske Tanker Satans Bopæl og Strikke. Fy! Verden er jo ikke vor Attraa værd! Gud har saa underlig skabt Menneskenes Tanker, at de have en magnetisk tiltrækkende Kraft i sig. Tænker han paa Gud og himmelske Ting, saa drager han Gud og Himmelen i sig; saaledes kan man bekomme den Helligaand ved Sukken; men tænker man paa Verden, saa forener man den med sit Hjerte. Derfor, saa ofte jordiske Tanker falde os ind, skulle vi bede et „Fader Vor", eller synge en Psalme, paa det at Satan ikke skal blande sig med deri, og tage Hjertet i Besiddelse.

Mange aabne Satan Døren til Hjertet ved gudsbespottelige og letfærdige Ord, ved Sværgen og Banden, ved at føre Djævelen idelig paa Tungen, hvilket er en græsselig Ting, og er, desværre! nutildags kommen saa vidt, at de fleste Mennesker neppe kan aabne Munden, uden at Djævelen kommer derudaf; denne Fiendes Navn bliver nævnet tusinde Gange, mens Guds Navn neppe een Gang. Deraf kan man let slutte, see og kjende, hvad for en Fugl der boer i saadan en Rede; han kan synge anderledes, end hans Næb er voxet; „hvad Hjertet er fuldt af, det løber Munden over af". De ere selv Aarsag til denne Elendighed, fordi de forsømme at bede og prise Gud; thi da er Hjertet som en forladt Stad, der hverken har Vold eller Muur, hvilken Fienderne let kan indtage.

Mangen En gaaer Djævelen ind i Hjertet, igjennem Vinene, som der staaer hos Propheten: „Døden er stegen ind ad vore Vinduer".[1]) Vinene ere Hjertets Dør og Vinduer. David besmuede Bathseba, og strax blev han besat af Horeriets Djævel. Mange anstille sig i deres udvortes Opførsel som Djævle. Man har ikke nødig at kalde paa Djævelen eller afmale ham paa Væggen; thi han kommer nok af sig selv. Der fortælles om En, som vilde drikke Djævelen til, der var malet paa Væggen, at han kom og gjorde kort Besked, og tog ham med sig.

Mange Gange indsniger Djævelen sig igjennem Drene; thi den onde Fiende trænger sig ind i Hjertet ved slem Snak; saaledes gik det vor Moder Eva. Han er listig, forsøger tusinde Veie, om blot een kunde lykkes ham. Nu er det en farlig Ting, een Gang at lade Djævelen faae Indpas i sit Hjerte. Indvilger man ham kun i een Synd, hvor ringe den og er, saa er det snart ude. En Fugl er fangen, om den end bliver hængende ved den allermindste Fjæder. Mange betragte de smaae Feil for ringe, ja vel tør glæde sig deri; ret ligesom Fuglene førend de fornemme, at de ere fangne i Garnet, da ere de lystige, hoppe, springe og sanke Korn, ja lokke vel endnu Andre til sig; men naar de vil flyve bort, og mærke, at de ere fangne i Garnet, saa har al Sang og Glæde en Ende. Sidenefter, ofte for silde, kommer en Kundskab og Anger hos mange Mennesker, naar deres Samvittighed er opvaagnet, da erfare de, at de ikke saa let kunne lukke Djævelen ud, som ind; det er lettere at indvikle sig i hans Strikker, end at rede sig ud af dem; thi dertil hører større Kunst og Kraft. Satan forlader ikke sit Huus saa let, man maa fratage ham det med Magt; thi det er ikke saa let en Ting, som Verdens Børn indbilde sig, af et Djævels Barn at blive et Guds Barn. Det er jo en elendig Ting, at være aandelig besat af Djævelen; thi som han selv er, saa gjør han sit Huus, nemlig: hovmodigt, mordiskt, utugtigt, tyvagtigt, løgnagtigt, ja ganske djævelskt; dog kan han saa underlig forblænde, at

[1]) Jer. 9, 21.

Laster holdes af Mennesket for herlige Dyder. Han gaaer frem ligesom en kunstig Maler, der kan afmale slemme Laster; deri er Djævelen en Mester; Hovmod og Stolthed bliver kaldet Smagfuldhed og Nethed, Gjerrighed en klog Sparsommelighed, Ødselhed Godgjørenhed, Vrede tilbørlig Alvor og Nidkjærhed. Paulus siger: „At Djævelen har forblindet de Vantroes Sind“[1]), derfor fælde disse elendige Mennesker om Synden en saadan Dom, som den Blinde om Farven.

Heraf er da Guds Kjærlighed aabenbar, thi han betager ikke alene Satan hans Pallads, men sætter endog sig selv i Hjertet, som i sin Bolig. Vel er han i alle Ting Naturens Skaber og Opholder, men paa en besynderlig Maade i de Troendes Sjæle, deres Himmel og Salighed. Hvilken stor Herlighed er ikke det, at Gud helliger de Troendes Hjerter til sin Bolig! Hvilken herlig Trøst er ikke det, at han selv siger: „I det Høie og Hellige boer jeg; men jeg er og hos de Sønderknuste og Nedbøiede i Aanden, til at oplive de Nedbøiedes Aand, til at oplive de Sønderknustes Hjerte“.[2]) Det maa sandelig være Gud ret om at gjøre at faae Indgang i vore Hjerter; thi til den Ende har han indstiftet alle Salighedsmidler, at vore Hjerter kunde blive hans Bolig; derfor blive vore Børn døbte, at de skulle iføre sig Christum og forenes med ham, som et Klæde med Legemet.[3]) Derfor lader han Ordet prædike, at han kan virke Troen i os, og „formedelst Troen boe i vore Hjerter“:[4]) thi han haver ligesom bundet sig til Ordet; naar vi nu ved Troen fatte Ordet i Hjertet, saa fatte vi ham tillige, ligesom man med et Klenodie erholder tillige de Perler, som deri ere indfattede; saaledes undfangede Maria ved Troen til disse Ord: “du skal føde en Søn“, tillige Christum i hendes Liv.

Til den Ende har Christus befalet os i Nadveren at æde hans Kjød og drikke hans Blod, for at han kunde „blive i os, og vi i ham“.[5]) Hvorledes kan der vel være nogen nøiere Forening end imellem Mad og Drikke og Kjød og Blod? Det Ene forvandles til det Andet. Da Gud dannede os, var det hans Diemed at ville boe i os; til den Ende har han af sin Mund indblæst i os en udødelig Aand; til den Ende har han og præget sit Billede i os, at han kunde have en Lige, hvori han kunde boe og virke. Det er ogsaa vor Forløsnings Endemaal, som Paulus slutter: „I ere den Helligaands Tempel, som er i Eder, hvilken I have af Gud, og at I ikke er Eders egne; thi I ere dyrekjøbte“.[6]) I det gamle Testamente maatte Helligdommen bespræenges med Offerets Blod; thi det maatte altsammen helliges ved Blod.[7]) Til den Ende maatte Christus udgyde sit Blod, at vi skulle bespræenges i Troen, og renses til at være Guds Helligdom. Det er ogsaa Diemedet af vor Helliggjørelse, at vi skulle blive et Guds Tempel, hvori han ved sin Helligaand kunde oplyse og lære. Til den Ende har Christus lært os at bede vort „Fader Vor“, at vi derved skulle gjøre os til et levende Huus, naar vi bede, at hans Navn maa helliges, hans Rige komme, hans Villie skee; thi alt dette skeer ikke udenfor os, men inden i os.

Alt dette har i det gamle Testamente Salomons deilige Tempel, Pagtens Ark og Naadestolen i det inderste Chor afbildet, at Gud vilde boe i vort Hjertes inderste Grund. Ak! det er sandeligen en høi og dyrebar Kjærlighed, at den almægtige og uendelige Gud, som Himlenes Himle ikke kan begribe, og som opfyl-

---

[1]) 2 Cor. 4, 4. [2]) Es. 57, 15. [3]) Gal. 3, 27. [4]) Eph. 3, 17. [5]) Joh. 6, 56. [6]) 1 Cor. 6, 19. 20. [7]) Ebr. 9, 21. 22.

der Himmel og Jord, vil boe i os arme Orme, at ligesom al Guddoms Fylde boede i Christo legemlig, saa blive vi og af Naade opfyldte med al Guds Fylde.

Naar en stor Konge drog ind til en fattig Bonde i hans ringe Hytte, det blev jo agtet høit og lovpriset: Vor Gud er saa venlig, at om det var muligt, at han kunde forlade Himmelen, da vilde han gjerne ganske meddele sig en troende Sjæl; den, som man elsker, vil man gjerne være hos. Efterdi det da hedder: „Visseligen, du er den, som elsker Folkene".[1]) Saa hedder det og: „Min Fryd er i Menneske-Børn".[2])

Men Gud boer i os ved Troen og Kjærlighed; derfor siger Johannes: „Hvo som bliver i Kjærlighed, bliver i Gud, og Gud i ham".[3]) Kjærlighed boer i den Elskte med sine Tanker og Begjæringer; derfor tænker man ofte paa det, som man elsker, og bærer en hjertelig Længsel derefter. Dette mener Brudgommen i Høisangen: „Du har fortryllet mit Hjerte med eet af dine Øine".[4]) Dette Øie betyder Kjærlighed, efterdi man ofte og venlig vender sit Øie paa det, som man elsker. Kjærligheden er en hemmelig Tyv, der frastjæler Christo hans Hjerte, og giver os det; men da have vi Christi Hjerte, naar han tænker paa os og sørger for os. De Gamle have sagt, „at den Elskende er død i sit eget Legeme, men lever i den Elsktes". Efterdi da Gud boer ved Kjærlighed i os, saa tænker han stedse paa os, sørger altid for os, og længes altid efter os. Ak, du venlige Gud! hvad er et Menneske, at du tænker paa ham? Dernæst boer Kjærligheden i den Elsktes Villie, hvilken den saa forandrer og omsmelter, at der bliver een Villie af tvende. At være eens sindet, det er ret at elske. Derfor staaer der om de Troende i den apostoliske Kirke, at de vare samdrægtige, havde eet Sind, eet Hjerte, og een Sjæl.[5]) Da boer Gud i os, naar vi have Christi Sind, som Paulus fordum, da han skrev til sine Galater: „Jeg lever, dog ikke jeg mere, men Christus lever i mig".[6]) Saa ganske og aldeles havde Christi Kjærlighed forandret ham, at man mere kunde see paa ham, hvad han var bleven ved Naaden, end hvad han var efter Kjødet; ret ligesom naar man koger en bitter Frugt i Honning, da mister den sin bittre Smag, og bliver selv sød som Honning. Den gamle Paulus havde nu ligesom mistet sig selv, og var bleven ny i Christo. Hvad Ilden faaer fat paa, det forvandler den til Ild; og naar Gud boer i Mennesket, gjør han ham ligesom til en liden Gud, eller, som Peder taler, gjør ham deelagtig i den guddommelige Natur; han lader ikke den mindste Aare i Mennesket blive uforandret, der maa ikke en Traad af det gamle Menneske blive hængende, det maa altsammen som i en Syndflod gaae under, og det forraadnede Syndaadsel maa hugges i smaa Stykker, at Gud alene kan herske i Sjælen.

Ved denne Iboelse forener Guds Kjærlighed sig nøie og inderlig med os; thi ligesom Guddommen er med den menneskelige Natur i Christo personlig forenet, efterdi den boer i den menneskelige Natur legemlig, saa er Sjælen forenet med Gud, derved at Gud boer i den ved Troen; saadan en Forening er en dyb Hemmelighed; derfor afmaler den hellige Skrift den for os, som for umyndige Børn, i Lignelser og Exempler. Hos Esaias lignes denne Forening med den, som er imellem en Moder og hendes Livsfrugt: „J, som ere lagte paa mig fra

---

[1]) 5 Mosb. 33, 3. [2]) Ordsp. 8, 31. [3]) 1 Joh. 4, 16. [4]) Høis. 4, 9. [5]) Ap. Gj. 2, 1—46. [6]) Gal. 2, 20.

Moders Liv, ere baarne af mig fra Fødselen af".[1]) Saa nøie er Sjælen forenet med Gud, som Barnet med sin Moder. Sjælen ligger indesluttet i Guds Kjærlighed, som Fosteret i Moderens Liv og under hendes Hjerte; Gud sørger for Sjælen, som en Moder for sit Barn, Gud omfavner Sjælen, som en Moder sit Barn. Ingen kan tilføie Sjælen nogen Skade, uden han tillige ligesom rører Guds Hjerte; ligesom Ingen kan røre ved Fosteret i Moders Liv, at jo Moderen føler det. Sjælen har af Gud sit Ophold, ligesom Barnet af Moderen, dog paa en forborgen og usynlig Vei, ligesom i Moders Liv. Naar Sjælen smager de Honningdraaber, der nedrinde til den fra Gud, da hopper og springer den, ligesom et Barn i Moders Liv.

Paulus kalder denne Forening en Rodfæstelse i Christo. Han siger: „I som ere rodfæstede og grundfæstede i Kjærlighed".[2]) Ligesom, naar Rødderne af tvende Træer voxe sammen, saa fletter den ene Kjærlighed sig i den anden, og den ene omfavner den anden; saa gaaer det og til i Aanden: Christus giver den Troendes Hjerte sin Kjærlighed at smage, da rodfæstes Christi Hjerte i den Troendes Hjerte; da bærer han Paradiis og Himmelen i sig; da antændes han i en hjertelig Gjenkjærlighed; da rodfæstes hans Hjerte i Christi, og hans Elendighed voxer ligesom ind i Christo, og hans Taarer flyde ligesom ind i Christi Hjerte; saa deilig er den ene ligesom indflettet i den anden. Herren selv ligner denne Forening med den, som er imellem Viinstokken og Rankerne. „Jeg er Viintræet, I ere Grenene, hvo som bliver i mig, og jeg i ham, han bær megen Frugt".[3])

Imellem Viinstokken og dens Ranker er saadan en nøie Forening, at af begge blive een Stamme og eet Træ. Ligemaade, hvo som hænger ved Herren, er een Aand med ham. Viinranken maa drage al Saften til sig af Viinstokken, om den ellers skal bære nogen Frugt; saa suer vor Tro Saft og Kraft af Christus, hvorved den grønnes, blomstrer og bærer megen Frugt. Bliver Ranken revet fra Viinstokken, da fortørres den; saa kan Sjælen ei heller uden Christo gjøre noget Godt, men er alene som en tør Green og et visset Blomster. Fast samme Lignelse fremfører og Paulus: „Vi ere blevne forenede med ham ved Lighed med hans Død".[4]) Dette Sprog gaaer ud paa det Samfund, som flyder af Foreningen; thi en Green, som er indplantet i et Træ, har sit Liv af Træets Liv, grønnes og blomstrer tilligemed Træet, og gaaer ud med Træet; saa døer Sjælen i Christo fra sig selv og Verden, og begynder i Christo at leve Gud. Frelseren ligner denne Forening med den, som er imellem Mad og Drikke og Legemet: „Hvo som æder mit Kjød og drikker mit Blod, han bliver i mig og jeg i ham".[5]) Herved bliver os fremstillet den allernærmeste og inderligste Forening. Et Klædebon er vel nær forenet med Legemet, endnu nærmere Huden, men allernærmest er Mad og Drikke, thi det gaaer ind i Legemet, og forandres til Menneskets Kjød og Blod; saa inderlig er og Christus forenet med Sjælen; hvad Mad og Drikke er for Legemet, det er Christus for Sjælen, et Livsens Brød og en levende Vandkilde. Ligesom det udvortes Menneske har sin Fremvæxt og Kraft af Mad og Drikke, saaledes voxer det indvortes Menneske af Christo; dog med denne Forskjel, at mit Kjød forvandler Maden i sig, men Sjælen bliver forvandlet i Christus, just ikke efter Væsenet, men efter Begjæringer og Gjerninger, det er: den

[1]) Es. 46, 3. [2]) Eph. 3, 18. [3]) Joh. 15, 5. [4]) Rom. 6, 5. [5]) Joh. 6, 56.

opfyldes ved ham med al Guds Fylde. I Brevet til Epheserne taler Apostelen Paulus meget deilig om denne Forening; thi han siger, at de „Hellige skulle i alle Maader opvoxe til ham, som er Hovedet, til Christus, af hvem det ganske Legeme, sammenføiet og forenet ved al den Forbindelse, indbyrdes Hjælp giver, i Forhold til ethvert Lems tilmaalte Virksomhed, voxer Legemets Vext til sin Opbyggelse i Kjærlighed".[1]) Ligesom Legemet er saa nøie forenet med Hovedet, at der er ingen Ting imellem; saa er og Sjælen med Christo. Ligesom Legemet har al Kraft og Virkning af Hovedet, saa har og Sjælen af Christo. Som det ganske Legeme regjeres af Hovedet, saa og Sjælen ved Christi Aand. Ligesom Legemet duer intet, men er aleneste et Aadsel, naar det ikke har Hoved, saa er og Sjælen uden Christo. Dernæst siger og Paulus, at de Troende „hænge ved Herren",[2]) hvor han tager Lignelsen af Ting, som ere tæt sammenføiede med hverandre. Med saadan inderlig Forening hænger Sjælen ved Gud, at den kan rose sig med Paulus: „Thi jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv, ei heller Engle, ei heller Fyrstendømmer, ei heller Magter, ei heller det Nærværende, ei heller det Tilkommende, ei heller det Høie, ei heller det Dybe, ei heller nogen anden Skabning skal kunde skille os fra Guds Kjærlighed i Christo Jesu vor Herre".[3]) En saadan Forening er der imellem begge Naturer i Christo, en saadan Forening imellem tvende Ægtefolk.

Endnu tydeligere forestilles os denne Forening i de Helliges Exempler. Patriarken Abraham stod i Aanden i saadan Forening med Gud, at han ganske underkastede sin Villie Guds Villie, da han var befalet at slagte Isak. Man skulde mene at Abraham havde mistet sin Villie, eller og at Abrahams Villie var omsmeltet, og bleven af en Menneskelig en Guddommelig. Af Gud ere de Ord talte, som Hjob yttrede under sit tunge Kors: „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet".[4]) Sandelig det maa være et guddommeligt Menneske, der skal miste Alt, og endnu takke Gud derfor. Af samme Brønd flyder Asaphs gyldne Ord i den 73de Psalme: „Hvem har jeg i Himlene? og lige ved dig har jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden; forsmægter end mit Kjød og mit Hjerte; saa er dog Gud mit Hjertes Klippe og min Deel evindelig".[5]) Denne gode Mand maa have erfaret og smaget megen Sødhed i Gud, efterdi han holdt hele Verden for Intet. Dette Sprog beder vel mange med ham; men kun de Sjæle, som staae i Forening med Gud, bede det af ganske Hjerte. Hvorledes hængte ikke Davids Hjerte ved Guds Hjerte? ja han omgikkes stedse med Gud. Vi høre ham i den 63de Psalme udbryde: „Naar jeg kommer dig ihu paa mit Leie, tænker jeg paa dig i Nattevagterne; min Sjæl hænger efter dig; din høire Haand styrker mig";[6]) og i den 73de Psalme jubler Asaph: „men mig er det godt, at være nær hos Gud".[7])

Ja, du hellige Asaph! dette sige mange fromme Sjæle med dig: „Det er godt, at holde sig nær til Gud". Det er jo et Barns største Glæde, at det kan hænge ved sin Moders Bryst. Paulus havde ganske glemt sig selv i Christo: „Jeg lever, dog ikke jeg mere, men Christus lever i mig".[8]) Mange prædike Christum alene med Ord, Paulus har forkyndt ham med sit Levnet. Efterdi Christus var forenet med Paulus, saa opfyldte han ham med saa megen Glæde, at han agtede den hele Verden for Skarn og Skade. Vi høre ham i Brevet til Philippenserne

---

[1]) Eph. 4, 15. 16. [2]) 1 Cor. 6. 17. [3]) Rom. 8, 38. 39. [4]) Hjob 1, 21. [5]) Ps. 73, 25. 26. [6]) Ps. 63, 7. 9. [7]) Ps. 73, 28. [8]) Gal. 2, 20.

udbryde: „Men hvad der var mig Vinding, det haver jeg for Christi Skyld agtet for Tab; ja sandeligen, jeg agter og Alt for Tab imod Ypperligheden af Kundskaben om Christo Jesu min Herre, for hvis Skyld jeg haver lidt Tab paa Alt og agter det Skarn at være, paa det jeg kan vinde Christum". I det 14de Vers vedbliver han: „Jeg forglemmer hvad der er bagved, rækkende efter det, som er foran".[1])

Af denne Forening flyder det salige Samfund, som er imellem Christum og Sjælen; der er jo i Kraft af den naturlige Forening Samfund imellem Sjæl og Legeme, imellem Stammen og den indpodede Qvist. Sjælen bevæger Legemet, og Legemet er Sjælens Værktøi; Stammen meddeler Grenen sin Kraft, ligesom hiin faaer Saft og Kraft af Roden, deraf voxer, grennes og blomstrer Grenen. Der er et Samfund i Christo imellem Guddommen og Manddommen, i Kraft af den personlige Forening, saaog imellem Christum og Sjælen, i Kraft af det aandelige Baand; af denne personlige Forening folger et Samfund i Egenskaberne; thi Christi Person tillægges saavel guddommelige som menneskelige Egenskaber; han er den Høieste og tillige den Ringeste. Af det aandelige Samfund kommer det, at Christus tager de Troendes Synder paa sig, bærer dem, og betaler for dem, som de vare hans egne; vi behøve ikke at søge vore Synder i os selv, thi de ligge paa Christum; vil Djævelen gjøre Synden stor, saa kan en Troende frimodig sige: „See det Guds Lam, som bærer Verdens Synd"![2]) Sætter Stormen heftigere an paa ham, saa holder han sig til Prophetens Ord: „Vore Saar leed han, vore Smerter bar han, „Saarene" vare Syndens Skyld, „Smerterne" Syndens Straf.[3]) Derimod tilegner han os sin Retfærdighed; Paulus taler meget trøstelig om denne kjærlige Omvexling: „Den som ikke vidste af Synd, haver han gjort til Synd for os, paa det vi skulle i ham vorde retfærdige for Gud".[4]) Er det ikke en herlig stor Ting? I os selv ere vi Syndere, i Christo retfærdige; i os selv svage, i ham stærke; i os selv fattige, i ham rige; som bedrøvede, dog altid glade; som de, der ere fattige, og dog gjøre mange rige; som de, der have intet, og dog beholde alle Ting. Af denne personlige Forening flyder et Samfund i Lidelser; thi Guds Søn tilegner sig selv i en vis Henseende sin menneskelige Naturs Lidelser; derfor siger Skriften, at „Livsens Fyrste er slaget ihjel",[5]) og „Herlighedens Herre er korsfæstet",[6]) og at „Gud har forhvervet sig en Menighed ved sit eget Blod",[7]) at Guds Søn haver lidt. Denne aandelige Forening er Grunden til at Christus tilegner sig det, som vederfares hans Troende, enten det er Ondt eller Godt, lige saa fuldt, som det kunde have hændt ham selv. Hos Matthæus høre vi disse Ord af ham: „Sandelig siger jeg Eder: Saa meget, som I have gjort een af disse mine mindste Brødre, have I gjort for mig".[8]) Til Saulus siger han: „Saul, Saul, hvi forfølger du mig".[9]) Derimod tilegner ogsaa den troende Sjæl sig Jesu Christi Lidelser, som det var dens egne. Af denne Grund skriver Paulus: „Vi som ombære altid den Herres Jesu Død i Legemet".[10]) „Jeg opfylder det, som fattes i Christi Trængsler, i mit Kjød for hans Legeme, som er i Menigheden".[11])

Lemmernes Smerter føler Hovedet, og Hovedets Pine føler og de andre Lem-

---

[1]) Phil. 3, 7. 8. 14. [2]) Joh. 1, 29. [3]) Es. 53, 4. [4]) 2 Cor. 5, 21. [5]) Ap. Gj. 3, 15. [6]) 1 Cor. 2, 8. [7]) Ap. Gj. 20, 28. [8]) Matth. 25, 40. [9]) Ap. Gj. 9, 4. [10]) 2 Cor. 4, 10. [11]) Col. 1, 24.

mer: Derfor kan ingen Christen være uden Kors. Ethvert Lem maae føle sin Deel af Christi hellige Smerter; men det trøster de Troende, at Gud føler deres Lidelser, og at de gaae ham til Hjerte; trykker derfor Korset dig, du troende Christen! da tænk, gjør det end mig ondt, det gjør Gud værre; hans Hjerte er langt ommere end mit. „Mit Hjerte er bevæget", siger Herren til sit Folk.[1]) Af den personlige Forening flyder og et Samfund i Herlighed; thi Guddommen meddeler den antagne Manddom sine Egenskaber og Herligheder. „Mig er given al Magt i Himmelen og paa Jorden", siger Herren.[2]) Hvad som gives, det gives ham efter hans Manddom; Guddommen har og giver Alt. I Kraft af den aandelige Forening tilskrives Troen saadan en Herlighed, at den siges at gjøre os til Guds Børn, at gjøre os salige, at overvinde Djævelen og Verden. Johannes skriver: „Det som er født af Gud, overvinder Verden, og vor Tro er den Seier, som haver overvundet Verden". Det er herligt sagt, og har et stort Eftertryk i den Helligaands Sprog; thi hvo som er et Guds Barn, han maa sandelig kunde gjøre og formaae store Ting. Altsaa gjør da denne nye Fødsel (ved Ordet og Troen) de Troende til Keisere og Konger over alle Konger og Herrer; de kunne overvinde Verden, hvilket hverken den romerske eller tyrkiske Keiser formaae.

Ved Troen forenes Gud med de Fromme, ved Troen virker han alt dette i dem. Den personlige Forening fører med sig et Samfund i Gjerningerne; thi af begge Naturers Virkning flyder et Embede. Naar Manddommen lider, saa maa Guddommen opholde den, for at gjøre Lidelserne kraftige og salige! Naar Gud er aandeligviis forenet med Sjælen, saa sidder han ikke ledig, men virker ved sin Aand i Sjælen; og Sjælen virker med som et helligt Instrument og Værkoi, ikke ved egne og naturlige, men af nye aandelige Kræfter, hvilke den faaer af Gud i Igjenfødelsen og den daglige Fornyelse. Dette bevidner Paulus: „Jeg vil ikke fordriste mig til at tale Noget om det, som Christus ikke haver udrettet ved mig".[3]) „Jeg lever, dog ikke jeg mere, men Christus lever i mig".[4]) „Jeg formaaer alle Ting i Christo, som gjør mig stærk".[5])

Paa Gjerningerne kan du kjende, om Gud boer i dig; thi en Christens Gjerninger maa komme af Gud; ja den ganske Christendom maa være grundet paa denne Forening, og flyde deraf. Boer Gud i dig, saa oplyser han din Forstand, helliger din Villie, forandrer, rører og drager dine Tilskyndelser; deraf kan da ei andet end komme en oplyst, hellig og guddommelig Christendom, saavel indvortes i Hjertet, hvor alt Godt maae fæste Rødder, som udvortes i Vandel, da det maae bryde ud og bringe Frugter. Hvad som ikke kommer af Gud, det kan ei heller bestaae for Gud eller være Gud kjært; thi han elsker alene det, som han veed og kjender er en Virkning af sig selv.

Ligesom Christi Manddom af den guddommelige Forening erholdt deilige Navne, saa bekommer den troende Sjæl af den aandelige Forening smukke og herlige Navne: Manddommen kaldes en Guds Brud. Naar Gud aabenbarer sig i Kjød, saa gjør den store Himmelkonge sin Søns Bryllup. David, Salomon og Paulus kalde de troende Sjæle Christi Brud. O, hvilket Under! Hvor høist ulige i Slægtskab er ikke Christus og Sjælen? Han er Skaberen, den en Skabning, og vil være hans Brud! Hvor høist ulige i Egenskaber? Han er den dei-

[1]) Jer. 31, 20. [2]) Matth. 28, 18. [3]) Rom. 15, 18. [4]) Gal. 2, 20. [5]) Phil. 4, 13.

ligste iblandt Menneskenes Børn, den er fuld af Ureenhed og Stank; dog elsker han den. Hvor sort var ikke Qvinden fra Æthiopien, som Moses elskede og tog tilægte? Naar Sjælen vaer sig med Omvendelses Taarer, saa bliver den skjøn; hvor ulige er Christus og Sjælen ikke i Rigdom og Formue? Han er den rigeste Herre, og dog tager saa fattig en Brud.

Hvad har dog vor Sjæl? Hvorfor elsker Gud den saa høit? Hvad er et Menneske, at du tænker paa ham? Ligesom en Brudgom og en Mand elsker, beskjærmer, fordrager, ærer og trøster sin Brud og Hustru, saaledes er og Christus imod Sjælen. Den er een Aand og eet Hjerte med ham. Brud og Brudgom give hverandre mange Kys, og holde mangen en venlig Samtale med hverandre; Christus kysser Sjælen; naar han vedergvæger den, da suer den idel Honningdraaber af hans Læber; Sjælen kysser Christum, naar den hjertelig elsker ham, og af brændende Kjærlighed sukker efter ham; den siger ham sin Elendighed, han giver den igjen sin Trøst i Hjertet. Hvilken en hjertelig Glæde er der ikke imellem Brud og Brudgom? Ei mindre imellem Christus og Sjælen. Christus siger selv: „Som Brudgommen glæder sig ved sin Brud, saa skal din Gud glæde sig ved dig".[1]) Bruden giver sin Glæde tilkjende: „Jeg vil fryde mig i Herren, min Sjæl er glad i min Gud; thi han iforer mig Frelsens Klædning, han indhyller mig i Retfærdigheds Kappe, som en Brudgom i sin festlige Dragt, som en Brud i al sin Prydelse".[2])

Ligesom en Brudgom pryder sin Brud, saa smykker og Christus den troende Sjæl. Hun er hæslig og uanselig, han gjør hende snehvid; hun ligger nedtraadt i sit Blod, han renser hende ved Vandbadet i Ordet; hun er nøgen, blot, elendig, jammerlig, arm og blind, han klæder hende med stukne Klæder, han iforer hende Sko af Grævlinge-Skind, han klæder hende med Silke, han pryder hende med Kostbarheder: giver hende Armbaand om Hænderne, Kjæde om Halsen, Smykke om Panden, Ringe i Ørene, og en deilig Krone paa Hovedet, han pryder hende med Guld og Sølv, og klæder hende med idel kosteligt Linned, Silke og udsøgt Arbeide.[3]) Hun er svag og syg, han vil være hendes Læge; hun er uforstandig, han vil selv være hendes Viisdom, og ved sin Aand give hende Forstands oplyste Øine; hun er fangen, han kjøber og igjenløser hende med sit eget Blod. O, forunderlige Godhed! Erkjend, kjære Sjæl! din Værdighed. Gud forener sig saa nær og fast med dig, som en Brudgom med sin Brud; du arme Orm, du elendige Støv, du ringe Skygge er det jo ikke værd. Er Mand og Qvinde eet Kjød, saa er du een Aand med Gud. Hans Navn er dit Navn; derfor kaldes du en Christen, et Guds Barn og Arving; hans Ære er din Ære, ligesom han er selv en Konge og en Præst, saa gjør han og dig til det samme for Gud og sin Fader; hans Rigdom er din Rigdom; han tildeler dig af sin Fylde Naade for Naade. Er din Brudgom reist fra dig, saa har han dog forskrevet sig til dig med sit eget Blod, at han vil være dig tro; han har efterladt dig Pantet paa din Arv, den Helligaand, der forsikrer dig om hans Kjærlighed, og der ofte driver dit Hjerte med brændende Sukke til ham i Himmelen indtil den Dag kommer, da vi skulle høre den store Skares Røst: „Halleluja! Lader os glæde og fryde os og give ham Æren; thi Lammets Bryllup er kommet, og hans Hustru haver

[1]) Es. 62, 5. [2]) Es. 61, 10. [3]) Ezech. 16, 4—14.

beredt sig".[1]) Da skulle vi være hos Herren altid. Ak, Herre! hvor længe? Men see til, kjære Sjæl! saa længe du endnu lever i denne Verden, at du ikke bryder dit Brudeløfte, taber din Jomfrudom, boler med Verden og Synden. Christus elsker alene Jomfruer, det er, rene Sjæle, der holde sig ubesmittede fra Synden og Verden. „Jeg haver trolovet Eder med en Mand for at fremstille Christo en reen Jomfru".[2]) Ja vær din Brudgom tro, og lad den hoeragtige Verden ikke forføre dig.

Christi Manddom kaldes Guds Tempel og Bolig. „I ham boer al Guddommens Fylde legemligen".[3]) Og Herren siger selv: „Nedbryder dette Tempel, og inden tre Dage vil jeg opreise det".[4]) Saaledes ogsaa den troende Sjæl: „Vide I ikke, at I ere Guds Tempel, og Guds Aand boer i Eder".[5])

Templet i Jerusalem var en overmaade skjøn, herlig Bygning, og et Underværk i Verden, men ikke til den Ende, at man skulde blive hængende ved det blotte Udvortes, men at det skulde afbilde Guds levende Tempel, den Herres Christi Legeme, og alle Troende.

Naar du seer et Gudshuus, der er deilig prydet, saa prov dig, om du og i dit Hjerte finder saadant et Smykke. I dit Hjerte maa være et smukt Alter, nemlig Christi Fortjeneste, en smuk Daab, nemlig den daglige Poenitentse, et helligt Levnet og en ny Fødsel, en smuk Lysekrone, nemlig Guds Ord, en smuk Prædikestol, det Sted hvorfra den Helligaand lærer og underviser dig. Smukke Bibelsprog maa være deilige Billeder i dette Tempel. Et smukt Billede herpaa har du, da Barnet Jesus lærte i Jerusalem;[6]) saa gjør han endnu i det aandelige Jerusalem, der lærer han ved sit Ord og sin Aand; ja de Troende erfare ofte, at han i deres Hjerter lærer, trøster, oplyser, helliger, beder, tilspørger og svarer dem, taler med dem ved hellige Tanker og hjertelig Andagt.

Templet i Jerusalem havde tre Afdelinger, nemlig: Forgaarden, hvori man slagtede Qvæget; det Hellige, hvori Folket kom tilsammen, og bad, hvor og Loven, Psalmerne og Propheterne bleve læste; og det Allerhelligste, hvor intet Menneske maatte gaae ind, uden Ypperstepræsten alene, og det ikkun een Gang hvert Aar. Saa maa det og være beskaffent med vort Hjertes Tempel. Først maae vi dræbe vore fæiske og adamitiske Syndelyster. Dernæst maa Christus lære og bede i os; af denne Lærdom og Bon opstiger de herligste Bevægelser og Sukke. I det Allerhelligste erfare vi en høi Oplysning og sød Bedergvægelse. Dette er et forborgent Tempel, hvilket Ingen seer, uden Gud. I Daaben bliver det indviet og helliget ved Christi Aand. Herrens Herlighed opfylder det, og Guds Klarhed skinner deri. Dets Kar ere alle Lemmerne, som maae toes med Taarer, besprænges med Christi Blod, og helliges ved Christi Aand. Dette er det indvortes Menneskes rette, aandelige, lonlige Gudstjeneste, der kan man træde med Frimodighed til Naadestolen, hvor man smager Guds skjulte Manna.

Af denne Forening og dette Samfund udvælder derpaa de Troendes Samfund og Forening imellem sig selv indbyrdes. Derfor hedder det i vor tredie Artikel: „Jeg troer paa de Helliges Samfund".

Lemmerne ere ei alene alle forenede med Hovedet, men endog imellem sig

---

[1]) Aab. 19, 7. [2]) 2 Cor. 11, 2. [3]) Col. 2, 9. [4]) Joh. 2, 19. [5]) 1 Cor. 3, 16. [6]) Luc. 2.

selv indbyrdes. I Pauli Breve finde vi især tvende herlige Sprog herom: „Bærer flittige til at bevare Aandens Enighed".[1]) Christi Aand, der boer i os, forbinder sig saa nøie med vor Aand, at vi blive een Aand med ham. Han boer og i andre Troende, og forener sig paa samme Maade med dem. Knytter i sig mange Sjæle tilsammen, saa at, ligesom de alle ere een Aand med ham, saa ere de og indbyrdes; det er „Aandens Enighed". Herpaa have vi et herligt Exempel i de første Christne, hvilke alle havde „een Sjæl" og „eet Hjerte"; ligesom og paa det naturlige Legeme, hvor der vel ere mange Lemmer, men alle have dog kun eet Hjerte. Paulus skriver: „I ere alle Een i Christo Jesu;"[2]) her taler han om en stor Mængde, som om een eneste Mand. Saa nøie ere de Troende forenede i Christo.

Deraf flyder og et Samfund i Lidelser og Glæder; ligesom det ene Lem paa Legemet føler det andets Vee og Vel. Herom taler Paulus: „Glæder Eder med de Glade og græder med de Grædende. Haver eet Sind mod hverandre".[3])

Dette er sandelig en herlig Trøst for de Fromme. Naar en Troende beder sit „Fader Vor", saa beder saa mange hundrede Sjæle, som ere forenede i Christo, med ham; saadan en eendrægtig Bøn kan ei andet end storme an paa Himmelen, og bevæge Gud. Lider han, saa lider alle Hellige med ham; føler han Smerter, saa staae alle i een Kamp med ham; bliver han svag og skrøbelig, saa blive de Troendes Sukke hans Støtter; falder han, saa reise de ham op igjen; græder han, saa græde de med. Hvor snart kunne vi da ikke paa saadan Maade faae det Maal fuldt af Taarer, som Gud har forordnet os. Hans Kors ligger tillige paa alle hans Medbrødres Ryg, derfor bliver det ham ikke tungt at bære. Men det er en hemmelig og usynlig Forening, og Ingen veed ret, hvilke Sjæle der ere forenede med ham i Aanden, uden den, som er et Lem af samme Legeme. Aanden, der boer i dem, virker en hemmelig kjærlig Tilbøielighed i Hjerterne, den Ene bliver den Anden af Hjertet behjælpelig.

Erkjend nu, du troende Sjæl, Guds Kjærlighed og din Kjærlighed. Endskjøndt Himmel og Jord er en herlig Bygning, saa er der dog ingen Ting for Gud saa skjøn, som et troende Hjerte; thi deri vil han boe. Blev ikke en fattig Undersaat bestyrtet, om hans Konge vilde sige til ham: Jeg vil komme til dig, og gjøre Bolig hos dig? Meget mere maa du forundre dig over din Forløsers Ord: „Om Nogen elsker mig, skal han holde mit Ord; og min Fader skal elske ham, og vi skulle komme til ham, og fæste Bolig hos ham".[4]) En stor Herre og en fattig Undersaat ere begge Mennesker; men dersom den Ene var gjort af Guld, den Anden af Aske, saa maatte vi forundre os; de ere Begge kun en Haand fuld Aske; men at den store Gud vil boe hos et armt Menneske, Skaberen hos sin Skabning, den Hellige hos Syndere, den Uendelige og Evige hos det forgjængelige Støv; det er vel at undre sig over.

En Konge og hans Undersaat kunne alene boe hos hverandre, men Gud boer inden i de Troende, og de ere hans Paradiis. Intet elendigere Hjerte kan der findes i Verden, end det, hvori Gud ikke boer; thi der er hverken Raade eller Velsignelse, hverken Raad eller Trøst, men idel Hjertesorg og Ulykke, ligesom der er hverken Fornøielse, Velsignelse eller Vext paa de Steder, hvor hverken Lys eller Sol kan komme. Hvad hjælper det, om jeg end havde lært alle Sprog

[1]) Eph. 4, 3. [2]) Gal. 3, 28. [3]) Rom. 12, 15. 16. [4]) Joh. 14, 23.

og Konster, kunde vinde den ganske Verden, og havde ikke opbygget mit Hjerte til Guds Bolig? Alt dette maatte omsider forgaae, men min Gud kunde Ingen betage mig. Der er sandelig intet saligere Hjerte, end det, som er forenet med Gud. En Sjæl, der staaer i Samfund med Gud, bliver stærk i Gud, og bekommer daglig nye Kræfter af Gud. Ved Esaias forkyndes os: „De, som forvente Herren, skal fornye deres Kraft, de skal opfare med Vinger, som Ørne".[1] Saadant et Hjerte er aldrig uden Trost, det er som et Barn, der suger daglig ny Vedergvægelse og Kraft af sin Moders Bryst. Vi høre endvidere hos Esaias: „Glæder Eder med Jerusalem, fryder Eder over hende, alle I som have hende kjær! Jubler høit med hende, alle I, som sorgede over hende! Die skal I og mættes af hendes Trostens Bryst".[2] Saadan en Sjæl tør ikke være bange; thi den har den mægtige Gud i sig, og er i ham. Herren siger: „I ere lagte paa mig fra Moders Liv".[3] Ligesom en Moder bærer Barnet under sit Hjerte, hvor det forunderlig bevares, saa og vor Sjæl i Gud. Hvad har ikke Psalmedigteren erfaret, naar vi høre ham udbryde: „Gud er vor Tilflugt og Styrke. Derfor vil vi ikke frygte, om end Jorden forandres".[4]

Gud er stærkere end Himmelens Befæstning, fastere grundet end Jorden; omendskjøndt Himmel og Jord forgik, saa forgaaer dog hverken Gud eller den Sjæl, som er forenet med ham; thi den kan ingen Skabning skade eller rive fra ham. Et saadant Hjerte bliver mere og mere oplyst med det aandelige Lys; thi jo nærmere Sjælen er det evige Lys, jo mere Oplysning bekommer den: „Naar jeg sidder i Mørke, skal Herren være mit Lys",[5] siger den Troende med Micha. Et saadant Menneske kan paa alle Steder og alle Tider tjene Gud med Bøn, Lovsang, Bekjendelse og deslige; thi han har sit Tempel og Guds Huus, sin Ypperstepræst og Alter i sig. Gud, som boer i Hjertet, seer det Skjulte, hører, mærker og fornemmer Alt. Sorg og Bekymring er derfor borte fra et Guds Barn; det har i sin Gud Alt. „Herren er nær, bekymrer Eder ikke",[6] lægger Paulus sine Troesbrødre paa Hjerte. Erkjend dette, o kjære Sjæl! agt dig uværdig til saadan en stor Naade, og siig: Ak! hvoraf kommer det, at den store Gud kommer til mig? Herre! jeg er ikke værd, at du gaaer under mit Hjertes Tag.

Derfor bered Gud, din allerkjæreste Ven, dit Hjerte til en Bolig. Han er gjerne hos dig, naar han kun finder dit Hjerte beredt. Rens først dit Hjerte fra alle syndige Begjærligheder og verdslige Lyster. „Salige ere de Rene af Hjertet; thi de skulle see Gud".[7]

Regjerer der Synd og Mørkhed i dit Hjerte, saa er det ganske ubequemt til en Bolig for Gud. Et dødt Aadsel og det døde Syndedyd kan ingenlunde ved Siden af den levende Gud ligge i dit Hjerte. Naar David ønsker, at Gud skal komme til ham med sin Naade, saa beder han først om et reent Hjerte: „Skab i mig et reent Hjerte, o Gud, og fornye en stadig Aand i mit Inderste".[8]

Hvorledes kan vel den, der er den evige Sandhed, boe hos Løgnen? den dybeste Ydmyghed hos Hovmod, Sagtmodighed hos Vrede, den høieste Retfærdighed hos Uretfærdighed, Lyset hos Mørket? Hvorledes stemmer Christus og Belial overeens med hverandre? Nei, Herrens Ord maa blive sandt, som han

---

[1]) Es. 40, 31. [2]) Es. 66, 10. 11. [3]) Es. 46, 3. [4]) Ps. 46, 2. 3. [5]) Micha 7, 8. [6]) Phil. 4, 5. 6. [7]) Matth. 5, 8. [8]) Ps. 51, 12.

taler til det jødiske Folk: „Bedrer eders Veie, og eders Idrætter, og da vil jeg lade Eder boe paa dette Sted".[1])

Lyset fordriver Mørket. Hvor Gud gaaer op i Hjertet, der gaaer Synden ned. Verden maa ud **derfra**, hvor Gud skal boe; thi de kunne ikke begge være i eet Hjerte: „Dersom Nogen elsker Verden, er Faderens Kjærlighed ikke i ham".[2]) Naar Hjertet med sine Bevægelser hænger ved det Jordiske, bliver det jordiskt; men Gud boer alene i Himmelen og i en himmelsksindet Sjæl. Et Hjerte, som skal erfare Guds Nærværelse, maa være tomt. Hvor reent maa et Speil være, naar man skal see sin Skikkelse deri, hænger der Støv ved, bliver strax Synet hindret. Hvor Guds Billede skal skinne i Hjertet, der maa ikke det mindste Støv af Verden blive hængende. Ak! den blinde Verdens Nar, hvad elsker han andet end Støv? Af den Grund taber han Nydelsen af det høieste Gode. Rens derfor dit Hjerte fra al Synd, udfei al Verdens Skarn, om du ellers vil have, at Gud skal boe deri, og fylde det med sit Gode. „Ved Troen boer Christus i vore Hjerter",[3]) og ved Troen blive og vore Hjerter renſede. Helligdommen i det gamle Testamente blev renset ved Stænkevandet og Offerblodet. Dit Stænkevand er dine Omvendelsestaarer, og dit Offerblod er det uskyldige og ubesmittede Lams Jesu Christi allerhelligste Blod; bestænk dig dermed i Troen. Gjør Omvendelse, thi Himmeriges Rige er nær. Skal Gud bygge sit Himmerige i dig, saa rens dit Hjerte ved en sand Omvendelse. Naar Hjertet saaledes ved Troen er renset, saa pryd det, at Gud kan have Lyst at boe deri. Skal dit Hjerte være Guds Tempel, saa maa du smykke det med skjønne Prydelser. Hvor deilig pleier man ikke at pryde vore Kirker? Skal dit Hjerte være Guds Paradis og Himmel, saa maa smukke Blomster, bestaaende af sande Christnes Dyder, opvoxe, og klare Stjerner skinne deri. Pryd derfor dit Hjerte med en bellig Kjærlighed. „Gud er Kjærlighed, og hvo, som bliver i Kjærlighed, bliver i Gud, og Gud i ham".[4]) Kjærlighed har en Foreningskraft, den er ligesom Liim, der hefter allevegne. Din Kjærlighed er som et Speil; vender du det mod Gud, da seer du Gud deri, men vender du det mod Verden, saa finder du Verden deri; hvad du hænger ved med din Kjærlighed, dermed forener du dig, og det boer i dig. Pryd dit Hjerte med en sand Gudsfrygt; thi dette er det Huus, hvori Gud boer: „I den som er ydmyg, som har en sønderknust Aand, og bær Ærefrygt for mine Ord".[5]) Ligeledes paa andre Steder lægger Herren os denne Ærefrygt paa Hjerte, og i Psalmen 102 høre vi deilige Forjættelser.[6]) Gud kalder sig i sit Ord en Allestedsnærværende, Alvidende, Hellig, Retfærdig, Almægtig, Naadig. Derfor frygt dig for at gjøre det Onde; thi den „alvidende" Gud seer Alt, endog det, som ligger skjult i Hjertets inderste Afgrund. Den „hellige" Gud bedrøver du ved dit vanhellige, stinkende Syndevæsen, den „retfærdige" Gud maa tage fat paa Riset for at pidske dig, den „almægtige" Gud kan med et Ord nedstøde dig i Helvedes Afgrund, den „naadige" Gud kan snart vende sit faderlige Hjerte fra dig. Pryd dernæst dit Hjerte med en inderlig Ydmyghed, thi hvor Ydmyghed er, der er og megen Naade af Herren. Han har ikke sin Bopæl i denne Verdens Herlighed og Pragt, men i ringe, slette, uan-

---

[1]) Jer. 7, 3. [2]) 1 Joh. 2, 15. [3]) Eph. 3, 17. [4]) 1 Joh. 4, 16. [5]) Es. 66, 2. [6]) Ps. 102, 16.

selige, ydmyge Hjerter, som for Verden intet Skin eller Anseelse have. „Thi saa siger han, der boer i det Høie, der troner evig; helligt er hans Navn: I det Høie og Hellige boer jeg; men jeg er og hos de Sønderknuste og Nedbøiede i Aanden".[1])

Hvo var vel ydmygere end Christus, i hvem dog den ganske Guddoms Fylde boede legemlig? Hovmod er Djævelens Huus, hvori Gud ikke kan boe. Et ydmygt Hjerte staaer ikke Gud imod, men overgiver sig til Ham alene; saadant et Hjerte besidder Gud med fuldt Herredømme, og nedsænker sig deri med al sin Naade. Derfor taaler Gud ikke nogen synlig, udvortes jordisk Pragt hos sig, han behøver det ei heller, men han har sin egen forborgne, usynlige, himmelske Klarhed, som intet menneskeligt Øie kan see. I en Krybbe vil Christus ligge, det er, i et ydmygt Hjerte, thi for de Stoltes Øine skjuler han sig, og bliver ikke kjendt af dem.

Naar du nu har beredt Huset, saa søg den, din Sjæl elsker; du finder ham i Ordet og Nadveren, naar det med Andagt betragtes og annammes; dette er hans Vei i Hjertet. Naar Duggen faldt af Himmelen, saa fulgte Manna med. Duggen er Guds Ord. „Som Duggen flyde mit Ord"[2]) staaer der i 5te Mose-Bog. Mannaet er Christus, vi have Guds Forjættelser herom baade i det gamle og det nye Testamente. I 2den Mose-Bog siger Herren: „Paa ethvert Sted, hvor jeg lader mit Navn ihukomme, vil jeg komme til dig og velsigne dig",[3]) og Jesus siger: „Om Nogen elsker mig, skal han holde mit Ord, og min Fader skal elske ham, og vi skulle komme til ham, og gjøre Bolig hos ham".[4])

Læs det 6te Capitel af Johannes og der vil du finde, at Christus er den rette Gjæst ved Nadverbordet. I Ordet maa du søge denne ædle Gjæst ved en begjærlig Randsagelse og inderlig Længsel, med hjertelige Suk og hede Taarer. Gud drager alene ind i det Hjerte, der hjertelig længes efter ham, og alvorlig søger ham. Ja „Herren er god mod dem, som bie efter ham, mod den Sjæl, som spørger efter ham".[5])

Skjuler end Gud sig en Tid lang, saa skal du dog ikke aflade at søge ham, men skjærp dine Pile, og formeer dine Suk. Føler du ikke hans søde Nærværelse, saa hold dig med din Tro til disse Ord alene: „Herren er nær".[6]) Lad ingen Djævel rive dig dette Ord af Hjertet, men tænk, at Christus er og bliver dog din Gud, i hvor meget han end skjuler og anstiller sig for dig; han gjør alene som en venlig Moder, der løber i Skjul for sit Barn, at det desmere skal græde efter hende. Ak! du veed ikke, hvor stor Behag Gud har i de bedrøvede Sjæles længselsfulde Suk og Graad. Endelig kan din allerkjæreste Sjæleven ikke længe holde sig, men aabenbarer sig for dig efter Ønske og Villie, da udvælde Glædestaarer, som imellem Joseph og hans Brødre, da de kjendte hverandre, da gives der tusinde søde Kjærlighedskys, som imellem Jonathan og David; da kan du glæde dig, og sige: „Paa mit Leie om Natten søgte jeg ham, som min Sjæl elsker, jeg søgte ham, men fandt ham ei". „Da jeg var kommen lidt fra dem, fandt jeg ham, som min Sjæl elsker; jeg greb ham, jeg vil ikke slippe ham".[7]) Naar du da har fundet din Sjæls Gjæst, saa hold dit Løfte: „Jeg vil ikke slippe ham". Paa

---

[1]) Es. 57, 15. [2]) 5 Mosеb. 32, 2. [3]) 2 Mosеb. 20, 24. [4]) Joh. 14, 23. [5]) Begræd. 3, 25. [6]) Phil. 4, 5. [7]) Høis. 3, 1. 4.

hans Side tør du ikke frygte for Utroskab, han har trolovet sig med dig i Evighed, han holder Løfte, og bryder ikke Kjærlighedsbaandet. Men paa din Side er stor Omsorg og Forsigtighed fornoden; desværre! vore Hjerter ere bevægeligere end Olie og Vand, hvor din Kjærlighed hænger, der hænger dit hele Hjerte, og hvem du giver din Kjærlighed, med den bliver du forenet. Falder du med din Begjærlighed paa en Synd, saa skiller du dig fra Gud. Prophetens Ord ere kostbare og klare: „Eders Misgjerninger gjøre Skilsmisse imellem Eder og Eders Gud".[1]) Saa længe du endnu synder imod din Villie, bliver dette Baand fast; thi hvo er den, som lever uden Synd? men Begjærligheden og Lysten kan være saa stærk, at den kan rive Hjertet fra Gud. Derfor maa du vandre forsigtig, og vel bevare dit Hjerte. Hjertesaar ere dødelige Saar, og vi vide, at Døden gaaer ikke af, uden Skilsmisse. Det er jo en stor Skam, at man lader det Hjerte, som Gud alene vil beboe, uden Forskjel staae aaben for alleslags Lyster og Tanker. En ærbar og skikkelig Mand drager ikke gjerne ind i saadant et Herberge, hvor Enhver, Bekjendte og Ubekjendte, Onde og Gode, Skjelme og Tyve, blive antagne. En Skipper forlader jo det Skib, som er saa lækt, at det trækker overalt Vand i sig. Ingen boer gjerne i Krigstider i den By, hvor der er hverken Porte eller Muur, eller i saadant et Huus, hvor der er hverken Laas eller Lukke. Mener du da, at Gud skulde, vilde eller kunde boe i saadant et Hjerte, som ikke med Varsomhed bliver bevaret, hvori man huser saa megen Skiddenhed og Urenhed? Saadant et Hjerte er ret en Møddingpøl, fuld af Skarn og Utøi. Er der mindste Draabe af Ære tilbage hos et Menneske, saa holder han sig ikke til en almindelig Skjøge, som giver sit Legeme Enhver til Bytte, som lader sig i Dag krænke af en Tyv, imorgen af en Skjelm. Hvad maa da de Mennesker tænke om Gud, som omgaaes snart med mordiske, snart med afgudiske, snart med hoeragtige og snart med tyvagtige Tanker, og mene dog, at deres Hjerter skal være og blive en Bolig for Gud? De skjænde deres Sjæle, og gjøre af Guds Huus et Afgudstempel, en Mordergrube, en Tyvehule og en Horekippe. Jammer! Sjælen, der kunde blive ziret ved Guds allerhelligste Aand, maa blive Satans urene og skidne Bolig. De skjænde deres Gud; hvad skal den retfærdige Gud med en Mordergrube? den kydske Gud med en Horestald. Gud har af den Grund gjort dit Hjerte snevert og trangt, at **han** alene vil beboe det. Der skal og kan intet være deri ved Siden af ham og hans Virkninger; derfor vogt dit Hjerte vel. Føler du de syndige Tilboieligheder, da skal du bedrøves derover, og dæmpe dem strax i de første Tanker, ellers skal Djævelen gjøre dig dem i dine Tanker saa søde, at din Lyst bliver altid større, og siden staaer det ikke i din Magt at standse dem efter din Villie. Ei alene maa Hjertet bevares for syndige, men og for verdslige Lyster. Himmelens Gud og denne Verdens Gud kunne ikke boe tilsammen. Hvor Gud skal boe, der skal Alting være reent; men Verden er intet andet end Skarn, Støv og Urenlighed. Hvor Gud skal boe, der maa være Rolighed; jo stillere Vand, jo bedre seer man sit Billede deri, og jo stillere Hjerte, jo snarere og bedre fremskinner Guds Billede deri. De verdslige Lyster forurolige Hjertet; jo flere Lyster, jo uroligere Hjerte. En Ægtemand vil have sin Hustru for sig alene, og en from Ægtehustru er fornøiet med sin Ægtemand alene.

---

[1]) Es. 59, 2.

Den verdsligsindede Sjæl bliver en Ægteskabsbryder imod Gud. Den som vil bevare sit Huus vel maa lukke Dørene til. Naturen har sat fem Døre for Hjertet, nemlig de fem Sandser, hvorigjennem Alt gaaer ud og ind. Tit og ofte løber Hjertet med sin Lyst efter Synd og Forfængelighed ud, Synden sniger sig ind, og forener sig med Begjærligheden; derfor, dersom du vil forenes med Gud, maa du ei alene dræbe Hjertets, men og Sandsernes Lyster. Dinene maa du vende fra al Forfængelighed, thi de ere Døren til Hjertet. Igjennem Dørene bringes Skarnet i Huset, igjennem Dørene gaae Katte og Hunde og andre saadanne Dyr; saa gaaer og igjennem Dinene alt det, som besmitter Hjertet.

Vi svømme i Verdens urolige Hav. Derfor maa vi og gjøre ved vort Hjerte, som Noah ved sin Ark, indvendig og udvendig bege det vel,[1]) ellers vil det honningsøde Verdens Vand trænge ind, og Hjertet lide Skibbrud. Hvad har vel ødelagt saa jammerlig den første Verden, uden Dinenes utilladelige Frihed? Thi Moses siger: „Da saae Guds Sønner Menneskets Døttre, at de vare smukke".[2]) Hvad bedrog Eva, og berøvede os Alle den salige medskabte Herlighed? Skriften siger: „Og Qvinden saae, at Træet var godt til at spise af, og at det var deiligt at see til".[3])

Hvor Dinene vende sig hen, der drage og føre de Hjertet med sig, som Hestene Vognen. Derfor siger Christus: „Hver den, som seer paa en Qvinde, for at begjære hende, haver allerede bedrevet Hoer med hende i sit Hjerte".[4]) Et Huus, der har aabne Vinduer, igjennem hvilke Hagel, Snee og Pladsregn kan slaae ind, raadner hastig, og falder; ligeledes og et Hjerte, der har aabne Dine, og lader saadanne Ting trænge igjennem samme, som kan opvække og foraarsage skadelige Lyster. Hvor skammelig faldt Salomon i Hoveri og andre Laster! hvad var Aarsagen dertil? Det kunne vi see i hans Prædikener: „Alt hvad mine Dine begjærede, unddrog jeg dem ikke, jeg nægtede ikke mit Hjerte nogen Glæde".[5])

David var og varmet i dette Bad. Hans Dine gjorde, at han skjændede Bathseba, dræbte Urias. Derfor beder han saa hjertelig: „Vend mine Dine fra at see efter Forfængelighed".[6]) Derfor maa vi være forsigtige, og have noie Agt paa Dinene, at ingen skadelige Ting skal trænge igjennem samme ind til Hjertet. Det lærer Frelseren os, naar han siger: „Dersom dit Øie forarger dig, da riv det ud og kast det fra dig".[7]) Det skeer, naar vi betage Dinene al Leilighed til at see vellystige Ting; thi dette er Dinenes haardeste Stod. Saadan en Mand var Hjob, at han trostig kunde sige om sig selv: „Jeg havde sluttet Pagt med mine Dine, hvad skulde jeg da agte paa en Jomfru"?[8]) Ørene maa ikke høre unyttige Ting, urene, smigrende, lidderlige, løgnagtige og skjændige Ord. Det er ikke uden Aarsag, at vore Øren af Naturen ere satte paa et skjult Sted; men til den Ende, at de ikke skulle være aabne for al Sladder. Havde Eva lukt sine Øine til for Slangen, Samson for Dalila, Salomon for hans Qvinder, der forførte ham til Afguderi, da havde de ikke mistet deres Retfærdighed, Styrke og Viisdom.

Betænk, at Verden er lig de kloge Jægere, der lokke Vildtet med en sød Stemme, men kun for at fange det. Sirenerne, der synge liflig paa Havet,

---

[1]) 1 Mosb. 6. [2]) 1 Mosb. 6, 2. [3]) 1 Mosb. 3, 6. [4]) Matth. 5, 28. [5]) Præd. 2, 10. [6]) Ps. 119, 37. [7]) Matth. 5, 29. [8]) Hjob 31, 1.

gjøre det kun for at bringe Skibsfolkene i behagelig Søvn, og derefter æde deres Kjød. Derfor tag dine Øren vel i Agt, og vær som en døv Otter til at høre det, som hverken er fornødent eller bringer din Sjæl Nytte. Smagen maa være fornøiet med ringe og lidet Mad og Drikke.

I Pauli Brev til Romerne faae vi høre en gylden Regel: „Haver ikke Omsorg for Kjødet til at vække Begjærlighed".[1]) For alle Ting maa Tungen vel regjeres; thi det, som fæster Rødder i Tankerne, udbryder i Ord, og viser sig i Gjerninger. Ingen forseer sig snarere end med sin Tunge. Derfor, da Satan havde saaret Hjobs hele Legeme, vilde han ikke saare hans Tunge, thi han ønskede at bringe ham til at synde imod Gud med sin Tunge. Naturen har givet Tungen tvende Aarer, den ene gaaer til Hjertet (i hvilken Følelsen), den anden til Hjernen (i hvilken Forstanden boer); dermed vil Gud vise os, at vi ikke skulle tale Andet end det, som Hjertet ret mener, og tilforn vel er overlagt; ja Tungen skal ikke tale alt det, som Hjertet tilsiger, men tage Forstanden i Raad med sig. Hvor vel taler ikke Syrach: „See til, omgjerd dit Gods med Torne, og gjør Dør og Stænger for din Mund. Sammenbind dit Guld og dit Sølv, men gjør Veieskaal og Vægt til dine Ord, og gjør Dør og Stang for din Mund".[2]) Sandelig, der kommer en stor Ulykke af Tungens Misbrug, og det er tungt ret at styre og regjere Tungen; ellers havde David ikke havt saadan Forsigtighed fornøden, som han giver tilkjende, naar han siger: „Jeg vil bevare mine Veie, saa jeg ikke synder med min Tunge".[3]) En toileslos Tunge er en stor Last. Jacob kalder den „et grumt, vildt Dyr", „et uroligt Onde", „en Ild", „en Verden fuld af Uretfærdighed" og „dødelig Forgift".[4]) Tungen har bedrøvet mange Mennesker og forvoldt dem Ufred. I Tungens Magt er Liv og Død; derfor skal du have en Laas for din Mund, og trykke et fast Segl paa dine Læber, at du ikke skal faae et Fald ved din Tunge.[5]) Du skal holde din Tunge i Tomme, og være hastig til at høre, men langsom til at tale. Tael aldrig noget Ord, uden du tilforn har overlagt om din Guds Ære, din Næstes Nytte, og dit eget Gavn derved kan befordres, tael tugtigt, kort og enfoldigt det du vil tale. Den Viises Tunge er i hans Hjerte, men Daarens Hjerte paa hans Tunge. See til, vogt dig, at du ikke med din Tunge fører Nogen i Skade og Ulempe, og at du ikke fornærmer eller opirrer Nogen. Løgn og Falskhed maa du hade, som Djævelen selv; thi det er den onde Aands bittre Frugt. Derfor har Naturen bunden din Tunge ved en Aare til Hjertet, at din Tunge ikke skal tale Andet, end det dit Hjerte mener. Vogt dig, at du ikke roser Nogen for meget, endnu mindre laster Nogen; thi der pleier at være Hykleri i Roes, men Dom og Misgunst i at laste. Lad ikke nogen Haardhed i dine Ord komme til Syne, men lad dem være prydet med Sagtmodighed. Vær ikke bidsk eller trættekjær, men lad heller Enhver beholde Ret i sin Tale, og tie for ham, saa blive I begge i Fred, uden saa er, at du i broderlig Kjærlighed vil lære og paaminde ham. Aabenbar ikke det, som er hemmeligt, men vær heller, som om du ikke vidste det. Vandre da forsigtig, bevar dit Hjerte, indeluk dine Sandser, og sæt Vægtere over dem, nemlig Forsigtighed og den kjære Bøn, de skulle ikke tillade hverken Synden eller Verden at trænge ind i Hjertet, men forbinde dig mere og mere med Gud. „Herren er nær hos Alle,

[1]) Rom. 13, 14. [2]) Syrach 28, 28. 29. [3]) Ps. 39, 1. [4]) Jac. 3. [5]) Syrach 22, 32.

som kalde paa ham, hos Alle som paakalde ham i Sandhed".[1]) Skeer det, at Syndens Lyst og Verdenskjærlighed bedaarer dig, da vend om ved en sand Poenitentse, kjend din Synd, forsøn dig ved Jesu Blod; lad det være dit alvorlige Forsæt herefter, at skye alle Synder og verdslige Begjæringer; da vil Gud paa ny forene sig med dig. Gud være lovet! at Veien til denne Forening endnu staaer aaben for enhver efter Gud bedrøvet Sjæl. Lovet være Guds trofaste Faderhjerte! Endelig, naar du paa denne Maade bliver forenet med Gud, da vær flittig i at holde Aandens Enighed med dine aandelige Brødre. Christus og de troende Sjæle i Christo lade sig ikke adskille. Ak! den christelige Enighed er et dyrebart Gode, om hvilken den kjære Frelser saa inderlig sukker: „Hellige Fader! bevar dem i dit Navn, hvilke du haver givet mig, at de maa være Eet, ligesom vi".[2]) Og Paulus: „Taalmodighedens og Trøstens Gud give Eder at have eet Sind iblandt hverandre efter Christum Jesum".[3])

O! ja sandelig; thi uden denne Enighed behager ingen Dyrkelse Gud, ingen Omvendelse, ingen Bøn, ingen Almisse, det er altsammen som om en giftig Orm eller skrækkelig Tudse sad paa en Ædelsteen, ved hvilken Ingen turde røre for Giftens Skyld. Gud er den høieste Enighed; Tre ere her Eet, saa opholder han og sine Skabninger formedelst Enighed. Englene, som ere saa mange tusinde, stemme kjærlig overeens, Elementerne hænge ved hverandre, som Lederne paa en Guldkjæde, Menneskets Liv beroer paa Foreningen imellem Sjælen og Legemet, naar disse tvende Venner skilles ad, da er der intet andet end Død og Undergang. Til Enighed har Gud indrettet Alt i Kirken ved Daaben, Ordet og Nadveren. Thi mange Bogstaver gjøre een Mening, mange Draaber gjøre et Dobevand, mange Korn et Brød, mange Druer een Viin; saaledes mange Sjæle et Hjerte og Sind. Paulus fremsætter paa een Gang mange slige Grunde, naar han formaner: „Efterdi I ere et Legeme og een Aand, ligesom I og ere kaldte i eet Haab i Eders Kald, som der er een Herre, een Tro, een Daab, een Gud og Alles Fader, som er over Alle, og ved Alle, og i Eder alle"![4]) Betænk 1) hvor nær alle Christne ere beslægtede; de ere Lemmer paa et Legeme, Børn af een Fader, og bære alle et Guds Billede. Hvo har da hørt, at Lemmerne af et Legeme hade hverandre? Hvor ilde lader det, at Brødre trættes med hverandre? Et vredt, fiendsk Menneske stormer imod Christi hellige Legeme. Betænk 2) at alle sande Christne have kun een Salighed, kun et og det samme Middel til Salighed. Vi vente Alle een Himmel, om end Herligheden i Himmelen skal være forskjellig for dem, som blive salige, eftersom de enten have gjort eller lidt meget i Herren. Alle Kruse maa være fulde, dog hver af dem efter deres Maal og Størrelse. Alle Troendes levende Tro fatter et Hovedgode, Jesum Christum; griber den ene Haand fastere end den anden, saa har dog den ene Haand intet mere af Christo, end den anden. Denne Salighed har een Herre forhvervet os; han har lige dyrt kjøbt os Alle til sin Tjeneste; den Fattige har kostet ham lige saa meget, som den Rige; og han har udøst lige saa meget Blod for den Fornedrede, som for den Ophøiede. Vi gaae Alle til denne Skat igjennem een Dør, vi blive alle døbte, og ved Daaben iføres vi Christum, da bære vi Alle een Prydelse. Betænk 3) at alle sande Christne have Deel i den eene sande Gud. Han er over Alle, som en Herre over sine

[1]) Ps. 145, 18. [2]) Joh. 17, 11. [3]) Rom. 15, 5. [4]) Eph. 4, 4. 5. 6.

Tjenere. Ere vi da Alle Tjenere, og Alle under Gud, hvorfor hovmoder da den Ene sig over den Anden? Han er iblandt Alle. Enhver sand Christen er Guds Værktoi. Han virker ofte ved de Smaa mere end ved de Store, thi han alene skal have Æren. En liden Bie gjør saa sød en Honning; en liden Edderkop spinder en saa konstig Væv; og en liden Myre er saa arbeidsom. Han er i Alle, som en Husfader i sit Huus. Hvad skulde binde os fastere tilsammen? Vil du ikke ære din Næste, saa ær Gud i din Næste, han er hans Throne og Tempel.

Men hvor vanskelig lader den aandelige Enighed sig holde ved lige? En liden Mistanke giver ofte Aarsag til Uenighed, Djævelen sover ikke heller, han puster og blæser til, saa snart han kan; just derfor maa du være flittig til at holde Aandens Enighed. Dertil hører Ydmyghed, Sagtmodighed, Taalmodighed, Fredsommelighed, Bøn. Salomon siger: „Ved Hovmod virker man kun Kiv".[1])

Tvende runde Kugler springe lettelig fra hverandre. En Hovmodig er tilbøielig til Vrede, som Løven, der tillige er stolt og glubende, og som den høitflyvende Drage, udspyer idel Ild. En Stolt er pralende, som en høitlydende Tromme, der er fyldt med Vind; dettte føder Uenighed af sig imellem de opblæste Aander. Derfor kunde en hovmodig Pharisæer og en ydmyg Tolder ikke vel skikke sig sammen. En Ydmyg gjør sig selv til Intet baade for Gud og Menneskene; han tager glad imod al Forhaanelse og Uret, og det med saadan Sinds Rolighed, som et Verdens Barn tager imod Ære; opstiger der Utaalmodighed i Hjertet, bliver den straxdæmpet, saa at den ikke kommer til Kræfter; han udrydder Dag fra Dag den medfødte Ærgjerrighed af sit Hjerte, føler den med Uvillie, og græder derover; han taaler Alt af Alle. Efterdi han er afdød sig selv og Verden, saa gaaer det ham, som en Død i Graven, der ikke føler eller hører, om man end springer og synger over hans Grav, græder eller leer, lover eller laster ham. Saa agter en Ydmyg aldeles Intet, hvad Verden gjør ham eller dømmer om ham; han omgaaes gjerne med de Fornedrede, men ikke med de Ophøiede, uden i yderste Nødsfald, altsaa har han Fred med dem begge; han er ganske ringe i sine egne Øine, vil intet vide, have eller kunde; han holder ikke store Gaver for sin Eiendom, men for et fremmed, laant Gods, som han paa en Tidlang har bekommet til at tjene sin Næste med, og kan ikke vide, hvilket Øieblik Herren, fra hvilken han har det, vil tage det fra ham. I saadan Tro erkjender han Gud, og fornegter sig selv; han gjør gjerne, af Kjærlighed til sin Næste, ringe Ting, ligesom Christus, der toede sine Disciples Fødder; lader sig gjerne straffe, ja Ingen straffer ham saa meget og saa haardt, at han jo straffer sig selv bestandig haardere; han vil ikke holdes for ydmyg, men for Intet; han er stolt alene deri, at han foragter al Roes; han søger ikke alene ingen Ære, men endog flyer den, som Christus, da han ikke vilde være Konge; han dømmer og fordømmer Ingen, uden sig selv; han oplofter sin Næstes smaa Dyder, og gjør dem store, og hans store Feil smaa, men sine egne Gaver skjuler han, og sine Feil gjør han altid større; bliver han skjældet, skjælder han ikke igjen, bliver han slaget, slaaer han ikke igjen; udfordrer ikke sin Næste, han forsvarer ikke sit Navn og Rygte med Kaarden i Haanden, men flyer, viger, beder, giver efter, og gjør sin Fiende alt godt; han søger ingen

[1]) Ordsp. 13, 10.

Ære i Verden, det er ham lige meget, enten han bliver roset eller skjældet; gaaer frimodig igjennem ondt og godt Rygte, agter ikke Verdens Gods, foragter alt det, som er vellystigt og prægtigt i Verden; han søger altid de laveste Sæder; han befordrer sin Næstes Velfærd, endog med sin egen Skade; søger ikke sit Eget i Verden; lever maadelig, og holder sig fra Verden; stiller sig ikke Verden lig i en eneste Ting, men lever i alle Ting tvertimod Verden; søger og tragter Verden efter Ære, da foragter han den; vil Verden være Noget, da er han Intet; ja han straffer endog Verden, og gjør sig ikke deelagtig i dens Synder. Hvorledes skulde et saadant Menneske ikke kunne beholde Enighed? Sagtmodighed er en Søster til Ydmyghed. Den Sagtmodige lader sig ikke opirre formedelst nogen Foragt eller Uret, enten tier han, eller svarer venlig; han er blind og døv, kan høre og overse mange Ting, han dæmper ikke alene sin egen, men og med venlige Ord hindrer sin Fiendes Vrede, som Jacob gjorde ved Esau, da han forvandlede Stenen til en Taarekilde, og bevirkede, at hans Øine løbe over af Glæde; skeer han Uret, da hverken skjælder eller slaaer han, men enten skaaner sin Fiende, om denne er ringere og svagere, eller sig selv, om Fienden er mægtigere; ligesom en Orm er han let at træde paa; han lader ikke noget Vredes Tegn mærke hos sig i Ord, Miner eller Gjerning, men er som en Bie uden Braad, som en Due uden Galde; han dæmper Gnisten, saa snart han mærker den, og lader der ikke blive nogen Lue af den, men tænker: See din Fiende er enten gudfrygtig eller ugudelig. Er han gudfrygtig, da træt ikke med den, der er Guds Ven; er han ugudelig, saa vil Gud enten omvende ham og gjøre ham salig, eller ikke. Skeer det første, da træt ikke med den her, som du skal elske hisset; skeer det sidste, saa har han nok i Guds Vrede at bære, og du maa snarere have Medlidenhed, end trættes med ham. Havde Enhver saadant et Hjerte, da var Verden ikke saa fuld af Trætte og Tvedragt, som den er. En Sagtmodig er og taalmodig. En Taalmodig lider gjerne uden Aarsag; knurrer ikke, men tier; klager ikke, men ader sin Uret i sig; beskylder ikke Skabningen, men sin Synd; tænker ikke paa at hævne sig, men stiller det hen til Gud; ønsker ikke Hævn over ham, som har gjort ham Uret, men beder: Gud omvende ham, at det maa gaae ham vel. Siger hans Fiende til ham: „Djævelen tage dig", da svarer han: „Gud velsigne dig", søger derhos ved alle Leiligheder at vinde sin Fiende ved Velgjerninger. Han lader ikke nogen bitter Rod voxe i Hjertet, taler ikke noget giftigt Ord, seer ikke vredt til ham. Han har Medlidenhed men den Skrøbelige, og taaler ham; saa gjør Gud ved ham, saa gjør han ved sin Næste, allerhelst da han selv er ligesaa tilbøielig til at feile, som hans Næste; da man og desuden ikke lettelig trættes med et sygt og svagt Menneske, men ynkes over det. Han dømmer ikke sin Næste til Skade, fordi han ikke seer hans Hjerte, men undskylder ham, vender Alt til det Bedste, og skjuler det med Kjærligheds Kaabe. Feiler hans Næste, saa hjælper han ham tilrette igjen med Sagmodigheds Aand, øser ikke Forgift, men Olie i hans Saar. Han tænker paa den gode Hyrde, der gik efter det vildfarende Faar, og da han fandt det, slog det ikke, men lagde det paa sine Skuldre, og bar det med Glæde til Faaresti en. Vare vi Alle saaledes sindede, da kunde Enighed lettelig holdes ved lige. For alle Ting er Fredsommelighed dertil høit fornøden. Ja „søger Fred, og higer efter den".[1])

[1]) 1 Petr. 3, 11.

Peder ligner Fred ved et kosteligt Vildt, som man jager efter, ved en kostelig Perle, som man noie maa søge efter. Vi maae ikke tænke, at Fred lettelig kan erlanges. Fred er et Vildt, der gjerne bliver jaget i Landflygtighed af Kjødet, Verden og Djævelen; derfor maae vi jage og lede efter den med al Flid.

En Fredelskende taaler og tier til meget, og lader det fare forbi, som en Nog; han er færdig ikke alene til at tage imod, men og til at tilbyde Fred; han søger al Leilighed til igjen at forsone det vrede Hjerte, og at gjøre det fredeligt. Den er sandelig i en salig Tilstand, der saaledes elsker Fred, og stræber efter Fred. David kalder saadan En „Herrens Fredsommelige",[1]) efterdi han er salvet med Fredens Aand, og Fredens Aand boer i ham. Jeremias kalder Freds Tanker Guds Tanker. „Jeg har tænkt over Eder, siger Herren, Tanker til Fromme, og ei til Ulykke for Eder".[2]) Tanker som bryde Freden, er Djævelens Tanker. Christus priser Fredelskende salige. „Salige ere de Fredsommelige; thi de skulle kaldes Guds Børn".[3])

Altsaa har du Børnerettigheds Kjendetegn i dig. Djævelen er en Fredsforstyrrer, og alle de, som hade Fred, ere hans Børn. Det Bedste i denne Sag udretter Bønnen; hvad vi udrette dermed, det virker Gud alene, det maa og kan ingen Djævel forhindre. Fornemmer du Ufreds Tanker i dig, da bed og suk strax derimod, og bed Gud om Kjærlighedens Aand. Begynder Breden, begynd da at sukke:

Du søde Aand! gyd i vort Bryst
Jesu Kjærlighed og Ordets ædle Lyst,
At vi udaf Hjertet Hverandre elske
Med eet Sind udi Christo,
Og have baade Fred og Ro.

Falder det Kjød og Blod tungt, da vid, at dit Kjød af Naturen er tilbøieligt til Ukrud, og ikke til god Hvede; til Brede, og ikke til Sagtmodighed, til Had, og ikke til Fred; men vid og derhos, at de, som høre Christum til, korsfæste Kjødet med sine Lyster. Det er Christi Aag, deri maa du gaae. Forsag ikke, Gud skal hjælpe dig igjennem. Amen.

Det 12. Capitel.

Om den indvortes Kraft- og Hjerte-Prædikant, eller den indvortes lærende Guds Kjærlighed.

Gud har sit Tempel i vore Hjerter, deri lærer han formedelst sin Aand; han lærer ikke alene udvortes, naar han lader sit Ord prædike, men og indvortes, naar

[1]) Pf. 55, 21. [2]) Jer. 29, 11. [3]) Matth. 5, 9.

han oplader Hjertet, som Lydias's, den Purpurkræmmerskes, saa at det føler Ordets Kraft. Dette er en virkende og kraftig Lærdom, hvorved Læremesteren giver Sjælen sig selv at smage med sin Godhed og Venlighed; thi som Gud udvortes i den hellige Skrift aabenbarer sig, saa aabenbarer han sig selv formedelst den samme indvortes i Hjertet paa en kraftig, levende og følelig Maade. Som Ordet er i sig selv et levende Væsen, saa bliver det og i Sjælen et levende Væsen, et levende Lys i Forstanden, en levende Kraft i Hjertet, en levende Begjærlighed til det Gode, og levende Had til det Onde, ja idel levende Sukke. Evangelium er Aandens Kald, saa maa det og lære og røre Aanden og det indvortes Menneske. „Den Helligaand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn".[1]) Dette Vidnesbyrd gaaer saaledes til, at vi erfare den Helligaands Kraft paa den Maade, som han ved Ordet virker det i os, og saaledes som det i Sandhed stemmer overeens med ham. Er dette Vidnesbyrd ret, saa har og føler du og i Sandhed den Helligaand i dit Hjerte. Derfor gaaer denne indvortes Kraftprædiken ikke saa meget ud paa den udvortes Øvelse (omendskjøndt denne ikke udebliver, men flyder af sig selv,) som paa den indvortes Erfaring og Følelse, hvorom David taler i den 34te Psalme: „Smager, og seer, at Herren er god".[2]) Hvad hjælper det, at jeg seer Honning, men ikke smager den? at see og smage maa derfor være hos hinanden. Al sandfærdig Kundskab flyder af Erfaring. Hvo som ret vil kjende et Slags Krydderi, han maa rive, støde og bruge det. Ligesom Tungen smager en Spise, saa at det hele Legeme erfarer Kraft og Glæde deraf, saaledes Troen Christum. Det kaldes en ret levende Lærdom, da Guds Finger, den Helligaand, skriver Ordet i Hjertet. Det er den Skrift, om hvilken Paulus taler, der „ikke er indskrevet med Blæk, men med den levende Guds Aand".[3]) Hidhen hører og det som Paulus siger: „Ordet er dig nær",[4]) nemlig indvortes i Hjertet. Det erfarer mangen en Sjæl i Kors og Bedrøvelse, at Guds Ord bliver levende og kraftig i deres Hjerter. Deraf kommer de herlige eftertænkelige Ord, som mange Døende have talet, de hjertelige Sukke og Trøstesprog, som ere faldne mange Mennesker ind i deres største Angest. Men denne den Helligaands Lærdom i Hjertet er saa forborgen, at Mennesket for sin Grovheds Skyld ikke mærker det. Begyndelsen gjør han ved en hellig Andagt. Guds Børn erfare ofte en synderlig Lyst til et smukt Sprog af de guddommelige Ord, og naar de i Aanden eftertænke det, erfare de deri en stærk, ja sød Brynde, Flamme og Andagt, David giver dem tilkjende i den 39te Psalme: „Under min Betænkning optændes en Ild".[5]) Det er den Helligaands himmelske Sprog; han prædiker i Hjertet ofte en Bedrøvelse. Naar vi betænke vore Synders Vederstyggelighed, dette elendige Liv og denne Verdens Jammer, bedrøves vi, og vide ikke, hvad der bedrøver os. Denne Bedrøvelse er Guds Stemme i Hjertet; deraf kommer det, at vi i saadan Bedrøvelse drages til Gud, og sukke efter Gud, som David: „Tænkte jeg paa Gud, jeg blev urolig; jeg grublede, men min Aand vansmægtede".[6]) Ofte en indvortes Glæde, naar et uformodentligt Naadeblik opgaaer i Hjertet, og Aanden antændes i Gud. At denne Glæde har sin hemmelige Tunge i Hjertet, see vi deraf, efterdi vi kunne ikke tie stille, men maa tale, naar vi erfare den. Derfor siger Hanna: „Mit

---

[1]) Rom. 8, 16. [2]) Ps. 34, 9. [3]) 2 Cor. 3, 3. [4]) Rom. 10, 8. [5]) Ps. 39, 4. [6]) Ps. 77, 4.

Hjerte har frydet sig i Herren! hoit er mit Horn i Herren".[1]) Af denne Sæd er Zacharias og Marias Lovsang oprunden. Aarsagen hertil er, at vort Hjerte er alt for snævert til at tage imod den guddommelige Glæde; og ligesom en Moder udøser saa overflodig Melk i sit Barns Mund, at det løber ud igjen af begge Sider, saa skjænker Gud os saa mildelig med sin høie søde Kjærlighed, at Munden udgyder det igjen. Ofte en Frimodighed i Sindet. Det erfare de, som bede i deres Angest, og efter Bønnen bekomme et let og fornøiet Hjerte, ja ligesom en tung Steen var falden fra Hjertet. Det er det, som David siger: „Kast din Byrde paa Herren".[2]) Dette kalder Skriften „Guds Svar" og „Guds Tilbøielse". Saa venlig er vor Gud, at han bøier sig til os, Han den store Gud til os arme Orme, den Allerhelligste til os stinkende Syndere; ret ligesom en stor Konge vilde bøie sig ned til et fattigt Bondebarn. „Snart en indvortes Hjertens Trost". Hidhen sigter Davids Ønske: „Lad mig høre Fryd og Glæde".[3]) Dette skeer, naar et Trøstesprog eller et trøsteligt Suk, eller en trøstelig Tanke af Guds Ord kan falde et Menneske ind i hans Bedrøvelse, en Vedergvægelse for det bedrøvede Hjerte, som en sød Søvn det matte Legeme, og den lislige Himmeldug det tørre Græs. Det er de Engle, der maae styrke Christum i hans Hellige. Nu en indvortes brændende Kjærlighed, hvorved de Troende undertiden saa lisligen drages til Gud, at deres Hjerter oplofte sig til ham, og udbrede sig imod ham, for at modtage ham. David kunde ikke have sagt: „Herre, jeg haver dig hjertelig kjær",[4]) dersom ikke Guds Lislighed med sin forborgne Tunge havde udtalet det i hans Hjerte, eller om han ikke havde erfaret den i sin egen Sjæl. Tit og ofte virker denne Prædiken en overordentlig sød Lyst og Kjærlighed til at prise Gud, saa at vi sige med David: „Min Sjæl skulde mættes, som af det fede Maaltid, min Mund prise dig med jublende Læber".[5]) Denne Lyst til at prise Gud, virker den Helligaand ved sine søde Bevægelser i Hjertet. Det erkjendte David, naar han grædende siger: „Herre! oplad mine Læber, saa skal min Mund kundgjøre din Priis".[6]) Guds Finger er Aandens Bevægelser, hvormed han rører og banker paa Hjertet. Ligesom et Uhr ikke kan slaae uden at det stilles, en Klokke ikke kan ringe, uden den trækkes paa, et Instrument ikke kan klinge, uden det røres; saa formaae vi ikke at prise Gud uden Guds Tunge og Rørelse, som skeer ved Ordet. Ofte erfare de Troende en hellig Længsel efter Evigheden; thi naar Gud taler dem i Hjertet Paradises Glæde, og af sine herlige Forjættelser i sit Ord lader dem smage nogle faa Draaber deraf, saa oplade de deres Mund vidt, og ville gjerne drikke af det fulde Hav, ja skrige med David: „Som Hjorten skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig o Gud"![7]) Hvor den Helligaand er i Hjertet, der antænder han ved Ordet (som kaldes en Ild) i Sjælen saadan en Ild, at den begynder at brænde i Guds Kjærlighed. Af denne Ild udfarer mange stærke Kjærlighedsgnister, det er de Sukke og Taarer, som gaae fra Gud til Gud, da er ofte Sjælens Tørst efter Gud og Himmelen saa stor, at Mennesket veed ikke, hvad og hvorledes det er med ham, uden at han og føler i sig en inderlig Længsel efter Gud, og en alvorlig Afsmag i alle Skabninger; saadan En ønsker sig Døden, og hans Liv er ham en Lidelse. Guds Børn

[1]) 1 Sam. 2, 1. [2]) Ps. 55, 23. [3]) Ps. 51, 10. [4]) Ps. 18, 1. [5]) Ps. 63, 6. [6]) Ps. 51, 17. [7]) Ps. 42, 2.

mærke og ofte i denne Skole hos sig en inderlig Afsky til det Onde; thi vi maa ikke mene, at man i denne Skole føler ingen Synd. Nei! en god Christen er endnu ogsaa Kjød og Blod, som andre Folk; med den Undtagelse, at han maa stride imod Synden, og føle det, som han ikke gjerne vilde. Derfor bedroves et aandeligt Menneske over det syndige og verdslige Væsen, og kan han ikke gjøre mere, saa sukker han dog derimod uden Afladelse, og vilde gjerne være Synden qvit. Saadanne Sukke bolde aldrig op i de Troende, men gaae dybere end man kan udsige; men de have en dyrebar Tilhører, nemlig den Helligaand, som virker saadan en Længsel i dem, og trøster saadanne Samvittigheder med guddommelig Trøst. Det er det, som Christus siger: „Aanden skal overbevise Verden om Synd".[1]) Verden er ikke udenfor, men inden i os; thi i Lysten undfange, afbilde og bære vi Verden, som en Moder sin Livsfrugt. Naar man nu vil overvinde Verden, behøver man ikke løbe ud af Verden; thi efterdi den er i os, hvorhen ville vi da fly, at vi ikke skulle føre den med os? Dersom Verden voxte i vore Haar, eller var flettet i vore Klæder, saa kunde vi snart aflægge samme, og bære Kapper i dens Sted; men nu ligger den i Hjertets Begjærlighed; derfor kalder Johannes Verden: „Kjødets Lyst, Øinenes Lyst, og et hoffærdigt Levnet".[2]) Og Paulus, naar han skriver: „Verden er mig korsfæstet, og jeg Verden".[3]) Dette forklarer han saaledes: „De, som høre Christum til, have korsfæstet Kjødet med Lysterne og Begjeringerne".[4]) Inden fra maa Verden korsfæstes, saa er der ingen Fare at frygte for uden fra. Hvo som derfor vil slaae denne Orm ihjel, han dode den gamle Adams Lyster, der med saadan Begjærlighed føder sig med denne Verdens Aadsel, og saa gjerne tilbeder denne Verdens Guldkalv. Saadan Dødelse forretter Aanden i os, ligesom Paulus siger: at vi skulle „dode Legemets Gjerninger formedelst Aanden";[5]) og dette skeer ved den Dom, som den Helligaand af Guds Ord fælder i Hjertet over Verden og Synden. Naar vi erfare dette, maa vi ikke imodstaae, for at Gud ikke skal klage over os som over den første Verden: „Menneskene lade sig ikke mere raade af min Aand eftersom de ere Kjød".[6]) Det er, hans Hjerte er ganske kjødeligt, uden al aandelig Boielse og guddommelig Bevægelse. Ofte forsikrer den Helligaand de Troendes Hjerter om deres Børnerettighed. Det er det vi læse hos Hoseas: „Dog see! jeg vil lokke hende ud i Orken og tale til hendes Hjerte".[7]) Gud fører sine Børn først i Orken, det er, i Kors og Bedrovelse, førend han taler venligen med dem; og dersom Gud ikke gjorde det, maatte mangen en Sjæl forsage. Hvor ofte maa en bedrovet Hagar ikke gaae i Orken, da hendes eneste Barn, hendes arme Sjæl, maa forsmægte; men naar hun græder bitterlig, saa skjænker Gud hende af Livets Brønd. Hvor ofte kommer en forsagt Elias i Orken, og ønsker, at Gud vilde tage hans Sjæl fra ham? men da bekommer af Gud idel Englebrød at æde. Og saaledes skeer det altid; Korsets Ork maa tjene Guds Israel dertil, at Guds Hjerte lader regne Manna og Vand af Salighedens Klippe; men vi ere saa barnagtige og daarlige, at vi ikke gjerne ville følge vor Gud i Orken, derfor erfare vi sjelden denne Guds Ords Virkning i Hjertet. Paulus kalder Guds Aand „et Segl"[8]) hvorved de Troendes Hjerter besegles. Ligesom en Bie suer Honning af Blomsterne, og bæ-

---

[1]) Joh. 16, 8. [2]) 1 Joh. 2, 16. [3]) Gall. 6, 14. [4]) Gall. 5, 24. [5]) Rom. 8, 13. [6]) 1 Mos. 6, 3. [7]) Hos. 2, 14. [8]) 2 Cor. 1, 22. Eph. 1, 13. Eph. 4, 30.

rer den i sin Kube, saa bringer den Helligaand af Guds Ord megen Trøst i Hjertet. Det er den gyldne Skat, som han ved sig selv besegler i Hjerterne. „Aanden vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn".[1]) Dette er et levende Vidnesbyrd, hvorved Hjerterne af Guds Ord kraftig overbevises, saa at deres Erfaring stemmer overeens med Guds Ord; thi det kan du jo føle hos dig selv, naar du i Nød og Angest faaer Trøst af Evangelio, og dermed overvinder saadan Tvivl og Skræk, at dit Hjerte kan sikkert slutte, at du har en naadig Gud, og kan med Frimodighed paakalde ham i Troen, og vente al Hjælp af ham; saa længe nu denne Tro staaer fast, saa følger Erfaringen derpaa, og Hjælpen sees, som Paulus siger: „Taalmodighed virker et prøvet Sind, men et prøvet Sind Haab, men Haabet beskjæmmer ikke".[2]) Deraf kommer den Frimodighed, som de Troende have i Gud, hvorved de kunne overvinde Verden med sin Sødhed og Bitterhed. „Det er det klare Lys, som Gud lader skinne i de Troendes Hjerter, til Oplysning af Kundskaben om Guds Herlighed i Jesu Christi Aasyn",[3]) hvor Lignelsen er tagen af den ypperste Præstes Brystpan, hvorved et klart Skin af Guds Ansigt, det er Guds Naade, blev aabenbaret, og trøstede Folket, hvorved Gud og talede med dem; saa fremskinner og Guds Trøste- og Naadelys i Hjertet. Det er den „Salvelse, der lærer dem om alle Ting",[4]) der indvortes forsikrer Hjertet, overbeviser det, og befæster det i Christo. Det er den venlige Banken, der tales om i Aabenbaringen: „See, jeg staaer for Døren og banker; dersom Nogen hører min Røst, og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde Nadvere med ham og han med mig".[5]) Ak! den er en kostelig Nadvere, hvoraf Sjæl og Legeme lever. Denne Prædiken virker og en Sinds Forandring eller Fornyelse. Derfor kalder David den „Helligaand en ny Aand",[6]) efterdi han fornyer og helliger Hjertet. Det mener og Paulus, naar han i Brevet til Ephesерne siger: „Fornyes i eders Sinds Aand".[7]) Aanden maa forvandle Aanden (nemlig, ikke efter Væsenet, men efter Egenskaberne), Guds Aand vor Aand. Thi naar den Helligaand har sit Værksted i Hjerterne, saa danner, oplyser og bereder han dem, feier og renser dem, saa at det Onde tager af, det Gode flyder frivillig af Hjertet, som Vandet af sin Kilde. Derfor oplyser han Forstanden, at den lærer at kjende, hvad som er helligt og godt. Dernæst helliger og bevæger han Villien, at den med Lyst fuldbringer det, som Forstanden ved Guds Naade har begrebet. Dette kaldes det indvortes Menneskes Fornyelse. Ak! hvor gaaer dette vanskeligt til, førend Villien bliver ligedannet efter Guds Villie! Derfor maae vi uden Afladelse bede og sukke: „Helligt vorde dit Navn, tilkomme dit Rige, skee din Villie", alt i vort Hjerte. Det er Guds Billede, som den Helligaand daglig opbygger i sine Børn, og indvortes fornyer ved Ordet, saa at, omendskjøndt det gamle Menneske aftager, saa fornyes dog det Indvortes Dag fra Dag. Saaledes skeer Foreningen med Gud; thi hvor Gud seer sit Billede og Lignelse i en Sjæl, der begiver Han sig venlig hen, som en Ven til en anden, da virker Lige i Lige, og Lige antager sig Lige, indtil Sjælen endelig opfyldes med al Guds Fylde, og deelagtiggjøres i den guddommelige Natur.

---

[1]) Rom. 8, 16. [2]) Rom. 5, 4. 5. [3]) 2 Cor. 4, 6. [4]) 1 Joh. 2, 27. [5]) Aab. 3, 20. [6]) Ps. 51, 12. [7]) Eph. 4, 23.

Denne Skole lærer Guds Børn at bede ret i Aand og Sandhed, men Aanden beder i Hjertet (eller Hjertet i Aanden) paa adskillige Maader.

Ofte ved en hemmelig Angest, hvorom Paulus taler: „Aanden selv", siger han, „træder frem for os med uudsigelige Sukke".[1]) Ja Hjertets Angest er undertiden saa stor, at Munden ikke kan udsige det. Lignelsen er tagen af et dødssygt Menneske, der uden Ord med blot Angest udsiger sin Jammer. Saadan en Bøn kalder Skriften et Skrig, hvor Lignelsen er tagen af dem, der ere i stor Livsfare, som raabe og skrige af alle Kræfter, og spørger man dem, hvad der gjør dem ondt, saa kunne de ikke udsige deres Nød, men blive ved at skrige. Med saadan forborgen Angest bad Aanden i Moses, da Gud sagde: „Hvorfor raaber du til mig"?[2]) og Moses talede dog ikke et Ord.

Ofte ved en hjertelig Andagt; thi ligesom der gaaer Gnister af Ilden, saa stiger af en andægtig Sjæl mange Sukke, som Mennesket ofte ikke selv mærker; men Gud, der boer i Hjertet, og virker Sukkene, han veed og mærker dem; ja saa ofte Hjertet andægtig tænker paa Gud, saa ofte taler det med Gud, og beder. Denne Bøn kalder Skriften en Bøielse til Gud; ligesom man kan holde et Kar til en Brønd, at Vandet kan flyde deri, og ligesom Blomsten kan bøie sig efter Solen, og modtage dens Virkning.

Ofte ved en hjertelig Tillid. Det mener Paulus, naar han siger, at vi med Barnets tillidsfulde Aand raabe: „Abba Fader".[3]) Mærk her, de Troendes Tillid er ofte saa svag, at de ikke ret kunne sige Fader, men da er Gud tilfreds med deres barnlige, lallende Abba-Stemme. En Fader bliver mere bevæget, naar det syge Barn med svag Stemme raaber paa ham, end naar det sunde af fuld Hals skriger efter ham. Dog maa saadan Tillid ikke stedse blive staaende i sin Barndom, men maa voxe og gaae frem til sin fuldkomne Alder (saa meget som det er muligt i dette skrøbelige Liv), at af Abba kan blive Fader; ja een Tillid maa undertiden skjærpe den anden, at det kan blive til Abba Fader. Denne Tillid kalder Paulus et Raab, om det end tit og ofte synes kun at være en svag Stemme, fornemmelig hvor Troen endnu er spæd og ung. Men Gud har de allerfineste Øren, hvorigjennem man let kan raabe.

Ofte ved en hemmelig Begjæring. David bekjender: „Du, Herre! hører de Elendiges Begjæring".[4]) Vi kunne undertiden af et Menneskes Gebærder nogenlunde see hans Begjæring, men ingenlunde høre den, førend han aabenbarer den. David siger ofte i Psalmerne: „Herre! bøi dit Øre til mig, hør mit Ord"![5]) Ligesom en Moder bøier sit Øre til sit Barn, og en Ven hvisker en anden sin Nød hemmelig i Øret; saa holder Gud sit Øre til sine Børns Hjerte, og forstaaer deres hemmelige Begjæringer. Paa saadan Maade beder Aanden i de smaa Børn, af hvis Munde Gud bereder sig en Lov. Saa raabe og de unge Ravne paa Gud, det er, som Paulus siger: „Hele Skabningen sukker, og er i Smerte".[6]) Saadan en Bøn kalder Skriften en Søgen, hvorved gives tilkjende en inderlig Begjæring efter at bekomme Noget; ligesom En med Begjærlighed søger den Skat, som han har tabt.

Ofte ved aabenbare Taarer, hvilke ere Hjertets Bevægelser; thi at Taarene

---

[1]) Rom. 8, 26. [2]) 2 Mosb. 14, 15. [3]) Rom, 8, 15. [4]) Ps. 10, 17. [5]) Ps. 17, 6. 31, 3. 71, 2. 86, 1. 102, 3. [6]) Rom. 8, 22.

bede, vidner David: „Herren har hørt min Graads Røst“.[1]) Skal Gud høre, saa maa Taarene have deres forborgne Stemme. Paa et andet Sted siger David: „Herre! tie ikke til mine Taarer“.[2]) Ligesom vi ikke letteligt kunne tie, naar vi see et Menneske jammerlig at græde; meget mindre Gud, der har det ædleste Sindelag og venligste Faderhjerte. Saaledes kunde Christus ikke tie til Enken af Nains Taarer, men trøster hende og siger: „Græd ikke“![3]) Paa denne Maade bad Aanden i hiin store Synderinde, der ikke talede et Ord, men græd saa mildelig. Saadan en Bøn kalder Skriften Graad. Det skeer, naar jeg med beide Knæ og mange Taarer rører Ens Hjerte ved Noget, som er ham overmaade kjært, som Gud ved Jesum Christum.

Ofte ved inderlige forborgene Hjertetaarer, hvilket Skriften kalder Hylen, nemlig naar En har raabt sig saa hæs, at han ikke mere giver en menneskelig Lyd af sig, men hyler og bøler skrækkelig som et ufornuftigt Dyr, saa at man maa forfærdes derover; eller naar En paa een Gang taler, græder og sukker, saa at ei alene Stemmen, men endog Hjertets Angest trænger med Heftighed ud, det kaldes Hylen og Brølen. Saaledes har Aanden bedet i David: „Jeg hyler for mit Hjertes Angest“,[4]) og i Christo: „Min Gud, min Gud! fjern fra min Frelse, fra mit Klagemaal“.[5]) Der hører du, at Hjertets Hylen er i Guds Øren en klar Stemme.

Ofte ved en vedholdende Ventен og Begjæring. Derom taler David: „See, som Tjeneres Øine vogte paa deres Herres Haand, og Pigens Øine paa hendes Frues Haand, saaledes vogte vore Øine paa dig Herre, vor Gud, indtil du bliver os naadig“.[6]) Ligesom Tyende maae see alle Ting hvad de trænge til, af deres Herres Haand, og saa længe vente, indtil Herren oplader sin Haand, saa kan man aldrig bede kraftigere, end naar man med Taalmodighed seer Gud i Hænderne, og oppebier hans skjulte Time. Saadan en Bøn kalder Christus „Banken“. En Betler beder ofte uden Stemme, alene ved en stille, rolig Banken, indtil den rige Mand oplader sin Dør for ham.

Ofte ved en hellig Mistvivl, som Jonas bad i Hvalfiskens Bug: „Min Sjæl vansmægtede i mig“;[7]) thi vort Hjerte er undertiden saa tørt, armt og tomt, at man ingen Sukke, ingen Taarer finder derinde, intet Ord kan fremkomme, dog dermed beder man allerhestigst, naar Hjertet bedrøves og ængstes, og gjerne vilde bede, endskjøndt det ikke kan. Paa saadan Bøn passer sig deiligt, hvad Skriften kalder „at udøse sit Hjerte for Gud“; thi naar vi ingen Brynde og Begjæring finde i Hjertet, saa er intet bedre end at vi kaste vort Hjerte i Guds Skjød, han kan bedst søge og virke Andagt og Sukke deri. Med eet Ord: Dersom vi ret kunde fornemme det, skulde vel ingen Stund gaae forbi, at vi ikke skulle føle den Helligaands Virkning i Hjertet ved Ordet, Andagt, Bedrøvelse, Glæde, Sukke, Trøst, Vedergjældelse og deslige.

Men her er vel at mærke, hvorledes den Helligaand lærer indvortes? Han lærer ikke umiddelbar, men middelbar ved Ordet, som et dertil af Gud forordnet Middel. Derfor siger Frelseren: „Hvadsombelst den Helligaand hører, skal han tale“.[8]) Naar vi ofte mene, at vi høre Ordet prædike uden Andagt, da

---

[1]) Ps. 6, 9. [2]) Ps. 39, 13. [3]) Luc. 7, 13. [4]) Ps. 38, 9. [5]) Ps. 22, 2. [6]) Ps. 123, 2. [7]) Jonas 2, 8. [8]) Joh. 16, 13.

hører den Helligaand hemmelig til, tegner Ordet i Hjertet, og naar Tiden kommer, lærer han os ved Ordet det, han har hørt; hermed binder Christus den Helligaand til sin Mund, og sætter ham Maal og Grændse for, at han ei skal gaae videre end hans Ord. Han lærer hemmelig; derfor kalder Christus det et „skjult Manna",[1]) ei alene fordi det er skjult for et kjødeligt Menneske; thi Ingen kjender det, uden den, som har erfaret det. Saaledes skriver Luther over Pauli Ord: „Guds Fred, som overgaaer al Forstand" ꝛc.[2]) „Den er et Guds Værk, som for Ingen er bekjendt, uden for den, der har erfaret den"; ikke alene fordi at der er en forborgen Kraft i Ordet, men fordi det erfares i Hjertets forborgene Grund. David kalder det „En Viisdom i Løndom";[3]) thi ligesom man hvisker En et hemmeligt Ord i Øret, saa lærer Gud denne Viisdom hemmelig i Hjertet; han lærer ofte, og det bliver dog ikke erfaret af os. Det er det, som Christus siger: „Vinden blæser, hvor den vil, og du hører dens Suusen, men du veed ikke, hvorfra den kommer, og hvor den farer hen; saaledes er det med hver den, som er født af Aanden".[4]) Ingen forstaaer Vindens forborgene Veie, hvorledes, hvorfra og hvorhen den farer; saa gaaer det og ofte med Aandens Lærdom i Hjertet. Guds Børn læse og høre ofte et Sprog af Guds Ord saaledes at Hjertet ikke bevæges, men sidenefter, naar de høre og læse dette, blive de kraftig rørte deraf. Dette er Guds forborgene Veie, hvilket Frelseren og mener, naar han siger: „Han skal minde Eder om alle Ting".[5]) Ofte falder dem et Trøste-Sprog ind under Korset, og de vide ikke, hvorfra; men det har den Helligaand under Ordets Hørelse og Læsning opsamlet, forvaret det i Hjertet, og i rette Tid ført Sjælen det til Nytte og Eftertanke. Saa venlig er Gud; og dersom det ikke saa var, saa maatte mangt et forsagt Hjerte fortvivle. Ofte finde de aldeles ingen Trøst, men i deres Svaghed meget mere det Modsatte, fordi Trøsten hindres ikke alene indvortes ved Kjødets Skrøbelighed, men og udvortes ved Verdens Ondskab, saa at de ofte aldeles ingen gode, trøstelige Tanker kunne have om Gud; det vederfares dem, hvad Paulus fordum klager over, „indvortes Frygt", „udvortes Strid",[6]) Trøst og Glæde maae ledsage Bedrøvelse, Angest og Dødskamp. Ja man seer mange fromme Hjerter altid at være bedrøvede og tungsindige, at ængste og plage sig med deres Tanker. Derfor maa en Christen heri være viis, at han ikke dømmer efter sine egne Tanker og Følelser; men derimod i saadan Anfægtning og Svaghed holder sig til den Trøste-Prædiken, som den Helligaand i Ordet holder for alle arme og bedrøvede Hjerter og Samvittigheder. Ofte erfare de dette, men det er meget hastigt, saa at de ikke kunne fatte eller begribe, langt mindre beskrive det, som de ofte have følt i Hjertet. Ofte erfare de i en hellig Andagt en Forsmag paa det evige Liv i sig, men det gaaer hastig over; Skriften er kort og god, snart skreven, snart læst. Didhen sigter Johannes, naar han kalder denne Prædiken en „Salvelse". En kostelig Salve lader en Lugt efter sig, men den forgaaer hastig; saa erfare de Troende ofte en trøstelig Livslugt i Hjertet, men de kunne ikke beholde den, hvor gjerne de end ville; derfor græde og sukke ofte de Hellige; thi det gaaer dem, som de smaa Børn, der ikke gjerne lade Sukkeret fare, naar de engang have

---

[1]) Aab. 2, 17. [2]) Phil. 4, 7. [3]) Ps. 51, 8. [4]) Joh. 3, 8. [5]) Joh. 14, 26. [6]) 2 Cor. 7, 5.

faaet Smag derpaa. Hans Prædiken er en Kraft-Prædiken, der idet den lærer, ogsaa giver Lyst og Kraft til at fuldbringe. Derfor kalder Christus det „en Ledsagelse“: „Han skal ledsage Eder i al Sandhed“;[1]) ligesom En viser en Blind ei alene Veien, men endog leder ham ved Haanden. Asaph kalder det „en Ledelse“: „Du vil lede mig ved dit Raad“;[2]) ligesom en Moder leder sit Barn ved Armen. Paulus kalder det en „Drift“: „Saamange, som drives af Guds Aand, disse ere Guds Børn“;[3]) ligesom en Vind kraftig driver Vandet eller en Flamme. Bruden i Høisangen kalder det en „Dragelse“: „Drag mig! efter dig ville vi løbe“![4]) ligesom man drager en Hund ved Lænken efter sig. Dette betegner Forstandens Oplysning, Villens Antændelse, og alle Sjælens Kræfters Fornyelse. Ak! at vi vare vise, og forstode dette. Denne Skole gjør først ret vise Folk; her forandrer den Helligaand Hjertet, og gjør det nyt, skriver ideel Kjærligheds Flammer deri, saa at Sjælen ret smager Guds Sødhed, og derved fatter Kjærlighed til Gud, og for Guds Skyld tjener Næsten med et glad Hjerte. Hvad hjælper det os, om vi hørte tusinde, ja ti tusinde Prædikener, naar den rette Mester ikke lærer indvortes, og trykker Ordet i Hjertet, saa at det hefter ved og lever? Hvad hjælper det os, at Christus har forhvervet os Saligheden med alle dens Herligheder, saa længe den ikke ved Troen bliver vor? Men Troen maa skaffe og give os denne Hjerte-Prædikant. Naar han ved Ordet antænder mit Hjerte, saa siger jeg: Jeg er og En, der skal have dette Gode. Hvad hjælper det, om du igjennemlæser alle Verdens Bøger? En Videnskab kan du bringe i Hjernen, men Hjertet bliver dog tomt, koldt og dødt. Denne Prædikant lærer dig langt bedre end alle Bøger, og naar du haver ham, behøver du ikke Bøger mere, uden til at styrke din Tro, og overbevise Andre, at det saaledes er skreven deri, som den Helligaand lærer. Denne Prædikant vidner i Hjertet, at Gud er os venlig og naadig; da bliver Hjertet glad og uforskrækket, gjør og lider med stor Lyst for Guds Skyld Alt, hvad der er at gjøre og lide. Ak, hvor bered er han til at lære! hvor mange gudelige Bevægelser, hvor mange hellige Tanker føle ikke Guds Børn ofte i deres Hjertes inderste Grund, naar de vende deres Sind ved en alvorlig Selvprøvelse til Gud! hvor mange søde Taarer, hvor mange hjertelige Suk trykker ikke Ordet ofte af deres Hjerter, naar det alvorlig bliver overveiet? Vi maa være hvorsomhelst, alene, eller hos Andre, dog fornemmelig naar vi ere ene og alene, saa driver og bevæger Guds Aand os; thi han vilde gjerne gjøre os Alle salige, om vi kun ville, men vi imodstaae saa ofte! Hvor Faa ere de, der give Guds dragende Kjærlighed Rum i Hjertet! hvor Fga ere de, som i Dag, det er, i det Øieblik, naar de høre Guds Stemme i deres Hjerter, aabne Hjertet for Gud! hvor Faa ere de, der give Agt paa Guds Stemme, og suk derefter i deres Hjerter! hvor Faa ere de, der med deres Suk opblæse den Andagts Gnist, som de ofte erfare! hvor Faa ere de, der rettelig samle deres Sandser og Tanker, som ved mangfoldige Forretninger i det daglige Liv ere adspredte, for desbedre i Nolighed at kunde mærke paa Guds Virkning! hvor Faa ere de, som følge den Helligaands Drift, oplade Hjertet for hans bankende Raade, vende deres Tanker og Øine ind paa sig selv, og høre hans Stemme! Derfor er det intet Under, at Mange herom Intet vide, forstaae og erfare, ja endog tør laste og bespotte

[1]) Joh. 16, 13. [2]) Ps. 73, 24. [3]) Rom. 8, 14. [4]) Høis. 1, 3.

det; det kjødelige Menneske kan jo ikke andet end tale ilde om det, som det ikke forstaaer.

Hvo som vil være en ret Aandens Tilhører i denne Skole, han maa berede sit Hjerte dertil, først ved en hellig Hvile. Ligesom den naturlige Ro og Hvile bekommes, naar et Menneske sætter sig stille ned paa et Sted, og er ganske befriet fra al indvortes og udvortes-Øvelse; saaledes er den hellige Hvile, som man besidder i Gud, en behagelig Udelukkelse af Alt, som forurolige Hjertet, en Rogenhed og Tomhed i vore verdslige Tanker. Den korteste Vei dertil er Selvfornægtelse; thi Uro kommer inden fra af Hjertets Lyster, der adsprede vore Tanker i det Udvortes, saa at de snart her, snart der klæbe og fæste. Hvor nu Lysterne i Hjertet ere underkastede, saa at de lade sig regjere og styre af den oplyste Forstand, der ligge de stille, og lade Sjælen være i sin Ro. Til denne Fornægtelse maa komme Tankernes og Sindets Uddrivelse; thi naar En vil see Alt med Øinene, høre Alt med Ørene, fatte Alt med Hjertet, der kan det ikke andet være end at Sjælen bliver adspredt i alle saadanne Ting. Ak ja! vil et Menneske lære Noget af den Helligaand, saa maa han komme i en Forglemmelse; thi der maa være en stor Taushed der, hvor Guds Ord indvortes skal høres. Det er det, som Dr. Luther siger i sin Kirke-Postil: „Alle de komme tilrette, der staae ledige for sig selv, de ere de, der holde den rette Sabbat, og i saadan en Sabbat virker Guds Naade sin Gjerning". Til denne Uddrivelse maa komme Tankernes Indvendelse i Hjertet. Om Christi Disciple staaer der skrevet, at „de alle vare eendrægtigen forsamlede",[1]) da den Helligaand faldt paa dem. Derved erindres vi, at vi skulle samle alle vore Sandser og Tanker i os, og bringe dem i saadan en Enighed, at ingen af dem svæver omkring i Verden: og det er naturligt, thi den, der vil høre Noget, maa vende Ørene dertil, og hvo som vil forstaae Noget, maa vende Hjertet dertil, og da maa det være tomt fra alle andre Tanker, ellers kan det ikke fatte det, som et Stykke Vox maa være frit fra alle fremmede Stikkelser, naar man deri vil aftrykke noget Billede. Hjertet maa være reent, der skal fatte Gud, reent fra Alt som ikke er Gud eller hvori Gud ikke virkelig er Aarsag, fri fra alle uvedkommende Former og Skikkelser, det være sig lykkelige eller forgelige Omstændigheder; thi skal Gud tale, saa maa alle Ting tie og lytte til; skal Gud virke, saa maa Mennesket være stille for ham; jo mere Mennesket saaledes er stille jo mere virker Gud, og jo videre Sjælen oplader sit Skjød, jo mere opfyldes den med Gud. Heri er vor Sjæl Gud lig, at som han er en uoploselig Kilde til at flyde, saa er Sjælen et ufyldeligt Kar til at imodtage; og ligesom Gud er almægtig til at virke, saa er og Sjælen en dyb Afgrund til at lade sig fylde. Derfor er Sjælen langt lyksaligere af det, som er Guds, end af det, som er dens eget, naar den kun er stille, og lader Gud virke. Af denne Grund siger Dr. Luther: „Hvo som ret vil tænke paa Gud, maa ikke virke selv, men være stille. Ikke ved Gjerninger, men ved Stilhed blive vi fromme, naar vi kun give de guddommelige Virkninger Sted, og selv ere stille for Herren". Og paa et andet Sted siger han: „Evangelium er saa klart oplyst, at det behøver ikke megen Forklaring, men det vil kun vel betragtes, overveies og dybt tages til Hjerte; thi sandelig Ingen faaer mere Nytte deraf end de, der holde deres Hjerte smukt i Stilhed, slaae andre Ting ud, og med Flid ligge derind; ligesom Solen lader sig

[1]) Ap. Gj. 2, 1.

langt bedre see, og kraftigere varmer et stille Vand, end en hastig fremfarende Strøm[4]. Derfor, dersom du vil oplyses, see Guds Naade og Undere, saa at dit Hjerte kan antændes, oplyses, blive andægtig og glad, saa gak hen, hvor du kan være i Stilhed, og fat Evangelium dybt ind i dit Hjerte, da skal du see Undere over Undere. Af saadan Grund ønskede og den hellige Augustinus paa et Sted: „Gja, min sødeste Frelser! denne Pagt vil jeg gjøre med dig, jeg vil ganske doe fra mig selv, at du ene maa leve i mig, jeg vil ganske tie, paadet du alene maa tale i mig, jeg vil ganske være rolig, paadet du alene maa virke i mig". O! et saligt Ønske! Herre Jesu! derefter sukker og min Sjæl. Til denne salige Stilhed kommer Sjælen, naar den udtommes fra alle Ting hvorved den med virkelige Lyster hænger, det være andre Skabninger eller lignende udvortes Ting. Jo mere befriet Menneskет er fra saadanne Ting, jo mere bequem er han til at tage imod Guds Virkning. Et tomt Fad lader sig fylde, men et Fad, der er fuldt af Vand, kan ikke tage imod Viin. Skal Hede komme i Vandet, saa maa Kulden først bort; skal Maden forvandles i vort Kjød, saa maa den først forvandle sin Natur; skal Træet blive til Ild saa maa det først miste sit Væsen; saaledes og, naar den uskabte Gud aldeles og i Sandhed skal begive sig ind i Sjælen og virke der, maa alt først ud, som er skabt, og hvorved Menneskет tilforn ved egen Kjærlighed, egen Virken, egen Villie, Lyst og Tanker haver hængt og været besat. Til denne Indvendelse i Hjertet maa komme en Tillukkelse, saavel Hjertets, at ingen Tanke slipper ud, som Hjertets Døre, Sandserne, at ingen forfængelige Billeder trænge sig ind i Hjertet igjennem dem; thi efterdi Gud forretter sit Værk i Sjælen, saa maae Tankerne nødvendig være samlede; thi saa snart de i det Udvortes adspredes, bliver det indvortes Guds Mærke svagt og udueligt. Vilde Nogen sige, at det var umuligt saaledes at blotte Hjertet fra alle Tanker, da skal han vide, at Tankerne ere tre Slags: Nogle Tanker samler Menneskет ved modvillig Uforsigtighed, naar han ikke tager Hjertet noie i Agt ved Selvprøvelse, og disse hindre Guds Værk i Sjælen. Andre falde Menneskет ind af Skrøbelighed; thi vi vide, at Hjertet er en saa elendig og jammerlig Ting, at man neppe et Øieblik kan holde Tankerne sammen, ja det er saa bevægeligt, at Vand kan ikke være det mere. Ofte falde de gode Tanker et Menneske ind; men hvor hastig kunne de ikke stjæle sig ud, ligesom de aldrig havde været der? Saa er det hermed som med en bedragelig, hemmelig Tyv, der stjæler sig bort, førend man veed deraf; og naar man undertiden mener, at man besidder den allersødeste Ro, saa løbe Tankerne ud i Verden fuld af den elskte Forfængelighed. Herimod er da intet bedre Raad end at man bedrøves og sukker derover, og saa vidt muligt er, iagttager sit Hjerte, og naar de gode Tanker ere forsvundne, søger at samle dem igjen, og med David raaber: „Jeg foer vild som det fortabte Lam, søg din Tjener".[1]) Andre indskydes af Djævelen i Hjertet, og disse ere ofte skammelige og bespottelige; han ængster og martrer saaledes med Tanker Hjertet, at det ikke kan blive glad; de ere ofte saa hastige, heftige og giftige, at man ikke et Øieblik kan have Fred derfor. Paulus kalder dem „glødende Pile".[2]) Ligesom en offentlig Fiende sætter an paa en Stad med Ild, saa ængster Satan Hjertet med saadanne Helvedes Tanker; som en giftig Piil gjør

[1]) Ps. 119, 176. [2]) Eph. 6, 16.

et smertefuldt Saar, og efterlader en ulidelig Pine, saa foraarsager saadanne Tanker slige hemmelige Smerter i Sjælen, at alle Legemssmerter ere ikke at agte derimod. Disse Tanker maa ved Troen overvindes saaledes, at man holder og binder sig fast til Guds Ord; hvad det siger, maa være sandt, om end Djævelen aldrig saa meget vil spærre Veien. Man maa ogsaa ivrig bede derimod; thi naar vi bede imod saadanne giftige Anfægtninger, saa strider Sandhedens Aand, der er i Bønnen, med Løgnens Aand, der forurolige Tankerne, og saa skeer det endelig, at ligesom Moses's Kjæp opslugte de ægyptiske Troldkarles Kjæppe, saa overvinder Sandheden Løgnen, Bønnen Djævelen. For alle Ting maae vi ikke samtykke deri; derfor kalder Paulus dem „gloende Pile". Naar Fienden skyder Ild i Staden, staae Borgerne ikke og see derpaa med Fornoielse, men de kunne dog ikke hindre, at Ilden jo indskydes, dog dæmpe de den, saa meget de kunne. Vi arme Orme kunne ikke hindre Satan, at han jo indskyder sine gloende Pile i Hjertet, men det kommer an paa, at vi ikke samtykke deri; thi saa kunne de ikke skade os. Saa stærk har Gud gjort Menneskets Villie, at han ved den kan overvinde Satan. Menneskets Villie er enten hans Himmerig eller hans Helvede. Saa længe Djævelen ikke har Menneskets Villie, maa han med Haanhed vige. Ligesom naar man slaaer Ild, og Tønderet vil ikke fænge. „Staaer Djævelen imod, saa skal han flye fra Eder",[1]) siger Jacob. Men naar Mennesket samtykker, saa er det med ham som med en forsagt Krigsmand, der ikke vil stride. Ja, siger du, jeg har ingen Tro, hvorledes kan jeg da holde mig til Ordet, bede eller staae imod? Da skal du vide, at Christi Bøn for Peder er endnu idag kraftig. „Jeg bad for dig, at din Tro skal ikke aflade".[2]) Er end din Tro i slige Anfægtninger ikke en brændende Fakkel, saa er den en rygende Tande; er den end ikke et stærkt Træ, saa er den dog et lidet Sennepskorn og et svagt Rør; føler du den end ikke, saa er den der dog, ligesom en liden Gnist kan ligge skjult under en tyk Aske. Dette kan du kjende deels derpaa, om du har en Længsel efter Troen; thi gjerne at ville troe, er et sandfærdigt Kjendetegn paa en liden Gnist af den levende Tro. „Ja du Herre! hører de Elendiges Bøn",[3]) deels om du kjæmper imod saadanne syndige Tanker: Saa længe du endnu strider, saa længe har du Troen, men da strider du rettelig, naar de onde Tanker falde dig ind imod din Villie, og gjøre dig saa ondt, som om man slog dig med knyttet Næve. Alt det, som er imod Villien, derimod kjæmper Troen, og det regner Gud ikke til Synd; thi alle Synder have deres Kraft af Villien. Dersom Adam ikke havde samtykket i Slangens Anmodning, havde han aldrig syndet. Ja, siger du, hvor Gud ikke er, der er ingen Tro; men hvorledes er det muligt, at Gud kan være der, hvor Satan over saadan en Magt? hvad vil du da sige om Christus, der var Gud selv, og i hvem al Guddoms Fylde boede, og dog blev af Satan i Ørken saa forfærdelig fristet? Gud siger selv, at han boer i de bedrøvede Hjerter; nu kan der intet Hjerte være mere bedrøvet paa Jorden, end det, som saaledes bliver plaget af Djævelen. Gud siger: Jeg seer til den Elendige; et saadant Hjerte føler jo den allerstørste Elendighed. At Gud dog er nærværende hos dig i slige Tilfælde, kan du mærke deraf, at du sukker imod saadanne Tanker, og ængstes derover; thi saadanne angestfulde Sukke komme ikke af Kjød og Blod, men Gud virker dem i dig. Har du

[1]) Jacob 4, 7. [2]) Luc. 22, 32. [3]) Ps. 10, 17.

nu Gud i dit Hjerte, lad da kun Satan fort henstorme, saa længe han vil, Gud skal vel forsvare sit Huus og sin Bolig. Du kan og trøste dig dermed, at netop lignende Lidelser ere gangne, og endnu gaae over dine Brødre i Verden. Vor allerhelligste Broder, Jesus, har erfaret dette i Ørken, og han har just ved sine Fristelser sukket, indviet og helliget dine. Hjob har følt samme Lidelse, da han ønskede, at hans Sjæl var kvalt.[1]) Jeremias, da han forbandede sin Fødselsdag.[2]) David, naar han siger: Jeg lider dine Smerter, at jeg fast maa forsage; og endnu daglig maae mange Hellige sukke og udholde med dig i lige Kamp. Betænk, at Apostelen Peder kalder saadanne urolige Tanker en „Lidelse".[3]) Ligesom Legemet har sine Lidelser, Smerter og Sygdomme, saa ere Anfægtninger Sjælens Sygdomme. Men ligesom en Fader anseer sit syge Barn mere med ynksomme end vrede Øine, saa og Gud den syge Sjæl. Saameget synde vi, som vi gjøre Ondt, ikke som vi lide Ondt. „Jeg lider dine Smerter" ꝛc. Betænk ogsaa, at disse Lidelser vare ikkun en kort Tid. Peder siger jo paa benævnte Sted: „Der en kort Tid lide".[4]) Derfor maa du med stor Taalmodighed vente, indtil Sorgens Time faaer Ende; thi Glædestunden bliver da ikke længe borte. Gud vil ikke lade den Retfærdige blive i Uro evindelig; han fører i Helvede, og ud igjen; han bedrøver, og efter Lidelsen glæder han igjen. Du maa og vide, at Christus var i samme Skole hele fyrretyve Dage, og Hjob syv samfulde Aar.

Til den indvortes Ro og Stilhed er og den udvortes Ro og Eenlighed, saavel i Henseende til Stedet, som Tiden behjælpelig. Hvo som vil erfare den Helligaands Stemme i sit Hjerte, han gaae ind i sit Kammer, det er, han udvælge sig et roligt Sted, hvor han kan være alene; thi i saadan Eenlighed er han fri fra alle de Anfægtninger, som de udvortes Sandser kunne tilføre ham. Dertilmed, naar det guddommelige Lys opgaaer i Sjælen, og Jesus lader den smage sin Sødhed, saa opkommer der saadan en Glæde, som Ingen veed, uden de, der have erfaret den, og denne Glæde kan ikke blive skjult, men yttrer sig ogsaa i de udvortes Gebærder. Skulde et Verdens Barn see dette, da skulde han vel bespotte og belee den troende Sjæl; ligesom David blev forhaanet af sin egen Hustru, da han af indvortes Hjertens Glæde dandsede. Derfore udvælge Guds Børn rigtig et eenligt Sted, paadet de der alene kunne af Hjertet tale med deres kjæreste Jesus, glæde sig i ham, kysse ham, og igjen lade sig kysse af ham.

Det er det, som Bruden ønsker i Høisangen: „Gid jeg maatte finde dig paa Gaden! da skulde jeg kysse dig, og de skulde ikke foragte mig".[5]) Ligesom en blufærdig Brud kysser sin Brudgom hemmelig. Ja den aandelige Brud lokker ad sin Ven med saadanne Ord: „Kom, min Kjæreste! lad os gaae ud paa Marken".[6])

Ligesom Isak, da han gik ud paa Marken at bede, fandt Rebekka; saa finder Jesus den andægtige Sjæl knælende og bedende i en hemmelig Krog. Hvo som vil erfare den Helligaands Stemme i Hjertet, han udvælge sig en rolig Tid dertil, fornemmelig Morgen- og Aften-Timerne.

Om Morgenen er Naturen munter og frisk, ja det synes, ligesom Solen selv er glad, naar den oprinder. „Morgenstund har Guld i Mund"; da er alt Arbeide

---

[1]) Hjob 7, 15. [2]) Jer. 20, 14. [3]) 1 Petr. 5, 10. [4]) 1 Petr. 5, 10. [5]) Høis. 8, 1. [6]) Høis. 7, 11.

let, og alting gaaer fra Haanden med Glæde; fornemmelig er Morgenstunden bequem til Andagt, som Erfarenheden lærer. David bekjender dette i den 92de Psalme: „Det er godt at prise Herren, at synge dit Navn, du Høieste! om Morgenen at forkynde din Naade, og om Natten din Trofasthed".[1])

Om Morgenen ere alle Menneskets Kræfter, alle Sandser og Tanker skarpere, dybere og hurtigere end om Dagen; thi Dagen forer sin Plage med sig: og ligesom Manna smeltede, naar Solen randt op, saa henflyder Menneskets Tanker om Dagen i udvortes Forretninger. Vi ere aldrig mere bequemme til at omgaaes med Gud, end naar Hjertet er fri fra al Sorg, og det er fornemmelig om Morgenen.

Om Aftenen farer Sorgen igjen ud af Menneskets Hjerte, og da kan man i Stilhed tænke dybt. En andægtig Sjæl omgaaes ogsaa om Natten med Gud; ligesom den hellige Ild paa Alteret og Lampen i Templet maatte brænde Nat og Dag, saa udslukkes og Andagten aldrig i de Gudfrygtige; ja i Nattetiden omgaaes de ofte meest med Gud. Derfor siger Bruden: „Jeg sov, men mit Hjerte vaagede".[2]) Sjælen maa alle Tider vaage, og leve i Gud. David siger: „Naar jeg kommer dig ihu paa mit Leie, tænker jeg paa dig i Natte-Vagterne".[3]) Davids Sind og Tanker vare saa nær forenede med Gud, at han sovende og vaagende omgikkes med Gud. Hos Propheten Esaias finde vi og: „Han vækker, hver Morgen vækker han mig Øret".[4]) Ligesom en Fader om Natten opvækker sit Barn, og en Skolemester sin Lærling; saa vækker Gud os i sin Skole om Natten, for at aabenbare sig. Hjob og David have havt denne Erfaring. Hiin siger i det 4de Capitel: „Et Ord stjal sig til mig, mit Øre optog dets sagte Susen under Betragtningen af Nattens Syner, medens den dybe Søvn falder paa Mændene",[5]) og David bekjender: „Du holdt mine Øine vaagne, jeg var forfærdet og talede ikke".[6])

Mærk her: ligesom en Ven kan ved sin yndige Tale holde Øinene oppe paa den Anden, saa holder og Gud ligesom Øinene oppe paa sine Børn med sit hemmelige Ord. Dette hemmelige Ord er intet andet end hans Bevægelse i Hjertet, naar han kraftig rører det. Det kaldes et Ord, fordi Ordet er det ordentlige Middel, hvorved Gud drager og rører vore Hjerter. Et hemmeligt Ord, fordi det skeer hemmelig, og begribes af Ingen, uden af den, der har erfaret det. Naar nu Mennesket ved Nattetider føler saadan en Bevægelse, saa maa han begynde at randsage i Aanden, og betragte Syner, det er, tænke paa Guds Godhed; thi ved saadan Betragtning bærer han Træ til Ilden, og opblæser Gnisten. Vel er Natten given til Søvn, dog vil Gud ogsaa midt om Natten have sin Vaagetime til at betragte hans Sandhed, og at „kundgjøre den",[7]) sin Bedetime, som David taler: „Min Haand var udrakt mod ham om Natten og aflod ikke",[8]) nemlig til at bede; ligesom en Betler udrækker sin Haand efter Almisse, og en Hungrig efter Brød. Et Forbillede herpaa have vi i Manna, der om Natten begyndte at falde fra Himmelen. Naar vi bøie Hjertet om Natten i en hellig Andagt til Gud, saa nedfalder det søde Himmel-Manna deri.

For det andet maa Hjertet beredes ved en hellig Andagt til denne indvortes

---

[1]) Ps. 92, 2. 3. [2]) Høis. 5, 2. [3]) Ps. 63, 7. [4]) Es. 50, 4. [5]) Hjob. 4, 12. 13. [6]) Ps. 77, 5. [7]) Ps. 92, 3. [8]) Ps. 77, 3.

Kraftprædikens aandelige Horelse; thi ligesom Bierne ere gjerne der, hvor der voxer yndige Blomster, og bære deres Honning i Kuben, saa boer Aanden gjerne i Andagt, og udoser deri al sin Sodhed. Ingen Honning kan være saa sød for Ganen, som Gud for Sjælen. Det var Jammer, Elendighed og Skade om vore Sjæle ikke skulle kunde smage; saa var det og Jammer, Elendighed og Skade, om vore Sjæle skulle være saadan sød Andagt forunden. Ak! hvo der ikkun ofte kunde oplofte sit Hjerte til Gud, han skulde finde tusindgange mere Fornoielse i Gud i sin Sjæl, end den ganske Verden kunde give ham. Men det er Skade, at vore Sjæle, der ere udødelige, skulle omgaaes med disse jordiske, forgjængelige Ting, da de dog kunde gribe det allerlifligste Væsen og det ganske Guds Rige. Ligesom da en Fisk aldrig er vel, naar den ikke er i Vandet, og ligesom Ilden ikke kan brænde, uden den har Luft; saa kan Hjertet ingensinde være ret fornøiet, med mindre det ved en hellig Kjærlighed er rodfæstet i Guds Hjerte.

En Christen er som et omvendt Træ, der har sin Rod i Himmelen, hænger ned af Himmelen, og bærer Frugt paa Jorden. Ligesom et Træ maa gaae ud og fortorres, dersom dets Rødder, hvoraf det skulde have Saft og Kraft, ere revne op af Jorden; saa maa det Hjerte vansmægte, som ikke ved himmelske Tanker er indplantet i Gud, hvoraf det har Liv og Ophold.

Den rette Vei til Andagt er, at vi give Agt paa den Helligaands Rorelser i Hjertet; thi det er hans hemmelige Stemme, hvormed han kalder os til sig. Siger du: Jeg foler ikke saadan Banken og Bevægelse; saa maa du vide, at i Anfægtningens Stund er slig Folelse temmelig svag, hvortil og Gud har sine hellige og forborgne Aarsager, hvorfor du skal lade dig noie med den Guds Naade, at du endnu mærker den Helligaand i dig ved de Sukke, som han virker i dig, ja og ved den Angest, du undertiden erfarer derover, at du ikke fornemmer hans Bevægelser. Ellers ligger Skylden ofte paa Mennesket selv, at han ikke foler den Helligaands Bevægelser, efterdi han ingen Længsel har derefter, og giver ingen Agt derpaa. Det er intet Under, at en Sovende ikke kan høre, naar En banker paa hans Dor. David siger: „Hør Datter! see til, og boi dit Øre".[1]) Man siger, at ved Hjertet skal være Noget, som ligner Drene. Naar Hjertet mærker Aandens Stemme, saa boier man sine Øren did. Hvor hastig mærker ikke Bruden i Høisangen dette: „Min Elskers Røst! See han er kommen".[2]) Tit og ofte erfarer mangen En Aandens Drift i Hjertet, men han dæmper den strax, og i den Sted han skulde vende sine Øine ind paa sit Hjerte, og begive sig til Bonnen, begiver han sig ud til mange Forretninger, til Verdensselskab, og deslige. Hvor ofte virker ikke Aanden i Hjertet en hemmelig Bedrovelse; men et Verdensbarn kalder det Melancholi, slaaer det hen i Veiret, drikker det bort, spiller eller spadserer det bort, hvorved den Helligaand saaledes forhindres i sit Arbeide.

Men skulde det nu hænde sig, at du ikke mærker, hvorledes den Helligaand kalder dig til sig, saa paakald du ham ved hellige, gudelige og himmelske Betragtninger, hvilke ere saare nødvendige og nyttige for Sjælen. Vi see, at Menneskets Øine grøde, naar der er Rog i Stuen, men see skarpt, naar det er klar Luft; paa samme Maade naar vort Hjertes Øie bestuer de jordiske Ting, der ere ikkun som en Rog og Damp, da endes det med Graad; men ved at betragte

[1]) Ps. 45, 11. [2]) Høisangen 2, 8.

Gud, renses og glædes Hjertet mere og mere. Erfaringen lærer daglig, at Kyllingen løber efter den kaldende Høne, Faaret efter Hyrden, og Barnet rækker efter Moderens Bryst; saa skulle vi og stedse med vore Tanker vandre efter Gud. Hvor nødig lader Barnet sig rive fra sin Moders Bryst? Saa faste skulle vi og hænge med vore Tanker ved Gud. Ligesom Vox, der i sig selv er gult, bliver hvidt, naar det lægges imod Solen, og jo længere Solen skinner derpaa, jo hvidere bliver det. Moses's Ansigt fik en Glands af Guds Ansigt; saaledes bliver og den Sjæl, der i himmelske Betragtninger omgaaes med Gud, deelagtig i den guddommelige Natur; men saa snart Sindet vender sig fra Gud bliver det jordisk, kjødeligt, verdsligt, djævelsk; thi ligesom Menneskets Skikkelse forsvinder i Speilet, naar det vender sig bort derfra, saa lyser heller ikke Guds Billede i Sjælen, naar den vender sig bort fra ham. Hvor nødvendige nu saadanne gudelige og aandelige Betragtninger ere, sees af den Forskjel der er imellem kjødelige og aandelige Bevægelser. Hine vare længe, og slaae dybe Rødder i Hjertet. Hvor vanskelig er vel Gjerrighed, Vrede og Hovmod at udrydde, naar de først ret have slaaet Rødder i Hjertet? Men de aandelige Bevægelser kunne vel stærkt røre endog et kjødeligt Hjerte, men de forsvinde hastig; ligesom Røg svier skarpt i Øinene, men Smerten forgaaer snart. Derfor er det nødvendigt, at vi ved de himmelske Tings daglige Betragtning gjøre de aandelige Bevægelser varigere og mere blivende. Et Forbillede herpaa have vi i det gamle Testamente ved Brændet, som Præsterne daglig maatte lægge paa Alteret, for at Ilden ikke skulde udslukkes. Saaledes kan man heller ikke lettere opvække Andagt i Sjælen end ved gudelige Betragtninger. „Naar jeg tænker paa Gud, bliver jeg opglødet". Ligesom Varmen i Vandet ikke kommer af Vandets egen Natur, men af Solen eller Ilden, saaledes kommer og Andagten af de himmelske Tings Betragtning. Saa snart Ilden skilles fra Vandet, bliver Vandet koldt; og naar man lader af at tænke paa Gud, forgaaer al Andagt. Jorden er forenet med Himmelen, ja hænger midt i Himmelen, og har ikke andet end lutter Himmel om sig, hvis Kraft og Indflydelse den trækker til sig, og hvorved den gjøres frugtbar; saa er det, naar vor Aand stedse hænger ved Gud, og omgaaes med Gud, da opfylder Gud den med Kraft og Sødhed. Deraf flyder Frugtbarhed i Christendommen, som David siger i den 119de Psalme: „Dine Buds Veie vil jeg løbe, thi du udvider mit Hjerte".[1]) Ligesom Legemet maa være forenet med Sjælen, Stammen med Roden, Straalerne med Solen, naar de skulle have Liv, Saft og Lys, saa maa og Tankerne forbinde Hjertet med Gud, naar det skal fornemme Lys, Glæde, Trøst, Kraft og Liv af Gud. For enhver Ting er det bedst, naar den hviler i sin Oprindelse; ligeledes Sjælen, naar den hviler i Gud. Et Verdensbarn søger sin Ro og Velfærd i de timelige Ting; men ligesaalidt som Stjernerne hvile paa Himmelen, fordi de ere i en stedsevarende Bevægelse, saalidet kan Sjælen hvile i de timelige Ting; thi Tiden er foranderlig, den gaaer fra Aar til Maaneder, fra Maaneder til Uger, fra Uger til Dage, fra Dage til Timer, og saa fremdeles. Det er derfor meget at beklage, og kan endog med blodige Taarer ikke nok begrædes, at Mennesket i de forgjængelige Ting søger Ro og Trøst for sin udødelige, efter

[1]) Ps. 119, 32.

Guds Billede skabte, og ved Sønnens Jesu Blod dyrekjøbte, og ved hans Aand helligede Sjæl.

Hvor bliver da Sjælens Fuldkommenhed, Ro og Vellyst af, naar Himlen forgaaer som en Røg, og Jorden ældes som et Klæde? Den sødeste Ro er at finde i vor bedste Ven, i Gud. Det er med vor Sjæl, som med et sygt Barn; man maa rede Seng til det, hvor man vil, det finder dog ikke Ro nogensteds, uden i sin Moders Skjød, og ved hendes Bryst; saa er det med Sjælen, søger man end Ro for den i Rigdom, Ære, Pragt og Vellyst, vil man end ligesom gjøre Seng til den i Guld og Sølv, i Floiel og Silke, i Roser og Lilier, saa græder og skriger den dog med David: „Min Sjæl vægrede sig ved at lade sig trøste".[1]) Men i Gud finder Sjælen den sande Hvile; thi han trøster den, „som en Moder sit Barn".[2]) Derfor siger og Frelseren: „I mig skulle I finde Hvile for eders Sjæle".[3]) Den fornuftige Sjæl har endnu en liden Gnist tilbage af Guds Billede, nemlig deri, at den ikke vil lade sig mætte af noget andet end af Gud; derfor, om den end havde alt det, som er i Himmelen og paa Jorden, kunde den dog ikke deraf mættes; thi det er dens Natur. Ak! hvor elendig udslukke ikke mange ulykkelige Mennesker denne deres Sjæls Længsel, idet de holde sig alene til de skabte Ting.

Sjælen finder dog aldrig Hvile, uden den har Gud, som er det høieste Gode, og i ham faaer den en fuldkommen Mættelse; derfor har den en stedsevarende Tilbøielighed til Gud, og er ikkun fornøiet, naar den er forenet med Gud. Ingen skabt Ting kan stille Sjælen tilfreds, men drager den snarere, uden at den selv mærker det, til Gud, der er alle skabte Tings Ende. Dertil tjener da de guddommelige Tings Betragtning. Til den Ende kaldes den troende Sjæl saa ofte i Salomons Høisang en Christi Brud; thi ligesom en Brud fast ikke tænker paa Andet, taler ikke om Andet end om hendes Brudgom, ja hænger med sit Sind ved Brudgommen, saa forglemmer den troende Sjæl ganske sig selv og Verden, og vandrer stedse med sit Sind i Himmelen, hvor Christus, dens Brudgom, sidder hos Guds høire Haand; der er dens Skat, der er og dens Hjerte; da skeer det, at ligesom et Æble, der længe koges i Sukker og Honning, mister dets naturlige Smag, og smager sukker- og honningsødt; saaledes afdøer ogsaa saadan en Sjæl fra sig selv, og forklares til Christi Billede, saa at den kan sige med Paulus: „Jeg lever, dog ikke jeg mere, men Christus lever i mig".[4])

For at nu denne Betragtning desbedre kan udføres, saa forestil dig en vis Ting, hvorpaa du fæster dine Tanker. Hvor man gaaer og staaer, gives der Ting nok, som kunne opløfte Sindet til Himmelen, f. Ex.: Naar jeg smager en sød Spise, saa kan jeg tænke hvor forunderlig sød Gud smager Sjælen i Aanden, og hvor honningsød Himmelens Glæde maa være, efterdi det Ene er imod det Andet ligesom en liden Draabe imod det ganske Hav; eller, naar jeg hører en deilig Musik, kan jeg enten tænke med David: „Gud taler i sin Helligdom, jeg vil fryde mig",[5]) eller jeg kan bøie mine Knæ med ham, og ønske: „Lad mig høre Fryd og Glæde",[6]) eller jeg kan tænke paa Englenes og de Udvalgtes Musik:. „Hellig, hellig, hellig er den Herre Zebaoth"![7]) naar jeg seer et smukt

[1]) Ps. 77, 3. [2]) Es. 66, 13. [3]) Matth. 11, 29. [4]) Gal. 2, 20. [5]) Ps. 60, 8. [6]) Ps. 51, 10. [7]) Es. 6, 3.

Billede, kan jeg tænke paa hvor skjøn den Sjæl maa være, hvori Guds Fylde boer, der er bleven deelagtiggjort i den guddommelige Natur, og har ifort sig Christum, saa at man kan beskue Christus i den, ligesom man seer en Skikkelse i Speilet; ja et saadant Menneskes Hjerte er et Guds Tempel og Himmel, et Tempel, der indvendig er ligesom Salomons fordum, beslaget med puurt Guld, en Himmel, paa hvilken saa mange tusinde Dyder, som Stjerner, skinner; ja hvor skjøn maa Gud ikke være, der er den væsentlige Skjønhed, og en Oprindelse til al naturlig Deilighed! hvor skjøn maa Himmelen være, som Johannes beskriver den.[1]) Dog, efterdi det er en Christen nyttigt, at han hver Dag afbryder sine timelige Forretninger saa meget, at han i det Mindste anvender een Time til saadanne Betragtninger; saa han maa sætte sig noget vist for i Sindet, som han dybt i Aanden kan eftertænke. Dertil kan en tredobbelt Bog tjene ham, nemlig Naturens, Naadens og Herlighedens Bog; eller og, dersom han endnu vil have det kortere, kan han tage Livsens Bog, den Herre Jesum Christum, for sig; denne Bog er indvendig og udvendig fuldskreven: Han kan ogsaa afvexlende udvælge følgende fire Betragtninger:

Den første er en hellig Bestyrkelse og Forundring over Guds Majestæt og Herlighed; hertil fordres et reent og fyrigt Sind, der lettelig kan svinge sig op til Gud. Her skeer det, at Sjælen en Tidlang bliver ligesom henrykket og bragt i en hellig Stilhed.

Den anden er en ydmyg Betragtning over Guds Domme, der opfylder Sindet med Frygt og Bæven, fordriver Kjærligheden til Lasterne, og vækker Kjærlighed til Dyderne.

Den tredie er en sød Forlystelse i Guds Velgjerninger. Denne kaster ligesom en Gnist af den guddommelige Ild ind i Hjertet, saa at vi begynde at brænde af Kjærlighed til vor Gud.

Den fjerde er en troende Forventning og et tillidsfuldt Haab om det evige Liv. Denne Betragtning gjør at vi blive faste i Herrens Gjerning, efterdi vi vide, at vort Arbeide er ikke forgjæves i Herren.

Men herved maae vi mærke: 1) At man for saadan Betragtning prøver sig selv, hvortil Sindet mest har Lyst; thi naar man begynder noget, ganske imod Hjertets Lyst, saa er der hverken Alvor eller Andagt derved. 2) At man maae afvexle, og ikke alle Tider tænke paa een Ting; thi ligesom Legemet ikke alle Tider har Lyst til een Slags Spise, saa har og Sjælen ei altid Lyst til at tænke paa een og den samme Ting. 3) Maae man ikke alt for længe holde ved slig Betragtning, for at ikke Sindet skal komme i Uro. Ligesom man ikke kan længe see imod Solen, og taale dens Straaler; saa er det og med himmelske Betragtninger. Mange ere faldne i Afsindighed, Andre i Fortvivlelse, fordi de alt for længe og dybt have tænkt paa himmelske Ting. 4) Maae man ikke begynde og strax igjen blive træt, men holde ved. Ligesom Legemet hver Dag maa have sit Ophold af Mad, saa og Sjælen af gudelig Betragtning; thi i samme taler Mennesket med Gud. Thi hvorledes vilde det see ud om jeg vilde tale et Ord med min Ven, og strax igjen løb fra ham efterat jeg neppe havde begyndt at tale.

For alle Ting maa du begynde og slutte din Betragtning med dine Synders

[1]) Aab. 21.

Bekjendelse, samt med Lov og Bøn. Du maa bekjende din Ufuldkommenhed for Gud, at du hverken kan eller har anstillet din Betragtning saa ærbødig og andægtig som du billig burde; derhos maa du og have den barnlige og ydmyge Tillid til Gud, at han ei vil regne dig saadan Skrøbelighed til Synd. Du maa takke din Gud, at han saa kjærlig har villet aabenbare sig for dig, der kun er som en ringe Orm, ja stinkende Skarn og Støv. Herhos maa du ogsaa i Ydmyghed fornedre dig selv for Gud, og sige: Herre! hvad er et Menneske, at du tænker paa ham? Herre! jeg er ikke værd al den Godhed og Barmhjertighed, du har beviist din Tjener. Du maa bede din Gud, at han efter sin Naades Rigdom vil grundfæste, styrke, besegle og formere det Gode, som han ved sin Naade har begyndt i dig. Du maa og i en hellig Hengivenhed opofre dig til Gud med dit ganske Sind, saa at du kan gjøre, lade og lide alle Ting efter hans faderlige Villie.

Tilsidst skulle I prøve Eder, om I høre denne Skolemesters Prædiken i Eder paa saadan Maade, som ovenfor er omtalt, eller ikke? Her have I et vist Kjendetegn paa, at I høre Gud til; thi Paulus siger: „Saamange, som drives af Guds Aand, disse ere Guds Børn".[1]) Det er let at rose sig af Aanden; men derpaa kjendes det, om saadan Roes er retskaffen, nemlig, om Aanden indvortes virker, og er kraftig. Thi hvor han er, der er han ikke ledig eller kraftesløs, men regjerer og driver Mennesket, og Mennesket følger ham ogsaa. Saadan En har den Trøst, at han er et Guds Barn. Hvor Han er i Hjertet, der raaber han: Abba, kjære Fader! Denne Raaben føler man da, naar Samvittigheden uden al Vaklen og Tvivl er ganske forsikret om, at ei alene Synderne ere forladte, men og at man er et Guds Barn, og vis paa Saligheden, ja med et glad og tillidsfuldt Hjerte i al Frimodighed kan paakalde Gud som sin kjære Fader; dette maa man være saa vis paa, at hans eget Liv ikke er ham visserc, og for skulde han lide den qvalfuldeste Død, ja Helvede selv, end lade sig betage dette, og tvivle derpaa. Her maa vel være en Strid, saaat Mennesket føler, og sørger over, at det ikke er et Guds Barn, at det tænker og føler Gud som en vred og streng Dommer over sig, hvilket vederfores Hjob og mange Andre. Men i saadan Kamp maa denne barnlige Tillid, uagtet Skjælven og Bæven, dog vinde Seier, ellers er Alt tabt. Aandens Røst maa du føle; thi den er jo dit eget Hjertes Røst, hvorledes skulde du da ikke føle den? Dertil bruger Paulus det Ord, „at raabe", da han dog syntes at kunde have sagt, Aanden sukker, taler eller synger; men det er endnu større: Aanden skriger og raaber af al Magt, det er, af ganske fuldt Hjerte, at alle Ting leve og svæve i en saadan Tillid; herom siger Paulus: „Aanden træder frem for os med unddsigelige Sukke".[2]) „Aanden vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn";[3]) hvorledes skulde da vort Hjerte ikke føle saadantet Raab, Suk og Vidnesbyrd? O! hertil tjener Anfægtninger og Lidelser meget; de drive ret til saadant et Raab; de opvække Aanden, men vi frygte og fly Korset, derfor føle vi saa lidet til Aandens Stemme. Føler du nu ikke dette Raab, saa lad ikke af at bede, indtil Gud bønhører dig: thi det staaer ikke vel til med dig. Men dersom Aanden driver dig indvortes, saa viser det sig strax udvortes; thi din Gjerning kan da ikke blive skjult. Prøver Eder, ja prøver Eder, kjære Venner! Een Aand maa drive Eder.

[1]) Rom. 8, 14. [2]) Rom. 8, 26. [3]) Rom. 8, 16.

Er det ikke Guds Aand, der driver Eder imod Kjødet, saa er det den onde Aand, der driver Eder til Kjødet og dets Lyster. Derfor maae I ogsaa enten være Guds Børn, kaldte til det evige Liv, eller Djævelens Børn, og med ham Arvinger til den evige Ild. Bilder Eder ikke ind, at I kunne have den Helligaand, og dog uden Afsky leve efter Eders Kjøds Villie. Nei, dertil er Christi Aand ikke givet, men dertil at Han skal dræbe Kjødets Gjerninger i Eder, og føre Eder paa den rette Vei. I vide, hvad der staaer skrevet: „Den Helligaand lærer retteligen: Flyer de Afgudiske og viger fra de Ugudelige".[1]) Hvorledes kan vel den have den Helligaand, der ikke bekymrer sig om Hellighed? Ak! sukker Alle med David uden Afladelse efter denne høie og ædle Gave: „Lær mig at gjøre din Villie, thi du er min Gud, din gode Aand føre mig i det jævne Land".[2]) Hindrer og dæmper ikke hans Gjerning i Eder, og bedrøver ham ikke med Eders kjødelige Vandel, ellers viger denne Skolemester ud af Eders Hjerte. Prøver altid Eders Tanker, om de ere Aandens eller Kjødets Stemme; thi „dersom I leve efter Kjødet, skulle I dø, men dersom I døde Legemets Gjerninger formedelst Aanden, skulle I leve".[3]) Derfor, dersom I i Dag høre den Helligaands Røst, saa forhærder ikke Eders Hjerter, men hører og følger. Gjøre I Modstand, da er Dommen allerede afsagt: „Min Aand skal ikke trættes med Mennesket evindelig".[4]) Naar den Helligaand længe nok har rørt Hjertet, og Mennesket ikke vil følge, saa lader han ham løbe efter sine egne kjødelige Lyster, og da kan Mennesket ikke andet end synde. Denne Elendighed havde David erfaret; derfor beder han saa ivrig: „Tag ikke din Helligaand fra mig".[5])

Fortvivler heller ikke, I Fromme, om I befinde Eder kolde og uden Lyst til det Gode, og derimod nidkjære til det Onde. Forsager ikke, om Eders Hjerte ikke saaledes drages af den Helligaand, som I gjerne vilde; men prøver Eder, om I og ere hjertelig bedrøvede over saadan en Mangel, og har en alvorlig Længsel efter hiin hellige Drift, da er just det den Helligaands Gjerning i Eder. Thi det er ikke Meningen, at en Christen, der har Aanden, er strax ganske stærk, gjør idel kostelige Gjerninger, og har ingen Skrøbeligheder. Nei, just saadanne bliver den Helligaand givet, der ere i Bedrøvelse og Angest, der føle deres Elendighed, og ikke kunne komme derudaf; thi Hjertet maa forsmægte, skal den Helligaand komme, og hjælpe. Gud berede os, at vi i denne Skole maae være retskafne Tilhørere og Efterfølgere! Amen.

Det 13. Capitel.

Om Guds glædende Kjærlighed.

Den heftige Bevægelse, hvorved den Helligaand driver Hjertet, er Glæde. Et

[1]) Viisd. 1, 5. [2]) Ps. 143, 10. [3]) Rom. 8, 13. [4]) 1 Mosb. 6, 3. [5]) Ps. 51, 13.

Menneskes Hjerte kan ikke være uden Glæde, finder det ikke sin Fornøielse i een Ting, saa søger det den i en anden. Men ingen timelig Ting kan skaffe Mennesket nogen sand Glæde; thi alle timelige Ting ere Frygt, Angest, Tvivl, Ubestandighed, Sorg, Utaalmodighed og Uro underkastede. Der er vel et Slags Glæde i de skabte Ting, men den er blandet med Bedskhed, og efterlader gjerne en Ækelhed. Honning er vel sød, men æder man formeget deraf, bekommer det os ilde. Verdens Glæde er en elendig Glæde; thi der kan ikke være saa mange Draaber i Havet, som der er Elendighed i det menneskelige Liv. Den er en død Glæde; thi den rører alene den Deel af Mennesket, der maae dø, og fører Døden med sig. Den er en intetsigende Glæde; thi al Verdens Gode er kun en Skygge. Den er en kort Glæde, der ofte varer ikkun et Øieblik, og om den end varer længe, maa den dog endelig dø med Mennesket. Den er en syndig Glæde; thi den har sin Oprindelse af Kjødet og Verdens Aand. Den er en bedragelig Glæde, som Prædikeren lærer: „Alt hvad mine Øine begjærede, undrog jeg dem ikke; jeg negtede ikke mit Hjerte nogen Glæde, men da jeg saae mig om til alle mine Gjerninger, see, da var det alt Forfængelighed, en Jagt efter Vind".[1]) „Jeg sagde til Latteren: Du er gal".[2]) Den er idel Dukketøi imod den sande guddommelige Glæde. En gudfrygtig Mand siger derfor: Verdens Levemaade kommer mig for som naar man giver et Barn en Haandfuld af Regnepenge, hvormed det leger og fordriver Tiden, og imidlertid tier stille og giver sig tilfreds; men naar Barnet bliver træt og søvnig, saa giver det sin Fader Pengene igjen, og sover ind; og da ere Pengene og alle Ting forglemte. Saaledes og, naar et Menneske er bleven træt af Verden, naar de unge Aar ere forbi, da bliver man kjed af Verden og spørger ikke mere efter Penge og Gods, men man giver Gud det igjen, for at han kan give det til hvem han vil. See, det er Verdenslivet; Comedier og Børnelege blive hver Dag spillet, og har man spillet sig træt, saa begynder man igjen paa en Ny. Men hvad er det for et Liv? Et Skyggeværk, ret ligesom man kan lege med en Skygge, og gjøre den liden og stor, ligesom man vil. Verdens Glæde ender sig omsider med Græmmelse og Skam, i Ak og Vee, i Angst og Smerte; thi paa Latter følger gjerne Graad, saa uliig er Frugten sin Sæd, Æblet sin Stamme; og lad være, at de skabte Ting kunne give en Glæde, saa er dog Glæden i Gud langt ædlere og renere. Naar man blander en kostelig Viin med Vand, saa smager dette vel af Viin, men vi fornemme dog ikke Vinens rene Kraft. Den Glæde, som kommer af Gud, er ligesom en reen uforfalsket Viin. Hvor Gud boer i Hjertet, der virker han en retskaffen Glæde; ja han glæder sig selv i os. Derfor kalder Paulus den guddommelige Glæde en „Aandens Frugt":[3]) „Guds Rige er Retfærdighed og Fred og Glæde i den Hellig-Aand".[4])

Naar man erfarer Guds Kjærlighed og Naade i Hjertet, da flyder deraf en himmelsk Glæde, der overgaaer al Verdens Glæde; thi Glæden avles af Kjærlighed. Hvo som smager de skabte Tings Gode, han elsker dem, og af slig Kjærlighed voxer Glæde; saaledes og, hvo der erfarer Guds Godhed og Venlighed, ham omfavner Gud med en sød Kjærlighed, med Fryd og Jubel. Men fordi der ere kun saa Faa, der smage Guds Godhed og Sødhed, saa ere der ogsaa kun

[1]) Præd. 2, 10. 11. [2]) Præd. 2, 2. [3]) Gal. 5, 22. [4]) Rom. 14, 17.

Faa, der elske Gud; og efterdi der ere kun Faa, der elske Gud, saa søge og kun Faa deres Glæde i Gud. Dersom vi elskede Gud som vi burde, saa skulde han udgyde sig med sin Glæde, som med en Strom, i vore Hjerter; thi Christi Rige er ikke et Sorge-Rige, men det fører med sig en aandelig, guddommelig, hellig, inderlig og reen Glæde. Skaberen maa jo dog bedre kunne glæde, end de forgjængelige skabte Ting; ja om vi engang ret havde smagt Guds Sødhed, da skulde den ganske Verden blive os bitter, og vi skulle sige: Fy, der er dog intet Godt i Verden; ja da skulle vi skrige efter Gud, som Hjorten efter det ferske Vand. Gud maa jo herligere kunne glæde os end et timeligt Gode, der forgaaer med Tiden. Dersom Asaph ikke havde erfaret af Gud en større og bedre Glæde i Hjertet, end Verden kunde give ham, da havde han talt som en Daare i den 73de Psalme: „Hvem har jeg i Himlene? og lige ved dig har jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden".[1]) Paulus havde ogsaa været en Daare da han raabte: „Jeg agter alle Ting Skarn at være, paadet jeg kan vinde Christum".[2])

Derfor er det ikke den rette Glæde, der kommer af Verden, men den alene, der kommer af Gud, og samme Glæde fryder alene dem, som hverken Verden kan eller vil glæde; thi ellers maatte alle de fortvivle, der ere forladte, foragtede og forfulgte af Verden. Naar Gud er forenet med Sjælen, saa opvælder der en Brønd i Hjertet, der giver idel sød Vin, idel Melk og Honning, idel Fryd og Vellyst. Hvo som bærer Gud i Hjertet, han bærer Himmelen i sig; ligesom der nu er idel Glæde i Himmelen, saa er der ogsaa idel Glæde i saadant et Hjerte. Ja denne Glæde er et Billede og en Forsmag paa det evige Liv, et indvortes, kraftigt Vidnesbyrd om den evige Glæde og Salighed, en levende Overbeviisning om, at der maa være en Himmel forhaanden.

Det var at ønske, at jeg endnu tydeligere kunde tale om denne Glæde, men den er høiere end al Fornuft; ingen menneskelig Tunge kan udsige den; ingen Pen beskrive den. Hvo tør da vove sig ud i saadant et Dyb? Neppe kunne vi ligesom smaa Børn lalle lidet herom. Erfarenhed lærer her bedst; thi denne Glæde lader sig bedre føle end udsige. Derfor kalder Skriften den et „skjult Manna"; thi Ingen kjender den, uden den, der smager den i sit Hjertes inderste Grund. Salvelsen, som Guds Børn have i sig af den, som er hellig, lærer dem dette allerkraftigst. David forundrer sig mere i sit Hjerte over denne Glæde end han priser den med Munden: „Hvor elskelige ere dine Boliger, Herre Almægtigste"![3]) See her, hvor pludselig han afbryder sin Tale, han kan ikke finde Ord til at udtrykke denne Glædes Kraft og Sødhed, ja hans Aand var saa inderlig henrykt i denne Andagt, at hans Tunge ikke vilde staae ham bi.

Ak! der ere kun Faa iblandt Menneskens Børn, der fatte denne Hemmelighed, endnu færre er deres Tal, der begjære at kjøbe denne ædle Perle, men den allerfærreste Deel erfarer Kraften deraf i Hjertet. Dersom da dit Hjerte skal være et bequemt Kar til at tage imod denne Honning, saa maa Hjertet gaae ud fra dig selv og Verden, og drages ind i Gud til en uudsigelig Ro. Gud er et uendeligt Hav, fuldt af Sødhed og Vellyst; i dette Hav maa dit Hjerte svømme, om det ellers skal drikke denne Sødhed i sig, og erfare den. Hjertet maa være rodfæstet i Christi Hjerte, og med ham forenet, om det ellers skal suge den søde Honning

[1]) Ps. 73, 25. [2]) Phil. 3, 8. [3]) Ps. 84, 2.

af ham. Guds Aand forlene os da sit Lys, Viisdom og Styrke, saa at vi nogenlunde maae tale herom, som vi bør.

Skriften veed ikke, hvorledes den skal lempe sig efter os svage Børn, og med herlige og søde Ord nok stille os denne Hemmelighed for Øine. Først kalder den denne Glæde en stor, feed og sød Nadvere. „See", siger Christus, „jeg staaer for Døren og banker; dersom Nogen hører min Røst, og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind og holde Nadvere med ham, og han med mig".[1]) Nadveren (Aftensmaaltidet) er Legemets sidste Vedergvægelse om Dagen, hvorved vi mættes og begive os til Hvile. Verdens Glæde er kun en Morgendrik, en Frokost, et lidet Maaltid, hvorved Hungeren snarere forøges end bortdrives. Den guddommelige Glæde kan alene ret glæde Sjælen, og foraarsager ingen Ækelhed, men gjør Begjærligheden derefter større og større. Derfor ønsker Bruden i Høisangen af hendes Kjæreste, Jesus, ikke eet, men mange tusinde Kys: „Han kysse mig med sin Munds Kys".[2]) Aarsagen hertil giver hun siden tilkjende, naar hun siger: „Dine Læber dryppe af Honning og Myrrha"; hvo som engang har kysset disse, han faaer større og større Lyst til at kysse dem. Myrrha-Lugt og Honning-Smag efterlader Attraa og Sukke. O! en forunderlig sød Glæde, der stiller Hungeren, og i Overflodighed foraarsager mere Hunger! Et Maaltid forlyster Smagen mere end alle de øvrige Sandser. Sæt kostelig Mad for en Hungrig, lad ham tillige see smukke Billeder og høre deilig Musik; hvad gjælder det, om han ikke lader alt Andet fare, og alene griber efter Maden? Guds Sødhed smager og glæder Sjælen allermeest; hvo som ret kjender denne Perle, han sælger alle Ting, lader al Verden fare, og udvælger den bedste og ene fornødne Deel. Ved Smagen skeer den allernærmeste og kraftigste Forening, ja Maden forvandles til Kjød. „Hvo som bliver i Guds Kjærlighed, han bliver i Gud, og Gud i ham"; hvo som bliver i Gud, og har Gud i sig, han svømmer i et Hav, hvoraf han drikker lutter Glæde, ja han har Glædens Kilde i sig, hvorved han endog i denne Verden kraftig forandres til Guds Billedes Lighed. Maden ved dette Maaltid er det skjulte Manna, som er Christus selv, som derfor kalder sig det Livsens Brød, der kommer ned fra Himmelen.

Manna siges at have havt den Smag, som Enhver havde Lyst til; saa finder Troen i Christo alt det, som den søger efter, og der gives aldrig saa bedrøvet et Hjerte — det maa have hvilket Anliggende det vil — at det jo kan finde Trøst i Christo. Manna smagte som Bakkelse og Honning, saa er og Christus for det indvortes Menneske en sød Spise. Dette Manna er ogsaa Ordets skjulte Kraft, der trykker Christum ind i Hjertet, hvorom Ingen veed, uden den, der har smagt det i Hjertet. Derfor kaldes det „Engle-Brød";[3]) thi ligesom Englene leve af Guds Væsens Beskuelse og Ordets opholdende Kraft, hvorved de ere skabte, saa aabenbarer Gud sig for Sjælen igjennem Ordet, og det er deres Liv. Dette Guds Ord har og allehaande Smag og Kraft: Mennesket kan bruge det i Glæde og Sorg, til Trøst og Nytte. De Blinde er det et Lys, hvorved de oplyses, de Hungrige et Brød, hvorved de bespises, de Bedrøvede en Viin, hvorved de glædes, de sønderknuste Hjerter en Lægedom, hvorved de heles, Steenhjerterne en Hammer, hvorved de sønderknuses og blødgjøres, de kolde Hjerter en Ild,

[1]) Aab. 3, 20. [2]) Høis. 1, 1. [3]) Viisd. 16, 20.

hvorved de opvarmes, de fromme Hjerter en Sæd, hvorved de bære megen Frugt. Da Israel var draget ud af Ægypten, fik de først Manna at æde. I det verdslige Ægypten passede sig ikke den guddommelige Glæde; thi der var kun Møie, Angest, Bedrøvelse og Trængsel. Hvad skal Lægen hos den Syndе? og hvad skal Trosteren hos den, der har alle Ting fuldt op? Nei, den Trost, der flyder ud af Gud, er saa øm og ædel, at den ikke lader sig blande med Verdens Trost. Bruden i Høisangen „ledte om Nætterne paa sit Leie efter den, som hendes Sjæl elskede, men hun fandt ham ikke".[1]) Et Hjerte, der har sin Lyst i Verden, finder ingen Hvile i Gud, eftersom det ikke søger den der. Naar Kjødet tager til, saa tager Aanden af; Glæden i Gud er aandelig, derfor forener den sig og alene med en aandelig Sjæl. Vil man smage Honningens Sødhed, saa maa man ikke fordærve Smagen med Malurt. Smagen paa Verden hindrer Smagen paa Gud. I denne Verdens Ørken er det eensomt og stille, der finder man ikke det, der kan opvække til Kjærlighed. Lad derfor af at elske Verden; hold dig stille og indgetogen, saa skal Gud smage dig vel i Aanden. Hvor Christi Lidelser ere mange, der er og hans Trost overflodig; men hvor Christi Lidelser ere faa eller ganske borte, og Verdens Glæde derimod overflodig, der er Christi Trost kun liden. Det er et skjult Manna, og gives alene den, der overvinder, ligesom skrevet staaer: „Den som seirer, ham vil jeg give at æde af det skjulte Manna".[2]) Hvo som nu ikke seirer, men lader sig overvinde og indtage af Verdens Høihed, Vellyst og Overflodighed, hvorledes skulde da vel dette skjulte og himmelske Manna smage ham? Nei! Ørken gjør just dette Manna behagelig for Sjælen, saa det hedder her, som der staaer hos Hoseas: „Jeg vil føre hende ud i Ørken og tale til hendes Hjerte".[3]) Den guddommelige Glæde begynder der hvor Verdens Glæde ophører, og Korset gjør, at Guds Ord faaer sin rette Smag; ligesom Ilden og Saltet gjør Maden smagfuld. Ørken gjør Ordet sødt, og uden den har man ingen Længsel derefter, føler ei heller Kraften deraf. Israels Børn maae først være hungrige, førend Manna af Himmelen falder ned til dem; saa kunne ogsaa alene de Fattige i Aanden og naadehungrige Sjæle være i Stand til at tage imod denne guddommelige Glæde. Jesus siger: „Salige ere de Fattige i Aanden; thi Himmeriges Rige er deres. Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed; thi de skulle mættes".[4]) Dette Brød smager ikke, uden man er hungrig, og mætter ikke, saa længe man søger Trost andensteds. At være fattig i Aanden, er, grundig at kjende sin Elendighed, at fornægte sig selv, og agte sig uværdig til al Trost. Og dersom man erfarer noget Sødt, tilskriver man det alene Guds blotte Barmhjertighed.

I saadan Armod nedsænker Christus sig med sin Trost. Ligesom et lidet Barn hænger ved sin Moders Bryst, og hverken kan raade eller hjælpe sig selv, dersom den kjære Moder ikke ernærede det, — thi — ingen Ting kan være mere hjælpeløst, end saadant et Barn — saaledes glæder Gud alene den Sjæl, der er saa fattig i Aanden, at den ganske forsager paa sig selv og alle sine egne Kræfter, og holder sig alene til Guds Bryst, hvoraf den suger lutter Barmhjertighed og siger: „Dine Bryster ere deilige".

Denne Glæde i Gud gjør Sjælen ret fattig; thi den udslukker al Verdens

[1]) Høis. 3, 1. [2]) Aab. 2, 17. [3]) Hoseas 2, 14. [4]) Matth. 5, 3. 6.

Glæde. Hvad agter man vel det Ægyptiske Kjød, naar man smager Guds søde Manna? At hungre og tørste efter Retfærdighed, er, at have stor Længsel efter Guds Bedergjældelse som en Hungrig efter Brød, og en Tørstig efter en Lædskedrik; thi vi maae ligesom unge forsmægtende Børn af fuld Hals raabe efter Guds Bryst; derfor siger David: „Jeg oplod min Mund, og higede efter dit Ord; thi jeg haver Begjærlighed derefter".[1]) Ligesom den tørre Jord tørster efter Regnen, og som et Menneske i stor Tørst oplader vidt sin Mund, og snapper efter Luften, eller suger Vandet til sig, saa maae Sjælen med stor Begjærlighed smægte efter Guds Trøst. Dette forstaaer ingen uden den, der erfarer Helvedes Ilds Hede og de indvortes høie Anfægtninger, han føler en ret Tørst efter Guds Bedergjældelses Vand. David siger: „Som Hjorten skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud".[2]) Mannaet blev forvaret i en reen Krukke; skal Hjertet smage Guds Sødhed, saa maae det ved Troen renses fra alle syndige og verdslige Lyster; Krukken maae være tom, om Gud skal fylde den med Olie; en syndig og verdslig Sjæl kan ei have himmelske Tanker, langt mindre glæde sig i Gud. „Salige ere de Rene af Hjertet; thi de skulle see Gud".[3])

I klart Vand seer man sit Billede allerbedst; Guds Billede er Venlighed og Godhed. Asaph siger: „Sandeligen, Gud er Israel god; de Rene af Hjerte"![4]) Deraf kan du slutte, at ingen ureen Sjæl kan trøste sig i Gud. Israel reiste i Ørken, da det smagte Guds Manna. Verdens Glæde begynder med Latter, men endes med Graad; den guddommelige Glæde derimod begynder i Elendighed, og jo dybere Elendighed, jo større Glæde. De, som saae med Graad, skulle høste med Glæde; saa ganske uliig er Frugten sin Sæd.

Christus ligner de Fromme ved Barselqvinder; de føle først Vee og Angest, men derefter Glæde over Barnet, der er født til Verden. Saadant et Barn er Glæden i Gud, naar den fødes i Angest. Gud lod regne Manna til Israels Folk da de droge ud af Ægypten, paadet at Ægypten skulde blive dem bitter og beest. Saaledes faae og de nyfødte Christne, der have forladt Verdens og Syndens Ægypten, Guds Trøst allermeest at smage; thi Gud glæder sig mere over een Synder, der gjør Omvendelse, end over 99 Retfærdige, som ikke have Omvendelse behov. En Fader antager sig jo de mindste Børn mere end de største; hine giver han Sukker og Hvedebrød, men disse blot grovt Brød; og dette gjør den vise Gud, fordi de nyfødte Christne ikke ved Mangel paa Trøst strax skulle drage tilbage igjen til Verdens Ægypten. At Manna faldt ned til Israels Børn midt i Ørken, lærer os, at den aandelige Glæde vedvarer midt i Korset. Korset er vel for det gamle Menneske en Sorgedag, men for det nye Menneske en Glædes Dag.

Gud har saa forunderlig indrettet denne Glæde, at den yttrer sig midt under Korset, ja under Korset skal den først ret begynde, naar Verdens Glæde forsvinder. Guldet beholder jo sit Værd i Ilden, da derimod Verdens Glæde strax forgaaer. Bedrøves derfor mit Kjød over Tabet af det timelige Gods, saa glæder Aanden sig ved den Rigdom, som den har af Gud, og som er Gud selv; ved denne Trøst bliver alt Kors let og sødt.

Drikken i denne Nadvere kaldes Melk og Viin. „Din Kjærlighed", siger Salomon,

[1]) Ps. 119, 131. [2]) Ps. 42, 2. 3. [3]) Matth. 5, 8. [4]) Ps. 73, 1.

„er bedre end Viin".[1]) „Higer som nyfødte Børn efter den aandelige, uforfalskede Melk, at I kunne voxe ved den, dersom I ellers have smagt, at Herren er god".[2]) „Op, Alle, som tørste! kommer til Vandene; I, der ei have Penge, kommer og kjøber Spise: kommer og kjøber uden Penge, uden Betaling, Viin og Melk".[3])

Ordets Kraft er for de Skrøbelige en reen og sød Melk, hvorved de, som unge Børn, tage til i Christendommen, indtil de blive saa stærke, at de kunne drikke Viin. For de Voxne er den en stærk Viin, der gjør dem berusede, saa at de hverken vide hvad eller hvorledes det er med dem; thi Guds Trøst flyder dem ind i Hjertet med saa overvættes en Rigdom og Herlighed, at Hjertet formedelst menneskelig Skrøbelighed neppe kan taale det. Deraf kommer det, at Nogle, naar de have erfaret denne usædvanlige Trøst hos sig, have sødt sovet ind, og fundet en saa inderlig Ro deri, at de ønskede, den aldrig maatte faae Ende. Da Peder neppe erfarede en liden Gnist af dette klartskinnende Lys, saa ønskede han at gjøre tre Boliger, at han der kunde blive evindelig. Der ere ogsaa mange, der i denne Guds Trøste-Skole, af inderlig Hjertens Glæde ikke vide, hvorledes de skulle skikke sig. Om den salige Bernhardus fortælles der, at han formedelst den overvættes Trøst, som han erfarede af den Helligaands Iboelse, en Tidlang efter sin Omvendelse var ligesom En, der var fra Forstanden. Man læser og om Ephraim, at han var overøst med en saa forunderlig Trøst af den Helligaand, at han maatte raabe til Gud: Herre! drag din Haand et lidet tilbage, thi mit Hjerte kan ikke tage imod saadan overvættes Glæde. See, da stiger Sjælen i en saadan sød Magt op over sig selv, at den drages bort fra alt det Skabte og oploftes til Gud, og kommer saaledes ved Guds Naade igjen til sin første Oprindelse og Udspring, nemlig til Gud selv.

Her har den arbeidende og saarede Sjæl en sikker Tilflugt, den Syge et herligt Apothek, den Forladte en hjertevedervægende Trøst, den Hungrige og Tørstige en sød Spise og Drikke.

Disse ere Guds Kjærligheds Bryster; det ene giver de Skrøbelige Melk, det andet de Stærke Viin. Propheten Esaias kalder denne Glædes Viin en ublandet Viin, som er renset fra Bærmen; thi ingen jordisk Viin kan glæde Hjertet saa meget, som den Helligaand, med hvilken Gud trøster sine Børn. Dette er en reen Trøst, en luttret himmelsk Trøst, hvori intet Jordiskt, intet Ureent, intet Forgjængeligt skal være; thi den Trøst, der kommer af Gud, overgaaer al den Trøst, der kommer af de skabte Ting. Vinen ophidser Blodet, deraf kommer Glæden hos de Drukne.

Hvad skal vel kunne gjøre os frygtigere og mere brændende i Kjærligheden til Gud, end den Sødhed, som man erfarer af Gud? Vinen styrker Hjertet; Glæden i Gud styrker og opholder Troen i de haardeste Anfægtninger, om den end begynder at synke i Afmagt. „Hvis din Lov ikke var min Glæde, da var jeg forgaaet i min Nød".[4])

Denne Guds Sødhed forener Guds Børn saa faste med Christo at ingen Ting kan „skille dem fra hans Kjærlighed".[5]) Den opmuntrer og styrker dem i Lydighed til Gud. „Dine Buds Veie vil jeg løbe, thi du udvider mit Hjerte",[6])

---

[1]) Høis. 1, 2. [2]) 1 Petr. 2, 2. 3. [3]) Es. 55, 1. [4]) Ps. 119, 92. [5]) Rom. 8, 35. [6]) Ps. 119, 32.

siger David. Hvo som nu salves med denne Glædes Olie i det indvortes Menneske, han er som et velsmurt Hjul paa Guds Veie. Christendommen forekommer Mange suur og haard, tung og bitter, men Gud gjør den, ved den Helligaands Trøst, sød og taalelig for sine Børn.

De hellige Martyrer have ikke elsket deres Liv indtil Døden; thi de have været fulde af denne søde Viin. Vinen gjør drukken; saaledes taler David om den guddommelige Glæde: „De skulle mættes af dit Huses Fedme, og du skal give dem at drikke af dine Glæders Strøm".[1]) Ligeledes taler Paulus derom: „Bliver fulde af Aanden, og taler hverandre til med Psalmer og Lovsange og aandelige Viser, og synger og leger for Herren i Eders Hjerter".[2])

Guds rette Herligheds Rigdom er Børne- og Arve-Rettigheden til det evige Liv, Syndernes Forladelse, den Helligaand med al sin Naade, Kjærlighed og Trøst, Gud selv, og alt det, som Guds er. Denne Rigdom er saa stor og overflødig, at den gjør Guds Børn aandelig drukne; thi det er en sød og guddommelig Strøm, den høieste Vellyst, naar den udgyder sig i Sjælen, saa at de ret smage, hvor venlig Herren er; da bliver Sjælen fuld af Glæde og den Helligaand, og jubler af hjertelig Glæde, ligesom en Drukken af Viin; da kan Hjertet ikke holde Glæden i sig, ligesom en Strøm ikke gjerne lader sig indelukke i en snever Brønd; da vil vel alt det, som er i Mennesket, ja enhver Blodsdraabe blive idel Glæde; da begynder den indvortes Jubel, da bevæger sig alle Menneskets Kræfter, og ligesom paa eengang udgyde sig. Dette mener Paulus, naar han siger: „Synger og leger for Herren i Eders Hjerter". Den udvortes Musik er alene for Øret; men denne Hjertemusik trænger sig ind til Gud; den holdes i Hjertet, enten alene eller ogsaa stemmer Munden i med; da ere afbrudte Ord de allerkraftigste; thi i denne aandelige Fryd erfarer Hjertet saa meget, at Ordene ikke kunne paafølge. Naar en Drukken klapper med Hænderne, er det et Tegn til Glæde, og naar et Menneske er ret glad, viser han det gjerne med Hænderne, som han oplofter og slaaer sammen. Dette mener David, naar han siger: „Alle Folk! klapper i Haand".[3])

En Drukken giver sin Glæde tilkjende med sin Røst; han synger, springer og raaber: Saaledes trænger Glæden i Gud ofte udaf Munden, som en Vandstrøm, med allehaande Lov og Taksigelse til Gud. Det er Himmelen, som Guds Børn bære her paa Jorden i deres Hjerter; thi i Himmelen iblandt Englene og de Udvalgte prises Gud med uafladelig Røst. David siger: „Han, som mætter din Mund med det Gode";[4]) hvor Lignelsen er tagen af den naturlige Spise. Glæden i Gud er en behagelig Smag af Guds Velgjerninger. Ligesom vort Legeme maa fortørres, naar det ei fik Mad og Drikke, saa maa og Sjælen vansmægte, naar den mister denne guddommelige Glæde. Men ligesom Munden lover og synger, naar Legemet er mæt, saa opfylder Gud sine Børn med Glæde og aandelig Mættelse, saa at de love og prise ham.

David foier tilsammen at „synge", „tale", „rose sig" og „glædes": „Synger for ham, synger Psalmer for ham; taler om alle hans Undere! Roser Eder af hans hellige Navn! deres Hjerter skal glædes, som søge Herren".[5]) Den udvor-

---

[1]) Ps. 36, 9. [2]) Eph. 5, 18. 19. [3]) Ps. 47, 1. [4]) Ps. 103, 5. [5]) Ps. 105, 2. 3.

tes Sang leder til den indvortes Glæde, og Hjertets Glæde bryder ud igjennem Munden ved Lov og Priis.

Vinen forandrer Menneſket, og ligeſom indtager ham, ſaa at han ikke er ſig ſelv mægtig; hvad han ſiger og gjør, det gjør Vinen altſammen ved ham. Naar Gud vedergvæger Sjælen, da bliver Menneſket ikke ved ſig ſelv, og han veed ikke, hvad ham vederfares. Her er en hemmelig ſød Vedergvægelſe, ſom Ingen forſtaaer uden den, der erfarer den. Den guddommelige Glæde gjør og et nyt Menneſke. Saa brændende er Guds Naade i Hjertet, naar den ret erfares, at den lader ikke Menneſket blive ſom han er, men forandrer alle hans Begjærligheder, Tanker, Ord, Gjøren og Laden; den gjør Hjertet gudeligſindet og himmelſkt. Et Menneſke, der er noget erfaren i denne Skole, vandrer ikke efter Kjødet og ſine fem Sandſer, men det lader ſig regjere og drive af Guds Aand, ligeſom Han vil.

Drukkenſkab indtager det ganſke Menneſke med Legem og Sjæl. Saa kraftig er den guddommelige Troſt, at den trænger igjennem Legeme og Sjæl, Marv og Been. Naar Gud ret glæder ſine Børn, ſaa udbryde de med David: „Mit Hjerte og mit Kjød jubler for den levende Gud"![1]) Ligeledes i den 35te Pſalme: „Min Sjæl ſkal fryde ſig i Herren; glæde ſig i hans Frelſe! Alle mine Been ſkal ſige: Herre! hvo er ſom du"?[2])

David, der ret havde erfaret denne Glæde i ſit Hjerte, beſkriver os den ſom et gjemt Guds Gode: „Hvor ſtort er dit Gode, ſom du har gjemt til dem, ſom frygte dig"![3]) Det er et Gode, efterdi det ei har ſin Oprindelſe af os, og ingen Grund i os, men det har ſit ganſke Væſen af og i Gud, efterdi den er intet andet end en ſød Smag af Guds Godhed i Hjertet. Dette er den Godhed om hvilken der ſtaaer ſkrevet: „Den, ſom forlader ſig paa Herren, ham ſkal Miſkundhed omringe".[4]) Ligeſom en Moder omfavner ſit Barn, og ſom hiin gamle Fader omfavnede ſin forlorne Søn, ſaa omfavner og omringer Guds Godhed hans Børn. Hvo ſom kjender dette, bliver glad i Aanden. Det er et forborgent Gode efterdi Ingen kjender det, uden den, der har erfaret det, og Ingen ønſker det, uden den, der har ſmagt det. Et elendigt Verdensbarn faaer ikke ſmage een Draabe heraf. Gud har alene gjemt det for dem, der barnlig frygte ham. Den er og en ſkjult Kraft af Ordet, thi naar vi i en hellig Andagt betragte dette, ſaa udflyder der Saft og Kraft, ſaa ſmager man Guds Venlighed, hvoraf Aanden vedergvæges, ligeſom Legemet af en kraftig Spiſe. Derfor ſiger David paa et andet Sted: „Smager og ſeer, at Herren er god".[5]) I den 68de Pſalme ligner David denne Glæde ved en naadig, mild og vedergvægende Regn: „Gud! du udgjød rundelig Regn, din den afmægtige Arv befæſtede du".[6]) Regnen vedergvæger og lødſker de tørre Rodder i Jorden; ſaaledes har den ſande Chriſtendom ſin Grund og Fremvæxt af den guddommelige Glæde. David ligner Regnen ved Guds Skat-Kammer: „Du beſøger Jorden, og vander den; du gjør den meget riig".[7]) Jorden er ganſke fattig, derſom Gud ikke oven fra vandede den, ja ſaa fattig, at den ikke kunde ernære en Skabning; ſaaledes maa al vor Rigdom og Glæde regne ned fra Himmelen. Derfor er Verden daarlig, naar den holder

[1]) Pſ. 84, 3. [2]) Pſ. 35, 9. 10. [3]) Pſ. 31, 20. [4]) Pſ. 32, 10. [5]) Pſ. 35, 9. [6]) Pſ. 68, 10. [7]) Pſ. 65, 10.

Guld og Sølv for sin Rigdom; nei, een Draabe, der falder ned fra Himmelen, er langt kosteligere; vi ere ikke hjulpne med al Verdens Guld og Sølv. Den guddommelige Glæde er den rette Himmel-Skat, det fineste Guld, den bedste Rigdom. „Jeg elsker dine Bud mere end Guld, ja mere end fint Guld",[1]) siger den oplyste David, og i den 65de Psalme: „Vand dens Furer, gjør dens Reener dybe".[2]) Luther oversætter det saaledes: „Du vedergvæger dens Furer, og vander dens Reener"; hvor Lignelsen er tagen af de smaa Børn, der altid maa vedergvæges med Die; saaledes maa Sæden have sin Næring af Jorden, som af sin Moder. Naar Moderens Melk standser, maa Barnet vansmægte; saaledes og naar Jorden ingen Saft faaer af Regnen, maa Sæden fortørres. Saadanne Moderbryster har Gud, hvoraf hans Børn suge og drikke saa mange Honningdraaber, at de have Aarsag til at sige med Bruden: „Dine Bryster ere lifligere end Viin".[3]) Bliver disse Bryster unddragne Guds Børn, følger derpaa en Tørke, ligesom Jorden bliver tør, naar det i lang Tid ikke har regnet. Et tørt Land smægter efter Regnen, og da ønsker Enhver: Ak! at dog den fromme Gud vilde give en naadig Regn! saaledes længes og den tørre og matte Sjæl efter Guds trøstende Bryster. „Min Sjæl tørster efter Gud", siger David, „i det tørre, vansmægtende, vandløse Land".[4]) Naar Regnen falder paa et tørt Land, da glæder alle Kreature sig, da grønnes og blomstrer alle Ting deilig. Naar Gud glæder en elendig Sjæl, da erfjender den med David: „En Regn af naadige Gaver spredte du, o Gud; din Arv, den udmattede, styrkede du".[5]) Mærk vel, Gud glæder Ingen, uden hans Arv den Udmattede. Den Sjæl, som tjener Synden og er fuld af verdslig Trøst, har ingen Deel heri. Salomons Høisang beskriver denne Glæde med herlige og søde Ord; til den Ende ville vi og deraf forklare nogle Sprog.

„Han kysse mig med sin Munds Kys".[6]) Kys er et Tegn til Kjærlighed. Jacob kyssede sin Fader Isak, Laban sin Datter, Joseph sine Brødre af en naturlig indplantet Kjærlighed, David og Jonathan kyssede hinanden, thi deres Hjerter hang med Kjærlighed til hinanden. En Brudgom kysser sin Brud af reen og kydsk Kjærlighed. Disciplene i Ephesus kyssede deres Lærer Paulus; thi de elskede ham i Aanden. Saa var det og en Skik i den første apostoliske Kirke, at de Christne indbyrdes i deres Forsamlinger hilsede hverandre med et helligt Kys.[7]) Naar Gud aabenbarer sin Kjærlighed for Sjælen, saa kysser han den, som en Brudgom sin Brud, som en Fader sit Barn, som en Ven en anden, og det er dens Glæde. Formedelst Kys skeer en Forening imellem de Tvende, der kysses; thi den Ene aander sin Aande ind i den Andens, at der bliver af dem Begge Een. Den guddommelige Glæde kommer af Sjælens Forening med Gud, den grunder og rodfæster Guds Børn dybere i Gud. Ved Kys hænge tvende Munde ved hinanden; Glæden i Gud er vore Sjæles salige Vedhængen ved Gud og Gud ved os, ligesom Barnet hænger ved Moderens Bryst, og Moderens Bryst ved Barnets Mund. „Mig er det godt, at være nær hos Gud".[8]) Kysset er en virkelig og hjertelig Stemme, hvorved den Ene hvisker den Anden sin Kjærlighed ind i Hjertet; naar Gud ved sin Aand forsikrer de

[1]) Ps. 119, 127. [2]) Ps. 65, 11. [3]) Høis. 1, 2. (Luthers Oversættelse.) [4]) Ps. 63, 2. [5]) Ps. 68, 10. [6]) Høis. 1, 2. [7]) Rom. 16, 16. [8]) Ps. 73, 28.

Troende om sin Kjærlighed i Hjertet, at deres Hjerte ved et levende Vidnesbyrd bliver overbeviist om Guds Kjærlighed, saa udspringer deraf den sande Sjæle-Glæde; derfor kaldes den Helligaand en Kjærligheds Aand, efterdi han besegler de Troende Guds Kjærlighed i Hjertet, det er Guds søde Kys, og hans hemmelige Tale. Naar Gud gjør sit Ord kraftigt i Hjertet, hvorved Glæden opkommer, da er det hans velsignede Læbers og hans Munds Kys, ligesom David ønsker: „Lad mig høre Fryd og Glæde, saa de Been, som du haver sønderbrudt, maae fryde sig".[1])

Naar en bængstet Sjæl føler Trøst af Guds Ord, saa kan den rose sig, og sige: „Han kysser mig med sin Munds Kys". I Kysset meddeler den Ene den Anden ei alene sin Aande, men endog sine Livs-Aander, saa at der ligesom af dem Begge bliver een Aand og eet Hjerte. Naar Gud kysser sine Børn, saa modtage vi af ham den Helligaaand, Pantet paa deres Arv, det er den Glædes Olie hvormed de salves, og naar de da saaledes hænge ved Gud i Aanden, blive de een Aand med ham. Bruden ønsker ikke eet, men mange Kysse; thi ligesom een mundfuld Mad lokker den anden efter sig, saaledes drager ogsaa eet Kys det andet efter sig. Det ere søde og venlige Læber, som mere drage vor Begjærlighed efter sig, end stiller den, men Verdens Børn erfare ikke dette; thi man kan ikke med een og den samme Mund kysse baade Gud og Verden. Hvo vil vel kysse saadanne Læber, der ere fulde af Skarn og Ureenhed? Paulus siger: „Jeg agter alle Ting Skarn at være".[2]) En himmelskfindet Sjæl erfarer heri mere end den kan udsige, derfor udbryder Bruden saa pludselig, uden at nævne den hun taler om, naar hun siger: „Han kysse mig".[3]) Sjælen voxer ved Glæden i Christo saa kraftig, at den intet andet bær i Hjertet, intet tænker og taler, uden om dens Jesum; ja den mener, at han er Alle saa bekjendt, som han er den. „Han kysse mig", „Dine Bryster" (Kjærligheds Beviser) „ere bedre end Viin". Et Barn suger den høieste og sødeste Kjærlighed af sin Moders Bryst; Guds Bryst ere intet andet end hans Kjærligheds og Naades Beviisninger. Ligesom en Moder rækker sit grædende Barn sine Bryster, saaledes trøster og glæder Gud sine Børn i Angesten; og ligesom et Barn altid skriger efter Brystene, saa sukker den troende Sjæl idelig efter Guds Bedergvægelse. Moderens Bryster ere idel Kjærlighed, ellers maatte Barnet forsmægte. Naar vi sidde i Elendighed, maae vi sukke efter Guds trøstende Bryster, og sige: „Du vil reise dig, forbarme dig over Zion".[4]) Hvor mangt et trøstesløst Hjerte maatte ikke forsmægte paa Legeme og Sjæl, dersom Gud vilde unddrage det sine Kjærligheds Bryster? Derfor finde vi de trøsteligste Forjættelser hos Esaias: „Som en Moder trøster sin Søn; saa vil jeg trøste Eder".[5]) „Hvem skal han lære Viisdom? og hvem skal han komme til at forstaae det, som hores? De afvante fra Melk, som ere tagne fra Brysterne".[6]) Det ere: de enfoldige, hungrige og tørstige, de forladte, elendige og bedrøvede Sjæle, dem vil Gud give sin himmelske Trøst at smage; hertil hører en sand Ydmyghed og Gudsfrygt, hvorved man meest bliver de smaa Patteborn lige. Ligesom en Moder, som Melken foraarsager Smerte, længes efter Barnet, at det kunde udsuge hendes

---

[1]) Ps. 51, 10. [2]) Phil. 3, 8. [3]) Høis. 1, 2. [4]) Ps. 102, 14. [5]) Es. 66, 13. [6]) Es. 28, 9.

Bryster, saa synes Guds Hjerte ofte ligesom at ville briste, naar han ikke kan finde et Hjerte, hvori han kan udøse sin Godhed og Glæde; thi han glæder Ingen med sin Trøst, uden den, som er begjærlig derefter. En Moder lader ikke gjerne fremmede Børn suge af sine Bryster; hendes egne ere de kjæreste; saaledes har intet Verdensbarn Deel i Guds trøstende Bryster. Ak! Verdens Bryster give ingen Trøst, de ere som Jaels Melke-Krukke, hvoraf man ikke drikker andet, end Døden. Af Guds Bryster derimod suge vi Livet; hvo som engang ret har smagt dem, skulde ikke for al Verdens Guld give een Draabe bort deraf.

Dog, ligesom en Moder afvænner sit Barn, naar det bliver større, paadet at det kan lære at spise haardere Mad, saa afvænner Gud de voxne Christne fra sine Bryster, lader dem en Tidlang sidde hen uden Glæde, at de kunne lære at overvinde de haarde Anfægtninger. Gud giver Melke-Troen alene en kjendelig Smag paa sin Sødhed, paa det at den kan voxe og blive stærk.

Af denne Brønd øse vore Sjæle den sødeste Vellyst. „Dine Bryster ere bedre end Viin".[1]) Denne Melk udslukker ikke Ilden, men antænder den. Derfor elske de smaa Børn Moderen ommest, efterdi de suge idel Kjærlighed af hendes Bryster.

„Dit Navn er en Salve, som udgydes",[2]) siger Salomon. De østerlandske Folk brugte Balsam i deres Fornøielser, efterdi Livs-Aanderne derved forfriskedes og styrkedes. Naar Christus bliver saa bekjendt for Sjælen i Troen, som man lærer at kjende et Menneske ved Navn, saa bekommer den af ham saa sød og kraftig en Livslugt af alle Guds Velgjerninger, at Legeme og Sjæl vedergvæges deraf, ligesom Olie forfrisker de matte Lemmer. Kors og Gjenvordighed æder tit og ofte Hjertet op i et Menneske ligesom en Orm, hentørres, og er nær ved Undergang; men naar man erfarer en Bevægelse af den glade Aand, da stilles Bedrøvelsen, ligesom en Balsam lindrer Smerten. Ofte bider Synden et saa dybt Saar ind i Hjertet, at det ei vil lade sig trøste og læge. Hvor mangen Sjæl slæber ikke om med dette aabne Hjertesaar en lang Tid, og gjør ikke andet end klager og hyler over sine Synder? Men, lader den himmelske Samaritan falde en liden Draabe af sin Glædes Olie ind i Saaret, lader han Hjertet føle en trøstelig Tanke, saa at det tænker: „Ei! hvi bedrøver du dig? Gud er jo din Fader", saa skal han forbarme sig over dig, som en Fader over sit grædende Barn. Eller: Ak! hvor bitterlig har ikke Christus lidt for dine Synder? see, da kommer der en ny Livekraft i Hjertet, som, naar man igjen kan opvække et halvdødt Menneske med en vellugtende Balsam. Den guddommelige Vedergvægelse trænger igjennem Marv og Been, saa at alle Ting i Mennesket rører sig med en heftig, dog sød Magt; ligesom Balsam ikke bliver hængende ved Huden, men trænger igjennem, og rører det Inderste.

Glæden i de timelige Ting svæver alene oven paa Hjertet, ligesom Skum paa Vand, der bevæges, men driver og rører ikke; thi saadant et kjødeligt Væsen kan ikke trænge ind i Menneskets Aand. Denne Vedergvægelse opfylder Sjælen med et guddommeligt Lys; ligesom Olie ikke udslukker Lyset. Naar Gud da ret drager Hjertet efter sig, ved frydefulde Bevægelser, saa lærer og oplyser han det.

---

[1]) Høis. 1, 2. (Luthers Oversættelse.) [2]) Høis. 1, 3.

Hvo som erfarer dette, ham kalder jeg et oplyst Menneske, om han end ei kjendte et Bogstav.

En eneste Bevægelse af den Helligaand lærer i et Øieblik mere, end tusinde Bøger i tusinde Aar. Du vil sige: hvorfor har da saa mange aandrige Mænd skrevet Bøger? det er skeet for at gjøre vort Sind muntert og fyrigt til Andagt, at Guds Aand ikke skulde hindres i at lære og røre os indvortes. Naar vi da erfare Christi søde Kjærlighed og Velgjerninger, saa udøses denne Olie i vore Hjerter.

Guds Ord er en Balsamkrukke og et Olieglas; dette oplader den Helligaand, naar han indvortes aabenbarer os de Velgjerninger, som Ordet lærer, og da siges vi at lugte dem, naar vi erfare dem. Ak! hvor vel mener den fromme Gud det ikke med os! han giver os ikke en liden Draabe af denne Glædens Olie, men han udgyder og udøser den over os, som man kan udgyde en Strøm, og udtømme en Sæk. Her er en stor Rigdom, som Paulus forklarer det i Brevet til Titus: „Den Helligaand har Gud rigeligen udøst over os ved Jesum Christum, vor Frelser".[1]) Jo mere vi erfare dette, jo kraftigere voxer vor Kjærlighed til Gud; jo mere Olie der er i Lampen, jo høiere stiger Flammen. „Derfor elske unge Piger dig".[2]) Det maae være Jomfruer, det er, unge og rene Sjæle, der vederfares dette. De gamle voxne Christne maae ikke være kjølne; og de, som besmitte sig med Verdens og Syndens Kjærlighed, have ingen Attraa derefter. „Døde Fluer fordærve Apothekerens Salve ved deres Stank".[3])

„I hans Skygge længes jeg efter at boe, sød er hans Frugt for min Gane"![4]) Livsens Træ er Christus; naar han vedergvæger Sjælen med trøstige Bevægelser, saa er det for Sjælen en behagelig Skygge og en sød Frugt. Jesu Kjærlighed lædsker det syge Hjerte langt mere end et skyggefuldt Træ i stor Hede kan forneie og forfriske en Vandringsmand, i hvor træt han end maatte være.

Ak! hvor mangen heed Nat erfare de troende Hjerter under Korsets og Syndens Vægt? Men ligesom Vandet udslukker en brændende Ild, saa dæmper Jesu Naade al Samvittigheds Angest. Naar mit Hjerte siger mig, at jeg har en naadig Gud, saa agter jeg Synd og Trængsel saa meget, som intet; begge Dele opsluges i denne Afgrund, som et Sandskorn i et stort Bjerg. Ingen Vandringsmand kan saa sødt indslumre under et skyggefuldt Træ, som den Gud elskende Sjæl hviler i Guds Naade; i dette Moderskjød er den tryg og sikker.

Ofte søger en Vandringsmand kun Skygge, men for han bliver det vaer, falder Frugten tillige ned for ham. En bedrøvet Sjæl begjærer ofte intet mere end at dens Hjerteangest et lidet maatte lindres: men Gud er saa mild, at han ei alene stiller Angesten, men han glæder tillige, giver Skygge og Frugt; ret ligesom en Moder, der ei alene stiller sit grædende Barn, men tillige rækker det sine Bryster. Guds Velgjerninger ere søde Frugter, hvo som ret betragter dem og tillige erfarer dem, han smager dem. „Smager og seer, at Herren er god".[5]) Men, desværre! Faa smage dette; det verdsligsindede Hjerte har ingen Hunger derefter, men er som en mæt Sjæl, der træder paa Honningkage, og som en Vandringsmand, der ingen Hede føler, og derfor ei heller jager efter Skyggen.

---

[1]) Titus 3, 6. [2]) Høis. 1, 3. [3]) Præd. 10, 1. [4]) Høis. 2, 3. [5]) Ps. 34, 9.

Det er ikke nodvendig at anføre flere Sprog; en himmelsksindet Sjæl finder nok sin Fornoielse heri. Dog, hvo som vil, han eftertænke efterfolgende Sprog: „Han forer mig til Vinhuset, og hans Banner over mig er Kjærlighed"![1]) „Styrker mig med Druesaft, kvæger mig med Æbler; thi jeg er syg af Kjærlighed"![2]) „Druesaften" er venlige Ord, „Æblene" trostelige Kjærligheds Gjerninger eller Velgjerninger. Vor Kjærlighed er ei født Kjærlighed; den venlige Gud maa komme sine Borns Skrobelighed til Hjælp med Ord og Gjerninger. „Hans venstre Haand under mit Hoved! og hans høire favne mig"![3]) Her er en saa venlig Omfavnelse, ligesom imellem Brud og Brudgom. Gud bærer Sjælen paa Hænderne, ligesom et ungt Barn, naar det nedboier Hovedet, og vil falde i Afmagt, saaledes styrker og troster Gud Sjælen, saa kysser han den, som Ahasverus sin Esther. „Jeg er kommen i min Have, min Soster og Brud, jeg har plukket min Myrrha med min Balsam, jeg har spist min Honningkage med min Honning, jeg har drukket min Viin tilligemed min Melk. Spiser, mine Venner, drikker og beruser Eder, I Elskede"![4])

Erindre dig herhos det, som tilforn er talt om det himmelske Overflodigheds Maaltid og den aandelige Beruselse. „Min Elskers Rost! Han banker! Luk mig op min Soster, min Veninde, min Due, min Fortræffelige"![5]) De frydefulde Bevægelser ere vor Brudgoms Stemme, dermed banker han paa Hjertet, naar han vil derind med sin Naade. Salig er den, som giver Agt derpaa, og oplader for ham. „Hans Gane er Sodme, og han er ganske Yndigheder"![6]) Naar han udsiger sin Trost i Hjertet, da glædes det mere, end Legemet af en sød Spise. „Din Navle er et rundt Bæger, som aldrig fattes Krydder-Viin".[7]) Ak! den fromme Frelser lader Sjælen aldrig mangle Vellyst, han skjenker den med Vellyst, som med en Strom; thi hos ham er den levende Kilde. „Jeg er min Elskers, og hans Attraa er til mig".[8]) Han haster med Længsel, at han kan vedergvæge, troste og styrke os. Vi skulle holde os til ham, medens han holder sig til os; thi han kan ikke beholde sit Gode for sig selv alene. „Gid du var min Broder, som diede min Moders Bryst! traf jeg dig paa Gaden, jeg skulde kysse dig, og de skulde ikke foragte mig, jeg vil føre dig, jeg vil bringe dig til min Moders Huus, du skulde undervise mig".[9]) I det Christus glæder, oplyser han tillige; han siger sine Born i Kysset megen himmelsk Viisdom ind i Hjertet, at de med David kunne sige: „Jeg er bleven forstandigere end Oldinge; thi jeg bevarer dine Bud".[10])

Nu erkjend da, kjære Sjæl! den høie Velgjerning, at Gud saa herlig vedergvæger din Aand. At glædes af Gud, det er det rette Liv, der opholder Legeme og Sjæl. Naar Aanden glæder sig i Gud, saa er den i Himmelen, og har Himmelen i sig, ret ligesom naar Vinden blæser igjennem en vellugtende Urtegaard, og driver et Menneske Lugten lige ind i Ansigtet, saa vedergvæges det gandske Legeme deraf; saaog, naar den Helligaand ligesom indblæser Mennesket Guds Velgjerningers Lugt, saa bringer han af Guds Paradiis saadan en Glæde med sig, som trænger igjennem Marv og Been.

Verden mener, at Christi Rige er et armt, elendigt og bedrovet Rige, hvor

---

[1]) Høis. 2, 4. [2]) Høis. 2, 5. [3]) Høis. 2, 6. [4]) Høis. 5, 1. [5]) Høis. 5, 2. [6]) Høis. 5, 16. [7]) Høis. 7, 2. [8]) Høis. 7, 10. [9]) Høis. 8, 1. 2. [10]) Ps. 119, 100.

der aldrig er nogen Glæde eller Fornøielse, men de Troende erfare Andet. Paulus maae vel skrive: „Glæder Eder i Herren altid; atter siger jeg: Glæder Eder"![1] Verdens Glæde farer hen, som en Lynild. Guds Børn kunne altid være glade; thi de have Glædens Kilde i sig; det verdslige sindede Hjerte laaner alene sin Glæde af de jordiske Ting, og naar de forsvinde, saa forsvinder Glæden med. De Troende ere altid glade, endog naar Synden ængster dem, og naar Korset trykker dem, saa holder dog den frimodige Aand ikke op at vedergvæge dem, ja han vedergvæger dem allermeest; hvilket et Verdens Barn maae mangle. David siger: „De Retfærdige skal glæde sig, fryde sig for Guds Ansigt, og juble af Glæde".[2] „Lad dem fryde og glæde sig i dig Alle, som søge dig; lad dem, som elske din Frelse, altid sige: „Hoilovet være Gud".[3] Ak! hvor ofte føle vi disse vor Aands liflige Bevægelser, saa at vi omfavne Gud med Kjærlighed, og smage hans Venlighed og Sødhed i Hjertet? Herre! Herre! dit Navn være lovet!

Lad da Verdens Børn glæde sig i de jordiske Ting, vi ville glæde os i den levende Gud. Hvad som er i Gud, og kommer fra Gud, det maa være levende og kraftigt; derimod er Verdens Glæde alene en død Glæde, efterdi den kommer af døde Ting, og føder kun Døden. Glæden i Gud overgaaer al Glæde; thi Skaberen maa jo endelig bedre kunne glæde, end Skabningen. Betænk ikkun selv, dersom de hellige Mænd ikke havde erfaret en større og bedre Glæde i Hjertet, end den, Verden giver, da vare de jo de største Daarer under Solen, at de vilde forsage Verden, lide Armod og Elendighed, alene for at blive deelagtige i denne Glæde.

David havde dg talet meget daarlig, naar han siger: „Du giver mit Hjerte en større Glæde end deres, naar deres Korn og Most er overflodig".[4] Iligemaade Asaph: „Hvem har jeg i Himlene? og lige ved dig har jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden; forsmægter end mit Kjød og mit Hjerte; saa er dog Gud mit Hjertes Klippe og min Deel evindelig".[5] Iligemaade Paulus: „Jeg agter og Alt for Tab og Skarn at være, paa det jeg kan vinde Christum".[6]

De Hellige have ogsaa altid agtet denne Vedergvægelse for en særdeles høi Guds Gave, og roset sig deraf. „Jeg vil fryde mig i Herren, min Sjæl er glad i min Gud".[7] Ja de Hellige have høiligen paakaldet Gud, at de maatte erfare denne himmelske Glæde, deels for at de kunde lære at kjende Gud i hans Naade og Godhed; hvilket Ingen bedre kan, end den, der har erfaret det i Hjertet; ligesom ogsaa den naturlige Kundskab maa flyde af Erfarenhed; thi Ingen kan ret siges at kjende en Urt, med mindre man har lugtet og smagt den; deels for at de kunde vide noget om det evige Liv, hvorpaa denne Glæde er en Forsmag, ligesom Viindruen fordum paa Canaans Land.

Kan da nu en Draabe saa herlig glæde os, som dog ofte i et Øieblik igjen betages os, hvad vil da ikke den Vellystens Strom føre med sig, der flyder til evig Tid? Denne Glæde gjør den søde Verden bitter for os, og den bittre sød. Intet Kors kan saa høit bedrøve, som Gud kan glæde, og naar denne Glands gaaer op i Hjertet, saa maa Verdens Herlighed gaae ned; een Draabe af denne Kilde smager sødere end den hele Verden.

---

[1]) Phil. 4, 4. [2]) Ps. 68, 4. [3]) Ps. 70, 5. [4]) Ps. 4, 8. [5]) Ps. 73, 25. 26. [6]) Phil. 3, 8. [7]) Es. 61, 10.

Har du nu Lyst til at smage dette Sukker, saa bered dig vel: Først skal du rense dit Hjerte fra alle, i Særdeleshed Dods-Synder. „Salige ere de Rene af Hjertet; thi de skulle see Gud.[1]) I et reent Kar staaer Vinen klar, og i et reent Hjerte opgaaer ret en himmelsk Glands. En god Samvittighed føder den allersødeste Glæde af sig. Det lærer Salomon: „Velan da, spiis dit Brod med Glæde, drik din Viin med godt Hjerte, thi Gud har forlængst Behag i dine Gjerninger".[2]) Dette erfarede Paulus, naar han siger: „Dette er vor Roes, vor Samvittigheds Vidnesbyrd".[3]) Iligemaade David: „Jeg skal vandre i det Frie, thi jeg søger dine Bud".[4]) Samvittighedens Glæde er et Paradiis i Sjælen, og naar den er rolig, saa erfarer man den Helligaands Nærværelse og guddommelige Trøst.

Dernæst vend dig med fuldt Alvor fra Verden, at dit Hjerte des sødere og kraftigere kan antændes af den guddommelige Kjærligheds Ild. Hvor denne Ild ikke brænder i Hjertet, der erfarer man ingen Glæde. Et Verdensbarn elsker ikke Gud; thi han føler ikke hvorledes han elskes af Gud, og det som en Følge af den Slange-Sæd, der ligger i ham; derfor veed han ei heller af disse søde Bedervægelser at sige; Lyden hører han vel derom, men Kraften smager han ikke, han har ei heller Lyst og Attraa derefter.

Verdens Kjærlighed gjør det arme Menneske blindt, saaat det ikke ret kjender eller skjønner paa dette høie Gode. Derfor have de ingen sand Nytte af Christo, som endnu søge deres Trøst i det Jordiske. Dersom du derfor har Lyst til denne søde Viin, saa unddrag dig ganske fra Verden, og søg ingen verdslig og forfængelig Glæde, men sky den med al Flid; thi den er en sød Gift, der indtager og fortryller Hjertet, saa at det ingen Lyst har til den salige og himmelske Vellyst, den drager Sindet fra Gud, forandrer det og gjør det ganske verdsligt; men jo længere du er fra den forfængelige, jo nærmere er du ved den sande Glæde; ja du skal ei alene fly den forfængelige Glæde, men ogsaa alt det, som tilskynder og opmuntrer dig dertil, saasom ondt Selskab, unyttig Snak, Lediggang, Spil, Dands, syndig Skjerts, Drik og deslige. Din Gud kan glæde dig tilstrækkelig, og behøver ingen saadanne elendige Hjælpere. Alt dette hindrer kun Sindet i sin Ro, og lader os heller ikke mærke den Helligaands Virkninger i Hjertet, ligesom det er vanskeligt eller umuligt at høre en vakker Musik i et Kammer, hvor der er megen Tummel og Støi. Derfor driv Verden ud, dersom du vil have Glæde i Gud.

Dernæst skal du i Stilhed og hellig Andagt overveie Guds Godhed; dertil kan i Naturens Rige alle Kreature tjene dig som de, der bære Vidnesbyrd nok om Guds Godhed. I Naadens Rige finder du utallige Velgjerninger, iblandt alle fremskinner Guds uendelige Naade og Jesu Christi Retfærdighed.

Guds Naade omskinner os, hvor vi gaae og staae; thi vi vandre i hans Ansigtes Lys. Ligesom Forældre see mildelig til deres Børn, og med deres Ansigt ledsager dem, naar de skulle lære at gaae; saa gjør Guds Naade ved de Troende. Den bevarer dem, som en Diesteen; den opholder og bærer dem paa Hænderne, at de ikke skulle støde deres Fod paa nogen Steen; den forsørger og beskytter dem. Denne Erfaring kan ei andet end virke Fred og Frimodighed i Hjertet.

Men efterdi Synden ofte bedrøver de Troende, saa have de derimod Christi

[1]) Matth. 5, 8. [2]) Præd. 9, 7. [3]) 2 Cor. 1, 12. [4]) Ps. 119, 45.

Retfærdighed, der langt herligere og bedre kan glæde dem. Naar Christus klæder dem med sin Retfærdighed, saa er det ligesom man kunde forvandle et Stykke rustet Jern til Guld, da blive de af Blodrøde Sneehvide, som Paulus siger: „Den, der ikke vidste af Synd, haver Gud gjort til Synd for os, paa det vi skulle vorde retfærdige for Gud".[1])

I Herlighedens Rige fremstiller sig det evige Livs Glæde. Hvo som ret fatter dette Billede i Hjertet, kan ikke blive uden Trøst og Bedervægelse. Hvad gjorde vel Stephanus saa frimodig, at endog hans Fiender saae hans Ansigt som en Engels Ansigt? Lucas siger: „Han saae Himmelen aaben".[2]) Den tredie Himmel har forvandlet Pauli Trængsel til Hæder. „Vi rose os og af Trængslerne".[3]) Af disse og deslige Guds Naades Beviisninger kan du drage adskillige hellige Betragtninger, hvorved dit Sind kan bekomme de allersødeste Bevægelser. Disse Kul skulle antænde Ilden.

Derpaa skal du begive dig i Bønnen. Et tomt og ledigt Sind opsvinger sig let til Gud; og det Jordiske, som endnu kan hænge ved dig, fortæres af Bønnen, naar den ret er andægtig og brændende. Jo mere du beder, jo mere udvider du dit Hjerte, at Gud kan opfylde det med sin Glæde. Da Christi Disciple vare eendrægtige forsamlede i Bøn og Faste, faldt den Helligaand med sine Under-Gaver paa dem. Guds Børn erfare ofte i Bønnen en forunderlig sød Glæde. Siig mig, skulde det ikke glæde en Christens Sjæl, at den i Bønnen kan tale og omgaaes saa fortrolig med Gud, som et Barn med sin Fader, og en Ven med en Anden? sandelig, de Hellige have ikke uden Aarsag ligget Dag og Nat paa deres Knæ og sukket til Gud. Christus raader heller ikke forgjæves til, at vi skulle bede uden Afladelse; dette skulde være et meget fortrædeligt og besværligt Arbeide, dersom der ikke vare søde Bedervægelser forenede dermed, ligesom man forsøder sød Viin med Sukker. I Bønnen erfarer man ofte mange søde Bevægelser, enten at Troen bliver styrket, og da bliver man „opfyldt med al Glæde og Fred i Troen"; eller Haabet forøges, saa at man bliver rig i Haabet ved den Helligaands Kraft,[4]) ret ligesom man allerede havde Himmelen i Besiddelse, hvilken man dog endnu kun har i Haabet; da opfyldes det, som Paulus skriver: „Værer glade i Haabet";[5]) eller at vor Kjærlighed til Gud voxer, ligesom Venskab og Fortrolighed iblandt gode Venner pleier at tiltage i en venlig Samtale; men af Kjærligheden frembryder Glæden, som Grenen af Stammen.

I Bønnen skal du give flittig Agt paa dine Tanker, om, hvorledes, og hvortil den Helligaand bevæger dig. Føler du, at dit Hjerte bevæges, saa hold op med Ord i Bønnen, og efterfølg dine Tanker; thi bliver du hængende i Ordene, og lader Bevægelserne gaae over, saa er du dem liig, der samle Skallene sammen, og lader Kjernen fare. Dæmp derfor ikke den Helligaands Bevægelser, men blæs Gnisten mere og mere op ved mange Sukke. Staae dem heller ikke imod, men lad dine Tanker stedse følge, hvorhen Aanden fører dig: Allermeest om du skulde erfare nogen Bedrøvelse, da slaae det ingenlunde hen i Veiret, men hold stille, og vid, at Gud ved Bedrøvelse bereder dig til Glæde; paa Sorgens Time maa Glædens Time paafølge.

Men føler du ikke den Helligaands Bevægelse, saa bliv ikke forsagt; Gud

---

[1]) 2 Cor. 5, 21. [2]) Ap. G. 7, 56. [3]) Rom. 5, 3. [4]) Rom. 15, 13. [5]) Rom. 12, 12.

har sine skjulte, men dog vise Aarsager, hvorfor han unddrager dig denne Sødhed.

Saa vidt man af Skriften kan mærke, holder Gud denne følelige Sødhed tilbage, 1) naar Menneskets Skrøbelighed er saa stor, at den ikke kan taale den; thi man har fundet Mange, som have opgivet Aanden over, at de have havt høie og forunderlige Guds Virkninger i deres Sjæle, mere end deres menneskelige Skrøbelighed kunde bære. Men naar den fromme og vise Gud seer, at saadanne Folk, ved at nyde hans Sødhed, overskride Grændserne, og endog drikke sig drukne deraf, saa gjør han, ligesom en forsigtig Fader. Naar denne har megen kostelig Vin i sit Huus og begiver sig til Hvile, saa tage Børnene for sig, drikke begjærlig og blive drukne, men naar Faderen staaer op og erfarer, hvad Børnene have gjort, saa pidsker han dem med skarpe Riis, saaat de deraf føle ligesaa store Smerter af Riset, som de tilforn havde Glæde af Vinen.

2) Naar man er kommen saa vidt i Christendommen, at man ikke mere søger Verden, eller er bange for Arbeide og Trængsel; thi Gud holder den samme Husholdning i sit Rige med sine Børn, som en Moder med sine. Saalænge et Barn endnu er ungt og spædt, saa opføder Moderen det med Melk og Hvedebrød, men naar det bliver større, saa afvænner hun det, ikke fordi hun vil fordærve det, men forat vænne det til en haardere Mad, saaat det kan voxe, og blive stort. Saaledes giver og Gud de Nyomvendte idel Sukker, Honning og Sødme, for dermed at lokke dem til sig, efterdi de endnu ere svage, hvorved han og vil gjøre dem den søde Verden bitter, og den bittre Christendom sød; han lader sin guddommelige Kjærligheds Flamme brænde i dem, drager og bøier deres Villie med allehaande søde Velgjerninger, at de skulle lære at kjende hans naadige Villie imod dem, love og prise ham derfor; men de gamle Christne giver han grovt Brød at spise, lader dem sjelden smage nogen Sødhed, eller tildeler dem snart Sorg og Glæde, Smerte og Fryd, at de kunde lære at fordøie Anfægtningens haarde Spise, hvorved de i det indvortes Menneske voxe og tiltage i Christo. David siger: Min Sjæl er som et afvænt Barn, naar du ikke trøster den.

3) Saa er ogsaa denne Følelse ikke just nødvendig til Salighed. Christus siger: „Hvo som troer, skal blive salig".[1]) Men nu grunder Troen sig ikke paa Følelsen, men paa Guds Forjættelser: Ja dette er Troens høieste Kraft, naar den uden al saadan Følelse kan dog holde sig fast til Guds Forjættelser, som der staaer skrevet om Abraham, at han troede uden Haab.[2]) Og just derfor unddrager Gud ofte sin søde Trøst, at han kan prøve Troen, om den og holder sig fast til hans Ord.

4) Da behage vi Gud allerbedst, naar vi i dyb Ydmyghed agte os uværdige til saadanne søde Følelser, og stiller det i Guds Haand at føre os igjennem Roser eller Torne, at lade os smage Sorg eller Glæde, ligesom han selv vil. Naar et Menneske har bragt det saa vidt, at han er fornøiet med Gud i alle Omstændigheder, saa har han bragt det meget vidt i sin Christendom, og er han da langt lyksaligere, end om han erfarede hver Dag tusinde søde Følelser fra Gud.

5) Maa man og vide, at saadanne søde Følelser ere ulige, eftersom Troen er stærk eller svag. Ligesom En ikke kan bære en stor Sæk igjennem en snever

[1]) Marc. 16, 16. [2]) Rom. 4, 18.

Dør, saa erfarer og den svage Tro ikke saa megen Sødhed, som den stærke. Christus uddeler Troens Maal, saaledes uddeler han ogsaa Glædens Maal, dog faaer Enhver nok.

6) Lader Gud ofte Sjælen ingen Sødhed smage i sin Andagt, efterdi han forudseer, at Mennesket derved kunde falde til en aandelig Hovmod, og hæve sig over Andre. Paulus siger: „At jeg ikke skal hovmode mig af de høie Aabenbarelser, er mig givet en Torn i Kjødet, (nemlig) en Engel Satan, for at han skal slaae mig paa Munden, paa det jeg ikke skal hovmode mig".[1]) Hvilken Fader giver vel sit Barn en skarp Kniv, som det kan skjære sig paa? og hvilken Læge tillader vel den Syge en skadelig Spise?

7) Hvo som ikke erfarer dette, han jage desalvorligere derefter, holde det for sin Prøve, og forblive standhaftig. Det er intet Under, at et Barn elsker sin Fader, naar det faaer idel Sukker og Hvedebrød af ham. Men et retskaffent Barn elsker ogsaa sin Fader, om det aldrig fik andet af ham, end et Stykke tørt Brød. Gud vil elskes for sin egen Skyld, og ikke for Gavens Skyld.

8) Ligesom en Fader heller vil have at Barnet ynkelig græder efter ham, end sidder og leer paa hans Skjød, saa har og Gud Behag i sine Børns Sukke; og just derfor lader han ofte alle Ting blive bittre for dem, at de desheftigere skulle sukke. De Sukke, som komme af Gud, trænge ind igjen til Gud, røre hans Hjerte, og forene sig igjen med ham. Saaledes opvækker Gud derved, at han ingen Trøst giver, en Begjærlighed efter Trøst i os, saaat vi sige med David af den 119de Psalme: „Jeg oplod min Mund, og higer efter dit Ord; thi jeg haver Begjærlighed til dine Bud".[2])

9) Har Gud undertiden andre hellige og skjulte Aarsager, som vi ikke kunne udgrunde; han veed og paa en anden Maade at styrke Sjælen, end just ved saadan Sødhed, ligesom Legemet heller ikke opholdes ved een Slags Spise.

Imidlertid lad dig noie med Guds Raade, og vid, at det ikke staaer til Mennesket at føle Guds Kjærlighed, naar det vil, men det er en Guds Gave og en fri Virkning af den Helligaand, som har sin Time, den vi maae oppebie, som David siger: „Min Sjæl længes efter Herren, mere end Morgen-Vagten efter Morgengry".[3]) Det bedste er at lide, bede, og holde ved med Betragtninger af Guds Kjærligheds Gjerninger.

Men har du fundet dette Klenodie, saa see vel til, at du ikke igjen mister det. Fremfor alle Ting glæd dig, men med Frygt og Bæven. Bliv ikke sikker, men vandre varlig; ved urene Tanker kan du miste denne Skat. Bevar dine Øine, at de ikke gabe efter Forfængelighed, dine Øren, at de ikke høre efter unyttig og daarlig Snak. I Besynderlighed hav et vaagent Øie over din Tunge. Lad Verdens Kjærlighed ikke snige sig ind hos dig; thi den gjør dig kjødelig, og altsaa udygtig til denne Glæde. Suk og raab til Gud, at han mere og mere vil med sin Sødhed opfylde din Aand: dog opoffre dig med Ydmyghed i hans Villie, at følge hvorhen han vil føre dig; thi begge Dele maae synges, saavel:

Guds Kundskab du os give,
Guds Kjærlighed saa riig,
At vi i Troen blive,
I Aanden tjene dig;

---

[1]) 2 Cor. 12, 7. [2]) Ps. 119, 131. [3]) Ps. 130, 6.

Da skal vort Hjerte smage
'Din Sødhed alle Dage,
Og tørste efter dig!
Som og:
Din Død os Livet skjænke,
Opvæk os naadelig!
Vor gamle Adam krænke,
Den Nye leve dig,
Mens jeg paa Jorden vanker
Jeg Hjerte, Sind og Tanker
Kun vende vil til dig!

„Men Haabets Gud fylde Eder med al Glæde og Fred, i det I tro, at I kunne vorde rige i Haabet ved den Helligaands Kraft"![1]) Amen.

Det 14. Capitel.

Om Guds beprydende Kjærlighed.

Hvor Gud boer, der pryder han sit Huus. Vi have i Adam været skjønne, men ere blevne hæslige. Guds Billede var Adams Prydelse; da Gud indblæste Sjælen i ham, meddeelte han den Lys, Viisdom, Retfærdighed, og sit ganske Billede. Derfor brugte ogsaa Christus, da han vilde oprette Guds Billede i Menneskets, samme Maade, idet han blæste paa sine Disciple, og derved gav dem den Helligaand, der ogsaa herskede i Adam. Alle Sjælens Kræfter vare fuldkomne i Uskyldighedsstanden, baade i naturlige og aandelige Ting; Forstanden kunde ei alene kjende, at der var en Gud til, at han var en eneste Gud, god, viis, almægtig, uendelig, at han skulde dyrkes, at man maatte give Enhver Sit, at man skulde leve ærbart, men den kjendte og den hellige Treenighed, og mange andre himmelske, aandelige, ja endog i Naturen hemmelige Ting, som den nu ingenlunde ved naturlige Kræfter kan kjende, eller (hvad naturlige Ting angaaer) kan faae at vide uden Møie og Arbeide.

Menneskets Villie havde ikke alene en fri Kraft til efter Forstandens Dom at udvælge Eet fremfor et Andet, men ogsaa, efterdi Forstanden fuldkommen kjendte alt det Gode, som tjente Mennesket til det naturlige og aandelige Liv, og aldeles ikke kunde fare vild, saa var Villien fuldkommen fri til ubehindret at udvælge det Gode, Alt efter Guds Villie og Velbehag. Indbildningskraften kunde ikke alene domme, hvad der faldt i de naturlige Sandser, og saaledes styre sine Affecter til at begjære det rette Gode, og at fortørnes ved alt det, som var derimod, men

[1]) Rom. 15, 13.

den var og i alle Ting under Forstandens Herredomme, saa at den aldrig antog det indbildte for det sande Gode, den kunde altsaa ikke tage feil; Affecterne opsatte sig heller ikke imod Forstandens rigtige Dom, og aldrig hindrede Villiens frie Valg, men begjærede det rette Gode, som fornøier Sjælen, og fortørnedes over alt det, som kunde hindre Sjælens Glæde og Fornøielse, alt som den oplyste Forstand og hellige Villie fordrede, saa at der var aldeles intet Lastværdigt at finde. Alt dette er tabt ved Synden. Forstanden forstaaer aldeles Intet i de aandelige Ting, og hvad den skal vide i de naturlige Ting, det maa den med stor Møie lære, og endda ere alle Hoveder ikke dygtige og skikkede til saadan naturlig Kundskab; Villien er ganske afvendt fra Gud, og begjærer ikke noget Godt i de aandelige Ting, Indbildningskraften og Affecterne ere Forstanden og Villien meget til Hinder, ja ganske stridige imod dem, saa at Mennesket ikke engang af Naturen har Lyst til at leve saa ærbart og skikkeligt, som han af Naturens Lys kunde lære at leve.

Og denne Fordærvelse i fornævnte Sjælekræfter kalder Skriften Lyst, som strider imod Aanden, efterdi den meest yttrer sig i den Deel af Sjælen, hvor Begjærligheden har sit Sæde, og derved imodstaaer Sindet.

Dette Billede opretter Guds Kjærlighed paa ny, og smykker os ved den Helligaand langt herligere end vi vare i Adam.

Denne Deilighed priser Brudgommen selv. „See du er deilig, min Veninde, see du er deilig".[1]) Ikke uden Aarsag sættes det Ord „deilig" tvende Gange; men han sigter dermed til de tvende Stykker af den aandelige Deilighed, nemlig Reenhed og Liighed med Gud. Deri bestod Adams Skjønhed, at han var reen fra Synd og var Gud liig. Vil man have et Kammer pyntet, saa lader man først alt Støv udfeie, og siden male paa det herligste. Et Barn toer man først, og siden iforer man det smukke Klæder; saa gjør Guds beprydende Kjærlighed tvende Ting imod os.

Først renser den os ved Jesu Christi Blod fra alle Synder. Synden er al Hæsligheds Kilde; thi den forener os med den, som er den Allerhæsligste, nemlig Djævelen. Derfor siger Peder: „Djævelen gaaer omkring, søgende hvem han kan opsluge".[2]) Maden gaaer igjennem Svælget ned i Maven, bliver saaledes forenet med Legemet. Synden er Djævelens Svælg, hvorved Sjælen forenes med ham: igjennem denne Rende forer Djævelen sin Gift og Ureenhed i os; thi Sjælen er altid af samme Beskaffenhed, som den, med hvilken den er forenet, af Jorden jordisk, af Verden verdslig, af Gud guddommelig, af Himmelen himmelsk, af Djævelen djævelsk. Saaledes river Synden os ogsaa bort fra den, som er den Allerskjønneste, fra Gud. „Eders Misgjerninger gjøre Skilsmisse mellem Eder og Eders Gud".[3])

Gud er Sjælens Sjæl. Saa længe Sjælen boer i Legemet, har det Liv og Skikkelse, men saa snart den forlader Legemet, mister det sin Skikkelse, og er som en visfen Markblomst, der hverken har Lugt eller Farve. Ligesom nu et dødt Aadsel er blegt og hæsligt, saa er og Sjælen, der har forladt Gud. Derfor afmaler Skriften os Syndere saa hæslige, at Intet kan være hæsligere. Den ligner saadant et Menneske ved En, „fra hvis Fodsaale indtil Hovedisse Intet er mere

[1]) Høis. 1, 15. [2]) 1 Petr. 5, 8. [3]) Es. 59, 2.

Heelt, men kun Saar, Ribler og Bylder fulde af Edder, som ikke ere tilsammenheftede eller forbundne, og ei heller lindrede med Olie".[1]) Vilde du ikke grue, naar du skulde see et Menneske, der var saa sønderslaget at man fra Hovedet indtil Foden Intet kunde see uden Edder, Blod og Saar? liig „en aaben Grav",[2]) hvori man kun finder Orme og døde Been; liig et stinkende Aadsel, hvis Stank Ingen kan taale;[3]) liig en Vederstyggelighed, for hvilken Enhver tillukker Øinene: „Skjul dit Ansigt for mine Synder".[4]) Jo renere fra Synd, jo deiligere. Derfor er Christus den Allerdeiligste iblandt Menneskens Børn, efterdi han ikke vidste af Synd, endog i sin menneskelige Natur.

Dernæst opfylder Guds beprydende Kjærlighed os med al Guds Fylde, at vi blive Gud lige; og dette er det andet Stykke af den aandelige Skjønhed. Gud er den selvstændige Skjønhed, og en Kilde til al Deilighed i Skabningen. I de skabte Ting findes alene nogle Levninger deraf; ligesom Dugdraaberne hænge hist og her paa Blomsterne. De gamle Kirkelærere have saaledes talet om Guds Deilighed: Gud er saa skjøn, at, om et Menneske sad i en gloende Ovn, og i et Øieblik aleneste saae Gud i sin Deilighed, saa skulde den største Pine forvandles for ham til den største Glæde. Gud er saa uendelig deilig, at, om et Menneske saae paa ham i tusinde Aar, saa skulde han dog aldrig see sig mæt paa ham, ja samme tusinde Aar skulde forekomme ham som et Øieblik, ligesom Englene og de Udvalgte erfare i Himmelen. Om Guds Deilighed prædiker saavel Skriften som den ganske Natur: „Herre, min Gud, du er saare stor, Ære og Hæder har du ifort dig! Han hyller sig i Lys som et Klædebon".[5])

Naar En var beklædt med Solen, var dette vistnok en skjøn Klædning: Hvor langt skjønnere maa da ikke det uskabte evige Lys være? I 2den Mose Bog læse vi, at „Moses og Aron, Nadab og Abihu, og halvsjerstindstyve af Israels Ældste stege op paa Sinai Bjerg, og der saae Israels Gud; og under hans Fødder var der som et Saphir-Gulv, som Himmelen selv i Glands".[6]) Propheten Ezechiel saae Herren i saa stort et Lys, en Glands, Skjønhed og Herlighed, at han af Forundring faldt til Jorden. Naturen aabenbarer Guds Skjønhed i alle Skabninger. Med hvad for en deilig Glands er ikke Himmelen prydet? I Luften finder man saa mange deilig farvede Fugle; paa Jorden finder man tusinde Slags Skjønhed og Farve; den ene Blomst opstaaer deiligere end den anden, ligesom en smuk Brud af sit Kammer; hvilken en Deilighed er der ikke i Guld, Sølv og Ædelstene? ikke at tale om Englene, som iblandt alle Skabninger have den deiligste Prydelse. Alt dette er et Speil paa Guds Skjønhed; thi den Deilighed, der er uddeelt til saa mange tusinde Stjerner og andre skabte Ting, findes hos Gud uendelig visere sammenfoiet, efterdi han af sin evige Viisdom har gjort alle Ting saa deilige og kunstige. Derfor, jo nærmere og ligere Gud, jo deiligere. Den Bæk forer det klareste Vand med sig, der er Kilden nærmest. Christus er den Allerskjønneste, efterdi al Guddoms Fylde boede i ham legemligen.

Begge Dele skee ved Troen; ved den renses Hjerterne, og ved den boer Christus i Hjerterne, og opfylder dem med al Guds Fylde; ved den ifore vi os Christum, som et Retfærdigheds og Helligheds Klæde. Begge Dele stiller Propheten Ezechiel os for Øine: „Paa den Dag du blev født blev dig Navlestrengen ikke afskaaret, du blev ikke tvet med Vand, for at vorde reen, ikke gnidet med Salt, ikke

---

[1]) Es. 1, 6. [2]) Ps. 5, 10. [3]) Ps. 38, 6. [4]) Ps. 51, 11. [5]) Ps. 104, 1. 2. [6]) 2 Mos. 24, 9. 10.

svobt i Svob, intet Die saae ynksomt til dig, for at bevise dig noget af alt dette, eller forbarme sig over dig: Du laae henkastet paa Marken, keed af Livet paa den Dag du blev sødt. Da kom jeg forbi dig og saae dig, besudlende dig med dit Blod, og jeg sagde til dig, som du laae i dit Blod: Lev! Ja som du laae i dit Blod, sagde jeg til dig: Lev! Jeg bestemte dig til Stammemoder for mange Tusinde, som Markens Grøde. Du voxte til, blev stor og opblomstrede til fuldkommen Skjønhed, dine Bryster svulmede, dine Haar voxte; men nogen var du og blot. Jeg gik forbi dig, saae dig, bemærkede, at din Tid var Kjærlighedens Tid. Jeg trolovede mig med dig og sluttede en edelig Pagt — siger Herren Jehovah — og du blev min. Jeg tvættede dig med Vand, toede Blodet af dig og salvede dig med Olie. Jeg klædte dig i stukne Klæder, gav dig Skoe af Grævlingeskind, et Belte af kosteligste Linned, og et Slør af fineste Flor. Jeg prydede dig paa alle Maader: lagde dig Armbaand om Hænderne og Kjæde om Halsen, satte dig et Smykke i Ansigtet, Ringe i Ørene og en deilig Krone paa Hovedet. Du var nu prydet med Guld og Sølv og klædt i det kosteligste Linned, fineste Flor og stukne Klæder. Du aad Bagværk af fineste Meel, Olie og Honning, blev overordentlig smuk og steg op til Dronning. Der gik nu Ry af din Skjønhed blandt Hedninger; thi denne var fuldkommen ved den Pryd, jeg havde tillagt dig, siger Herren Jehovah".[1])

Her kan du betragte din Sjæl, som et nogent Barn, der endnu ligger i sit Blod, det er, i sin Ureenhed som det kom fra Moderen. Frelseren gaaer forbi dette Barn, og fordi han har det ædleste, kjærligste Hjerte, saa ynkes han over den arme Stakkel; et ømt Gemyt er let at bevæge.

Betænk, om du saae saadant et armt og elendigt Barn ligge paa Gaden, maatte da ikke dine Øine løbe over, og dit Hjerte røres til at tage det op: Sandelig, der kan aldrig være nogen elendigere Ting til i Verden, end saadant et Barn, som Enhver kaster ud, som ei engang kan faae Trøst af sin egen Moder, og hverken kan raade eller hjælpe sig selv. Den barmhjertige Gud tager dette Barn op, som om han fandt Guld og Perler, han sætter det i sit Skjød, bereder en Lud i Vand-Daaben, kommer skarp Sæbe deri, hans kraftige Blod, det bider igjennem, og fortærer al Sjælens Ureenhed; i dette Vaskekar bliver Barnet hvidt som Snee.[2]) Dernæst, efterdi det endnu er nogent, klæder han det med hvide Silkeklæder, nemlig Christi Retfærdigheds Kjortel, Forstanden klæder han med Lys og Viisdom, Villien med guddommelig Kjærlighed, alle Sjælens Kræfter og Bevægelser med Hellighed. Dette arme Barn gjør selv Intet hertil, uden at det ligger stille, lader sig bade og isøre, tager imod Luden og det hellige Klæde, og siger med Paulus: „Christus Jesus er bleven mig af Gud Viisdom og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning".[3])

Men vore Sjæle blive derefter, ligesom tilforn, smaae Børn. De sætte sig i Støvet, besmitte deres Klæder paa det skjændigste, og om man end gav dem de allersmukkeste Prydelser, saa skulle de vel gjerne give alt dette bort for et Æble. Vi ere jo i Daaben ved Jesu Blod rensede fra Synden; men hvo er der vel, der i sin Livstid ikke igjen besmitter sig? Vi bære det i os, som nok kan besmitte os: det fordærvede Kjød. Førend vi vide det, udgyder denne Synds Kilde sig i

[1]) Ezechiel 16, 4—14. [2]) Es. 1, 18. Ps. 51, 9. [3]) 1 Cor. 1, 30.

Hjertet, og kaster sin Gift og Urenhed i vore Tanker, Ord og Gjerninger. Vi sætte os og ofte i Verdens Skarn, vi lege der som smaae Børn; den Ene har sin Haand (Sjæl) fuld af Guld og Sølv, en Anden sin Haand fuld af Roser og Blomster, men hvorunder mangenen skarp Braad ligger skjult, fuld af Sukker, som dog indvortes er idel Gift, vi lege med Bellyst, og ere som eenfoldige og umyndige Børn, naar En byder os en Haandfuld Penge eller Sukker for al den Prydelse, vi have i Christo, saa lade vi samme fare. Det have vi lært af vor Moder, som, for et Æble, bortgav sin medskabte Deilighed tilligemed Paradiset. Men vor Gud er saa kjærlig, at, naar han seer denne Daarlighed hos os, saa gjør han som en from Moder, der holder en Amme til sit Barn, forat toe det af, naar det er ureent, samt bevare dets Klæder, eller, naar de ere blevne borte, lede dem op igjen; det gjør den Helligaand med Guds Børn, han renser og smykker dem Dag fra Dag mere og mere, ligesom Paulus lærer, at de „formedelst Aanden døder Legemets Gjerninger",[1]) og at de forklares til Christi Billede, fra een Klarhed til en anden, som af Herrens Aand.

Ligesom Mennesket deles i det indvortes og udvortes Menneske; — udvortes kaldes han efter sit synlige og legemlige Liv og Vandel, indvortes efter sit Hjerte og Samvittighed; — saa er der ogsaa to Slags Skjønhed, den ene er det indvortes, den anden er det udvortes Menneske. Hjertet faaer sin Prydelse, deels ved Igjenfødelsen, deels ved Fornyelsen, dog begge Dele i et Øieblik; thi i det Øieblik, et Menneske igjenfødes og kommer i Forening med Gud, faaer han tillige en ny aandelig Skikkelse. I Gjenfødelsen bliver Christus ved Troen Sjælens Sjæl og Smykke, i Fornyelsen modtager Sjælen af Christo nye aandelige Kræfter i Forstanden, Hjertet og Villien; ved saadanne meddeelte Naades-Kræfter begynder Sjælen tillige at virke allehaande Godt, og derved giver Vidnesbyrd om sin nye Fødsel. Igjenfødelsens Smykke er en fremmed Prydelse, hvortil Sjælen Intet virker selv, men alene holder sig stille for Gud, ligesom et lidet Barn lader sig paaklæde. I Fornyelsens Smykke virker Sjælen selv Noget med, dog ikke ved egne naturlige, men ved aandelige af Gud forlenede Naades-Kræfter, ligesom en Green deilig blomstrer ved dens Saft, som den drager til sig af Træet. Igjenfødelsens Smykke er fuldkommen; thi Gud giver den. „Toe mig, saa bliver jeg hvidere end Snee".[2]) Der maae ingen sort Synde-Flæk blive hængende ved, ellers var dette en Mangel i Jesu Christi Offer. Fornyelsens Prydelse derimod er fuldkommen, den begynder allerede i dette Liv, og voxer Dag fra Dag, ligesom et Barn skrider fra een Alder til en anden. Syndens Rod bære vi i os indtil Graven, denne maae vi stræbe at udrydde, saalænge vi leve, for at Adams Skikkelse mere og mere kan forsvinde. Men paa Troens Rod derimod maae vi stedse arbeide og vande, at den kan bære een Frugt efter en anden, og at vi kunne blive forvandlede til Christi Billede fra een Klarhed til en anden. Men denne indvortes Deilighed kan ikke længe være skjult, viser sig for Alle; ligesom Frugten ikke kan blive i Træet, men Sædens inderste Kraft driver den ud, og ligesom et lidet Barn viser sin nye Kjortel for Enhver, paadet de skulle rose den. Derfor siger Brudgommen i anførte Sprog: „See! see"! Gode Gjerninger uden et godt Hjerte, ere ligesom jeg vilde hænge en deilig Kjortel paa et dødt Aadsel. Djæ-

[1]) Rom. 8, 13. [2]) Ps. 51, 9.

velen vil ogsaa have Christne i sit Rige, derfor sætter han en Glandsfarve udvortes paa dem, forat de alene skulle ansees for at være sande Hellige, der sidde Gud i Skjødet. Djævelen veed saa mesterlig at smykke og skjule sig, at man ikke skal ansee ham for en Djævel; saaledes gaaer og hans malede Christne frem i Verden, hos hvilke Gud synes at være meget nær, og Djævelen tusinde Mile borte; Guds Ord og Gjerninger føre de i Munden, men naar man ret prøver Frugterne, da smager man, at der er hverken Saft eller Kraft deri, men at det er idel malet Tøi og Hykleri. Derimod ere der ogsaa Mange, der rose sig af deres gode Hjerter, og man seer dog ingen gode Gjerninger af dem; de trøste sig ved Christum, og vandre dog ikke i Christo, ei ulige dem, der ville bedække stinkende Pole med skjønne Klæder; nei! Christus vil ikke være et Skjul for dine Synder. Hvorledes kan jeg vide, at Christus hører dig til, naar jeg ikke seer hans Skikkelse i dig?

Denne aandelige Sjælens Deilighed er den fortræffeligste; derfor igjentages Ordene: „See du er deilig, min Veninde! see du er deilig"![1]) Den er af Gud, det ædleste Gode, den er Guds Billede og Skikkelse, som Paulus skriver om det nye Menneske, at det er skabt efter Gud. Den er ei heller at ligne ved nogen skabt Deilighed. Englene ere skjønne, dog siges der aldrig om dem, at de ere indvortes skikkede som Christus, og udvortes iførte Christo. Betragter du et troende Menneske, saa finder du intet andet i og paa ham, end Christum. I de synlige Skabninger er deels en naturlig eller skabt, deels en kunstig eller gjort Deilighed. Den kunstige er kun et Abespil, Skyggeværk og Bedrageri; thi Kunsten vil efterabe Naturen. Salomon var i al sin Herlighed ikke klædt som Markens Lilier.[2]) Den naturlige Deilighed er blot udvortes; vi bære en stinkende Ormesæk under en skjøn Hud, ligesom Æblerne i Gomorra vare udvortes deilige, men inden til fulde af Støv. I Aanden blive vi ganske og aldeles helligede. Den naturlige Skjønhed er kort og forgjængelig; ofte bliver Huden runken af en liden Sygdom, ligesom et Æble, naar det bliver ormstukket, ja en liden Hjertesorg fortærer undertiden Skjønheden saaledes, at Mennesket falder af, som en visen Blomst, og da skeer det i Almindelighed, at jo skjønnere den var tilforn, jo hæsligere bliver den siden. David siger: „Tugter du en Mand med Straf for Misgjerning, fordærver du hans Skjønhed som Mol".[3])

Mollet voxer i Kjød, og fortærer det. Saa er der og det i dig, som kan fordærve din Deilighed. Den aandelige Skjønhed tabes ved Synd imod Samvittigheden, og ved Omvendelse opreises den igjen. Den naturlige Skjønhed er farlig; Abraham maatte fornægte sin Hustru, fordi hun var deilig. Et smukt Billede lader sig let besmitte; hvor mangt et smukt Fruentimmer er ikke geraadet i Fald? Sjælen, der er deilig i Aanden, er og i Fare, jo smukkere den er, jo mere beiler Djævelen og Verden til den. Djævelen vil gjerne opsluge dette kostelige og nydelige Vildt. De Hellige ere aldrig sikre, men de ere oplyste ved den Helligaand, derfor tage de sig i Agt; de regjeres og styres af ham, derfor flye de hans Snarer, men Fare og Nød ere de aldrig forudden.

Skriften beskriver os Sjælens aandelige Deilighed paa det herligste, især i Davids og Salomons kongelige Brudesange. I Davids 45de Psalme hedder det

[1]) Høis. 1, 15. [2]) Matth. 6, 29. [3]) Ps. 39, 12.

saaledes: „Konge-Dottre er blandt dine Udvalgte, Dronningen staaer ved din høire Haand i Ophirs Guld. Kongens Datter er ganske herlig indvortes, af Gyldenstykke er hendes Klædning".[1])

Mærk her:

For det Første: Den troende Sjæl er den himmelske Konges Brud og Datter, ligesom Eva var Adams Hustru og Datter; den maae først blive hans Datter, det er, den maae fødes af ham ved en ny himmelsk og guddommelig Fødsel, derefter forener han sig med den, og tager den til sin Brud.

For det Andet: Af saadan Forening flyder Sjælens Skjønhed, hvilken Orden Paulus og følger i Brevet til Ephesierne, da han ønsker: „at Christus maa boe formedelst Troen i deres Hjerter", „rodfæstede og grundfæstede i Kjærlighed", at de maae „kjende Christi Kjærlighed", som overgaaer Kundskaben, og at de kunde opfyldes med al Guds Fylde".[2])

For det Tredie: Denne Deilighed er den allerherligste; derfor lignes den og med Guldet fra Ophir, og med Klæder af Gyldenstykke, der ere virkede af Guld meget zirlig. Guldet er den bedste Prydelse, hvormed et Menneske udvortes kan pynte sig. Guldet fra Ophir var det fineste Guld, og havde det største Værd; saadant Guld havde Kong David samlet til Salomons Tempel, hvorved er afbildet det aandelige Tempels Prydelse i det indvortes Menneske, nemlig Christum med sin Retfærdighed og Hellighed. Naar Christus skjænker os sin Retfærdighed, saa forgylder han os med det allerbedste Guld. Ligesom det allerbedste og fineste Guld kom fra Paradiis, saa flyder af Christo Sjælens Glands og Herlighed. Det gamle Menneske tragter efter det jordiske Guld, og derfor tit igjennemgraver Bjerge og Klipper, men det nye Menneske søger det rette Guld udi Jesu Christi af Blod dryppende Saar, der er den rette og sande Guldgrube, i hvilken alle himmelske Skatte ligge skjulte. Ligesom Guldet i Ilden ikke mister sit Værd, saa taber og ikke denne Deilighed sin Glands i Korset. Ak! hvorledes skulde denne Deilighed ikke være den kosteligste, siden den dog er Christi egen Prydelse. I Aabenbaringens Bog bliver Sjælen afbildet ved en Qvinde, der er beklædt med Solen.[3]) Dersom det var muligt, at vi kunde klæde os med Solens Glands, eller med Englenes Klarhed, da vilde det være et herligt Klæde; men det er endnu langt mere, at Christus vil klæde os med sin egen Herlighed. Brudgommens Prydelse maae og være Brudens Prydelse. Af Christi Velgjerninger og Fortjeneste gjør den himmelske Fader de troende Sjæle Brude-Klæder, og selv iforer han dem samme, ligesom han gav vore første Forældre i Paradiis Kjortle af Lammeskind, hvorved Christus blev afbildet. Den Helligaand er her Guldtrækkeren og Perlestikkeren, men det gaaer saa hemmelig til, at vi ikke kunne see det med legemlige Øine; derfor kaldes den en indvortes Herlighed. „Kongens Datter er ganske herlig indvortes".[4]) Salomons Tempel var og beklædt med Guld indvendig; Gud seer ikke efter udvortes Prydelse, naar Hjertet kun er prydet.

Salomon priser ikke mindre den Deilighed, som en troende Sjæl har, der staaer i Naade, Samfund og Forening med Gud. Vi høre ham i Høisangen udbryde: „Deilige ere dine Kinder under Perle-Snoren, din Hals under Perle-

---

[1]) Ps. 45, 10. 14. [2]) Eph. 3, 17. 18. 19. [3]) Aab. 12, 1. [4]) Ps. 45, 14.

Baand. Solvstukne Guld-Kjæder ville vi lade gjøre til dig".[1] „See du er smuk, min Veninde, see du er smuk! dine Øine ere Duer".[2] „Som en Lilie blandt Tornene er min Veninde blandt Døttrene".[3] „Sød er din Stemme, og deilig din Skabning".[4] En Pragtseng lod Kong Salomon sig gjøre af Træ fra Libanon; dens Stotter gjorde han af Sølv, dens Bund af Guld; dens Hynder af Purpur, dens Midte var belagt med Kjærlighed af Jerusalems Døttre".[5] „Dine Øine ere Duer under dit Slør; dit Haar er som en Gede-Hjord, der har leiret sig ned fra Gileads Bjerg; dine Tænder ere som en Hjord klippede Faar, der stiger op af Bade-Stedet, som alle føde Tvillinger, og der er ingen ufrugtbar iblandt dem; dine Læber ere som en Skarlagens Snor, og yndig din Tale; dine Kinder under dit Slør ere som et overskaaret Granat-Æble; din Hals er som Davids Taarn, bygget til Rustkammer, tusinde Skjolde hænge derpaa, alle Heltenes Skjolde; dine Bryster ere som tvende Kid, som Tvilling-Raaer, der græsse blandt Lilier".[6] „Heel deilig er du, min Veninde, og der er ingen Plet paa dig". Du har fortryllet mit Hjerte, min Søster og Brud, du har fortryllet mit Hjerte „med eet af dine Øine, med een af Kjæderne om din Hals". Hvor deilig er din Kjærlighed, min Søster og Brud; hvormeget bedre er din Kjærlighed end Viin, og dine Salvers Duft end al Balsam". „Dine Læber dryppe Honning-Saft, o Brud, Honning og Mælk er under din Tunge, og dit Klædebons Duft er som Libanons Lugt".[7] „Deilig er du, min Veninde som Tirza, yndig som Jerusalem, forfærdelig som Banner-Førere. Vend dine Øine fra mig, thi de forvirre mig, dit Haar er som en Gede-Hjord, der leirer sig ned fra Gilead". „Hvem er hun, der bryder frem som Morgenrøden, deilig som Maanen, reen som Solen, forfærdelig som Banner-Førere"?[8] „Hvor deilig træder du dine Skoe, du ædelbaarnes Datter! dine Lænders Form er som Kjæder, Kunstner-Hænders Værk; din Navle et rundt Bæger, som aldrig fattes Krydder-Viin; din Bug en Hvede-Hob i Lilie-Hegn; din Hals som et Filsbinds-Taarn, dine Øine Fiske-Vande i Hesbon ved Bath-Rabbims Port; din Næse som Libanons Taarn, som speider mod Damask. Dit Hoved paa dig er som Karmel; din Hoved-Fletning som Purpur, et kongeligt Baand i Lokkerne. — Hvor deilig, hvor liflig er du, o Kjærlighed i Lyst"![9])

Her ligner Brudgommen sin Veninde ved de Ting, som i Naturen ere de bedste og skjønneste; han roser hende med Forundring. Ak! „Hvor deilig og hvor liflig er du! See, du er deilig, ja deilig er du". Han roser hendes Deilighed, som en fuldkommen Deilighed, der Intet mangler, og som Ingen kan laste. „Der er ingen Pletter paa dig". Vi maae jo Alle sige og sukke med David: „Hvem kjender sine Vildfarelser? Rens mig fra min lønlige Brøst![10]) thi dersom vi sige, vi have ikke Synd, bedrage vi os selv, og Sandheden er ikke i os".[11]) Og dog siger du, sødeste Herre Jesu, at der ikke ere Pletter paa os. Du udsletter alle vore Misgjerninger, ja du kaster dem i Havets Dyb.[12]) Du tilregner os dem ikke. Altsaa ere vi ved dig for dine Øine ganske rene, og have ingen Pletter, endskjøndt vi i os selv ere urene og besmittede. Du giver os din Aand, ved hvis Kraft vi blive ubesmittede fra alle Døds-Synder; men de Skrøbeligheder, der kunne findes hos os, dem agter du ikke for Synd, naar vi kun

[1]) Høis. 1, 10. 11. [2]) Høis. 1, 15. [3]) Høis. 1, 2. [4]) Høis. 2, 14. [5]) Høis. 3, 9. 10. [6]) Høis. 4, 1—5. [7]) Høis. 4, 7. 9. 10. 11. [8]) Høis. 6, 4. 5. 10. [9]) Høis. 7, 1—6. [10]) Pss. 19, 13. [11]) 1 Joh. 1, 8. [12]) Mich. 7, 19.

angre og fortryde dem, og i en levende Tro og tilegnende Tillid omfavne dig, og daglig ved din Aands Bistand stride imod vort Kjød. I dig og for dig ere vi da ganske rene, omendskjøndt Synde-Smitten hænger ved os. I Almindelighed ligner han hendes Deilighed ved „en Lilie", der er alle Blomsters Dronning, og overgaaer dem alle i Deilighed. „Jeg siger Eder", siger Christus, „at end ikke Salomon i al sin Herlighed var saa klædt, som een af Lilierne".[1])

Salomons Prydelse havde Kunsten bearbeidet, men Liliernes Prydelse voxer naturligen op af Jorden. Hvad for smukke Lilier frembringer ikke Naturen, nemlig guldgule, hvide, himmelblaa? Vort Guld er Troen, Uskyldigheden gjør os rene og hvide, hvortil kommer den himmeltragtende Forlængsel. Lilierne arbeide, sye og spinde ikke, og blive dog saa herligt klædte; vi have ogsaa vor Prydelse af Christo uden vort Arbeide og vor Fortjeneste, uden selv at gjøre og virke Noget dertil. Liliernes Klæder lugte vel, og hentyder paa det som Syrach siger: „Hører paa mig, I hellige Børn! giver god Lugt af Eder, som Virak".[2])

Ligesom vi i Troen lugte og smage Guds Godhed, saa maae vi i Kjærlighed igjen meddele denne Lugt til Andre. Vi leve endnu i Verden; vi ere endnu ikke indsatte i Paradis; vi staae her som Marklilier midt iblandt Tornebuske, der hverken have Lugt eller Farve, midt iblandt Verdens Børn, der ere Overtrædere i Ord og Gjerninger. Naar vi nu blomstre, og give en god Lugt fra os i en hellig Vandel, saa kunne vi maaskee gjøre de ufrugtbare Tornebuske frugtbare, oplyse Verdens Børn med vort Lys, at Tornebuskene kunne bære Druer, og Lyset opgaae i Mørket. Thi det gaaer ofte saa til, at naar en Jomfru seer en smuk Prydelse paa en Anden, vil hun ogsaa gjerne have den samme. Til den Ende fordrer Paulus, at vi skulle skinne som himmelske Lys i Verden midt iblandt den vanartige og forvendte Slægt.[3]) Ak! lader os da ikke lade af at blomstre, og give god Lugt fra os, om end Korsets Torne paa alle Sider skulle stikke os, ja om vi end derover skulle lide Forhaanelse og Forfølgelse! „Glæder og fryder Eder; thi Eders Løn skal være megen i Himlene".[4]) Dernæst taler Salomon om en „Brude-Seng af Træ fra Libanon med Sølv-Stolper, Bunden var af Guld, og Hynderne af Purpur, som var belagt med Kjærlighed".[5]) Kan vel Noget være herligere? Den troende Sjæl er den Brude-Seng, der bærer Jesum, det Leie, hvorpaa han hviler. Han er Sjælens Skat og Trøst, Salighed og Deel. „Kom Jesum Christum ihu, som er opreist fra de Døde"![6])

Altsaa er dit Hjerte enten Jesu søde Leie eller Syndens Hvilested, hvilket du kan prøve paa dine Tanker, hvor de gaae meest hen. Ak! sødeste Jesu! hvorledes skal mit Hjerte, den stinkende Skarn-Dynge, kunde være din Brude-Seng? skal vel mit arme Hjerte kunde give dig den behageligste og sødeste Hvile? ja saa stor er din Lyst til at boe hos Menneskens Børn. Brudesengen var af Cedertræ, derigjennem skal hverken Syndens, Verdens eller Korsets Orm æde sig: Jesus skal vel beskjærme sin Bolig; lad Himmelen lyne, lad Jorden knage, lad Verden og Djævelen storme, Brudesengen staaer vel fast paa sine Sølv-Piller, den grunder sig paa Guds Ord, „der er saa reent, som luttret Sølv, der er smeltet syv Gange i en Steen-Digel".[7]) Dette Ord bærer alle Ting; hvorfor skulde det da

---

[1]) Matth. 6, 29. [2]) Syrach 39, 17. [3]) Phil. 2, 15. [4]) Matth. 5, 12. [5]) Høis. 3, 9. [6]) 2 Tim. 2, 8. [7]) Ps. 12, 7.

ikke opholde og bære vor Tillid, det ringe Stov-Gran? Ligesom Huset hviler paa sine Støtter, og Barnet ved Moderens Bryst, saa hænger vor Tro ved Guds Ord, og finder ofte i et Sprog saa sød og overflodig Melk, at den ei kan drikke sig mæt deri. Guds evige Sandhed er i Ordet, den kan ikke forgaae, naar ikkun det gyldne Hynde, vor Tro, forener sig vel og fast dermed; thi er det os kun om Jesum at gjøre, saa finde vi ham i hans Ord formedelst Troen. Troens Sæde er Purpur-Farven; o Skjønhed! her finder du det blodrøde Purpur af Jesu Christi Offer. Troens Smykke er Christi Purpur-Klædning. O! Purpur-Snekke, bespreng du min Sjæl, at den maae blive reen!

Her seer du Blufærdigheds og Ydmygheds rosenrøde Purpur: Saa høi en Adel, som Sjælen har i Christo, saa herlig som den er prydet, saa dybt fornedrer den sig selv; thi den kjender, at dens Prydelse er kun fremmed og laant. Hvo vilde prange med fremmede Fjædre, med laant Gods? Ja hvor herlig den end er prydet, saa finder den dog altid Pletter paa sig, hvorover den maa rødme og skamme sig. Her viser den brændende Kjærligheds blodrøde Purpur sig, hvormed Hjertet er i sin inderste Grund besprengt, det erfarer Guds søde Kjærlighed; derfor brænder det af Kjærlighed til Gud, og denne Ild trænger sig igjennem Gud til Næsten. Hvo vilde nu vel ikke tro, at den Sjæl skulde være skjøn, der bærer Jesum i sig, ligesom en Brudeseng, der er prydet med Guld, Solv og Purpur? I det 6te Cap. ligner han den ved de himmelske Lys, „Morgenroden", „Solen" og „Maanen". Noget Deiligere har Naturen ikke. Saaledes glindser og lyser alle Ting af Pragt, som hører den troende Sjæl til; derfor maa den være den Allerdeiligste. I Særdeleshed beskriver Salomon Sjælens Deilighed efter Legemets fornemste Lemmer; thi ligesom det udvortes Menneske har sine Lemmer, saa har det Indvortes og aandeligviis sine; og ligesom den legemlige Deilighed bestaaer i en ret Orden, Skikkelse og Forhold iblandt Lemmerne, saa ogsaa den aandelige i en sand Helligheds i alle Sjælens og Legemets Kræfter.

„Dit Hoved paa dig er som Karmel".[1]) Karmel var et høit og frugtbart Bjerg, og kaldes saaledes af Rosenfarven. Christus er Sjælens Hoved; han forener sig med den ved sit rosenfarvede Blod i Troen, ligesom Hovedet med Legemet; han regjerer og bevæger den udvortes ved Love, indvortes med sin Aand, som Hovedet Legemet; han virker i den en herlig Forandring i alle Kræfterne; han drager det hele Hjerte med alt dets Kjærlighed, Glæde, Tillid og Bedrøvelse til Himmelen, saa at det ganske Menneske nu ikke mere er jordisk, men himmelskfindet; thi hans Himmelfart maa ingenlunde blive i os et blot og bart Ord, men idel Kraft, saa at vi føle, at alt det, som er i os, svinger sig op til Himmelen, ret som det havde faaet Vinger; han bliver og i Sjælen ved sine Gjerninger og Velgjerninger en frugtbringende Kraft; thi det maa ikke blive en blot Bogstav og Historie for os, men Liv og Kraft ved den Helligaand.

„Dit Haar er som en Gede-Hjord, der har leiret sig ned fra Gileads Bjerg";[2]) „et kongelig Baand i Lokkerne".[3])

Sjælens gudelige Tanker, som her betegnes ved Haarene, voxe ikke af Kjød og Blod, men af Christo, Sjælens Hoved; de ere en deilig Vext af de aandelige Bevægelser, ligesom Haaret voxer frem af de overflødige Vædsker og Dunster: De

---

[1]) Høis. 7, 5. [2]) Høis. 4, 1. [3]) Høis. 7, 5.

ere Aandens Styrke, ligesom Samsons Mirakel-Styrke bestod i hans Hoved-Haar; Kjødet vinder Kraft ved Tankerne, saaledes og Aanden. Ak! var vort Hjerte altid fuldt af gudelige Tanker, da skulle vi kunne sønderrive Satans Strikker, ligesom Samson sønderrev Løven. De hellige Tanker voxe af Christo, ligesom Haaret af Hovedet; jo mere han bevæger Hjertet ved sin Aand, jo flere gudelige Tanker kunne vi kjende hos os; thi Christi Aand er aldrig rolig og stille i et Menneskes Hjerte, men den er levende og virkende; den drager, rører, antænder, brænder og opvækker een gudelig Tanke efter en anden, og deraf kan du kjende, om den Helligaand er nærværende hos dig eller ikke. Ak Jesu! Jesu! tag dog aldrig din Helligaand fra mig. Sjælens Tanker ere saa rene og skjønne som Gede-Hjorden, hvilken man kæmmer og toer smukt. Skeer det end undertiden, at der kan komme noget Ureent og Jordiskt ind, da kunne vi strax igjen aftoe det i Jesu Christi rosenfarvede Blod. Denne Lud har han selv beskikket for vore Haar. Vi afskjære hvad der er ureent, idet vi dræbe Kjødets Lyster og Begjærligheder, og derimod bevare med al Flid hvad der er reent og helligt; vi foresætte os under den Helligaands ivrige Paakaldelse ikke ydermere at bifalde fremmede Tanker; vi lade intet Verdsligt faae Plads i vore Hjerter; thi onde Fugtigheder hindre Haarets Vext; af Lysternes Grund opvoxe Tankerne.

„Dine Dine ere som Duer under dit Slør. Du har fortryllet mit Hjerte med eet af dine Dine".[1]) „Vend dine Dine fra mig, thi de forvirre mig".[2]) „Dine Dine ere som Fiske-Vande i Hesbon ved Bath-Rabbims Port".[3])

Den Sjæl, der staaer i Samfund og Forening med Gud, hans Dine ere Tro og Andagt. Paulus siger: „Vi see nu ved et Speil".[4]) Og Christus siger: „Salige ere de Rene af Hjertet; thi de skulle see Gud".[5])

Forunderlige Dine, hvormed vi kunne see usynlige Ting. Diet er det fornemste Lem paa Menneskets; Troen holder det allerbedste og ypperligste Gode, Jesum Christum. I hvor slet Guldringen end er, saa agtes den dog høit, naar en Ædelsteen bliver indfattet i den; ligeledes Troen, som er forenet med det ypperste Gode. Det maa være et kosteligt Æble, som hænger paa en kostelig Stamme. Troen gjør os lige skikkede til ethvert ypperligt Gode, og bliver en Kilde i os, af hvilken udvælder alle Dyder; thi alle Dyder komme af Troen, og grunde sig paa Troen. Andagten omgaaes ogsaa med det ædleste Gode, og faaer Lyst og Glæde deraf. Diet er et meget omfindtligt Lem; et lidet Støv-Gran kan gjøre det Skade. Vi kunne letteligen lide Skibbrud paa Troen, naar vi fornemme den ringeste syndige Tanke hos os, og lade den faae Indpas; saaledes kan ogsaa en fremmed Tanke, naar den ikke med mange Sukke bliver afviist, forstyrre Samvittighedens Ro og hindre vor Andagt. Diet er et skjult Lem; Ingen kon see sit eget Die; Naturen har ogsaa forsynet det med Hud og Haar, for at det ikke skal staae aabent for alle Billeder. Troen skjuler sine Gjerninger saa meget den kan, den beder i sit Løn-Kammer, og giver Almisser i Løndom. I store Anfægtninger er Troen saa hemmelig skjult, at vi ikke føle den. En anfægtet Sjæl stoler ikke paa sin egen Tro; thi den føler den ikke. Andagten udkræver et hemmeligt Sted; i Ørken vil Gud aabenbare sig. Diet er et Billede paa Hjertet og dets Bevægelser; paa Diet kan man kjende, enten et Menneske er

[1]) Høis. 4, 1. 9. [2]) Høis. 6, 5. [3]) Høis. 7, 4. [4]) 1 Cor. 13, 12. [5]) Matth. 5, 8.

bedrøvet eller glad. Troen er Hjertet; den er Kraften og Bevægelsen i alle Gjerninger; hvad som ikke kommer af Troen, er Herren en Vederstyggelighed. Andagten teer sig ogsaa eftersom den Helligaand rører og bevæger Hjertet, snart glad, snart bedrøvet, snart tillidsfuld, snart frygtsom. Stenen i begge de aandelige Dine er Christus, hvilken den troende og andægtige Sjæl bærer i sig som sit Trøste-, Dyde- og Marter-Billede; dette betragter, dette elsker den. Intet Menneske elsker sin Diensteen, intet Menneske bevarer sin Diensteen saa omhyggelig, som den troende Sjæl Christum. „Jeg greb ham, jeg vil ikke slippe ham".[1]) Af Christo bliver den oplyst, naar han lader sit Lys oprinde i Hjertet; Christus er i den et reent og klart Speil, hvori den kan see Trost, Frelse, Lys og Liv. De aandelige Dienlaage ere Ydmyghed og Forsigtighed; Ydmyghed bedækker Diet oventil, saa at vi ikke ophøie os af, at vi see og kjende Gud. Forsigtighed bedækker det nedentil, saa at intet Verdens Støvgran skal trænge sig derind, og forhindre Guds Aabenbaring. De legemlige Dine see og græde. Troens Die seer over sig, ind i Guds Hjerte, fornemmer og smager Guds søde Kjærlighed, hvori Hjertet brænder som i en gloende Ovn, ja antænder Ilden stedse mere og mere, saa at Guds brændende Hjerte ret bliver heftigt af Kjærlighed; derfor raaber han til Sjælen: „Vend dine Dine fra mig; thi de forvirre mig".[2]) De bevæge mig, de overvinde mig. „Du har fortryllet mit Hjerte med eet af dine Dine".[3]) Troen rører Guds Hjerte, og bevæger det til Forbarmelse. „Mit Hjerte", siger Herren, „er bevæget for ham, og jeg føler inderlig Medlidenhed med ham".[4])

Brændte ikke Josephs Hjerte imod hans Brødre? hvor meget mere maa ikke Guds Hjerte brænde imod sine Børn? Troen gjør Guds Hjerte blødt. Ved Troen boer Christus i vore Hjerter.[5]) Der have vi hans ganske Hjerte i os med al hans Kjærlighed. Ak! han tænker stedse paa os, han sørger altid for os, hans Hjerte er mere hos os paa Jorden, end i Himmelen. Men i denne Betragtning blander sig ofte en liden Sky af Korset, bag hvilken Gud skjuler sit kjærlighedsfulde Hjerte. Her maae vi trænge igjennem med Vold, indtil vor Tro kommer til Gud, og finder hans Hjerte. Ofte bliver dette Die forsagt, naar Gud træder tilside, og Djævelen fylder Hjertet med mørk og tyk Taage, med Anfægtninger; men, Gud være lovet! et bedrøvet Die er ogsaa et Die, og en svag Tro er ogsaa en Tro; vi vil komme det til Hjælp med Diensalve, med Trøstesprog af Guds Ord, indtil det seer saa meget af Gud, at det aldrig kan see sig mæt paa ham. Saadan en uendelig Sødhed er Gud; at føle og fornemme ham gjør urolig og tørstig, jo mere man smager, jo mere ønsker man at smage. At see et smukt Billede, gjør Dinene begjærligere til at see. Derefter seer og dette Troens Die i sit eget Hjerte, og bliver der vaer Syndens Vederstyggelighed, som ligger skjult deri, og derover fælder det bittre Taarer. Troen sønderbryder Steenhjertet, saaat det bliver en Taarekilde, og vi komme til at græde over vore Synder af Hjertens Grund, ligesom om Hjertet vilde bortsmelte i Graad og Taarer. Troen bringer Christum ind i Hjertet, den bliver til en levende Klippe, der rinder og giver en Taareflod, der mildeligen rinder igjennem Dinene, da blive vore Dine som „Fiske-Vande i Hesbon ved Bath-Rabbims Port".[6])

---

[1]) Høis. 3, 4. [2]) Høis. 6, 5. [3]) Høis. 4, 9. [4]) Jer. 31, 20. [5]) Eph. 3, 17. [6]) Høis. 7, 4.

Andagten seer ved en hellig Betragtning deels ind i Naturens Rige, hvor den eftertænker Guds Godhed i alt det Skabte, deels ind i Naadens Rige, hvor den overveier Christi Kjærligheds Gjerninger; deels ind i Himmeriges Rige, hvor den betragter den tilkommende Herlighed; og efterat den er ført ind i denne Betragtning, græder den snart Bedrøvelses-, snart Kjærligheds-, snart Glædes-Taarer; thi Taarerne ere dog intet andet end Hjertets Bevægelser. Hjertet svømmer af Naturen i en Vædske, og naar det bevæges, saa stiger Vædsken op ad, og da bliver den Taarer, jo heftigere altsaa Hjertets Bevægelser ere, jo overflødigere blive og Taarerne, hvilket sees i Marie Magdelenes Exempel. Begge Sjælens Øine have Kraft til at see, deels indvortes, af den Helligaand, der styrer og regjerer Hjertet; deels udvortes, af Guds Ord, der opvækker Aanden, og er Aandens Redskab; ligesom der til det naturlige Syn hører deels den Kraft til at see med, som er i Menneskets Øie, deels Solens Lys, som skinner paa Mennesket. I Døden seer man ikke, fordi Kraften til at see, da er borte, og om Natten heller ikke, fordi Solen da ikke lyser.

Øinene maae have Duens Enfoldighed; Christi Rige er kun for Børn; disse have Duens Reenhed, thi Verden og Synden besmitter Hjertet: Duens Glands og Frugtbarhed. „Lader saa Eders Lys skinne for Menneskene".[1]) Andagten vander os, og gjør os frugtbare til alt Godt. Gjør det selv, sødeste Herre Jesu! at denne Verdens Røg ei maae gjennemtrænge os; thi ellers blive vore Øine forlignede! saaat Sikkerhed lettelig kan overfalde os, som en Søvn, og samtykke i en Dods-Synd; nei før maae Øinene stivne og briste! Lad den onde Fiende ikke udstikke disse Øine, paadet vi ikke skulle miste det levende Lys! Sødeste Herre Jesu! oplys selv vore Øine, at vi ikke skulle sove bort i Døden.

„Deilige ere dine Kinder under Perle-Snoren,[2]) de ere som et overskaaret Granat-Æble".[3])

Kindbenene betegne den udvortes Christendom, hvorpaa man seer og kjender den indvortes Aand, ligesom man af Ansigtet kan kjende et Menneske. Melkerøde Kinder ere Qvindernes Prydelse. Den aandelige Melke-Farve er Uskyldighed i Christendommen, der skyer det Onde; den kommer mere og mere frem, naar de kjødelige Lyster og Begjærligheder forsfættes, hvorved den opstigende adamitiske Lyst-Hede bliver dæmpet, ligesom den hvide Farve naturlig kommer af Kulden; derfor er Regnen om Vinteren forvandlet til hvid Snee. Den aandelige Melkefarve bliver vedligeholdt deels ved den daglige Prøvelse, da vi i den levende Lovs Speil beskue vor Samvittighed, ligesom en Jomfru beskuer sine Kinder i Speilet; deels ved den daglige Anger og Ruelse, idet vi aftoe alle Pletter af vort Ansigt i de tvende Vandbække, som Naturen selv dertil har forordnet; thi Naturen lader Taarene mildt nedflyde af Øinene over Kinderne. Men dette Taarevand maae vi blande med Jesu Blodsdraaber, paadet det kan blive til en Lud, der ret kan svie paa den gamle Adams Hud; og det skeer, naar vi med en bedrøvet Sjæl i Troen til Jesu Christi Blods Kraft lade os forsone, og erfare samme Jesu Blods Kraft til vor Renselse. Den aandelige Morgenrøde bestaaer i Kjærlighed til Gud og Næsten, der er ildrød i sin søde Brynde; den brænder alle Ting, og kan føles; den er rosenrød, og betegner blufærdig Ydmyghed og Gudsfrygt. Gud virker Alt ved sin Aand;

[1]) Matth. 5, 16. [2]) Høis. 1, 10. [3]) Høis. 4, 3.

derfor udmyger Sjælen sig, og siger med Paulus: „Ikke jeg, men Guds Naade, som er med mig".[1]) Der hænger endnu stor Skrobelighed og Urenhed ved Sjælen, derfor holder den Dinene til, bliver rod, og siger med Daniel: „Vi maa blues".[2]) Den udvortes Christendom kommer af den Helligaands Drift og Dragelse; ligesom Kinderne blive rode og blege, naar Hjertet er glad eller bedrøvet. Derfor har vor Tids Christendom ikke den rette Skikkelse, fordi den bestaaer fast alene i den udvortes Kirkegang, og i at gaae til Skrifte og Alters ꝛc.; men den levende Kraft og Sødhed bliver ikke smagt i Hjertet. Gud forbarme sig over den afgudiske Vederstyggelighed, der nuomstunder findes udi vor lunkne Christendom! vi forbande Papisterne, fordi de holde sig til Billeder og egne Gjerninger; men gjøre vi det bedre, som ville hedde Lutheranere? De Fleste iblandt os sætte deres Tillid til et malet falskt Christi Billede, og leve Aar ud og Aar ind i Mørkhedens Gjerninger, afbryde da hvert Fjerdingaar en Times Tid, komme til Skrifte, bøie vore Knæ for selvgjorte Christi-Billeder, ville tildække Alt med hans Fortjeneste og trøste sig ved hans Død, men blive dog uforandrede i Hjertet. Han maa være deres Synde-Dække og Skalke-Skjul; de ville tildække deres Syndepoler med hans hellige Fortjenestes Purpur-Kaabe. O vee! o vee! Gud vil engang betale dem derfor med Helvedes Ild. Andre gjøre Kalk og Stene til deres Afgud, nemlig Kirke, Prædikestoel, Alter, Skriftestoel, forlade sig paa deres udvortes Gudsdyrkelse, og tilbede saaledes deres egne Hænders Gjerning. Saadanne maalede Christne har Djævelen ogsaa i sit Rige, som han giver udvortes Ære.[4]) Farve. Ak! hvad skjotter den store Gud om dine Gjerninger, naar Hjertet [illegible] hos? De ere som de livløse Kinder, der hverken ere hvide eller røde. Kinderne ere runde og betyde, at Christendommen bør være fuldkommen; thi den maa ikke alene begynde, men den bør voxe og tiltage Dag fra Dag. Den Helligaand er ikke en stille, men en drivende Ting; saaledes maae heller ikke een, men alle Christendommens Dyder være samlede, ligesom de røde Bær hænge ved Siden af hverandre i Granat-Æblet. Kjærlighed er Fuldkommenhedens Baand, en Sum af alle Dyder. Ligesom Arve-Synden er en Sæd i dig til alle Synder, saa maa Christus være en Sæd i dig til alle Dyder. Troen og Christus lade sig ikke skifte og dele. Tænker du at skille den ydmyge Jesum fra den Sagtmodige? Kan du paa een Gang bære Christo og Belial Frugter? Siig ikke: jeg kan ikke være saa fuldkommen, jeg er jo et Menneske. Gud vil ikke have dig i Himmelen som et Menneske, men som en Christen; du bespotter Guds Aand, der kan udrette Alt; Paulus siger: „Jeg formaaer Alt i Christo, som gjør mig stærk".[3]) Begynd kun alle Ting forfra, ligesom du nu først var bleven en Christen. Kinderne maae være smukke og runde, og have hverken Begyndelse eller Ende; bliv kun altid ved i Forsættet, og paakald Gud om den Helligaands Bistand, saa skal Alt vel lykkes; han vil pryde dine Kinder med Spænder, og hænge den ene Dyd ved Siden af den anden.

„Din Næse er som Libanons Taarn, der speider mod Damask".[4])

Den troende Sjæl har den Gave at prøve Aanderne, om de ere af Gud, og at skille det Onde fra det Gode. Dens Dom er et skjønt befæstet Taarn, fordi den kommer enten af en særegen guddommelig Oplysning, eller den fældes

---

[1]) 1 Cor. 15, 10. [2]) Daniel 9, 7. [3]) Phil. 4, 13. [4]) Høis. 7, 4.

efter Guds rene og aabenbarede Ord. Den er et Taarn paa Libanon, fordi den meddeler mangenen bedrøvet Sjæl en vedergvægende Livs-Lugt. Hvor trøsteligt klinger det ikke, naar en sand Christen i Haab og Kjærlighed dømmer om en Anden og siger: Min Broder, min Søster, du er et Guds Barn og Arving til det evige Liv. Dette kan vedergvæge et bekymret Hjerte langt mere, end Bjerget Libanon med dets søde Krydder-Lugt. Den troende Sjæl lugter den søde Rog af den Herres Jesu Christi blodige Offer, og derved vedergvæges den herlig i Aanden. Den er det Taarn, der seer imod Damaskus. Ak! hvorledes ere dog alle Ting saa herlige paa Christi Brud.

„Dine Tænder ere som en Hjord klippede Faar, der stige op af Bade-Stedet, som alle føde Tvillinger, og der er ingen ufrugtbar blandt dem".[1])

Tænderne ere de hellige Betragtninger, ved hvilke den troende Sjæl tygger Guds Ord, Gjerninger og Velgjerninger, ligesom Tænderne tygge Spisen, og da give Betragtningerne en Livs-Smag i Sjælen. Ligesom Tænderne voxe frem af Sæden, og have deres Vext af Melken og andre Spiser, saaledes maa det guddommelige Ords levende Sæd ret gribes af Hjertet, og hans Godheds Melk blive rettelig smagt, dersom saadanne himmelske Betragtninger skulle fødes deri. At et verdsligsindet Menneske ikke kommer til hellige og guddommelige Betragtninger, kommer deraf, at det uden Lyst og Andagt hører Guds Ord, og hvad det saaledes hører, smager ikke Sjælen; thi Verdens Mask forhindrer den rette Smag af det himmelske Manna. Tænderne komme ikke frem uden Smerte; ligeledes gaaer saadanne salige Betragtninger heller ikke af uden Smerte for de unge og svage Christne; thi de ere endnu ikke ganske døde fra Verden, men de føle og fornemme de syndige Bevægelser, og de ere ikke heller frie for de udvortes Tilskyndelser, og derhos hænge de endnu mere ved Verden med deres Tanker, end de Stærke. Ak! hvor mangen Sjæl maae ikke ængstes meget, førend den kan faae en hellig Tanke, meget mere, førend den kan faae hellige Betragtninger! Angest og Gjenvordighed tjener de Voxne til denne Gjerning; thi Gud giver os ikke det Søde at smage, førend vi have faaet noget af det Sure. Det Sure maae gjøre det Søde behageligt for os.

Tænderne have faste Rødder i Hovedet, og derved drage de ogsaa igjennem Aarerne al den Kraft, de have. Naar vi formedelst Kjærlighed have fæstet Rødder i Christo, da faae vi Saft og Kraft i os af Christo, ligesom de smaae Træer af Jorden formedelst deres Rod. Ak! Jesu Kjærlighed overgaaer al Videnskab! hvo der kun har den i Hjertet, den faaer saa sød en Leve-Saft i Hjertet, at han ikke begriber selv, hvad der vederfares ham; thi da bliver han saa varm, at hans Hjerte ligesom smelter. Jesu! Jesu! lad mange fromme Sjæle fornemme det! Med Tænderne bide vi, de tjene ogsaa til Latter og danne Talen; det føle vi i Betragtningerne, som ofte gjøre et skarpt Bid i Hjertet, de foraarsage ofte en dyb Bedrøvelse, som, naar vi betragte Synden og dens store Elendighed; dette Livs Moisommelighed, Verdens Forfængelighed, de Ugudeliges Vederstyggelighed, de Fordømtes Kval og Pine. Ofte efterlade Betragtningerne i Hjertet en stor Forlængsel, især naar Døden og den tilkommende himmelske Glæde fremstiller sig for Sjælen. Ofte gjøre de os glade, saaat vor Mund bliver fuld af Glæde, og vor

[1]) Høis. 4, 2.

Tunge fuld af Lov og Priis, i Særdeleshed naar der i Betragtningen opgaaer et saadant Lys i Hjertet, at vi smage hvor sød Herren er; og efterat den Helligaand ved Betragtningen har rørt Hjertet taler ogsaa Munden. Af Længselen voxer Bønnen; af Bedrøvelse Klage og Synds-Erkjendelse; af Glæde Lovsang; da bliver vor Mund en velklingende Strengeleg, ja en Davids Harpe. Efter Tændernes Beskaffenhed maa vi prøve, enten vor Betragtning er gudelig, eller ikke. Tænderne staae i deres Orden lige, hvide og rene, ere skarpe, skjulte med Læberne, ved Aarerne fiint tilsammenføiede, og have faste, dybe Rødder; de gudelige Betragtninger have deres Orden og Grader, ligesom en velskabt Hjord, der ere klippede; de gaae ikke uordentlig frem, men ordentlig og net, have deres visse Krybber og Pladse: For Exempel, naar vi ville betragte vore Synder, da er det ikke gjort i et Øieblik, men først maae Lovens Kraft overveies, dernæst ret forstaaes, og derpaa ret føles. De gudelige Betragtninger ere eenfoldige og oprigtige, de mene kun Gud, og intet uden ham alene. Mange læse Ordet, og betragte det gjerne, fordi de finde mange kostelige Ting deri, samle stor Videnskab deraf, og fordi dette eller hiint er skrevet; men dette er ikke den rette Maade at læse Guds Ord paa; nei, vi skulle betragte Ordet, der alene er Guds Ord, og i hvilket mange dyrebare Skatte ere at finde. De gudelige Betragtninger ere hvide og rene, omgaaes ikke med kjødelige eller verdslige Ting, hvorved de kunde besmittes, er der undertiden nogen Synde-Smitte ved, da aftøes samme strax, naar vi grøde derover, og i en levende Tro besprænge os med Jesu Blod. I denne Taare- og Blod-Sæd udsende de deres Faar, for at blive aftøede. De gudelige Betragtninger ere skarpe, trænge ind i Hjertet, efterlade sig Kraft og Braad, ligesom en Bie, der med den søde Honning tillige indtrykker den skarpe Braad. Mange Betragtninger ere blotte Tanker, der svæve paa Hjertets Overflade, ligesom Skummet paa Vandet, men de høre ikke herhid. De rette Betragtninger derimod, skjule sig saameget de kunne, ville ikke kjendes og roses af hver Mand, hvilket ogsaa er det sikkreste, naar Ingen kjender dem uden Gud, der seer i Londom; thi det er ikke de rette Betragtninger, som svæve hver Mand paa Tungen. De hænge smukt sammen med hverandre, ligesom Leddene i en Kjæde, den ene Betragtning ligesom raaber til den anden, og den ene flyder af den anden; derfor finde vi, at David i een og samme Psalme er snart glad, snart bedrøvet. Mange Tanker skilles fra hinanden, som Væverens Traad, men de ere ikke lærte i denne Skole. De gudelige Betragtninger ere bestandige, de ophøre ikke at brænde, allerhelst, naar man gyder Guds Godheds Olie dertil. Hos Verdens Børn gaae de gudelige Betragtninger hastig ud, ligesom man slukker et Lys, og det fordi de ikke have Olie i deres Lamper. Disse aandelige Tænder maa vi vel bevare for Orm; thi af Synde-Ormen blive de igjennemstukne, saaat ingen salig Tanke kan blive varig deri. Angestens og Korsets Orm gjør deres gudelige Betragtninger Pine, og kan ikke bringe dem frem, en anfægtet og sorrigfuld Sjel kan vanskelig opmuntres til denne hellige Gjerning, det gjør ondt og frygtsomt; ja Verdens-Ormene gjøre dine Betragtninger stinkende. Jeg agter alle Ting for Skarn, siger Paulus, og vi vide, at Skarn stinker. Verdens og Syndens Orm voxer i vort Hjertes Lyster, og der maa den ogsaa dødes. Ak! naar du fornemmer syndige og verdslige Lyster, da græd bitterlig; Regnen driver Ormene ud af Jorden; ligeledes drive Taarene Synde-Ormen af Hjertet. Angestens og Korsets Orm maae

du føle, saa længe Gud vil, han skal i rette Tid forandre din Sorg til Glæde. Imidlertid prøv dig, om du ikke finder disse hellige Betragtningers Frugt hos dig; Kjærlighed til Gud og Næsten maae give det tilkjende; kjender du Gud, saa elsker du og Gud, og i Gud din Næste.

„Dine Læber ere som en Skarlagens-Snor".[1] „Dine Læber dryppe Honning-Saft".[2]

Overlæben betegner Kjærlighed til Gud, som stiger op i det Høie, den forener sig med Gud og, kommer af den Kjærlighed, Gud har til os; ligesom et lidet Barn drikker Kjærlighed med Melken udaf sin Moders Bryst. Denne Kjærlighed er følsom, ligesom Læberne ere et følsomt Lem; den fornemmer Gud i sin Sødhed, hvortil du ukjærlige Sjæl Intet kjender; den føler strax Guds tugtende Riis, og det smerter den; men den Ugudelige er som et dødt Liig, og føler ikke Pidsken. Den lader sig strax bøie, saaat man ei har nødig at gaae los paa den med Loven og Straf; ligesom Vox for Ild, saa smelter den for Guds Kjærlighed; dens egen Følelse driver og fører den til al overflødig god Gjerning. Den lader sin Honning dryppe og opstige til Gud, naar den paakalder Gud, og synger ham Lovsang; dette er Gud saa yndigt og behageligt, som en dryppende Honning. Den suger af Christi Læber ikke alene hans Velgjerningers søde Rosen-Sukker, men endog hans hellige Korses bittre Myrrha-Draaber, og tager til Takke med ham i Vee og Vel, i Sorg og Glæde. „Hans Læber ere som Lilier, der dryppe med flydende Myrrha".[3] Den rene Kjærlighed bekommer Kys af Gud, og den kysser ham igjen. Her er Kjærlighed og Gjenkjærlighed, Kys og Gjenkys, begge Dele ønsker Bruden, saavel: „Han kysse mig med sin Munds Kys",[4] som og: „Traf jeg dig paa Gaden, jeg skulde kysse dig, og de skulle ikke foragte mig".[5] Den er rosenrød i sin Kjærlighed og Blufærdighed, og siger med David: „Herre! jeg har dig hjertelig kjær".[6] „Hvem er jeg, Herre Gud! og hvad er mit Huus, at du har ført mig hidindtil"?[7] Den binder Gud og Sjælen saa fast tilsammen med hverandre, at der bliver een Aand deraf; „thi hvo som hænger ved Herren, er een Aand med ham".[8]

I Sjælens Sygdom og Anfægtning bliver Kjærligheden undertiden bleeg, og mister sin Brynde, ligesom en visnen Blomst taber sin Skikkelse; da maa man opvarmes ved Ilden, og ved Guds Kjærligheds Betragtning igjen antændes. Underlæben er Kjærlighed til Næsten; denne parrer sig med Overlæben deilig tilsammen, den bøier sig ned til sin Broder, og gjør ligesom Gud har gjort imod ham, og føler sin Broders Lidelse, som et Lem det andets, efter Pauli Regel: „Glæder eder med de Glade, og græder med de Grædende".[9]

Den lader sig lettelig bønfalde; thi hvad der er blødt, det lader sig lettelig bevæge; viger gjerne for sin Næste, og lader ham beholde Ret, efter Pauli Formaning: „Eders Sagtmodighed vorde vitterlig for alle Mennesker"![10] Den lader sin Honning dryppe ned paa Næsten i søde, venlige og trøstelige Ord. Den kysser ham med et helligt Kjærligheds-Kys, som Paulus formaner: „Hilser hverandre med et helligt Kys".[11] Den er rød, brændende og hjertelig, thi saa for-

---

[1]) Høis. 4, 3. [2]) Høis. 4, 11. [3]) Høis. 5, 13. [4]) Høis. 1, 1. [5]) Høis. 8, 1. [6]) Ps. 18, 2. [7]) 1 Kron. 17, 16. [8]) 1 Corr. 6, 17. [9]) Rom. 12, 15. [10]) Phil. 4, 5. [11]) Rom. 16, 16.

maner Apostelen: „Værer hinanden inderligen hengivne i broderlig Kjærlighed[1]) Den ligesom binder alle troende Sjæles Hjerter tilsammen, at de blive eet Hjerte og een Sjæl, hvoraf den første christne Kirke berømmes.[2]) Den binder ogsaa alle Dyder tilsammen; thi den er Fuldkommenhedens Baand; men vi maa vel see os for, at den ikke falmer i Korset; den rene broderlige Kjærlighed forandres ikke, hverken i Modgang eller Medgang.

„Honning og Mælk er under din Tunge".[3]) „Lad mig høre din Stemme, thi sød er din Stemme, og deilig din Skabning".[4])

Med Tungen smage og tale vi. Guds Godhed er Melk og Honning for Sjælen; for den skrøbelige en Melk, for den Voxne en Honning. Den andægtige Sjæl holder sig til Guds Ord, og suger Kjærlighed af Troste-Sprogene, ligesom Barnet Melken af Brystene. Guds Ord er den Himmel-Dug, hvoraf denne Honning kan og maa samles. Denne Guds Sødhed fornemmer Sjælen, naar den i en sand Hjertens Andagt taler med Gud, beder, bekjender, eller lover og takker. Dette ønsker den fromme Gud, saa gjerne vil han vedergvæge os. „Lad mig høre din Stemme, thi sød er din Stemme".

Ingen Melk, ingen Honning kan være saa sød for Munden, som Sjælens Stemme i Christi Øren. O! en velklingende Strengeleg; naar Sjælen taler med Christo, da drypper der Honning af dens Mund; derfor kan Sjælevennen heller ikke afholde sin Mund fra at kysse den. I dette Kys suger den ene den anden, Christus Sjælen, og Sjælen ham, Melk- og Honning-Draaber af hverandres Mund.

„Din Hals er som et Elfenbeens-Taarn".[5]) „Din Hals er som Davids Taarn, bygget til Rustkammer, tusinde Skjolde hænge derpaa, alle Heltenes Skjolde".[6]) „Din Hals er deilig under Perlebaand".[7]) „Du har fortryllet mit Hjerte med een af Kjæderne om din Hals.[8])

Ved de troende Sjæles Hals maa vi forstaae den hellige Skrift, hvorved de blive forenede med Christo, ligesom Hovedet med Legemet; og derved have de Kraft og Bevægelse af Christo, ligesom Legemet af Hovedet. Dette Ord holder og bærer Sjælen, ligesom Halsen Hovedet. Saalænge vor Sjæl holder sig til Guds Ord, staaer den fast og ubevægelig, som et Huus, der er bygget paa en Klippe, som et stærkt befæstet Taarn. Dette Ord ophøier Sjælen, og gjør den himmelsk; thi Hjertet maa aldeles blive, som Ordet lyder. Nu siger Christus ikke: mine Ord ere Kjød eller Verden — men Aand. Dette Ord renser Sjælen, saa at den bliver snehvid, som Elfenbeen. Saalænge Adam beholdt Guds Ord i sit Hjerte, var han reen; men saa snart han lyttede til Satans Ord, blev han besmittet. Som Ordet er, saa er Troen, og saa er dit Hjerte. Dette Ord beskjærmer Sjælen, som et Brystværn; Gud har lovet i sit Ord, at han vil være alle Troendes Borg og Skjold; fatter du dette Ord, saa fatter du Guds Børn og Beskjærmelse; saa mægtig er din Tro. Dette Ord udruster vore Sjæle til Strid, deels med Forsvarsvaaben, saasom med Troens Skjold, der udslukker alle den Ondes glovende Pile;[9]) thi dette virker Troen i os, og Troen er ikke andet, end Ordets Kraft, og et Lys, antændt af Ordet; deels med Angrebsvaaben, hvormed vi kunne saare Fienden. Disse Vaaben ere de Stærkes Vaaben, hvorom Paulus skriver i Brevet til Ephe-

---

[1]) Rom. 12, 10. [2]) Ap. Gjern. 1. [3]) Høis. 4, 11. [4]) Høis. 2, 14. [5]) Høis. 7, 4. [6]) Høis. 4, 4. [7]) Høis. 1, 9. [8]) Høis. 4, 9. [9]) Eph. 6, 16.

ferne.[1]) Dette Ord bøier Sjælen villig under Christi Aag, efterat den Helligaand ved Ordet har oplyst, bevæget og helliget vort Hjerte. Dette Ord pryder vore Sjæle med Dyder, som Halsen med Guldkjæder, hvilke Dyder hænge sammen som Leddene i en Kjæde, om en saadan Halskjæde prædiker Paulus i Brevet til Romerne, hvor han siger: „Trængselen virker Taalmodighed, Taalmodighed et prøvet Sind, et prøvet Sind Haab",[2]) og, i sit 2det Brev, hvor han vil, at vi skulle anvende al Flid paa at bevise Dyd i vor Tro, og i Dyden Kundskab, men i Kundskaben Afholdenhed, i Afholdenheden Taalmodighed, i Taalmodigheden Gudfrygtighed, i Gudfrygtighed Broderkjærlighed, og i Broderkjærligheden Kjærlighed til Alle.[3]) Naar vi saaledes pryde vor Kundskab med vort Levnet, og stræbe at bringe Ordet til Liv, saa staaer vor Hals deilig i Kjæderne. Den smukkeste Halskjæde er Kjærlighed, den føder Christum i Hjertet. Du har fortryllet mit Hjerte med eet af dine Øine, og med een af dine Halskjæder. Tro og Kjærlighed ere tvende stærke Pile, der kunne røre, saare, bryde og røve Christi Hjerte. Ved Tro og Kjærlighed ere vi saa stærke, at vi kunne indtage hans ganske Hjerte, saaat han maa nedsænke sig med al sin Godhed i vort Hjerte.

O sødeste Herre Jesu! hold inde, mit svage Hjerte kan ikke fatte alle Ting. Dog kom, allerkjæreste Sjæleven! og udgyd ikkun dit ganske Hjerte i mit Hjerte, saaat jeg kan blive fuld og drukken af din Kjærlighed. O Skat over alle Skatte! eier jeg den uendelige Guds hele Hjerte, saa er hans Hjerte og mit Hjerte eet. Er dette ikke en Himmel i Hjertet?

„Dine to Bryster ere som tvende Kid, som Tvilling-Raaer, der græsse blandt Lilier".[4]) „Dine Bryster ere Druer".[5])

Ved Brysterne forstaae vi det, hvorved og hvori de troende Sjæle bevise fornemmelig Christo og hans Lemmer deres Kjærlighed, ligesom en Moder indgiver Barnet sin Kjærlighed med Melken af sine Bryster. Sjælens Kjærligheds Ord og Kjærligheds Gjerninger ere disse to Bryster. Naar Sjælen sukker, saa ligger Christus ved dens Hjerte, og suger ethvert Suk i sig, ligesom Barnet Melken; naar den skrifter, beder eller synger, suger Christus ethvert Ord af dens Mund, og det smager ham langt sødere, end den bedste Melk; naar den græder, suger han enhver Draabe af Dinene, som Vinen af Druerne. Ak! livsaligste Jesu, hvad bevæger dig, at du ligesom drikker vor Elendighed i dig? du græder efter vore Taarer, som et Barn efter sin Moders Bryster; du giver dig tilfreds, naar vi kun begynde at græde, ligesom et Barn falder i Søvn ved Moderens Bryst, naar det har pattet sig mæt. O! du vor Sjæls Elsker, hvor skal jeg finde Ord nok, til at prise dig med? Ligesom vore Kjærligheds Ord er Christo en reen sød Melk, saa ere vore Kjærligheds Gjerninger ham en glædelig Viin. Dine Bryster ere lig Viindruer. Vor Sjæle-Skat er bedrøvet, naar vi ere kolde, dovne og ledige. Med vore Kjærligheds Gjerninger maae vi haste med at glæde ham, som et mat og bedrøvet Hjerte kan vedergvæges ved Viin. Af de samme Bryster maa vi lade flyde Troste-Melk i venlige Ord, og styrkende Glædes-Viin i Barmhjertigheds Gjerninger til Christi Venner. Og hvorfor ikke? vi ere dog Tvillinger, Brødre og Søstre i Christo. Men disse Kjærligheds Ord og Gjerninger maae ikke alene være udvortes, men indvortes og hjertelige, ligesom Hjertet har sit naturlige Sæde

[1]) Eph. 6. [2]) Rom. 5, 4. 5. [3]) 2 Petr. 1, 5. 6. 7. [4]) Høis. 4, 5. [5]) Høis. 7, 7.

imellem Brysterne, men dog holder sig mere til det venstre, end til det høire Bryst, for derved at vise, at Kjærlighed imod Gud og Næsten skal vises saavel i Sorg som i Glæde. Ligesom en Rose midt iblandt Torne. Vil Kjærlighedan ikke flyde, da lad dig føde iblandt Lilierne; læs de ypperlige Kjærligheds Sprog, betragt og eftertænk dem ret noie, da skal der flyde saadan en overflodig Sødhed i dine Bryster, at du strax maa udbryde med fyrig Tunge og godgjørende Haand.

„Din Bug er som en Hvede-Hob i Lilie-Hegn".[1])

Naar Christus, det himmelske Hvede-Korn, formedelst Troen er undfanget i Sjælen, da ligger han ikke stille, men spirer op, og lader voxe en stor Hob Hvede-Korn; han bliver i den et Livsens Træ, hvoraf der voxer tolv Slags, det er, alle Slags Livsens Frugter. Den troende Sjæl er som en frugtsommelig Kvinde, der gaaer fuld af Aandens Frugter, indtil den faaer Leilighed at føre sit Barn til Lyset, og at øve det Gode; og den lader aldrig af, men undfanger og føder altid paa ny. Aandens Frugter ere Førstegrødens, de ædleste og bedste, ligesom Hveden er den ædleste Sæd. Det skjønneste Barn, som denne aandelige Moder avler og bringer for Lyset, er Christus Jesus, der formedelst Troen faaer Skikkelse i deres Hjerter; ja en Under-Skikkelse, en Barne-Skikkelse, en Konge-Skikkelse, som Esaias i det 9de Cap. beskriver den.[2]) Dernæst viser Aanden denne indvortes Skikkelse i de udvortes Gjerninger, hvori lyser idel Sagtmodighed, Ydmyghed, Taalmodighed og Kjærlighed, altsaa maa ikke alene Christus fødes for dig, men endogsaa i dig. Hvo som holder mit Ord, siger han, den er min Moder, thi han undfanges af Ordet formedelst Troen. Dog er Sjælen ikke alene en Moder, men og en Jomfrue, hvis Bug er omgiven med hvide lugtende Lilier; ja Christus lader sig ikke undfange i Aanden, uden alene af rene jomfruelige Hjerter; derfor siger og Paulus: „Jeg haver trolovet Eder med en Mand for at fremstille Christo en reen Jomfrue".[3])

Hvo der boler med Verden, han undfanger og føder og Verden i sine Lyster. Den høie og himmelske Fødsel gaaer heller ikke af uden Kors. Adam maae miste sin Skikkelse, dersom Christus skal vinde sin Skikkelse i os. Mark-Lilierne voxe midt iblandt Tornene.

„Din Navle er som et rundt Bæger, der aldrig fattes Krydder-Viin".[4])

Christus lader aldrig Sjælen mangle Trøst i Korset, han skjænker fuldt i for den, baade Melk og Viin, der maae alle Ting være fuldt op i Overflodighed; den haver Trosteren midt i Hjertet, ligesom Navlen er den midterste Deel paa Legemet. Hvorledes skulde Sjælen ikke faae en overflodig Leve-Kraft af ham, da den dog bliver ligesom baaren af ham i Livet. Ingen Sjæl kan et et eneste Øieblik udholde det i Korset, dersom Gud ikke trøstede den; Guds Trøst er Sjælens Opholdelse, ligesom Livets Frugt i Moders Liv faaer sin Næring ved Navlen af Moderens Blod. Den Gud elskende Sjæls ganske Liv er en stedsevarende Omvendelse, det er den nye Fødsels Kraft, der mangler Sjælen aldrig Vedergjældelse, den ligger altid ved Vandbrønden, og blander sin Drik med Graad; den holder sig til Jesu bloddryppende Saar og i Troen drikker hans Blods ædle Saft. Dens Kjærlighed er et rundt Bæger, hvoraf den, som ligger nærmest, drikker Trøst og Barmhjertighed; dens Taalmodighed er et rundt Bæger, der aldrig mangler den bedske Myrrha-Drik; den kan aldrig grøde eller sørge sig mæt; taber end Li-

[1]) Høis. 7, 2. [2]) Es. 9. [3]) 2.Corr. 11, 2. [4]) Høis. 9, 2.

delsen sig, saa taber dog ikke Villien sig til at lide ondt; er der intet udvortes, saa er der dog det indvortes Kors, ja det bittreste Kors, nemlig Kjødets og Lysternes Korsfæstelse.

„Dine Lænders Form ere som Kjæder, Kunstner-Hænders Værk".[1])

Den troende Sjæls Lænder ere just det, hvori dens aandelige Styrke bestaaer, som opholder og bærer den, ligesom Lænderne ere Legemets Kraft og Stotter. Troen og Bønnen smukt samlet med hverandre, ere som to Kjæder. I Troen og Bønnen ligger Sjælens største Kraft; thi de hænge begge ved Gud, ligesom Frugten ved Træet, og drage Guds Kraft til sig. Hvo som oprigtig forlader sig paa Gud, og med Iver og Andagt beder, den har Guds Hjerte i sin Haand, og er ved ham mægtig til alle Ting; desforuden, hvad jeg gjør formedelst Troen og Bønnen, det gjør ikke jeg, men Gud, og Guds Kraft er jo den høieste. Troen og Bønnen er Guds Magt i os, „Mesterens Haand," det er, Christi Aand og Finger, maae virke begge Dele. Derfor skal du ikke forsage, om din Tro ikke er saa stærk, og din Bøn ikke saa ivrig, som du gjerne vilde og ønskede; thi det staaer ikke i din Magt, Mesterens Haand maa gjøre det; virker han en liden Tro hos dig, saa er det dog en Tro, hans Haand kan ikke forkaste det, som den selv har gjort. Vær trøstig, og siig: Herrens Haand kan forandre alle Ting, og snart gjøre af en svag, en stærk Tro, af en kold, en varm og brændende Bøn. Den Haand, der virkede i Peder en svag Tro, holdt ogsaa Peder oppe, da han begyndte at synke paa Havet. Hvo som har brede, fede og stærke Lænder, han er skikket til Strid. I Tro og Bøn bestaaer den bedste Seier. Troens Skjold bevarer os for Satans Morder-Pile. Siger Djævelen: Gud er din Fiende, saa siger jeg: Djævel, jeg troer noget Andet; dersom jeg var af din Art, da vilde jeg troe det. Troen omgiver os med Christo, da træffer Fiendens Pile ikke os, men vort Skjold, som er Christus, og derpaa kan ingen Piil feste sig. Bønnen drager Guds Kraft i Hjertet, trods alle Fiender. De Gamle bandt op omkring deres Lænder, naar de skulle i Strid; deels for at de ikke skulle hindres af deres lange Kjortler, deels for at deres Kræfter desbedre kunde holdes tilsammen. Paulus viser os ogsaa et aandeligt Bælte idet han siger: „Omgjorder eders Lænder med Sandhed".[2])

Troen maa have en fast Grund i den sande Guds Kundskab og hans Hemmeligheder. Bønnen maa være sammenføiet med et sandt Alvor i Christi Tjeneste. Et oprigtigt Hjerte, i hvilket ingen Falskhed er, beder og strider med allerstørste Kraft; men en Hykler er frygtsom, uden Mod og Frimodighed. Oprigtighed befæster Hjertet rettelig, saa at det ikke vandrer hid og did.

„Hvor deilige træder du dine Sko".[3]) Gangen bemærker de troende Sjæles hellige og værdige Vandring. Naar Paulus skriver til de Ephesier: „Fødderne ombundne med Færdighed i Fredens Evangelium",[4]) saa forklarer han dette til de Philippenser: „Omgaaes værdigen efter Christi Evangelium".[5]) Og da er vor Gang deilig, naar vi redelig vandre paa den Vei, som Guds Ord befaler os: „Hvormed skal den Unge bevare sin Vei reen? naar han holder sig efter dit Ord".[6])

---

[1]) Høis. 7, 1. [2]) Eph. 6, 14. [3]) Høis. 7, 1. [4]) Eph. 6, 15. [5]) Phil. 1, 27. [6]) Ps. 119, 9.

Gangen pryder Mennesket, saaledes ogsaa en oprigtig Vandel af en sand Christen. Hvor deiligt anstaaer det os ikke, naar vi gaae Gud i Møde med grædende Øine, med bedende og syngende Mund? Hvor deiligt anstaaer det os ikke, naar vi gaae Næsten imøde med milde Gebærder, venlige Ord og udstrakte Hænder? Vore Sko ere Forsigtighed og Taalmodighed: Forsigtigheden bevarer vor Fod fra Besmittelse; thi vi skulle igjennem den onde Verden, men vi maae ikke besmittes af dens Ureenhed; vi omgaaes Syndere, og dog blive uden Synd. Forsigtigheden bevarer os, saa at vi ikke lettelig støde an, og falde. En forsigtig Skipper støder ikke lettelig an paa en Klippe, eller en Vandringsmand paa en Steen. Forsigtighed forer og holder os paa visse Gange, ligesom Skoen holder Foden indsluttet; en Uforsigtig derimod løber, hvorhen hans kjødelige Lyster drive ham. Taalmodigheden sætter trøstig og frimodig an midt imellem Fienderne, og vover sig igjennem Torne og Tidsler. O! en deilig Gang i deilige Sko! Det aandelige Menneskes Sko ere Grævlinge-Sko, som Propheten kalder dem,[1]) eller Sko, der ere prydede med Hyacinth. Hyacinthen har en himmelblaa Farve: Den Christnes Vandel er i Himmelen; han løber altid mere og mere ud fra Verden, og kommer Himmelen nærmere. Lader os ofte putte vore Fødder i hiin store Synderindes Vand-Kar, og rense vor Vandel fra alle vedhængende syndige Lyster.

„Lad mig see din Skikkelse, thi din Skikkelse er deilig".[2]) Troen er Sjælens Speil; i Troen kjender Sjælen Gud. „Herre! dine Øine see efter Troen".[3])

Gud anseer og dømmer alle Ting i Mennesket efter Troen; formedelst Troen blive vore Hjerter rensede, ligesom man holder Ansigtet smukt reent. Formedelst Troen boer Christus i vore Hjerter,[4]) da lyser hans Skikkelse og Billede i os, ligesom et Vox-Billede, ligesom en Skikkelse i Speilet. Det maa sandelig være en skjøn og liflig Skikkelse, naar Christus selv er i Sjælen. I Troen er det indvortes Menneskes Ansigt, Hørelse, Lugt og Smag, ligesom alle Sandser vise sig i Ansigtet. Dette Øie seer Christum: „Salige ere de Rene af Hjertet; thi de skulle see Gud".[5]) Dette Øre hører Guds indvortes skjulte Kraft-Prædiken: „Lad mig høre Fryd og Glæde".[6]) Denne Næse tager imod den vedergvægende Livsens Lugt fra Gud: „Evangelium er en Livsens Lugt til Liv for dem, som blive salige".[7]) Denne Tunge smager Guds Sødhed i hans Ord, og den tilkommende Verdens Kræfter: „Smager og seer, at Herren er god".[8])

I Troen bestaaer Sjælens største Skjønhed, ligesom i Ansigtet hos Mennesket. Naar Ansigtet falmer, og Huden bliver skrumpen, da finder Mennesket ikke Nogens Behag. Uden Troen kan Ingen behage Gud. Alle dine Gjerninger, al din Gudsdyrkelse, hvor herlig den endog udvortes synes at være, ere kun et Aadsel, dersom Troen ikke er derhos. Gjerningerne ere intet andet end et Speil, hvori din Tro kan kjendes og sees: „Lad mig see din Skikkelse".

Naar Troen boier Hjertet til Gud i Andagt, himmelske Betragtninger, hellige Sukke og Taarer, naar alle Ting som ere i Mennesket, alle hans Bevægelser og Kræfter, hans Længsel, Haab, Kjærlighed, Bedrovelse, Glæde, Tillid og Frygt, vende sig til Gud, da bliver Hjertet ret udøst, og dets indvortes Skikkelse aabenbar for Gud. Naar jeg rettelig beder, saa viser jeg Gud min Tro, derfor har

---

[1]) Ezech. 16, 10. [2]) Høis. 2, 41. [3]) Jer. 5, 3 [4]) Eph. 3, 17. [5]) Matth. 5, 8. [6]) Ps. 51, 10. [7]) 2 Corr. 2, 16. [8]) Ps. 34, 9.

Christus sat det Ord „Fader" foran; thi Gud vil ikke høre vore Ord, forend han har seet vore Hjerters Skikkelse. I min Omvendelse viser jeg Gud mit Hjertes Skikkelse, hvorledes det sørger og ængster sig i Troen, hvorledes det af Guds faderlige Barmhjertighed haaber og venter Syndernes naadige Forladelse i Christo, hvorledes det ved Troen er forandret, inderlig hader det Onde, og derimod elsker det Gode. Ak! store Gud, hvorledes kan jeg vise dig min Skikkelse? Djævelen har forført Adam: Nu finder du en fremmed Skikkelse i mig, Satans Skikkelse, Adams Billede. Vil du see min Skikkelse, da maa din Aand virke og skabe en ny Skikkelse i mig.

Ak! jeg maatte vel skamme mig ved at vise den allerhelligste Gud mit vanhellige, urene og syndige Hjerte! men han lokker og beder mig: „Lad mig see din Skikkelse!" og paadet han desheftigere kan trænge ind hos mig, saa føier han dette til: "thi din Skikkelse er deilig".

Ja, Fader! men hvad Lifligt der er deri, det er ikke mit, men dit, og dit Barns Skikkelse. Dog, hvorfor skammer jeg mig ved at sige det? Det er altsammen ved Troen min Eiendom.

Gud være lovet! Er mit Hjerte fuldt af Synder, hvorfor skammer jeg mig da ved at vise Lægen mine Saar? „See, i Misgjerning er jeg født, i Synd undfangede min Moder mig".[1] Er mit Hjerte fuldt af hemmelige Begjærligheder, hvorfor skammer jeg mig ved at aabenbare samme for Gud? Han lokker jo: „Lad mig see din Skikkelse!" Ja, Fader! „al min Begjæring ligger for dig, og mit Suk er ikke skjult for dig".[2] Kommer Kors og Ulykke, saa maa det elendige Verdens Menneske vende Gud Ryggen, og flye for hans Riis; men den Troende gaaer ham med Glæde i Møde, og viser ham sit Hjertes Skikkelse, hvorledes han troer og forlader sig paa Guds faderlige Godhed.

Kalder Gud til Omvendelse, til Lydighed, til Kors, saa kan den forstokkede Hob længe nok vende ham Ryggen: jeg vil møde hans kaldende Godhed med min Tro, vise ham mit ham overgivne Hjerte, og sige med Paulus: „Herre! hvad vil du, at jeg skal gjøre"?[3] og af Davids Psalme: „See jeg kommer; til at gjøre din Villie, min Gud, har jeg Lyst".[4]

Jo mere jeg vender mit Ansigt til Gud, jo deiligere maa det blive. Bliver et Billede, naar jeg vender det imod Solen, ved dens Straaler glindsende, hvorledes skulde da ikke Herrens uendelige Herlighed kunne forandre og forklare mig? Min Sjæl er som et Speil; vender jeg den til Gud, da bliver den Gud liig. Moder Gud mig i min Broder, og siger: „Lad mig see din Skikkelse"; „viis mig din Tro af dine Gjerninger"; trøst mig, thi jeg er bedrøvet; giv mig Mad, thi jeg er hungrig; giv mig drikke, thi jeg er torstig; laan mig Huus, thi jeg er fremmed; klæd mig, thi jeg er nøgen; skaf mig en Læge, og besøg mig, thi jeg er syg; da vil jeg vise ham et villigt Hjerte med en venlig Tunge; og har jeg det, da skal Gjerningen tale; ja om det end var indelukt inden tusinde Laase, vilde jeg dog vise min Gud det; har jeg kun lidet, saa kan han og ved to Skjærve kjende mit Hjerte; er min Formue ringe, saa er dog Villien riig; Gud seer kun paa Hjertet, og naar det er redeligt, saa skader det ikke, om Gjerningen ikke kan følge. En hjertelig Medlidenhed er og en Almisse. Nu, hellige

---

[1]) Ps. 51, 7. [2]) Ps. 38, 10. [3]) Apost. Gjern. 9, 6. [4]) Ps. 40, 9.

Fader! jeg kan ikke vise dig min Skikkelse saa deilig og fuldkommen, som jeg gjerne vilde, Syndedækket hænger mig endnu for Øinene. Jeg seer dig endnu alene i et Speil i Ordet, hvorledes kan jeg da fuldkommen faae dit Ansigt i mig? Vær derfor selv den, der afbilder dig i mit Hjerte; viis mig ofte dit Underspeil, og viis mig din Skikkelse med saadan Kraft, at jeg kan forklares i det samme Billede fra een Glands til en anden. Paa hiin Dag, naar jeg skal see dig Ansigt til Ansigt, da skal dit Navn staae fuldkomment paa min Pande.[1])

Hvor herlig og ypperlig denne Skjønhed end er, saa er den dog i dette Liv dunkel og uanselig. Den er skjult under mange Skrøbeligheder og Feil. Vi ere ikke ganske frie for Synden; og det Gode, som vi gjøre, er kun Stykkeværk. Den er skjult under tunge Kors og Gjenvordigheder, og bliver som et skjønt Blomster, traadt paa af Mange. Derfor kalder og David de Fromme Guds Skjulte.[2]) Er end Christi Brud saa deilig, som Salomons Teppe, saa er hun ogsaa tillige saa sort, som Kedars Hytter; Korsets Sol forbrænder den ofte, og gjør den sort; den er ofte skjult under mange hemmelige Anfægtninger, ligesom en liden Gnist under Asken. Hvor mangen anfægtet Sjæl er der ikke, som finder hverken Tro, Andagt eller Kjærlighed? deraf bliver lutter Angest, Graad og Længsel. Den skjuler sig selv under Ydmygheds Kjortel, og vil ikke være bekjendt eller berømt af Verden. Det er Guds Gavers Art og Beskaffenhed, at Guds Børn gjerne vil boe i det Skjulte. Men paa hiin Dag, naar Gud vil føre til Lyset det, som er skjult i Mørket, og aabenbare Hjerternes Raad, saa vil han ogsaa oplukke Kisten, og tage Perlen frem og vise den for al Verden og sige: „Jeg var hungrig, og I gave mig at æde; jeg var tørstig, og I gave mig at drikke; jeg var fremmed, og I toge mig til Eder".[3])

Vidtloftigere at beskrive den troende Sjæls Herlighed, ville vi forbigaae, men derimod betragte Sjælens Liflighed; thi begge Dele foier Skriften tilsammen. „Hvor deilig, hvor liflig er du, o Kjærlighed i Lyst!"[4]) Gud gjør selv Sjælen deilig, og derefter har han Lyst og Behag i saadan Deilighed. Davids Brude-Sang foier og begge Dele tilsammen. „Konge-Døttre ere blandt dine Udvalgte".[5]) „Saa skal Kongen faae Lyst til din Deilighed."[6]) Skjønheden er ogsaa en naturlig Tilstyndelse til Kjærlighed; og hvorledes kan det andet være? Det nye Menneske er en Guds Skabning, derfor beder David i den 51de Psalme: „Gudskab i mig et reent Hjerte, og fornye en stadig Aand i mit Inderste".[7])

Hvad en Mester har gjort med sine Hænder, det behager ham. Det nye Menneske er som Paulus siger, Christi Skikkelse. „Indtil Christus faaer sin Dannelse i Eder."[8]) Nu er Christus Grunden til al Guds Velbehag. „Denne er min elskelige Søn, i hvilken jeg haver Behagelighed,"[9]) raaber Faderen selv fra Himmelen. Det nye Menneske er Guds Billede, som Paulus skriver om det: „det er skabt efter Gud i Sandhedens, Retfærdighed og Hellighed".[10])

Liigheden er en Moder til Kjærlighed, Kjærligheden til Velbehag. Joseph behagede sin Fader i den brogede Kjortel, som han selv havde givet ham; Gud klæder os med Christo; thi saa mange, som ere døbte paa Christo, de have ifort sig Christum; naar vi da ere iførte denne Prydelse, saa forlyster Gud sig i os; hans eget Barn, hans egen Prydelse kan jo ikke andet end behage ham. Hos

---

[1]) Aab. 22, 4. [2]) Ps. 31, 21. [3]) Matth. 25, 35. [4]) Høis. 7, 6. [5]) Ps. 45, 10. [6]) Ps. 45, 12. [7]) Ps. 51, 12. [8]) Gal. 4, 19. [9]) Matth. 3, 17. [10]) Eph. 4, 24.

Propheten Esaias finde vi disse trøstelige Ord: „Ikke længere skal du kaldes: den Forskudte; og dit Land ikke længere: det Øde. Nei, du skal hedde: den af mig Elskte; og dit Land: Ægtehustruen; thi Herren vil elske dig, og dit Land skal forenes med sin Ægtefælle. Thi som Ynglingen ægter en Mø, saa vil din Opbygger ægte dig; og, som Brudgommen glæder sig ved sin Brud, saa skal din Gud glæde sig ved dig".[1]) Jeg tør sige, at jeg ei i den ganske hellige Skrift har læst deiligere Ord om Gud, end disse, i hvilke han forestilles os, som en kjærlig Ven og Brudgom, der ikke veed at holde sin Kjærlighed, men udøser sin Brud den hobeviis i Skjødet, kysser og kjærtegner hende, ja veed neppe, for indvortes Lyst og Kjærlighed, hvorledes han skal tee sig. Forestil dig en saadan Ven og Brudgom, saa finder du et Billede, hvorledes Gud tilbyder sig selv en troende Sjæl, hvilket dog kun er et Skygge-Billede, altfor ringe til fuldkommen at kunne afmale Guds Kjærlighed. Ak! hvor kjærlig omdøber han sit Barn, saaat den Forladte faaer en Ægtehustru, og Ørkenen bliver til en Lysthave.

Hvor deilig vor Sjæl er for Gud, viser Høisangen os ved Navne og Lignelser. Herren kalder den sin Veninde, sin Deiligste, sin Due, sin Brud, en Kjærlighed i Lyst.

En Ven elsker den anden, en Ven har Lyst til den anden. Hvad for en Kjærlighed var der ikke imellem Jonathan og David? Ak! den store Gud løber efter Sjælen, og søger Venskab hos den; det er jo sødt og trøsteligt. I Christo ere vi Guds Venner, naar vi ere ligesindede med ham; thi Venskabet bestaaer i Liighed. O store Glæde! jeg kan omgaaes med min Jesus, som en Mand med sin Ven, jeg er hans, og ved ham mægtig til alle Ting. Hvor suurt, hvor suurt har det ikke været for Guds fromme Hjerte, at min Sjæl kunde blive hans Veninde. Han har taget mit Kjød paa sig, for at han kunde nær beslægte sig med mig; vi ere Blods-Forvandte. O Trøst! o Glæde! har jeg ingen Venner paa Jorden, saa har jeg en Ven i Himmelen. Der er ingen bedre Troskab hos Nogen end hos dig, Herre Jesu Christ. Jeg veed, hvor hjertelig min Jesus er sindet imod mig; han har aabenbaret mig sit Hjerte i Ordet. Ak! hvor glædelig vil jeg omfavne min Jesum, og kysse ham, jeg tør vel vove det, thi jeg er hans Veninde.

Far hen med dit Venskab, du onde Verden, naar jeg kun har dig, Herre Jesu, du bliver tro og bestandig. Jeg er ikke alene din Veninde, men og din Skjønne, ja din Skjønne og Deilige; thi du har gjort mig deilig, og du lader endnu ikke af, at pryde og pynte mig, din Deilige; thi Verden vil ikke kjende mig, jeg søger ei heller at behage Verden; din Skjønhed! dig bevæger min Skjønhed til Kjærlighed. Hvorledes udtommer du dit kjærlige Hjerte, naar du selv bekjender: „Du har fortryllet mit Hjerte, min Søster, o Brud!"[2])

Ja du maae falde mig til Fode, og bede: Vend dine Øine fra mig, thi de forvirre mig. Lad rose sig hvo der vil over at han nyder Verdens Behag. O Forfængelighed! Hvad jager du blinde Menneske efter, andet end en Skygge? Det er min Glæde, at jeg behager Gud; derfor vilde jeg ikke tage al Verdens Guld og Sølv. Men hvad, Veninde? hvad Deilige? Jeg er min Jesu deilige Due. Behage Duerne Verdens Børn for deres glindsende Fjædres Skyld, der

---

[1]) Es. 62, 4. 5. [2]) Høis. 4, 9.

glindse som Solv og Guld, saa behager jeg min Ven bedre; thi alt Sølv og Guld har kun kostet ham eet Ord, men jeg har kostet ham hans Blod.

Ak! hvad har den troe Elsker ikke anvendt paa min Sjæl. Nu da jeg er hans Due, vil jeg fly Verdens og Syndens Stank, saa meget jeg kan; jeg vil være frugtbar med „Aandens Frugter i Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Mildhed, Godhed, Tro, Sagtmodighed, Afholdenhed".[1]) Jeg vil ikke søge min Ro i Verden, (hvori Alting er bevægeligt og ustadigt som Vand), men hans Kjærlighed skal være min Ro og Hvile-Ark, han den himmelske Noa, skal udrække sin Haand, og gjerne tage mig ind. Jeg vil svinge mig med begge mine Vinger, Tillid og Andagt, op i det Høie til ham. Ak! hvor velkommen vil jeg ikke blive min Ven. Træffer Nød og Fare mig, kurrer jeg for hans Øren som en Due, og siger: Efterstræber den Helvedes Jæger mig, overfalder Uveir og Storm mig i hobeviis, da vil jeg skjule mig i hans bloddryppende Saar, som en Due i Klippens Huler.

Som liden Fugl
Flux søger Skjul
I hule Træer og Spræcker,
Naar Hagl og Vind
Og Lynets Skin
Dyr, Mennesker forskrækker.
Saa, Jesu kjær,
Min Tilflugt er
De Saar du monne bære,
Mod Synd og Død
Og alskens Nød
Mit Skjul de skulle være.

Hans Saar skal være mit Spise-Kammer, der finder jeg Kjærligheds Korn Overflødighed. De skulle være min Badestue, deri vil jeg, som en Due, vaske og bade mig; thi „Jesu Christi Guds Søns Blod renser os fra al Synd".[2] Jeg vil kysses med min Jesus. „Gid jeg maatte finde dig, min Broder! paa Gaden, da skulde jeg kysse dig, og de skulle ikke foragte mig".[3]) Ak! hvor vi jeg, ved din Naade søge at efterligne Duens Egenskaber. Er Verden fuld a gjerrige Høge, fuld af rovgjerrige Ørne, fuld af ubarmhjertige Ravne, fuld a utaknemmelige Gjøge, fuld af høitflyvende Drager, da vil jeg være min Jesu et sagtmodig Due, uden Galde og Bitterhed. Ja en Ubetydelighed er det, at jeg ska være Christi Due — langt større er Kjærligheden, han kalder mig sin Brud.

Ak! mit Hjerte er for snevert; jeg kan ikke begribe, at min Ven glæder sig over mig, som en Brudgom glæder sig over sin Brud. Min Jesus har trolovet sig med mig i Evighed, til Trods for alle Djævle! Verden maa storme som den vil. „Jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv, ei heller Engle, ei heller Fyrstendømmer, ei heller Magter, ei heller det Nærværende, ei heller det Tilkommende, ei heller det Høie, ei heller det Dybe, ei heller nogen anden Skabning, skal kunne skille os fra Guds Kjærlighed i Christo Jesu vor Herre".[4])

„Han har trolovet sig med mig i Retfærdighed".[5]) Hvad agter jeg da Synden? min Brudgom er selv min Retfærdighed. „Hvo vil fordømme? Christus er

[1]) Gall. 5, 22. [2]) 1 Joh. 1, 7. [3]) Høis. 8, 1. [4]) Rom. 8, 38. 39. [5]) Hos. 2, 19.

den, som retfærdiggjør".[1]) Han har trolovet sig med mig i Dommen. I Fiender, gjører nu hvad I vil og kan, min Jesus vil engang domme det, og da vil jeg staae med Frimodighed imod dem, som have hadet mig. „Han har trolovet sig med mig i Naade og Barmhjertighed".[2]) Ak! ja det er idel Barmhjertighed, at den store Konge har udvalgt mig arme Bondepige til sin Brud, og lader daglig ny Naade tilflyde mig. „Han har trolovet sig mig i Troen".[3]) Haandrækningen er fast, Troskaben er besæglet med Blod; Hænder og Fødder ere naglede til Korset, og kunne ikke lobe fra mig. Ak! hvor vil jeg kysse dig, min bedste Sjæle-Skat, hvor vil jeg søge min eneste Glæde i dig, og ikke bole med nogen Anden. „Du er min, og jeg er din".[4]) Du gaaer mig endnu nærmere, og kalder mig din „Søster". Til den Ende har du antaget mit Kjød, at du vilde blive min Broder. Ak! du store Herre skammer dig ikke ved at kalde mig arme Orm din Søster; derfor har du givet mig Magt, ved Troen, at blive et Guds Barn, at jeg kunde blive din Søster, og du min Broder. Vi have begge een Fader i Himmelen, og een Moder paa Jorden; du er bleven deelagtig i mit Kjød og Blod, og jeg i din guddommelige Natur. Vi ville, kjære Broder, stedse følge hverandre Haand i Haand, og kysse hverandre tusinde Gange, ja atter tusinde Gange. Broder og Søster kan jo ingen fortænke deri. Anstiller du dig end undertiden haard imod mig, saa er dog dit Hjerte broderlig sindet imod mig, og du kan endelig ikke længere holde dig, men udbryder med Taarer, sigende: „Jeg er din Broder Jesus".

Hvad gjorde Joseph imod sine Brødre? Han havde Medlidenhed med dem. Ak! Jesu! dit Hjerte bløder, du maa forbarme dig over mig. Derfor er du forsøgt i alle Ting, at du kunde have Medlidenhed med min Skrøbelighed. Joseph betaler sine Brødre Godt for Ondt, det samme gjør du ved mig arme Synder; ja, din største Glæde og Fornøielse er, at være hos mig, og at gjøre vel imod mig; derfor kalder du mig „Kjærlighed og Lyst"; at elske mig, er din Lyst. O Jesu! hvor skal jeg finde Ord nok til at prise dig med? Hvad Høiere og Herligere kan vel siges om mig end at min Kjærlighed er din Vellyst? For de Stoltes Øine er jeg en foragtet Lampe, og vil gjerne være det, naar jeg kun kan behage dig. Hvad skader det, om Verden siger: den Mand er ei værd at elske, naar du kun siger, som hisset hos Propheten: „Du er dyrebar i mine Øine; jeg elsker dig".[5]) Jeg veed og vel, hvad Paulus skriver: „Dersom jeg endnu tækkedes Mennesker, da var jeg ikke Christi Tjener".[6]) Og Jacob siger: „Verdens Venskab er Guds Fiendskab".[7])

Derfor ønsker eller søger jeg ikke at behage Verden; ja jeg vil gjerne taale og bære Verdens Spot og Forhaanelse, naar jeg kun kan behage dig, naar jeg kun kan være og blive din Veninde, din Deilige, din Due, din Brud, din Søster, din Vellyst.

Den Lignelse, i hvilken Frelseren roser sin Kjæreste Liflighed, er heel yndig. Han ligner den ved en kraftig Krydder-Lugt: „Hvem er hun, som kommer op af Ørken som Rogstotter, omduftet af Myrrha og Virak, af allehaande Vellugt?"[8])

---

[1]) Rom. 8, 34. 33. [2]) Hoseas 2, 19. [3]) Hoseas 2, 20. [4]) Høis. 2, 16. [5]) Es. 43, 4. [6]) Gal. 1, 10. [7]) Jac. 4, 4. [8]) Høis. 3, 6.

„Dine Salvers Duft er bedre end al Balsam; dit Klædebons Duft er som L nons Lugt".[1] „Alruner dufte".[2]

Sjælens Bon er dens Rogoffer;[3] naar denne Bon kommer frem af Tr Frimodighed, saa har den sin Virak. Troen renser Hjertet, ligesom Virak rene. Som en ung Virakgreen lugter vel, saaledes ogsaa Bønnen, der kon af et nyt reent Hjerte. I Korset er Bønnen kraftigst. Da ere Myrrha og A samlede; da voxer og lugter Rosen under Tornene; da brænder Bønnen ret og sin Ild, ligesom Rogofferet blev antændt af de gloende Kul; da opstiger en n tig Røg i det Høie, mange Aandens Sukke trænge ind igjennem Skyerne, og Guds Hjerte, saaat det bliver bevæget til Medlidenhed, ligesom Rogen dr Taarene af Øinene. Ak! Korsets Ork lærer ret at bede; deri, raabte Elias, græd Hagar. Holder Bønnen ved og tøver Herren, saa følger ogsaa M haen med. Hvor tungt og besværligt er det ikke, at vaage og bede Time med Christo, om vi end kun een Dag skulle vente paa Guds Ti Søger Bønnen Eensomheden, da har den sin Ørken. I denne Ørken Gud den grædende Hagar, og lader sin Trøstekilde flyde; her hører Gud det kende Israel, og lader Manna regne ned. I Eensomheden har Bønnen sin Smag og Kjerne: Naar Tro, Kjærlighed, Haab, Andagt, Ydmyghed, og a Dyder, støde sammen i Bønnen, saa lugter det saa deiligt, som et Apothek af haande Kryderier. Ydmygheden støder og river dem, saaat det bliver til Pul den gjør Alt til Støv, som vi kunne see hos Abraham: „See Kjære, jeg begyndt at tale til Herren, dog jeg er Støv og Aske"![4]

Den himmelske Apotheker maa blande dette Pulver, ellers lugter og sm det ikke. Ak! dersom den Helligaand ikke beder i dig, saa er al Bøn forgjæ Som den Helligaands Salvelse lærer alle Ting, saa maa den og ret lære bede kraftig; da hedder det rettelig: Dine Salvers Duft er bedre end Bal Intet Kryderi lugter saa deiligt som Bønnen, der kommer af Aandens lyd tes Salvelse, det er, som Christus siger, i Aand og Sandhed. For alle roser Elskeren hendes Klæders Lugt. Troen, hvorved den Herre Christus ifø er Sjælens Klæder; naar Troen frimodig bekjender Christum og hans Ord, a ser Brødrene med al Oprigtighed til Guds Rige, og er godgjørende ved Kjæ heds Gjerninger, da er Troens Lugt en liflig Lugt, ligesom den af et vellugt Viintræ og andre Træer paa Bjerget Libanon. I det 4de og 5te Capitel menligner han Sjælen med en Lysthave: „en lukket Have er min Søster Brud, dine Skud er en Lysthave med Granat-Æbler, med kostelig Frugt, Kopher-Druer og Narder; Nardus og Safran, Kalmus og Kaneel, med alleh de Viraks-Træer, Myrrha og Aloe, og den ypperste Balsam. Vaagn op, o N denvind, og kom du Sondenvind, gjennemsnus min Have, at dens Balsam kan udst me, min Elsker vil komme i sin Have, og spise dens kostelige Frugt.[5] er kommen i min Have, min Søster og Brud, jeg har plukket min Myrrha min Balsam, jeg har spiist min Honning-Kage med min Honning, jeg har d ket min Viin tilligemed min Melk. Spiser, mine Venner, drikker og beruser E I Elskede.[6] Min Elsker er gaaet ned i sin Have til Balsam-Bedene, fø vogte i Haverne og plukke Lilier. I Nodde-Haven var jeg gaaet ned for at see

[1]) Høis. 4, 10. 11. [2]) Høis. 7, 13. [3]) Aab. 5, 8. [4]) 1 Mos. 18, 27. [5]) Høis. 4, 12. 13. 14. 16. [6]) Høis.

Dalens Grønne, for at see om Viinstokken tog Skud, om Granat-Æblerne blomstrede.[1])

Hvor yndig er ikke en skjøn Lysthave? saaledes er Sjælen for Gud; der lugter Alt saa vel; der grønnes og blomstres Alt. Den er hans Have; derfor bærer den ikke Frugt for sig selv, ikke for Verden, men for ham; og det er jo billigt, at han samler og faaer Frugten, der har anlagt Haven. Han lader ikke sin Have mangle Veir og Vind. Snart bedrøver han Sjælen med en kold Nordenvind, og lader allehaande Kors og Gjenvordigheder komme; snart vedervæger han den igjen med en varm Sondenvind, lader Solskin følge paa Regn, trøster den i Angesten. Ak! det gjør Sjælen saa godt, som naar en kjølig Vind blæser en træt Vandringsmand i Ansigtet. Da drypper Blomsterne, nemlig Hjertets Taarer, Suk, Bønner og alle Dyder, og give i denne Overflødighed og rige Dryppen en deilig Lugt fra sig. Hvo som ikke har erfaret det, veed ikke heller, hvor frugtbar Sjælen bliver, naar Gud sender den Angest, og trøster den i Angesten; da bliver Sjælen et „Figentræ," bærer overflødige Frugter; thi den er fuld af Melkesaft, fuld af reen himmelsk Kjærlighed, bærer søde og nærende Frugter, der baade ere til Glæde og Nytte. Hos Verdens Børn finder man kun Figenblade og søde Ord; men kommer Christus i sine Lemmer, og søger efter Frugter under Bladene, da finder han ingen; saadanne Træer ere forbandede. Hos Guds Børn findes Frugter og Blade, Ord og Gjerninger sammen. De ere det lave Granattræ, der bærer den blufærdige Ydmygheds purpurrøde Frugt, hvori alle Dyder ere samlede og skjulte, ligesom i Granatæblet mange Kjærner ere tilsammen indesluttede. De skjule deres Dyder, ligesom den Ugudelige sine Udyder; de undsee sig for deres gode Gjerninger, ligesom den Ugudelige for sine Laster; de blive et „Cedertræ," der altid ved Christi Kraft grønnes, og aldrig visner; falde de, da reise de sig strax igjen ved hans Naade. I Christendommen er intet Spring, men Trapper og Trin, ligesom Cedertræets Grene, der fra det Nederste til det Øverste, staae i en smuk Orden ligesom Trapper, saaat man derpaa kan komme til det Øverste. Deres Hjerter ere røde i Troen, farvede med Jesu Christi Blod, brændende i Kjærlighed imod Gud og Næsten, ligesom Cedertræet har en rød Kjærne. De tragte ikke efter det, som er i Verden, men efter det, som er her oven, hvor deres Ven Jesus sidder hos Guds høire Haand. I Himmelen er deres Skat, altsaa og deres Hjerte og Vandel. De staae fast grundet paa Christum, og lade sig ikke omkaste af Helvedes Porte; det maae storme som det vil, deres Huus staaer dog fast og ubevægeligt; de ere et „Palmetræ." „Din Længde er lig et Palmetræ." Jo mere Guds Børn trænges, jo mere drives deres Haab, Andagt og Kjærlighed til deres Gud i det Høie, og lader sig ikke undertrykke af nogen Korsets Byrde; de voxe stedse, og gaae frem fra een Dyd til en anden, indtil de faae deres fuldkomne Storrelse og Høide, saaat den ene Dyd rækker den anden Haanden. De ere oprigtige af Hjertet. de hverken sige eller gjøre noget, uden det, de mene i Hjertet; de søge ikke deres egen, men Guds Ære, og deres Næstes Gavn; de lade deres grønne og blomstrende Blade ikke falme, men blive bestandige indtil Enden; thi Bestandighed bærer Kronen med sig; den er den himmelske Faders eneste kjære Datter, der nyder Arven, den er alle Dyders Fuld-

[1]) Høis. 6, 2. 11.

kommenhed. „Ende paa en Sag," siger Salomon, „er bedre end dens Begyndelse".[1]) Der ligger mere Magt paa, hvordan en Christen ender, end hvordan han begynder. Paulus begyndte ilde, men endte vel; Judas begyndte vel, men endte ilde; Gud vil ingen Krebs have til Offer,[2]) derfor vogt dig, og gak ikke tilbage. De elskende Sjæle bære Palmegrene i Hænderne; thi de have overvundet Fienderne ved Lammets Blod, og ved deres Vidnesbyrds Ord, og de have ikke elsket deres Liv indtil Doden. De blive et „Myrrhatræ"; de ikke alene korsfæste deres Kjod indvortes, men de bære ogsaa gjerne det udvortes Kors efter deres kjære Frelser; det smager deres Kjod saa suurt, som den bitreste Myrrha. Ak! hvad er den Gudfrygtiges Liv paa Jorden andet, end en stedsevarende Lidelse? hvor ofte græde de ikke bitterlig over deres Synder? deres daglige Omvendelse er deres daglige Kors. De blive et „Cyprestræ", staae faste og ubevægelige, lugte sødt og lifligt og have mange Grene, hvoraf Gud og Menneskene kunne tage Frugter, saasom Tro, Andagt, Gudsfrygt, Kjærlighed, Glæde, Fredæ., de stikke med deresBlade: hvad de tale, det stikker, og efterlader Braad i Hjertet; thi det er talt af Gud. De blive et „Noddetræ"; smage det skjulte Manna, nemlig den Kraft og Sodhed, der ligger skjult i Guds Ord som en sød Kjærne i Noddeskallen. Det kjødelige Menneske lader sig noie med Skallene, og smager ikke Kjærnen, læser ikkun Bogstaven, men føler ikke Kraften. Guds Born derimod blive en „Viinstok", bære ædle Frugter, hvoraf Gud og Menneskene glæde sig, og holde sig med Tillid og Kjærlighed til Christum, det Livsens Træ, saaat ingen Storm kan kaste dem om; de holde sig ikke til det Jordiske, at deres Frugter ikke skal raadne; de lade gjerne deres adamitiske Lyster afskjære med Lovens og Korsets skarpe Lee, paa det de liflige Viinblomster desbedre kunne bryde frem; de ville gjerne være fremmede for Verden, have en ringe Anseelse, lade sig træde under Fodder af hver Mand, ligesom man om Vinteren gaaer over Viinrankerne. De blive en „Lilleblomst", lugte vel, blomstre deilig, voxe i det Høie ved den inderlige Længsel efter Himmelen, og bære Dydernes Krone paa Hovedet. De blive en „Nardusbusk", staae lavt i dyb Ydmyghed, holde sig skarpt og strængt ved den daglige Omvendelse, føle i Hjertet Kjærlighedens Ild til Gud og Næsten. Naar Kongen, den Herre Christus, vender sig med sin Naade til dem, da giver Nardusbusken sin Lugt tilkjende ved Sukken og Beden; denne Lugt er skarp, og trænger igjennem Skyerne, varmer det kolde Hjerte, gjør Andagten og Kjærligheden brændende, fortærer de syndige Lyster, og styrker det udmattede Sind. De blive en „Safran-Urt", ere blaafarvede, himmelskfindede, meddele sig Næsten med alt det de have og formaae; om Sommeren torres de, lade Bladene falde, have ingen Lyst til at tjene hverken Gud eller Menneskene, thi de ere ikke vante til at have gode Dage, ønske ikke heller at have dem. I Kors-Vinteren blomstre alle Ting paa dem, Tro, Kjærlighed, Haab, Bøn, Taalmodighed, og alle Dyder; deres Rødder have de dybt fæstet i den Herre Jesu, og suge af ham Kraft, Vedergvægelse, og hvad der tjener til deres Vext, og hvorledes kan jeg opregne alle Ting? Troende Guds Born lugte bedre end Kalmus, Virak og Aloe, med alle de bedste Specerier. O en liflig og frugtbar Lysthave! og hvad er det at undres over? Christus lader jo sin Vext flyde derind, sine søde, trøstefulde Forjættelser, hvoraf vi alle maae blive vellugtende

[1]) Præd. 7, 8. [2]) 3 Mosb. 11.

og frugtbare. Hvad gjør vel ikke et Barn, naar Faderen viser det Sukker? Han tillukker sin Have, beskytter og beskjærmer den, og lægger sine hellige Engle, som Vægtere om den, saa høit elsker han Sjælen; han bevarer den, som en dyrebar Skat, hvilken man gjemmer inden Laas og Lukke. Den Sjæl, som ret elsker Jesum, er ganske sikker og tryg, ingen Djævel er mægtig til at bryde den Laas, han hænger for sin Have. Han gaaer ofte ind i Hjertet; thi derinde vil han gjerne vederqvæge og fornøie sig; men han vil ogsaa gjerne føre andre Faar hen paa denne Græsgang. Ak! lader os modtage denne Gjæst og være glade, at den Herre Jesus endnu vil forlyste sig hos os, glæde sig i os; ja vi ville skrige efter ham med Bruden: „Kom min Ven i din Have, og spiis dens ædle Frugter". Eftersom de ere kostelige Frugter, saa maa de og vorde den ædle Herre til Deel; de ere jo hans Frugter, voxede i hans egen Have, derfor tilhøre de ham og med al Ret og Billighed. Han er jo vor Ven, hvem skulle vi da hellere unde dem? Bryd af, bryd af, min Ven! og lad dem smage dig vel. Nu, allerkjæreste Ven! vand din Have ofte og vel; dit Ord er en Brønd fuld af guddommelig Viisdom, der aldrig kan udtømmes; lad dets Lære-, Troste- og Livskilde altid flyde; lad denne Vandstrøm udgyde sig saa stærk, at den kan gribe vore Sjæle, og føre dem med sig i det Høie. Dine Sacramenter ere de Rør eller Aarer, der gaae ud fra denne Brønd; leed derved din Godhed naadig ind i vore Hjerter, og gjør dem frugtbare til alle gode Gjerninger. Din Helligaand er det levende Vands rette Strøm. Ak! lad ham vande vore tørre Hjerter; han kan skabe Taarer og virke Sukke, hvor ingen er; lad ham lædske og vederqæge vort matte Hjerte, det vil gjøre os saa godt, som naar en naadig Regn falder paa den tørre Jordbund, som naar en udmattet Vandringsmand i en stor Hede finder en kjølende Vandbrønd. Vi ere urene, toe os, o Helligaand! at vi blive sneehvide, ja du vil gjøre det, og give vort døde Hjerte Liv. Gud være lovet! vi have et Kildevæld, der ikke giver draabeviis, men i Overflodighed; den Helligaand uddeler sine Gaver til os ikke sparsomt og karrigt, men rigeligen, som Paulus lærer: „Gud udøser den Helligaand rigeligen over os".[1]) Naar denne Strøm udgyder sig over os, saa bære vi Frugter; men Aandens Frugt er Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Venlighed, Godhed, Tro, Sagtmodighed, Kydskhed.[2]) Denne Brønd bliver ikke tom; den giver overflodigen, og beholder dog Vand i Mængde. Dens Vand flyder fra Libanon, det er fra Christo, der var Gud og opoffrede sig selv til en sød Lugt.[3]) Havde han ikke gaaet til Faderen, saa havde Trosteren ikke heller kommet. Han er ikke alene selv saadan en Brønd, men han gjør og Sjælene dertil, hvilket Christus lover hos Johannes: „Hvo som troer paa mig, af hans Liv skal flyde levende Vandstrømme".[4])

Naar den Helligaand fylder Sjælen med Livsens Vand, saa udflyder igjen en Strøm med levende Vand af den. Kilden dertil er Christus og hans Aand, der formedelst Troen er draget ind i Hjertet. Ak! skammer eder, I verdslighindede Mennesker, der af denne Kilde kunde drikke den rene himmelske Vellyst, og smage dog neppe en Draabe deraf, begjære det ikke heller. I søge en anden Kilde, nemlig Verdens Kilde, der har idel dødelig Forgift; I, som skulle være en Kilde for Andre, og vande dem, blive selv uden Vædske. Af alt dette er det let at slutte den troendes Sjæls Liflighed og hvorledes den behager Christo.

Fryd dig, du troende Sjæl, at du er saa deilig prydet, og i denne din

[1]) Tit. 3, 6. [2]) Gal. 5, 22. [3]) Eph. 5, 2. [4]) Joh. 7, 38.

deilige Prydelse behager den store Himmel-Konge. I Adam er du bleven saa uren en Orm, at du med David maae sukke: „Herre! skjul dit Ansigt fra mine Synder",[1]) men i Christo er du bleven et deiligt Billede, saaat den gode Gud maae bede dig: „Vend dine Øine fra mig, thi de forvirre mig".[2])

Lad Verden pynte sig saa meget som den vil, den er Støv, og al dens Prydelse er Støv. Hvad Salomon siger, er aabenbart: „Ynde er bedragelig og Skjønhed forfængelig, men en Kvinde i Herrens Frugt skal prises".[3]) Legemlig Deilighed er som et Blomster, der staaer deilig om Morgenen, men om Aftenen er visseu. Kostelige Klæders Prydelse er Aske; og hvorfor skjuler du, som en stinkende Maddike-Sæk, dig dermed? Glæd dig, troende Sjæl, din Prydelse er Jesus selv, derfor roes dig, og siig med Propheten: „Jeg vil fryde mig i Herren, min Sjæl er glad i min Gud; thi han iører mig Frelsens Klædning, han indhyller mig i Retfærdigheds Kappe, som en Brudgom i sin festlige Dragt, som en Brud i al sin Prydelse".[4]) Elsker Verdens Børn Verden med dens Guld og Sølv, Silke og Prydelse, da behager du din Elsker i hans egen Prydelse. „Herren har Velbehagelighed til sit Folk"; det er bedre end al Verdens Skatte; thi al Verdens Skatte skulle ikke saa meget fornøie os, som Guds Velbehag, og skal hele Verden ikke bedrøve os, om vi end maatte hengive alt Gods og Liv, saameget som Tabet af Guds Naade og Velbehag. Hvad kunde vel siges herligere om en arm Orm og Synder, end at Gud har Behag i ham? Jeg vil ikke tage imod den ganske Verden; thi hvad kunde den hjælpe mig, jeg maae dog døe. Behager jeg ikke Verden, hvad skader det? Verden behager mig heller ikke, saa gaaer det lige op. Naar jeg behager Gud, saa behager Gud mig igjen fremfor alle Ting; i min Gud har jeg alle Ting: hans Kors behager mig, jeg vil gjerne bære det; hans Omgang behager mig, jeg vil vel skikke mig deri; hans Styrelse behager mig, jeg vil følge glad; ihvad jeg gjør eller lader, skal det som ikke behager Gud, heller ikke behage mig, jeg vil bitterlig begræde det. Ak! hvorfor er den onde Verden saa blind, at en Daler ofte behager den bedre, end Gud, med al sin Naade? Nu hvad undre vi os over, at Soen har sin Lyst til Solen, og ikke til Perlen? det er dens Natur. Men vee de ulykkalige Verdens Børn, de have deres Trøst borte!

Men, kjære Sjæl! vil du behage Gud, saa stræb af alle Kræfter, at du i Christo kan blive aandelig deilig. Siden din Deilighed maa komme fra Gud, saa hold dit Hjerte med fuldt Alvor til ham. Hvorledes kan Krukken blive fuld, naar man ikke vil holde den til Brønden eller Kilden? Troen renser ikke alene Hjertet, men den bøier det og til Gud, saaat det faaer hans Billede. Den hellige Længsel i Bønnen vender ogsaa Hjertet til Gud, og drager Gud ind i Hjertet; de ivrigste Bedere blive ogsaa paa det herligste oplyste. Hengivenhed overgiver Gud Hjertet, at han maae danne og pryde det efter sin Villie. Ak! kunde vi, som vi burde, unddrage os alt det Skabte, og kun give Gud Rum, da skulle vi blive saa deilige, at Gud og alle hellige Engle skulle have Behag i os. Hvad gjøre dog I verdsligsindede Mennesker? hvor hæslig tilrede I eders Sjæle, der paa det deiligste kunde blive prydede af Gud?

Har du faaet denne din Sjæls Deilighed, da behold, hvad du har. Hvad der kan besmitte dig, det hedder Synden og Verden. Synden har gjort af den

---

[1]) Ps. 51, 11. [2]) Høis. 6, 5. [3]) Ordſ. 31, 30. [4]) Es. 61, 10.

deiligste Engel den hæsligste Djævel, og af den deiligste Paradisets Have en ubehagelig Drken. Synden er et Affald fra Gud, som selv er det deiligste Væsen og Oprindelse til al Deilighed. Synden boier Hjertet til Djævelen, den hæsligste Orm, der fylder alle Ting med Gift og Ureenhed. Verden er idel Skarn og Støv; hvorledes kan den blive reen, der altid ligger i Støvet, og vælter sig i Skarnet? Sandelig, det er lutter Skarn, som I arme Mennesker har saa meget kjær. Finder du nu Synden og Verden i dit Hjerte, saa begynd at rense det; en Jomfrue, der vil være smuk, toer sig ofte og meget. Din Lud skal dine Taarer være; begræd alt det, som endnu er syndigt og verdsligt hos dig. Sæben er Jesu Christi Blod, det borttager al Ureenhed; forehold Gud det i Troen, saa finder du Forladelse for alt det, som trykker og ængster dig; brug hertil og Guds Ord, som dit Speil, besee dig i samme ofte, saavel efter dit indvortes Hjerte, som den udvortes Vandel. Finder du noget deri, som er smukt og godt for Gud og Mennesker, saa efterjag dette med Iver. Det nye Menneske er en ung Plante, der maae vandes og bearbeides, at den kan voxe. Aflæg da al Ureenhed, og for alle Ting speil dig ofte i Jesu Christi hellige Vandel, paa det du kan blive forklaret i hans Billede fra een Klarhed til en anden, og lad aldrig denne dyrebare Forjættelse komme af dit Hjerte. „De som ikke have besmittet deres Klæder, skulle vandre med mig i hvide Klæder; thi de ere værdige dertil".[1])

Her er vor Prydelse ikke uden Smitte, men hisset skal den være sneehvid, da det skal hedde, som det staaer: „Heel deilig er du min Veninde, og der er ingen Plet paa dig".[2]) Vi ere jo af os selv intet værd, men vor kjæreste Jesus vil af Naade værdige os saadan Herlighed! Ak Herre! hvor længe?

Det 15. Capitel.

Om Guds bønhørende Kjærlighed.

Efterdi Gud boer i de Troendes Hjerter, saa helliger han ikke alene samme til sit Tempel og Bede-Huus, men er ogsaa nær dem, som kalde paa ham; hvilket er ikke en ringe Kjærlighed.

Gud har Lyst til vor Bøn, som en Fader har Behag i sit Barns Lallen og Raaben; han veed vel forud, hvad vi behøve, dog vil han, at vi skulle bede; thi han hører det gjerne. „Lad mig høre din Stemme, thi sød er din Stemme".[3]) Ja han er af sig selv ganske tilbøielig til at gjøre godt, endog uden vor Bøn. Derfor ligner han sine Velgjerninger ved Vand og Melk. „Op, Alle, som tørste! kommer til Vandene; I, der ei have Penge, kommer og kjøber Spise: kommer og kjøber uden Penge, uden Betaling, Viin og Melk".[4]) Vandet meddeler sig til

[1]) Aab. 3, 4. [2]) Høis. 4, 7. [3]) Høis. 2, 14. [4]) Es. 55, 1.

Alle, Brønden staaer aaben for Alle, og det skulde dog være rart, at et Menneske skulde nægte et andet Vand. Saa behøver ikke heller Barnet skrige meget, naar Moderens Bryster ere fulde af Melk, hun søger selv Barnet, og lædsker det gjerne.

Saadan er det og med Guds Velgjerninger, de flyde ned til os oven fra, og udese sig, som en Vandstrøm, som et Bryst, der er fuldt af Melk, over vort Legeme og vor Sjæl, endog, naar vi ikke søkke derefter, ja naar vi end ikke tænke derpaa; derfor siger og David: „Du oplader din Haand, og mætter alt Levende med hvad de begjære".[1])

Et Verdens Barn lukker sit Guld og sit Sølv ind i sine Kister, men Gud bærer det i Hænderne; dersom en Lazarus moder ham, saa oplader han sin Haand, og giver baade Klæder og Føde. Saa rund er Gud til at give, at han bærer det i Hænderne, og ligesom kaster det til os i Overflødighed. Hvad gjør vel Solen imod os Mennesker? den løber efter os med sit Lys, søger os, om den ikke søges af os, lukke vi end Vinduer og Døre til, saa lader den dog ikke af at løbe efter os, banker paa; og finder den kun et lidet Hul, saa opfylder den det ganske Huus med sit Skin. Gjør nu Solen, der er en skabt Ting, dette, hvor meget mere Skaberen, der i sit Væsen er intet andet, end idel Godhed? Bruden i Salomons Høisang siger om sin Ven, at han staaer bag Væggen, seer ud af Vinduerne, og kiger igjennem Sprinklet.[2]) Saa hemmelig passer Guds Kjærlighed paa os, at den udforsker vor Nød, og gjør os godt. En Tyv lurer paa hemmelige Steder, at han kan stjæle, en Morder, at han kan dræbe, en Fiende at han kan skade, men Guds Godhed lurer paa os, at den kan meddele os sig selv. David siger om Guds Godhed og Barmhjertighed, at den „følger ham alle hans Livs Dage."[3]) Vi søge desværre ikke alene ikke Guds Godhed, men vi fly for den, og vil ikke have den; men følger efter os, jager efter os, og beder os at tage imod den, ligesom en Moder skriger til et halstarrigt Barn: ak! kjære Barn, udsug dog mine Bryster, som ere fulde af sød Melk; derfor oppebier Gud ofte ikke vor Bøn, vi lade ham ofte bie for længe, han giver førend vi bede. „De Ulykkeliges Bøn hører du, o Herre! Du styrker deres Hjerte; du lader dit Øre mærke derpaa";[4]) efter Luthers Oversættelse: „Dit Øre mærker paa deres Hjerters Forberedelse". Ved Længsel berede vi os til Bønnen; naar Gud ikkun seer vor Længsel langt fra, saa hører han allerede, og fylder vort Skjød med sit Gode. Vi glæde os, naar vi faae Godt af Gud, Gud glæder sig end mere, naar vi søge og tage imod hans Velgjerninger; saa tilbøielig er Gud til at give, og det fordi han er idel Godhed; jo bedre en Ting er, jo mere vil den meddele sig til andre. Paa et godt Træ finder man mange Frugter; en god Brønd fattes ikke paa Vand; og jo finere Guld, jo mere lader det sig trække og udbrede. Saa gjerne vil Gud give; derfor formaner, tilskyndrr, lokker og beder han os til Bønnen, ja lærer os selv at bede; thi hans Kjærlighed er saa stor, og hans Godhed saa uendelig, at han ikke kan beholde den for sig selv, han giver os den gjerne, naar vi kun ville gjøre ham den Ære, at bede ham derom. Vor Herre er saa god, hvo som kan bede vel, han udbede sig af ham alle Ting, og det holder han for sin høieste Ære, jo mere vi bede af ham, ja han tager det meget ilde op, naar vi ikke bede, ret ligesom han var saa fattig en Herre, at han Intet kunde give os, eller saa

[1]) Ps. 145, 16. [2]) Høis. 2, 9. [3]) Ps. 23, 6. [4]) Ps. 10, 17.

ubarmhjertig en Fader, at han ikke vilde give sit Barn Noget; jo han er bereed at give os sig selv; derfor har han Lyst til vor Bøn, at den skal paakalde hans Godhed; hos Propheten Jeremias siger han forud til det jødiske Folk: „I skulle anraabe mig, og nærme Eder i tillidsfuld Bøn til mig; og jeg vil høre Eder".[1]) Saa stor en Lyst har Gud til vor Bøn, at han forud seer det, han vil, at vi skulle tænke. Ak! har Gud saadan en Behag deri, at han veed, at vi ville bede, hvor meget mere skal det ikke da behage ham, naar vi virkeligen sætte det i Værk? Dermed vil han opvække i os en Lyst til Bønnen; thi han har langt større Lyst til at høre vor Bøn, end vi til at bede.

Naar vi ret læse Davids Psalmer igjennem, saa kunne vi derved ret blive flyvige til Bønnen. I den 102den Psalme siger han, at Gud vender sit Ansigt til de Elendiges Bøn, ligesom man pleier ofte venligen at vende Øinene til det, som man elsker; og ligesom Vallancen paa Vægtskaalen vender sig derhen, hvor den tungeste Byrde ligger, saa vender og Gud sig med al sin Venlighed derhen, hvor han finder de fleste Sukke: Ikke det mindste Suk maa forsvinde i Luften, men kommer til Gud, imodtages i Himmelen som en stor Skat, og antages som vort gode Navn: „Glæder eder, at eders Navne ere skrevne i Himlene".[2]) Ak! ja, skulde Gud ikke agte vor Bøn? han længes langt mere efter vor Bøn, end vi efter hans Hjælp. Hvorfor giver han os saa mange søde Forjættelser? hvorfor beviser han os saa meget godt paa Sjæl og Legeme? hvorfor binder han saa mangt et Korses Riis? uden for at vi skulle lære ret at bede. Naar Daniel gjør sin Bøn, saa sætter han blandt andre disse herlige og trøstelige Ord: „Bøi dit Øre, min Gud! og hør",[3]) hvor Lignelsen er tagen af et Menneske, hvilket, naar han vil høre noget hemmeligt, bøier sit Øre derefter. Saa bøier Gud sig i Bønnen til os med al sin Naade, og hører ikke alene vor Munds Tale, men endog vort Hjertes hemmelige og forborgne Sukke. Saadan en Lyst har Gud til vor Bøn, at han bøier sig ned til os, ligesom en stor Konge af Venlighed vilde nedbøie sig til et fattigt Bondebarn, og høre hvad det bad om. Hvad David ønsker, det troe vi, at vor Bøn skulle blive „fast," som et Rogoffer for Herrens Ansigt, og hans „Hænders Oplæftelse, som Aften-Offret".[4]) I Loven var det befalet, at man daglig skulle bringe to Lam frem til Morgen- og Aftenoffer, og derhos et Rogoffer, som gav en god Lugt fra sig. Dermed er ei alene afbildet, at vor Bøn bekommer sin Lugt og Kraft af det ufkyldige og ubesmittede Guds Lams Jesu Christi Offer, men endog det naadige Velbehag Gud har i de Troendes Bønner; thi ligesom det menneskelige Hjerte kan vederqvæges ved en kraftig Lugt, hvilken Livsaanderne i Mennesket drage ind i Hjertet, saa trænger Bønnen ved den Helligaand, der er eet Væsen med Gud, ind til Gud, og samme drager ligesom vor Bøn ind i Guds Hjerte. Naar Moses vil lægge Guds Folk sin Herlighed paa Hjerte, siger han: „thi hvor er der et stort Folk, som Gud holder sig nær til, som Herren, vor Gud, saa tidt vi kalde paa ham"?[5]) Moses berømmer her især to Ting ved Bønnen: 1) At Gud har bundet sin Nærværelse til Bønnen, da han, omendskjøndt han er den Allerhøieste, dog bøier sig ned til os, og nedlader sig saa dybt, at han ikke forsmaaer den Allerelendigstes Bøn. Den fattige Lazarus -hører han lige saavel, som Kong Ezechias; og Peder saavel, som Kong David. 2) At Gud med sin Venlighed nærmer sig til os, saa ofte vi paa-

[1]) Jer. 29, 12. [2]) Luc. 10, 20. [3]) Dan. 9, 18. [4]) Ps. 141, 2. [5]) 5 Mos. 4, 7.

kalde ham. Vi kunne aldrig gjøre for meget af vor Bøn, han bliver aldrig kjed af at høre; ikke der mindste Suk, det kommer af et troende Hjerte, er forgjæves eller spilt. Deraf kan man let slutte, hvilken stor Lyst Gud har til vor Bøn, hvortil han ogsaa har knyttet de allertrøsteligste Forjættelser, som kan findes i den hellige Skrift; vort Hjertes Sukke klinge i Himmelen for Gud, langt deiligere end den behageligste Musik. „Lad mig høre din Stemme; thi din Stemme er sød".[1]) Derfor lod Frelseren den cananæiske Qvinde saa længe raabe; thi hendes Røst behagede ham, den var mishagelig for Disciplene, men glædelig for ham. Det skulle de Sjæle betænke, der eet Aar efter et andet maae hyle, sukke og skrige. Gud vil gjerne høre deres Røst, derfor lader han dem saa længe sidde og svede i deres Elendighed. For samme Aarsags Skyld har den fromme Gud ei heller bunden vor Bøn til nogen Tid, Sted eller Maade; thi vi maae bede, hvordan vi vil, med Hjertet eller med Munden, saa vil han høre altid og allevegne; han hørte Jonas Stemme i Hvalfiskens Bug, Hjob i Asken, Daniel i Løve-Kulen, og Manasse i det babyloniske Fængsel. Den Ting maae jo et Menneske meget holde af, som han allevegne og altid vil have, ja paa alle de Maader den kan haves. Men det er endnu det høieste, at Gud beder os, at vi skulle bede, saa siger han: „Lad op din Mund, saa vil jeg fylde den".[2]) Guds Brønd har Vand nok; men ligesom en Brønd ikke kan lade mere Vand flyde i Karret, end det kan rumme, saa udgyder Guds Godhed sig over os, efter som vor Bøn er stor eller liden, stærk eller svag, riig eller fattig. Jo videre vi nu oplade vor Mund, jo mere vi raabe og skrige til Gud, jo mere fylder han os, og dertil opmuntrer han os saa hjertelig; thi det gjør ham ondt, naar han skal beholde sine Gaver for sig selv alene, ligesom en Moder, hvis overflødige Die kan foraarsage hendes Pine, og raabe til sit Barn: „Lad op din Mund, og jeg vil fylde den". Det maae jo være et overmaade godt og gavmildt Menneske, der beder en anden om, at han skal bede ham om noget; vor Gud gjør det: „Beder, saa skal Eder gives ꝛc.".[3])

Vi maae ikke tænke, at vor Bøn er Gud velbehagelig, naar vi kunde tilbede ham med ziirlige og høitravende Ord. Nei, han forsmaaer ikke heller den barnlige Lallen, der ei kan fremføre prægtige Ord. Naar En ikke kan tale herlig og prægtig for Verden, saa bespottes han strax for sin Tales Skyld; men hos Gud hedder det: „Af Spædes og Diendes Mund beredte du dig en Magt".[4]) Og „Guds Rige bestaaer ikke i Ord, men i Kraft".[5]) Gud seer ikke efter, hvor ziirlig og prægtig vi tale, hvor smukke Ord vi fremføre, men efter Hjertet; er det kun fuldt af Længsel, Tillid, Ydmyghed, Kjærlighed, Haab, Gudsfrygt, saa behager Bønnen ham, om den og var aldrig saa eenfoldig, som det ringeste og eenfoldigste Barns lallende Abba. Den rette Bøn er indvortes; hvor høitravende bad ikke Pharisæeren: „Jeg takker dig Gud! ꝛc."[6]) og blev dog forkastet af Gud; men hvor fort og ydmyg sagde ikke Tolderen: „Gud vær mig Synder naadig!" og Gud foragtede det ikke; en liden Gave, som gives af et godt Hjerte, er bedre og behageligere, end en stor Gave, som gives enten uden Hjerte, eller med et falskt Hjerte; thi den, der giver den liden Gave, han giver Hjertet med, men den anden beholder det; saa er det ogsaa hos Gud; den Skjærv, som Enken af et godt

[1]) Høis. 2, 14. 8, 13. [2]) Ps. 81, 11. [3]) Matth. 7, 7. [4]) Ps. 8, 3. [5]) 1 Cor. 4, 20. [6]) Luc. 18, 11.

Hjerte gav i Guds Kiste, var Gud langt kjærere, end Hyklernes store Stykker Guld og Sølv: ligesaa har det sig og med Bønnen. Derfor skal du ikke see paa, med hvor zirlige Ord du taler, men med hvor godt et Hjerte. Ethvert Suk, som gaaer af Hjertets Grund, og trænger igjennem Himmelen, er Gud behageligt, og han forstaaer det langt bedre, end om man vilde holde en lang Tale for ham; thi i et kraftigt Suk indbefattes alle Ting, og derved fornemmer Gud, hvad vi ønske og hvad vi ville have. Derfor siger Paulus: „Men den, som randsager Hjerterne, veed, hvad Aandens Sukke er; thi han træder frem for de Hellige, efter Guds Villie".[1]) Bønnens Kraft ligger ikke i Ordene, ellers kunde de Stumme, Diende, Besatte, og de, der af Angest ikke kunne tale, enten aldeles ikke bede, eller dog uden Kraft. Hvor Mange ere der ikke, der have bedet kraftig med faa Ord. See paa Tolderen, ja Christus selv i Urtegaarden. Naar Hjertets Angest er stor, saa vil ingen Ord flyde, ligesom af et Kar, der har en trang Aabning, flyder Vandet ikke strømme- men draabeviis; hvor der ere faa Ord, der er meget af Hjertet; derfor horer Gud heller en kort Bøn, end en lang Tale. Ligesom den Skyldner er meget mere kjærkommen, der betaler med Guld eller haard Mynt, end den, der betaler med smaae Penge, efterdi den Forstes Penge i Værd er større, end den Sidstes, endskjønt Dennes synes at være flere; saa er en kort og alvorlig Bøn hos Gud langt kjærere og kraftigere, end en lang; thi hvor der er mange Ord, der er lidet Hjerte, efterdi Tankerne stedse svæve omkring, og ikke gjerne vil lade sig samle. Derfor foreskriver Frelseren sine Disciple denne Maade at bede paa: „Naar I bede, skal I ikke bruge overflødige Ord, som Hedningerne; thi de mene, at de blive bønhørte, naar de bruge mange Ord".[2]) Christus og Paulus lærer, at vi med faa og korte Ord, men tit og ofte, skulle bede; thi bede vi med mange Ord, saa vender Sindet sig fra Andagten, og Djævelen tager Leiligheden i Agt til at drage vore Tanker hen paa andre Ting; nei, naar vi bede ofte og med faa Ord, saa kan det skee med større Alvor og Andagt. Dette er en ret god og christelig Bøn, som bliver forrettet med dyb Hjertens Andagt. Saaledes bad Moses med tillukt Mund uden Ord, og strax sagde Gud til ham: „Hvorfor raaber du til mig"?[3]) Menneskene høre kun den udvortes Lyd, men Gud horer ogsaa uden udvortes Lyd eller Ord, Hjertets skjulte Sukke og Raab. Saaledes kan et Menneske bede paa Torvet, iblandt sine Venner, og ellers i sine andre Forretninger, naar han oplofter sit Hjerte med inderlige Sukke til Gud, og Gud horer dem. At bede med mange Ord, det er at forrette en nødvendig Gjerning med unødvendige Ord.

Mange mene at de bede kraftigst, naar de af deres Bønneboger kunne læse eller fremsige mange Bønner, een efter en anden, ligesom Børn, der læse, hvad de have lært, eller som Nonnerne synge deres Psalter. Mange læse deres Aftenbøn, og lægge sig derpaa til at sove; naar de vaagne op, begynde de Dagen igjen med en Morgenbøn, og naar den er læst, mene de, at alting er nok, derfor blive deres Hjerter ligesaa haarde som en Mollesteen, der hverken lader sig bøie eller brække, kolde og tørre uden Andagt og Naade; thi det smager dem ikke, hvad de læse, og det bliver ikke til nogen levende Kilde i dem, hvorved deres Hjerter kunde blødgjøres. Sandelig, kjære Venner, at læse og snakke, udgjøre ingen Bøn, der

[1]) Rom. 8, 27. [2]) Matth. 6, 7. [3]) 2 Mos. 14, 15.

maa være Aand, Hjerte og Sandhed deri; ligesom det hedder hos David: „Lad min Munds Tale og mit Hjertes Tanke være velbehagelig for dit Aasyn".[1])

„De sande Tilbedere skulle tilbede Faderen i Aand og Sandhed".[2]) Naar vor Aand røres og drages af Guds Aand, da sukker den kraftigst. I Psalmerne finde vi ofte, at David har brugt denne Talemaade: „Forstaae mit Suk",[3]) han siger ikke hør, men forstaae, agt; thi han skreg til Gud uden Ords Lyd, med sit Hjertes blotte Oplostelse. Saaledes bad Hanna, da hun udbad sig en Søn af Gud, hun udøste sit Hjerte for Gud, og bad med alle Sjælens Kræfter.[4]) Dr. Luther siger: "Den beder ogsaa ret, der binder Neger paa Marken, eller ligger paa sin Seng, og alene beder med Hjertet". Det er den rette aandelige og indvortes Gudstjeneste, naar Hjertet handler med Gud uden Ord, da faaer Gud den største Ære, siden han alene kjender og hører Hjertets hemmelige Begjæringer.

Men herved forkastes ikke al mundtlig Bøn; thi Christus har selv bedet med Ord, og har i „Fader Vor" selv lagt os Ordene i Munden, som vi skulle fremsige; ja tit og ofte er de Troendes Aand i sine Bevægelser saa fyrig, at de ikke længe kunne skjule deres Længsel og Tillid; men bryde strømmevis ud af Munden; Aanden veed snart at finde Ord, ere de ikke hele, saa ere de halve og afbrudte, ere de ikke mange, saa ere de faa, ere de ikke prægtige, saa ere de barnlige og eenfoldige.

Ligesom Frugten bryder yndig og uden Tvang frem af Træet, saaledes ogsaa Ordene af Andagten. Her straffes da vor Tids Christnes forfængelige Vane, som mene at det er en sand Bøn, der kan skee udvortes med mange Ord, naar de oplæse en heel Hob Bønner, ligesom de gjøre hos Papisterne med deres Pater-Noster-Krands, hvis Ringe de dreie om paa Fingeren, eller forrette andre lignende Ting. Det er at bede med Munden, skjønt Hjertet er langt borte; thi saadanne Ting vise klarligen, at Hjertet imidlertid vanker omkring, og har ingen Andagt.

Ordene i Bønnen ere til stor Nytte.

1) Ligesom Kullene i Ilden; de antænde den. Guds Børn erfare, at, naar de undertiden ere ganske kolde, dorske og døde til Bønnen, og de blot kunne synge en aandelig Psalme, læse en aandrig Bøn, saa efterlader det en Brynde og Andagt i Hjertet. Forsaavidt ere Ordene i Bønnen nyttige, at de opvække Andagten, ligesom man kan lægge Ild til Røgelse, saaat Røgen stiger op derved. Naar nu denne Andagts Røg gaaer op i en Sjæl, saa kan man sikkert lade Ordene fare. Derfor, naar man føler, at man ved Forretninger er bleven ganske haard og tør til Bønnen, saa kan man gaae i sit Kammer, og tage en Psalmebog, og begynde med Munden at synge en aandrig Psalme, ligesom Børn i Eenfoldighed pleie at gjøre ved Bordet. Naar nu Hjertet ved saadan mundtlig Samtale ret er blevet opvarmet, og man er ligesom kommet til sig selv igjen, saa kan man knæle, og med faa Ord bede, at ikke Tankerne igjen skulle adspredes. Naar der nu midt i din Bøn falder dig nogle søde og hellige Tanker ind, saa lad Ordene fare, og giv Tankerne Rum; thi da prædiker den Helligaand selv i dig, og eet Ord af hans Prædiken er dyrebarere, end tusinde af dine Bønner. Dr. Luther siger derfor: „Jeg har paa denne Maade lært mere i een Bøn, end jeg af megen Læsning og Betragtning ellers havde kunnet lære."

---

[1]) Ps. 19, 15. [2]) Joh. 4 23. 24. [3]) Ps. 5, 2. [4]) 1 Sam. 1, 13. 15.

2) Ligesom Klæderne ere Legemet nyttige. Ordene ere ikke Bønnens rette Væsen, men kun dens Prydelse og Omhæng, saaat den ikke kommer nogen frem for Gud, men kan med desstørre Kraft svinge sig op, og trænge ind i Himmelen. Ordene beklæde vore Sukke og Taarer, at de ei skulle hedde nogne Sukke; prægtige Ord uden Hjerte, ere som et smukt Klæde uden Legeme.

3) Ligesom Tankeseddelen er for de Glemsomme; thi for vor egen Skyld maae vi bruge mange Ord i vore Bønner, ikke for at aabenbare Gud vor Nød, som den, der ikke vidste den tilforn, ei heller for derved at bevæge ham til Bønhørelse, men for at vi selv desbedre kunne erindre os, hvad vi feile og mangle. En Fader veed vel, at hans Barn behøver Mad, Drikke og Klæder, dog maae Barnet bede derom, ellers kunde det snart glemme, at det ikke kunde leve uden Faderen, og dets Kjærlighed til ham kunde saaledes aftage.

4) Ligesom Støtten nytter Vinstokken, nemlig, for at binde vore Tanker til Ordene, at de ikke skulle adspredes. Og derfor maae vi i Bønnen, fra Begyndelsen indtil Enden, smukt eftertænke hvert Ord. De bede derfor ikke ret, som ved Enden af Bønnen have glemt Begyndelsen; saaledes kunne Bønne-Bøger ikke udrette det. Af en Bog kan man aldrig bede ret. Man kan vel læse deraf, og undervises deraf, hvordan, og hvad vi skulle bede om, og blive antændt. Men Bønnen skal og maae gaae fri ud af Hjertet, uden sammensatte og foreskrevne Ord; Sjælen maae selv gjøre Bønner, ligesom dens Hjerte brænder til. Ingen veed bedre hvorledes og hvo Skoen trykker, uden den, som har den paa; saa veed heller ikke Nogen Menneskets Anliggende bedre, end Menneskets Aand.

Ligesom nu Gud er det høieste Gode, og har Lyst til vor Bøn, saa lader han sig og derved let bevæge. Ak! en Faders Hjerte er let vundet, han kan ikke skjule sig, ligesom Joseph kunde ikke længe holde sig fremmed, da hans Brødre faldt ned for ham. I Bønnen ligger ret den gyldene Konst, at overvinde Gud, og ved ham at formaae alle Ting. Vore Betlere veed det saare vel, de ere færdige ofte med deres Skrig at drive os af Husene, og dermed overvinde de os. Ak! at vi kunde lære af Betlerne at raabe til Gud: hvor lyksalige vare vi ikke da? Sandelig, der ligger i Aandens Stemme saadan en Kraft, som man ikke kan udgrunde. Gud har det ædleste Sind, han bevæges let; ja i Verden kan man ofte med sin Bøn trænge igjennem steenhaarde Hjerter. Saaledes gaaer de Troendes Bøn ud af Guds Aand, der raaber i dem: Abba! Fader! derfor rører det Guds Hjerte; thi det er hans Aand og Gjerning. Ja vor Bøn er i visse Maader, saaat sige, almægtig; thi den er mægtig til alle Ting, og formaaer Alt. Det er bekjendt, hvad Gud sagde til Moses, da han var fortørnet over Israels Afguderi: „Lad mig nu have Ro, at min Vrede kan optændes mod dem".[1]) Han saae forud, at Moses vilde bede for Folket, og den naadige Gud vidste, hvor let han ved saadan en Bøn var at vinde; derfor vilde han, at Moses skulde ikke bede for det syndige Folk. Om Gud end har grebet sit Hevns Sværd, saa kan et bodfærdigt Suk binde og holde ham tilbage. Naar Sol og Maane, paa Josva Befaling, stode stille paa Himmelen, siger Skriften: at „Herren hørte en Mands Røst".[2]) Hvor der er Lydighed, der maae være Herredomme og Befaling. Med Undseelse kan jeg vel sige, at de Troendes Bønner herske over Gud, og ligesom befale ham.

[1]) 2 Mosеb. 32, 10. [2]) Josva 10, 14.

Naar en stor Herre befaler sine Undersaatter Noget, saa har hans Befaling dog ikke den Kraft, som de Troendes Bøn har hos Gud. Naar en Soldat ved Natte-Tid traf Fienden, og vilde sige til sin Overste: Staa stille, og hold Lyset for mig, at jeg kan see, og den Overste gjorde det, var det ikke en Lydighed? Naar Josva vil hævne sig paa Fienden, saa maa Gud jo ligesom holde Solens og Maanens Lys for ham. Saameget formaaer Bønnen, den virker ogsaa over Naturen. Naar Elias beder, saa maa Ild falde ned, der ellers efter sin Natur stiger i Høiden. Daniels Bøn tilstopper de hungrige Løvers Gab. Naar Peder beder, bliver Vandet en fast Grund, hvorpaa han kan gaae. Bønnen reddede Kong Ezechias fra Døden; thi efter Naturens Løb havde han den Tid maattet døe. Intet er da kraftigere, end et Menneske, der beder i Troen; thi han har Gud efter sit Ønske og Villie. „Himmeriges Rige lider Vold," siger Christus.[1]) Ligesom smaa Børn med deres Graad og Skrig gjøre Vold paa Forældrene, at de skulle give dem det, som de ønske. Saaledes gjøre de Frommes Sukke og Graad Vold paa Gud, at han maa give dem Alting, endog Himlen.

Efterdi Gud er et saa ømt, ædelt og godt Væsen, og Bønnen af hans Natur har Kraft i sig, saa kan den jo ikke være forgjæves, men bliver altid bønhørt. Hvorledes skulde en Bøn være spildt, naar den grunder sig paa Guds Ord og Forjættelse? Ordet er evigt, saaledes er og Bønnen i sin Kraft. Hvorledes kan det være tabt, som Gud tæller og samler? „Han gjør, hvad de ham frygte, begjære, han hører deres Raab og frelser dem".[2]) En from Fader nægter ikke sit Barn Noget; det er umuligt, at en Troendes Bøn ikke skulde blive bønhørt, efterdi Guds Aand selv beder i dem. I Bønnen taler den Helligaand med de Troende. Paulus siger: „Den Helligaand vidner med de Troendes fornyede Aand, at de ere Guds Børn, og at de ved Aanden kunne raabe Abba, Fader".[3]) Naar Guds Børn kalde Gud deres Fader: „Vor Fader, du som er i Himlene". „Ak! du barmhjertige Fader, vær mig naadig, forbarme dig over dit arme Barn", saa er det Aanden, der beder i dem.

Derfor kaldes Christus „Ordet",[4]) efterdi han ved sin Aand taler ikke alene med, men endog af og i de Troende; uden den Helligaand kan ingen ret Bøn skee. Han er „Bønnens Aand",[5]) der beder, skriger og raaber i de Troende, og træder frem for dem med uudsigelige Sukke: „De, som have Aandens Førstegrøde, ogsaa vi selv sukke i os selv".[6]) Dette gaaer ofte saa hemmelig til, at man ikke selv forstaaer det, eller kan udsige det; ligesom der opstiger Rog af Ilden, saa udgaaer fra den Helligaand hellige Tanker, Sukke og Ord. Saa snart de Troendes Hjerter hvile fra de kjødelige Lyster, begynder Guds Aand strax at bede og at sukke i dem.

Deraf kommer det, at de Troende ofte i Bønnen finde en hjertelig Trøst, som den Helligaand bringer ind i Hjertet. Men ved Verdens Aand hindres denne Bøn. Et Verdens Barn kan ikke bede retteligen; thi han har ikke Guds Aand. Ligesom det Legeme er dødt, i hvilket ingen Aand er, og hvor Pulsaaren ophører at slaae, saa er og den Sjæl død og stinkende, hvori Guds Aand og Naade ikke slaaer eller sukker.

---

[1]) Matth. 11, 12. [2]) Ps. 145, 19. [3]) Rom. 8, 16. [4]) Joh. 1, 1. [5]) Sach. 12, 10. [6]) Rom. 8, 23.

Efterdi Bønnen er af Gud, saa maae den og trænge ind til Gud, og høres af Gud. Og det skal ske, siger Herren, „forend de raabe, svarer jeg: imedens de endnu tale, hører jeg".[1]) Gud har saadan en Lyst til at give, at han ofte ikke oppebier Ordene, men bønhører Tankerne og Begjæringerne. Vi behøve ikke længe at lede efter den, der bønhører os; han er sine Børns Sukke nærmere, end de ere sig selv, Guds Børn bære ham i dem selv; thi de ere hans Templer og Bedehuse. „Herren er nær hos Alle, som kalde paa ham".[2]) Ja, hvorledes kan han være langt borte fra dem, da han formedelst Troen boer i deres Hjerter? dertil kommer og Christi Forbøn, der giver deres Bøn Kraft, bærer den frem for Guds Throne, at den kan bønhøres; der forenes deres Sukke med Christi Sukke, og ligesom flettes i hverandre. Skulde Gud ville forsmaae deres Sukke, saa maatte han forsmaae sit eget Værk, og sin eneste og allerkjæreste Søns Sukke. Han anseer derfor deres Sukke i Christi Sukke, og derfor ere de ham velbehagelige af Naade for Christi Skyld; dette maae alle Hellige selv stadfæste. Deres Bøn er et forseglet Brev, aabne vi det, saa finde vi Davids Ord deri: „Han vender sig til den Nøgnes Bøn, og foragter ikke deres Bøn. Dette skal skrives for den sidste Slægt, et vordende Folk skal prise Herren".[3])

Ja, hvor ofte overbeviser den Helligaand Guds Børn i deres Hjerter, at deres Bøn er bønhørt, og de kunne mærke det paa Freden i deres Hjerter; thi de blive ofte lette og glade, naar de have bedet, og finde sig tilfreds; de kunne og mærke det paa deres eget Alvor og kraftige Sukke; thi det er Guds og Troens Aand. Ofte opkommer i Bønnen en særdeles Glæde, blandet med Kjærlighed, see! det er og et Tegn paa Bønhørelse. Ofte kunne de føle en stærk Tillid i sig, saa at de ganske hengive sig Gud, og ere fornøiede med hvad han vil gjøre; det er og et Tegn, at de ere bønhørte. Ofte kunne de ikke raabe sig trætte, men holde ved, Nat og Dag, med at bede. Dette kan ingenlunde være forgjæves, Gud maae endelig omsider overvindes, og maae give disse ublue Betlere, hvad de forlange. Ofte bede de, og deres Nød bliver dog altid større, det er og et Tegn, at de skulle naae deres Maal, og at Gud har bønhørt dem; ofte opvoxer af Bønnen en salig Frugt, et nyt og helligt Levnet. Det er og et Kjendetegn paa, at Bønnen er bønhørt.

Ofte giver Gud ikke det, de bede ham om, men noget Bedre; ofte ligge mange fromme Sjæle paa deres Knæ, og sukke med andre Troende af een Aand, endskjøndt de kunne være langt fra hverandre; da er Bønnen bønhørt, efter Christi Ord: „Dersom To af Eder blive enige paa Jorden, om hvad for en Sag det er, at de ville bede, skal det vederfares dem af min Fader, som er i Himlene. Thi hvor To eller Tre ere forsamlede i mit Navn, der er jeg midt iblandt dem".[4]) I stor Nød synes det ofte, ligesom Gud skjulte sig for vor Bøn, som Propheten Jeremias klager: „Du skjulte dig med en Sky, at der ikke kunde komme Bøn igjennem".[5]) Synden er en Sky som betager os Guds Naades Skin, og endelig maae blive til Taarevand. Trængsler er en liden Skye, der strax gaaer over; men den trofaste Gud kan ikke evindelig skjule sig for Sines Bøn; Sukkene finde ham dog og trænge igjennem Skyerne; hans Fader-Hjerte tillader ikke, at han skulde høre sine Børn skrige og græde, og ikke vende sig til dem som en Fader,

[1]) Es. 65, 24. [2]) Ps. 145, 18. [3]) Ps. 102, 18. 19. [4]) Matth. 18, 19. 20. [5]) Begræd. 3, 44.

naar han hører sit Barn græde. Denne Anfægtning har selv klemt Guds Sons Hjerte, som han klager: „Min Gud! jeg raaber om Dagen, og du svarer mig ikke; om Natten, og jeg faaer ingen Ro".[1]) Gud pleier i Bønnen at tale paa en himmelsk og forborgen Maade ved sin Trøst, naar han lader trøstelige Tanker, hellige og kraftige Sukke falde sine Børn ind, at de ret fornemme Aandens levende Bevægelse. Naar nu Gud skjuler sin himmelske Trøst, Godhed og Naade for dem, saa tænke de, at deres Bøn ikke er bønhørt, da det dog kun er en Prøve, Gud sætter paa deres Tro, at de skulle lære at kjende, om de ere Gud værd. Forjættelsens Ord bliver fast, at det er almindeligt for alle Troende, at deres Bøn skal bønhøres, omendskjønt den følelige og frydefulde Trøst unddrages; thi denne er en særegen Gave, og ikke forjættet Alle, eller til alle Tider. Hvo ville vel tvivle paa, at Hjob, David, Jonas og andre Hellige ere bønhørte? og dog have de ikke altid følt dette, som deres Klager nok bære Vidne om. Ja, Gud bønhører ei alene den udvortes, men endog den indvortes Bøn, naar vi oplofte Sindet til ham i Tro, Haab og ydmyg Tillid, med mange indvortes dybe og skjulte Sukke. Derfor siger David: „Lad min Munds Taler og mit Hjertes Tanke være velbehagelig for dit Aasyn".[2]) Vi tale med Gud ved hellige Begjæringer og Tanker, derpaa svarer han os i Sandhed, naar vi alene give Agt derpaa ved inderlig Trøst og Glæde. Det er den kraftigste Bøn, naar det ganske Hjerte vendes til Gud, da gaae alle Hjertets Bevægelser til Gud, nemlig: Længsel, Angest, Kjærlighed, Tillid, Haab ꝛc. David kalder det paa flere Steder i sine Psalmer et „Raab"; thi det gaaer af Hjertets inderste Grund, og skeer med alle Sjælens Kræfter, ja det skeer ofte uden Ord, alene i klagende Tanker og Sukke af det bedrøvede Hjerte. Hjertets Angest er et Raab i Guds Øren. Et sygt Barns Graad er et utaaleligt Skrig i Forældrenes Øren, hvor spædt og svagt det end græder.

Mange Troende ere undertiden saa tørre og haarde, at de ikke kunne bede, og bedrøves inderlig derover; men de bede dog paa det allerkraftigste. Ja vi have i vor Gud saa venlig en Gud, at han bøier sine Øren ned, paadet vi kunne hviske i dem vor Nød og Elendighed, ved hemmelige Sukke og Smerter. Guds Børn kunne tale med ham, som med deres eget Hjerte; han bøier sit Øre saa venlig til os, han hører saa sagtelig, saa gjerne; derfor kunne de og i største Kjærlighed betroe ham alle Ting. Det skulde derfor være os kjært, ja det kjæreste i Verden, at have en saadan Ven i Gud. Kong David beder: „Bøi dit Øre til mig, iil til min Redning".[3]) Han taler til Gud, som en Ven med en anden, som et Barn med sin Fader: Ak! min kjære Fader, bøi dine Øren til mig. See det gjør den barnlige Tillid og Kjærlighed, den omfavner Gud, og falder ham om Halsen, ak! kjære Gud, du kjender al min Nød, for dig vil jeg klage den, og hemmelig sige dig det i Øret, at Djævelen og Verden skal ikke høre det, de vilde ellers spotte mig; saa fortrolig kan man omgaaes med Gud. O Trøst! o Herlighed!

Ja ofte hører Gud, førend de bede, som hans Forjættelse lyder: „Førend de raabe, svarer jeg: imedens de endnu tale, hører jeg".[4]) Thi han er den rette Hjertekjender, han seer og forstaaer Tankerne længe forud, førend de Troende tale og raabe; derfor hører han og, førend de raabe. I den 145de Psalme siger David: „Han gjør hvad de ham frygte begjære".[5]) Tidt og ofte kan man see det

[1]) Ps. 22, 3. [2]) Ps. 19, 15. [3]) Ps. 31, 3. [4]) Es. 65, 24. [5]) Ps. 145, 19.

for sine Øine, at han gjør det, som man ønsker sig, endog naar man blues ved at bede ham derom. En meget trøstelig Historie finde vi i første Mosebog:[1]) Da Hagar foer vild i Beersheba Ørk, og Vandet var uddrukket af Flasken, da saae det ud, som det arme Barn maatte forsmægte af Tørst; da kastede hun Barnet under et Træ, og satte sig ligeoverfor ham saa langt som et Pileskud; thi hun sagde: „Jeg vil ikke see paa Drengens Død; saa satte hun sig tvertoverfor og opløftede sin Røst, og græd. „Da hørte Gud Drengens Røst". Moses sætter ikke, at Drengen har raabt, og dog siger han: „Gud har hørt Drengens Røst". Det matte Barn har uden Tvivl grædt, og Gud har seet til hans Taarer, eller Barnets Elendighed har været saa stor, at den har bøiet Guds Hjerte. Da har det ene Dyb raabt til det andet; vi lære deraf, at Gud hører sine Børn, endog de ikke bede.

Men omendskjøndt Gud nu strax hører Bønnen, ja undertiden før den skeer, saa giver han dog ikke strax det, som man beder om. Daniel bad om Aabenbaringen paa det Syn han havde seet; denne Bøn var fra første Dag hørt af Gud, men efter tre Uger fik han først det, som han bad om. Derfor sagde Engelen til ham: „Frygt ikke, Daniel! thi fra den første Dag, da du henvendte dit Hjerte til at belæres og til at ydmyge dig for din Gud, er din Bøn hørt, og jeg er kommen efter din Bøn".[2]) Det samme finde vi hos den nidkjære Beder Kong David: „Med min Røst raaber jeg til Herren, og han svarer mig fra sit hellige Bjerg, Sela!" og i det 8de Vers hedder det dog: „Reis dig, o Herre! frels mig, min Gud".[3]) Heraf lærer man, at den Troendes Bøn bliver vel strax bønhørt, naar han paakalder Herren med sin Røst, men Hjælpen kommer derfor ikke i samme Øieblik; thi Gud har sin visse Hjælpetime, naar hans Ære og den Troendes Salighed meest befordres. Her er det derfor nødvendigt, at vi ere smukt stille, og bevare vore Sjæle i Taalmodighed. Men en bedrøvet Troende kunde sige: Hvorfor bier da Gud saalænge? Viid 1) du har maaskee ikke bedet efter hans Villie. Naar Gud har dig først, som han vil, saa har du ham igjen, efter din Villie. 2) Guds Time er maaskee ikke endnu kommen. Han veed bedst at bestemme Tiden. 3) Din Tro maa prøves. Hvordan skulde vel dens Frugter: Kjærlighed, Taalmodighed ꝛc. fremblomstre, og komme for Lyset, naar Gud vilde staae færdig strax at give dig det, du bad om? det var jo stor Skade, at saadan Skat skulde blive skjult. 4) Din Bøn maa desbedre øves. Dersom David strax altid havde faaet sine Begjæringer opfyldte, saa havde han ikke efterladt os saa dyrebar en Bønne- og Psalmebog, som han har. 5) Du maa blive kjed af Verden og længes efter det evige Liv, for at du kan lære at bede saaledes: Kjære himmelske Fader! jeg er tilfreds med dig, vil du ikke give mig her, hvad jeg ønsker, saa giv mig det i det evige Liv, her er dog kun en liden Tid. 6) Gud maa først gjøre dig til et brugbart Kar, førend han fylder dig med sin Naade. Din Tro maa voxe, din Iver tiltage, din Taalmodighed og Bestandighed blive aabenbar. Dit Hjerte er som et trangt Skjød, men Gud har sin Haand fuld af Gaver, derfor maa han bie til Skjødet bliver vidt og bredt nok til at tage derimod. 7) Guds Gaver maa blive dig dyrebare og kjære. Det som man enten uden eller med liden Møie bekommer, det agter man ikke stort, og det erkjender man ofte med slet

[1]) 1 Mos. 21, 15. [2]) Daniel 10, 12. [3]) Ps. 3, 5.

Tak. Derfor lader Gud dig længe søge, at du skal vandre varligen, og det du engang med saadan Møie har bekommet, skal ikke saa lettelig forlades af dig. 8) Gud vil gjerne høre dit Raab, derfor bier han nogen Tid med at give; en velklingende Lyd vil man gjerne høre længe. 9) Jo mere din Bønhørelse forhales, jo mere opfyldes den, ligesom Sæden, jo langsommere den fra Førstningen formedelst Kulde og Snee voxer, med destostørre Kraft voxer den siden op. 10) Ligesom de, der grave en Brønd, jo dybere de komme under Jorden, jo mere Vand finde de; saa og jo mere man øver Bedekunsten, jo lifligere flyder Andagtens Saft: thi ligesom Ilden, der begynder at tænde grønt Træ, giver ikke strax høi Flamme af sig, men jo længere det brænder, jo mere antændes det; saa antændes Andagten i Bønnen stedse mere og mere, da den i Begyndelsen synes at være udslukt, bliver den midt i Bønnen levende, indtil den omsider sætter Hjertet ret i Brand. 11) Gud vil selv siden rigeligen erstatte den gjorte Forhaling. Ret ligesom det flydende Vand, naar Noget kommer derimod, som hindrer dets naturlige Løb, saa flyder det med større Kraft, naar Hindringen tages bort, ligesaa, jo langsommere Guds Naade udøses over os, jo mildere flyder den. Betænk dette naar Gud ikke giver dig strax det, du beder om. Prøv dig, om du har oploftet hellige Hænder; thi Gud hører ikke Syndere. Bliv ved at bede, og bank saa længe paa Guds Naades Dør, indtil han lader op for dig. Men overgiv dig derhos i Guds Villie, at han maa opfylde din Bøn, naar og og hvordan han vil; thi i det evige Liv bliver det ikke ubelønnet. Det er dyrebare Lære- og Trøsteord, vi finde herom hos den oplyste Mand Johan Arndt: „Saa mange Bønner", siger han, „saa mange Gaver i det evige Liv; thi der skal vi høste uden Afladelse. Da skal han sige til enhver troende Sjæl: See, der har du din Bøn, som du sendte til mig, og der har du det, som du bad om, for din Bøn tusindfold Gaver. Det skal vi bie efter med Taalmodighed. Det var en daarlig Landmand, der strax efterat han havde saaet, vilde have Frugt, ja vilde grøde derfor og sige: Ak! jeg haver saaet, og mine Øine see Intet igjen. Du Daare, kan du ikke oppebie Høstens Tid, saa skal du faae din Sæd igjen med megen Frugt? Saa siger mangen En: Ak! jeg har nu bedet saa længe og saa meget, jeg seer dog ikke, at der bliver noget deraf, Gud vil ikke bønhøre mig. Du Daare, du har jo neppe saaet, og du vil allerede høste, kan du ikke bie indtil den store Høstens Dag, da skal du høste det evige Liv. Hvad et Menneske her saaer, det skal han hisset høste: Saaer du her mange Bønner og Taarer, det er en ædel Sæd, ak du skal hisset høste med Glæde tusindfold igjen.[1]) Det maa opfyldes, Gud har sagt det, opfylder han det ikke her, saa maa det skee i det evige Liv.

Men Gud seer i Bønhørelsen ikke paa vor Villie. Det hedder vel i Psalmen, at Gud gjør efter de Gudfrygtiges Begjæring. Men vi maa her mærke at der gives to Slags Begjærligheder hos Mennesket: en kjødelig hos de Uigjenfødte, og en aandelig hos de Igjenfødte. Den kjødelige Villie opfylder Gud ikke; thi Kjødslyster føder Døden: ligesom Israels Folk maatte døe for den Lyst, der paakom dem i Ørken, efter at æde Kjød. Dersom Gud skulde altid bønhøre os efter vor egen Villie, da skulle vi snart bede os mangen en Forbandelse, ja Helvede selv, paa Halsen. Men den Villie, der kommer overeens med Guds Villie,

[1]) Ps. 126, 5.

og søger hans Ære og vor Salighed, den opfylder han altid, og om denne er det David taler i bemeldte Psalme. Derfor skulle vi ikke fortryde paa, om Gud nægter os den Bøn, som vi gjøre efter Kjødet; han er visere end vi, og det, han unddrager vor Villie, lægger han til vor Salighed; giver han os ikke det, som vi ville, saa giver han det, som er bedre og nyttigere. Et Barn beder ofte om en skarp Kniv, men Faderen giver den ikke strax; thi han maa have bedre Forstand, end Barnet, og vide, hvad der er Barnet nyttigt eller skadeligt. Havde hiin Fader ikke givet sin ulydige Søn sin Arvedeel, saa havde han ikke kunnet øde den, og derover omsider maatte æde Mask med Svinene. Havde Israels Børn ikke taget Guld med sig af Ægypten, saa havde de ikke kunnet støbe nogen Guldkalv. Hvilken Læge giver vel den Syge det, som kan skade ham? Gud er din Læge, og ikke din Morder. Jacob siger: „I bede, og faae ikke, fordi I bede ilde, at I det kunne fortære i Eders Vellyster".[1]) Gud har ikke forpligtet sig til, at han skulde ved sin Bønhørelse føie os i vore syndige Lyster og derefter fordømme os, men at han ved Bønnen vilde have os salige. Det var jo en stor Skam, om du vilde indbilde dig, at Gud skulde samtykke i dine onde Lyster, og saaledes blive en Syndens Tjener. Ak! man skulde ikke ønske sig saadan en Bønhørelse, der kan hindre os i vor Salighed. Vi skulle bede, ikke at vor, men at Guds Villie maa skee, og sige: Ak! kjære Fader! giv, hvad du vil, og hvordan du vil, og naar du vil, jeg vil ganske og aldeles opofre dig min Villie; thi ikke i min, men i din Villie staaer min Frelse og Salighed; i min Villie derimod staaer min Fordømmelse. Derfor skal en sand Christen være fornøiet; hvad Gud ikke giver ham til Legemet, det giver han ham til Sjælen. Ofte bringer Bønhørelsen ikke legemlige og synlige Herligheder med sig, men en indvortes skjult Trøst. Gud sparer sit Gode indtil det evige Liv, for at han da desto rigeligere kan glæde os, da skal de Troende finde ethvert Suk og enhver Taare igjen med riig Frugt og Rente.

Endelig hører Guds Kjærlighed ikke alene de Troendes Bønner, og giver dem hvad de bede, men endog mere, end de bede. Et eneste Sædekorn bærer ofte tusindfold Frugt. Aarsagen er denne, Gud er villigere til at give, end vi til at bede. Joseph havde aldrig turdet understaae sig at bede, at Gud skulde gjøre ham til en Herre i Ægypten. David den Hyrdedreng iligemaade. Hin Høvedsmand bad Christum, at han vilde helbrede hans Tjener. Frelseren føier til: „Jeg vil komme, og helbrede ham". Det havde Høvedsmanden aldrig turdet bede ham om, at han for en stakkels syg Tjeners Skyld vilde selv komme. Men al Godheds Kilde giver mere Livs-Vand, end man behøver og vil. Naar de Troende paa hin Dag skulle opløftes til den evige himmelske Herlighed, da skulle de sige: Ak! hvo havde vel turdet bede Gud om Saadant? Sandelig der er Ingen iblandt os, som jo Gud har givet mere, end de havde turdet bede ham om. Hvorledes havde jeg kunnet tænke, o! store Gud, at du skulde saaledes ophøie mig arme Orm, og sætte mig i saa høi en Stand? Ak! Herre jeg er ringere end alle de Miskundheder og al den Trofasthed, som du har gjort mod din Tjener.

Nu kjære Sjæle, hvo som er klog, han agte det for en stor Naade, at Gud hører Bønner og Sukke, og siger med David: „Jeg elsker Herren, fordi han hører min Røst, min ydmyge Begjæring; thi han bøiede sit Øre til mig, derfor

[1]) Jacob 4, 3.

vil jeg paakalde ham i mine Dage".[1]) Ak ja! skulde vi ikke agte det høit, at saa hellig en Gud hører en stinkende Synders Bøn, og saa mægtig en Gud giver Agt paa et elendigt Støvs Raab? Hvad bevæger dig, du retfærdige Gud, at du ikke forsmaaer et dødeligt Menneskes Bøn? Du hellige Gud, at du har Lyst til en ureen Synders Stemme? Du mægtige Gud, at du vender dig til Støv og Aske? Hvor glad kan en fattig og ringe Undersaat ikke blive, naar han kan faa sin Øvrighed let i Tale? det er sandelig for den Ringe, som en frisk Regn i tør Tid, og som Dug, der falder paa visne Blomster. Skulde ikke den Høiestes Naade glæde mere? Naar David erkjender dette, siger han: „Derfor vil jeg paakalde ham saa længe jeg lever." Ingen Gjerning skulde derfor i vore Levedage mere fornøie os, end Bønnen. Ja for en troende Sjæl er Intet fornøieligere, end naar den beder, og Gud lader dens Sukke komme for sig. Forstode vi denne Herlighed ret, at Gud hører vor Bøn, vi som ere ikkun en Haandfuld Støv og stinkende Skarn, saa skulde vi forøvrigt være ubekymrede i vore Hjerter. Betænker dette, I Jord-Orme, hvad det er for en Værdighed og Naade, at I kunne tale med Gud naar og hvor I vil. Intet Barn har den Frihed hos sin Fader, ingen Undersaat hos sin Konge, som de Troende have hos Gud. Man maa ikke tænke, at vi kunde gjøre for meget deraf, man behøver heller ikke at lede efter høitravende Ord; jo barnligere og oftere, jo kjærere. O Trøst! O Kjærlighed! saa ofte en Troende føler nogen Nød i sit Hjerte, saa ofte hans Elendighed trykker ham, kan han klage det for sin himmelske Fader og sige: Ak! Herre, mit Anliggende er dig ikke forborgent: det smerter mig, det frygter jeg for. For denne Naade skulde den troende Sjæl ikke bytte med al Verdens Guld og Sølv. Er hans Hjerte i Angest, kan han løbe til sin Fader, og udøse al sin Angest i hans Skjød. Fattes ham noget, anfægter Verden og Djævelen ham, saa kan han i barnlig Tillid bede sit Fader Vor.

Du er min Gud og Fader sand,
Dit Barn du ei forlade kan,
Du faderlige Hjerte!
Jeg er en Jordklump med stor Brøst,
Paa Jorden veed Jeg ingen Trøst.

Havde man ellers Intet i Christendommen, og desforuden skulde være en Orm, som Alle kunne træde under Fødder, ak! dette skulde være os Ære, Glæde og Rigdom nok, at man tør paakalde Gud i Christo, som en kjær Fader. O! Herre, oplys os, at vi maae skjønne derpaa.

Efterdi da Gud har saadan Lyst til at høre vor Bøn, saa skulle vi ei have mindre Lyst til at bringe ham Bøn og Offer. Vor egen Nød lærer os at bede. Vi behøve Guds Naade til at opholde, beskytte og regjere vort Legeme og Sjæl. Denne Naade kommer til os ved Bønnen. Ligesom Renderne lede Vandet fra et Sted til et andet, saa lede vore Sukke Guds Naade til os her ovenfra. Saa mange Sukke, som vi lade stige op, saa mange Velsignelser stige ned til os igjen. Ligesom Legemet trækker ved Aanden Luften i sig, og Træerne drage Saften til sig ved Roden, saaledes drage vi ved Bøn og Sukke Guds Naade til os. Vi tiltrænge Guds Naade til Syndernes Forladelse, til at staae os bi i Fristelserne, og forløse os fra det Onde. Nu har Gud befalet: „Kald paa mig paa Nødens Dag, jeg vil udfrie dig".[2]) Det er Guds Orden, derved maa det blive. Synden lig-

[1]) Ps. 116, 1. 2. [2]) Ps. 50, 15.

ger i Hjertet, som en giftig Orm, gnaver og bider deri, og lader Sjælen ingen Fred have Dag eller Nat. Den bedste Kunst er at bede derimod. Hvorfor oplofter man i Bønnen sine Hænder? Hænderne ere de fornemste Redskaber, der tjene Synden. Det kjende de Troende, og saaledes stille de deres Samvittighed tilfreds. Djævelen gaaer allevegne omkring os, som en brølende Løve, og søger, hvem han kan opsluge. Herimod ruste de Troende sig med Bønnen, det kan Djævelen ikke lide; han maa med sin Stank blive tilbage, naar Guds Børn antænde deres Virak; han tør ikke komme nær til en ivrig Beder, thi han frygter for den Styrke, som han ved Bønnen af Gud bekommer; han veed vel, at han ikke kan indblæse dem sin Gift, der ofte tale med Gud. Hvad agter vel den en Betler, der omgaaes med sin Konge? At den største Deel løber saa hastig i Djævelens Strikker, kommer deraf, at de ikke bede. Vi bære alle vor Strikke om Halsen; vi bære alle vore hemmelige Forrædere i Barmen; og det fordærvede Kjød lokker Sjælen til Synden, knurrende imod Guds tugtende Naade. Djævelen og Verden bære Ild til, blæse Gnisten op, og vise Leilighed og Maader at synde paa. Ak! Faren er stor! vi ere matte og kraftesløse, derfor gjælder det vel at bede. Guds Søn raaber ikke uden Aarsag til sine Disciple og alle sande Troende: „Vaager og beder, at I ikke skulle komme i Fristelse".[1]) Ikke forgjæves bede vi efter hans hellige Mund: „Leed os ikke ind i Fristelse; men fri os fra det Onde".[2]) Guds sande Børn ere meget Kors og stor Jammer underkastede. Intet kan kraftigere trøste og redde dem, end den kjære Bøn. Gjør man et lidet Barn imod, saa løber det til sin Moder, og vil klage for hende: saa tage Guds Børn i Noden deres Tilflugt til Gud; thi han trøster dem, som en Moder sit grædende Barn. Hans Barmhjertighed er moderlig og brændende. Ingen Nød er saa stor, at Gud jo er mægtigere i Raad og Daad. Hvor mangen en Troende beder ikke i Korset, og imidlertid opgaaer i hans Hjerte saadant et Lys og saadan en Glæde, at han glemmer sin Nød, og mener, at han er med Paulus i den tredie Himmel, hvor han hører uudsigelige Ord. Ved Bønnen drage de Troende Guds Kraft i sig, saaat de kunne bære deres Lidelser. Denne Erfjendelse har og Skaberen nedlagt i Naturen. Saa snart nogen Modgang rammer os, strax falde vi paa Knæ, løfte Hænderne i Veiret, hyle, klage og skrige. Slaaer man et Barn, saa tier det ikke længe, tænker ikke paa at det vil hævne sig, men siger ved sig selv, derfor har du din Fader, ham skal du klage det for. Ak! at vi havde saa barnligt Hjerte imod vor Gud; han mener det ret faderligt med os. Naar et Barn har ret af Hjertet klaget sin Nød, saa giver det sig tilfreds. Naar Guds Børn bede i Korset, saa faae de et let og glad Hjerte. Ligesom Dugstyen maae forgaae ved Solen, saa fortærer Bønnen Sjælens Angest. „Lider Nogen iblandt Eder Ondt, han bede",[3]) siger Jacob. Thi Bønnen tager Angesten bort fra Hjertet. Dette erfarede Hanna; hvor bedrøvet var hun ikke? „Jeg er," sagde hun til Eli, „en Qvinde, som er dybt bedrøvet i Aanden, thi af min store Kummer og Sorg har jeg hidtil talet".[4]) Men da hun havde bedet, gik hun sin Vei, og aad, og hendes Ansigt var ikke mere bedrøvet. Man kan ikke med Tungen udsige, hvad for en himmelsk Sødhed Guds Børn ofte smage i en alvorlig Bøn; jo videre de oplade Munden, jo mere Honning falder der ned i den. Bønnen er Munden, der suger af Guds Bryster,

[1]) Matth. 26, 41. [2]) Matth. 6, 13. [3]) Jacob 5, 13. [4]) 1 Sam. 1, 15. 16.

det Kar, der opøser Livsens Vand af Guds Naades Brønd, der er fuld af Vin og Melk. Af Bønnen kommer Glæde, ligesom af en yndig Samtale kommer Fornøielse. Denne Sødhed har saadan en magnetisk Kraft i sig, at den drager Hjertet fra Verden til Gud, og gjør det ganske himmelsksindet. Ak! den der i Bønnen omgaaes meget med Gud, han glemmer let det Jordiske, forer sin Vandel i Himmelen, og bliver Gud lig. „Hvo som hænger ved Herren, er een Aand med ham".[1]) Det skeer jo, at et vildt Dyr kan blive tamt, og lade sig regjere af Mennesker, naar det længe omgaaes med Mennesker; langt mere maa det Hjerte blive gudeligt, der stedse holder sig til Gud, allerhelst da Gud har skabt Mennesket saaledes, at det kan tage imod ham. Hvad som holder sig nær til Ild, bliver antændt eller smeltet af Ilden. Hvo som omgaaes med vellugtende Salver, han beholder selv noget af Lugten hos sig. Moses's Ansigt glindsede, da han talede med Gud paa Sinai Bjerg. Dette erfare og i en vis Henseende de, der flittig og ivrig omgaaes med Gud i Bønnen.

Vi have derfor Aarsag nok til at bede og at lade os opmuntre til Bønnen, og om ingen anden var, saa have vi Guds udtrykkelige Befaling: „Beder, og I skulle faae".[2]) Børn, Tjenere, Disciple, ere jo skyldige at lyde deres Fader, Herre og Lærere. Gud har befalet det, ikke for sin egen Skyld, han har ingen Nytte deraf, han bliver hverken fattigere, større eller rigere derved, vi have selv Nytten deraf; ja, saa naadig er Gud, at han befaler os at bede, paa det han kan gjøre os Godt. Gud har visselig givet os meget, og giver os endnu det, som vi ikke bede ham om; han har givet os Legem og Sjæl, førend vi nogen Tid kunde bede; hvor ofte falder os ikke en Velsignelse i Skjødet? hvor ofte møder os ikke en Lykke, som vi ikke havde tænkt paa? det gjør den fromme Gud over sine Forjættelser; thi hans Væsen er et Dyb af megen Godhed, ellers har han bunden sin Forjættelse til vor Bøn: „Kald paa mig paa Nødens Dag, jeg vil udfrie dig, og du skal prise mig".[3]) Et Træ bærer vel Frugt, og det vil og meddele andre Frugten, men man maa bryde den af.

En Brønd giver gjerne Vand, men man maa søge og øse af den. Gud er villig til at give, men vi maa bede ham derom. Dersom vi ikke vil værdige Gud vor Mund, saa holder han sine Gaver tilbage. En Fader vil have den Ære af sit Barn, at det skal tale til ham om det, som det vil have. En Riig vil høre den Nød, som trykker Betleren, førend han giver Noget. Gud kjender vel vor Nød; han som forstaaer alle Ting, skulde han ikke vide, hvad der ligger os om Hjertet? dog vil han, at vi skulle aabenbare ham den, paa det vi kunne lære at kjende, at vor Hjælp kommer fra Herren, der har gjort Himmel og Jord.

Alt dette opmuntrer os ei alene til Bøn, men og til en stedsevarende Bøn, at vi skulle bede uden Afladelse. Vi maa altid bede; thi Gud vil altid høre og give. Vi svæve altid iblandt den Ondes Pile, altid gaaer Fienden omkring os, og søger at trænge sig ind. Lade vi af at bede, saa har han vundet Spil. Hvilken Krigsmand lægger vel sine Vaaben fra sig, saalænge Fienden omringer ham? Bede vi, saa gjør Gud sig til vort Skjold, opfanger Pilene, saaat vi blive uden Skade. Vi skulle altid bede, paadet, naar vi mangle noget Godt, eller noget Ondt paa Legem eller Sjæl møder os, vi da altid kunne have Forraad, og Gud kan have bønhørt

[1]) 1 Cor. 6, 17. [2]) Joh. 16, 24. [3]) Ps. 50, 15.

os, førend Noden kommer. Derfor skulle vi ikke efterlade Bønnen, indtil Noden kommer, men vi skulle komme den tilforn med vor Bøn. Frelseren vil, at vi altid skulle bede, og ikke blive trætte.[1]) Og da bede vi altid, naar vi begynde og ende Alting i Guds Navn med Bønnen, og indrette Alting til Guds Ære. En virksom Bøn er en god Gjerning. Vi bede altid, naar vi Gud til Ære hver Dag holde visse Bede-Timer, som David gjorde: „Syv Gange om Dagen lover jeg dig for dine Retfærds Domme",[2]) eller naar vi ved hvert Klokkeslet sukke, efterdi Dagens Tid er deelt i visse Timer. Vi bede altid, naar vi blive varagtige i Bønnen, omendskjøndt vi ikke strax faae hvad vi ønske. Den bliver træt, der tæller Dagene, Ugerne og Aarene, i hvilke han har bedet, og Intet faaet; ligesom man siger om en Væver, at han altid væver, naar han ikke afbryder sin Gjerning. Derfor forklarer Frelseren sin Regel ved et Exempel, tagen af en ugudelig Dommer, til hvem en Enke kom og sagde: „Skaf mig Ret over min Modstander",[3]) og han vilde længe ikke. Men Enken gjorde ham saa længe Besvær, og overlob ham saalænge indtil han maatte skaffe hende Ret. Vi bede altid, naar vi altid have Lyst til at bede; denne Lyst og Længsel er for Gud en virkelig Bøn. Vi bede altid, naar vi stedse oplofte vor Aand med en alvorlig Tillid og inderlige Sukke til Gud. „De Elendiges Begjæringer hører du, Herre".[4]) Vi bede altid, naar vi stedse bruge ydmyge Sukke, som kunne holde vore Tanker samlede, at de ikke komme i Uro, og miste den Nytte, som er nødvendig til Bønnen. Saadanne korte Bønner er det hellige Fader Vor fuldt af. Vi bede altid, naar vi stedse tænke paa Gud, og fornøie os i de guddommelige Ting; thi da omgaaes vi med Gud, og oplofte vort Sind til Gud. Vi bede altid, naar vi gjerne gjøre de Fattige godt, og have dem til Forbedere hos Gud; lade vi end af at bede, saa begynde de igjen. Vi bede altid, naar vi aldrig gjøre Noget, som er Bønnen imod, og aldrig lade Hjertet komme i saadan Uro, som kunde hindre Bønnen. Paa saadan Maade kunne vi bede paa alle Steder, endog midt under verdslige Forretninger.

Men paadet at de Enfoldige ret kunne fatte den hellige Bede-Kunst, maa de give Agt paa efterfølgende Stykker:

Først maae de udvælge en vis Time og Sted til deres ordentlige Bøn. Hvad Stedet angaaer, da maa det være stille og frit fra al Verdens Tummel. Det lærer Frelseren os med Ord og Gjerninger. Han siger vi skulle gaae ind i vort Lonkammer (det er et afsides og forborgent Kammer), og lukke Døren efter os.[5]) Han selv har ofte bedet i Ørken. Eenlighed er Aandens Skole; i Ørken taler han venlig med sine Børn. Derfor ønsker David: „Gid jeg havde Vinger som Duen, saa vilde jeg flyve og søge Ro; see, jeg vilde flytte langt bort, jeg vilde overnatte i Ørken".[6])

Jo stillere Stedet er, jo roligere er Hjertet, jo stillere Tankerne, jo lydigere Sandserne, og jo fyrigere Andagten. Hvad Tiden angaaer, saa er Morgen- og Aftenstunden den bequemmeste. Om Morgenen er alting i Menneskets levende, og Hjertet frit for Bekymringer. Morgenbønnen er de Troendes Skjold og Beskjermelse Dagen igjennem. Om Natten og Aftenen er alting i og udenfor dig stille; Søvnen er dig et Billede paa Døden, Mørket et Billede paa Helvede, Himmelen

[1]) Luc. 18, 1. [2]) Ps. 119, 164. [3]) Luc. 18, 3. [4]) Ps. 10, 17. [5]) Matth. 6, 6. [6]) Ps. 55, 7. 8.

med sine Stjerner en Forsmag paa det evige Liv. Alt dette lokker dig til hellige Betragtninger, alt dette opmuntrer dig til at sukke og bede. Ligesom Duggen om Natten falder paa Blomsterne, saa falder Guds Bedergvægelser i Hjertet.

Dernæst maa du ikke bede med utvede Hænder, men bered dig først vel dertil. I den 19de Psalme siger David, at Gud seer til vort Hjertes Forberedelse. At bede, er det vanskeligste Arbeide, og der hører stort Alvor dertil; derfor er det ikke saa let at gribe Bønnens Aand, som Katten griber en Mus. Nei, vi maae med al Magt berede os dertil; Aanden er ikke altid lige fyrig dertil. Førend du derfor begynder Bønnen, betænk først vel, hvad du vil foredrage din Gud i Bønnen; thi du behøver saavel Sjælens som Legemets gode Ting; her maa du lade det blive ved Jesu Orden: „Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle og alle disse Ting tillægges Eder“[1]). En stor Herre holder det for en Skam, naar man vil bede ham om Barne-Dukker, en Haandfuld Nødder, eller andre ringe Gaver; see derfor vel til, med hvad for et Sind, og paa hvad Maade du beder Gud om det Timelige. Han er en stor Herre, vil ogsaa give store Gaver, men vil derom paakaldes. Beder derfor ikke om det, som er imod Gud; Mange ønske deres Fiende Døden eller en anden Ulykke, og det træffer dem selv. Hvad Betleren tigger om, det stikker han i sin egen Pose. Ak! dersom Gud strax skulde sende os det, vi bad om, saa vilde vel mange tusinde Mennesker paa een Dag fare til Helvede. Naar du beder om det timelige Gods, saa stil det i Guds Villie, om han vil give dig det, eller ikke; han veed bedst, hvad dig er tjenligt eller skadeligt. Vi vide ofte ikke selv, hvad vi bede om; ligesom de Syge bede ofte Lægen om Spise, som de have Lyst til, men som ikke er dem tjenlig. Siig derfor, som hiin Spedalske: „Herre! om du vil, saa kan du rense mig“.[2]) Vil du være dit Kors qvit, saa bed med din Frelser: „Fader! er det muligt, da gaa denne Kalk fra mig, dog ikke som jeg vil, men som du vil“.[3]) Om du har bedet efter Guds Villie, kan du prøve deraf, om dit Hjerte i Bønnen bliver i sin Fred, endskjøndt Gud ikke alene nægter dig det, som du har bedet om, men lader dig vederfares det, som er tvertimod. Saasom: beder du Gud om Rigdom, og han skikker dig tvertimod den bitreste Armod, da maae du ligesaa hengiven og stille takke Gud derfor, som om han havde givet dig overflødigt Sølv eller Guld. Beder du ham om Lindring i Korset, og han tilsender dig endnu et tungere Kors, saa maa du takke ham, og sige: „Skee din Villie“.[4]) Item: „Det alt behager mig, som Herren selv behager“ ꝛc.

Du maa og før Bønnen prøve dit Hjerte, om du ikke er dig nogen Dødssynd bevist; thi „Gud hører ikke Syndere“.[5]) Bønnen maa komme af et reent Hjerte. Paulus vil, at vi i Bønnen skulle „opløfte hellige Hænder“.[6]) Til det jødiske Folk siger jo Herren reent ud: „Udbrede I end Eders Hænder til mig: jeg skjuler mine Øine for Eder; gjøre I end mange Bønner: jeg hører dem ikke; Eders Hænder ere fulde af Blod“.[7]) Dette Ord angaaer alle Syndere. I Salomons Høisang bliver Brudens Skikkelse og Stemme sammenføiede: „Lad mig see din Skikkelse, lad mig høre din Røst“.[8]) Sjælens Skikkelse er Christus selv, saadan som han er afbildet i de Troendes Tro og Vandel. Derfor siger Paulus til de

---

[1]) Matth. 6, 33. [2]) Matth. 8, 2. [3]) Matth. 26, 39. [4]) Matth. 6, 10. [5]) Joh. 9, 31. [6]) 1 Tim. 2, 8. [7]) Es. 1, 15. [8]) Høis. 2, 14.

Galater: „Mine Børn lille! hvilke jeg atter føder med Smerte, indtil Christus faaer sin Dannelse i Eder".[1] Sjælens Stemme er Bønnen, skal Stemmen være liflig, saa maa Skikkelsen være skjøn; Christus vil have noget baade for Øine og Øren. Bønnen vil han høre, og see den hellige Vandel. En Sanger, der synger smukt, men haver en hæslig Skikkelse, finder Ingens Behag. Derfor maae vi prøve os før Bønnen, hvordan vor Skikkelse er; finde vi endnu nogen Smitte, saa maae vi aftøe den med vore Taarer og med Jesu Christi Blod. Et Barn, der er forsonet med sin Fader, tør tale til ham med større Frimodighed, end det Barn, som har sin Fader til Uven, og en ond Samvittighed. Synden er den Sky, der sætter sig imellem os og Gud, som ingen Bøn kan trænge igjennem. Denne Sky maa ligesom flyde hen i Taarer, skal Gud ellers høre Bønnen. Bønnen kommer af Samvittigheden og Hjertet; naar Samvittigheden er ureen, saa er og Bønnen ureen; Aanden fører Bønnen op til Himmelen; saa længe Menneskets Aand veed sig skyldig for Gud, saa længe er og Bønnen fuld af Tvivl og tør ikke med Frimodighed komme for Guds Øine. Med et helligt Levnet skal man derfor bede mere, end med Munden.

Derfor maa du grundig kjende din Nød, som plager dig. Vil du bede om Forladelse, saa maa du ret kjende dine Synder; vil du bede om Hjælp, saa maa du kjende din Elendighed. Jo heftigere vi føle vor Nød, jo alvorligere bede vi. Derfor maae et Menneske for alle Ting, førend han beder, eftertænke sin Nød vel, saasom naar jeg beder: Tilkomme dit Rige, maa jeg forud overveie, i hvor stor Fare jeg er, efterdi Djævelen uden Afladelse søger at oprette og bekræfte sit Rige i mig.

Dernæst, naar du ret vil begive dig til Bønnen, maa du holde dit Sind smukt hjemme, og hos dig selv; og, ifald Tankerne adspredes, maa du søge at samle dem igjen. I Bønnen maa Sjælen ligesom drage alle sine Kræfter ud fra Verden, og bringe dem ind til Gud. Ak! vort Hjerte er kun saa lidet et Stykke Kjød, og kan dog fatte den hele Verden i sig; hvor omhyggelig maae vi derfor vogte det. Skriften kalder Bønnen Hjertets Udøselse. Ligesom man ganske kan udøse noget Vand, at ikke een Draabe bliver tilbage, saa reent maae vi samle vort Hjerte, med alle dets Tanker og Bevægelser fra os selv og Verden, og udøse dem for Gud; her maae ikke en Trevl eller Tanke blive tilbage, alle Ting maae gaae til Gud. Naar David vilde tale med Gud, gik han først hen, og opsøgte sit Hjerte inden i sig. Derpaa sagde han til Herren: „Derfor har din Tjener fundet sit Hjerte".[2] Dette kalder Frelseren, at bede i sit Kammer, og lukke Døren til efter sig, det er, at bede med et velbevaret og samlet Hjerte. Dette mener Skriften, naar den her og der forjætter, „at Gud skal lade sig finde af os, naar vi søge ham af ganske Hjerte".[3] Hjertet maa derfor være ganske samlet. Ved Tankerne bliver det adskilt og adspredt.

Naar vi ville bede, maa vi allevegne fra indløse Hjertet, som med sine Tanker staaer andensteds i Pant. Skal Gud drage ind i Hjertet, saa maa den nordentlige Kjærlighed til det Skabte være udvist.

Der er Intet naturligere ved Ilden end at den med sin Lue søger Høiden, eller hos Fuglen, at den kan flyve, ligesaa naturlig og let er det for et udtomt

---

[1]) Gal. 4, 19. [2]) 2 Sam. 7, 27. [3]) 5 Mos. 4, 29. Jer. 29, 13.

Hjerte at oploste sig fra Jorden og opsvinge sig til Gud i Bønnen; derfor maa du først alvorligen sætte dig for, at holde Hjertet i Stilhed, og Tankerne i Tømme.

Ak! det menneskelige Hjerte er dog en jammerlig sønderreven Ting; det falder ofte med sine Tanker i tusinde Stykker; undertiden svæve Tankerne omkring, eller der falder Guds Børn af Skrøbelighed adskillige fremmede Tanker ind under Bønnen, derimod maae de sukke og bringe Hjertet, saa vidt mueligt er, igjen tilrette. Undertiden kan Uro eller Uforsigtighed før Bønnen være Aarsag til, at vi ikke kunne holde vore Tanker samlede, efterdi de løbe een efter en anden til vore forrige Forretninger, hvori vi kunne have fordybet os, og dvæle deri, saa hemmelige og faste, at de igjen kunde føres tilsammen. Denne Uro kommer fra de ljodelige Lyster hos dem. Hvo som derfor vil bringe sit Hjerte i en stille Sabatshvile for Herren, maa være reen af Hjertet; og at ikke de Ting, der ere uden for os, skal give os nogen Leilighed til Uro, saa maae Hjertets Døre, Øine, Øren og Mund, omhyggelig bevares; thi de indlade, ja lokke mange fremmede Ting i Hjertet.

Vi maae holde Hjertet tomt fra de timelige Bekymringer, hvilket Frelseren kalder en Besværing. „Vogter Eder selv, at ikke Eders Hjerter nogen Tid besværes med Sorg for Næring".[1]) Denne Byrde besværer Hjertet saaledes, at det ligesom falder hen i tusinde Stykker, og kan ikke igjen komme til sig selv. Saadant et Hjerte kan ikke heller oploste sig til Gud; ligesom en Fugl kan ikke flyve op i Luften, saa længe der hænger den et Stykke Træ eller Bly om Foden. Lediggang befordrer ogsaa Uro; thi naar vi intet vist Arbeide have, hvortil vi kunne feste vore Tanker, løbe de ind i det Uvisse, og blive fyldte med den hele Verden. Jo mangfoldigere Tankerne ere, jo uroligere ere de. Derfor maa enhver af os være flittig i sit Kald, thi ellers ere vi udygtige til Bønnen. Unyttig og overflødig Snak kan ogsaa forurolige Hjertet. Ligesom en Salves Lugt taber sig, naar man lader Karret, hvori den er, staae aabent, og tager Laaget af; saaledes forsvinder Andagt og Fred af Hjertet, naar Munden aldrig staaer stille. Ak! derfor skulle vi tale kort om unyttige Ting, ja, ja, nei, nei; ingen slem Snak udgaae af vore Munde.

Men herhos maae vi vide, at vore Tanker adspredes i Bønnen, enten naar vi ere uagtsomme, eller naar vi vel give Agt derpaa, men dog maae mærke det imod vor Villie, eller og med Fornoielse lade dem fare omkring. Mange berede sig ikke til Bønnen, bede heller ikke med ret Alvor, holde desuden ikke sit Hjerte i god Andagt; selv i saadan Tilstand beder vel Munden, men Tankerne løbe omkring, begive sig snart hid, snart did. Mange berede sig vel, og bede med stor Alvor, prøve ogsaa noie sit Hjerte; men føle dog at Tankerne ikke ville blive samlede, som de med Rette skulle, og at mange unyttige Ting indsnige sig. Men saa snart saadan en Sjæl mærker det, sukker den derimod, kalder Hjertet tilbage til sig igjen, og med Magt driver alt det ud, som er fremmed. Mange holde Bønnen for en ringe Kunst, pladdrer meget med Tungen, men Hjertet er langt borte; føle de fremmede Tanker, saa give de dem Sted; de see vel Fienden, men ville ikke stride derimod. Dette er en Dods-Synd, og det var bedre, at de aldrig bad, end at de bede paa saadan Maade. Sporger du: Naar jeg mærker

[1]) Luc. 21, 34.

fremmede Tanker, hvorledes skal jeg da fordrive dem? Suk til Gud, at han vil give dig Andagtens Aand. Bed des alvorligere; thi en brændende Bøn fortærer alt det Fremmede i Hjertet, ligesom Ilden opbrænder Straaet. Bind dine Tanker til Ordene, og giv vel Agt paa, hvad du taler; tænk, at Gud og de hellige Engle ere om dig, for at høre dig bede. Ak! hvo vilde vel møde her for Gud uden Hjerte? Betænk tillige, hvor Mange ligge den samme Tid paa deres Knæ med dig, og paakalde Gud af deres ganske Hjerte, og din Bøn skulde da være saa kold og adspredt? Men falder dig i Bønnen urene Tanker ind, saa vid, at det er Satans gloende Pile, og bryd dig ikke derom, thi de falde dig ind imod din Villie, og du maa med Taalmodighed overvinde denne Anfægtning, og bede Gud, at han vil forbarme sig over dig. Saadanne Tanker kunne dog ikke besmitte din Bøn, ligesom Olie og Vand ikke lade sig blande sammen. Gud regner dig dem ikke heller til Synd, efterdi de skee imod din Villie. Gud dømmer din Bøn ikke efter din Skrøbelighed, men efter dit Hjertes Længsel og Attraae. Din Bøn gjør Satan Ondt, derfor er det intet Under, at han bedrøver dig.

Men dersom Nogen maatte klage over, at han slet ingen Lyst eller Andagt har til at bede, saa maa han vide: 1) at vi ikke kunne give os selv nogen Andagt, men at Gud giver den, til hvem han vil. 2) At Bønnens Kraft ikke ligger i en fjendelig Andagt, men at Hjertet føler sin Nød, og har en troende Længsel efter Guds Hjælp. 3) At Gud spiller ofte det samme Spil med os, som vi tilforn have spillet med ham. Hvor ofte drager og rører han ikke vort Hjerte, og vi ville dog ikke begive os til Bønnen? derfor maae vi ofte bede uden at føle Guds søde Bevegelse. 4) Lader Gud de Troendes Hjerter ofte blive saa tørre, at ingen Taarer, intet Suk vil bryde frem, hans Hensigt hermed er, at de ingen høie Tanker skulle fatte om sig selv. Naar vor Bøn er uden Saft og Kraft, saa tænke vi: Ak! hvad er du dog et elendigt Menneske, du kan ikke bede et Fader Vor med Andagt? Men, naar Bønnen ikke vil gaae, saa lærer man ret at kjende sit eget Intet, og tilskriver Alting Guds blotte Naade. 5) Vi maae og være erfarne i denne Fristelse, at vi kunne lære at komme vore svage Brødre til Hjælp, og at have Medlidenhed med dem. 6) Gud vil prøve os, om vi i Bønnen søge ham alene, eller snarere kun søge at føle og erfare en sød Andagt. 7) Gud har ogsaa ofte sine forborgene Aarsager, som vi ikke forstaae. 8) Andre Hellige have tillige erfaret det samme, som David og Job. Christus priser jo dem salige, der ere fattige i Aanden, det er saadanne Sjæle, der ikke kunne bede et Fader Vor; armere kan Ingen være. 9) Men lad du derfor ikke af at bede, fordi du ingen Andagt føler, ellers naaer Djævelen sit Diemærke. Men ligesom man med Mad opvækker Begjærlighed til Mad hos den, som ingen Appetit har, saa skal du og ved Bønnen opvække Andagten i dig. Den Blinde i Evangelio læse vi om, at jo mere Folket hindrede ham, jo mere raabte han.

Naar du begynder at bede, da fat din Bøn i faa Ord; thi det kommer ikke saa meget an paa, hvor mange Ord du bruger, som paa hvor meget Hjertet er derhos. Der fortælles om en af de hellige Martyrer, at da Tyrannen befoel ham at række sin Tunge ud, for at lade den afskjære, svarede han: Veed du ikke, at Herren hører ikke alene dem, der med Munden bede til ham, men og dem, der tie med Munden, men sukke i Hjertet, ligesom han hørte Moses ved det røde Hav? Gud hører mere sine Børns Tanker, end alle de Ugudeliges store Raab. Mener

du ikke, at om du end skjærer min Tunge af, at mit Blod skal raabe imod dig til Himmelen, som fordum Abels?

Gud er en Aand, derfor kan vor Aand kraftigst røre og gribe ham. Ordene i Bønnen behager Gud alene for Hjertets Skyld, enten fordi de komme af Hjertets Grund, eller fordi de vidne om Hjertet, eller og, fordi de gaae ind i Hjertets Grund, og opvække Hjertet. Hjertet er Ordenes Marv, Sjæl og Kjærne. Ord uden Hjerte ere som en tom Nød, et dødt Aadsel, et tørt Been, et visset Græskar, hvor ingen Saft er. Ordene bruger du alene, for at du dermed kan opløfte dit Hjerte. Derfor har Christus befalet dig at bede: „Vor Fader, du som er i Himlene".[1])

Gud er jo allevegne. Men din Frelser vil, at du med al Magt skal drive dit Hjerte ind i Himmelen. Derfor bliver og Bønnen lignet ved en Røgelse, fordi Hjertet i Bønnen maa ligesom Røgen stige op i Veiret, og storme til Himmels. Saa snart Ilden antænder Røgelsen, trænger den igjennem, og søger den vellugtende Kraft, der er i Røgelsen; den gjør ogsaa, at den udbreder sig, og opfylder det hele Kammer. Ilden er den brændende Kjærlighed til Gud, som ligger i Bønnen; Bønnen er Røgelsen; Røgen er Hjertets hellige Andagt; og altsaa er vor Bøn ikke andet, end Sindets Opløftelse til Gud.

Derfor maa du, naar du beder, give Agt paa Ordene, at du ikke lader Hjertet blive borte derfra. Hvorledes kan du forlange, at Gud skal mærke paa din Tale, naar du ikke selv mærker derpaa? Mange bede, og efter Bønnen vide de ei selv, hvad de bade om. Saadanne Folk forstaae ikke, med hvem de have at gjøre i Bønnen. Naar man ellers taler med sin Overmand, hvor iagttager man da ikke sine Ord, og lægger dem paa Vægtskaalen? Gud er den Allerhøieste; og de fleste skamme sig ikke ved at pladdre for ham det, hvori der hverken er Forstand, Hjerte eller Sind. Du beder jo ikke om ringe Ting af Gud. Hans uendelige Kjærlighed og din Ringhed gjør Alting stort, og dog forrettes Bønnen med et koldt Hjerte af de Fleste. Er det ikke som om du bad en Dommer, at han vilde høre dig, og du begyndte at andrage din Sag for ham, og da strax vilde vende dig fra ham, og give dig i Snak med Andre, da maatte vel Dommeren vende sig fra dig og holde din Daarlighed for en Spot? Skulde da Gud ikke fortryde paa, at du i Bønnen vil begynde at tale med ham, og du da strax med adskillige Tanker vilde vende dig fra ham? Betænk selv, om det ikke var en stor Spot for den guddommelige Majestæt, at du i din Bøn til Gud vilde lade ikke alene usammenhængende og fremmede Ord, men endog onde og Gud vederstyggelige Tanker løbe omkring hos dig?

Men vil du i Bønnen opoffre Gud dit Hjerte, da maa det ikke komme blot og tomt til Gud, men det skal være vel beklædt med Tro, Kjærlighed og Ydmyghed. Troen anseer Gud, som en kjær Fader, i Christo. Derfor sætter Christus allerførst i sin Bøn: „Vor Fader." Det velsignede og trøstefulde Fader-Navn skal lokke dig til Bønnen, og forsikkre din Tro om Bønhørelse. Vi have ikke i Bønnen at tiltale vor Fiende eller en umaadig Herre, men et fromt og venligt Faderhjerte, der er fuldt af Kjærlighed, Forbarmelse og Trofasthed imod sine Børn. Hvo er vel den Fader, der skulde give sit Barn en Steen, naar det bad

[1]) Matth. 6, 9.

ham om Brød?[1]) Det kjære Fader-Hjerte seer sit Billede i sine Børn; derfor har han givet dem sin Helligaand, der raaber i deres Hjerter: Abba! kjære Fader. Han hører og gjerne sine Børns Røst, saavel naar de Svage sukke, som naar de Stærke raabe til ham. Da er Bønnen ret stilet, naar vi gribe Gud ved dette Fader-Navn, og da lader han sig gjerne holde. Men hertil hører en stærk Tro, ret at fatte dette søde Ord, og ret at favne Gud i Hjertet, som en Fader. Paulus kalder ham en Fader, af hvem alt Fadernavn er i Himlene og paa Jorden.[2]) De jordiske Fædre ere imod denne Fader alene som nogle Skygger eller malede Billeder. See nu! ligesom en Fader gjør imod et Barn, og et Barn igjen imod sin Fader, ja om end Faderen ikkun var en Stedfader, saa forer dog det Navn Fader saa hjertelig og trøstefuld en Tillid med sig, at man venter alt Godt fra ham. Da nu jordiske Fædre mene deres Børn det saa vel, troligt og oprigtigt, hvad vilde da den himmelske Fader ikke gjøre, der er over alle Fædre? Derfor lærer Skriften os, at stave os til af en naturlig Tillid til en Fader, hvad vi kunne vente og haabe af Guds faderlige Hjerte. Ak! hvo der ikkun turde gribe og ret med Frimodighed sige af Hjertet: Du er min kjære Fader: Hvad skulde vel et saadant Menneske kunne udbede sig af Gud? og hvad kunde vel Gud negte ham? Hans eget Hjerte vil sige ham det, at det skulle være Ja og Amen hvad han bad om. Saa mægtig og kraftig er Tilliden i Hjertet, og saa vis, at der aldrig skal fattes ham hvad han beder om. Saaledes lærer Gud os selv, hvorledes vi skulle lukke Himmelen op, for at see, hvordan han er. Paakalde vi Gud, som vor Fader, saa troe vi og, at han skal bønhøre os; thi et Fader-Hjerte lader sig let bevæge. Uden Troen kan intet behage Gud, ikke heller Bønnen. „Dersom Nogen af Eder fattes Viisdom," siger Jacob, „han bede af Gud. Men han bede med Tro, intet tvivlende; thi den, som tvivler, er ligesom en Havbølge, der rores og drives af Vinden, thi ikke tænker det Menneske, at han skal faae Noget af Herren".[3]) Troen holder Hjertet stille, saaat det bliver modtagelig for Guds Gaver, Vantro er ligesom Mol, der fortærer Bønnens Kraft, og en kraftesløs Bøn hører Gud ikke; men naar man ved den Helligaands Virkning føler en synderlig Troens Kraft i Bønnen, da er det et vist Tegn paa, at Bønnen er bønhørt. Dr. Tauler taler heel trøstelig om denne Sag: „Jeg," siger han, „sætter saadant et Exempel: der ere to Mennesker, der bede til Gud paa een Gang, og befale ham deres Veie: Den ene af disse beder om en Ting, som synes fast umulig, dog troer og haaber han, at Gud vil bønhøre ham. Den anden derimod beder om en ringe Ting, men har ikke saadan en Tro, eller saadant et Haab, som den første. Da siger jeg frit, at den første med sin store og fast umulige Bøn langt snarere bønhøres, formedelst hans Tro og Haab, end den anden med sin ringe Bøn, formedelst hans Tvivl og Vantro; thi alle Ting ere den mulig, som troer: som Sandhedens Mund selv har forjettet."

Saa meget vi troe, saa meget faae vi af Gud; som Spandet er stor til, saa meget er Vandet, vi øse; som en Krukke er snever eller viid til, saa meget gaaer der i samme. De gudommelige Gavers Maal stemmer overeens med vor Troes Maal. Derfor, naar du vil bede, da bed i Troen, den giver Bønnen Prydelse og Kraft. Tro kun stadig, at Herren selv er tilstede ved din Bøn, og mærker paa

[1]) Luc. 11, 11. [2]) Eph. 3, 15. [3]) Jacob 1, 5. 6. 7.

dine Begjæringer, giver Agt paa dine Sukke, hører din Røst, tæller og samler dine Taarer, som David siger: „Herre! al min Begjæring ligger for dig, og mit Suk er ikke skjult for dig".[1]) Tro stadig, at Gud er uendelig, og at hans Rigdom er saa stor, at han giver alle Ting, og dog taber Intet. Et Menneske kan du ikke bede om Noget med en saa stærk Tillid, thi hvad han giver dig eller andre, det tager han fra sig selv, og hans Miskundheds Brønd kan omsider blive tom. Men Guds Godheds Afgrund er uudtømmelig. Hans Brønd bliver aldrig tør. Han har Vand nok for alle Tørstige, ja Brønden flyder over, og kan ikke beholde sin Fylde. Tro og endelig stadig, at Gud er din Fader, og vil Intet negte dig af det, som du i sønlig Tillid beder ham om.

Men hvor Hjertet vanker der vanker og svæver ogsaa vor Tro; derfor maa den have en fast Grund 1) paa Forjættelsens Ord: „Beder, og I skulle faae".[2]) „Han anraaber mig, og jeg svarer ham".[3]) Dette kan Djævelen selv ikke omstøde. Himmel og Jord forgaae, men Herrens Ord blive evindelig. Vil dit Hjerte tvivle, sæt ret an paa vor Herre, støel paa dette Ord, og sig med David: „Herre! jeg foreholder dig dit Ord, I skal søge mit Ansigt, nu søger jeg ogsaa Eders Ansigt". Gud kan ingenlunde slippe dig, naar du holder fast ved hans egne Forjættelser, da maa han give sig tabt, og da er det ret Tid at holde ved. 2) Paa Guds Godhed. Et fromt Hjerte lader sig let bevæge, et godt Hjerte giver gjerne: Herre! jeg raaber til dig ved din Barmhjertighed. Herre! vær mig naadig efter din store Miskundhed. Herre kom ikke mine Synder ihu, men tænk paa mig efter din store Barmhjertighed, som har været for Verdens Grundvold blev lagt. Herre! vil du roses for din Barmhjertighed, saa forbarme dig og over mig! Vil du føre Faders Navn, saa viis og Faders Godhed. 3) Paa vor egen Elendighed. Ak! Herre, see til min Elendighed og Jammer. Naar vi see et elendigt Menneske, saa ynkes vi, og det gaaer os til Hjerte. Saa er det og med Gud: Han kan ikke taale at see vor Elendighed. „Mit Hjerte er bevæget for ham, og jeg føler inderlig Medlidenhed med ham"[4]). 4) Paa Christi dyrebare Fortjeneste og kraftige Forbøn. Begynder din Tillid at vakle, træng da ind i Guds Hjerte ved hans Søns Blod og Saar. Det mener Paulus, naar han siger: „Lader Eders Begjæringer fremføres for Gud i Paakaldelse og Bøn med Taksigelse".[5]) Da er din Begjæring ydmyg, naar du beder ved hans Søns Kjærlighed og ved hans Søns Død. Gud har sin Søn kjær, og hans Fortjeneste er kraftig: han kan ikke nægte dig, hvad du paa denne Maade beder om. Derfor befaler Christus os selv at bede i hans Navn. Vi arme Syndere tør ikke møde for Gud uden Mægler og Talsmand. Vi maae derfor føre Christum med os; hans Fortjeneste gjør al vor Bøn hellig og værdig; ved ham have vi en frimodig Adgang i Troen til Gud. Til denne Naade-Støel maae vi vende vort Ansigt i Bønnen. Dette Barn maae vi favne i Armene, og kaste det i Guds Skjød. Paa dette gyldne Røg-Alter maae vi bringe vort Offer. Med dette Lams Skind maae vi pryde os, om vor himmelske Fader skal velsigne os. Al Guds Kjærlighed hviler i denne hans eneste Søn, og uden ham kan intet behage Gud. Denne Benjamin maae vi føre med os, om vi tænke paa at finde Naade hos Joseph. Det er sandelig en kraftig Bøn,

---

[1]) Ps. 38, 10. [2]) Joh. 16, 24. [3]) Ps. 91, 15. [4]) Jerem. 31, 20.
[5]) Phil. 4, 6.

naar vi sige: Jeg beder dig, kjære Fader! bønhør mig for Jesu Navns Skyld. Det trænger ind i Guds Hjerte. Tænk derpaa, kjære Christen, naar du beder.

Men denne Tro maa udstaae mange Stod. At bede er sandelig ikke Børneleeg; thi Bønnen er sjelden uden Anfægtning og Skrøbelighed. I Bønnen maae vi kjæmpe og stride med Verden, Djævelen, vort eget Kjød, ja og med Gud. Da maae vi smukt lære at skikke os i Anfægtning, og ikke høre efter hvad Kjødet, Verden og Djævelen siger, men hvad Gud siger i Ordet. Mener du, at Gud ikke hører dig, da svarer han dig i sit Ord: „Mon han, som plantede Øret, mon han ikke kan høre? og mon han, som dannede Øiet, mon han ikke kan see?“[1]) „Førend de raabe, svarer jeg“.[2]) Synes du, at du er uværdig og en saadan Bedørftyggelighed i Guds Øine, at han ikke gider see paa dig, da hør, hvad Herren siger hos Propheten: „Men til den henseer jeg, til den, som er ydmyg, som har en sønderknust Aand, og bær Ærefrygt for mine Ord“.[3]) Ak! skulle vi ikke bønhøres, førend vi fornemme, at vi vare værdige, saa bleve vi aldrig bønhørte. Vor Bøn maae ikke see til nogen egen Værdighed, men til Guds Løfters Sandhed. Dersom du i Bønnen stoler paa din egen Værdighed, da bedrager du dig selv, om og dit Hjerte gik i tusinde Stykker af Angest, om du endog græd Blod; thi vi bede, fordi vi ere uværdige, ja just derved blive vi gjorte værdige til Bønhørelse, naar vi troe, at vi ere uværdige, og dog vove det paa Guds Tilsagn. Kommer noget andet for i din Bøn, da see paa Guds Sandhed og Almagt. „Han kan gjøre overvættes mere, end vi bede eller forstaae“.[4]) Føler du Skrøbelighed i din Bøn, da trøst dig med de herlige Ord: „Vi have ikke en Ypperstepræst, som ei kan have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder.[5]) Desligeste kommer og Aanden vor Skrøbelighed til Hjælp; træder selv frem for os med uudsigelige Sukke“.[6])

Gud sætter og undertiden din Tro paa Prøve, og holder tilbage hvad du beder om, foreskriv ham da hverken Maade eller Tid, men vent og hold ud. Disse tvende Dyder har Troen i sin Midte, den ene paa den høire, den anden paa den venstre Side, nemlig Taalmodighed og Bestandighed. Gud mener det vel nok med dig, om han end ikke strax paa det første Ord giver dig det, du beder ham om. Han vil opvække dine Begjærligheder, for at du kan desbedre skjønne paa hans Gaver, og for at du derved kan bringes til Erkjendelse af din egen Uværdighed. Vær derfor kun tilfreds, bie og vent paa ham. Betænk, hvor længe Gud maa bie efter dig, og hvor stor Taalmodighed han maa have med dig, naar han kalder dig til din egen Sjæls Frelse! En Urtegaards-Mand planter ikke i Dag et Træ, for i Morgen strax at plukke Frugten deraf; han lader Træet have sin Tid. Er det ikke en Daarlighed, at du vil bede i Dag og tænke strax i Morgen at have Skjødet fuldt af det du beder om? maaskee du endnu ikke har bedet for Alvor, maaskee det tjener dig endnu ikke i Morgen, men om et Aar. Kjære! lad derfor Gud raade, han er en gammel, viis Mand, men du er kun et ungt og eenfoldigt Barn, der ikke forstaaer dit eget Bedste. Imidlertid hold ved at bede, det er et Tegn paa en kraftig Tro. Vantroe bliver snart træt og mat, lader af at bede, naar det som man beder om ikke kommer strax. Troen sukker desivrigere, om den end

---

[1]) Ps. 94, 9. [2]) Es. 65, 24. [3]) Es. 66, 2. [4]) Eph. 3, 20. [5]) Ebr. 4, 15. [6]) Rom. 8, 26.

Intet faaer, ja om den maa erfare det Modsatte. En uafladelig Bøn vinder omsider Seier, som David siger: „Aften, Morgen og Middag vil jeg klage og hyle, saa vil han høre min Røst".[1]) Er vor Bøns Kraft ikke saa følelig, saa er den dog skjult; derfor skal man ikke lade af at bede; thi det mindste troende Suk er ikke uden Kraft, om vi end hverken føle eller see det. „De saae til ham", siger David, „og bleve glade, og deres Ansigt beskjæmmes ikke".[2]) Ligesom uforskammede Betlere overløbe Folk paa offentlige Gader, saa maae vi med Magt storme til Gud, og ikke vige, førend han giver os en Almisse i Haanden. En Høne, der ofte gaaer fra sine Æg udruger ingen Kyllinger. Træet falder ikke for første Hug. Een Vanddraabe udhuler ikke Stenen. Da Moses slog første Gang paa Klippen, kom der ikke Vand. Her hedder det: „Værer varagtige i Bønnen".[3]) „Beder" „leder" „banker".[4]) Bønnen er en Kamp med Gud; see til, at du ikke løber af Striden, om du ellers vil vinde Kronen. Bønnen er en Tiggerkurv, hvori vi frembære for Gud vort Hjertes Begjæring, og denne Kurv maae vi holde daglig frem om den end synes at blive afviist. Troende maae være som Turtel-Duer, der Dag og Nat kurre og sukke Gud ind i Øret. Endelig vil det dog komme, hvad de Troende have ønsket, naar Gud længe har hørt dem jamre og raabe. Vil Bønnen ikke synes at hjælpe, da begynd at græde. Taarerne bevæge stræx, og bede allerheftigst. Det er den høieste Grad i Bønnen, naar man beder med Taarer, ligesom Frelseren selv har ofret Taarer til Gud. Taarer trænge igjennem Skyerne, som der staaer: „Herren har hørt min Graad, Herren har hørt mit Raab".[5])

Den store Synderinde i Evangelio taler ikke eet Ord, men hun græder meget, og Hjertekjenderen forstod hendes Taarer. Det bedrøvede og sorrigfulde Hjerte brast ud i Taarer, som en Brønd, og derved lader Gud sig bevæge. David siger: „Min Graad er bleven mit Brød Dag og Nat".[6])

Det er de rette Taarer, naar Hjertet græder i Livet, og saadanne Taarer høres af Gud. Gud kan ikke uden Medlidenhed see paa vor Jammer, naar vi begynde at græde og hyle for ham.

Ved Troen hænger Kjærlighed, den seer paa Næsten, og indelukker hans Nød i Bønnen. Thi som Christus tjener os i Troen, saa maae vi igjen tjene vor Næste i Kjærlighed, og den høieste Tjeneste vi kunne bevise Næsten, er, at vi bede for ham; vi maae ei alene ved vort Levnet, men og ved vor Bøn være et Træ, der bærer megen Frugt til Andres Nytte. Ak! det er deiligt, naar Christne bede med hverandre. Thi mange „Fader Vor" have mere Kraft i sig end Eet, ligesom det bevæger Faderen mere naar alle hans Børn løbe til ham paa eengang, end naar Eet kommer efter et Andet. Saaledes ere og alle Troendes Hjerter forbundne ved Christi Aand, derover føler og forstaaer den Ene den Andens Nød, og bede alle i een Aand for hverandre. Hvor kraftig de Helliges Forbøn er, sees af Abrahams Exempel, der med sin Bøn havde frelst en heel Bye, hvis der havde været fem Retfærdige i samme. Herren lærer os det i en deilig Lignelse: Der havde En et Figentræ, som var plantet i hans Viingaard, og han kom og ledte efter Frugter derpaa, men fandt ingen. Da sagde han til Viingaardsmanden:

---

[1]) Ps. 55, 18. [2]) Ps. 34, 6. [3]) Rom. 12, 12. [4]) Matth. 7, 7. [5]) Ps. 6, 10. [6]) Ps. 42, 4.

See, jeg er nu tre Aar kommen, og har ledt efter Frugt paa dette Træ, og finder Ingen; hug det om, hvorfor gjør det ogsaa Jorden unyttig? Men han svarede og sagde til ham: Herre! lad det blive ogsaa dette Aar, indtil jeg faaer gravet derom, og gjødet det, om det da vil bære Frugt.[1]) Denne Forbøn blev bønhørt. Ak! det er en kostelig Ting i et Land, naar der ere Folk deri, hvis Sag staaer vel hos Gud, og der kunne tale med Gud, som en Mand med sin Ven, og derhos ere mægtige til alle Ting. Bliver da Gud vred, og i sin Vrede vil ødelægge et Land, da kunne saadanne Mennesker med deres Bønner holde Guds Vrede tilbage; ligesom en Dæmning hindrer en Vandflod, at den ikke svømmer over Landet. „Jeg ledte iblandt dem efter en Mand, som vilde sætte Gjærde i Stand, og stille sig i Gabet imod mig for Landet, at jeg ei skulde ødelægge det, men jeg fandt Ingen. Nu vil jeg udøse min Harme over dem, fortære dem i min Vredes Ild, lade deres Vandel falde paa deres Hoved, siger Herren Jehovah".[2]) Ak! derfor skulde vi elske Guds Børn, og holde dem dyrebare. Men disse Perler vil Ingen kjende eller kjøbe, hvorfor? fordi de ikke udvortes ere saa herlige som andre, men ligge gjerne skjulte under megen Jammer og Elendighed; man øser Foragt hobeviis over dem som Skarn.

Det er os selv gavnligt, at vi bede for Næsten, thi ligesom Gud straffer, saa belønner han ogsaa efter vort eget Hjerte, saaat det maa vederfares Mennesket, hvad han har i Hjertet, og han maa æde sine Hænders Frugt. Ønsker han Ondt over sin Næste, da falder Ulykken over hans egen Isse. Ønsker han ham Godt, saa nyder han Godt af den samme Velsignelse. Hvo som under en anden Godt, ham vederfares Godt, og den, der velsigner Andre, velsigner sig selv. Bedre kan Gud ikke gjøre. Lader os betragte Naturen, det, som et Menneske saaer, maa han igjen høste, og det med Rente, vor Bøn, vore Gjerninger ere vor Sæd; dersom nogen saaer Tidsel-Sæd, og venter at høste Hvede, han maatte jo være en Daare.

I Bønnen maa der og være Ydmyghed, der seer paa sig selv, ret grundig kjender sin Elendighed, eftertænker sin Synd og Ringhed, og derfor agter sig uværdig til al Guds Naade. Ak! vi have Intet, som hører os til, uden Synden; den føre vi med os i Verden, den maa vi slæbe om med os til Graven: af denne Gift maa vi alle døe, og dog har Mange af os store Tanker om sig selv; enhver vil være den bedste, ja være Gud selv. Det er den største Elendighed, ikke at kjende sin egen Elendighed. Saa længe vi bede uden denne Erkjendelse, kunne vi ikke tage imod Guds Naade; thi Guds Brønd flyder oven fra ned i det Dybe, og han giver alene de Ydmyge Naade. Der er Intet, der mere bevæger Herren til Barmhjertighed, end at Mennesket kjender sin Elendighed, Jammer og Ringhed; thi Gud har saa ædelt et Sind, at han har Medlidenhed med de Elendige og skaaner dem. Han tænker: hvad skal jeg gjøre ved det arme Støv og Aske? skulde jeg blive vred paa noget Støv? jeg maa ynkes over det. Hvor ydmyg bad ikke David ofte i Psalmerne: „Herre! bøi dit Øre, bønhør mig; thi jeg er elendig og fattig".[3]) Saa og Jeremias: „Om end vore Misgjerninger vidne imod os, saa hjælp os dog for dit Navns Skyld; thi vore Overtrædelser ere mange; vi have syndet imod dig. O Israels Haab, hans Frelser i Nødens Tid!"[4]) Daniel

[1]) Luc. 13, 6—9. [2]) Ezech. 22, 30. 34. [3]) Ps. 86, 1. [4]) Jer. 14, 7. 8.

ligeledes: „Vi have syndet, og gjort Uret; vi have handlet ugudeligen og været gjenstridige. Herre! blues maae vi; thi ikke i Tillid til vor Retfærdighed nedlægge vi vor ydmyge Bøn for dit Ansigt, men i Tillid til din store Barmhjertighed".[1])

Da have vi det, som er vor Herlighed. Naar vi bekjende dette, da sige vi Sandhed, og det vil Gud gjerne høre; thi hans Naade maa ene tilkomme Æren.

Naar denne sande Erkjendelse er i Hjertet, saa blive de ydmyge Gebærder ikke heller borte; da har Bønnen sin Ild, hvormed den er antændt; og hvor Bønnen ret er brændende, der viser Legemet sig med ydmyg Anstand; Øinene og Hænderne opløftede og Knæene bøiede, Ingen behøver at lære ham, hvorledes Moses, David, Paulus og Christus har bedet. De udvortes Gebærder læres nok af sig selv, naar man beder af et brændende Hjerte; thi Guds Aand driver dem, og altsaa ere de ikke at forkaste, fordi de vidne at Mennesket med al Ydmyghed og Alvor beder til Gud. Derfor har Gud og skabt dine Knæ saaledes, at de kunne bøie sig. Skam dig derfor ikke ved at gjøre den store Gud din Herre og Fader Ære. At bøie Knæ for Mennesker, er en Høflighed, men at bøie Knæ for Gud, er en Skyldighed. Skulde vel ikke en Orm, om den havde Forstand, bøie og nedtrykke sig for sin Skaber, skulde den vel ikke ham til Ære opløfte sit Hoved, og derefter bøie det, og lade det dybt nedsynke?

Erkjender du nu denne Guds Kjærlighed, og bruger den ret, da maa du ikke heller glemme at love og prise Gud. Tak Gud, fordi han er saa venlig og annammer din Bøn; han beder i dig, og kroner sin egen Gjerning. Lad ogsaa din Bøn altid være sammenføiet med Lov og Taksigelse. „I alle Ting lader Eders Begjæringer fremføres for Gud i Paakaldelse og Bøn med Taksigelse. Bede- og Tak-Offerne „Fader Vor" og „Taksigelses-Offer" maa altid være samlede. Jo mere vi lede Guds Brønd over os i Høiden, jo mildere flyder den ned til os her paa Jorden. Det er jo Tak værd, at du har saadan en Gud, for hvilken du kan aabne dit Anliggende langt fortroligere, end for din allerbedste Ven. Ak!

Tak din Herre al din Tid,
Thi han naadig er og blid!

Det 16. Capitel.

Om Guds retfærdiggjørende Kjærlighed.

Omendskjøndt Guds Aand ved sin Iboelse i Guds Børn, helliger dem, saa blive de dog ikke syndeløse, men Synden overfalder dem ofte, saaat de falde. Her maa Gud af Naade forlade Synden, og det kalder Skriften Synderens Retfærdiggjørelse.

[1]) Dan. 9, 5. 8. 18.

Ligesom det gaaer til i en menneskelig Rettergang, at fem Personer fremstilles, nemlig Anklageren og den Anklagede, Dommeren, Advocaten eller Talsmanden og Vorgenen; saa gaaer det og til i Menneskets Retfærdiggjørelse. Synderen fremstilles for Guds Dom, som en arm Misdæder, over hvilken Staven skal brydes, og Døds-Dommen fældes. Eftertænk nu kun, hvordan saadant et Menneske er tilmode, der staaer for sin Dommer, der indvortes af Samvittigheden og udvortes af Anklageren beskyldes og overbevises om sin Misgjerning; hvor bæver ikke hans Hjerte, hvor zittrer ikke hans Legeme, Hænder og Fødder synke ned, Ansigtet blegner, han ligner mere en Død end en Levende, Angest trykker hans Hjerte, som naar man perser Druer, ja om det var muligt, svedte han af Angest Blod, allerhelst naar han betænker den store Pine og Skam, som forestaaer ham.

Anderledes kan man ikke forestille sig en arm Synder, der staaer for Guds Domstol. Indvortes vidner hans egen Samvittighed imod ham, og hans Tanker anklage ham;[1]) thi Samvittigheden er døde Gjerningers Sæde, der blive de til Orme, som bide og nage Samvittigheden. Denne Pine er uden Lige, den er en Forsmag paa Helvedes Pine; den strækker Menneskets paa Djævelens Pine-Bænk, udsuger ham og gjør ham tør, saaat han visner som Græsstraae, og glemmer at æde sit Brød; hans Dage forgaae som en Rog, og hans Been opbrændes som et Brandsted;[2]) den satte Ezechias paa Helvedes Dørtærskel; den omviklede David med Dødens Baand; den viste Job baade Træ og Strikke, saaat han ønskede at blive hængt. Som en god Samvittighed er et dagligt Gjæstebud, og glæder midt i Bedrøvelse,[3]) saa er en ond Samvittighed et aabent Helvede, og forurolige ham midt i Glæden. Udvortes stiller Satan sig paa den høire og Loven paa den venstre Side af den arme Synder. Her begynder Bedrøvelsen ret. Djævelen, som Dag og Nat anklager Guds Børn for Gud, slaaer det sorte Register op, hvori alle syndige Ord og Gjerninger, Gjøren og Laden ere anteegnede; han fortæller det ikke alene, men og anklager og opfordrer Guds Retfærdighed til Straf, ikke alene over det Onde, men og over det Gode, vi have gjort; thi han veed, at al vor Retfærdighed, er som et besmittet Klæde,[4]) ureen og ufuldkomment, og at det Onde endog hænger ved os, naar vi gjøre det Gode. Satan gjør sin Anklage kraftig ved Guds retfærdige Lov. Da træder Moses frem og anklager Synderen for Gud. Da begynder Loven at døde den arme Synder: Forbandet er du, og har fortjent Døden; thi du har ikke holdt, hvad der staaer skrevet i mig. Jeg har lært: „Du skal ikke have andre Guder for den sande Gud".[5])

Hvorofte har du ikke hængt dit Hjerte til noget Andet, og altsaa taget fremmede Guder? Hvor ofte har du ikke mere elsket, mere frygtet for, mere æret, mere lovet, tjent og adlydet Kreaturet end Skaberen? Saa megen Synd og Forfængelighed du har tjent, saa mange fremmede Guder har du og tilbedet.

Forbandet er du, som betager Gud sin tilborlige Ære! Jeg har befalet: „Du skal ikke tage Herren din Guds Navn forfængeligt".[6]) Hvor ofte har du ikke bandet og sværget? Hvor ofte har du ikke hørt Andre bande, og ikke straffet eller paamindet dem? Hvor ofte har du ikke havt det velsignede Jesu Navn letsindigt og uden Ærbødighed i din Mund og paa din Tunge? Hvor ofte har du ikke

[1]) Rom. 2, 15. [2]) Ps. 102, 4. 5. [3]) Ordſ. 15, 15. [4]) Es. 64, 5. [5]) 2 Mos. 20, 3. [6]) 2 Mos. 20, 7.

baade tænkt paa og talet om Guds Ord og underlige Gjerninger uden tilbørlig Ærbødighed og Andagt? Hvor ofte har du ikke lastet det dyrebare Navn Christus, efter hvilket du i Daaben er kaldet, med dit falske, hedenske, uchristelige, ja antichristelige Liv og Levnet? Forbandet er du! Forbandet er du!

Min Lærdom er denne: „Kom Sabbatens Dag ihu, at du holder den hellig".[1])

Hvor ofte har du ikke gjort vanhellige Gjerninger paa Sabbatsdagen? Hvor sjelden har du tænkt paa de Synder, som du har begaaet i den forrige Uge, og i Templet i Guds Huus offret din Gud dine Synder?

Det Hjerte tager Gud imod,
Som er besprængt med Christi Blod
Og fuldt af Tro og Kjærlighed,
Det er en Skat, Gud glædes ved.

Hvor sjelden har du erindret dig de Velgjerninger, som din Gud saa naadigt og mildt har beviist dig i den forgangne Uge, paa det at du skulde have glædet dig i Gud din Fader, din Skaber, Opholder, Beskjermer og Regjerer, i Jesu, din Forløser og Talsmand, i den Helligaand, din Helliggjører, din Arvedeels Seglog Pant? Hvor sjelden har du holdt en indvortes Sjælesabbat for din Gud udi en hellig Overgivelse med ganske at fornegte dig selv? Du har ikke hvilet paa Sabbaten fra Djævelens Gjerninger. Du har vel hørt Guds Ord udvortes med de legemlige Øren, men ikke indvortes med Hjertets Øre, saaat du kunde have erfaret Kraften deraf, og forandret dit Levnet. Du har vel sjunget med Munden, men ikke med Hjertet; vel bedet, men ikke i Aand og Sandhed; vel lovet Gud med dine Læber, men ikke i Stilhed, i Zion; vel annammet Sacramentet, men forgjæves, uden Aand og Tro. I mig staaer skrevet: „Ær din Fader og din Moder".[2]) Men hvor ofte har du ikke glemt at vise efter Formue din Pligt, Kjærlighed og Troskab imod dem, som Gud har sat over dig? du har ikke heller baaret deres Feil med Taalmodighed? Jeg lærer: „Du skal ikke ihjelslaa".[3]) Men du har havt skjult i dit Hjerte mange forgiftige Pile af Vrede, Had, Nid og Hævngjerrighed. Du har forkortet mangt et Menneskes Liv ved Krænkelser. Du er bleven Manges Sjælemorder ved dit forargelige og uchristelige Levnet. Du har ofte dræbt din Næste med din onde dommende og fordommende Tunge. Du har ingen Barmhjertighed viist imod de Fattige, som du dog kunde have holdt i Live ved Mad, Klæder og Huusly. Jeg har befalet: „Du skal ikke bedrive Hoer".[4]) Men du har ofte med et begjærligt Hjerte seet til en fremmed Kvinde, seet paa hende med begjærlige Øine. Du har ofte begaaet saadanne Ting, der have givet Anledning til virkelig Urenhed, saasom Lediggang, Fraadserie og Drukkenskab, forødet Tiden med letfærdige Bøger og Samtaler, utugtige Viser, ifort dig vellystige Klæder, viist uanstændige Gebærder, betragtet forargelige Malerier, besøgt berusende Selskaber ꝛc. Hos mig læser du: „Du skal ikke stjæle".[5]) Men du har bragt din Næstes Gods til dig ved Gjerrighed, Aager og Uretfærdighed. Du har ved Ubarmhjertighed stjaalet den Fattige det Brød af hans Mund, som du ved Kjærlighed var forbunden til at give ham. Jeg har sagt: „Du maa ikke aflægge falsk Vidnesbyrd mod

---

[1]) 2 Mosеb. 20, 8. [2]) 2 Mosеb. 20, 12. [3]) 2 Mosеb. 20, 13. [4]) 2 Mosеb. 20, 14.
[5]) 2 Mosеb. 20, 15.

din Næste".[1]) Hvor ofte har du ikke bagtalt, forhaanet og lastet din Broder, smigret og kjærtegnet ham, men i dit Hjerte tænkt Ondt om ham, — agtet dig selv mere og bedre end ham? Hos mig staaer skrevet: „Du skal ikke begjære".[2]) Men du har ofte i een Time fornoiet dig med mange tusinde syndige Begjærligheder, og ikke holdt dem for Synd? Forbandet! Forbandet er du, fordi du ikke har holdet, hvad der staaer skrevet hos mig.

Og for at jeg kortelig kan samle alt det Loven kræver af Mennesket, saa fordrer den: 1) Rene Begjærligheder eller Tilboieligheder: „Du skal ikke begjære". Derfor skriver og Paulus, at han af Loven kjendte, at Begjærlighed var Synd.[3]) Og til de Galater skriver han: „De som høre Christum til, have korsfæstet Kjødet med Lysterne og Begjæringerne".[4])

Hvad er Christi Kors andet end en levende Lovens Prædiken? Derfor, hvo som ikke holder Begjærlighed for Synd, bedrager sig. Den er Sæden, Grunden og Roden til alle Synder; og Jacob siger, at Synden undfanges i Begjærligheden, ligesom et Foster i Moderens Liv allerede hedder et Barn efter Undfangelsen, om det end ikke seer Dagens Lys; saa er det og med den onde Lyst, den er Synd, om den end ikke altid kommer til Gjerningen. Og ligesom en Moder bærer Barnet i sit Liv, og Frugten ligger i Sæden, saa bære vi Synde-Barnet eller Synde-Frugten i vore Hjerters onde Lyster.

I Penge-Lysten sidder Afguden. Derfor kalder Paulus den Gjerrige „en Afgudsdyrker".[5]) I den vredagtige Lyst sidder Morderen. Det mener Christus: „I have hørt, at der er sagt de Gamle: Du skal ikke ihjelslaa', men hvo som ihjelslaaer, skal være skyldig for Dommen. Men jeg siger Eder, at hver den, som er vred paa sin Broder uden Skyld, skal være skyldig for Dommen."[6]) I Lysten sidder Horeriet, det lærer Christus med klare Ord: „Hver den som seer paa en Kvinde, for at begjære hende, har allerede bedrevet Hoer med hende i sit Hjerte".[7])

2) Rene Tanker; thi Tankerne komme af Lysten. Lysten vinder først Kraft i Tankerne; den maa derfor ogsaa straxt undertrykkes i Tankerne. Hvo som længe omgaaes med syndige Tanker, han bærer Træ til Ild, og foder den Slange, han bærer i sin Barm. Hos Menneskene hedder det: Tankerne ere toldfrie; men hos Gud hedder det: „Hvi tænke I saa Ondt i Eders Hjerter"?[8])

Og som Paulus i Brevet til de Ebræer siger: „Gud er en Dommer over Hjertets Tanker".[9]) Hidhen hører ogsaa Christi Ord: „Det, der kommer af Hjertet gjør Mennesket ureent. Thi af Hjertet udkomme onde Tanker, Mord, Hoer, Skjørlevnet, Tyverier, falsk Vidnesbyrd, Bespottelser".[10]) Derfor, hvo som længe omgaaes med Tanker om Penge og Verden, han omgaaes med en skammelig Afgud. Hvo som længe omgaaes med blodtørstige og tyvagtige Tanker, ham plager Tyven og Morderen.

3) Rene Ord. Det er bekjendt, hvad Christus siger: „Menneskene skulle gjøre Regnskab paa Dommens Dag for ethvert unyttigt Ord, som de have talet. Thi af dine Ord skal du kjendes retfærdig, og af dine Ord skal du fordommes".[11])

Mangen En tænker, han tør tale, hvad han vil, det er kun en Lyd, en Vind,

---

[1]) 2 Mosеb. 20, 16. [2]) 2 Mosеb. 20, 17. [3]) Rom. 7, 7. [4]) Gal. 5, 24. [5]) Eph. 5, 5. [6]) Matth. 5, 21. 22. [7]) Matth. 5, 28. [8]) Matth. 9, 4. [9]) Ebr. 4, 12. [10]) Matth. 15, 18. 19. [11]) Matth. 12, 36. 37.

der forsvinder i Luften; men tæller Gud de unyttige Ord, og fører dem for Dommen; hvor vil det da gaae de syndige Ord? „Af Hjertets Overflødighed taler Munden".[1]) Ord ere Sindets Tegn. Hvo som skjændig dømmer sin Næste, han dræber ham, og det saamange Gange, som han finder villige Tilhørere. Hvo som frækt udsiger en Løgn, er Næstens Morder. Derfor kalder David en Løgners Tunge en Morderpiil og en dødelig Forgift. Paulus sætter og tilsammen „Kiv, Nid, Vrede, Trætte, Partier, Had, Mord".[2]) Ja, hvo som taler et Ord, hvorved hans Næste kan bedrøves, og han taler det i den Hensigt, at han vil bedrøve ham, han er en Morder. Ligeledes er den en Hoerkarl, der gjerne taler Gjækkerie og utilbørlig Skjemt, synger Skjøgeviser, eller og paa anden Maade laaner den urene Aand sin Tunge til at udføre sin Urenhed med.

4) Rene Øine. Man pleier at sige: Man kan see ham Hjertet ud af Øinene; saaledes har du i Øinene Hjertets levende Billede. Hvo som med Eva begjærlig seer paa Verdens Træ, han er afgudisk; hvo som seer paa sin Næste med bittre Øinekast, han er en Morder, ligesom Cains Ansigt forandrede sig mod hans Broder, da Morderen lyste frem af hans Øine. Det kalder Christus at sige til sin Broder „Raka",[3]) naar man seer til En med fiendske Gebærder. Guds Billede kan fremlyse af et Menneske ved Venlighed og Kjærlighed, men Satans Billede kan og sees paa ham ved Vrede og Forbittrelse. Man siger om Basilisken, at den er en saa giftig Orm, at den dræber Mennesket med sit Øie; thi den fører sin Gift i Øinene; saadanne Orme og Basilisker ere Mange. Hvo som seer paa en Kvinde, eller paa en usømmelig Dragt eller et losagtigt Billede med begjærlige Øine, han er en Hoerkarl. Hvo som med leende Øine seer paa sin Næstes Skam og Skade, han er en Morder.

5) Rene Øren, som ere tillukte for syndig Tale. Mange Mennesker ere færdige til at høre ikke alene det, der er unyttigt, men endog det, der er letfærdigt, skammeligt og skadeligt. Intet Øsel haver saa lange Øren, som Mennesket, til at høre nye Tidender; derfor er den ganske Verden fuld af Løgn. Og fordi vore Øren altid kloe efter at høre vor egen Roes, saa foraarsage vi, at der bliver saa mange Hyklere og Smigrere. Hvilket er da vel skammeligst, enten at tilegne sig eller udspye Roes? Var der ingen, som gjerne vilde høre, saa blev der heller ingen som vilde føre. I Øret bærer Mennesket Egenkjærlighedens Afgud, naar han gjerne vil høre at man roser ham; Gudsbespotteren, naar han med Bifald hører andre Folk bande og sværge; Sabbatsovertræderen, naar han hører Guds Ords Prædiken uden Andagt og Ærbødighed; Morderen, naar han hører og troer skjændige Beskyldninger og Løgne om og over Næsten; Hoerkarlen, naar han med Samson eller Salomon gjerne hører Skjøgens smigrende Ord, eller liderlige Viser ꝛc.

6) En reen Næse, som vi ikke skulle tillade nogen Slags Lugt af Vellyst, paa det Hjertet ikke skal søge sin Fornøielse deri, og altsaa begaae Afguderie. Men dersom vi lugte en god Lugt, da strax tænke paa Pauli Ord: „Vi ere Christi Vellugt for Gud";[4]) og paa Davids Ord: „Lad min Bøn vorde fast som et Røgoffer for dit Ansigt, mine Hænders Opløftelse som Aftenoffret[5]) paa Guldskaaler, fyldte med Røgelse, som ere de Helliges Bønner".[6])

---

[1]) Matth. 12, 34. [2]) Gal. 5, 20. [3]) Matth. 5, 22. [4]) 2 Cor. 2, 15. [5]) Ps. 141, 2. [6]) Aab. 5, 8.

7) En reen Tunge, der ikke smager den Mad og Drikke, som opvækker og antænder Kjødslyst; thi ellers bliver snart Afguderi, Horeri og Tyveri deraf. Afguderi: naar jeg med Begjærlighed hænger ved hiin Spise; Horeri: naar jeg lader tillave for mig kræselige Spiser, som kildrer Ganen og antænder Kjødets Lyster. Tyveri: naar jeg æder og drikker til Overflødighed, og derved unddrager den Trængende hans Deel, hvilken jeg efter Guds Befaling var skyldig at give ham. Hvor mange Elendige kunde ikke vedergvæge deres matte Hjerte med den Viin, som den Rige sluger i sig til Overdaadighed.

8) Rene Gebærder. Vredagtige Gebærder gjøre mangen En til en Morder, løsagtige Gebærder gjøre ham til en Hoerkarl, verdsligsindede Gebærder gjøre ham til en Afgudstjener, gjerrige Gebærder gjøre ham til en Tyv og Røver.

9) Rene Klæder. Mange bære i deres Guldkjæder, i deres Floiel og Silke Verdens og Egenkjærlighedens dobbelte Afgud. Mange hænger Morderen paa sig, og det er dem, der uden deres Stand, Kald og Rød bære ved Siden eller have i sit Huus dræbende Vaaben. Hos Mange sees Hoerkarlen i de nye Modedragter og vellystige Klæder. Judas bar Tyven i Pungen.

10) Loven straffer ikke alene de begangne, men ogsaa de medfødte og arvelige Synder, eftersom de af os i Adam ere begangne (thi i Adams Lænder have vi Alle ædet af den forbudne Frugt, og derved suget Dødens Forgift i os); og vi have arvet samme af Adam; og saaledes er Guds Billede tabt i os, en dyb Fordærvelse i alle Legemets og Sjælens Kræfter, en Sæd og Rod til alt Ondt, en frugtbar Moder til alle gjørlige Synder, og denne Moder, som er Arvesynden, har sit Sæde i Hjertet; thi Hjertet er den forræderske og morderske Judas, der med et venligt Kys overleverer os i Satans Hænder, og ved sin Lystsyge styrter os i Afgrunden, hvoraf vi enten aldrig, eller langsomt og meget vanskeligt komme op igjen. Neppe see vore Sandser et tillokkende Billede, førend vort Hjerte strax staaer i en venskabelig Forening med det, saaat vi blive indtagne i dette Billede, ville omdanne os derefter, eller udvortes overgive os til det, og dermed omgaaes saa længe, indtil det med Dina er bleven en Hore. Derfor skulle vi altid mistænke vort Hjerte, og agte det som en venlig Fiende, og som en smigrende Sirene, vi bære i Barmen. Ligesom en Herre, der har sin Tjener mistænkt, ikke vender sine Øine fra ham, saa skulle vi og nøie agte paa vort Hjertes Lyster og Tanker; og ligesom en Herre ofte holder Regnskab med sin utro Tjener, saa skulle vi og, ved at prøve vort eget Hjerte nøie, daglig holde Regnskab med det, saavel i Henseende til det Onde, som vi have gjort, som i Henseende til det Gode, vi have forsømt.

11) Thi Loven straffer ikke alene det Onde, som vi gjøre, men endog det Gode, som vi forsømme. „Forbandet være den, som er efterladen i Herrens Gjerning".[1])

Christi Have bærer ikke alene ingen saadanne Træer, der bringer onde og unyttige Frugter, men endog ethvert Træ, som ikke bær god Frugt, skal afhugges og kastes i Ilden.[2]) Det hjælper ikke de lade og dovne Tjenere, at de tilbagebringe deres Pund, og sige, at de ikke have forødet eller tabt det, men de skulle

[1]) Jer. 48, 10. [2]) Matth. 7, 19.

ogsaa dermed vinde Noget til deres Herre. Hvo som ikke samler med Christo, han adspreder. Paa hiin Dag vil den retfærdige Dommer ikke sige, du har taget fra mig min Mad, Drik og Klæder, du har saaret mig og kastet mig i Fængsel, men han vil sige: Jeg var hungrig, og du gav mig ikke at spise. Derfor er den ikke alene en Gudsbespotter, der misbruger og vanhelliger Guds Navn, men endog den, der ikke ret bruger det til at bede, love og takke. Og den vanhelliger ikke alene Sabbaten, der udvortes arbeider og foretager sig usømmelige Gjerninger, og saaledes foragter Guds Ord, men og den, der ikke anvender Dagen til hellige Betragtninger og christelige Øvelser, og ellers ikke med Lyst og Andagt hører Guds Ord, og viser sig lydig imod samme. Den er ikke alene en Morder, som bedrøver og skader sin Næste, men endog den, som ikke af sit Hjerte under ham alt Godt, som ikke har hjertelig Medynk over hans Nød, som ikke efter sin Formue hjælper og trøster ham, som ikke med Sagtmodighed hjælper den Faldne op, taler kjærlig med ham, og viser sig venlig imod ham i sine Gebærder ꝛc.

12) Ja Loven ikke alene straffer Synden, men endog Leiligheden til at synde; thi ihvorvel den største Tilskyndelse ligger i Menneskets, og den ikke vilde dræbe Nogen, naar han ikke selv havde et mordiskt Hjerte, saa hjælper dog den udvortes Tilskyndelse meget, og hedder: „Leilighed gjør Tyve."

Derfor er den efter Loven en Morder, der giver sig i Selskab med den Blodtørstige, en Hoerkarl, som ikke flyer Horekippen, ligesaameget som en Slange; en Tyv, den der gjerne gaaer ledig drikker og spiller.

13) Endelig er det efter Loven Synd, ikke alene det Onde, som du selv begaaer, men endog det, du med en Anden gjør dig deelagtig i, enten ved dit Raad eller Exempel. Dersom Nogen kommer til Eder, og fører ikke denne Lærdom, saa annammer ham ikke tilhuse, og byder ham ikke velkommen. Thi hvo som byder ham velkommen, bliver deelagtig i hans onde Gjerninger".[1])

Eller ved din Befaling, ligesom Absalon, billig bliver holdt for en Brodermorder, skjøndt han ikke med egen Haand tog Livet af Amnon;[2]) eller ved din Hjælp. Derom taler Paulus: „Drager ikke i et fremmed Aag med Vantroe; thi hvad Fællesskab har Retfærdighed med Uret? og hvad Samfund har Lys med Mørket"?[3])

Eller om du tier stille, seer igjennem Fingre, og ikke af al din Formue hindrer det Onde; ligesom Gud truer Eli, at han vil være Dommer over hans Huus evindeligen for de Misgjerningers Skyld, som han vidste, at hans Sønner skjændigen begik, og saae ikke engang imod dertil.[4]) Eller om du enten af utidig Frygt eller Kjærlighed antager og skjuler den, som har gjort ilde eller nyder Deel i det Gods, som han uretfærdig har tilvendt sig. „Seer du en Tyv, har du Behag i hans Selskab, og du har Samqvem med Hoerkarle".[5]) Eller du ogsaa med dit Vidende befordrer en saadan Misdæder til et ærligt Embede, hvilket Paulus forbyder Timotheus: „Læg ikke snarligen Hænder paa Nogen; gjør dig og ikke deelagtig i fremmede Synder".[6]) Eller naar du ikke aabenbarer den dig bekjendte Synd, da dog baade Guds Ære og din Kjærlighed til Næsten udkræver det. „Naar Nogen synder, idet en Ed bliver ham forelagt, og han er Vidne, hvad

---

[1]) 2 Joh. 10, 11. [2]) 2 Sam. 13, 28. [3]) 2 Cor. 6, 14. [4]) 1 Sam. 3, 13. [5]) Ps. 50, 18. [6]) 1 Tim. 5, 22.

enten han har seet det, eller ellers er vidende derom, og aabenbarer det ikke, da bærer han sin Misgjerning".[1]) Paa saadan og andre deslige Maader kan du gjøre Andres Synder til dine, om du end ikke gjør det selv, men har kun Behag i dem, som det gjøre.

Hidindtil er det viist Synderen, hvorledes han gaaer nogen under en tung Byrde. Istedetfor at han burde aabenbares for Gud i det Klæde, han har havt i Adam, hvilket Skriften kalder Guds Lignelse og Billede, det nye Menneske, der er skabt efter Gud i Hellighed og Retfærdighed, da aabenbares han derimod nøgen, og mangler den Roes, han skulde have for Gud. Det er derfor, at Skriften paa adskillige Steder kalder den syndige Sjæl en Ork, fordi den er tom og øde for alle Dyder, og derimod fuld af giftige Syndeorme og Slanger og Ogler, og dette er den Byrde, som trykker Synderen. David klager derover: „Mine Misgjerninger gaae over mit Hoved; som en svær Byrde tynge de paa mig".[2]) Det gaaer ikke anderledes med en Synder, end med En, der er falden i en Grav, og Dyndet gaaer tilsammen over hans Hoved, saa han ikke kan komme op igjen, ligesom David klager i den 69de Psalme: "Frels mig, o Gud, thi Vandet trænger lige til Sjælen ꝛc."[3])

Var Synden ikke en tung Byrde, tungere end et Menneske kunde bære den da havde det været unødvendigt, at Guds Søn skulde blive paalagt at bære den. Men nu siger Skriften: „vore Saar leed han, vore Smerter bar han",[4]) som en stor Byrde. Manasse fornam Byrden, og klagede: „Jeg har syndet flere Gange, end der er Sand i Havet".[5])

Betænk, om alle Sandkorn bleve samlede i een Dynge, og skulde trykke din Ryg, hvorledes vilde du blive tilmode? og saaledes piner en Synders Misgjerninger ham. Det sikkre Verdens-Menneske føler ikke denne Byrde, og holder Synden for noget Let. Aarsagen er denne: han veed ikke med hvilken Vederstyggelighed og Djævel han har at gjøre; dersom han viste det, da vilde han hentørres af Afmagt.

Hvad gjælder det, naar Synden bliver levende i Samvittigheden, om han da kunde bære Byrden? Cain kunde ikke have den Naade, han holdt sine Synder større, end at de kunde forlades ham. De Fordømte ville gjerne være frie baade for den ene og den anden Byrde; derfor raabe de uden Afladelse: „I Bjerge, falder over os, og I Høie, skjuler os".[6]) Herpaa begynder den arme Synder at blive bedrøvet, skjælve og bæve. 1) Efterdi han formedelst Synden er bleven en Vederstyggelighed for Gud; derfor ønsker David: „Skjul dit Ansigt fra mine Synder",[7]) ligesom man lukker Øinene for et stinkende Aadsel.

2) Efterdi han med sine Synder har fortørnet Gud, der er det høieste Gode, ved sit Had den høieste Kjærlighed, ved sin Vrede den høieste Sagtmodighed. Thi naar et Menneske begynder paa at sætte den syndige Lyst i Værk, saa staaer han ligesom midt imellem Gud og Djævelen. Gud forklarer Loven, viser sin korsfæstede Søn, holder i sin ene Haand Korsets skarpe Riis, i den anden sit Overflodigheds-Horn, sin himmelske Rigdom, viser med en Finger paa Helvede, sigende: „Leve I efter Kjødet, skulle I døe," med den anden paa Himmelen og siger: „Men døde I Legemets Gjerninger formedelst Aanden, skulle I leve".[8])

---

[1]) 3 Mosеb. 5, 1. [2]) Ps. 38, 5. [3]) Ps. 69, 2. 3. [4]) Es. 53, 4. [5]) Manasse 9. [6]) Aab. 6, 16. [7]) Ps. 51, 11. [8]) Rom. 8, 13.

Djævelen lokker foran med det deilige Verdens Æble, og bagtil driver han med det bittre Kors. Vil den listige Slangehud ikke vel af, saa skal de grumme Lovekloer gjøre ondt. Naar da Mennesket synder i Gjerningen, saa fælder han denne uretfærdige Dom, at Djævelen er bedre end Gud, han foragter Guds Lov og Brede, korsfæster Frelseren paa ny, forkaster Himmelen og Guds faderlige Naade, og derimod udvælger han Helvede for den korte og skidne Vellysts Skyld. Der ligger Gud paa den ene og Vellysten paa den anden Vægtskaal, men Gud maa ofte være langt lettere end Vellysten. Det er ret at fordomme Christum, og lade Barrabas los. Her beholder Satan Seier over Gud i Mennesket: „Forbauses herover, I Himle! gyser og forstenes, siger Herren. Thi en dobbelt Ugjerning gjorde mit Folk: de forlode mig, det levende Kildespring, og det for at grave sig Brønde; Brønde, der ere fulde af Huller, og intet Vand holde".[1])

3) Fordi han ved Synden er falden fra den høieste Guds Naade i den dybeste Unaade. Hvad nu Legemet er uden Sjælen, det er Sjælen uden Gud, et stinkende Aadsel fuldt af giftige Orme og Slanger. Dersom En kunde see Sjælen i det af Gud meddeelte Væsen, da skulde han see et Paradiis og en Himmel, der var Gud liig, og fyldt med al Guds Fylde. Tvertimod, skulde En see Sjælen saaledes, som den er skilt fra Gud, han skulde finde den saa afskyelig, som Djævelen, der dog er saa afskyelig og forskrækkelig, at dersom En skulde see ham i sin rette Skikkelse, da vilde hans Kjød og Marv forsvinde af Forskrækkelse. En naadig Gud er den dyrebareste Skat i Himmelen og paa Jorden, og et Menneske er, har og formaaer Intet, uden alene i og ved Guds Naade. Alle Ting komme an paa Guds Naade. Og som Livet intet Øieblik kan være foruden Luft og Aande, saa kan og Sjælen intet Øieblik være uden Guds Naade. Denne Guds Naade behøve vi i Arbeide og Kors, i Liv og Død. Hvad er dog et Menneske uden Guds Naade? Havde han end den ganske Verden, var han dog et elendigt Menneske; thi Verden er Verden, og maa omsider opbrændes. Men hvad kunne vi mangle, naar vi have Guds Naade? Denne Naade er alle Ting, har alle Ting, begriber alle Ting, og uden denne ere alle Ting intet andet end Pine og Galde. Har jeg Guds Naade, og derhos et sundt Legeme, et Skykke grovt Brød og en Drik Vand, saa skal det være mig langt kjærere, end naar et verdsligsindet Menneske har alle Ting fuldt op, men er uden Guds Naade. Hvor Naaden ikke er, der kan ingen Ting glæde eller fornøie, end ikke Himmelen selv; men hvor Guds Naade er, da Trods Helvede og al Verden, at de skulle kunne bedrøve et saadant Hjerte? Guds Naade gjør Torne til Roser, forsøder al Pine og Lidelse, trøster i al Nød, glæder i al Bedrøvelse, styrker de Trætte, vedergvæger de Matte, saaat de drikke, og glemme deres Armod, og ikke mere komme deres Møie ihu.[2])

I Guds Naade kan Sjælen langt mere glædes, end i al Verden: „Hvor elskelige ere dine Boliger, Herre Almægtigste! thi Sol og Skjold er Gud Herren".[3])

Guds Naade ledsager mig, naar jeg gaaer ud, hvorfor frygter jeg da? hvad kan et Menneske gjøre mig? „Skal jeg end vandre gjennem Dødens Skygge-Dal, jeg frygter ei for ondt; thi du er med mig".[4]) Guds Naade hjælper mig at arbeide. Hvor velsignet er Arbeidet, naar det gjøres i Herren! Naar jeg lægger mig i Sengen, reder den sin Seng i mit Hjerte: Naar jeg sover, sover jeg

---

[1]) Jer. 2, 12. 13. [2]) Ordsp. 31, 7. [3]) Ps. 84, 2. 12. [4]) Ps. 23, 4.

sagtelig og sødt ind i den, som et Barn i sin Moders Skjød; naar jeg vaagner, aabenbarer den sig for mig.

Jeg takker dig, Christe, o! Guds Søn,
At du gav mig den Kundskab skjøn!

Saa saligt som Hjertet er i Guds Naade, saa usaligt er det uden Guds Naade: „Vee dem," siger Herren selv, „naar jeg viger fra dem"![1]) Skilsmisse fra Gud og hans Naade er det allerstørste Onde, Sjælens Død, en Pine, der overgaaer alle Martyrernes Smerter, en Forsmag paa Helvedes Pine, og fører et forskrækkeligt evigt Vee baade over Sjæl og Legeme. Ak! hvor farligt er det ikke at miste Guds Naade! At falde og tabe den, det er let og hastigt gjort, men at staae op, og finde den igjen, lader sig ikke saa let gjøre. Tænk paa Cain, Pharao, Judas, og andre, der evig have mistet Guds Naade. Ak! evindelig at være uden Gud, det er Pine over Pine, og den allerstørste Elendighed. Betænker dog, I Syndere, hvorfra I falde! Eders Sjæle vare den Allerhøiestes Brud, den levende Guds Tempel, den allersødeste Honnings helligede Kar, den evige Konges Brude-Seng, den himmelske Salomons kongelige Throne, Viisdoms Sæde, Englenes Lyst, Himmelens Arving. Saa ofte du hører om din Sjæls forrige Tilstand, maa du arme Synder græde bittre Taarer; hvad er den nu, da den har forladt Guds Naade? den er Djævelens Hore, Helvedes Mordergrube, et Sted fuldt af stinkende Orme, en ureen Syndestald, de fordomte Aanders Glæde. O! græd, du elendige Sjæl, græd; thi Himmelen græder over dig, Englene bedrøves over dig, alle Fromme beklage dig, Paulus græder over din Elendighed, og Guds Søn lader hyppig falde sine Blodsdraaber. I denne Betragtning siger den hellige Anselmus: „Naar jeg seer paa den ene Side Syndens Vederstyggelighed, paa den anden Side Helvedes Rædsler, og nødvendig skulde styrtes udi eet af dem, saa vilde jeg hellere falde i Helvede, end i Synden. Det er bedre at være i Helvede uden Synd, end besidde Himmelen i Synd; Helvede kan dog ikke qvæle Andre, end Syndere, og Himmelen kan ikke fryde Andre, end de Retfærdige.

4) Fordi han ved Synden er falden udi saa dyb en Elendighed. Thi Synden er den eneste Kilde til al Elendighed. At den ædle og skjønne Natur saa ofte maa føde Sygdomme, og tilsidst maa være Fader for Døden, det kommer af Synden. Af denne Aarsag kommer baade Døden og det Middel, der fører baade til en naturlig og voldsom Død. Dette er det som Paulus siger: „Døden er Syndens Sold".[2])

Synden forandrer Menneskene og gjør dem til ufornuftige Dyr. Hvor Mange ere ikke graadige, som de glubende Ulve, vredagtige som Hunde, stolte som Paafugle, lette som Spurve, listige som Ræve, grusomme som Løver, frygtagtige som Hjorte, geile som Bukke? Derfor kalder Kong David de Vredagtige: „Slanger og Øgleunger;" Jeremias: de Horagtige Hingster; Ezechiel: Pharao en Drage; Johannes: Pharisæerne Øgleunger; Christus: de Uforskammede Hunde og Svin, Herodes en Ræv.

Det er endnu mere, at Synden sætter Menneskene under de ufornuftige Dyr: Thi et syndigt Menneske er iblandt alle Skabninger det Uværdigste og Afskyeligste, meget uværdigere end en Rotte og Kat, meget afskyeligere end en Slange.

---

[1]) Hos. 9, 12. [2]) Rom. 6, 23.

Hvo kan nægte, at Satan jo er iblandt alle Kreature den Allerfrygteligste? Nu er jo Mennesket ved Synden Djævelens Tjener, altsaa maa det syndige Menneske være langt ringere og foragteligere end Satan selv. Endnu er det langt forskrækkeligere, at Synden forandrer Mennesket til en Djævel. Derfor siger Christus om Judas Iskarioth: „En af Eder er en Djævel".[1])

Og til de forhærdede Jøder siger han: „I ere af en Fader, Djævelen".[2]) Ja, jeg turde vel sige, at det syndige Menneske er langt værre, end Djævelen; thi mange Trudsler som Satan ikke har hørt, holde Menneskene tilbage fra at synde. Og Djævelen har kun syndet een Gang; men Mennesket samler mange tusinde Gange tusinde Synder med Synder. Djævelen har kun syndet imod sin Skaber; men Mennesket træder og sin Frelsers Blod under Fødder. Ingen Djævel skader den Anden; men det ene Menneske er den Andens Djævel.

5) Fordi Gud saa haardelig straffer Synden. Hvad har styrtet Lucifer af Himmelen i Helvede? Hvad har drevet Adam af Paradis, og skilt os Alle ved Guds Billede? Hvad har oversvømmet den første Verden med Vand? Hvad har gjort de fem Stæder, iblandt hvilke vare Sodoma og Gomorrha, til en Svovlild? Alt dette har Synden gjort. Efterladenhed bræk̃ede Halsen paa Præsten Eli.[3]) Davids Utugt ihjelslog mange tusinde Mennesker; Nebucadnezar maatte haardt bøde for sit stolte Sind; Gjerrighed skilte i et Øieblik baade Annanias og Saphira ved Livet;[4]) Achan stjal hemmelig af det forbandede Gods, og blev stenet;[5]) Usa udrakte sin Haand til Guds Ark, og Gud slog ham, saaat han strax døde;[6]) hiin Prophet, der var lettroende, blev dræbt af Løven;[7]) Israels Børn knurrede imod Moses, og bleve ombragte af gloende Slanger;[8]) Mændene i Bethsemes saae i Herrens Ark, og strax bleve der af 50 Tusinde ihjelslagne 70 Mand.[9]) Børnene, som spottede Propheten Elisa, af dem bleve strax 42 sønderrevne af to Bjørne.[10]) Gud skaaner ikke Synderen, helst da hans egen Søn er bleven et blodigt Offer for vore Synder paa Korset; det bekjender Job, og siger: „Jeg frygter for alle mine Lidelser; jeg veed, du holder mig ikke for uskyldig".[11]) Synden river Mennesket af Himmelen. „Thi dette vide I, at ingen Skjørlevner eller Ureen, eller Gjerrig, hvilken er en Afgudsdyrker, har Arv i Christi og Guds Rige".[12]) Hvor Himmelen er forspildt, der maa Helvede nødvendig følge; og dette giver alle Syndens Tjenere en evig Løn.

Heraf opstaaer ingen ringe Angest hos Synderen. Thi hvad skulde mere ængste os, end dette, at vi saa ilde have fortornet vor fromme Velgjører, der daglig har overgydet os med saa meget Godt baade paa Sjæl og Legeme, saa retfærdig en Gud, der med Torden og Lynild kan styrte os ned til Helvede? Vi have et Speil i de smaa Børn, hvilke, naar de have gjort Uret, og tænke tilbage deels til deres fromme Faders Troskab, deels til det skarpe Riis, hvormed han pleier at tugte dem, da græde de bitterlig. Syndeangest er en Angest over al Angest, den føles eller fornemmes ikke, forend Synderen har lært at kjende Syndens Vederstyggelighed, og kan ikke heller bedre læres af Nogen, end af den, der har erfaret det. Men jo større Nød, jo nærmere er Gud.

---

[1]) Joh. 6, 70. [2]) Joh. 8, 44. [3]) 1 Sam. 4, 18. [4]) Ap. Gj. 5, 2. [5]) Josv. 7, 1. 25. [6]) 2 Sam. 6, 6. 7. [7]) 1 Kong. 13, 24. [8]) 4 Mosb. 21, 6. [9]) 1 Sam. 6, 19. [10]) 2 Kong. 2, 24. [11]) Job. 9, 28. [12]) Eph. 5, 5.

Derfor begynd at prise Guds Kjærlighed. Kjærlighed er det, at Gud ikke vil forstyde en bodfærdig Synder, men fører disse Ord i sit Brystskjold: „Denne annammer Syndere“.[1]) Hvor venlig lokker han ikke ad de arme Syndere: „Vend tilbage, du Synderinde Israel! jeg vil da ikke mere see vredt paa Eder“.[2]) „Kommer hid til mig, jeg vil give Eder Hvile“.[3]) „Vend om, vend om, o Sulamith! vend om, vend om, at vi kunne see paa dig“.[4]) Lader den arme Synder sig boie, da er Gud villig til at forlade ham Synden, han er den tro Hyrde, der hjertelig glæder sig, naar han finder sit fortabte Faar. Her hedder det, som det staaer i Psalmen: „Som Fader forbarmer sig over Børn, forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham“.[5])

Ingen Fader støder sit Barn fra sig, der kommer til ham grædende. Tænk paa den Fader, der gik sin forlorne Søn i Møde, da han endnu var langt borte. Føi Davids Ord dertil: „Du forstaaer min Tanke langt fra“.[6]) Vor Gud er det Tilkommende, Nærværende, hans Alvidenhed er et uendeligt Speil, i hvilket han seer alle Ting, det Forbigangne, Nærværende og Tilkommende. Gud kjender vore Tanker, som vi ville have mange Aar herefter. Dertil sigter David: Du forstaaer mine Tanker langt fra. Naar Gud nu seer, at den arme Synder, efter nogle Aars Forlob, vil græde over sine Synder, saa seer han det forlorne Barn at komme langt borte, og er villig til at forlade ham hans Synder, førend han endnu siger: „Fader! jeg har syndet“.[7]) Saa naadig er vor Gud, vi arme Orme ere det ikke værd.

Kjærlighed er det, at Gud saa gjerne forlader Synderne. Et Suk: forbarme dig! kan bryde hans Hjerte i tusinde Stykker, dette gjør, at en Faders Hjerte er snart vundet. Naar nu den forlorne Søn kommer igjen, og siger: „Fader! jeg har syndet“, da kan dette fromme Hjerte ikke længer holde sig, ligesom Joseph ikke længer kunde holde sig, da hans Brødre faldt ned for ham. Ja, den, der sukker, kan udrette her Alting; thi hvad der er af Gud, kan let bevæge Gud. Kjærlighed er det, at Gud saa ofte forlader Synderne; hans huldе Hjerte bliver aldrig udmattet, den gjør, at hans „Kjærlighed er evig“.[8]) Ja, hans ganske Væsen er idel Godhed; derfor kan intet Menneske sukke saa ofte og saa brændende, at han jo tilgiver enten oftere og mere brændende Synden. Ja, han er langt villigere til at forlade os Synden, end vi ere villige til at bede om Forladelse. Derfor siger David mærkelig nok: „Han forlader dig al din Brøde“.[9]) Han siger ikke: han har forladt dig al din Brøde, men „forlader“ saa ofte du beder ham derom; thi Herren er barmhjertig og naadig.[10]) Han er riig og velgjørende imod alle dem, som paakalde ham.[11]) Falder du tusinde Gange om Dagen, kan du trøste dig ved tusinde Ganges Forladelse; falder du endnu hundrede Gange, maa du ei fortvivle, dersom det kun er muligt for dig, at du ved saa ofte gjentagende Synder kan hjertelig angre dem. Saa ofte du for Syndens Skyld bliver nedslagen og bængstet, saa ofte finder du Forladelse hos Gud. Dette formaaer hans Forjættelse: „Herrens Kjærlighed er fra Evighed til Evighed mod dem, ham frygte“.[12]) Dette formaaer Christi Fortjeneste, „thi han fandt en evig Forløsning“.[13]) O! hvor hjertelig en Trøst finder

---

[1]) Luc. 15, 2. [2]) Jer. 3, 12. [3]) Matth. 11, 28. [4]) Høis. 6, 13. [5]) Ps. 103, 13. [6]) Ps. 139, 2. [7]) Luc. 15, 18. [8]) Ps. 107, 1. [9]) Ps. 103, 3. [10]) Ps. 103, 8. [11]) Rom. 10, 12. [12]) Ps. 103, 17. [13]) Ebr. 9, 12.

et bedrøvet Hjerte her for sine mange Overtrædelser! Naade var det, om vi end ikkun eengang i Christi Død kunde faae Forløsning; men hvo er den, der er toet, og ikke igjen gjør sine Fødder skidne? Gud være lovet for den evige Forløsning; synder jeg i Dag, da finder jeg Forløsning i Christi Offer; synder jeg i Morgen igjen, finder jeg igjen Forløsning, og vil finde Forløsning indtil Enden. Hvo som troer anderledes, han er en Ærefkjænder, og berøver Christo den Ære, som han med Rette tilkommer. Hertil hører det, som vi finde hos Matthæus,[1]) da Peder spurgte den Herre Jesum: „Herre, hvor ofte skal jeg forlade min Broder, som synder imod mig? indtil syv Gange? Jesus sagde til ham: Jeg siger dig: Ikke indtil syv Gange, men indtil halvfjerdesindstyve Gange syv Gange. Og hos Lucas staaer der: „Dersom din Broder synder imod dig, iretteſæt ham, og dersom han omvender sig, da tilgiv ham. Og dersom han syndede syv Gange imod dig om Dagen, og vendte syv Gange tilbage til dig om Dagen og sagde: Det fortryder mig, da skal du tilgive ham".[2]) Kræver Herren dette af os, da vi ere onde, hvor meget mere vil han være bereed til at forlade den bodfærdige Synder.

Kjærlighed er det, at Gud saa fuldkommen forlader Synderne, at de ikke mere ihukommes. Hos Menneskene hedder det, jeg vil forlade, men ikke forglemme, men Gud gjør begge Dele, forlader og forglemmer. Dette berømmer de Fromme hos Micha: „Han vil atter forbarme sig over os, udslette vore Misgjerninger, og kaste alle vore Synder i Havets Dybhed".[3])

Kaste vi en Draabe Vand i Havet, da miste vi den, og den opsluges, og hvad man kaster i Afgrunden, det kommer ikke igjen hverken i Sindet eller Tankerne. David taler og derom i sin Takke-Psalme: „Saa langt som Øst er fra Vest, fjerner han vore Synder fra os".[4])

Man kan ikke optænke noget i Naturen, der er længere fra hverandre, end Østen og Vesten, saa langt vil Gud og lade Synden være fra en bodfærdig Synder. Derfor kalder David hist og her Syndernes Forladelse, Syndernes Skjul.[5]) Ligesom man nedgraver noget og dækker det til med Jord, eller naar man tildækker et ondt Saar, saa at det ikke sees. Saadan en Vederstyggelighed er Synden, at man maa skjule den. Guds Kjærlighed bereder Christi Retfærdighed og Uskyldighed til et Dække og Skjul over vore Synder; og ligesom man udsletter en Skrift, at man ikke mere kan læse den, saa gjør Gud en Naade-Streg over vort Synde-Register med Jesu Blod, der ganske udsletter det, der er skrevet. Det hedder ellers om vore Synder, som der staaer hos Jeremias: „Judas Synd staaer skrevet med Jerngriffel, indgravet med Diamantspidse paa deres Hjerters Tavle."[6])

Hvad der er skreven i Staal med en spids Diamant, det bliver bestandig, saa er vor Samvittighed, som en streng Lovens Haand-Skrift imod os, denne Skrift har Christus udslettet, da han heftede den til Korset.[7]) Hos Propheten Esaias forklarer Gud selv det Ord at „udslette" i en trostig Lignelse, naar han siger: „Jeg, jeg er den, som udsletter dine Overtrædelser for min Skyld; og dine Synder vil jeg ei ihukomme".[8]) „Jeg lod dine Misgjerninger forsvinde som en Taage, og dine Synder som en Sky".[9])

---

[1]) Matth. 18, 21. [2]) Luc. 17, 3. 4. [3]) Micha 7, 19. [4]) Ps. 103, 12. [5]) Ps. 32, 1. 85, 3. ꝛc. [6]) Jer. 17, 1. [7]) Col. 2, 14. [8]) Es. 43, 25. [9]) Es. 44, 22.

Undertiden kan der hastig opstige en mørk Taage og en tyk Sky; men Solens Glands kan hastig og saa reent fortære den, at man ikke veed hvor den store Byrde, der hænger i Skyerne, kommer hen. Saa opstiger der ofte en Taage, en Synde-Sky i vort Hjerte; men naar Guds Naade i Christo Jesu skinner kraftig i Hjertet, saa er den strax fortæret og tilintetgjort. Dette mener ogsaa Daniel, naar han siger: at Synden „er beseglet",[1]) det er, saa reent forglemt, saa dybt begraven, at den ikke mere tænkes paa, ligesom man ikke kan læse en forseglet Skrift, saa længe som Seglet ikke er brudt.

Kjærlighed er det, at Gud med Synde-Skylden tillige ophæver Straffen. Derfor sætter David sammen, at tilgive Misgjerning, udslette Synden, at ophæve al Vrede og at vende sig fra sin Vredes Grumhed.[2]) Vel maae de Fromme undertiden for deres Synders Skyld føle Guds Riis, som vi kunne see det hos David; men det er ikke en Dommers, men en Faders Vrede, og Bedrøvelse er ikke Syndens Straf; thi den skeer de Fromme ikke til Forbandelse, men til Velsignelse, paadet de kunne blive tugtede, prøvede og øvede, og at de derefter kunne desherligere blive kronede.

Kjærlighed er det, at Gud stiller den arme Synder Midleren Jesum Christum for Øine, der ikke alene med sit blodige Offer har forsonet ham, men endog beder for ham, og raaber: „Ak! Fader, spar ham!" ja, han har givet sin Aand i Synderens Hjerte, der træder frem for Gud med uudsigelige Sukke, og skriger uden Afladelse: „Forbarme dig over mig, forbarme dig over mig, o Herre Gud!" Hvo kan vel udsige den Kjærlighed, som Frelseren her beviser den arme Synder? Synderen staaer nøgen og blot, mangler den Roes, han skulde have for Gud. Over ham hænger et gloende Sværd, og Guds Retfærdighed siger: hug til. Omkring ham staaer alle Djævle fra Helvede, og med Længsel bier efter Guds Dom for at opsluge Synderen. Under ham er Helvede med aaben Strube, da er det let at slutte, hvordan den arme Orm maa være tilmode. Men den søde Frelser holder Guds Sværd, og raaber: Fader! forbarme dig, thi dette Sværd har jeg maattet føle for den arme Synder, det har slaget mig ihjel paa Korset, derfor lad denne leve. Raaber da Retfærdigheden om Hævn, saa falder Barmhjertigheden den om Halsen, kysser den, og siger: Ak! kjære Søster, den Mand Jesus har gjort Fyldest for dig, du har øvet din Retfærdighed paa ham, og derved har du tabt din Ret imod Synderen. Vil Helvede og Djævelen forskrække denne syndige Orm, saa viser Jesus Synderen sine Saar, og raaber høit: „Kom hid, min Due, i Klippe-Kløften, i Fjeldets Skjul".[3]) Da gaaer Synderen trøstig ind.

Som liden Fugl
Flux søger Skjul
I hule Træer og Sprækker,
Naar Hagl og Vind
Og Lynets Skin
Dyr, Mennesker forskrækker.
Saa, Jesu kjær,
Min Tilflugt er,
De Saar, du monne bære;

[1]) Dan. 9, 24. [2]) Ps. 85, 3. 4. [3]) Høis. 2, 14.

Mod Synd og Død
Og alskens Nød
Mit Skjul de skulle være.

Dernæst, efterdi Synderen staaer under en tung Byrde, saa knæler Frelseren, boier sig, og siger: Kjære Barn, kast kun hid, jeg vil bære det altsammen; jeg har dog allerede viist mit Mesterstykke i at bære, da jeg bar den ganske Verdens Synder paa min Ryg paa Korset; jeg er det Lam, som bar den ganske Verdens Synder; jeg er den Hyrde, der bærer det svage Lam paa mine Skuldre. Her begynder den arme Synder at sukke med David: „Herre! Herre! tilgiv dog din Tjeners Brøde".[1]) Mine Synder ere mig for svare, jeg ringe Støv, kan ikke bære dem. „Ak! Herre, Davids Søn, forbarme dig over mig".[2])

Det er det bedste Raad,
At jeg med Suk og Graad
Til dig, min Jesu iler,
Og i din Godhed hviler:
O! giv mig i min Vaade
En Draabe af din Naade.
Min Synd, som mig bedrøver
Og mig min Fred berøver,
Den kaster jeg paa dig,
Som Døden led for mig;
Saa drukner al min Vaade
Saa staaer jeg i din Naade.
Ved dit det rene Blod,
Den skjønne røde Flod,
Lad al min Synd forsvinde,
Lad mig i Sjælen finde,
At al den Deel, mig krænked',
Til Havets Grund er sænket.
Du har min Synd og Last
Til Korset naglet fast,
Og i din Grav i Haven,
Der ligger den begraven
I evig Mørkheds Gjemme,
Hvi vil jeg mig da græmme?
Er end min Ondskab stor,
Dog, naar jeg kun mig tør
I Jesu Blodestrømme,
Hvem vil mig da fordømme?
Hvo sig hos dig indfinder
Hans Angest snart forsvinder.
Jeg meget har Behov,
Dog, Gud skee evig Lov,
Alt hvad jeg vil begjære,

[1]) 2 Sam. 24, 10. [2]) Matth. 15, 22.

Det kan jeg faae og mere
I Jesu Saar og Side,
Til Satan at bestride.
Om hele Satans Magt,
Sig havde mod mig lagt,
Vil jeg dog ei forsage,
Med dig jeg kan dem jage,
Dit Blod vil jeg kun vise,
Saa faaer jeg Ro og Lise.
Dit Blod, den ædle Saft,
Har saadan Fynd og Kraft,
At og den mindste Draabe
Al Verdens Folk tilhobe
Kan frelse, og bekrige
Al Satans Magt og Rige.
Jeg derfor skynder mig,
O! Frelsermand, til dig,
Forladelse at hente,
Thi hvad du mig fortjente,
Der du dit Blod lod flyde,
Det vil jeg ogsaa nyde.

Kommer da Guds Retfærdighed, og fordrer Synderen til Straf, saa viser denne hen til Christum, og siger: See, alle mine Synder ligge paa den Mands Ryg: „Vore Saar leed han, vore Smerter bar han".[1]) Vil du straffe, saa maa du straffe dem der, hvor du finder dem; ja jeg mener, du har straffet dem paa ham, da han paa Korset jammerlig som et Græsstraa har maattet visne.

Her tager Christus den arme Synder, besprænger ham med Blodsdraaber af sine Saar, træder for Guds Throne med ham, og siger: Ak! allerkjæreste Fader! du vil jo ikke lade mit Blod være spildt paa dette arme Menneske, skal han omkomme, saa maa og mine Blodsdraaber omkomme, skal han blive til Skamme, saa maa og mine Blodsdraaber blive til Skamme. Derpaa antager Faderen dette Blod til Forsoning, og siger til Synderen: „Son! vær frimodig, dine Synder ere dig forladte".[2])

Saadan en Kraft har Jesu Christi Blod, at, naar jeg giver Gud en Draabe af det for alle mine Synder, saa er det, som om jeg betalte hundrede tusinde Tønder Guld med en Skilling.

Kjærlighed er det, at Gud har foreskrevet os en saa kort og let Vei til Retfærdighed. Vi behove ikke at lade det være os suurt, eller arbeide besværlig, eller svede Blod for det, thi det afhænger altsammen af Troen. Troen sukker efter Retfærdighed med den arme Tolder: „Gud være mig Synder naadig"![3]) Den antager Christi Retfærdighed, pynter sig med fremmede Fjædre, og siger med Paulus: „Christus er bleven os Viisdom fra Gud og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning".[4]) „Christus har elsket mig, og givet sig selv hen for mig".[5]) „Han elskede og aftvættede os fra vore Synder med sit Blod".[6])

---

[1]) Es. 53, 4. [2]) Matth. 9, 2. [3]) Luc. 18, 13. [4]) 1 Cor. 1, 30. [5]) Gal. 2, 20. [6]) Aab. 1, 5.

Thi Troen er ikke andet end de sønderknuste Sjæles faste Tillid til Gud ved Jesu Christi Blod, saaat Gud vil forlade Synden, og gjøre salig. Det gaaer saaledes til, naar Samvittigheden foler Synden, og bliver bedrøvet, tænker jeg paa det Guds Lam, der bar den ganske Verdens Synder, og foreholder Gud det, og beder: Barmhjertige Fader, see til din Sons Blod, og vær mig Synder naadig. Har mit Hjerte havt mange syndige Lyster og Tanker, da see, hvorledes din Sons Hjerte saa jammerlig er sønderrevet. Har mine Læber talt Unyttigt og Ondt, saa tænk, hvorledes din Søn har været taus, som et Faar for den, som det klipper. Har mine Øine syndet med at see, tænk, hvad Elendighed Jesu Øine have seet, hvorledes han har grædt, og endelig, hvorledes hans Øine ere lukte i Døden. Har mine Øren hørt efter Forfængelighed og Synd, ak! hvad for Skam og Spot har ikke hans Øren maattet tage imod. Har min Tunge med sin Smag taget meget til sig, saa har hans Tunge af bitter Tørst hængt ved hans Gummer, og maattet smage galdeblandet Eddike. Og at jeg skal sige det kort: Alt det, jeg kan ønske til min Salighed, finder jeg rigelig i Christo, og har ei nødig selv at gjøre Noget dertil; men alene ved Troen skal jeg søge og antage det, og Gud virker selv Troen i mig.

Denne dyrebare Naade maa erkjendes. Det er ikke en ringe Kjærlighed, at Gud i Christo forlader Synden. Hvor Mange maatte ikke forsage, naar de ikke havde denne Tro? Dersom En giver dig en Skat, da erkjender du det med Taksigelse. Nu er der ikke større Skat i Himmelen eller paa Jorden, end Syndernes Forladelse; thi hvor der er Synders Forladelse, der er Retfærdighed, Liv og Salighed. Jeg turde ikke kalde Gud en Fader, kunde heller ikke have Fred i Hjertet, dersom jeg ikke vidste, at mine Synder vare forladte. Thi saalænge Synden endnu ligger i Samvittigheden, nager, æder og bider den, ligesom Ormen i Æblet, og lader ikke Hjertet et Øieblik Ro. Gaaer det mig end vel, saa er det dog kun udvortes, indvortes er Sjælen angest og bange. Gaaer det mig ilde, saa har jeg ingen Trøst; thi Trøsten maa komme fra Gud. Med hvad Frimodighed vil jeg vel træde frem for Gud, naar jeg veed, han er min Fiende? De Færreste af Menneskene kjende denne Naade, og det kommer deraf, at de endnu ikke føle eller agte Syndens Magt. Men er der En, der ret har smagt Syndens Magt, begrædt den med hede Taarer, og i saadan Bedrøvelse tænkt paa Guds Naade og Jesu Christi Forsoning, han foler hvorledes et hoit bedrøvet Hjerte derved kan glædes. Hvo som ikke med Paulus kan klage: „Jeg elendige Menneske, hvo skal fri mig fra dette Dødens Legeme?“[1]) Han kan ikke heller juble med ham: „Det er en troværdig Tale og aldeles værd at annammes, at Christus Jesus kom til Verden, for at gjøre Syndere salige“.[2]) Hvor mange bedrøvede Sjæle agte sig ikke uværdige til Trøst? Hvor Mange søge alene, at gjøre deres Hjerters Angest større, og dog møder den gode Gud dem med idel Trøst. O Kjærlighed over al Kjærlighed! O uudsigelig Barmhjertighed! Hvad har du hellige Gud fundet i mig, at du saa hjertelig antager dig mig? Intet andet end Synd og Forbandelse. Betænk dog, kjære Menneske, hvad for en Naade det er, naar du kan synge med David: „Min Sjæl, lov Herren, som forlader dig alle dine Misgjerninger“,[3]) ikke alene forlader han Manasse, Peder, Paulus, David, Maria

[1]) Rom. 7, 24. [2]) 1 Tim. 1, 15. [3]) Ps. 103, 1. 3.

Magdalena og mange Flere, men ogsaa dig, kjære Sjæl. Glæd dig, kjære Sjæl; Herren forlader dig alle dine Synder, ikke alene een eller to, ikke alene hundrede eller tusinde, men alle dine Synder: O! en stor Naade! Betænk hvor mange Synder du har begaaet, er ikke dit ganske Liv idel Synd? Manasse siger: „Jeg har syndet flere Gange end der er Sand i Havet".[1]) Kan du tælle Sandet i Havet? Job siger: „Vi drikke Synd i os, som Vand".[2]) Veed du og, hvor mange Draaber Vandet har? David siger: „Mine Synder ere flere end Haarene paa mit Hoved".[3]) Hvo veed sine Haars Mangfoldighed. Saa glæd dig da, at du har saadan en Gud, der forlader dig alle dine Synder. Ligesom alle Ægypter druknede i det røde Hav, saaat ikke een undkom, saaledes maae alle dine Synder drukne i Jesu Blod, ingen undtagen.

Men see vel til, at du bruger denne Guds Naade rettelig, dertil hører Synds Erkjendelse, fornemmelig den Vederstyggelighed, som ligger skjult i Hjertet. Et Menneske blandt Tusinde kjender ikke denne Forgift, som baade indvortes og udvortes ganske og aldeles fordærver alle hans Kræfter, og den er dog en dødelig Gift, hvoraf han evindelig maa døe. Jeg taler om Arvesyndens Gift, hvilken den gamle Slange har indaandet i Adam og os Alle. Ligesom den naturlige Gift strax trænger igjennem det hele Legeme, Kjød og Blod, Marv og Been, og levner ikke noget Sundt paa Menneskет: saaledes er Syndens Helvedgift trængt igjennem til Sjæl og Legeme; deraf kommer det, at ingen naturlig Ureenhed kan være saa afskyelig som det uomvendte Menneske er for Gud. Skriften ligner saadan En ved et Legeme, der er fuldt af Spedalskhed, Saar, Stribler og Bylder,[4]) ved et besmittet Klæde,[5]) ved et Barn, der endnu ligger i sit Blod, og ikke er badet,[6]) ved en Vederstyggelighed og et Aadsel, for hvilket Enhver lukker sine Øine. Vor egen Sambittighed overbeviser os dog, at, dersom vi skulle aabenbare vore Hjerters Tanker, og give Enhver dem tilkjende, da ville vi skamme os, og bortvisne for Skams Skyld. Det skal de Fordomte føle evindelig, naar de skulle blive en Vederstyggelighed for alt Kjød. Men ikke Een iblandt Tusinde kjender dette, ja han holder sit Hjertes indvortes skjulte Ondskab ikke for at være Synd.

Verden har og lært mesterlig at besmykke og undskylde de udvortes Synder i Ord og Gjerninger. Adams Figen-Blade maae tjene saa Mange til at skjule deres Skam; mange undskylde deres Synd med Tiden og Stedet; men dersom Tid eller Sted kunde tillade Folk at synde, saa havde Loth og Joseph altid maattet synde, den ene i Sodoma, den anden i Ægypten; og hvorfor har man ikke flyet baade Tid og Sted? Mange undskylde sig med Leiligheden; men den største Leilighed til at synde er i os, nemlig Hjertets onde Lyst; hvo som dræber denne Lyst i Hjertet, ham kan ingen udvortes Tillokkelse skade. Og skulde Leiligheden have Skylden, hvorfor har man ikke flyet Leiligheden? Ja sande Christnes Kunst bestaaer deri, at de blomstre, som Roser midt iblandt Torne, at de forblive tugtige midt i et Horehuus, retfærdige midt i en Roverkule, og ædrue midt i Krohuset. Mange tænke: ja Satan har forført mig. Det er vel sandt, Satan kaldes deres Fader, som gjøre Synd, men den onde Lyst er dog Moderen; thi Enhver, naar han fristes, bliver draget af sin egen onde Begjærlighed. Satan truer nok, lokker nok, ja slaaer Ild, men din onde Lyst er dog Tynderet, der

[1]) Manasse 9. [2]) Job 15, 16. [3]) Ps. 40, 13. [4]) Es. 1, 6. [5]) Es. 65, 6. [6]) Ez. 16, 6.

begjærlig tager imod Gnisten, din Villie kunde ellers ingen Djævel tvinge. Mange tusinde andre Udflugter har Verden, den Ene siger, det er saa min Vane, den Anden, Gud har saa bestemt det; En, min Næste eller Naboe gjør det samme, en Anden, Noden drev mig dertil; En, jeg har meent det godt, en Anden, det har ikke saa meget at betyde. Saaledes smigrer og hykler man for den gamle Adam, istedetfor at man skulde føle Hjertevee derover. De største Helgene have altid i hjertelig Ydmyghed bekjendt sig selv at være de største Syndere. Moses, den store Prophet der talede med Gud Ansigt til Ansigt, bekjendte reent ud: „Herre! for dig er Ingen ufkyldig".[1]) Hvad sagde Job, der var saa hellig, at Gud selv gav ham det Vidnesbyrd, at han var fuldkommen og oprigtig, og veeg fra det Onde: „See han lider ikke paa sine Hellige, og Himlene ere ikke rene for hans Øine, end sige den Vederstyggelige, den Væmmelige, den Mand, der drikker Uret som Vand".[2]) Ak! du arme Orm, tag din Egenkjærligheds Dække bort for ham. Var David ikke en Mand efter Guds Hjerte? men hvad siger han: „Gaae ikke i Rette med din Tjener, thi for dit Aasyn er ingen Levende retfærdig".[3]) Ja han bekjender sig at være stinkende: „Mine Saar stinke og flyde med Vøer for min Daarligheds Skyld".[4]) Har Paulus ikke været i den tredie Himmel? og dog klager han: „Jeg veed, at i mig — det er i mit Kjød — boer ikke noget Godt, thi at ville, det staaer i min Magt, men at udrette det Gode, formaaer jeg ikke." „Jeg elendige Menneske, hvo skal frie mig af dette Dødens Legeme?"[5]) ja han har holdt sig for den groveste iblandt alle Syndere.[6]) Dette har Propheterne ogsaa bekjendt, Esaias i det 64de, Jeremias i det 14de og Daniel i det 9de Capitel.

Saaledes maa Synden kjendes, at Samvittigheden føler dens Kraft, og bliver ret bedrøvet. Ingen indbilde sig, at han med leende Mund kan gjøre Bod og Bedring. Nei, Tolderens sørgelige Gebærder, Davids og Peders Taarer, Ezechias Jamren og Kurren, lærer noget andet. Det hedder ret at smage Synden, naar man for Hjertets Angest ikke veed hvor man skal hen, da begynde Sukke og Klager. Naar David ligger i Dødens Baand og Helvedes Strikker, naar Jonas Sjæl vil forsage, naar Ezechias staaer for Helvedes Dør, og seer mange tusinde sorte Djævle omkring sig, naar Job ønsker sig Galgen, og at blive hængt, da jamrer det bedrøvede Hjerte sig:

Hvor skal jeg Synder hen,
Som fra min Sjæleven
Er veget af, og haver
Forkastet Naadens Gaver?
Al Verden, om den vilde,
Kan ei min Nød formilde.
Jammer har mig slet omgivet,
Sorrig er min Klædedragt,
Angest er min Deel i Livet,
Hjertet bæver og er svagt,
Gud har mig forladt i Brede,
Her er ingen Trøst tilrede,
Sorgen har for stor en Magt.

[1]) 2 Mosb. 34, 7. [2]) Job 15, 15 og 16. [3]) Ps. 143, 2. [4]) Ps. 38, 6. [5]) Rom. 7, 18. 24. [6]) 1 Tim. 1, 15.

Ak! jeg gaaer dog vist tilgrunde,
For Anfægtnings haarde Vind,
Gud, som ene hjælpe kunde,
Trænger kun med Straffen ind,
Her vil intet Anker holde,
Ordets Løfter ere kolde
For mit smart fortvivlte Sind.
Gud har glemt mig i min Vaade,
For jeg ei har skjønnet paa
Hans usigelige Naade,
Da han lod mig den forstaae;
Nu er han min Fiende bleven,
Al min Synd har han opskreven,
Naaden er ei meer at faae.
Herre! hvor er Trøst at finde
For din Vredes haarde Stød?
Hvo vil dette Saar forbinde?
Hvo vil frie fra evig Død?
Jeg kan nok den Tid erindre,
Da mig Intet kunde hindre
Fra at finde Trøst i Nød.
Men nu er min Sol forandret
Til den morke Tordensky,
Naaden ganske bort er vandret,
Vreden bliver daglig ny;
Gud er plat fra mig bortviget,
Grumhed har min Sjæl bekriget,
At jeg ingensteds kan flye.
Er der ingen Trøst at finde?
Er der ingen Redning til?
Skal min Graad i Luften svinde?
Er min Bøn kun Narrespil?
Vil mig ingen Hjælper ynke,
Da jeg færdig er at synke,
Og mit Hjerte briste vil?

Naar Moses med sin Stav rører Hjertet, saa gaaer det i mange Stykker, og græder mange bittre Taarer, ligesom David, Peder, Maria og Andre. Et bedrøvet Hjerte er fuldt af Taarer, og klager med David af den 42de Psalme: „Min Graad er bleven mit Brød Dag og Nat".[1]) Paa al Mad kan man spise sig kjed, men aldrig bliver man kjed af Brød. Hvor mange Sjæle ere der ikke, som ikke kan blive trætte eller kjede af at græde? Dersom det var muligt, vilde de græde saa mange Taarer, som der ere Draaber i Havet, ja græde Blod. Et bedrøvet Hjerte lader sine Taarer flyde overflodig, som David siger: „Jeg blander min Drik med Taarer".[2]) Jeg udøser saa mange Taarer, at jeg deraf kan be-

[1]) Ps. 42, 4. [2]) Ps. 102, 10.

rede mig en daglig Drik. Og i den 6te Psalme: „Jeg væder min Seng den ganske Nat, bløder mit Leie med mine Taarer".[1]) David taler om den indvortes Aand, der i sin Begjærlighed eller Bevægelse er saa heftig, at, naar den begynder at sørge, saa maa alting svømme i Taarer, og man kunde gjerne toe Hænder og Fødder i Taarer: naar Aanden derimod er glad, saa er Himmel og Jord alt for liden til at rumme dens Glæde. Denne Begjærlighed kalder David Gjerningen, thi Gud dømmer alting efter Hjertet, og Villien giver Gjerningerne deres Vægt. Saa mange Taarer, som jeg gjerne vilde græde, saa mange har jeg allerede grædt for Gud i Aanden. Stil dig her Propheten Jeremias for Øine, der ønskede: „at hans Øine vare en Taarekilde",[2]) til at græde Dag og Nat. Da vilde han ikke udøse Draaber, ikke Bække; men hele Strømme af sine Øine. Tænk her paa Maria Magdalena, der har grædt saa mange Taarer, at hun deraf kunde berede et Fodebad for sin Frelser. Et bedrøvet Hjerte græder mange skjulte Taarer. Det kalder Skriften at hyle, som David siger: „Jeg hyler for mit Hjertes Angest".[3]) Hjertets Angest er en jammerlig Hylen for Gud, der trykker og trænger Hjertet, saaat Taarerne ikke igjennem de ordentlige Aarer kunde komme i Øinene; det er det indvortes Menneskes rette Taarer; thi den, som græder ret, skjuler sine Taarer saa meget han kan. Om disse Taarer taler David: „Jeg blander min Drik med Taarer".[4]) Andre Mennesker have den Naade, at de kunne udøse deres Taarer, og med Taarerne deres Angest, men jeg maa drikke dem i mig. Paa andre Steder tænker David ogsaa paa disse Taarer, naar han siger: „Gjem mine Taarer i dit Taarebæger, har du ei Tal paa dem?"[5]) De udvortes Taarer see vel Menneskene, men de indvortes Hjertetaarer seer Gud alene, der boer i Hjertet; han tæller dem, saaat ingen bliver borte; paa hiin Dag skulle vi gjenfinde enhver Taare, ja ogsaa dem, som vi have udøst i Løndom. Ligesom man forvarer en kostbar Viin i en Flaske, en vellugtende Balsom i en Æske, en Guldskat i en Pung, saaledes opsamler Gud sine troende Børns Taarer. Derfor have de Gamle sagt, at, naar de Hellige græde, saa staae Guds Engle omkring dem med Guldskaaler, og opsamle alle Taarer deri. Hvad ere vore Taarer andet end Synd og Elendighed? Maa det ikke være en venlig Gud, der kroner vor Stank, og optager vort Skarn! Saadant et Menneske kan hverken Mad eller Drikke smage, som David siger: „Aske jeg tærer som Brod og blander min Drik med Taarer".[6]) Dette er Kongens Mening: Herre! jeg er ikke værd det mindste Stykke Brod, du maatte vel bespise mig med Aske; mit Brød smager mig ikke anderledes end om jeg aad Støv, og saa liden Glæde, som en hungrig Mand vilde faae, dersom han skulde fylde sin Mund og Mave med Aske, saa liden Fornøielse har jeg af Mad og Drikke, „thi du lader dem spise Taare-Brød, trefoldig Maal af Taarer du skjænker dem".[7])

Ja, siger du, jeg har aldrig følt en saadan Angest over mine Synder, har da min Anger været forgjæves? Da maa du vide at det kommer ikke an paa din Angers større eller mindre Grad, naar den kun er reen og alvorlig: den rene og alvorlige Anger er ikke rettet saa meget paa Straffen, som paa Synden. Det gjør Mangen En mere ondt, at han med sine Synder har fortjent Guds Vrede og

[1]) Ps. 6, 7. [2]) Jer. 9, 1. [3]) Ps. 38, 9. [4]) Ps. 102, 10. [5]) Ps. 56, 9. [6]) Ps. 102, 10. [7]) Ps. 80, 6.

Straf, end at han har fortørnet den kjærlige, gode, fromme, barmhjertige Fader i Himmelen. Men dersom Bedrøvelsen kommer ret af Syndens Følelse, saa taaler Synderen gjerne al Straf og Pine, naar han kun igjen kan faae Gud til sin Ven. Man maa gjøre Forskjel paa en oprigtig og falsk Hjertets Anger. Pharao beder: „Tag Plagen bort," men David sukker: „Udslet din Tjeners Brøde".[1]) Han bøier ogsaa sin Ryg og siger: „Lad din Haand være mod mig og min Faders Huus".[2]) Hiin frygter for Pidsken, som en Træl, denne bliver bedrøvet over Faderens Unaade, ligesom et fromt Barn; hiin fornemmer Riset med Utaalmodighed, og bliver Guds Fiende, denne kysser Riset i Kjærlighed og siger:

Skal det være saa,
Straf skal følge paa
Synderne, bedrevne ere;
Saa straf du her,
Og skaan mig der,
Lad mig her vel poenitere.

Den rene Anger er varig. Mangen En paakommer en hastig Bedrøvelse, ligesom En, der ligger i Feberhede eller Kulde, men det gaaer hastig over, hvad der pludselig oprinder, det forsvinder ligesaa hastig igjen, det er kun en los Skrift, der ved en liden verdslig Glæde snart lader sig udslette. Men dersom man ret kjender Syndens Vederstyggelighed, saa hedder det, som David siger: „Min Synd staaer altid for mig",[3]) ligesom man gjerne altid har det for Øine, som man ikke gjerne vil glemme. Den alvorlige Synde-Anger driver til Gud med mange Sukke, som en Syg skriger efter Lægen, naar han ret kjender sit Saar. Den Læge, der foraarsager Saaret, kan og bedst læge det. Den alvorlige Anger over Synden forandrer Mennesket saaledes, at han af Hjertet bliver Syndens Fiende, og derimod har en inderlig Længsel efter Helliggjørelsen. Dienskalken udgyder vel og undertiden nogle falske Taarer, hænger med Hovedet som et Siv, bærer sig ynkelig ad, saaat man skulde troe at det var hans rene Alvor; men derpaa kjendes hans Falskhed, at han bliver i Dag den samme, som i Gaar, og i Morgen som i Dag, æder op igjen hvad han engang har udspyet, og vælter sig som Soen i Solen. I den gudelige Anger ligesom smelter Hjertet, saaat det bliver blødt og bøieligt, at Guds Billede kan trykkes og præges deri. Den alvorlige Anger over Synden er iblandt alle den største, saaat der er Intet, der mere bedrøver Synderen, end hans Synder; thi efterdi Gud er det høieste Gode, saa maa han og meest elskes, og Tabet af hans Naade maa forvolde den største Sorg, og efterdi Synden er det største Onde, saa maa den og meest bedrøve Hjertet. De Hellige have aldrig grædt bitterligere, end naar de havde fortørnet deres Gud. Ja, siger du, jeg vilde gjerne græde over mine Synder, men Taarerne ville ikke flyde; da skal du vide, gjerne at ville græde, er og at græde, undertiden skeer det vel og, at Taarebronden bliver stoppet formedelst Angest, da vil Hjertet beholde Taarerne for sig selv, for at svømme og bade sig deri, eller og til dermed at lædske og afkjøle den hede Angest, eller og for at det ikke derved altfor hastig skal miste sin Bekymring, eftersom de legemlige Taarer kunne lette Hjertet. Derfor siger man, at den største Sorg er stum, der skjuler sig og æder

[1]) 2 Sam. 24, 10. [2]) 2 Sam. 24, 17. [3]) Ps. 51, 5.

sig ind i Hjertet. Maaskee er din Natur heller ikke tilbøielig til at udgyde Taarer. Skulde du kunde græde over en verdslig Ting, og ikke over dine Synder, da maa du bedrøves saa meget mere, og bede Gud, at han vil slaae Klippen med Moses Stav og aabne Taarekilden.

Paa saadan Syndens Erkjendelse følger Guds Naades Erkjendelse, saa at du maa vide og tro, at Gud vil tage alle bodfærdige Syndere til Naade. Du har Guds klare Ord for dig: „Toer Eder, vorder rene, borttager Eders Idrætters Ondskab fra mine Øine, lader af at gjøre ilde, lærer at gjøre godt".[1]) „Kommer saa og lader os gaae i Rette med hverandre, siger Herren. Vare da end Eders Synder som Purpur, de skal blive hvide som Snee".[2]) „Dersom den Ugudelige omvender sig, skal han leve, og ikke døe. Ingen af hans Synder skal ihukommes ham".[3]) „Hos Herren er Kjærlighed og megen Forladelse".[4]) Vil du ikke troe Ordene, saa føier Gud en Eed dertil: „Saa sandt jeg lever, jeg finder ikke Behag i den Ugudeliges Død".[5]) Vil du ikke troe hans Eed, da stadfæster Gud det med sin Sons Død. Til hvad Ende skulde vel Christus være død paa Korset, dersom Gud ikke vilde have havt den arme Synder salig? Derfor har Gud og givet os sit Ord, og indsat sine Sacramenter, for at Christi Fortjeneste kunde blive dig prædiket, og blive dig tilegnet ved Troen, som Gud formedelst disse Midler virker i dig. Troer du endnu ikke, da prædiker jo de Helliges Exempler for dig: David, Manasse, Misdæderen paa Korset, den arme Tolder, Peder, Maria, og Andre. Hvilke hjertelige Ord bruger ikke Manasse i sin Bøn: „Herre! du har ikke sat Omvendelse for de Retfærdige, men for Syndere. Derfor bøier jeg mit Hjertes Knæ".[6]) Naar du har lært at kjende dine Synder, da hold dem ikke større, end Guds Naade; thi det var den største Synd, som du kunde begaae. Jøderne syndede ikke saa meget, da de korsfæstede Christus, som Judas, da han fortvivlede om Guds Naade; og Christi Saar have ikke foragrsaget ham saa stor Smerte, som det, at man vil holde hans blodige Død ringere end Synden. Hvad hjælper det dig, om du i din Angest og Bedrøvelse vilde fortvivle? da du dog har saadan en Gud, der baade kan og vil forlade Alting. Vil du sige, min Synd er for stor, saa hør Syrachs Ord: „Som Guds Majestæt er, saa er og hans Barmhjertighed".[7]) Mærk hvad Esaias siger: „Herren er meget rund til at forlade".[8]) Paulus kan ikke nokſom berømme Guds Barmhjertigheds Rigdom,[9]) hvorledes Gud har aabenbaret samme i Christo Jesu, som en uendelig Skat. Ere da dine Synder mange og store, da bed med David: „Udslet min Overtrædelse, efter din store Barmhjertighed".[10])

Ak! kjære himmelske Fader, store Synder behøve stor Barmhjertighed, jeg har begaaet store Synder, derfor maa du bevise mig stor Barmhjertighed. Men mener du, at Guds Naade ikke angaaer dig, da vid, at Gud er ikke som et Menneske. Et Menneskes Barmhjertighed er ofte ringe og liden, som vi see i Patriarken Isak, da han havde velsignet sin Søn Jacob, da havde han ingen Velsignelse tilbage for sin Søn Esau, hvorfor Esau oplostede Rosten og græd; men Gud er rig paa Barmhjertighed over Alle. Syrach siger: „Et Menneskes Barmhjertighed er over hans Næste, men Herrens Barmhjertighed er over alt Kjød".[11])

---

[1]) Es. 1, 16. 17. [2]) Es. 1, 18. [3]) Ezech. 33, 13. [4]) Ps. 130, 7. [5]) Ezech. 33, 11. [6]) Manasse 8, 11. [7]) Syrach 2, 18. [8]) Es. 55, 7. [9]) Eph. 1, 18. [10]) Ps. 51, 3. [11]) Syrach 18, 14.

Ligesom Solen ikke misunder Nogen sit Skin, saaledes og Gud ikke heller Nogen sin Naade. Siger dit Hjerte dig, at du er en bedrøvet Synder, saa siger Skriften dig, at Gud er din naadige og barmhjertige Fader. Synes du, at du ikke er Guds Naade værd, saa er Gud dog vel værd, at hans Barmhjertighed kan prises paa dig. Paa den største Synder faaer Guds Naade den største Berømmelse.

Derfor hører ogsaa Troen til vor Retfærdighed, den tilegner Enhver i Særdeleshed den forjættede Naade, og fører sig Christum med al hans Fortjeneste til Nytte. Den holder sig alene til Christum, som den rette Klippe og Hovedhjørne-Steen, udelukker al egen Fortjeneste og Gjerning; thi den maa have en ubevægelig Grundvold, der ikke vakler. Men Gjerninger ere en sandagtig Grund og maae blive omstyrtet alle ved een Synd; „Thi den Retfærdiges Retfærdighed skal ikke frelse ham paa hans Overtrædelsesdag".[1]) Derfor maa Troen fatte Christum med al sin Forjeneste, og lade sine egne Gjerninger fare. Og om det end undertiden lader, som der var Intet hos Christum at faae, saa maa man dog holde ved, som vi see i Abrahams Exempel. Thi Troen giver de Ting et Væsen, som ikke ere til, som om man saae dem. I Helvede seer den Himmelen; i Sorg Glæde; i Trængsel Trøst; i Vrede Naade; i Død Livet. Dette Øie er meget skarpt, trænger igjennem alle Taager og Skyer ind i Guds kjærlige Fader-Hjerte. Ved Troen veed den arme Cananæiske Qvinde at drage Trøst af Christi haarde Ord, naar han kalder hende en Hund. „Salige ere de, som ikke have seet, og dog troet".[2]) Satan blander sig ind med i dette Spil, gjør det bittert; som han i Aabenbaringens Bog tænkte at sluge Qvindens Barn,[3]) saa vilde han gjerne her hindre Troen paa Frelseren. Michael og Satan har ikke kjæmpet saa heftigt om Mose Legeme,[4]) som Sjælen med Satan om den Herre Christo. Saa snart Troen udrækker sin Haand efter ham, er Satan straxt tilstede, og kaster Noget imellem, og slaaer den paa Fingrene ved allehaande Fristelser og Anfægtninger. Da maa Troen stride og kjæmpe indtil Blodet, og lade mangen Angest-Sved flyde. Derfor kalder Paulus det „Troens Gjerning eller Arbeide".[5]) Her raaber og sukker Troen til Gud med stærkt Skrig og Suk indtil den ved Guds Kraft overvinder og trøstig kan sige: „Jeg greb ham, jeg vil ikke slippe ham".[6])

Ja, siger du, jeg finder ingen Tro hos mig, da vid, at Troen ofte er i Hjertet, og føles ikke. Ofte ligger en liden Ildgnist under den tykke Aske, og man seer det ikke; om Vinteren er der virkelig Liv i Træerne, og det kan dog ikke sees; thi det har hverken Blade, Blomster eller Frugter. Hvo tvivler om et Menneskes Liv, der er falden i Afmagt, og ligner en Død udvortes? Det hænder og, at Troen, fornemmelig naar den maa kjæmpe med tunge Anfægtninger, sammendrager sig til en liden Punkt, til en Længsel efter Troen; ja ofte føle de Anfægtede ikke engang Længsel, men kun Angest, og denne Angest er undertiden dybt skjult; thi Guds Aand virker dybe og uudsigelige Suk. Da prøv dig, om du har Lyst til at høre Guds Ord, og at nyde det hellige Alterens Sacramente; thi antage vi disse Midler med Begjærlighed, da virke de Troen; skulle det og hænde sig, at

---

[1]) Ezech. 33, 12. [2]) Joh. 20, 29. [3]) Aab. 12, 4. [4]) Judæ Brev 9. [5]) 1 Thes. 1, 3. [6]) Høis. 3, 4.

du blev Guds Fiende, og du derover ængstede dig, saa var Troen endda ikke ganske udslukt. Men siger du: Saa er min Tro dog skrøbelig; da vid, at Christus gjør dig retfærdig, og ikke din Troes Gjerning; den svage Tro holder ligesaavel Christum, som den stærke, ligesom den rystende Haand saavel kan holde en Skat, som den, der ikke ryster, og det svage Die seer ligesaavel Solens Lys, som det skarpe. Den kjære Frelser rækker den svage Tro Haanden, og holder den, som han holdt Peder, da han begyndte at synke paa Havet, han reiser den op og kysser den, som Ahasverus sin Esther, da hun bøiede sit Hoved og faldt i Afmagt. Hans forbarmende Die seer mere paa den Svage, end paa den Stærke, paa det lidet end paa det store, mere paa det lidet og svage, end paa det voxne og stærke Barn: Han tillader undertiden Troen at blive svag, paadet du kan lære at kjende dit eget Intet, og hvorledes du uden ham slet Intet formaaer. Dersom Gud ikke undertiden lod de Helliges Tro synke, ville de falde hen i Ligegyldighed, og gjøre sig til Afguder, eller vi ville gjøre Afguder af dem, og mere see paa deres Værdighed og Person, end paa Guds Naade. Derfor giver Gud ofte en stor Helgen en liden, og en liden en stor Tro, paadet at: den ene altid skal agte den anden høiere end sig selv: at du skal vide, at Troen ikke er et Menneskes men Guds Gjerning: at du bekymrer dig om at bruge de Midler, hvorved din Tro kan styrkes og forøges: at du med Alvor raaber til ham om, at han vil komme din Skrøbelighed til Hjælp; thi hans Kraft er mægtig i de Skrøbelige. Desforuden har han lovet, at han ikke vil sønderbryde det knækkede Rør, og ikke udslukke den rygende Hørtande.[1]) Derfor skal du ikke blive forsagt, Gud kan styrke og holde det som vil falde. Han giver baade de Svage og de Stærke Troen, begge Dele ere hans Gjerning, som han ikke kan bortkaste. Amen, det er: Det skee, styrk vor Tro nu og altid.

Endelig maa du og see til, at din Tro er af den rette Art. Den retskafne Tro har to Hænder, med den ene tager den Christum fra Gud, og med den anden giver han sig selv Gud. I Loven er det afbildet ved Syndofferets og Brændofferets Forening; Syndofferet betegner Christum, der er slagtet for vore Synder, det erkjender og antager Troen; Brændofferet betegner vor gamle Adam, denne opbrænde vi med sine Lyster i hjertelig Gjenkjærlighed til Gud; thi ligesom Ilden fortærer Træet, saaledes maa Guds Kjærlighed fortære de syndige Lyster i os, dette gjør og skaber alene den rene og sande Tro. Men Mange ere lamme paa Haanden, hvormed de skulle opoffre sig til Gud; man vil vel gjerne tage Christum af Gud, tale meget unyttigt om, hvorledes man trøster sig ved Guds Naade og Jesu Christi Fortjeneste, man skulde næsten troe, at Christus alene var givet et saadant Menneske, saaat ingen anden maatte have Deel i ham; men han vil ikke ud med den anden Haand, hvormed han skulde give sig Christo til Eiendom, han offrer sit Syndoffer uden Brændoffer, og bedrager sig selv, ligesom han havde den sande Tro; ak! nei, Troen er given de Christne ikke alene til Trøst og Vedergvægelse, men endog til Livs og Levnets Speil og Billede. Gud er ikke derfor Syndere naadig, at de skulle blive saadanne, som de ere, men han forlader Synden for Christi Dods Skyld, gjør Hjertet reent, og ved den Helligaand antænder og forer det, at det skal begynde igjen at elske ham Dag fra Dag jo læn-

[1]) Es. 42, 3.

ger jo mere. Saaledes begynder ikke alene Naaden i os, men ogsaa Sandheden, det er saadant et retskaffent Væsen, som Loven kræver. Og just dertil bliver den Helligaand os given, den antænder en ny Ild og Lue i os, nemlig Lyst og Kjærlighed til Guds Bud. Dr. Luther siger: Troen gjør at Sjælen bliver ganske forenet med Herren sin Gud; den gjør den saaledes gloende og Gud lig, at den bliver af samme Materie og Art som Ordet. Troen er ikke en blot krafteslos Indbildning, der kan svæve i Hjertet, som en Gaas paa Vandet, men den er en levende aandelig Flamme, hvorved Hjertet formedelst den Helligaand bliver antændt, at det begjærer og gjør det, som er Gud behageligt. Ligesom Vand varmes ved Ild, saa gjør den Helligaand ved Troen Hjertet varmt og villigt til alt Godt. Ved Troen skriver den Helligaand lutter Ildsluer i Hjertet, og gjør det levende, saaat det udbryder med brændende Tunge og virksom Haand, og bliver til et nyt Menneske, der føler, at det har faaet en ganske anden Forstand, et andet Sind, end det havde tilforn, og nu er Alt bleven levende i Forstanden, Lyset, Modet og Hjertet, der brænder og har Lyst til Alt hvad der er Gud behageligt. Saadan en væsentlig Ting er Troen, at den gjør Menneskets ganske nyt, forandrer dets Mod, omskaber ham, gaaer ind i Hjertets inderste Grund, og da foregaaer det hele Menneskes Fornyelse. Derfor, naar du ved Troen har Christum i Hjertet, behøver du ikke at tænke, at den Helligaand kommer fattig og nøgen, men han fører Liv og Aand med sig, der gjør dig nye og gudfrygtig, han hviler ikke eller gaaer ledig, han taler om Christo, og uden Afladelse lever i Christo. Saaledes er det et stort Bedrageri, naar Mange mene, at de have omvendt sig, og blive dog ufornyede i deres Sind, og uforandrede i deres Væsen.

Det er umuligt, at et Menneske kan være ret bedrøvet over sine Synder, og dog uden Forandring blive liggende deri. De sande Omvendelses Taarer have en drivende og rensende Kraft, hvorfor der og staaer hos Propheten: „Toer Eder, vorder rene“.[1]) Dette Vand har en rensende Kraft; det fortærer al udvortes og indvortes Ureenhed; det afbider, som en skarp Lud, al Skidenhed; det er den bedste Anger og Fortrydelse, aldrig at ville gjøre det mere. Det er og et stort Bedrageri, at mangen En indbilder sig, at have fattet Christum i Troen, og dog har han ikke Lyst til at leve i Christo. Hvad er Christus andet, end Kjærlighed, Sagtmodighed, Ydmyghed, Hengivenhed og alle Dyder? Fatter du nu Christum, saa fatter du og alt dette med, ligesom du med et Stykke Guld tillige faaer dets Glands og Kraft. Troen og Christus ere tilsammen ogsaa vel skjulte i Hjertet, men deres Gjerninger ere aabenbare; Ord og Gjerninger vise, hvor de ere, ligesom Træets Blade og Frugter vise Træets Natur. Det er ikke nok, at man roser sig meget af Christo og Troen, men man skal see efter Frugterne; thi hvor de, nemlig Frugterne, ikke ere at finde, der er ikke heller Christus, men alene et falskt Navn af Christo. Til saadan En maa man sige: Jeg hører nok det skjønne og herlige Navn, som er al Ære værd; men hvem er du? Ligesom hin Besatte sagde til sine Besværgere: „Jesum kjender jeg, og Paulus veed jeg af; men I, hvo ere I?“[2]) „Derfor lader saa Eders Lys skinne for Menneskene, at de see Eders gode Gjerninger, og ære Eders Fader, som er i Himlene“.[3]) Gud hjælpe os! Amen.

[1]) Es. 1, 16. [2]) Ap. Gj. 19, 15. [3]) Matth. 5, 16.

Det 17. Capitel.

Om Guds fornyende Kjærlighed.

Troen gjør som sagt nye Mennesker, ligesom der af Aarons tørre Stav blev en grøn Green. Paulus beskriver denne Fornyelse heel tydeligt og klart: „Aflægger det gamle Menneske efter den forrige Omgjængelse, som fordærves ved bedragelige Lyster, men fornyes i Eders Sinds Aand, og iforer det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Sandhedens Retfærdighed og Helligheb".[1])

Der horer du, at Fornyelsen ikke er din egen, men Guds Kjærligheds Værk. Derfor er Pauli Talemaade ikke, at vi skulle gjøre det selv, men at vi alene skulle lade Gud gjøre det i os: „Fornyes," og paa et andet Sted læses klarligen, at vi skulle døde Legemets Gjerninger „formedelst Guds Aand".[2]) Det er den saliggjørende Morder, som Guds Born bære i Hjertet. Af os selv kunne vi ikke hade, dræbe eller omskabe os selv til Guds Born, om vi end tusinde Gange lode os brænde til Pulver, og aade intet andet, end de skarpeste Torne. Nei, Guds Aand og Kraft maa her udrette alle Ting. Dette erkjender David, naar han saaledes raaber til Herren om sin Fornyelse: „Skab i mig et reent Hjerte, o Gud, og fornye en stadig Aand i mit Inderste".[3]) Saavel David, som Paulus, bruger det Ord „skabe," for at vise, at det er saadan en Gjerning, som ikke kommer af egne naturlige Kræfter, men Gud maa gjøre det alene.

Fornyelsen bestaaer i tvende Stykker, i det gamle Menneskes Afforelse, og det nye Menneskes Iforelse. Ved det gamle Menneske forstaaes det ganske Træ med alle dets Frugter, det ganske Menneske, ligesom han er født af Adam, med Legeme og Sjæl, Forstand, Villie og alle Kræfter, saa længe samme er uden Guds Ord, Lys og Aand: Eller Vantro med sine Frugter, Stolthed, Bagtalelse, Guds Foragt, Ulydighed, Fiendskab, Brede Hævngjerrighed, Uretfærdighed, Utugt, Falskhed, Logn, Gjerrighed, ei alene for saavidt disse drives udvortes med de fem Sandser og andre Legemets Lemmer, men og, naar de, som en forgiftig Sæd, ligge skjulte i Hjertets indvortes Lyster og Tilbøieligheder. Derfor har Paulus paa anforte Sted talt om de bedragelige, forforiske Lyster, naar han siger: Som fordærves ved bedragelige Lyster.

Alt dette kaldes det gamle Menneske, men maatte billigere kaldes et Fæ eller en Djævel, end et Menneske; thi det adamitiske Hjerte er i sine Begjærligheder og Bevægelser mere end fæist og djævelsk; hvorfor og den, der folger sine Lyster, ikke er et Menneske, men et Umenneske. Dog kalder Skriften det et Menneske, esterdi de onde Lyster har grundfæstet sig i Menneskет, og i Bund og Grund fordærvet ham, saa at man neppe kan skjelne imellem det, som er menneskeligt, og det, som er syndigt. Mange holde det for naturligt, som dog er syndigt, ligesom ogsaa Hedningene holde Horeri for en naturlig Ting. Man hedder et gammelt Menneske, ikke for Aarenes Skyld; thi en frisk, ung og stærk Mand, som er uden

[1]) Eph. 4, 22—24. [2]) Rom. 8, 13. [3]) Ps. 51, 12.

Aand og Tro, hedder det samme, fornemmelig fordi han fik sit Liv i Paradiis, og ved Adams Fald blev deelagtig i Synden. Derfor kan saavel et Barn paa een Dag, som en Mand paa 80 Aar, ja vi Alle bringe dette gamle Menneske med os af Moders Liv; og jo mere vi synde, jo ældre og udygtigere bliver dette Aadsel. Just derfor lade vi vore smaae Børn føre til Daaben, hvor dette gamle Menneske dræbes og drukues. Dette Syndens Menneske er ligesom et skident Klæde, derfor maae vi afføre-os det. Det er en giftig Orm, der maa dræbes, et Fæ, der maae slagtes, ofres og brændes, en Misdæder, der maa forsfæstes.

Heri bestaaer den sande Christendom, at vi tabe, dræbe og gjøre os selv til Intet. Træet taber sin egen Fugtighed, Grønhed og Fasthed i Ilden og bliver Ilden selv lig. Den Mad, som vi dagligen spise, doer først i sig selv, forgaaer forend den forvandles i vort Væsen, og bliver forenet med samme. Altsaa, jo uligere vi blive os selv ved det gamle Menneskes Hendøen, jo ligere blive vi Gud.

Men her maae vi mærke, at Guds Aand ikke forretter denne Hendøen i et Øieblik. Nei, Paulus kalder det en „Korsfæstelse". Korsfæstelsen var en langvarig Pine, og maatte ofte de arme Mennesker tilbringe ugle Dage i denne Qval, derfore bleve hine Røveres Been brudte, paadet deres Pine desfnarere kunde faae Ende. Apostelen kalder det og en „Afførelse". Nu kan man ikke aflægge en heel Klædning paa eengang, men maae afføre sig et Stykke efter efter et andet. Vi ere og blive i denne Skole ligesom A B C-Børn, for hvilke man maa 4 a 5 Gange igjentage et Ord, førend de ret kunne fatte og beholde det.

Derfor maae vi nu og da, atter og atter fornægte og dræbe den gamle Adam og stedse blive fast i det Forsæt at dræbe ham; thi jo oftere vi begynde, jo mere voxe vi, ligesom en Steen flyver hastig i Begyndelsen, skjærer Luften igjennem, men imod Enden bliver mat, og falder ned. Dog skal de Christne ikke altid blive Begyndere, som den store hykkelske Christen-Hob nu omstunder indbilde sig, men de maae Dag fra Dag blive mere og mere fuldkomne.

Paulus kalder den gamle Adam „et heelt Menneske" og derfor lader det sig ikke saa hastig gjøre; men et Led maa ligesom opløses og brydes efter det andet. Det mener og Apostelen, naar han skriver: „Vort gamle Menneske er korsfæstet med Christo".[1]) Derfor ligesom Christus, saaledes maa ogsaa det gamle Menneske ikke doe i et Øieblik, men det maa gjennemstinges, gjennembores og korsfæstes med mange Hug, Piskeslag, Torne, og endelig med skarpe Nagler, indtil det omsider maa bøie Hovedet og doe.

Dog kan ingen saa ganske og aldeles døde sig, at der jo stedse bliver noget tilbage i ham, hvortil dagligen noget Nyt samler sig, hvilket atter maa tilintetgjøres og dræbes. Denne Brond maa man altid standse, denne Ild maa man altid dæmpe, denne Suurdeig maa man altid udrendse, denne Gift maa man altid uddrive, og denne Ureenhed maa man udfeie, saa længe man lever.

Denne Hendøen er som et bundløst Hav: Naar en Steen blev kastet i et Hav, som havde ingen Grund, saa maatte den jo blive ved at synke og falde, efterdi den fandt ingen Bund for sig. Saa maae og de Troende jo dybere og dybere nedsænke sig i denne salige Død, og altid blive ved at dræbe deres Lyster.

Det er og at mærke, at Guds Aand ikke kan dode det gamle Menneske, uden

[1]) Rom. 6, 6.

at du jo maa føle Smerten; derfor kaldes det af Paulus, „at døde og korsfæste". Korsets Død var en smertefuld og skammelig Død. Du kan let slutte, at dit Kjød ikke vilde lee eller takke derfor, naar man vilde slaae dig ihjel. Nei! du vilde see surt dertil, slaae Rynker paa Næsen, og med al Magt sætte dig derimod. En Orm krymper sig jo for Døden, og værger sig, saa længe den kan. Derhen sigter Paulus, naar han i Brevet til Galaterne taler om „en Strid"[1]) imellem Aanden og Kjødet. I Striden lægger Ingen sig ned for sin Fiendes Fødder og siger: „Kjære Ven! slaae mig ihjel," men han strider for sit Liv det bedste han kan. Saa maa det og gjøre ondt, naar det gamle Menneske skal til Korset. Vi maae ikke tænke, at det gik af uden Pine for vor søde Frelser, da han blev naglet til Korset; dog klagede han ikke over sine Smerter; thi Christi Kjærlighed til dig forsødede hans Smerter; saa lad ogsaa hans Kjærlighed forsøde din Pine; thi Christi Kjærlighed gjør det til Honning for Aanden, som for Kjødet er Galde og Malurt. Det gjør ondt, naar man skal bryde sin Syndevane. Det gjør ondt, naar man skal forlade sine kjære Venners Selskab. Derfor kalder Paulus det, „at undertvinge",[2]) og bruger just her et Ord, som betyder den allerfoleligste Smerte, men man maa lide, og langt bedre er det, at vi lide her, hvor Lidelserne ved Trøst kunne forsødes, og ikkun vare en kort Tid, end at vi hisset evig uden al Trøst skulle lide. Gjør det dig derfor ondt, saa kast, som Israels Børn, et Stykke af Jesu Kors deri, og gjør dit bittre Vand dermed sødt, eller tænk paa den rige Mand, der uden Afladelse raaber i Helvede: „Jeg pines svarligen i denne Lue".[3]) Fordriv derfor den ene Nagle med den anden, den timelige Pine med den evige. Og hvorfor skulde det vel gjøre ondt? Det er jo den Helligaand, der dræber dit Kjøds Gjerninger. Lægen slaaer vel undertiden et Saar, men han lægger ogsaa snart et lægende Plaster derpaa, som lindrer Smerten; saa forsøder ogsaa Guds Aand din Smerte ved indvortes Trøst. Deraf kommer det, at Børn i Christo smage mere af denne Honning, end de Voxne; thi hine ere ikke nok øvede i denne Korsskole, og Alting forekommer dem bittrere end de Voxne og Erfarne. Ved denne Smerte vil Spot og Forhaanelse ikke udeblive. Du veed jo, hvor mange Spotteord den Herre Christus maatte tage imod paa Korset; og sandelig det vil ikke gaae dig bedre, naar du vil korsfæste dig selv. Verden vil sandelig ikke prise, krone, ære, ophøie og pryde dig, og sige, at du er en from dydefuld Mand, men den vil snarere spytte ad dig, kaste Skarn paa dig, og sige: Fy dig, du usle Skabning. Dæmper du din Hovmod, saa vil Verden ikke rose dig for din Ydmyghed, men den skal agte dig som en død Hund eller et Menneske, der ikke veed at skikke sig iblandt Folk. Lader du af at være falsk og spidsfindig, saa priser den ikke din Eenfoldighed, men udraaber dig for en dum Gaas, for en uforstandig Daare. Lader du af at være vredagtig, bidsk og arrig, saa kalder man dig ikke sagtmodig, men feig og kvindagtig. Derfor siger Frelseren: „Vil Nogen komme efter mig, han fornægte sig selv, og tage sit Kors og følge mig".[4]) Du er ikke skikket til at bære Korset efter Jesum, med mindre du fornægter dig selv, det er, afsiger din egen Ære. Og det er og et Kjendetegn paa et Menneske som er død fra Synden, at han ikke agter, enten man roser eller laster, ærer eller vanærer ham. Et dødt Menneske ligger lige trygt i sin Grav, enten man strøer

[1]) Gal. 5, 17. [2]) 1 Cor. 9, 27. [3]) Luc. 16, 24. [4]) Matth. 16, 24.

Roser eller Torne derpaa, ja, han tillader gjerne, at man indtil den yderste Dag træder ham under Fødder. Har dog den søde Frelser maattet lide, at man bespottede ham; ville vi da agte os bedre end han? Hvo som tænker at leve i Christi Rige, han maa alvorlig sætte sig for, at han med Paulus kunde komme til at sige: „Vi ere Daarer for Christi Skyld".[1]) Imidlertid trøster Frelserens Forjættelse os: „Salige ere I, naar man bespotter og forfølger Eder, og taler allehaande Ondt om Eder for mit Navns Skyld, og lyver det. Glæder og fryder Eder; thi Eders Løn skal være megen i Himlene".[2])

Herhos er dette og at mærke, at ved Dødelse af den gamle Adam ophører ikke denne at være i os, men kun at herske. Derfor vil Paulus, at vi skulle aflægge det gamle Menneske ikke efter de iboende Lyster, men efter den syndige hedenske Vandel.[3]) „Og paa det at det Syndens Legeme skal blive tilintetgjort, saaat vi ikke fremdeles skulle tjene Synden".[4]) Denne Ormesæk maae vi slæbe om med os indtil Graven. De onde Lyster maae Guds Børn føle, men de maae være som døde, og ikke fuldbringes i Gjerningen af dem. Syndige Lyster stige altid op i dem, de opvække og røre det ganske Hjerte, og indtage Sindet som en levende Gift: Ja de bryde frem, som et Kildevæld bringer sit Vand frem, det driver, og vil med Magt ud. Saadan Lyst maae Guds Børn ikke lade bryde ud i Ord og Gjerninger; thi ellers ere de dem lydige i deres Begjæringer, og ved saadan Lydighed hersker Synden i deres dødelige Legemer.[5]) I Paulus have vi et Exempel, han følede sin iboende Synd, han kalder den sin Død og sit daglige Kors, hvorover han saa alvorlig og hjertelig klager.[6]) Men det kjødelige Menneske, desværre! holder saadanne kjødelige Lyster for det sødeste, lifligste og bedste Levnet i Verden, de tjene dette Levnet, og hænge derved Nat og Dag. Paulus var saadan en afsagt Fiende af sine iboende Lyster, at han ivrig sukkede derimod: Det kjødelige Menneske derimod føder og feder den gamle Adam med sine Lyster og Begjæringer. Paulus havde Lyst til Guds Lov efter det indvortes Menneske, og han, som et indvortes Menneske, vandt Seier over sit udvortes Menneske; han klager, og sukker, og hyler derimod, og beder om Frelse fra dets Herredømme.

Naar nu saaledes det gamle Menneske bliver nedrevet, forstyrret, dræbt og korsfæstet, da begynder Guds Aand at skabe, oprette og levendegjøre det nye Menneske. Ligesom et nyt forklaret Legeme kommer frem, naar det gamle i Døden bliver til Støv og Aske, jo mere det her dør, jo kraftigere lever det andet; jo mere Adam mister sin Skikkelse, jo deiligere fremlyser Christi Skikkelse i Sjælen; jo mere derfor det ene aftager og dør, jo mere voxer det andet, og bliver levende.

Paulus paa anførte Sted beskriver det nye Menneske, som et efter Gud skabt Kreatur: „Som er skabt efter Gud i Sandhedens Retfærdighed og Helligheb".[7]) Han giver dermed tilkjende, at da er det nye Menneske født i de Troende, naar Guds Billede, der lyste i Adam, begynder igjen at lyse i dem. Men dette Billede er intet andet, end et fuldkomment Lys, og en Viisdom i Forstanden til Guds saliggjørende Kundskab, og til vor egen og alle Tings Erkjendelse, fuldkommen Hellighed og Kraft i Villien til at elske og fuldkomne det kjendte Gode, ja en fuldkommen Overensstemmelse og Lighed med Gud i alle Kræfter og Lem-

[1]) 1 Cor. 4, 10. [2]) Matth. 5, 11. 12. [3]) Eph. 4, 22. [4]) Rom. 6, 6. [5]) Rom. 6, 12. [6]) Rom. 7, 24. [7]) Eph. 4, 24.

mer. Alt hvad Gud er, det var ogsaa Guds Billede i Mennesket, undtagen, at det hos Mennesket ikke var væsentligt, men alene meddeelt ham, saaledes, at det, om Menneskene ikke bevarede sig i Lydighed, igjen kunde tabes, som og det bedrøvelige Syndefald nok, desværre! viste.

Ligesom Gud, da han dannede Jorden ved sit Ord, tilligemed den indplantede den naturlige Kraft og skjulte Sæd i alle Væxter, i det han sagde: Jorden give af sig allehaande Urter, da fremstode Urter, Træer og Blomster af Jordens forborgne Skatkammer. Ligeledes da Gud skabte Mennesket efter sit Billede, saa nedlagde han i og hos ham en Sæd til alle Dyder, som derefter saa deilig yttrede sig i Forstanden, Villien, Hjertet, Tankerne, Ordene og Gebærderne, saaat Mennesket da var saa fuldt af himmelske Dyder, som Jorden er fuld af brogede Blomster, og Himmelen fuld af deilige Stjerner. Men ved Syndefaldet er ei alene det deilige Guds Billede borte, men Djævelens hæslige Maske er paasat. Tilforn var Mennesket Guds Himmel, deri fremskinnede saa mange tusinde Dyders Stjerner; men efter Faldet hersker Mørkhedens Fyrste deri, han har opfyldt Forstanden med Mørke og Blindhed. Tilforn var Mennesket et Guds Paradis, der grønnedes og blomstrede alle Dyder saa deilig, som en Mark, hvilken Herren har velsignet og med egen Haand dyrket, men ved Synden er det bleven en forbandet Ager, bærer idel Ukrud, Torne og Tidsler, har ingen Lyst til det Gode, men al dets Digten og Tragten er ondt fra Ungdommen af.

Men ved Ordet opretter den Helligaand dette Billede igjen i Mennesket, i det han ved samme først oplyser Forstanden, at han kjender Gud og alt Godt, dernæst helliges Villien, saaat Mennesket faaer Lyst til Gud og alt Godt, og dette kaldes Guds Billede, eller det nye Menneske. Altsaa, naar jeg i Troen erkjender Gud, som en almægtig Herre og min naadige Fader, saa drives jeg i al min Nød til at paakalde ham. Saadan Bøn skeer da i Aanden, og udgaaer af det nye Menneske.

Altsaa, naar jeg i Sandhed og med Grund kjender Gud for min naadige Fader, saa bliver jeg ved saadan Kundskab bragt til at sørge over mine Synder, efterdi saa naadig og trofast en Fader derved er fortornet; men paa samme Grund fatter jeg den Tillid til ham, at han vil forlade mig mine Synder, efterdi han i Christo er min barmhjertige Fader, der gjerne forlader sine sørgende Børn deres Synder; see! saa bekjender og fortryder jeg mine Synder i det nye Menneske. Jeg troer, at Paulus og sigter til dette nye Menneske og dette Guds Billede, naar han skriver til de Galater: „Mine Børn lille! hvilke jeg atter føder med Smerte, indtil Christus faaer sin Dannelse i Eder".[1])

Ligesom Speilet fremstiller et Billede, Vox tager imod en Form, og Sæden i Moders Liv faaer et Barns Skikkelse, saaledes maa Christus paa en aandelig Maade formes og afbildes i vore Sjæle, at ligesom al Guddoms Fylde boede i ham, saa maae vi og opfyldes med al Guds Fylde. Det nye Menneske er ikke andet end Christi Billede i de Troende. Naar jeg annammer Ordet, som prædiker Christum, saa undfanger jeg Christum, som en Sæd, der skal voxe i mig til en nye Frugt, som et lille Barn, der i mig hver Dag skal blive større og deiligere.

---

[1]) Gal. 4, 19.

Derfor siger og Frelseren om dem, der holde hans Ord, at de ere hans „Moder". Christus er Guds Billede,[1]) og vi i ham.

Heraf sees da klarligen, at det nye Menneske har sit Liv, Kraft og Bevægelse af Guds Ord, naar samme ved den Helligaand bliver et Lys i Hjertet; thi ligesom Ordet ved Verdens Skabelse var en Sæd til alt det Skabte, saa er det og en Sæd til det nye Kreatur. Derfor siger Jacob: „Gud fødte os formedelst Sandheds Ord".[2]) Djævelen avlede Børn i Paradiis ved Løgnens Ord, det var den giftige Sæd, men Guds Ord er den evige Sandhed, den uforgjængelige Sæd. Som Sæden er, saa maa og Frugten være. Guds Ord er Aand og Liv, saaledes maa ogsaa Frugten være, Guds Ord er Aand og Liv, saaledes maa og det nye Menneske leve i Aanden. Ved Guds Ord er Mennesket i Begyndelsen skabt efter Guds Billede, ved samme Ord maa han igjen fornyes til Guds Billede. Af Ordets Horelse kommer Troen, denne er en Rod til det nye Menneske. Af denne Rod udspringer Guds Kundskab og Frygt. Andagt, Kjærlighed, Haab, Taalmodighed, Ydmyghed, Bøn, Lov og Priis til Herren ere Grenene paa Træet, disse stige i Høiden op til Gud, og deraf voxer Kjærlighed, Glæde, Fred, Taalmodighed, Venlighed, Tro, Sagtmodighed, Godgjørenhed, Kydskhed, og disse ere Frugter der komme af Grenene, og bøie sig ned, for at Næsten kan plukke dem.

Men jeg siger, at Guds Ord maa blive Lys og Kraft, Ild og Brynde, skal der ellers komme et nyt Menneske deraf; derfor er det et Guds Kjærligheds Værk, og skeer ved hans Aand. Paulus kalder det Guds Aands Drift og Regjering, naar han skriver til Romerne og Galaterne: „Saa mange, som drives af Guds Aand, disse ere Guds Børn".[3]) „Dersom I drives af Aanden, ere I ikke under Loven".[4])

Her bruger han just saadanne Ord, som ellers bruges om blinde Folk og Børn. Vi ere alle blinde af Naturen, derfor maa Aanden oplyse os; vi ere lade, derfor maa Guds Aand opvække Lyst i os, ligesom man lokker Børn til sig med Sukker; vi ere uformuende, derfor maa han give os Kraft, ligesom man leder et lidet Barn ved Haanden, han opmuntrer, lokker og formaner i Hjertet til alt Godt, og enhver god Tanke er af den Helligaand. Naar Paulus siger, at den Helligaand dræber Kjødets Gjerninger i de Troende, saa lærer han dermed tillige, at han opvækker Aandens Gjerninger i dem; thi af det gamle Menneskes Død opkommer det nye Menneskes Liv; derfor hedder det: „Vi ere blevne plantede med ham efter hans Døds Lignelse".[5])

Det, som bliver plantet, plantes ikke til den Ende, at det skal fordærves, men at det skal grønnes, blomstre og voxe. Christus er selv ved Døden plantet til Livet. Ja det nye Menneske er ikke andet, end det gamles Kors og Død; saa meget, som du nu undertrykker din Vrede, saa meget tager du til i Sagtmodighed; og jo mere du dræber din Utaalmodighed, jo mere voxer Taalmodigheden i dig.

Efterdi nu Paulus fordrer, at vi skulle iføre os det nye Menneske, saa lærer du deraf, at ingen kan i et Øieblik blive et nyt Menneske, ligesom man kan ikke paa eengang klæde sig i alle sine Klæder, fra Top til Taae, men eet Stykke skal iføres efter et andet. Den nyfødte Aand er en liden Gnist, som man maa længe blæse paa, førend der bliver en Glød eller Lue deraf. Et brøstfældigt Huus maa man forbedre og flikke paa, at det ikke skal falde ned, saa maae vi af smaa Grene

[1]) Ebr. 1, 3. [2]) Jacob 1, 18. [3]) Rom. 8, 14. [4]) Gal. 5, 18. [5]) Rom. 6, 5.

blive store Træer, af smaa og spæde Børn stærke og og fuldkomne Mænd i Christo. Det mener Paulus, naar han siger: „Vi blive forvandlede efter det samme Billede, (det er Herrens) fra Herlighed til Herlighed".[1])

Ligesom Solens Glands speiler sig i Vandet, saa speiler Christus sig, og giver en Glands fra sig i Hjertet, saa at Guds Børn daglig tage til, og klarere lære at kjende Herren. Skridt for Skridt skulle de gaae, derfor kaldes det „en Vandel i et nyt Levnet".[2]) Det er Troens Art, at den altid voxer, altid tager til, den kan, saa at sige, ikke hvile. Naar dette ikke føles, saa er Troen ikke andet, end en Indbildning hos os. Vort Hjerte skal altid være, som vi nu begyndte først at troe, og hver Dag sætte os for at leve, ligesom vi nu først, og aldrig før, havde hørt Evangelio. Man maa hver Dag begynde; thi det er Troens rette Art, at den uden Afladelse voxer og tiltager.

Efterdi det kaldes „at ifore sig" og er den Helligaands Gjerning, saa see vi deraf, at det skeer i en salig og sød Frihed. „Thi I annammede," hedder det „ikke atter en Trældoms Aand til Frygt, men I annammede en sønlig Udkaarelses Aand, ved hvilken vi raabe Abba! (det er) Fader".[3]) „Dersom I drives af Aanden, ere I ikke under Loven".[4]) Det gamle Menneske er et vildt og haardnakket Dyr, som man maa høvle, polere, drive og tvinge; men det nye Menneske er som et spædt Barn, det maa man sagte løfte og bære, lokke og bede, at det med villig Aand og Lyst gjør det, som er Gud behageligt. Derfor giver den Helligaand et saadant Hjerte Guds Godhed at smage, der er saa brændende, at, naar den ret antænder Hjertet, da bliver det blødt og bøiet, da smelter det, som Vox, faaer Lyst og Begjærlighed til alt det, som godt er.

Jeg kan ikke indbilde mig, at det Menneske lever, der ret dybt kan betragte Guds Godhed, og ikke strax i sin Sjæl erfarer en hjertelig Afskye til det Onde, og en hjertelig Lyst til Helliggjørelsen. Det gamle Menneske maa man smede i Baand og Lænker, man maa true, skjelde og prædike idel Helvede for det; men det nye Menneske lader sig snart drage med Guds Kjærligheds gyldne Kjæder.

Dette Fornyelsens Værk begynder den Helligaand i Hjertet. Derfor skriver Paulus, at vi skulle „fornyes i vort Sinds Aand",[5]) hvorved han forstaaer Hjertets inderste Grund. I Hjertet er Kilden til alt Ondt, „af Hjertet udkomme onde Tanker, Mord, Hoer, Ukydskhed, Tyverier, falskt Vidnesbyrd, Bespottelse, det er det, som gjør Mennesket vanhelligt".[6]) Hjertet er en forgiftig Brønd, som bestaaer af utallige Synde-Floder, en Ager, der bærer Ukrud, Ezechiels Tempel, hvori een Vederstyggelighed saaes større end en anden, det er en Rede fuld af Ogle-Unger, en Drage-Bolig, og en Røver-Kule. I Hjertet er Sæden til al Ureenhed, ligesom Sæden til alt det Skabte laae i Jordens Skjød ved Verdens Skabelse. Her er en skjult Afgrund, en Verden fuld af Uretfærdighed. Dersom Nogen gjorde et alvorligt Blik ind i sit Hjerte, og saa denne giftige Kilde, denne Odelæggelsens Vederstyggelighed, han skulde i Sandhed henvisne af Bedrøvelse, og græde Dag og Nat; thi det kan aldrig gaae saa liderligt til i et offentligt Horehuus, som i Hjerternes Tanker. I Hjertet boer den rette Antichrist og Afgud, der er Sværgeren og Bespotteren, Sabbatsovertræderen og Foragteren, Misunderen; der er Morderen,

---

[1]) 2 Cor. 3, 18. [2]) 2 Cor. 1, 12.; Rom. 6, 4. [3]) Rom. 8, 15. [4]) Gal. 5, 18. [5]) Eph. 4, 23. [6]) Matth. 15, 19. 20.

Hoerkarlen, Fraadseren og Drankeren, Tyven, Blodsugeren, Aagerkarlen, Gnieren og den Ødsle, Løgneren og Bagvaskeren. Hjertet er en Skorsteen, af hvilken al Syndens Røg stiger op. Derfor maa Hjertet fremfor alle Ting forandres, som Kilden til al Gjøren og Laden, hvilket Jacob ogsaa formaner: „Gjører Eders Hjerter kydske".[1]) Af Hjertet maa Giften uddrives. Mange mene, det er nok, naar de alene med Pharisæeren kunne bede: „Jeg takker dig Gud! at jeg er ikke som de andre Mennesker, Røvere, Uretfærdige, Hoerkarle".[2]) Udvortes ere de skarpseende, men indvortes stærblinde, de blive ikke Roveren og Hoerkarlen vaer, som ligger i deres Hjerte. Men det er jo Daarlighed, at man vil rense Renderne, saalænge Kilden er fordervet, og at man vil lægge Plaster paa Hovedet, naar Sygdommen er i Maven.

Fremdeles maa og alt Godt have sin Grund og Rod i Hjertet. Thi det Udvortes gjør Intet, men viser alene det Indvortes; derfor gjør Paulus Forskjel imellem „at vandre" og „at leve." I Brevet til Romerne hedder det: „Saa skulle og vi vandre i et nyt Levnet",[3]) og til Galaterne: „Dersom vi leve i Aanden, da lader os gaae frem i Aanden."[4]) Den naturlige Vandel kommer af Livet, og vidner om Livet, altsaa flyder den udvortes Christendom af det indvortes Liv, det er af Foreningen med Gud. Mange Mennesker gjøre en Omvei heri, de spænde Hesten for Vognen, bestræbe sig ikke for at være hellige, men kun for at gjøre hellige Gjerninger, men Hjertet maa hellige Gjerningerne; hvad som ikke kommer af Hjertet, der er ligesom en Brønd til den nye Fødsel, det er som et Aadsel uden Sjæl, et Been uden Marv, en Skal uden Kjærne. Naturen begynder i Moders Liv paa Menneskets Dannelse fra Hjertet af, som Kilden til Livet, tilbereder først de indre Lemmer, førend den skrider til de Ydre. Saaledes bliver ogsaa i den nye Fødsel Hjertet først dannet efter Guds Hjerte; derefter meddeler den sine Kræfter til alle øvrige Lemmer, indtil det troende Menneske, baade inden og uden bliver Guds Billede ligt.

Men hvor Hjertet er uforandret, der ere Menneskene med deres Gjerninger, om de end glimre og grønnes nok saa meget, kun kalkede Vægge, som udvortes kunne være smukt malede, men indentil fulde af Ureenhed, som Grave, der udvortes kunne være prydede med deilige Gravstene, men indvortes ere fulde af al Vederstyggelighed; som ormstukne Æbler, der kunne see smukke og røde ud, men har dog Ormen inden i sig; som Templerne i Ægypten, der udentil vare paa det herligste prydede, men indentil saaes intet andet, end en afskyelig Slange, eller et andet giftigt Dyr. Det kan man kalde at være udvortes prydet med Guld, men indvortes med Straa; ja Gift eller slet Intet.

Heraf er det let at see vor Tids Christnes Bedrageri og falske Indbildninger; de komme pralende med deres Lamper, og have ikke Olie i dem. De mene at de ere gode Christne, naar de kunne gaae flittig i Kirke, høre Prædiken, gaae til Skrifte, til Alters, læse, synge, bede med mange Ord, faste nu og da en Almisse i Bøsserne og besidde dog hverken Tro eller Kjærlighed i Hjertet. De ere de, om hvilke Christus siger, at de raabe altid „Herre, Herre." Munden er der vel, men Hjertet er langt borte. Derfor har saadan Gudstjeneste intet Værd, den forgaaer som Skum paa Vandet, som en Skygge; der intet Legeme har. Den

[1]) Jac. 4, 8. [2]) Luc. 18, 11. [3]) Rom. 6, 4. [4]) Gal. 5, 25.

rette Christendom bestaaer egentlig ikke i den udvortes Vandel, men i det indvortes, saaat man faaer et andet Hjerte, Sind og Villie.

Derfor kalder Paulus det nye Menneske et „indvortes Menneske," efterdi dets Liv er forborgent i Hjertets inderste Grund. For Verden er tidt og ofte intet udvortes, men indvortes idel Lys, Glæde og Salighed. I Brevet til Romerne gjor Paulus Forskjel mellem to Slags Jøder, nemlig de udvortes og de indvortes: „Thi ikke den," siger han, „som i det Udvortes er Jøde, er derfor Jøde, ei heller er den Omskjærelse, som skeer udvortes paa Kjødet, derfor Omskjærelse; men den, som i det Indvortes er Jøde, og Hjertets Omskjærelse i Aanden, ikke efter Bogstaven".[1]) Det samme kunne vi sige om Christendommen. Ikke den er derfor en Christen, der udvortes er født i den christne Kirke; og det er heller ikke en Daab, der kun udvortes skeer med Vands Bestænkelse, men det er en Christen, der i det indvortes skjulte Menneske har Christi Aand, og Hjertets Renselse er den rette Daab, som ved Igjenfødelsens Aand skeer i Sjælen og Hjertet. Man forkaster hermed ikke de udvortes gode Gjerninger, ligesaa lidet som Paulus den udvortes Omskjærelse, saavidt den efter Guds Anordning var brugelig i den jødiske Kirke. Men vi gjøre alene Forskjel imellem den indvortes og udvortes, og agte hiin mere, end denne, saaat vi sige, at denne duer intet, med mindre hiin er med. Alle gode Tings Fuldkommenhed maa ikke søges i deres udvortes, men i deres indvortes Grund, ligesom Noddens Fuldkommenhed søges ikke i Skallen, men i Kjærnen. De udvortes Ting maa forgaae med Tiden, og give dermed at forstaae, at man ikke maa søge Sandheden i dem, men i det, hvis Skygger de ere. Den udvortes Omskjærelse er ophørt, i hvis Sted Daaben er kommen, hvilken og engang skal faae Ende med Verden, men den indvortes Sandhed bliver evindelig; thi de Udvalgte ere rene uden Daddel. Ligeledes den udvortes Bogstav af Skriften skal brændes og forgaae med Verden, men den indvortes Aand og den forborgne Sandhed bliver til evig Tid; og derom siger Christus: „Himmelen og Jorden skulle forgaae, men mine Ord skulle ingenlunde forgaae".[2]) Deraf sees da klarligen, at Gud seer fornemmelig paa Menneskets Aand og Hjerte, og derefter dømmer Gjerningerne. Dette bevidner og David, naar han siger til Herren: „See, du har Lyst til Sandhed i inderste Hjerte".[3])

Af Hjertet flyder denne Fornyelse ud i alle Legems og Sjælens Kræfter, trænger igjennem det ganske Menneske, og helliger ham ganske og aldeles, saa at hans ganske Aand, Sjæl og Legeme blive ustraffelige. Da aabenbares Hjertets inderste Skat ved gudelige Øvelser i Ord og Gjerninger; thi Troen og Christus er i Hjertet, som en levende Sæd i Ageren, der ikke kan blive skjult, men blomstre og bære Frugt. Hvad hjælper det, at vi kunne tale meget om Christo, naar vi ikke leve i Christo. Derfor samler Paulus begge Dele: „Hold fast ved den rette Form af de sunde Ord, hvilke du har hørt af mig i Tro og Kjærlighed, som er i Christo Jesu".[4]) Troen er den Haand, der tager noget af Gud, Kjærlighed er den Haand, der meddeler Næsten det Gode, som den har faaet af Gud. Petrus lærer ogsaa, at Christi saliggjørende Kundskab bestaaer mere i en gudfrygtig Øvelse, at nemlig Christus lever og virker i de Troende, end i en blot Viden; saa siger han nemlig: „Thi naar disse Ting (nemlig Dyd, Kundskab, Afholdenhed, Taalmodighed,

[1]) Rom. 2, 28. 29. [2]) Luc. 21, 33. [3]) Ps. 51, 8. [4]) 2 Tim. 1, 13.

Gudfrygtighed, Broderkjærlighed) findes hos Eder, og i Overflodighed, lade de Eder ikke blive orkesløse eller ufrugtbare i vor Herres Jesu Christi Erkjendelse".[1])

Den udvortes hellige Vandel fordrer Gud af os, som en Skyldighed. Paulus siger: „Vi ere ikke Kjødet skyldige, at leve efter Kjødet".[2]) „I ere ikke Eders egne".[3]) „Dette er Guds Villie, Eders Helliggjørelse".[4]) Dertil har Gud skabt os, at vi skulle søge og finde ham, om vi dog kunde føle og finde ham,[5]) dertil har Christus forløst os, „at vi skulle tjene ham i Hellighed og Retfærdighed alle vort Livs Dage".[6]) „Han er derfor død for Alle, paadet at de, som leve, skulle ikke fremdeles leve sig selv, men ham, som er død og opstanden for dem".[7]). Derfor ere vi kaldte, „at vi skulle vandre værdigen det Kald, med hvilket I ere kaldte, med al Ydmyghed og Sagtmodighed, med Langmodighed, saa at vi fordrage hverandre i Kjærlighed",[8]) og „vandre i Christi Fodspor";[9]) thi „Gud kaldte os ikke til Ureenhed, men til Helliggjørelse".[10]) Derfor kaldes vi Guds Børn, „at vi, efter den Hellige, som os kaldte, vorde og hellige i al Omgjængelse".[11]) Derfor kaldes vi Christne, saa og Christi Efterfølgere, for at vi skulle tage hans Aag paa os, og lære Ydmyghed og Sagtmodighed af ham,[12]) vi skulle være sindede ligesom Jesus Christus var,[13]) at vi skulle vandre ligesom han vandrede".[14]) Deri bestaaer vor Lov og Taksigelse, „at vi skulle forkynde hans Dyder, som kaldte os fra Mørket til sit underfulde Lys",[15]) „at vi skulle gjøre alle Ting i den Herres Jesu Navn, takkende Gud og Faderen formedelst ham",[16]) at vi skulle vogte os, for at Guds Navn ikke bespottes ved vor vanhellige Vandel.[17]) Derfor lover Gud os saa mange timelige og aandelige gode Ting, for at vi med Lyst og Glæde kunne fare fort i Helliggjørelsen; thi det hedder, som David siger: „Hvor stort er dit Gode, som du har gjemt til dem, som frygte dig, du har arbeidet for dem, som troe paa dig".[18]) Iligemaade Paulus: „Gudfrygtighed er nyttig til alle Ting, da den har Forjættelse for dette Liv, som nu er, og for det tilkommende".[19]) Net som en Fader ved Sukker kan lokke sit Barn til sig. Nu! „efterdi vi have saadanne Forjættelser, I Elskelige! saa lader os rense os selv fra al Kjødets og Aandens Besmittelse, og fuldende vor Helliggjørelse i Guds Frygt".[20])

Saa bør det os, der ere et Lys i Herren, at vandre som Lysets Børn. Et Lys er ikke uden Glands, og en sand Christen ikke uden gode Gjerninger. Lade vi af at vandre i Hellighed, saa kunne vi let lide „Skibbrud paa Troen",[21]) og miste Guds Naade, døe den aandelige Død, og gaae glip af Himmel og Salighed; „thi leve I efter Kjødet, skulle I døe",[22]) „og de, som gjøre Kjødets Gjerninger, skal ikke arve Guds Rige".[23]) Derved underkaster man sig den timelige og evige Straf. „Øxen ligger og allerede ved Roden af Træerne, derfor skal hvert Træ, som ikke bærer god Frugt, afhugges og kastes i Ilden".[24]) Her hedder det, som Christus siger: „Hvo som troer, skal blive salig".[25]) „De, som have troet Gud, skulle beflitte sig paa at overgaae Andre i gode Gjerninger",[26]) og vi vide, at Troen virker kraftelig formedelst Kjærlighed.

---

[1]) 2 Pet. 1, 8. [2]) Rom. 8, 12. [3]) 1 Cor. 6, 19. [4]) 1 Thes. 4, 3. [5]) Ap. Gj. 17, 27. [6]) Luc. 1, 74. 75. [7]) 2 Cor. 5, 15. [8]) Eph. 4, 1. 2. [9]) 1 Petr. 2, 21. [10]) 1 Thes. 4, 7. [11]) 1 Petr. 1, 15. [12]) Matth. 11, 29. [13]) Phil. 2, 5. [14]) 1 Joh. 2, 6. [15]) 1 Petr. 2, 9. [16]) Coll. 3, 17. [17]) Rom. 2, 24. [18]) Ps. 31, 20. [19]) 1 Tim. 4, 8. [20]) 2 Cor. 7, 1. [21]) 1 Tim. 1, 19. [22]) Rom. 8, 13. [23]) Gal. 5, 21. [24]) Matth. 3, 10. [25]) Marc. 16, 16. [26]) Tit. 3, 8.

Saa har Gud af Evighed udvalgt os til Salighed, men med de Vilkaar, „at vi skulle være hellige og ustraffelige for hans Aasyn, i Kjærlighed",[1] „thi vi ere hans Værk, skabte i Christo Jesu til gode Gjerninger, til hvilke Gud forud beredte os, at vi skulle vandre i dem".[2] „Derfor Brødre, anvender desmere Flid paa at befæste Eders Kald og Udvælgelse".[3]

Vor Næste vandrer og for vore Øine, som den, der ved vor Vandel skulde opbygges. „Lader saa Eders Lys skinne for Menneskene, at de see Eders gode Gjerninger, og ære Eders Fader, som er i Himlene".[4] Det er en stor Gjerning, naar vi ved Christi Ord kunde vinde en Sjæl, men endnu større er det, naar vi ved vor Vandel uden Ord kunde vinde den.[5] Det er den største Ære, vi kunne give Gud, naar en Synder ved vore gode Gjerninger kan bringes dertil, at han begynder at prise Gud med et helligt Levnet. Saadant et Menneske kan rose sig af, at han har reddet en Sjæl fra Døden, og Skriften kalder saadan En en Frelser. Men naar vi leve ugudeligen, saa forarge vi vor Næste, og drage det Vee over os, som Christus udraaber: „Hvo som forarger en af disse Smaa, som troe paa mig, ham var det bedre, at der var hængt en Møllesteen om hans Hals, og han var sænket i Havets Dyb. Vee Verden for Forargelser! thi det er nødvendigt, at Forargelser skulle komme; dog vee det Menneske, ved hvilket Forargelsen kommer!"[6] Meget mere, da vi ere eet Legeme i Christo.[7] Derfor „lader os see til, at ikke nogen Bitterheds Rod, som maatte fremvoxe, gjør Splid, og Mange skulle ved den besmittes".[8] Men at vi, Sandheden troe, udi Kjærlighed, skulle i alle Maader opvoxe til ham, som er Hovedet, til Christus, af hvem det ganske Legeme, sammenføiet og forenet ved al den Forbindelse, indbyrdes Hjælp giver, i Forhold til ethvert Lems tilmaalte Virksomhed, voxer Legemets Vext til sin Opbyggelse i Kjærlighed".[9] Ved saadant et ærbart og gudfrygtigt Levnet skal ogsaa bevirkes, at Modstanderen maa beskjæmmes, naar han intet Ondt har at sige om os.[10]

Det er desforuden ikke at beskrive, hvorledes den indvortes Tro og Kjærlighed bliver opmuntret og foroget ved de udvortes Gjerningers gudfrygtige Øvelse; thi ligesom den indvortes naturlige Varme i os, naar den ved Vinterkulde drives tilbage, saaat Lemmerne blive ganske blege og stive, kan ved den udvortes Varme igjen blive levende og virksom, saaat Blodet kommer i Omløb, de forfrosne Lemmer bevæges og faae deres naturlige Rødme og Smidighed igjen, saaledes bliver og ved de udvortes Gjerninger den indvortes Aand i Troen, Kjærligheden og Andagten opmuntret og styrket. For Exempel: Synes du, at du har ingen Andagt til at bede, saa gaae ind i dit Kammer, læs en Psalme eller en Bøn; vil det ikke hjælpe, bliv ved, og lad ikke af, igjentag det ofte, tving dig selv, ja vel over din Formue, saa skal du føle og erfare, hvordan din Andagt igjen skal komme i dit Hjerte, ligesom Saften om Foraaret stiger op i Træerne.

Erkjend derfor Guds fornyende Kjærlighed, som en stor Guds Naade. Af Naturen er du indvortes og udvortes forgiftet: dit Hjerte er saa ureent, at der er ingen Kraft, ingen Bevægelse, ingen Lyst til det Gode; al Hjertets Digten og

---

[1]) Eph. 1, 4. [2]) Eph. 2, 10. [3]) 2 Petr. 1, 10. [4]) Matth. 5, 16. [5]) 1 Petr. 3, 1. [6]) Matth. 18, 6. 7. [7]) 1 Cor. 10, 17. [8]) Ebr. 12, 15. [9]) Eph. 4, 15. 16. Titus 2, 8.

Tragten er ond fra Ungdommen af; der voxer ingen gode, hellige og rene Tanker af sig selv i dig, men du er Djævelens Billede og Ukrud, Gud maa plante dig om, som man bryder en Green af et Træ og poder den i et andet. Ved Omvendelsen opreiser Gud dig, og ved Troen indpoder dig i Christo, der kan du drage Kraft og Saft af Jesu, der grønnes, blomstrer og bærer du megen Frugt. Hvor deiligt er det ikke at see en Green, naar den er vel beklædt med Frugter, saaledes er det en Lyst og Glæde for Gud og Menneskene, naar vi i Christo opfyldes med Retfærdigheds Frugter, ihvorvel Guds Børn i Anfægtningens Stund ofte ikke finde et grønt Blad hos sig. Vi kunne ikke fornye os selv, dersom Guds Kjærlighed ikke gjorde det. Mon Ukrud kan forandre sig selv, og blive til Korn? Derfor maa vi bede Gud, at han vil omdanne os; thi han kan ene gjøre det. „Gud! skab i mig et reent Hjerte, og forny en stadig Aand i mit Inderste".[1])

Men efterdi Synderoden bliver endnu tilbage hos Guds Børn efter Fornyelsen, saa maae de altid rydde den mere og mere ud, at den ikke slaaer ud og bærer Frugt; thi ellers kunne de let falde i de allerstørste Synder. Her er det derfor fornødent, at vi vandre forsigtigt, og give nøie Agt paa Hjertets Tanker, efterdi Ormen deri maa dødes, og Lysten brydes. Vort Hjertes Ager er endnu fuld af onde Rødder, af syndigt Ukrud, af uordentlige Bevægelser og Tilbøieligheder til det Onde. Dersom vi nu ikke see os for med Alvor og Flid, vogte os vel baade indvortes og udvortes, saa faaer dette Ukrud Blomster og Frugter, førend vi tænke det. Thi omendskjøndt Roden kan ligge længe i Hjertet, saa skyder den dog omsider frem, og voxer mere og mere. Den onde Aand lader tidt og ofte som han sover, paa det han desbedre kan bedrage os. Derfor skulle vi med Frygt og Bævelse altid have vore Hjerter mistænkte, og tænke, ak! nu vil denne eller hiin Tanke ret forføre dig.

Dernæst maae vi prøve vore Tanker (Ord, Gjerninger, gode Leiligheders Forsømmelse ɔc.), paa det vi kunne erfare, hvis Aands Børn vi ere. Et Verdens Barn prøver sjelden eller aldrig sig selv, deraf kommer det, at han kjender hverken sin Synd eller sin Elendighed, og følgelig ikke heller søger Trøst og Lægedom hos Gud. Paulus skriver: „Hver prøve sin egen Gjerning",[2]) og Philippenserne ønsker han, „at de maae prøve, hvad som bedst er".[3])

De Troende have Aand og Kjød i sig, hiin driver dem til det Gode, dette til det Onde; Kjødet veed saa vel at omdøbe sine Børn, at forsøde Giften, at give Synderen smukke Navne, og at smøre Dyders Sminke paa de groveste Laster. De føle i sig, naar de have foresat sig at gjøre Godt eller Ondt, stridende Tanker, nogle drive dem, andre holde dem tilbage, begge Dele vide de at besmykke og sætte Sminke paa. Her er Selvprøvelse fornøden; thi ligesom det ægte Guld ofte har en deiligere Glands, end det rene, saaledes glindser tidt og ofte Synden mere end Dyden. Men ligesom en forsigtig Guldsmed tager ikke alt det for Guld, som har Skin af Guld, men prøver det paa Stenen, saa maae vi og sætte vore Tanker paa Prøve. Prøvestenen er saavel udenfor, som i os; udenfor os er den i Guds Ord, Alt hvad som kommer overeens dermed, det er af Aanden; thi ved Ordet oplyser og regjerer Aanden Guds Børn. I os have vi Samvittigheden og Hjertets Lyst; Alt det, som er et bittert Kors for Kjødet, det kommer af Aanden,

[1]) Ps. 51, 12. [2]) Gal. 6, 4. [3]) Phil. 1. 10.

og det, som smager Kjødet vel, det voxer og kommer af Kjødet, derfor maae vi lade det fare, som vi have Lyst til, og gjøre det, som ikke smager vort fordærvede Kjød. Thi ligesom Jorden er efter Forbandelsen mere tilbøielig til det onde Ukrud, end til den gode Sæd, saa er den fordærvede Natur mere tilboielig til det Onde, end til det Gode; derfor, jo fuldkommere vi kunne dræbe og overvinde Kjødet, jo kraftigere leve vi i Aanden.

Naar vi nu i denne Prøvelse blive vaer, at vore Tanker ere kjødelige, saa maae vi afdøe fra dem. En Døende føler en bestandig Hjertebanken, som kommer af Dødsangesten: Altsaa, naar vi føle Verdens og Syndens Lyster, maae vi døe fra dem, og da slaaer Hjertet af Angest; dette skeer, naar Guds Aand hemmelig tugter os, og af Loven lærer os at kjende vor Vederstyggelighed.

Saadan Hjertebanken erfarede David, da Nathan foreholdt ham hans Synd, og da han skar Fligen af Sauls Kjortel,[1]) hvortil han og uden Tvivl sigter, naar han siger: „Mit Hjerte er slagen".[2])

Hertil maa Loven tjene, som en Hammer: „Er mit Ord ikke som en Hammer, der sønderslaaer Klipper?"[3]) Naar Moses Stav slaaer paa Hjertet, det er naar Loven bliver levende og kraftig i Hjertet, saaat Mennesket kjender sin Synds Vederstyggelighed, da knager, bæver, ja ligesom tordner og lyner det i Hjertet, da slaaes Hjertet ret i tusinde Stykker, og Klippen bliver ret mør og blød, da maa Klippen blive til en Taarekilde. Derfor kaldes et bodfærdigt Hjerte „et sønderknust, et sønderbrudt Hjerte".[4])

Lignelsen er tagen af en Steen, som man maa sønderstøde og knuse, naar man vil øse Olie deri. En Døende drager sin Aande dybt, derved gives tilkjende Hjertets forborgne Sukke, som komme af Hjertets Dyb; thi saa snart en ond Lyst begynder at ængste os, maa vi begynde at sukke. Vi maa klage over vor elendige og giftige Natur, ligesom Paulus klager: „Jeg elendige Menneske! hvo skal frie mig fra dette Dødens Legeme?"[5]) Vi maae sukke til Gud, at han ikke vil tilregne os vor Synd, at han vil med sin Aand komme vor Skrøbelighed til Hjælp. Vi maae sukke, at dette syndige Liv dog engang maa faae en Ende, at vi uden Hinder kunne tjene Gud i Hjertet. En Døendes Øine briste, saa maae de Troendes Øine aandeligviis briste, det er, de maae dræbe deres syndige Lyster, efter Christi Regel: „Dersom dit Øie forarger dig, da riv det ud, og kast det fra dig".[6]) Det skeer, naar de unddrage deres Øine alle syndige Leiligheder og Tillokkelser; thi enten kan et forbudet Verdensæble falde en Eva i Øiet, og derved antænde en Lyst i Hjertet, eller og en Dinas Hjerte løbe ud, og beskue Landets Døttre. Derfor maa et Guds Barn for alle Ting vel vogte sine Øine, at de ikke drage et forfængeligt Billede ind i Hjertet, og derved drage Hjertet med sig til Forfængelighed, som Hestene Vognen. Ikke uden Aarsag har Naturen omgivet vore Øine med saa mange Hude, ligesom Mure; den vil, at vi skulle flye al Øiens-Lyst. Øinene blive, efter Nogles Mening, sidst dannede i Moders Liv, de maae og først lukkes i Døden, deres Tid er kun kort; thi deres Fare er stor. Med Øinene baade see og græde vi; thi vi maae tidt begræde vort Syn; og altsaa er det billigt, at vor Anger begynder der, hvor Synden begyndte. Hos de Døende fal-

[1]) 1 Sam. 24, 6. [2]) Ps. 102, 5. [3]) Jer. 23, 29. [4]) Ps. 51, 19. [5]) Rom. 7, 24. [6]) Matth. 18, 9.

der Mælet, saa maa et Guds Barn ei heller sige ja, og samtykke i Synden. Det er det, som Jacob siger: „Værer snare til at høre, og langsom til at tale".[1]) Snare ere vi til at høre, naar vi straxt i Begyndelsen give Agt paa Lysterne; thi de spæde Grene lade sig let bryde, de smaae Gnister let udslukke, de smaae Børn lade sig let bringe til at tie, og de smaae Ræve ere lette at fange. Vi tale langsomt, naar vi straxt dæmpe Lysterne, og ikke fuldbringe dem i Kjødet.

Det er den Helligaands Gjerning i Hjertet, at han stedse kjæmper imod det Onde, for at de Troende ei skulde falde i Dødssynder. Ingen Synd er ellers saa afskyelig, at vi jo af vor fordærvede Natur er tilbøielig dertil. Arvesynden, hvori vi Alle ere undfangne, har en Sæd til alle Synder i sig, ja den er selve Sæden, hvoraf alle Synder udspringe. Og omendskjøndt et Guds Barn just ikke lokkes og fristes til alle Synder paa eengang, saa er han dog ikke sikker for Fristelse til en eller anden Synd, og kan, dersom Gud drager sin hjælpende Haand bort fra os, meget let geraade i den groveste Synd. Dertil sigter Apostelen, naar han formaner os til Medlidenhed over vor Broders Skrøbelighed: „See til dig selv, at ikke og du bliver fristet".[2]) Dersom nu Mennesket ikke strider imod sit Kjød, saa svømmer hans hele Villie i Synden, som Fisken i Vandet, men staaer man Kjødet imod, saa kan det ei fuldkomme sin Lyst, og bliver, omendskjøndt Villien ikke ganske dæmpes, saa lider den dog temmeligt Afbræk. Denne Kamp følede Paulus. I Brevet til Romerne siger han: „Jeg seer en anden Lov i mine Lemmer, som strider imod mit Sinds Lov, og tager mig fangen under Syndens Lov, som er i mine Lemmer".[3]) „Det Gode, som jeg vil, gjør jeg ikke, men det Onde, som jeg ikke vil, det gjør jeg".[4]) Saa længe denne Strid varer, hersker ingen Synd i Mennesket; thi hvor den endnu strider om Herredømmet, der har den endnu ikke seiret. Hvor Synden ikke hersker, der fordømmer den heller ikke; thi „der er ingen Fordømmelse for dem, som ere i Christo Jesu; der ikke vandre efter Kjødet, men efter Aanden",[5]) det er for dem, som ved Aanden dræbe Kjødets Gjerninger. Derfor, hver troende Sjæl, ruster Eder til Strid; thi det er Herrens Krige. Det var jo en stor Skam, at vilde fordre Kronen uden Strid. Kamp imod Udyd grundfæster og bestyrker Sindet i Dyden, og det er den ædleste Stridsmand, der overvinder sig selv. Vi have Gud paa vor Side, der giver os Kraft og Vaaben, ved Gud kunne vi gjøre store Ting. Hvilken Skam var det ikke for en velbevæbnet Mand, om han vilde lægge sig ned for en Flue, og lade sig af den stikke og bide til Døde? Fy! det er jo en stor Skam, at Mange lade sig saa overmande af Kjødet, som han tilforn ved Guds Aands Kraft har slaaet af Marken. Siger du: Ja! jeg er et Menneske; hvorledes kan jeg udholde saadan en Kamp? vid, at intet Menneske, som et Menneske, kommer i Himmelen, men Guds Søn er kommen af Himmelen, og har gjort os til Christne, og vil give os sin Helligaand, at vi i hans Kraft skulle stride og seire, ikke som Mennesker, men som nye gjenfødte Christne. Luther siger: Synden er saa stærk og mægtig, at den endog vil fange den Allerhelligste, og i Gjerningen gjør det ogsaa, hvis han ikke ved Troen og den Helligaand overvinder den.

Derfor udfordres hertil en stærk og alvorlig Kamp, som de Hellige maae drages med, hvis de ikke igjen vil miste Guds Naade og Troen. Altsaa har en sand

---

[1]) Jac. 1, 19. [2]) Gal. 6, 1. [3]) Rom. 7, 23. [4]) Rom. 7, 19. [5]) Rom. 8, 1.

Christen at kjæmpe og stride med sig selv, at han kan beholde Aanden og det i ham begyndte nye aandelige Liv; thi denne Ureenhed stikker i vort Kjød og Blod, og bevæger sig i det gamle Menneske, og maa gamle dødes, naar det ikke selv vil dødes. Men saaledes maae de sande Christne stride imod deres Kjød, at de kunne dæmpe og overvinde dens Lyster; thi Kampen gjør ei hellig, men Seieren i Kampen.

Troens Kamp begynder strax, og har ei alene at bestille med store, men og med smaa Synder; thi ingen Synd er saa liden, at den jo, om den skeer med frit Forsæt, kan stode en Troende af sin Naadestand, og forstyrre haus gode Samvittigheds Fred. Mange tænke og mene vel om Synden, hvad Loth sagde om Byen Zoar: „See Kjære, denne Bye er nem at tye til, derhenne, og den er lille, lad mig redde mig derhen! er den dog ikke lille? for at min Sjæl kan leve!“[1]) Men Udgangen viser anderledes. Hvo kan lægge Ild og Hør sammen, uden det skal antændes? hvo kan bære en giftig Slange i Barmen, uden at den jo dræber ham? Det staaer ei til os, naar vi ville sønderslide Syndens Strikke. Af en liden Synd kan let blive en stor. Hvor snart voxer ikke Ukrudet op? hvor hastig gronnes og blomstrer det ikke? Drager ikke en Mundfuld den anden efter sig? og jo mere man smager denne søde Spise, jo større bliver Lysten. Ved een Synd hænger alle de andre, ligesom Leddene ved en Kjæde. Hvo kan holde en ubændig Hest, naar man har taget Bidselet af den? den farer jo over Bjerge og Dale, igjennem Marker, Skove, Buske og Træer, indtil man ikke selv veed, hvor den er. Synd er et Hav uden Bund, hvo tør vove sig ned deri, uden at han maa synke? Mener du, at David havde i Begyndelsen i Sinde at krænke Bathseba? Cain at dræbe Abel? Judas at fore sin Frelser til Korsets Træ? Ak! nei; men hvor snart bliver ikke en liden Gnist til en stor Ildebrand? Naar En først da vilde flye Trætte, naar han var dødelig saaret, da var det jo alt forsildig, og han kan da ikke mere undløbe. Men hvo som løber, forend han bliver saaret, imedens han endnu kan løbe, og frygter altid for sig selv, han handler viselig. I Begyndelsen ere Lysterne endnu smaae Børn, som let kunne knuses paa Hjørnestenen Christus. Men siger du først i denne Skole

A. Admitto, jeg tillader Tankerne denne Lyst, saa følger strax

B. Blandior, jeg kildrer og fornøier mig derved, derefter kommer

C. Consentio, jeg samtykker deri, derefter

D. Dico, jeg taler derom, saa

E. Exempla, jeg viser det i Gebærder, indtil det endelig kommer til

F. Facio, jeg gjør hvad mig behager; da er Synden fuldbragt og føder Døden.

Derfor vogter Troen sig for det første Synde-Bid; thi det opvækker Lyst, ved Lysten falder Sæden i Hjertet, deraf fødes Synden, og af Synden Døden. Da har Mennesket ingen Følelse mere, men er som et dødt Liig, der lader sig slæbe om af Synden, hvorhen den vil. Troen er som en reen Husmoder, der ikke kan lide den mindste Plet paa Redskaberne i Huset, derfor giver en Troende nøie Agt paa alle, endog de ringeste Tanker, og har dem altid mistænkt for, at de bespotte Gud, forarger Næsten, og kunne berøve ham selv Sjælefreden. Gjør han dette, kan han sige glad med Paulus: „Jeg veed Intet med mig selv“,[2]) og med Job: „Mit Hjerte skal ikke skamme sig ved mine Dage“.[3])

Men ligesom dette Kjød maa korsfæstes i os, og det Onde afskaffes, saa

[1]) 1 Mosb. 19, 20. [2]) 1 Cor. 4, 4. [3]) Job 27, 6.

maa og Aanden levendegjøres og opvækkes, og det skeer indvortes i Hjertet, naar den Helligaand mere og mere oplyser vor Forstand, og kraftigere og kraftigere drager vor Villie til Gud. Men da er det fornødent, at vi give nøie Agt paa den Helligaands Bevægelser i Hjertet, at vi ofte ved en alvorlig Prøvelse vender vort Sind til Gud, og sukker efter den Helligaands Stemme i Hjertet. Sindet og Tankerne, naar de ved mange Forretninger ere adspredte i det Udvortes, maae da samles og føres i Roe igjen, før at vi destobedre kunne give Agt paa den Helligaand, og lade op for ham, naar han banker, og følge hans Dragelser; dette hedder at vandre i et nyt Levnet.

Saadan Vandel maa være oprigtig. Thi der er ingen Ting, som Gud mere hader, end Hyklerie og Falskhed; derfor siger Christus, at han vil udspye Hyklere af sin Mund.[1]) Saadan afskyelig Gift er Hyklerie. Og naar Gud vil true de Halstarrige med en stor Straf, saa siger han, at deres Deel skal være med Dienskalkene. Hjertets Oprigtighed giver alle vore Gjerninger deres Værdie og Vægt. Uden den blive de ikke agtet anderledes end Græs, som maa visne og fortørre. Uden den er Alting usmageligt ligesom en Spise, der hverken er saltet eller krydret. Uden den er Alting en stinkende og død Ting, et livløst Aadsel. Paa denne Grund maa den udvortes Vandel bygges, ellers er den som et Huus, der staaer paa Sand, førend man veed det, falder det. Det udvortes Skin uden Hjerte, er som de Liliers Pragt, der visne af Hede. Gjerninger uden Hjerte er idel Løgn og Bedragerie, ret ligesom man vilde hænge en smuk Maske om et hæsligt Billede. David siger: „Af mit ganske Hjerte har jeg søgt dig, lad mig ikke fare vild fra dine Bud".[2]) Hvor det hele Hjerte ikke er i vore Gjerninger, der er idel Vildfarelse og Bedragerie. Oprigtighed er det høieste Offer, som vi kunne bringe Gud i dette Liv, ellers er Alting i vor Vandel idel Stykkeværk; men hvad vi mangle i Henseende til Lydighedens større eller mindre Grad, det oprettes alene ved Oprigtighed; thi et oprigtigt Hjerte sukker over sine Mangler, og stræber med alt Alvor efter, at det med Paulus maatte jage efter Fuldkommenhed. Denne oprigtige Villie er for Gud en Gjerning; thi en god Villie er for Gud ikke mindre kraftig til det Gode, end den onde til det Onde. Nu bliver Synden fuldbragt ved at samtykke i den, omendskjøndt den ikke just brød ud i Gjerningen; thi Morderen, Hoerkarlen, Tyven ꝛc. ligger mere i Villien, end i Gjerningen, hvorledes skulde da ikke ogsaa det Gode blive fuldbragt med den gode Villie. Denne onde Villie regjeres af sin egen Ondskab, men den gode Villie bevirkes af Gud selv, saaledes maa jo den gode Villie ved Guds Naade og Kraft være mægtigere, end den onde Villie med sin egen Ondskab er, derfor er en oprigtig Villie en Gjerning for Gud.

Hjertets Oprigtighed skjuler alle de Skrøbeligheder, der ellers endnu kan hænge ved Guds Børn. Hvor meget lod ikke David sig overile, da han lod tælle Folket, da han gik over til Kong Achis, da han satte sig fore at udrydde Nabals Huus, dog straffes disse Ting egentligen ikke hos ham, men Gjerningen med Urias blev straffet, fordi den udsprang af et falskt Hjerte. Derfor kan et oprigtigt gjenfødt Hjerte være forsikkret paa, at omendskjøndt det endnu har sine Skrøbeligheder, og ikke kan gjøre det Gode saa fuldkomment, som det gjerne vilde, det kan dog sige med Asaph: „Sandelig, Gud er Israel god, de Rene af Hjertet",[3]) og ønske med David: „Gjør godt mod de Gode og de Oprigtige i Hjertet.

[1]) Aab. 3, 16. [2]) Ps. 119, 10. [3]) Ps. 73, 1.

Ja, Gud befæster, grundfæster og formerer Dag fra Dag de oprigtige Sjæles gode Forsæt, han opfylder deres Kar med Olie, og blæser med sin Aand paa deres Lamper, at de ikke skulle udslukkes, hans Brond i deres Hjerter maa altid have Vand nok. Ja endog de allermindste Gjerninger, som et oprigtigt Hjerte gjør, agter Gud høiere, end de store Gjerninger, som Hyklere undertiden kunne gjøre; thi Gud seer ikke saa meget paa, hvor meget Menneskет gjør, som paa hvor redeligt og oprigtigt Hjertet mener det. Her overgaae den fattige Enkes tvende Skjærve Pharisæernes Tiende. En Troende bliver og belønnet for en Drik koldt Vand; men Hyklere skulle faae liden, ja ingen Løn, om de end uddelede hele Tønder Guld.

Et redeligt Hjerte kan være vel tilmode under sine Lidelser. Bliver det anfægtet af falske Tunger, saa kan det dristigt sige med Paulus: „Men jeg agter det for saare lidet, at dømmes af Eder eller af en menneskelig Ret; men jeg dømmer mig end ikke selv. Herren er den, som mig dømmer. Som og skal føre til Lyset det, som er skjult i Mørket, og aabenbare Hjerternes Raad".[1])

Naar jeg mener det oprigtigt med Gud og Mennesker, da sørger jeg ikke over hvad Verden dømmer om mig. Elias gav ingen Agt paa hvad Achab sagde til ham: „Er det dig, der forstyrrer Israel?"[2]) thi hans Hjerte sagde ham noget Andet. Falder en redelig Sjæl i Kors og Anfægtning, saa frygter den ikke, thi den veed, at alle Ting skal tjene dem til Gode, som oprigtig tjene Gud. Ja, naar Gud anstiller sig, som han var dens Fiende, da tør saadan en Sjæl beraabe sig paa Guds Alvidenhed, og med Ezechias og Job sige: „Herre! Kjære! kom dog ihu, hvorledes jeg har vandret for dig i Sandhed, og med et retskaffent Hjerte, hvad godt er for dine Øine, har jeg gjort!"[3]) „Mit Hjerte skal ikke skamme sig ved mine Dage".[4]) Et redeligt Hjerte kan med Frimodighed dø, og slutte med Paulus: „Jeg har stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen. Jøvrigt er Retfærdigheds Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hin Dag, dog ikke alene mig, men ogsaa alle dem, som have elsket hans herlige Aabenbarelse".[5]) Men saadan Redelighed bestaaer deri, at jeg i alle Ting blot seer paa Guds Ære, og søger den i alle Ting, saaat jeg ikke gjør det Gode alene af Lyst til Belønning, som Leiesvendene, ikke heller skyer det Onde blot af Frygt af Straffen, som Slaver, men gjør det af en frivillig Aand, af en inderlig Kjærlighed til Gud.

En Hykler gjør og undertiden noget Godt, men som Hunden, enten for et Beens Skyld, eller af Frygt for Prygl, eller som de smaa Børn, der enten lokkes til hvad de skal gjøre, ved Faderens Sukker, eller drives dertil ved Riset. Om saadanne maae det billigen hedde, som Satan falskelig sagde om Job: „Mon Job frygter Gud uden Aarsag?"[6]) Men et oprigtigt Hjerte siger med David: „Af mit ganske Hjerte har jeg søgt dig".[7])

Hvo som søger nogen Anden, end Gud, i sin Gudsdyrkelse, eller frygter nogen Anden, han deler sit Hjerte, og giver Gud det Halve, og den som han frygter eller elsker, det Halve. Men et redeligt Hjerte adlyder villigt og eenfoldigt i alle Stykker; det seer ei saameget paa hvad der bydes det, som paa den, der byder det, og siger med Paulus: „Herre! hvad vil du, at jeg skal gjøre?"[8]) thi li-

---

[1]) 1 Cor. 4, 3. 4. [2]) 1 Kong. 18, 17. [3]) 2 Kong. 20, 3. [4]) Job 27, 6. [5]) 2 Tim. 4, 7. 8. [6]) Job 1, 9. [7]) Ps. 119, 10. [8]) Ap. Gj. 9, 6.

gesom Vox ved Ilden bliver saa blødt, at man kan danne deraf, og trykke deri, hvad man vil, saaledes smelter, henflyder og et Hjerte, som elsker Gud, villigen til alt Godt.

Et redeligt Hjerte vandrer med Lyst og Glæde i Guds Lydighed, ligesom Abraham paa Guds Løfter forlod sin Faders Huus, og med Glæde drog i Landflygtighed.

Et oprigtigt Menneske adlyder hurtig og uden Forhaling, ligesom Peder og Johannes, da de kun hørte det Ord af Christi Mund: „Følg mig." Da forlode de strax alle Ting, og fulgte ham. Den oprigtige Lydighed er stærk, og er ei bange for at gaae i Døden med Christo. En Hykler adlyder kun i gode Dage, men naar Korset kommer, falder han fra; men et redeligt Hjerte drager ei sin Haand tilbage, naar han eengang har givet Christus den. Det Hjerte, der eengang har trykt sig i Guds Hjerte, bliver ved Guds Kraft bestandig deri. Saaledes var Christus sin Fader lydig indtil Døden paa Korset.

Et oprigtigt Hjerte vandrer i Guds Lydighed ydmygeligen, uden alt Selvbehag, tilskriver sig selv Intet, men Guds Naade alene Alt, sigende med Paulus: „Ikke jeg, men Guds Naade, som er med mig".[1]) Saadant et ydmygt Hjerte er ret skikket til Lydighed mod Gud, ligesom en liden Qvist er let at bøie, og man kan binde med den hvad man vil.

Denne Oprigtighed plante vi i os:

1) Naar vi forestille os, at Gud er et allestedsnærværende Vidne omkring os, og vil visselig betale os efter vore ringeste Tanker. Derfor siger Gud til Abraham: „Vandre for mit Aasyn og vær fuldkommen".[2]) Hvo som nu troer, at han vandrer allevegne for Guds Ansigt, han bedækker eller skjuler sig aldrig under Falskheds Maske; thi han tænker: hvad hjælper det, at du smykker dig for Menneskene, Gud seer dog dit Hjertes forborgne Kroge. Maatte jeg ikke skamme mig, om det allermindste Barn skulde see det, om jeg havde gjort noget Ondt, langt mere maa jeg undsee mig for Gud. Derfor sætter Paulus de to Ting sammen: „Vi forfalske ikke Guds Ord, men bevise os selv som for Guds Aasyn i Christo".[3])

Tænk derfor i alle Ting, Gud seer det, Gud hører det, Gud dømmer det, han er dit Vidne og Dommer.

2) Naar vi tilstoppe Hykleriets og Egenkjærlighedens Kilde, thi denne er Grunden til alt falskt Skin, og saalænge denne Afgud sidder i Hjertet, kan ingen Oprigtighed have Sted deri; saalænge vi elske os selv, kunne vi aldrig mene det oprigtigt hverken med Gud eller Mennesker; derfor maae vi dagligen lære at kjende os selv, og strax, naar vi søge os selv, ogsaa stræbe at overvinde os selv. Forud maae vi give noie Agt paa vort Hjertes Tilbøieligheder, hvori vi som oftest søge os selv, og deri oftest og kraftigst fornægte os selv.

3) Naar vi tit og ofte anstille Betragtninger saaledes, at vi i Hjertet smage og føle, hvor oprigtig Gud og Christus have meent det med os, som ikke har sparet sin egen Søn, men gav ham hen for os i den bitreste Død; denne derimod har saa smertelig blødt for os paa Korset. See! saa kunne vi blive antændte til Gjenkjærlighed, til at tjene ham i Oprigtighed, i Aand og Sandhed. Det mener David: „Din Kjærlighed er mig for Die, og jeg vandrer i din Sand-

[1]) 1 Cor. 15, 10. [2]) 1 Mos. 17, 1. [3]) 2 Cor. 2, 17.

hed".[1]) Det maatte jo være et meget ugudeligt Hjerte, som ikke skulle mene Gud det troligen, da han mener os det saa vel.

4) Naar vi hver Dag anstille en Samvittigheds Prøvelse, for at ikke Hykleri ved Sædvane skal slaae Rødder i os.

Ligesom en klog Kjøbmand, naar han har en af sine Tjenere mistænkt for Utroskab, saa holder han stedse et Øie med ham, og hver Aften holder Regnskab med ham, saaledes maae vi gjøre med vort utroe og falske Hjerte, vi maae hver Aften prøve os nøie, og drage endog den mindste Synd for Lyset, ja endog det, som alene har Skin af at være Ondt. En gudfrygtig Sjæl er som en trang Sko, hvori endog det mindste Korn trykker Foden; som et ømfindtligt Øie, der løber i Vand ved det mindste Støv, som kan komme deri; som en kostelig Balsam, hvilken af den mindste Giftdraabe kan fordærves.

Derimod har et kjødeligt Menneske en vid og rum Samvittighed; thi ligesom Christi Aand fører et Menneske paa den snevre Vei, saa fører Verdens Aand det paa den brede Vei, der fører til Helvede, han vover alle Ting paa sin Samvittighed, og forsvarer alle Ting for sin Samvittighed. Det aandelige Menneske slaaer derimod hver Dag sin Samvittigheds Bog op. David har givet sin 38te Psalme den Titel: „Davids Psalme at lade ihukomme." Ligesom en Huusfader har sin Dagbog, hvori han optegner sine Forretninger, saa har en Troende sin Samvittighed til det samme; det kjødelige Menneske har den vel ogsaa, men den er for ham en forseglet Bog. Et Guds Barn griber daglig ind i sin Samvittighed, aabner Bogen; befinder han da, at han i et eller andet ei har handlet saa redelig, som han skulde, saa kjender han sine Feil, gjør en dobbelt Streg derover, en Vandstreg af Taarer, det er den daglige Poenitentse, en Blodstreg af Jesu Saar, det er den daglige Forsoning med Gud, som har Christi Fortjeneste og Forbøn til Grund. Men befinder han, at han i et og andet har meent det oprigtigt, saa lægger han Træ til Ilden, antænder Gnisten, og naar han overstryger det Onde i denne Bog, som han finder, saa optegner han deri det Gode, som han ikke finder, idet han fornyer sit Forsæt om Helliggjørelsen. Saaledes lærer Hjertet Redelighed imod Gud og Menneskene; og efterdi det saaledes hver Dag saa alvorlig og nøie prøver sig, saa kan det lettelig føle det mindste Slag, som en liden ond Tanke kan give det, om end udvortes Tilbøielighed og Drift dertil var temmelig svækket; thi saadant et Hjerte vandrer meget forsigtig, vogter sig udvortes og indvortes, at det ei skal fortørne den fromme Gud, og forstyrre Samvittighedens Fred.

I denne nye Vandel maae vi hver Dag voxe, indtil vi blive opfyldte med Retfærdigheds Frugter, og komme derhen, hvor alt Stykkeværk har Ende. Et Verdens Barn gjør ofte en god Begyndelse, men det bliver snart træt. Aarsagen er, at det indbilder sig, at have allerede grundet sin Christendom paa saa fast et Bjerg, at Ingen let kan omstøde det. Ak! et skammeligt Bedragerie! hiin Hykler meente og, at han vilde sidde til Bords med Christus, og havde endnu ikke ifort sig Bryllupsklædningen. Israels Børn meente og at de ville strax smage Canaans Melk og Honning, og deres Hjerter hængte dog endnu ved Ægyptens Kjødgryder. Retskafne Christne vide meget vel, hvor meget de mangle endnu, derfor jage de

[1]) Ps. 26, 3.

med Paulus efter det foresatte Maal, omendskjøndt de synes at have bragt det vidt, saaat de kunne sige med Paulus: „Verden er mig korsfæstet, og jeg Verden".[1]) Ligesom Hyrden, i Lignelsen om det fortabte Faar, forlader de 99 i Orken, og søger med Flid efter det Ene, som var borte, saa glemme og oplyste Christne det Gode, som de have gjort, og søge kun efter det Ene, som de endnu fattes, nemlig ganske at fornægte sig selv. Paulus vil, at det indvortes Menneske skal Dag fra Dag fornyes. Det nye Menneske er en liden Gnist, en tynd Green, et svagt Barn, et brøstfældigt Huus, som man altid maa forbinde, flikke og forbedre, hvis samme ikke skal brækkes og falde ned, førend man ved et Ord deraf. Ak, lader os uden Afladelse sukke:

Din Død os Livet skjænke,
Opvæk os naadelig!
Vor gamle Adam krænke,
Den nye leve dig.
Mens jeg paa Jorden vanker
Jeg Hjerte, Sind og Tanker
Kun vende vil til dig!

Det 18. Capitel.

Om Guds taalmodige og langmodige Kjærlighed.

Men efterdi vi i Fornyelsen ikke ganske aflægge den gamle Adam, men alene blive gjorte kraftesløse, saa lader dog denne giftige Slange ikke af at stikke os, og ofte med sin Braad at saare, naar vi synes at være allersikkrest. Her maa Guds Kjærlighed eftergive meget, bære meget over med os, og regjere os med megen Skaansel.

De Troendes Feiltrin seer Gud igjennem Fingre med, og har Medlidenhed med dem, naar de udspringe af Skrøbeligheder. Saadan en Medlidenhed finde vi i 3die Mosebog 5te Vers, da Gud, naar han viser, hvordan et Menneske skal forsones med ham, der ved en ubetænksom Eed kan have forseet sig, føier disse Ord til: „Naar Nogen sværger, saa det falder ham ubetænksomt af Munden, at ville gjøre ilde eller vel, i enhver Henseende som et Menneske kan sværge ubetænksom, og det var ham uvitterligt, men han siden faaer det at vide, da er han bleven skyldig i eet af disse Stykker. Og naar han er bleven skyldig i eet af dem, og gjør sin Bekjendelse, at han har syndet derimod, da skal han fremføre sit Skyldoffer for Herren, for den Synd, han begik".[2]) Saadan Talemaade viser, at den fromme

[1]) Gal. 2, 20. [2]) 3 Mosb. 5, 4. 5.

Gud har Medlidenhed med de Troendes skrøbelige Natur. Dette mener og Paulus: „Dersom et Menneske bliver overilet".[1]) Hvorved han lægger Skylden paa Satan, den forførske Verden og det syndige Kjød, som med deres Fristelser gaaer efter Sjælen, og kommer den ofte tilforn, førend den ret faaer overveiet, hvad den gjør.

Skeer det da, at en Troende synder, saa bedrøves Guds Kjærlighed derover, ligesom en from Fader føler Sorg over sine ulydige Børn. Saa grundig og dyb er denne Kjærlighed, den vil gjerne meddele Sjælene sin Godhed, og naar Synderne hindre det, da sørger den. Dette kan intet Hjerte begribe, at Gud, der i sit Væsen ikke kan siges at lide noget, dog siges at lide i sin Kjærlighed, ikke for at faae Noget, men for at meddele sig selv, ligesom naar en Moder rækker sit Barn Brystene, men Barnet gaaer bort, og foragter dem, da gjør det Moderen saa ondt, at hun græder. Hvo kan uden Taarer tænke paa den søde Frelsers hjertelige Medlidenheds- og Kjærlighedstaarer, som han udøste over det jødiske Folks Halstarrighed? Slige Taarer græder han endnu den Dag i Dag, naar vi støde hans Naade fra os, ja var det muligt, maatte hans Vunder og Saar derover springe op, og græde Blod. Paulus formaner Ephesierne: „Bedrøver ikke den Helligaand, med hvilken I ere beseglede indtil Forløsningens Dag".[2])

Den Helligaand har sin Skole i Hjertet, der lærer, formaner, advarer og trøster han. Ligesom nu en from Skolemester bliver bedrøvet, naar han seer for sine Øine, at hans Discipler ikke agte hans Formaninger, saa bedrøve vi og den Helligaand, naar vi hænge ved Synden, som han indvortes straffer i Hjertet.

Denne Kjærlighed løber ogsaa efter de vildfarende Faar, og opsøger dem igjen. Jo længere vi gaae fra Gud, jo mere fare vi vild; dersom Guds Kjærlighed ikke meente det godt med os, da vilde den for stedse lade os fare; men den kommer os tilforn, og lokker og noder os til vor egen Frelse. I Dommernes Bog 19de Capitel læse vi om en levitisk Mand, der havde taget sig en Medhustru af Bethlehem i Juda tilægte; da hun havde bedrevet Hoer hos ham, var gaaet til sin Faders Huus i Bethlehem, og havde været der i 4 Maaneder, da gjorde hendes Mand sig rede, og drog efter hende, for at tale kjærligen med hende og at føre hende tilbage. Det maa sandelig have været en from Mand, der vilde reise efter hende, som havde bedrevet Hoer, og med venlige Ord hente hende tilbage. Men paa samme Maade viser ogsaa Guds Kjærlighed sig. Naar en Mand forskyder sin Hustru, og hun gaaer fra ham og ægter en anden Mand: kan hun da paany antages af den første? Men du har bedrevet Hoer med mange Fremmede; og dog siger Herren: „Vend tilbage til mig!"[3]) Og hvor kjærlig lokker ikke Gud strax derpaa det frafaldne Israel. „Du Synderinde Israel! siger Herren: „Vend tilbage; jeg vil da ikke mere see vredt paa Eder, thi jeg er miskundelig, siger Herren, jeg bærer ikke evig Nag. Vend nu om, I forvildede Børn! siger Herren; jeg vil modtage Eder".[4]) Saadan en sød Lokken finde vi i Høisangen: „Vend om, vend om, o Sulamith! vend om, vend om, at vi kunne see paa dig,"[5]) og hos Matthæus: „Kommer hid til mig,"[6]) I Vildfarende til Eders Vei, I Blinde til Eders Lys, I Faar til Eders Hyrde, I Kyllinger til Eders Høne, I Syndere til Eders Retfærdighed, I Daarer til Eders Viisdom, I Fangne til Eders Forløsning, I Kjæm-

[1]) Gal. 6, 1. [2]) Eph. 4, 30. [3]) Jer. 3, 1. [4]) Jer. 3, 12. 14. [5]) Høis. 6, 13. [6]) Matth. 11, 28.

pere til Eders Krone, I Syge til Eders Læge, I Elendige til Eders Trøst, I Udmattede til Eders Vedergvægelse, I Trætte til Eders Styrke, I Forladte til Eders Beskjærmelse, I Bedrøvede til Eders Glæde. „Kommer hid til mig Alle, som ere besværede, jeg vil gjøre Eder Hvile",[1]) lader Guds Kjærlighed til Israel sig høre ligesaa trøsteligt: „See jeg vil lokke hende, føre hende i Ørken, og tale til hendes Hjerte".[2]) Ligesom en Høne med venlig Stemme lokker sine Kyllinger til sig, for at give dem de Korn, hun finder, og for at beskytte dem under sine Vinger imod Rovfugles Magt, saaledes lokker Guds Kjærlighed os til sig, saavel for at gjøre os godt, og meddele os sine Naadekorn, som for at bevare os fra det Onde, for at den Helvedes Rovfugl ikke skal skade os.

Guds Kjærlighed drager den arme Synder til sig, ikke alene ved Guldkjæder, ved den Helligaands indvortes Rørelser, ved Prædikantens venlige Læber, ved mange og store Velgjerninger, men og med Jernkjæder, ved Kors og Trængsel; thi saa alvorlig mener Guds Kjærlighed det med vor Salighed: førend den lod os fordærves, maatte Himmel og Jord blive til Kors og Ulykke. Hvor mangt et Barn lader sig ikke snarere bringe til Lydighed ved Riset, end ved Sukker? Guds Kjærlighed prøver det med os paa alle Maader, snart kysser, snart straffer den, ellers vilde mange Sjæle omkomme, der nu ved Guds tugtende Riis blive omvendte. Saaledes maatte Korset være den forlorne Sons Omvendelses Prædikant, saaat han gik ind i sig selv, kjendte sin Synd, og vendte om til sin Fader. Paa denne Maade har Gud ofte hentet David igjen, som vi finde i hans Poenitentse-Psalmer. Ingen Prædikant er istand til at prædike saa kraftig og ivrig Omvendelse, som det kjære Kors.

Lader Synderen sig finde, saa glæder Guds Kjærlighed sig ligesaa meget, som En, der finder Perler, Klenodier og dyrebare Skatte. Saa værdig agter Guds Kjærlighed en Synder, der dog er bare Støv og Skarn. Christus har afbildet os det i Lignelsen om Faderen, der fandt sin forlorne Søn, i Hyrden, der fandt sit fortabte Faar, og i Qvinden, der fandt sin tabte Penning.[3])

Hiin Fader, da han saae sin selvraadige Søn langt borte, blev han fuld af Glæde, løb ham imøde, faldt ham om Halsen, kyste ham, førte ham i nye Klæder, slagtede en Kalv, og beredte et Glædesmaaltid for ham. Saaledes gjør vor Gud; aldrig saa snart have vi gaaet ind i os selv, og kjendt vor fæiske Vederstyggelighed; aldrig have vi saa snart afladt fra det Onde, og sukket over vore Synder, og sagt: „Fader! vi have syndet mod Himmelen og for dig,"[4]) førinden Gud bliver glad og kysser os med sin Kjærlighed, klæder os med Christi Ufkyldighed, og fylder vort Hjerte med Trøst og Glæde.

Og denne Glæde maa ikke alene blive Gud og Synderen bekjendt, men den fromme Hyrde tager Faaret paa sine kjærlige Skuldre, raaber gjennem alle Gader, opfylder alle Kroge med Glæde, og raaber høit: „Glæder Eder med mig, thi jeg har fundet mit Faar, som var tabt".[5]) Dermed bliver det opfyldt, som Frelseren siger: „Der skal være Glæde i Himmelen over een Synder, som omvender sig".[6])

O dyrebare Kjærlighed! den store Gud har nok i sig selv, og mangler aldeles Intet i sin Fuldkommenhed og egen Salighed, den store Gud, der ikke træn-

---

[1]) Matth. 11, 28. [2]) Hoseas 2, 14. [3]) Lucas 15. [4]) Luc. 15, 18. [5]) Luc. 15, 6. [6]) Luc. 15, 7.

ger til noget Menneske, opfylder Himmel og Jord med Glæde og Fryd, naar Synderen, den stakkels Orm, den usle Skygge omvender sig til ham.

Betænk det, kjære Sjæl, hvor dyrebar Guds Kjærlighed maa være, der glæder og fryder sig, naar hans Skabning, det elendige Støv, bliver frelst af Synd og Elendighed, og ført til den himmelske Salighed.

Hvad ville vi sige dertil, at Guds Kjærlighed ogsaa antager sig de Svagtroende og de Forsagte? at han giver de Nyomvendte sin Honning at smage, og dermed ligesom forsøder deres bittre Synde-Anger, og drager dem med Manna til sig, for at de ikke igjen skulle faae Lyst til Ægypternes Kjødgryder? Vi maae berømme det med Davids Ord: „Gud! hvor dyrebar er din Miskundhed".[1])

Men lader Synderen sig ikke finde, saa bærer og taaler dog Guds Kjærlighed ham. Det er Taalmodighed, at denne Kjærlighed, uagtet Synden, opholder Naturen og dens Bevægelse. Du kunde ikke røre en Finger eller udrække en Haand, naar Gud holdt sin beskjærmende Haand tilbage, fra ham maa al Kraft og Bevægelse komme, endog i det Øieblik, da du bruger dine Lemmer til Syndens Tjeneste, og strider imod Gud. Det er Taalmodighed, at Gud lader Kreaturene tjene dig i din Synd og Forfængelighed, da de dog sukke, som en Qvinde, naar hun føder, og vilde gjerne være fri fra Forkrænkelighedens Trældom.[2]) Thi dersom Luften ikke gav dig Aande, eller Solen Lys, saa kunde du ikke fuldføre nogen syndig Gjerning. Det er Taalmodighed, at Gud ikke straxt ruster Creaturene til Hevn over dig, naar du synder. Har han i Moses Tid kunnet befale, at Jorden skulde opsluge Oprørerne levende, saa kunde han ogsaa idag aabne dens Svælg, saaat dit syndige Legeme sank ned deri som i en Grav. Har Luften paa hans Befaling skjult den første Verden med Vand, og ødelagt de fem Steder med Ild, hvor lettelig kan Han da ikke ogsaa fordærve dit onde Hjerte? Men Guds Kjærlighed regjerer dig med stor Taalmodighed og Skaansel. Det er Taalmodighed, at Gud endog i dit Synde-Liv overøser dig med saa mange Velgjerninger, saa rundelig opholder dig, saa faderlig beskjærmer dig, og med Omsorg regjerer dig.

Hvo som ret overveier det, han kjender straxt Guds søde Kjærligheds Afgrund. Hvo er den Fader, der antager sig det Barn, der slaaer ham eller spytter ham i Ansigtet? Dog finder man undertiden det fromme Fader-Hjerte, der lokker sit Barn til Lydighed med Sukker. Saa handler og Gud med Synderen. Omendskjøndt Synderens Hjerte daglig som af en Kilde udgyder sin Ondskab, saa hører dog Guds Kjærligheds Brønd ikke op med at flyde med idel Naade og Godhed. Et Menneske kunde ikke let finde sig i at tage imod det Onde, og igjen meddele det Gode; men Guds Kjærlighed er saa overmaade stor, at han overvinder det Onde med det Gode.

Men som Guds Kjærlighed er taalmodig, saa er den og langmodig, han holder sin Vrede og Straf tilbage, og giver Tid og Rum til Omvendelse. Gud kunde jo straxt straffe Synderen, og i det Øieblik han syndede, støde ham til Helvede; men siden han er langmodig, saa straffer han ikke straxt. Det giver han tilkjende, naar han siger: „For mit Navns Skyld tømmede jeg min Vrede, for min Æres Skyld taalte jeg dig, og udslettede dig ei".[3])

Der er Lignelsen tagen af et Menneske, der vel har draget sit Sværd, men

[1]) Ps. 36, 8. [2]) Rom. 8, 21. [3]) Es. 48, 9.

dog holder tilbage og vil ikke slaae til, fordi han ynkes over den anden. Saaledes ynkes Gud ogsaa over vor Elendighed, og vil ikke gjerne see paa vor Jammer, ligesom en from Fader, der ikke gjerne seer paa sit Barns Elendighed. Just derfor holder Gud os det tilgode; vilde han slaae til, da maatte vi falde, som Støv, og blive til Intet, som en Skygge; det gjør ham ondt, og hans Hjerte vil briste; han vil gjerne at hans Venlighed og Langmodighed skal beholde den Priis, at Enhver kan sige: Ei! det maa være en god og barmhjertig Gud, der saa længe har Taalmodighed med den arme Synder.

Altsaa falder Guds Langmodighed om Sværdet, og holder det tilbage, at det ikke skal slaae til. Hvor længe holdt ikke Gud sig, forend han lod Syndfloden komme over den første Verden? „Hans Dage," siger Herren, „skal endnu være hundrede og tyve Aar".[1])

Og som Guds Langmodighed ikke straffer straxt, saa straffer den ikke heller gjerne. „Dog bier Herren, for at kunne benaade Eder; han venter, for at forbarme sig over Eder".[2]) Her hører du, hvorfor Gud saa længe bier med Straffen; han har mere Lyst til at være naadig, og at forbarme sig, end til at straffe. Dette mener ogsaa Paulus, naar han i Brevet til Romerne siger: „Guds Vrede aabenbares af Himmelen over alle de Menneskers Ugudelighed og Uretfærdighed, som forholde Sandheden".[3]) Ak! Guds kjærlige og forskaanende Hjerte udøser ikke straxt sin Vredes Skaal over os, men viser den ved Trudsler i sit Ord, om det kunde skrække og omvende os. En Fader, der gjerne vil skaane sit Barn, tager vel Riset i Haanden, for dermed at give sin Vrede tilkjende, men han har dog ikke Sind til at slaae; han vil alene, at Barnet skal frygte og blive bange.

I 1ste Mosebog staaer skrevet, at, da Gud vilde fordre Adam til Dom efter Faldet, saa vandrede han i Haven, da Dagen var bleven luftig.[4]) Saa venlig er Gud, naar han vil gjøre os tilgode, han løber til os med fyldt Horn. Han glæder sig som en vældig Stridsmand, der løber sin Kjærligheds Vei.[5]) „Han springer over Bjergene, og hopper over Høiene".[6]) Men naar han for Syndens Skyld skal domme og straffe os, saa vandrer han, det er, gaaer Fod for Fod; thi han har ikke Lyst til at straffe. Derfor sporger han ogsaa først: Adam, hvor er du? Han vil maaskee ved denne Røst søge at bevæge den arme Synder til at lære at kjende sin elendige Tilstand; thi naar vi see vor Elendighed, da er han straxt villig til at forbarme sig over os. Slangen bliver ikke spurgt, hvad har du gjort? thi den havde allerede af Guds retfærdige Vrede faaet sin Dom, den skulde bindes med det evige Mørkheds Lænker. Adam var den forlorne kjære Søn, som Faderen søgte tilbage med stor Langmodighed, ikke til sit eget, men til Barnets Bedste. Hvor ugjerne Gud straffer Synderen, lærer Esaias: „See! Herren, den Herlige, kommer fra det Fjerne, brændende er hans Vrede, og frygtelig er Branden".[7])

Guds Navn er her Gud selv med sin hævnende Magt, hvorved han bliver bekjendt for de Ugudelige, ligesom man kjender En ved hans Navn. Men hvad er det Propheten siger: „Herren kommer fra det Fjerne?" I Gud ere, leve og røres vi. Som en Fisk ikke længe kan leve uden Vand, og en Fugl ikke længe uden Luft, saa kunne vi langt mindre leve uden Gud. Sjælen er mere i

[1]) 1 Mosb. 6, 3. [2]) Es. 30, 18. [3]) Rom. 1, 18. [4]) 1 Mosb. 3, 8. [5]) Ps. 19, 6. [6]) Hvis. 2, 8. [7]) Es. 30, 27.

Gud, end Fisken i Vandet, eller Fuglen i Luften, og Gud er os langt end vi ere os selv. Ak jo! med sin Naade er han nær hos dem, som fry men med sin Vrede kommer han langt fra; thi han har ikke Lyst til Vre han er den væsentlige Kjærlighed selv. En Ildebrand, der endnu er lan kunne vi lobe fra; derfor lader Gud sin Vredes Ild antænde langt bort ved Bon og Omvendelse skulle undgaae den. Derfor siger ogsaa Skriften gjør en fremmed Gjerning, naar han straffer Synden: „Herren skal reise skal vredes til at gjore sin Gjerning, en ham fremmed Gjerning, til at u Arbeide, et ham uvant Arbeide".[1])

Det er jo Kjærlighed, naar Gud bliver vred over det Onde; thi saa lig elsker han sin Retfærdighed, at han ikke kan andet end fortørnes over Dertil bevæger hans Kjærlighed ham, den han har til os, ligesom en F Kjærlighed fortornes over sit Barns Ulydighed. Derfor siger og Propheten, a nes er ikke Guds Gjerning, at straffe er ikke hans Arbeide. Men Guds og Straf paadrage vi os selv, som vore Synders Arbeide og Belonning.

Ligesom Regnen er et Jordens Arbeide (thi den samles af Jordens og Dampe, og føres tilsammen i Luften), og falder dog ned af Luften, saa er fen vore Synders Arbeide, og kommer dog fra Gud. I 5te Mose Bo Herren: „Hvæsser jeg mit Lynilds Sværd, og min Haand griber til D vil jeg vende Hævnen over mine Fiender; dem mig hade, vil jeg gjengjø Her er ikke eet Ord, at det jo priser Guds Langmodighed. Hans Vrede kaldet en Lynild. Lynild, der farer oven fra ned, er en ophøiet Damp af saaledes er Guds Vrede en Damp af vore Synder.

Denne Vrede bliver kaldet et Haand-Greb. Som Skaftet paa Øxen, d der Træet, tilforn er skaaren eller hugget af Træet, saa hugger Guds Vrede deren ned, efterat han ved Synden er antændt. Men ak! Guds dyrebare modighed! han bliver ikke pludselig vred, og nedslaaer ikke Synderen stra skjærper først sit Sværd, forend han griber til Hævn, om Synderen agte det, og lade sig omvende; thi han vil heller skaane, end fordærve. D havde tilbedet Guldkalven, sagde Gud til Moses: „lad mig nu have min Vrede kan optændes mod dem og fortære dem".[3]) Saa lettelig kan mægtige Skabning holde den almægtige Skaber, naar det gjælder at straff imod kan hverken Himmel eller Jord holde ham, naar han vil gjøre Go herligt Billede paa Guds Langmodighed finde vi i 1ste Mosebog,[4]) da Gud kom selv med to Engle til Abraham, men da Sodoma og Gomorrha skulde o saa blev Gud hjemme, og kuns Englene maatte forrette det; thi han vil paa Synderes Undergang, og at vredes er hans Natur imod. Vel e retfærdig Gud, og hans Retfærdighed er saa stor i ham, som hans Kjæ thi alle gudommelige Egenskaber efter deres Natur ere lige i ham; men dog mere tiboielig til at vise Kjærlighed, end til at øve Dom.

Derfor siger Jacob: „Barmhjertighed træder frimodig for Dommen".[5]) ophøier vel Guds Retfærdighed: „Din Retfærdighed er som Guds Bjerge Domme som det store Dyb",[6]) men han priser Guds Kjærlighed langt

---

[1]) Es. 28, 21. [2]) 5 Mosb. 32, 41. [3]) 2 Mosb. 32, 10. [4]) 1 Mosb. 19. 2, 13. [5]) Pf. 36, 7.

end over Himlen er din Kjærlighed".[1]) Det er afbildet i det gamle Testa- Naadestolen, der stod over Pagtens Ark, hvor Lovens Tavler vare lagte. en skal Gud straffe Syndere i deres Ondskab, saa skeer det dog med Lang- ed, han straffer af og i Kjærlighed, som Bien med sin Braad indtrykker gen; derfor lægger han Manna ved Riset, for at Kjærligheden skal forsøde n. Hvorledes lyder Guds Langmodighed: „Dersom mine Børn forlade min a vil jeg hjemsøge deres Overtrædelse med Riis, men min Kjærlighed vil tage fra dem".[2])

uds Straf er kun et lidet Barneriis, og mener dermed ikke Ondt, Gud tug- ikke som en Morder, men som en Læge, og Guds Naade vises endog midt elsen. „I Vrede tænk paa Barmhjertighed" raaber Propheten.[3]) Det er liden Sky, som vel kan hindre Solens Skin, men den kan dog ikke tage selv bort. Altsaa maa Regnbuen baade betegne Stormveir, saa og Guds pagt; „thi efter Storm lader du Solen skinne."

Og som Gud straffer Synderen i Kjærlighed, saa straffer han og med en nde Haand. Guds langmodige Kjærlighed er som en from Moder, der ikke sit Barn haardt. Vore Synder ere altid større end Guds Straf. Derfor Skriften om Guds Vrede, at den drypper ned. Gud udøser sin Naade ri- over os, som en Strøm; men hans Vrede falder kun draabeviis. Men som ikke agter Draaberne, skal komme til paa eengang at uddrikke hans s Bæger, der er fyldt med Vredes Gift.

Guds Kjærlighed viser os ogsaa midt i Straffen Vei og Maade, hvorledes nne undgaae Faren, nemlig ved Omvendelse og Bøn. Udøse vi et troende saa angrer Gud strax Straffen; thi „Gud er naadig og barmhjertig; han ngmodig og af stor Miskundhed, og lader sig det Onde fortryde".[4]) Heraf i, at han ikke længe kan see paa vor Jammer. Desforuden kommer ikke hans f af Hjertet; men hans Lyst er at gjøre Godt, og hans Natur er Kjærlighed. t vi fortørne saa kjærlig en Gud, saa ædelt og kjærligt et Hjerte, en saa natur, hvori al Godhed boer, ja mere Godhed, end den store Himmel og den Jord kan rumme. Det gjør vor Gud ondt, naar han skal straffe os, i fortryde ikke Synden? „Han plager ikke af sit Hjerte".[5]) Det er ligesom hans Natur og væsentlige Godhed; han gjør som en Moder, naar hun har t sit Barn, saa gjør det hende ofte ondt, og begynder at græde med det græ- e Barn, saaledes angrer ogsaa Gud Straffen.

Spørger du hvad der bevæger Gud til saadan Langmodighed, da viid, at han n allerømmeste, bedste, venligste, mildeste og huldeste Natur. Et ædelt Gemyt er n til Vrede, og et venligt Hjerte bliver ikke lettelig fortørnet; dernæst er det barmhjertigste Væsen, vor Elendighed gaaer ham snart til Hjerte, saaat taaler og skaaner. Derfor kalder Zacharias denne Barmhjertighed „En in- ig Barmhjertighed",[6]) der bevæger hele Menneskets Indre, ligesom det moder- Hjerte banker af Kjærlighed over det syge Barns Jammer. Selv Gud siger: it Hjerte er bevæget",[7]) efter Luthers Oversættelse, „Mit Hjerte brydes," en n Green er let brudt. Vor Elendighed gaaer Gud til Hjerte, og gjør ham

---

) Ps. 108, 5. [2]) Ps. 89, 31. [3]) Habak. 3, 2. [4]) Joel 2, 13. [5]) Begr. 3, 33.) Luc. 1, 78. [7]) Jer. 31, 20.

saa ondt, som om et Stykke blev revet af Hjertet. Saadan Trøst giver Guds Tale: „Mit Hjerte vender sig i mig".[1])

Som Ilden fortærer Træ, og Vox smeltes af Ilden, saa maa vor Elendighed fortæres i Guds Barmhjertighed. Guds Kjærlighed er og langmodig imod de Fromme, fordi de have en Talsmand hos Gud, nemlig Jesum Christum den Retfærdige, der er bleven en Forligelse for Synden, saaledes boer ogsaa Christi Aand i dem, og „træder frem for dem med uudsigelige Sukke".[2])

Ved denne Ild maa nu vort lille Lys antændes, Guds Taalmodighed og Langmodighed maae vi agte høit. Det er det Peder skriver: „Agter vor Herres Langmodighed for Eders Salighed".[3])

Dersom Gud vilde blive vred, og straffe saa hastig, som vi syndede, saa var det ude med alle Menneskers Salighed. At vi blive salige, have vi alene Guds Taalmodighed og Langmodighed at takke for. Dette betænke kun faa Mennesker, og derfor fare de til Helvede: „Agter vor Herres Langmodighed for Eders Salighed."

Saaledes maae vi ikke misbruge Guds Taalmodighed og Langmodighed til syndig Frihed. Forfærdelig er Pauli Tale: „Foragter du Guds Godheds, Taalmodigheds og Langmodigheds Rigdom, og veed ikke, at Guds Godhed leder dig til Omvendelse? Men efter din Haardhed og dit ubodfærdige Hjerte samler du dig selv Vrede paa Vredens og Guds retfærdige Doms Aabenbarelses Dag".[4])

Her stiller Apostelen os for Øine en dobbelt Skat, Godhedens, Taalmodighedens og Langmodighedens Skat, men derpaa ogsaa Guds Vredes og Doms Skat. Hvo som foragter den Første, faaer Deel i den Sidste. At synde, stolende paa Guds Langmodighed, er at samle sig en Skat af Guds Vrede, da straffer hans Retfærdighed deshaardere, naar hans Godhed længe har skaanet.

Meget mere maae vi styrke og trøste os med Guds Taalmodighed og Langmodighed i vor Skrøbelighed. Ere vi hastige til Fald, Gud er langsom til Vrede. Kaster vor Skrøbelighed os til Jorden, da bærer, holder og opreiser Guds Taalmodighed os.

Endelig maae vi og gaae i Skole hos Guds Langmodighed, for at blive udrustede i „al Styrke efter hans Herligheds Magt til al Taalmodighed og Langmodighed med Glæde"[5]), hvilket Paulus ønsker sine Colossenser, der siger han at Langmodighed og Taalmodighed ere de Christnes Styrke. Et Verdens Barn holder det for sin Styrke, at han strax kan møde sin Fiende og hævne sig paa ham; men hos en Christen er det ingen Styrke, men en Skrøbelighed. En Slange kan ogsaa stikke, en Hund kan ogsaa gjøe og bide, en Kat kan ogsaa rive, men bære og taale kan ingen uden Christne. I Brevet til Colossenserne beder Apostelen, „at de skulle iføre sig Taalmodighed og Langmodighed".[6]) Tungt og besværligt er det at øve disse Dyder; thi den fordærvede Natur er tilbøielig til Vrede og Hævn, og Aanden, der i Apostlerne ønskede, at Ild skulde falde af Himmelen, til at fortære Samaritanerne, tager saa ofte vore Vaaben fra os. Mange kunne ikke finde sig i eller taale, naar det ikke gaaer efter deres Hoved, meget mindre, naar de skee Uret; Mange kunne heller ikke skjule den Vrede de bære i Hjertet, men udspye deres Gift, ere onde og ustyrlige i Ord og Gjerninger, true, skjælde, bande

[1]) Hos. 11, 8. [2]) Rom. 8, 26. [3]) 2 Pet. 3, 15. [4]) Rom. 2, 4. 5. [5]) Colos. 1, 11. [6]) Col. 3, 12.

og slaae. Mange skjule vel dette giftige Dyr i Hjertet en Tidlang; men de lade det være udrabt; faae de Leilighed, Tid og Sted, saa bider Hunden fra sig, og hævner, men alt dette er et Stykke af den gamle Adam, og maa afføres; hvor længe ville vi dog drage om med de gamle sønderrevne Pjalter? Saa mange af os, som ere døbte paa Christum, de have iført sig Christum. Men Christus er idel Sagtmodighed og Kjærlighed, Taalmodighed og Langmodighed. Paulus formaner paa samme Sted: „Fordrager hverandre, og tilgiver hverandre, dersom Nogen har Klagemaal imod Nogen, ligesom og Christus tilgav Eder, saaledes og I".[1]) Hvorledes dette Bud skal udøves, aabenbarer Guds Aand os ved samme Apostel: „Brødre! dersom Nogen af Eder bliver overilet af nogen Brøst, da hjælper en Saadan tilrette med Sagtmodigheds Aand, I Aandelige! men see til dig selv, at ikke og du bliver fristet. Bærer hverandres Byrde".[2])

Betragt her det Ord „Menneske." Vi ere alle Mennesker, og ikke Engle; hvad der er Menneskeligt, kan møde os Alle. Menneskelig Skrøbelighed maa den Ene bære med den Anden, naar det kun ikke er djævelsk Ondskab. Dette kræver ikke alene det brøderlige Baand, der forbinder os Alle i Adam, men ogsaa det aandelige, der forbinder os Alle i Christo. Kjære Brødre! En Broder taaler den andens Skrøbelighed og Svaghed. Endnu høiere forpligter Aanden os, den vi have faaet i den nye Fødsel; thi den er Kjærlighedens og Taalmodighedens Aand. „I Aandelige!" Neppe er der Noget, som et aandeligt Menneske mere beviser, end Langmodighed imod vildfarende og faldne Syndere. Vi ligge dog alle i den samme Sygdom, ere alle lige tilbøielige til Fald, fordi Roden til alt Ondt boer i vort Kjød; Næstens Fald er kun et Speil paa din fordærvede Natur. Som du vil, at en Anden skal vise Langmodighed imod dig i din Skrøbelighed, saa gjør du og ved ham, „og see til dig selv, at ikke ogsaa du bliver fristet." Betænk med hvilken stor Langmodighed Guds Kjærlighed bærer og tilgiver dine Feil. Nu hænge begge Dele i en Kjæde: „Forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldnere." Det mener ogsaa Paulus, naar han siger: „Opfylder saaledes Christi Lov." Christus har jo skrevet i Alles Samvittighed en levende Lov, idet vi føle hans Taalmodighed og Langmodighed. Ak! hvor let kan det ikke skee, at vi blive overilede af en Brøst? Den arvelige og iboende Synd hviler ikke, den tilskynder, lokker og overiler ofte et Menneske, ja kommer ham tilforn, førend han ret veed, hvad han har ifinde. „Derfor bære den Ene den Andens Byrde."

Seer du Noget paa din Næste, der besværer dig som en Byrde, da tænk, du har det samme i dig, den Ene hjælpe den Anden med at bære den. Vi vide, hvordan Vandringsmænd bære sig ad, naar de ere med hverandre paa en Vei; har den Ene formeget at bære, da tager den Anden Byrden paa sin Ryg, og naar han er træt, hjælper den Anden igjen at bære. Saaledes gjøre ogsaa Vognmænd med deres Heste, naar En af dem bliver træt, hjælper den anden Vognmand med sine Heste, og saaledes kommer den ene den anden til Hjælp, saaat de begge komme fort. Det er det, som Paulus siger: „Den Ene bære den Andens Byrde." Den Ene maa have et medlidende Hjerte med den Anden, den Ene maa undervise den Anden med Beskedenhed, og hjælpe ham tilrette. Dette mener Paulus, naar han siger: „Hjælp saadan En til Rette med en sagtmodig Aand."

---

[1]) Col. 3, 13. [2]) Gal. 6, 1. 2.

Haard Tale vil ikke gjøre det, her kræves et kjærligt Hjerte og en venlig Tunge. En falden Christen er som et Lem, der er kommen af Led, som en Steen, der er veget tilside. Paa et saadant Lem arbeider Lægen med en omhyggelig og kjærlig Haand, en saadan Steen flytter Tommermanden stille og rolig hen paa sit Sted, ellers vilde flere Lemmer komme af Lave, og flere Stene falde ud.

Naar Haardhed bryder og nedriver, saa opbygger Sagtmodighed og Venlighed. „Et mildt Svar kan omvende Vrede".[1]) Ligesom Bukkeblod opløser den haarde Diamant, og Balsam kan stille Smerterne. Dog eftersom Feilene ere, maa Alvor og Venlighed være blandede vel med hverandre, ellers bliver Venlighed, naar den er uden Alvor, udleet, og Alvor uden Venlighed forbittrer Gemytterne. Uden Salt smager Maden ikke, og er den altfor salt, hvo vil da æde den? En Bie, der kun giver Honning, og ingen Braad har, bliver ikke agtet, men stikker den kun og ingen Honning giver, da behager den Ingen. „Men Taalmodighedens og Trøstens Gud give Eder at have eet Sind indbyrdes efter Christum Jesum. At I eendrægteligen med een Mund kunne prise Gud og vor Herres Jesu Christi Fader!"[2])

Det 19. Capitel.

Om Guds ængstende Kjærlighed.

Hvor venlig Guds Kjærlighed end leger med os, saa bedrøver den dog Hjertet undertiden med indvortes Angest, deels naar den ikke lader Hjertet smage det, som det ønskede at smage, saasom Tro, Haab, Andagt, Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand, deels og, naar den lader Hjertet fornemme, hvad der er ubehageligt for samme: indvortes Synd, udvortes Sorg. Begge Dele mener Skriften, naar den føier Armod og Elendighed sammen. Synden er den indvortes Elendighed (thi det Hjerte er ret elendigt, som føler Synden); og naar jeg ingen gudommelig Fred faaer at smage, saa kommer Armod til Elendigheden. Kors er den udvortes Elendighed; finder jeg ingen Trøst derunder, da hedder det, som David siger: „Jeg er elendig og fattig".[3])

Skriften taler meget om, at Gud skjuler sig: „Skjul ikke dit Ansigt for mig".[4]) Gud skjuler sig ikke alene i de indvortes aandelige Anfægtninger, naar han ikke lader os smage Trøst og Glæde, men ogsaa naar vi ikke føle i os Tro, Haab, Kjærlighed, Taalmodighed, Andagt ꝛc. Saadanne Hjerter kalder Christus fattige Hjerter. „Salige ere de Fattige i Aanden; thi Himmeriges Rige er deres".[5]) Saadan Fattigdom mener ogsaa David, naar han kalder den 102den Psalme i Overskriften „En Elendigs Bøn". Det hedder at være ret aandelig fattig, naar Gud saa høit anfægter dig, at han unddrager dig al sin Trøst, og gjør dig saa elendig,

[1]) Ordsp. 15, 1. [2]) Rom. 15, 5. 6. [3]) Ps. 40, 18. [4]) Ps. 102, 3. [5]) Matth. 5, 3.

at du synes at være forladt baade af Gud og Menneskene, du føler da ingen Trøst, intet Haab, ingen Andagt, ingen Bøn mere, du kan hverken sukke eller græde, du mener, at du er slet Intet, at du er den elendigste Orm paa Jorden. Det er at være ret aandelig fattig, naar du siger: Jeg har ingen Andagt mere, jeg kan hverken tro eller bede, jeg finder hverken Aand eller Kraft i mig, det er forgjæves med alle mine Gjerninger. Det er for de Fattige, som Evangelium skal prædikes. Som et lidet Barn, der endnu hænger ved sin Moders Bryst, hverken kan hjælpe eller raade sig selv, men maa forsmægte, dersom den kjære Moder ikke vilde nære og føde det; intet kan være elendigere og fattigere, end saadant et Barn. Saaledes er den og ret fattig i sit Hjerte, der kjender sit eget Intet, tilskriver sig ikke selv Noget, men hænger ved Guds Kjærligheds og Barmhjertigheds Bryster, og siger med Paulus: „Ikke jeg, men Guds Naade, som er med mig".[1]) Saadanne Hjerter kalder og Skriften elendige Hjerter, der ikke finde andet hos sig, end Synd og Elendighed, ere vel foragtede for Verden, men høitagtede for Gud; thi Gud har saadant ædelt Sind, at, naar Mennesket foreholder ham sin store Elendighed, da straffer han ikke efter Fortjeneste, men tænker: Hvad skal jeg gjøre ved det arme og elendige Støv og Aske? hvorfor skal jeg være fortornet paa et Støvgran? jeg maa forbarme mig over ham; „Thi han kjender vor Skabning; han kommer ihu, at vi ere Støv".[2]) Dette erindrer Job naar han udbryder: „Kjære! kom ihu, at du dannede mig som Leret."

Dersom du havde gjort mig af Jern og Staal, kunde jeg maaskee bedre have baaret din Vrede, thi du angriber mig, som om jeg var Staal og Jern, da dog min Kraft ikke er af Steen, og mit Kjød er ikke Jern. Vil du forfærde et afrevet Blad, vil du forfølge den tørre Avne.[3])

Der er Intet, der saa meget bevæger Gud til Barmhjertighed, som dette, at han kjender vor Elendighed. Som Tungen paa Vægtskaalen vender sig til den Side, hvor den tungeste Vægt er, saa boier Guds Barmhjertighed sig derhen, hvor der er stor Elendighed. Og ligesom en Moder har langt større Kjærlighed til et lidet grædende Barn; thi de Spædeste ere altid de Kjæreste, saa er Guds Barmhjertighed i Særdeleshed imod dem, der ere smaae, ringe og elendige i deres Hjerter. I Davids 113de Psalme siger Herren „at see paa Himmel og Jord".[4]) Guds Die betyder hans Kjærlighed, ligesom jeg ofte vender Dinene venlig til den, som jeg elsker; og en Fader seer paa sit svage og skrøbelige Barn med forbarmende Øine, saaledes seer og Guds Barmhjertighed ned paa de Elendige. David siger: „Ved din Godhed beredte du det for den Elendige".[5]) Ved Guds Godhed forstaaes Gud selv, guddommelige Liv, Lys, salig Glæde, Guds Naade, Syndernes Forladelse, Sjælens indvortes Fred, Tro, Kjærlighed, Haab, Andagt og kraftig Trøst. Disse gode Ting kunne ikkun de Elendige blive deelagtige i. De som have den jordiske Trøst i Hjertet, kunne ikke smage den himmelske; derfor er den Elendiges gode Ting langt bedre, end al Verdens jordiske Skat for den Rige. Skriften kalder saadanne naadeløse Hjerter, „tørre Hjerter". „De Elendige og Fattige lede efter Vand, og der er intet, deres Tunge forsmægter af Tørst".[6]) Som man paa et tørt Sted ikke finder Vand, saa finder man i saadant et Hjerte hverken Aand eller Trøst.

---

[1]) 1 Cor. 15, 10. [2]) Ps. 103, 14. [3]) Job 13, 25. [4]) Ps. 113, 6. [5]) Ps. 68, 11 [6]) Es. 41, 17.

Ofte er en Sjæl saa fattig paa Troen, at den aldeles ikke vil lade sig trøste, og dette føle og de Stærke i Troen. Josva, der var saa stærk i Troen, at han med sin Tro befalede Solen at staae stille i Gibeon, og Maanen i Ajalons Dal, blev saa mistrøstig, da 36 Mand bleve slagne for ham, at han den ganske Dag laae kraftesløs paa Jorden.[1]) David var ofte saa mistrøstig, at han vilde fortvivle. „Jeg sagde i min Angest: jeg er udslettet for dine Øine!"[2]) „Dersom Herren ikke havde været min Hjælp, da havde min Sjæl paa et lidet nær, boet i det Stille".[3]) „Mon Herren vil forskyde i al Evighed, og aldrig mere vise Naade? Mon hans Kjærlighed har evig Ende; forstummer Ordet fra Slægt til Slægt? Mon Gud har glemt at være naadig, mon han i Vrede har indelukt sin Barmhjertighed?"[4])

Job har ret smagt Anfægtninger, da han ønskede, at han ikke var født, og at hans Sjæl var kvalt. Ezechias har og været i dette Svedebad, da han sagde: „Jeg oppebiede Morgenens Komme. Som en ængstelig Svale, saa gvidrede jeg; jeg kurrede som en Due; tungt hævede sig mit Blik mod det Høie; jeg er dybt nedtrykt".[5]) Elias havde saadan en Tro, at han tillukkede og oplukkede Himmelen, og dog skjulte han sig i Hulen for Jesabel. Det samme har Abraham, Moses, Jonas og Andre erfaret, og mange bængstede Hjerter finde det endnu dagligen, ofte mene de, at deres Tro ganske er udslukt, fordi de ikke kunne spore noget Suk i sig efter Guds Naade, da dog Hjertets Suk i saadan Angest er saa dybt skjult, at Gud, og intet Menneske, kan mærke det. Her maae vi anføre Ordene i Psalmen: „Mit Hjerte banker heftigt, min Kraft har forladt mig, og mine Øines Lys, endog de staae mig ei bi". Troen er Sjælens Hjerte, Kraft, og Lys, som et Lys bæver naar det vil slukkes, og Hjertet bliver bevæget, naar Livsaanderne vil forlade det, saaledes bæver Sjælen og mister sin Kraft, naar Troen bliver svag, og vil falde i Afmagt.

Ofte er et Menneske fattig til at bede, naar der i Hjertet ikke er flere Suk der gaae til Gud, og i Munden intet Sprog af Guds Ord. Saa længe Hjertet endnu kan sukke, er det et vist Tegn paa, at det aandelige Liv endnu er i Sjælen, endskjøndt hemmelig, ligesom Legemet endnu ikke er dødt, naar det drager Aande, og Hjertet endnu bevæger sig. Men kommer det saa vidt, at det hverken kan sukke, bede eller græde, saa lader det, som det var ude med den rygende Tande, endskjøndt det og hedder at bede, og ofte er den kraftigste Bøn, naar man er bedrøvet over, at man hverken kan sukke eller bede. Thi det er vist, at saadan indvortes Hjerteangest trænger igjennem Skyerne, kommer ind for Gud, og rører hans Hjerte; thi denne Angest kommer ikke af Kjød og Blod, men af den Helligaand, som Paulus siger: „Aanden kommer vor Skrøbelighed til Hjælp, og træder frem for os med uudsigelige Sukke".[6])

Denne Aand gjør vor Andagt saa kraftig, at vort Suk bliver et stort Skrig for Guds Øren, som der staaer om Moses: „Mose, hvorfor raaber du til mig?"[7]) Saadan Fattigdom føler og Sjælen i andre Stykker, i Haab, Kjærlighed, Andagt, Taalmodighed, og saa fremdeles. Dertil kommer i Almindelighed, at en stor Syndeskat viser sig frem i saadan Fattigdom; thi naar Hjertet er saa tørt og haardt, kommer Moses til det med sin Stav, det er, med Lovens Anklage, da kjendes Syn-

[1]) Josva 7, 6. [2]) Ps. 31, 23. [3]) Ps. 94, 17. [4]) Ps. 77, 8. 9. 10. [5]) Es. 38, 13. 14. [6]) Rom. 8, 26. [7]) 2 Mosеb. 14, 15.

dens Vederstyggelighed, og da fornemmes Syndens Kraft. Thi Loven er ikke uden for os, men i os, skreven i vort Hjerte og Samvittighed, som Paulus taler om Hedningerne.[1]) Saaledes anklager Loven os ikke udvortes, men indvortes i Samvittigheden, der forfærder, tordner og lyner den, der forbander, fordømmer og viser den Guds Vrede og Helvedes Ild. Og dette føle ikke alene de grove Syndere, men endog de Hellige; thi endog den allerhelligste iblandt Menneskene er ikke uden Synd. Og om saa var, der fandtes Een, der var fri for virkelige Synder, saa ere vi dog Alle af Naturen Vredens Børn, følgte under Synden. For saadan medfødt Vederstyggelighed, ja ogsaa for de bedste Gjerninger, siden de ere urene og ufuldkomne, anklager Loven de Hellige, forbander og fordømmer dem.

Saadan Lovens Kraft viser sig mest hos de Fromme i store Anfægtninger og Dødsangest, og det kan ikke udsiges, hvad for Angest den anretter i Sjælen. Derfor, da Gud gav sin Lov paa Sinai Bjerg, da var der en stærk Torden og Lynild, det ganske Bjerg bævede og røg, og Himmelen tordnede og lynede; dette har betegnet Lovens Kraft og Virkning; naar den gjør sin Virkning i Mennesket, da bæver Sjæl og Legeme for Guds Vrede, og da hører Hjertet Herrens Stemme, som en stærk Torden. Naar David fornemmer dette, klager han: „Der er intet Sundt i mit Legeme formedelst din Vrede, ingen Fred i mine Been for min Synds Skyld".[2]) Mange agte Guds Trudsler saare ringe, indbilde sig, at det er alene livløse Ord, der er skrevet paa Papiret; men, naar Sjælen kommer til at føle dets Kraft, saaat Ordet bliver levende i Hjertet, da har det saadan en drivende Kraft og Braad, at intet Menneske kan bestaae derfor. Det virker saadan Skræk i Sjælen, at det, som en hemmelig Gift, og skjult Orm, gnaver Benene og fortærer al Kraft.

Af denne og andre saadanne Sjælens indvortes Anfægtninger kommer der stor Angest og Bedrøvelse i Sjælen. Skriften, naar den vil beskrive os denne Angest, bruger saadant et Ord, der bemærker Hjertets Sammentrykning; da Hjertet er ligesom beklemt, bliver trykt og perset under Angesten, ligesom Druerne i Persekarret, saaat det veed hverken ud eller ind. David kalder det „Dødens Garn og Helvedes Angest, naar han siger: „Dødens Garn omspændte mig; Helved-Angest fandt mig".[3])

En Død ligger i Graven, har ikke Trøst af nogen Skabning, maa stedse blive i Mørket, saa gaaer det en bængstet Sjæl, ingen Skabning kan trøste den; thi dens Smerte er aandelig, derfor maa ogsaa dens Lægeplaster være aandeligt. De ere ogsaa kun Faa, der have erfaret saadan indvortes Lidelse, derfor udlee de mere saadant et bedrøvet Hjerte, end de trøste det; Ingen vil gjerne have med saadant et tungsindigt Menneske at bestille. Saa gik det Job, da han klagede: „Mine Venner spotte mig, mit Die græder til Gud".[4])

Ligesom man bortkaster et sønderslaget Kar, saa støder Enhver et bedrøvet Hjerte fra sig; thi han veed ikke, hvordan saadan En er tilmode. Da hedder det rettelig som David siger: „Som en Død blev jeg hjertelig glemt, jeg var som et ødelagt Kar".[5])

Paa saadan en Sjæl skinner ikke Guds Naade- og Glædes-Lys; den sidder i Dødens Skygge og Mørke, som et Liig, der ligger i Graven, den seer ud,

[1]) Rom. 2, 15. [2]) Ps. 38, 4. [3]) Ps. 116, 3. [4]) Job 16, 20. [5]) Ps. 31, 13.

som om den var stinkende baade for Gud og Menneskene, ligesom Ingen gjerne vil lugte til et raadent og stinkende Aadsel; der er Intet, der lever i saadan en Sjæl, hverken Tro, Haab eller Andagt; den fornemmer ingen levende Trøst af Guds Ord; om den end læser og hører det baade Dag og Nat, saa er det dog, som om man vilde synge for en Død. I Besynderlighed er det værd at agte, at David kalder denne Bedrovelse „Helvedes Angest." Hvad er Helvede andet end et Huus, hvor der er evig Bedrovelse uden Glæde, evigt Had uden Kjærlighed, evig Frygt uden Haab, evig Angest uden Vederqvægelse, evig Plage uden Ro. Dette fornemmer Sjælen i de indvortes Anfægtninger, da den gudommelige Glæde ofte udslukkes, som et Lys, og bliver idel Pine deraf, da Haabet ofte bliver saa svagt, at man forestiller sig, at det aldrig bliver bedre, Frygten er saa stor, at man mener, Gud er vor Fiende. I dette Helvede var Job, da han sagde: „Du har forvandlet dig til at være haard mod mig".[1]) Og Jeremias: „Vær du mig ei til Skræk, du, min Tilflugt paa den onde Dag".[2]) Det var ogsaa rette Helvedes Tanker, som David har optegnet: „Mon Herren vil forskyde i al Evighed, og aldrig mere vise Naade? Mon hans Kjærlighed har evig Ende; forstummer Ordet fra Slægt til Slægt? Mon Gud har glemt at være naadig, mon han i Vrede har indelukt sin Barmhjertighed".[3])

Af dette Helvede havde Djævelen sendt den Engel, der slog Paulus paa Munden med knyttet Næve. David ligner denne Angest ved den Rædsel, som det Menneske føler, der er kommen i et dybt Dynd, og ikke veed at hjælpe sig op igjen: „Jeg er sjunken i det bundløse Dynd".[4])

Betænk her, hvorledes et Menneske maa være tilmode, naar han bliver kastet i en bundløs Grav, fuld af stinkende Skarn og Dynd, da alt Skarn løber tilsammen over ham, maa drikke dette i sig, og qvæles deraf, eller og, om En blev styrtet i en Grav, fuld af Slanger og giftige Orme, hvor han blev qvalt, bidt, stukken, ædt, martret og ængstet til Døde. Ikke anderledes er Sjælen tilmode, naar den af Synden bliver naget, og derhos finder ingen Trøst af eller fra Gud. David ligner og en beængstet Sjæl ved et lidet Skib, der af Vind og Bølger snart løftes høit i Veiret, snart styrter ned i Dybet, snart revet hid, snart did, saaat man ikke skulde tænke andet, end at det maatte gaae til Grunde, hans Ord ere disse: „Afgrund raaber til Afgrund ved Lyden af dine Sluser; alle dine Brændinger og dine Bølger gaae over mig".[5]) Det føler vort Hjerte i de svare Anfægtninger, da der kommer een forskrækkelig Tanke efter den anden, at Sjælen er færdig at falde i Fortvivlelse; snart kommer der en trøstelig Tanke, og drager den arme Sjæl frem igjen; snart aabnes Helvedes Afgrund, og vil sluge; snart aabner Guds Barmhjertigheds Afgrund sig og vil trøste og beskjærme; snart støder Skibet paa her, snart der; den bedste Trøst er, at det er Guds Floder og Vinde, som han veed at true og stille, at Skibet ikke skal undergaae. Jonas beskriver sin Sjæleangest med meget ynkelige og bevægelige Ord: „Jeg sagde," siger han, „jeg er bortkastet fra dine Øine; min Sjæl vansmægtede i mig".[6]) At forsage, er, naar man er berøvet al indvortes og udvortes Trøst, og naar det skeer, da er der den rette Helvedangest (thi de Fordømte ere i Evighed berøvede al Trøst); dette

[1]) Job 30, 21. [2]) Jer. 17, 17. [3]) Ps. 77. 8. 9. 10. [4]) Ps. 69, 3. [5]) Ps. 42, 8. [6]) Jonas 2, 5. 8.

gjør Satan, han river Guds Ord og Trøst af Hjertet, og bruger det imod os. Christus ligner Sjælens Angest ved den Angest, som en Qvinde har, naar hun er i Fødselsnød, da hun ofte seer Døden for Øine.

I Anfægtning bliver det ikke ved Sjæleangest alene, men dertil kommer og Legemets Forsmægten. Thi Legemet bliver fortæret af den indvortes Angest ligesom af Ild, seer jammerlig og bedrøveligt ud, visner som en Blomst, fortørres som Græs, bliver mat og syg. Herover klager David næsten i alle sine Poenitentse-Psalmer; i den 6te siger han: „Mit Aasyn er falmet for Sorg; det er blevet gammelt for alle mine Fiender".[1])

Denne Angest fortærer Legemet, som en dødelig Gift trænger ind til den inderste Marv i Benene, nedbryder alle Kræfter, saaat vi ældes som et Klædebon, og forvandles som et uldent Klæde. I den 32te Ps. klager David saaledes: „Dag og Nat laa din Haand tungt paa mig, saa min Saft forvandledes som i Sommer-Tørke".[2])

Her tager David en Lignelse af Sommerens hede og tørre Dage, da Alt visner fordi det ingen Saft har. Saaledes fortærer Angesten de naturlige Livskræfter, den Saft hvoraf Livet har sit Ophold, ligesom Lyset af Olien. Naar nu Livets Saft er borte, saa staaer Døden os for Øine, som et Lys, der udgaaer, naar det ikke har mere Olie. I den 102den Psalme taler han næsten ligeledes: „Som en Rog svinde mine Dage„ (Rog bider skarp, men forgaaer hastig; saadant et skarpt Bid gjør Angesten i Kjødet, da det hurtig falder hen som et Støv), „mine Been ere udbrændte som et Brandsted".[3]) Saadant et tørt Træ blive vi i Sjæleanfægtninger, da der ingen Saft er mere inden i os. Jeg er tørret som en Urt (Græs fortørres, naar det ikke har Saft, eller naar det bliver afhugget). Alt dette virker Guds Vrede i Kjødet, naar Sjælen ret føler den. I den 119de Psalme findes næsten alene ynkelige Ord, da David siger: „Min Sjæl udgyder Taarer for Sorg",[4]) ligesom Vox for Ild; Grunden hertil er: at vi føle Guds Vrede, og have ingen Trøst. Da er det intet Under, at Legemet forsmægter, ligesom det ikke er underligt, at et lidet Barn tager af, naar Moderen ikke længer vil give det Die. Kong Ezechias har fundet sin Angest saa haard, at han klager hos Propheten Esaias: „Mit Liv afskjæres som en Væv: fra Dag til Nat gjør du det af med mig. Knuste, som af en Løve, vare alle mine Been".[5]) Job har erfaret det samme, derfor klager han: „Mit Kjød er klædt i Orme og en Skorpe Muld, min Hud kun læges for at bryde op. Jeg bliver mæt af at kaste mig til Morgengry".[6]) „Den Almægtiges Pile fæste i mig, min Aand drikker deres Gift, Guds Rædsler stille sig mod mig".[7])

I saadan Angest maa det bedrøvede Hjerte ligge mange Gange søvnløs, hvilket Job og erfarede, da han sagde: „Saaledes blev min Lod kun Maaneder af Smerte; Kummers Nætter blev min Deel. Naar jeg lægger mig, jeg tænker: naar skal jeg staae op? naar skal Natten naae sit Maal? og jeg bliver mæt af at kaste mig til Morgengry".[8]) Og David: „Du holdt mine Øine vaagne, jeg var forfærdet, og talede ei".[9]) „Jeg vaager og er som den eenlige Fugl paa Taget".[10])

Ak! hvor mangen Sjæl maa ikke som en forladt Fugl kurre, sukke og græde den hele Nat igjennem.

---

[1]) Ps. 6, 8. [2]) Ps. 32, 4. [3]) Ps. 102, 4. [4]) Ps. 119, 28. [5]) Esaias 38, 12. 13. [6]) Job 7, 5. [7]) Job 6, 4. [8]) Job 7, 3. 4. [9]) Ps. 77, 5. [10]) Ps. 102, 8.

Dennne indvortes Anfægtning og Angest har Guds Kjærlighed af Evighed besluttet over de Fromme, og lader den ogsaa i sin Tid komme, ja Angest over Synden og aandelig Bedrøvelse virker han selv ved den Helligaand i os; thi at vi ere bedrøvede over Synden, det kommer ikke af Kjød og Blod, men af den Helligaand, naar Denne afsiger Dommen i Hjertet over Synden, baade af Guds Lov og Christi Kors; derfor kalder Paulus den Bedrøvelse: „En Bedrøvelse efter Gud",[1]) saavel fordi den er af Gud, som og fordi den leder til Gud, ligesom Vandrenderne, der baade gaaer fra Brønden og vise Veien til Brønden. David kalder den: „Guds Vrede og Harme".[2]) Var Bedrøvelsen ikke af Gud, hvor kunde han da have taget sin Tilflugt til Gud. De Hellige gjøre, som der staaer hos Propheten Hoseas: „Kommer, og lader os vende tilbage til Herren; thi han har sønderrevet, og skal læge os, har slaaet, og skal forbinde os".[3])

Naar Lægen foraarsager den Syge et Saar, der skal tjene ham til Sundhed, da veed han ogsaa bedst at læge det, og den Syge kan sikkert betroe sig til ham. Gud, der saarer Sjælen, veed bedst, hvad for et Lægeplaster den tiltrænger, han veed hvilken Trøst der skal paafølge Lidelsen. David i den 116de Psalme kalder Anfægtninger en Angest fra Gud, ligesom en Moder ofte forfærder sit Barn med Larm; men det er kun et Kjærlighedsspil. Ezechias og Job tilskriver og Gud det, hiin siger: „Han," nemlig Herren, „suger mig tør ud," denne kalder det „Guds Pile." Som Legemets Sygdom kommer fra Gud, saa og Sjælens. Legemet har sine Sygdomme, Smerter, sin Hunger, Tørst, Frost, Nøgenhed: alt dette lider Sjælen aandelig, naar Djævelen og Synden plager den, og ingen Trøst kan fornemmes.

Nu har Guds Kjærlighed sine hellige og nyttige Aarsager, hvorfor den saavel lader os smage Synd og Vrede, som giver os Trøst, Tro, Andagt og deslige. Hun lader os føle Synd og Sorg, paa det vi skulle ikke agte Synden ringe, naar vi ret føle dens Magt. De Anfægtede vide bedst at prædike, hvad Synden er for en utaalelig Byrde. David siger: „Mine Misgjerninger gaae over mit Hoved; som en svær Byrde tynge paa mig".[4]) Manasse i sin Bøn: „Jeg har syndet flere Gange, end der er Sand i Havet".[5]) I Anfægtninger lære vi at kjende Guds strenge Doms Alvor, hvorledes Guds Vrede er en fortærende Ild. Der lære vi at kjende Jesu Christi Lidelsers Høihed og Værdighed, ellers vidste vi ikke hvor sure vore Synder vare for den Herre Jesu Christo, og hvor stor en Kjærlighed han har beviist os med sin Lidelse og Død. I Anfægtningen lære vi, hvor dyrebar en Skat Guds Naade er, længes efter denne Naade, som en Forsmægtet efter Brød. I Anfægtningen smage vi ret Guds Ords Kraft, uden Anfægtningen smages det ikke saa kraftigt, fordi Hjertet giver ikke saa noie Agt derpaa. Anfægtningen lægger Grund til den rene og sande Christendom; thi ingen Sjæl kan føres til Christum, uden den tilforn kjender sin indvortes Elendighed; ingen Frist søger Lægen. Saadan Kundskab bedrøver Aanden. „Jeg elendige Menneske! hvo skal frie mig af dette Dødens Legeme?"[6]) Den bedrøvede Aand sukker efter Gud: „Jeg er træt af mit Suk".[7]) I saadan Tørst skjænker Gud Sjælen af sit Trøstebæger: „Salige ere de, som sørge, thi de skulle husvales".[8])

Denne Trøst forandrer Hjertet, det bliver af et kjødeligt aandeligt, af et jor-

[1]) 2 Cor. 7, 10. [2]) Ps. 102, 11. [3]) Hoseas 6, 1 [4]) Ps. 38, 5. [5]) Manasse 9. [6]) Rom. 7, 24. [7]) Ps. 6, 7. [8]) Matth. 5, 4.

diskt, himmelskt, og har Begjærlighed til at vandre i Helliggjørelsen. David siger: „Dine Buds Vei vil jeg løbe, thi du udvider mit Hjerte",[1]) det er da den rene og grundige Christendom. I Anfægtningen blive vi behjertede og frimodige, saaat vi ikke ere bange for Lidelser, „thi en vel oplært Mand veed meget". „Hvo som ikke er forsøgt, forstaaer lidet".[2]) En Teglsteen, som ikke har været i Ilden, forgaaer af Regnen; men naar den er brændt, kan intet Vand skade den. Et Træ, der i Begyndelsen bliver meget bevæget af Vinden, bliver omsider saa befæstet i Jorden, at ingen Vind kan bevæge eller brække det. Mangen en Christen er saa tapper og modig i sin Lidelse, at alle Djævle og Mennesker maa blive til Skamme ved ham; og det kommer deraf, at han tilforn er øvet i Anfægtningen. Anfægtningen døder i Menneskets Lysten til det, ligesom et Lægemiddel driver Usundheden udaf Legemet. Man seer, at de, som have havt Anfægtninger, vandre langt varligere, end de, der ingen have erfaret. Ezechias siger: „Glad skal jeg gjennemvandre alle mine Aar, efter min overstandne Sjæleangst".[3]) Ligesom smaa Børn, der eengang have brændt sig, altid ere bange for Ild. Anfægtningen gjør Menneskene ydmyge; Mange vilde med Lucifær gjøre et dybt Fald, dersom Gud ikke ved Bedrøvelse knuste deres Hjerter, gjorde dem ringe i deres egne Øine, og ydmygede dem. Derfor maatte Paulus føle Satans knytte Næve, paa det han ikke skulde ophøie sig af de høie Aabenbaringer. I Anfægtningen lære vi at foragte Verden; thi da erfare vi, at hele Verden med al sin Herlighed ikke kan give et bedrøvet Hjerte den mindste Draabe af Trøst. En aandelig bedrøvet Sjæl begjærer intet andet, end Gud alene: „Hvem har jeg i Himlene? og lige ved dig har jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden. Forsmægter end mit Kjød og mit Hjerte; saa er dog Gud mit Hjertes Klippe og min Deel evindelig".[4])

Anfægtningen gjør os skikkede til at tage imod den guddommelige Trøst; thi al Menneskets egen Kraft maa blive til Intet, naar det af Gud skal blive grundig oplyst, al jordisk Trøst maa forsvinde, dersom Christi Trøst skal faae Indgang. Skulde Kong Ezechias ret smage Guds Trøst, da maatte Gud tilforn som en Løve bryde alle hans Been. En Steen, der er blød og brækket, drikker den Olie i sig, som man forgjæves udøser paa den Haarde.

Gud lader os mange Gange af Kjærlighed ikke føle Tro, Andagt og Haab ꝛc., deels for at vi kunne lære at kjende vort eget Intet; thi alt dette er intet Menneskes Gjerning, men Gud ved sin Aand virker det i os, eftersom han selv vil; deels for at vi skulle lære at høiagte disse Gaver langt over Sølv og Guld; thi de kunne ikke kjøbes for Penge; deels for at vi skulle vide, at vi ere uværdige til saadanne Gaver, dersom Gud ikke af idel Naade vilde skjænke os dem; deels for at vi skulle blive ret hungrige og tørstige efter dem, og med Paulus ofte bøie Knæ for vor Herres Jesu Christi Fader, at han maa give os Kraft efter sin Herligheds Rigdom, at vi kunne blive stærke i det indvortes Menneske, formedelst hans Aand, at Christus maa formedelst Troen boe i vore Hjerter, og ved Kjærlighed blive rodfæstede og grundfæstede i ham, paa det at vi med alle de Hellige maae begribe, hvilket der er det Brede, og Lange, det Dybe, og Høie, og at kjende den Christi Kjærlighed, som overgaaer al Forstand, at vi kunne opfyldes til al Guds Fylde;[5]) deels at vi omhyggeligen og flittigen skulle bruge de Midler, som

[1]) Ps. 119, 32. [2]) Syrach 34, 9. 10. [3]) Esaias 38, 15. [4]) Ps. 73, 25. 26. [5]) Eph. 3, 14—19.

Gud har forordnet til disse Gavers Formerelse og Bestyrkelse, disse ere Ordet og det hellige Alterens Sacramente; deels og, at vi af Hjertet skulle takke Gud, naar vi fornemme disse Gavers Kraft, og vandre forsigtig, at vi ikke igjen ved Synden skulle tabe en god Samvittighed.

Guds Kjærlighed tilskikker ikke alene saadan Anfægtning over de Fromme, men han er ogsaa tilstæde hos dem midt i Anfægtningen; jo større Nød, jo nærmere er Gud. Vi mene, at Gud er os nærmest, naar vi ere glade, men vi tage feil. Mange gode Dage fordrage Gud sjelden hos sig; og hvorfor har man fornoden at hente Lægen til den Friske? Gud boer kun hos dem, der have et sønderknuust Hjerte. Hvorledes skulde Gud ikke være hos os i Angest og Nød, da han dog boer i os? som Frelseren siger: „Min Fader skal elske ham, og vi skulle komme til ham, og fæste Bolig hos ham".[1]) Det er vistnok saa; thi den man elsker, er man gjerne hos. Hvorledes skulde han ikke være hos os, da han dog har sit Rige i vort Hjerte? ligesom Herren siger: „Guds Rige er inden i Eder".[2]) Han var og hos Jonas i Hvalfiskens Bug, hos de tre Mænd i den gloende Ovn, hos Daniel i Løve-Kulen, hos Paulus i Fængslet, hos Stephanus under Stening en. Er nu Gud med os, saa behove vi ikke at frygte. Er ikke det diende Barn frimodigt, naar det er i sin Moders Skjød. Men hans Nærværelse er ofte hemmelig og skjult; thi han vil, at vi ret skulle føle Anfægtningernes Kraft, og desto heftigere bede og raabe om hans Hjælp. Da gaaer det os, som Psalmen siger om Israels Børn: „Gjennem Havet gik din Vei; dine Stier gjennem mægtige Vande; og dit Spor det kjendtes ei".[3]) Job siger ogsaa saaledes: „Dette havde du skjult i dit Hjerte; jeg veed, at dette var besluttet hos dig".[4])

Det er Guds vise Raade, at han hemmelig er hos os i Anfægtninger. Denne hans Nærværelse hos os, bevidne vore Sukke efter ham, hvilke han selv virker i os, og naar vi ofte mene, vi ikke sukke, saa er dog den Helligaands uudsigelige Sukke i vore Hjerter, som vi ikke selv forstaae. Ja, naar vi i vore Anfægtninger have nogle gode og hellige Tanker om Gud, da er det et Tegn paa Hans Nærværelse; thi vi kunne ikke uden Gud tænke paa Gud, og ved Tankerne bære vi Gud i Hjertet. Dette har David erfaret i sine store Anfægtninger, af hvilke han og roser sig. „Jeg sagde i min Angest: jeg er udslettet for dine Øine! men du hørte min lønlige Røst, da jeg raabte til dig".[5])

Ofte synes det, som Gud havde forkastet os, men det gjør han af den Aarsag, for at vi destofastere skulle holde ved ham, ligesom et Barn, naar man vil kaste det fra sig, holder sig destofastere, og har den Tillid, at man ikke vil lade det falde. Saa anstiller den kjære Gud sig undertiden, som han vilde slippe os; men beholder os dog fast i sin Raade.

Guds Kjærlighed er ikke heller ledig hos os i vore Anfægtninger, men trøster os i dem, og efterat han har bedrøvet, glæder han os igjen. Ligesom Bien drager den sødeste Honning af de bitreste Hedeblomster, saaledes kan ingen Anfægtning være saa bitter, at Gud jo veed sødelig at trøste os deri. Og naar vi have drukket overflødig Malurt og Galde, da fylder han Bægeret med Sukker og sød Viin. Kun derpaa kommer det an, at vi med Taalmodighed udholde Bedrøvelsens

---

[1]) Joh. 14, 23. [2]) Luc. 17, 21. [3]) Ps. 77, 20. [4]) Job 10, 13. [5]) Ps. 31, 23.

Time, og betænke, at vor Frelser blev fristet i fyrretyve Dage og Nætter, Job i syv, og David i hele ti Aar.

Gud har sin visse Time, saavel til at bedrøve, som glæde os, og Bedrøvelsens Time maa først være fuldendt, forend Hjælpetimen kommer. Men det er Guds Time, naar al menneskelig Hjælp er forbi; da aabenbarer han mest sin Herlighed og befordrer vor Salighed. Dette forstaae vi ikke, derfor ønske vi ofte Hjælpen før Tiden. Lazarus's Søstre meente, at det havde været Guds Time da Lazarus laae i Dødsnød og sagde: „Ak Herre! havde du været her, da var min Broder ikke død".[1]) Men det var Guds Time, da han havde ligget fire Dage i Graven, paa det hans Herlighed maatte blive desto større. Luther skriver i sin Huspostil paa Mariæ Bebudelsesdag: „Saaledes pleier Gud at handle med sine Gjerninger, naar Nogen fortvivler, og siger, der kan Intet komme ud deraf, da begynder han kraftigst at virke, og gjør langt herligere og større Ting deraf, end Nogen havde tænkt eller forestillet sig."

Ja, siger du, men Gud forhaler dog saa længe med sin Hjælp? Mangt et forsagt Hjerte tør vel sige: Ak! hvor kan dog det barmhjertige kjærlige Faderhjerte saa længe see paa min Elendighed? da skal du vide, at Maalet maa være fuldt, som Gud af Evighed har tilmaalt dig: den Drik maa drikkes ud, som Gud har skjænket i dit Angestbæger; han luttrer og smelter saalænge, indtil Guldproven er reen; Gud vil nok passe Tiden, naar de Storme som gaae over dig ere forbifarne. Ligesom en forstandig Huusfader, der befaler sine Huusfolk at arbeide, vel veed paa hvilken Tid og Time de kunne blive færdige med Arbeidet, saaledes veed ogsaa Gud den Time, naar Angesten skal ende. „Værer I og taalmodige, styrker Eders Hjerter; thi Herrens Tilkommelse er nær".[2])

Endelig seirer ogsaa Guds Kjærlighed ved vor Skrøbelighed i Anfægtningerne, om disse end vise sig haarde. Christi Seier maa være vor Seier, som Herren selv siger: „See, denne Verdens Fyrste kommer, og har slet Intet i mig".[3]) „Værer frimodige, jeg har overvundet Verden".[4]) „Nu er Saligheden, Kraften og Riget blevet vor Guds, og Magten hans Salvedes; thi nedstyrtet er vore Brødres Anklager, som anklagede dem for vor Gud Dag og Nat. Og de have overvundet ham ved Lammets Blod, og ved Ordet, de vidnede, og de hengave deres Liv til Døden".[5])

Vil Fienden indbilde dig, at du er fordømt for dine mange og store Synder, da forholder Guds Kjærlighed dig Jesu Christi Blod, der renser dig af alle dine Synder, da mister Satan sin Kraft. Siger Satan: Gud har forstødt og forskudt dig, lad derfor af at tro, at haabe, at bede, thi det er dog ude med dig; da giver Guds Kjærlighed dig ved den Helligaand af Ordet et fast Vidnesbyrd om, at din Tillid til Gud ved Christum er ubedragelig og vis, den Helligaand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn, og i sønlig Tillid tør raabe: Abba! kjære Fader! Truer Fienden med Anfægtelser og Nød, da gjør Guds Kjærlighed dig ved samme Aand saa glad og frimodig, at du ikke elsker dit Liv indtil Døden, men [illegible] med Paulus: „I alle disse Ting mere end seire vi ved ham, som os elskte, thi jeg [illegible] paa, at hverken Død ei heller Liv skal kunne skille os fra den Guds Kjær[illegible] i Christo Jesu vor Herre".[6])

[illegible].11,21. [2]) Jac. 5,8. [3]) Joh. 14,30. [4]) Joh. 16,33. [5]) Aab. 12,10.11. [6]) Rom. 8,37.38.

Denne Guds ængstende Kjærlighed maae vi møde med vor Gjenkjærlighed, saaat vi erkjende, at det er Guds Raad og Villie, at vi saaledes blive fristede og forsøgte, og derfor anse Anfægtningerne, ikke som Tegn paa Guds Vrede, men som en særdeles Naadegave; thi jo kjærere Gud har Barnet, jo tungere er Korset, jo større Troens Prøve. Christus var jo Guds allerkjæreste Barn, og dog var hans Lidelse saa stor, at hans hellige Legeme svedte Blod, og hans Sjæl raabte af Smerte: „Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?“ [1]) Saadanne indvortes og udvortes Lidelser maa hans aandelige Legeme blive deelagtig i, og det mener Paulus, naar han siger: „Jeg opfylder det, som fattes i Christi Trængsler, i mit Kjød“.[2])

Denne lille Psalme har alle Hellige før Paulus sjunget. Den meget plagede Job sagde: „Gid min Utaalmodighed maatte veies og min Ulykke tillige lægges paa Vægtskaalen; thi den er nu sværere end Havets Sand“.[3]) „Min Sjæl foretrækker at vorde kvalt“.[4]) David klager og: „Dødens Garn omgave mig, Grundskarnets Strømme forfærdede mig. Helvedes Reeb omgave mig, Dødens Snarer spændtes for mig“.[5]) Det skal trøste dig i dine Anfægtninger, at du er i de Helliges Tal, og smager den Lidelse, som er overgaaet Christus og hans Brødre i Verden.

Men dersom du kjender, at Guds Kjærlighed er hos dig i Anfægtningerne, da skal du være forvisset om, at Gud forstaaer din indvortes Sjælelidelse, og ogsaa tænker paa dig i de haardeste Anfægtninger. Han tænker paa dine Sukke og Taarer, saaat ingen gaaer tabt af dem, de blive alle bevarede i Guds Ihukommelse, som et Signet i en Guldring. Han kjender din Angest, og er betænkt paa, hvorledes han kan forsøde og formilde den for dig, og han gjør lutter Glæde og Herlighed deraf. Han samler allerede Blomster til Krandsen og arbeider paa Kronen, som dit Kors hisset skal bære, ligesom han gjorde Guldfjæder til Joseph, da han endnu laae i Jernlænker: dette havde den fattige Fange ikke tænkt paa. Og hvorledes skulde Gud ikke ihukomme dig i dine Anfægtninger? han har tænkt paa dig fra Evighed af, da din Anfægtning var beskikket i hans Raad; han har tænkt paa dig, forend du kunde tænke, da du endnu laae skjult i Moders Liv, ellers vilde mangt et Barn blive uden Beskyttelse, naar Gud ikke tænkte paa Frugten, saaat han forsvarede og beskjærmede det. David siger: „Du dækkede mig i min Moders Liv“.[6]) Han tænker paa dig efter Døden; naar du ikke kan tænke mere, da bevarer han dit Legeme, at ikke det mindste maa blive borte af det, og din Sjæl binder han i de Levendes Knipper. Hvorfor skulde Gud ikke tænke paa dig, da han dog bærer dig paa sine Hænder? „See! paa mine Hænder tegnede jeg dig“.[7]) Ingen glemmer den Ring, han bærer paa Fingeren; thi den er han altid for Øine. Hvorfor skulde han ikke tænke paa dig, da han dog siger: „D er skrevet til Ihukommelse i en Bog for hans Ansigt“.[8]) Vi Mennesker have Tegnebog, i hvilken vi gjerne nedskrive det, som vi ikke ville glemme. Tankeseddel er ikke alene hans alvise Forsyn, hvori alle Menneskers Raa indskrevne, som i en Bog, hvori Gud seer alle Menneskers Tanker og ninger og Lidelser, som et Billede i et Speil; men den bedste og kjæ

[1]) Ps. 22, 1. [2]) Col. 1, 24. [3]) Job 6, 2. 3. [4]) Job 7, 15. [5]) Ps. 139, 13. [7]) Esaias 49, 16. [8]) Mal. 3, 16.

Bog er Jesus Christus, han staaer derfor i vort Kjød og Blod, for Guds Throne, saaat Gud aldrig kan forglemme os. „Saamange, som ere døbte til Christum, have iført Christum“.[1]) Derfor, naar Gud seer Christum, saa seer han ogsaa os; thi vi ere formedelst Troen i ham. Dette mener ogsaa den kjære Frelser, naar han siger til sine Disciple: „Glæder Eder, at Eders Navne ere skrevne i Himlene“.[2]) Og hvorfor skulde Gud ikke tænke paa os i Anfægtningen, da han dog boer i os, bedrøver og ængster os, virker vore Sukke og Taarer, trøster, styrker og opholder os. Vi kunde ikke uden ham udholde det et Øieblik i Anfægtningen, dersom han unddrog os sin Trøst: Hermed trøster Job sig: „Men dette havde du skjult i dit Hjerte, jeg veed at dette var besluttet hos dig“.[3])

Vi føle det undertiden ikke anderledes end som om Gud havde forglemt os; men han skjuler sig kun hemmelig i vort Hjerte; og vi vide, Gud være lovet! af hans Ord, at han bærer os altid i sit Hjerte og sine Tanker, ligesom et dyrebart Klenodie i et Guldskrin. Saaledes kunde et Barn sige til Faderen: Kjære Fader! jeg føler vel intet Andet end som om du havde aflagt din Fader-Kjærlighed til mig; du skjelder, slaaer og hudstryger mig, som om jeg ikke var dit Barn; men jeg veed dog, at du ikke kan bringe det over dit faderlige Hjerte, at du ganske skulde forglemme mig; det er kun Kjærligheds Slag, der mene det godt. Saaledes trøster ogsaa den forladte Kirke sig, og siger: „Du skal jo tænke derpaa, thi min Sjæl siger mig det“.[4]) Det er en Lignelse tagen af et Menneske, der har klaget sin Nød for en Anden, men mener, at han har glemt det; da kommer der En som hvisler ham hemmelig i Øret: han tænker jo endnu paa dig. Saaledes overbeviser vort eget Hjerte og Samvittighed os midt i Anfægtningen, og siger: Forsag ikke, kjære Sjæl! Gud tænker endnu paa dig; da blive vi frimodige, og sige: „Herre! du vil tænke derpaa, min Sjæl siger mig det.“

Tænker da Guds Kjærlighed saa hjertelig paa os, da maae vi ogsaa igjen tænke paa ham i Lidelserne. En Brudgom vil gjerne, at hans Brud ofte og flittig skal tænke paa ham, derfor reiser han undertiden bort fra hende; saaledes unddrager Gud Sjælen sin Trøst, for at den desto ivrigere skal tænke paa ham, og sukke efter ham. Hos Esaias synge Guds Børn: „Til dit Navn og til din Priis staaer vort Hjertes Længsel“. Det er den rette og gyldene Tænkekonst, Gud har selv lagt sin Tankeseddel i vort Hjerte, nemlig den Helligaand; hvor han er, der sukker han efter Gud. Ligesom ingen Ild er uden Røg og Flamme, saaledes er og den Helligaand ikke i noget Hjerte, uden mange Sukke, omendskjøndt han undertiden gaaer hemmelig til Værks, saaat vi neppe mærke det, alligevel bliver det opfyldt, hvad Propheten siger: „Til dit Navn og til din Ihukommelse er vor Sjæls Begjæring og Suk“. Det er ogsaa et vist Tegn paa, at Gud ikke har forladt os i Anfægtningen, naar vi endnu kunne tænke paa ham. Thi gudelige Tanker ere ikke vor, men Guds Gjerning. Vi klage ofte under Korset, at vi ingen Trøst finde; men hvorfor tænke vi ikke paa Gud? Han har underlig gjort vore Tanker, saaat vi ikke kunne tænke paa ham med Andagt, uden Sukke, vore Sukke røre hans Hjerte, og deraf kommer Kraft til os. Saaledes klager mangen En under Korset: jeg kan ikke bede. Ak! hvorfor tænker man ikke paa Gud? „Af Hjertets Overflodighed taler Munden“,[5]) og af hellige Tanker voxe hellige Bønner.

[1]) Gal. 3, 27. [2]) Luc. 10, 20. [3]) Job 19, 13. [4]) Begræd. 13, 20. [5]) Matth. 12, 34.

Lær denne Kunst, naar det falder dig besværligt at bede under Korset. Mangen En klager, at hans Lidelser ere for svare, han kan ikke overvinde dem; men Skyl den er hans egen, hvorfor tænker han ikke bestandig paa Gud? Ved gudelige Tanker blive vi saa fast forenede med Gud, at hans Kraft og Styrke bliver vor derved maae vi omsider overvinde og beholde Seier. Dette vidste David, derfor siger han: „Min Gud! min Sjæl er nedbøiet over mig; derfor vil jeg komme dig ihu".[1]

Det er en deilig Slutningstale, efterdi jeg er bedrøvet, tænker jeg paa dig. At tænke paa Gud, er den bedste Lægedom for en bedrøvet Sjæl; af denne Brønd maa flyde al sand Trøst.

Efterdi Guds Kjærlighed er en tro Moder, maae vi ofte erindre os i Anfægtningen Pauli Ord: „Gud er trofast, som skal ikke lade Eder friste ove Eders Formue".[2]

Han giver os først Aandens Kraft, og da afmaaler han Anfægtningen, det ene maa ikke veie over den anden, Byrden maa ikke være tungere, end Ryggen har Kraft til at bære den. Eftersom din Sygdom er stor eller liden, maa den rensende Drik være bitter, som Gud iskjænker dig; ligesom Klæderne skikkes efter Legemet, saa maa Anfægtningen skikkes efter Sjælen. Kjender du dette, saa ma du være taalmodig i Anfægtningen, og sige med David: „Jeg maa lide det. Utaalmodighed er en brændende Piil, som Satan driver ind i dit Hjerte, hvor med han gjør dit Kors saa tungt og besværligt for dig, at du maa fortvivl Derfor maa du ikke unde Satan den Glæde, eller gjøre din arme Sjæl den Bedrovelse, at du vilde blive forsagt, og tvivle om Gud. „Det er godt at man haber, og er stille, til Herrens Frelse".[3]

For at vort Hjerte i Anfægtningen kan blive let, skulle vi ofte udøse det for Gud, og klage ham vor Nød. David kalder den 102. Psalme „En Elendigs Bøn som udøser sin Klage for Herrens Ansigt," og tager en Lignelse af Vandet, som man paa engang udgyder; saaledes maa de bedrøvede Hjerter ganske udøse deres Anliggender, som ængste og trykke dem, og klage det for den kjære Gud. De som en Syg vil dølge sin Sygdom og Skade, og undsee sig for Lægen, hvorved des kan han da blive hjulpen? Vi maa ret vise Gud de Saar, der foraarsage Pine. Derfor har Gud og gjort Menneskets Hjerte saaledes, at det ikke kan blive roligt, førend man ganske har klaget og udøst sit Anliggende. Gud er den bedste Ven, i hvis Skjød vi maae udøse vore Lidelser. Verden er falsk: naar vi indbilder os, at vi have fortroet os til den bedste Mand, saa have vi lagt det i et hul Kar, hvoraf alt det flyder ud igjen, som er øst i det; i Dag vide vi det alene i Morgen veed hele Byen det. Derfor gjøre vi langt bedre, at vi beholde vor Lidelse hos os selv, end at vi klage den for Verden. Men hvad vi betroe Guds Barmhjertighed, det bliver skjult og borttaget. Derfor siger David saa frimodig: „Med min Røst vil jeg raabe til Herren, med min Røst vil jeg bede ydmygelig til Herren, jeg vil udøse min Klage for hans Aasyn, jeg vil forklare min Nød for hans Ansigt".[4]

Gud veed vel Alting forud, men dog klage de Bedrøvede for ham; thi da ved finder Hjertet Lindring og Ro. Hvorledes bliver ikke mangt et Hjerte let, som om en tung Steen var falden derfra, naar han klager sin Nød for en god Ven? Saa længe vi beholde vor Nød i vort Hjerte, trykker den os, som

[1]) Ps. 42, 7. [2]) 1 Cor. 10, 13. [3]) Begræd. 3, 26. [4]) Ps 142, 1. 2.

tung Steen; men at tale med Gud, det skaffer Lindring. „Derfor forlader Eder allen Stund paa Gud, o Folk! udøser Eders Hjerte for hans Ansigt!“ [1]) Da udøse vi vort Hjerte for Gud, naar vi af Hjertens Grund, af alle Kræfter, med stor Angest og Bedrovelse, bede til Gud, som Hanna siger: „Jeg har udøst mit Hjerte for Herren, af min store Kummer og Sorg har jeg hidtil talet“.[2])

Mange falske og unyttige Tanker boe i vort Hjerte, der hænger megen forfængelig og intetsigende Trost deri, man maa ganske udtomme Hjertet derfra, og reent ud bekjende, at Alting er idel Forfængelighed, naar Gud ikke trøster og hjælper. Saaledes har vor Sjæl mange indvortes Bevægelser, saasom Kjærlighed, Haab, Tillid, Frygt, Sorg, Glæde. Alle disse maae vi udøse, og det alene til Gud, thi han er trofast, og vil ikke lade saadant et Hjerte blive til Skamme. Net deilig siger Doctor Luther: „Fattes Eder Noget, velan, da er der gode Raad; udøser Eders Hjerter for Gud, klager det kun frit ud, skjuler intet for ham, det maa være hvad det vil, saa kom med det altsammen frem for ham, ligesom naar I aabne Eders Hjerte for en god Ven, han hører det gjerne, vil gjerne hjælpe og raade Eder. Værer ikke bange for ham, og tænker ikke, det er for stort eller for meget, kun trøstig ud med det, om det og skulde være hele Sække fulde af Elendighed, han er større, formaaer, og vil ogsaa gjerne gjøre mere, end vor Nød er; gjør det ikke stykkeviis for ham, han er ikke et Menneske, som man kan tigge og bede formeget; jo mere du beder, jo kjærere hører han dig, udøs kun alle Ting for ham, gjør det ikke draabeviis, han vil ikke heller gjøre noget draabeviis, men overøse dig i store Strømme.“

Saa ofte vi bede i Anfægtningen, saa ofte kaste vi med Ordene et Stykke bort af vor Elendighed fra Hjertet, og naar vi kun sukke, saa fører dog ethvert Suk noget af Angesten op i det Høie, og kaster det ned for Gud, ja med Taarerne, der komme ud af Øinene, falder Angesten tillige bort fra Hjertet. David siger: Gud samler og tæller hans Taarer. Vore Taarer ere intet andet end vor Elendighed. Det maa være en venlig Gud, der tæller og samler vor Elendighed, som det var Guld og Sølv. Derfor, jo større Angest, jo ivrigere skulle vi bede, som alle de Helliges Exempler og hele Psalmernes Bog bevidner. David siger: „Paa min Trængsels Dag søgte jeg Herren, min Haand var udrakt mod ham om Natten, og aflod ikke; min Sjæl var trøstesløs“.[3]) Og i den 6te Psalme efter længe at have bedet og grædt, kommer endelig den glade Udgang: „Herren har hørt min Graads Røst; Herren har hørt min ydmyge Begjæring; Herren antager min Bøn“.[4]) Og i den 13de: „Paa din Miskundhed stoler jeg; mit Hjerte fryder sig ved din Frelse, jeg vil synge for Herren; thi han har gjort vel mod mig“.[5])

Det er den forunskede salige Forandring, at de, som saae med Graad, skulle høste med Glæde, og at, naar Prøvetimen i Elendighedsovnen er til Ende, Forløsningen da visselig maa komme. „Salig er den Mand, hvem Gud revser, foragt ikke den Almægtiges Tugt“.[6]) „Af sex Farer vil han udfrie dig, og i den syvende skal Ulykken ikke naae dig“. Naar dine Trængslers Tal er fuldendt, da kommer overvættes Glæde. Tak Gud, at du bærer Christi Kjendetegn paa dit Legeme, og glæd dig over, „at den nærværende Tids Lidelser ikke ere at agte

[1]) Ps. 62, 9. [2]) 1 Sam. 1, 16. 17. [3]) Ps. 77, 3. [4]) Ps. 6, 10. [5]) Ps. 13, 6. [6]) Job 5, 17. 19.

mod den Herlighed, som skal aabenbares paa dig".[1]) Lær dog at kjende af Anfægtningen, hvor elendig du er, baade indvortes og udvortes, og bed Gud om Naade, at han vil formere og styrke din Tro, at du i saadan stor Kamp maa beholde Seier. Er din Tro end svag, saa tvivl ikke paa, at den dog behager Gud. En svag Bøn, en svag Tro er ogsaa Offer, omendskjøndt ikke af store Dyer. Indblæser Satan dig mange syndige Tanker, da suk og græd over dem, og dæmp den indvortes Ild, saaat den ikke tager Overhaand, sig i ydmyg Tillid til din Gud: Kjære Fader! jeg maa vel taale, at Djævelen plager mig saaledes, som om han slog mig med knyttet Næve, og skyder een gloende Piil efter en anden i Hjertet; men du kjære Gud, hvor hjertelig ondt gjør dette mig, at der skal findes een eneste Tanke hos mig, der ikke priser dig, du allerhøieste Gud. Derfor beder jeg dig, tilregn mig det ikke, og straf mig ikke derfor, tillad heller ikke Satan mere at bruge mine Tanker eller Ord til Redskaber imod dig. Ja, hold fast ved Klenodiet o Menneske! skjæld Satan i Herrens Navn, og sig: Viig bort fra mig, Satan, du forbandede og fordømte Aand, hvorfor plager du mig? veed du ikke, at af alle disse Plager bliver ikke andet for dig, end idel Helvedes Plager? du vil blive pinet derfor i Helvedes Afgrund; thi du har rørt Guds Diesteen. Derpaa skal du kun begynde at bede af Hjertet, og at prise Gud, saa skal du overvinde Satan. Ja om det og kom dertil med dig, at Djævelen saaledes indtog dit Hjerte, at det fordømmer dig, da viid, at Gud endnu er større end dit Hjerte, og at han kjender alle Ting. Kommer det ogsaa dertil, at Christus og Troen er ganske død i dig, og at Satan betager dig alt dit Haab, din Samvittighed plager og piner dig, saa see til, at du ihukommer den Herre Jesum Christum i dit Hjerte, at du beder og sukker efter Christum; thi da bliver han igjen levende i dit Hjerte, lader dig fornemme sin Nærværelse, trøster og glæder dig.

O, Gud see til vor Svaghed ned,
Giv Kraft os, og Frimodighed
At vi maae kjæmpe ridderlig
I Liv og Død tilhøre dig.

Det 20. Capitel.

Om Guds bedrøvende Kjærlighed.

Guds Kjærlighed bedrøver ogsaa vort Legeme, fordi det er et Syndens Legeme. Derfor er en Christen sjelden uden Kors, kommer ikke det Ene, saa kommer dog det Andet. Ligesom Himmelen sjelden er uden Skyer, Havet uden Bølger, Roser uden Torne, saa er en Christen og sjelden uden Kors. I den 116de Palme siger

[1]) Rom. 8, 18.

David: „Jeg troede, derfor taled jeg; jeg var saare plaget".[1]) Som Skyggen hænger med Legemet, Skinnet med Lyset, Glandsen med Solen, saaledes hænger Tro, Bekjendelse og Lidelse tilsammen med hverandre. Fordi Dragen ikke kan opsluge Barnet, eftersom det er undrykket til Gud og hans Throne, saa gaaer den ud at stride med det øvrige af hans Sæd, det er, med de sande Troende. Det er Slangens Stik, som Gud spaaede om i Paradis: „Du skal sønderknuse hans Hæl".[2]) I 4de Mosebog læse vi, at, efterat Israels Børn havde slaget Midianiterne, og borttaget et stort Bytte af Guld, Sølv og andet, har Moses befalet, at alt det, som man vilde offre Gud af Guld og Sølv, det skulde gaae igjennem Ilden, det er, det skulde smeltes, og da skulde det være reent, og alt det, som ikke kunde taale Ilden, skulde gaae igjennem Vandet, da skulde det være reent for Herren.[3]) Vi ere alle som et Bytte for den onde Fiende, ved Guds Naade revne ud af hans Strube; men skulle vi blive Gud et behageligt Offer, da maae vi bevares og helliges ved Korset. Derfor søger Guds Kjærlighed i Korset, ikke vor Fordærvelse, men vor Renselse. Hvorledes siger ikke David? „Gud! du har prøvet os; du har luttret os, som Sølvet luttres. Du lagde Aaget paa vore Lænder; du lod Mennesket ride over vort Hoved, vi kom i Ild og Vand; men du udførte os til at vederqvæges".[4]) Altsaa er det besluttet af vor Gud i største Kjærlighed, at en sand Christen her i Verden ikke altid maa være uden Kors. Christus har sagt os alle forud: „Hvo som ikke tager sit Kors og følger efter mig, er mig ikke værd",[5]) han kan ikke være min Discipel. At være Christi Discipel, er, at nyde Velgjerningerne i Christi Rige. Her maa du udvælge eet, enten undvære den evige Salighed, eller ogsaa bære det timelige Kors. Mangen En mener at være en Christen uden Kors, og altid at leve i Glæde; men det er daarlige Tanker. Skriften sætter et „Bør" foran: „Os bør at indgaae i Guds Rige ved mange Trængsler."[6]) „Alle de, som vil leve gudeligen i Christo Jesu, skulle forfølges".[7]) „Jeg maa lide det".[8])

Dersom en godgjørende Mand bliver underrettet om, at hans Herre vil sende ham en Gjæst, da bereder han sig derpaa, ikke alene ved at tage imod den ham fra hans Herre Tilsendte, men han tracterer ham efter bedste Evne. Vi have saa længe hørt, at Gud vil sende os Korset, det vil heller ikke udeblive, men kommer, naar vi mindst vente det; dog ere vi saa lade, at vi ikke med Taalmodighed vil tage imod denne kjære Gjæst, der dog betaler sit Herberge godt. Vi vide, at alle Hellige, fra Abel af, den første indtil den sidste, der skal komme, have stiftet en Orden, kaldet Korsbrødre, der ikke have baaret et malet Guldkors, eller opdigtet falsk Helligdom, men Jesu Christi Korses sande Helligdom. Ville vi nu være hellige, uden Kors, da vare vi de Ordensbrødre lige, der ikke ville være bundne til nogen Regel og Lov. Ak! vidste vi, hvad for en Herlighed der ligger skjult i Korset, da ville vi Dag og Nat ligge paa vore Knæ, og ikke lade af at skrige, førend Gud sendte os Korset. Men Korset er en forseglet Helligdom; i Begyndelsen forstaae vi ikke Guds Raad eller denne Hemmelighed, førend Gud underlig styrer det, da kjende vi Udgangen, hvad Gud har søgt, hvor vel han har meent det med os, og hvorledes han lader vor Salighed voxe af Korset, som Frugten af

---

[1]) Ps. 116, 10. [2]) 1 Mosеb. 3, 15. [3]) 4 Mosеb. 31, 22. [4]) Ps. 66, 10. 11. 12. [5]) Matth. 10, 38. [6]) Ap. Gj. 14, 22. [7]) 2 Tim. 3, 12. [8]) Ps. 77, 11.

Sæden. Derfor læser du, at Abraham, Isak, Joseph, Moses, Job, David, Daniel, efterat de havde kjendt Guds Raad i Korset, have de takket ham derfor. Betænk derfor: jo større Helgen, jo større Kors. Ligesom Christi naturlige Legeme havde sine Smerter, saa maa ogsaa det aandelige Legeme have sine, og ligesom hiint blev salvet med Myrrha og Aloe, saa maa dette og kryddres og saltes. Vil du nu være et Lem paa Christi Legeme, ei! saa maa du og smage en Draabe af Myrrha. Vor Frelsers Klæder ere jo idel Myrrha og Aloe, ville vi da have et bedre Klædebon her i Verden? Vi maae først bære Myrrhakjortelen, dersom vi siden ville ifores de hvide Silkeklæder; vi maae føle Christi Smerter, saaat vi med Paulus kunne sige: „Jeg bærer den Herres Jesu Mærketegn i mit Legeme," „og opfylder det, som fattes i Christi Trængsler i mit Kjød".[1])

Betænker kun Kirkens Tilstand fra Begyndelsen indtil denne Tid, har den ogsaa været uden Kors? Den klager: „De have trængt mig saare fra min Ungdom".[2]) Da den endnu var Guds spæde Barn, en liden Hob, da satte Djævelen med alle sine Tilhængere sig imod den, og vilde drukne det lille Drengebarn i sin Strom; da den endnu var en liden Plante, har den maattet udstaae alle Slags Uveir og Storme. Var ikke Christenheden i det gamle Testamente et elendigt og meget plaget Folk, fra Abel af indtil Christum? Brevet til Ebræerne fortæller os dens Lykke: „Den har forsøgt Bespottelser og Hudstrygelser, Lænker og Fængsel, den er stenet, gjennemsauget, fristet og henrettet med Sværd".[3])

Saaledes er det ogsaa gaaet til fra Begyndelsen af den nye Pagt. Christus vor Herre og Hoved maatte først hænge paa Korset. Derefter har man optænkt de allergrueligste Pinsler til at martre hans i ham indpodede Lemmer. Om den apostoliske Kirke skriver Paulus af egen Erfaring: „Indtil denne Time lide vi baade Hunger og Tørst, og ere nøgne, og faae Mundslag, og have intet vist Opholdssted".[4])

Strax efter Apostlernes Tid udbrød de ti store Forfølgelser under de hedenske Keisere. Da lod man til de Christne gjøre Klæder, der vare fulde af Naalespidser, som de maatte ifore sig; de have ladet dem overøse med kogende Beg og smeltet Bly; man lod dem indsye i vilde Dyrehuder, og lod dem opædes af Orme i levende Live, eller man lod deres Lemmer, et efter det andet, slides fra hverandre. Det romerske Rige har ført Krig mod Christum i over 300 Aar, og utallige mange Christnes Blod er bleven udgydt. Under Keiser Maximinus ere i een Maaned 12,000 Christne blevne dræbte. Keiser Hadrianus har i hans Regjeringstid ladet 10,000 korsfæste. „For din Skyld dræbes vi den ganske Dag, vi blive regnede som Slagtefaar".[5]) Hvad skulde vi vel sige om de aandelige Forfølgelser, som Kjætterne have bragt over dem, af hvilke Arius, Roden til al Gudsbespottelse og Muhamed er oprunden?

Møder ogsaa dig Kors og Lidelser, saa betænk, at Guds høieste Kjærlighed har bestikket dig det fra Evighed af. Det er vist, at Gud har sendt dig dit Kors. Det seer du af Guds Ord: „Jeg kalder dig ved Navn; jeg nævner dig, endog du ikke kjender mig. Jeg er Herren, og ingen mere; foruden mig er ingen Gud. Jeg vil omgjorde dig, endog du kjender mig ikke: at de skal kjende fra Solens Opgang af og fra dens Nedgang af, at foruden mig er Ingen; at jeg er Herren,

---

[1]) Gal. 6, 17; Coll. 1, 24. [2]) Ps 129, 1. [3]) Ebr. 11, 36. 37. [4]) 1 Cor. 4, 11. [5]) Rom. 8, 36; Ps. 44, 23.

og ingen Anden: at jeg er den, der danner Lys og skaber Mørke; der virker Lykke og skaber Ulykke. Jeg Herren, virker det Alt".[1])

Der hører du, at alle tilkommende Ting ere for Gud nærværende, og staae for ham, ligesom de allerede vare skeete, ja at Gud har ligesom optegnet i en Bog alle de Troendes Navne, det er, deres Navne, Gjerninger, Embede, Tro, Kors, Trængsel, Liv og Død; derfor skal ethvert Menneske visselig tro, at han med al sin Gjerning og Lidelse er i Guds Haand, og at Gud i Himmelen har i sit Raad besluttet over ham, hvorledes det skal gaae ham i Verden, thi det anførte Sprog siger os, at Gud har bestikket over ethvert Menneske hvad der skal møde ham, Lykke eller Ulykke, gode eller onde Dage, Glæde eller Bedrovelse, Krig eller Fred. Skriften siger ofte at Gud har tællet vore Dage. Nu er Gud ikke saaledes, at han blot tæller dem, ligesom vi kunne tælle Dage, Uger og Maaneder, men han tæller dem saaledes, at han veed og bestemmer, hvad der hver Dag skal vederfares os, som han siger om Paulus: „Jeg vil vise ham, hvormeget det bør ham at lide for mit Navns Skyld".[2]) Iligemaade: „Jeg veed din Trængsel".[3]) Ja du maa jo vide det, kjære himmelske Fader; thi i din Bog staaer det Altsammen skrevet. Davids 75de Psalme lærer os ogsaa, at de Troendes Kors kommer fra Gud: „Thi Kalken er i Herrens Haand med gjærende Viin, fuldskjænket med blandet Viin, han skjænker ud deraf".[4])

Det er Korsets Bæger, hvoraf enhver sand Troende maa tage sin Drik, og den ham bestikkede Deel. Den Herre Christus har selv drukket med, ja den allerstærkeste Drik, da han sagde: „Abba! Fader! tag denne Kalk fra mig".[5]) Og til Peder: „Skal jeg ikke drikke den Kalk, som min Fader gav mig?"[6]) Saa maa enhver troende Christen sige: Har min himmelske Fader iskjænket mig denne Drik, skulde jeg da ikke gjerne ville drikke den, siden min Jesus har gjort den sød for mig med sine Honninglæber. I den 89de Psalme[7]) bliver Korset udtrykkeligen kaldet Guds „Riis." Er det nu Guds Riis, saa maa det jo komme fra Gud. Desuden siger Gud paa det samme Sted: „Jeg vil hjemsøge dem". See saa vide vi jo den rette Oprindelse til vort Kors.

Dernæst er det ogsaa vist, at Gud tilsender sine Børn ei Korset i Vrede, men i største Kjærlighed. Derfor kalder Paulus det en „Skjænk og Gave",[8]) og man veed, at Kjærlighed giver gjerne. Mangen En indbilder sig, at Gud er i Korset hans Fiende, da Gud dog elsker lige høit i Korset, ja ofte høiere, end ellers, ligesom en Fader og Moder have de svage Børn kjærere, end de stærke. Mener du at Gud forgjæves i den 89de Psalme kalder det et Barneriis? nei, men det mener han: ligesom en Fader slaaer sit Barn af Kjærlighed, og med Riset søger ikke Barnets Fordærvelse, men dets Forbedring, saa mener Gud det og med sine Børn, naar han hjemsøger dem. Mon ikke den forlorne Søn evindelig var bleven fordomt, dersom Gud ikke havde ladet ham komme i saadan Hungers Nød? Derfor bedrøver og tugter Gud intet Menneske af Vrede, men af en hjertelig Forbarmelse, for at han ikke skal skal blive fordømt med den ugudelige Verden. Hvad kunde det vel hjælpe os, om Gud overøste os med al timelig Vellyst, som den rige Mand, og stødte os omsider ned til evig Pine i Helvede. Derfor forbarmer Gud sig over

---

[1]) Esaias 45, 4—7. [2]) Ap. Gj. 9, 16. [3]) Aab. 2, 9. [4]) Ps. 75, 9. [5]) Marc. 14, 36. [6]) Joh. 18, 11. [7]) Ps. 89, 33. [8]) Phil. 1, 29.

os, sender os Trængsler, hvilket er idel Guds Barmhjertighed. „Det er en Mand godt, at han har baaret Aag i sin Ungdom".[1])

Dette Liv er Ungdommen, det andet er den rette fuldkomne Alder; nu er det kun Børneværk med os, derfor maa Riset ei være langt borte. David siger: „Hvorledes skal jeg betale Herren alle hans Velgjerninger mod mig? Frelsens Kalk vil jeg opløfte, Herrens Navn vil jeg paakalde".[2])

Her døber og kroner David sit Kors med deilige Navne, han kalder det en Guds Velgjerning. Ak! ja, Korset er den største Velgjerning, som Gud kan bevise os her i Livet. Ligesom den største Velgjerning, som man kan bevise et Barn, er Riset, saa er det kjære Kors Guds største Velgjerning imod os. Han kalder det en „Frelsens Kalk," af hvilken Gud giver os idel Salighed at drikke, ligesom naar den Syge drikker idel Lægedom af Bægeret, hvilket vel smager bittert, men er dog lægende. Ingen Fader giver sit Barn Gift at drikke. Ak! du faderlige Hjerte! hvorledes søger du dog i Korset vor Frelse og Salighed? hvorledes skulde vi vel tænke andet, end at vort Kors er Guds inderlige Kjærlighed? Gud er jo Kjærligheden selv, og intet andet, end idel Kjærlighed; derfor maa alting komme af Kjærlighed, som han tilsender os. Hvo vilde ikke holde det for Kjærlighed, som den høieste Menneskens Elsker giver? Et kjødeligt Menneske tænker: Hvorledes har Gud saaledes ladet de hellige Martyrer forfølge, maa han ikke have været deres Fiende? Ak! nei, Gud har havt dem saa kjær, at han har paalagt dem et Kors. „Det er Eder givet at lide for Christi Skyld".

Ja, siger du: Jeg føler ei til nogen Kjærlighed, men idel Vrede i mit Kors, og derover klage de Hellige ofte, Job, David ꝛc. Men her skal du vide, at Gud i og for sig selv ei vredes, som et Menneske; thi han er af Hjertet det eenfoldigste, kjærligste, venligste, huldeste og bedste Væsen, den høieste Hvile, og kan i sig selv ei foruroliges, som et Menneske; men Guds Vrede ligger i vor egen Følelse. Han er idel Naade, om du end ikke føler det, ja føler idel Unaade, det er i hans Vrede. Saaledes lærer Gud selv, naar han siger: „I Vredens Heftighed skjulte jeg mit Ansigt et Øieblik for dig".[3]) Ligesom naar Solen skjuler sig med en Sky, saaat Menneskene ei fornemme dens Skin, da bliver dog Solen selv uforandret, som den er, men du seer ei dens Glands, og det er din Plage; saaledes bliver og Gud uforandret, ingen Vrede bedrøver ham, men du bliver angest og bange, naar du ei føler hans Naadeskin. Er det ikke en underlig Vrede? den, der har den, føler den ikke, og den, der ikke har den, maa føle den. Men skulde det end hedde i Vrede, naar Gud tugter de Fromme, saa er det dog kun en Faders Vrede. „Jeg lover dig Herre! at, da du var vred paa mig, din Vrede har vendt sig, og du trøster mig".[4]) Faderens Vrede er Barnets største Lægedom. I Faderens Vrede er altid en Naade, og den fører altid en herlig Trøst med sig. Faderens Vrede varer ogsaa kun et Øieblik, saaledes vredes Gud en kort Tid i sød Kjærlighed mod de Fromme, til deres egen Frelse og Bedste, men med en skjult Trøst. Ligesaa lidt som Havet kan udtømmes, ligesaa lidt kan og Guds Naades Hav udtømmes; thi hans Godhed varer evindelig.[5]) Hvad er det da for en Unaade og Vrede, du indbilder dig? derfor vilt, at dit Kors er en Gave af Guds høieste Kjærlighed. Herrens meest trofaste Venner maae drikke den allerstørste Drik af

[1]) Begræd. 3, 27. [2]) Ps. 116, 12. 13. [3]) Es. 54, 8. [4]) Es. 12, 1. [5]) Ps. 106, 1.

Korsets Kalk, og dem som Gud vil krone med en særegen Herlighed, tilsender han ogsaa særdeles Lidelser. Dette kunne vi klarligen see af det, som Herren sagde til de begge Zebedæi Sønner: „Kunne I drikke den Kalk, som jeg drikker?“ [1]) Som om han vilde sige: Vil I være fortroligere og bedre Venner med mig, end andre, saa maae I og udstaae større Gjenvordigheder, end andre. Var ikke Jesus Guds kjæreste Søn, og havde dog det største Kors? Du siger: Gud elsker dig ikke i Korset; men tænk paa Christum. Faderen saae sin Søn jammerligen svede Blod, pidskes ved en Pæl, paa Korset fuld af Pine, bitterligen at hentørres som et Kornneeg: mon han elskede ham mindre i hans smertelige Lidelser? nei, han var ham ligesaa kjær paa Korset, som nu, da han er i Himmelen, og sidder i sin Faders Skjød. Vi ere ham da kjærest, naar han synes at være os bitter, og hans Kjærlighed boier sig mere til vort Kors, end til Glæden. Derfor, naar du er uden Kors, saa tænk og bed saaledes: O! naadige Fader, dine Børn vandre iblandt Torne og Tidsler, paa den snevre og haarde Vei; men jeg vandrer blandt Roser og Blomster paa den brede og bløde Vei. Jeg bekjender vel, at du giver mig lutter gode Dage, det gjør du efter din faderlige Forsigtighed; efterdi du kjender mig, dit svage, syge Barn; ja, om du end ikke lokker mig med Æbler og Gaver, som smaae Børn, thi da maatte jeg maaskee gaae fra dig, til min egen evige Skade. Nu opoffrer jeg mig dig ganske villig, og vil lide alt det, som du efter din faderlige Kjærlighed vil tildele mig. Ak! kjære Gud, værdige dog mig, dit arme Barn, at bære Jesu Christi Kors.

Efterdi nu din største Lidelse er Guds høieste Kjærlighed, saa viid fremdeles, at ogsaa dit Kors er idel Lykke. Det mener Paulus naar han siger: „Alle Ting tjene dem til Gode, som elske Gud“.[2]) Naar det synes, at Gud handler allerhaardest med os, saa mener han det allerbedst. Gud er jo det høieste Gode; hvad han gjør, kan ikke være ondt. Af alle Guds Gjerninger maa blive noget Godt, hvor ondt det end synes for vore Øine. Hvorledes siger Joseph til sine Brødre: „I tænkte Ondt mod mig; men Gud tænkte det til det Gode, for at gjøre hvad nu er skeet“.[3])

Satan havde Ondt nok i Sinde med Job, og Jøderne med Christo; men Gud har gjort Alting godt. Naar Menneskene ofte tænke Ondt imod os, saa tænker Gud paa at gjøre det til det Gode. Hamans Anslag vare meget onde, men Gud beredede deraf den høieste Herlighed for Mardochæus. Derfor gjøre de onde Mennesker, der ville undertrykke andre, intet andet, end at de uvidende befordre Guds Raad, hvorved han fører Sine til Ære. Her gaaer det ei anderledes til, end som en Konstner veed af Slange-Forgift at tillave den bedste Lægedom. Vor Frelse maa komme af Korset, Gud gjør deraf ligesom Lys af Mørke. Han er saa trofast, at han ei lod noget Ondt skee, dersom han ei vidste at gjøre noget Godt deraf. Midt i Lidelserne har han Freds og ikke Vredes Tanker over os. Intet Kors maa komme over de Fromme, uden at jo Guds Ære og din Salighed maa komme deraf; derfor styrer Guds Kjærlighed det forunderlig, og udfører det herligen, saaat du til Slutning maa sige: Gud havde aldrig kundet gjort det bedre med mig. Randsag den hellige Skrift igjennem, da skal du befinde, at der intet Kors har været, som ikke har befordret Guds Ære. Er ikke Guds Ære udbredet i den hele Verden ved den gloende Ovn, ved Daniels Løver-Kule, ved

[1]) Marc. 10, 38. [2]) Rom. 8, 28. [3]) 1 Mosеb. 50, 20.

Ezechias Sygdom? Her gjælder det, som Herren siger om Lazarus's Svaghed: „Denne Sygdom er ikke til Døden, men for Guds Ære".[1] Du skal ei heller finde noget Kors, hvorved de Troendes Herlighed ei er bleven befordret. Kronen som paa hin Dag skal sættes paa deres Hoveder skal aabenbare det.

Men hvad søger denne kjære Moder med sit Riis? hun søger arme Syndere, dertil maa Kors-Kosten tjene, ligesom hiin Qvinde feiede allevegne, indtil hun fandt igjen den tabte Penning. Hun søger dig, at du skal søge hende, som en Hjort skriger efter friskt Vand, naar den er jaget om af Jægere og Hunde. „Herre! i Angesten søgte de dig! de udøste deres stille Bøn, der du tugtede dem".[2] I gode Dage miste vi Gud, den bedste Skat: da bliver vort Hjerte fuldt af Verdens Kjærlighed. Men ved Trængsler tvinges vi til at søge Gud, paadet at, naar vi miste Gud, vi ei ganske skulle fortabes.

Ved Korset fører Guds Kjærlighed dig til at kjende Synden, ellers er dit Hjerte saa haardt, som en Steen; men naar Gud med Korsets Kjep støder derpaa, saa udflyder der milde Taarer. Hiin forlorne Søn gik sig i selv, da han kom i Hungers Nød. Kong Manasse lærte i sine Lænker at bede: „Jeg haver syndet flere Gange, end der er Sand i Havet".[3] En Læge maa ofte give den Syge mangen en bitter Drik, førend Sygdommen vil slaae ud, men slaaer den ud, saa er det et vist Tegn paa, at Mennesket kommer sig. Mange Riis maa Gud lægge os paa Ryggen, førend vi vil ret ud med Syndens Bekjendelse. Derfor bliver Korset kaldet „en Hammer", fordi det skal sønderknuse vor steenhaarde Natur, og sønderrive alt det, som endnu er ubrudt i os, og gjøre det lidet og blødt. Betænk ogsaa, om det ei er en dyrebar Kjærlighed, at, da Gud i Evigheden kunde, for Syndens Skyld, straffe dig med Helvedes Ild, lægger han det timelige Kors paa dig, for at han kan befrie dig fra den evige Straf, og forvandle den til et lidet timeligt Riis.

Ved Korset fører Guds Kjærlighed os ind i vort eget Intet, deraf kommer Ydmyghed. David udbryder: „Jeg har sagt i min Rolighed: jeg skal ikke rokkes i Evighed; skjuler du dit Ansigt, bliver jeg forfærdet".[4] „Ja! vi havde selv fældet den Dom hos os selv, at vi maatte døe, paa det at vi ikke skulle forlade os paa os selv, men paa Gud, som opvækker de Døde, som og befriede os fra saa stor en Døds-Fare".[5] „At den overvættes Kraft maa være Guds, og ikke af os".[6]

Derfor kalder David ofte i Psalmerne Korset „en Ydmygelse". „Det var mig godt, at jeg blev ydmyget".[7] Ingen Dyd behager Gud bedre, end den kjære Ydmyghed og Hjertets Fornedrelse; derfor er han selv kommen fra Himmelen, og blevet et Menneske, at han med sit Exempel vilde lære os dette, derfor sender han os saa megen Trængsel, paadet at vi skulle blive fattige, elendige, ringe i vore Hjerter, og ei hænge med vor Tillid til nogen skabt Ting, men alene ved ham. Ak! hvor maa saadant et Hjerte behage Gud, og hvor stor Moie har Gud ikke med os, førend han saaledes kan tvinge vort Kjød og Blod. Jo mere Syndflodens Vand voxte, jo høiere steeg Arken. Gode Dage opblæse, derfor maa Kjeppen ligge ved Hunden, og Satans Engel rydde Veien til den tredie Himmel med Slag.

---

[1]) Joh. 11, 4. [2]) Es. 26, 16. [3]) Manasse 9. [4]) Ps. 30, 7. 8. [5]) 2 Cor. 1, 9. [6]) 2 Cor. 4, 7. [7]) Ps. 119, 71.

Ved Korset driver Guds Kjærlighed Kjærligheden til Verden ud af Hjertet. Verden med sin Herlighed er den Guld-Kalv, som Enhver gjerne tilbeder, og den gyldne Diana, som Enhver gjerne bringer Offer. Hvor vanskeligt er det for vort Kjød og Blod, at drive Verdens Kjærlighed ud? hvor ondt gjør det os, naar vi skulle miste det Timelige? hvor hænger ei Hjertet derved? hvor glad er man ikke, naar man maa dandse omkring denne Guld-Kalv, have alting fuldt op, og tilbringe vore Dage i Fryd og Herlighed? da mener man, at det er Paradiis og Himmelen, de arme Mennesker vide ikke, at det er Verdens Gud, der sidder i deres Hjerter. Saadan Verdens Kjærlighed maa Gud fordrive med Korset, ligesom en Moder, naar hun afvænner sit Barn fra Brystet, og vil nægte det samme, da smører hun Brystet ind med bitter Malurt. Derfor lægger Gud dig Vanære-Korset paa, for at Kjærligheden til Verdens Ære derved skal forgaae; Fattigdoms-Korset for at undertrykke Kjærligheden til Rigdom; Sygdoms- og Smerte-Korset, for at fri dig fra Vellystens Afgud. Den Sjæl, som Gud ret vil forædle, den tilskikker han Trængsler, for at den ikke skal begjære timelige og jordiske Ting, men sige med David: „Herre! jeg raabte til dig, jeg sagde: du er min Tilflugt, min Lod i de de Levendes Land!“[1]) Vi maae jo sukke derover, at Verdens Kjærlighed slaaer saa dybe Rødder i Mange. Verden er fuld af unævnelig Jammer, og dog er den fuld af Glæde; den er bitter, dog elskes den; den er brøstfældig, dog vil Menneskene gjerne boe i den; den er ureen, dog er den Manges Himmerige; Dagene ere onde, dog skjøtter Ingen om at forandre dem. Derfor maa Gud komme med Korset, og sende Trængsel, for at vi skulle blive kjede af denne Verdens Ægypten. Bierne bringe ingen Honning, saa længe de sidde paa Blomsten. Hvorledes kan den søde, vakkre Andagt og Kjærlighed findes hos dig? Hvorledes kan du smage Guds Venlighed, saalænge du gaaer paa Blomster og Roser i Verden. Ak! Verden giver dig Alting stykkeviis, kun draabeviis, hvilket kun adspreder og forurolliger dit Hjerte. Hvorfor søger du ikke det fuldkomne Gode? At give sin Kjærlighed, som er den ædleste Tilbøielighed, til Verden, er, at vælte sig med en smuk Prydelse i en Moddingpøl.

I Korset lærer Guds Kjærlighed os megen himmelsk Viisdom. Paulus siger: „Men ikke det alene, men vi rose os og af Trængslerne, efterdi vi vide, at Trængslen virker Taalmodighed, men Taalmodigheden virker et prøvet Sind, men et prøvet Sind Haab, men Haabet beskjæmmer ikke“.[2]) Korset er Guds Skole, hvor mangt et hemmeligt Ord, hvor mangen en trøstelig Tanke erfarer man ikke i Korset, hvortil man udenfor Korset føler Intet! David og Job erfarede dette. Kilden til al retskaffen gudommelig Viisdom er Guds Ord. „Lader Christi Ord boe rigeligen iblandt Eder i al Viisdom“.[3])

Nu er det kjære Kors en Tolk, der udlægger Guds Ord for os, ja den bedste Prædikant; Ingen kan forklare det bedre. Trængsel lærer ogsaa at give Agt paa Ordet, og en bedrøvet Sjæl tager det til Hjerte, som en Syg Lægemidlerne. Gud har skabt Lægemidler for Alle, men hos de Syge aabenbares deres Kraft meest, saaledes har Gud givet Alle sit Ord, men især de Elendige, med hvilke Gud i Særdeleshed taler. Korset lærer ogsaa at holde Guds Ord, og at vandre i et nyt Levnet. „Før jeg blev ydmyget,“ siger David, „foer jeg vild, men nu holder jeg dit Ord“.[4]) Ak! hvor Mange ere der ikke paa Vildfarelsens brede Vei, og vilde

[1]) Ps. 142, 6. [2]) Rom. 5, 3—5. [3]) Col. 3, 16. [4]) Ps. 119, 67.

evig blive derpaa, dersom ikke Gud ved Korset hentede dem tilbage, ligesom den forlorne Søn. Dyden bliver i og ved Anfægtningen begyndt, og bliver endelig derved fuldbragt og frugtbar. I Korset kommer Dyden til sit rette Væsen, foruden Korset er den hos Mange et blot Skin og et dødt Væsen. Derfor siger en gammel Lærer retteligen: „Saa lidet som Kjød kan bevares fra Forraadnelse og Stank, naar det ikke bliver gjennemtrængt af Salt, saa lidet kan ogsaa et Menneske tjene Gud rettelig og behage ham uden Kors".

Solens Kraft opvækker vel Sæden i alle Rødder til deres Frugtbarhed, dog maa den udstaae mangen en haard Frost og Kulde, førend den kan bringe Frugt. Under Korset virker Guds Ord den bedste Frugt i os. Jo mere du fornyes efter Guds Billede, jo mere lyser den gudommelige Viisdom i dig. Hertil tjener det kjære Kors. Ligesom Jernet maa beredes i Ilden, for at kunne modtage alle de Former, Mesteren vil give det, saaledes maa du ved Korset beredes, naar Guds Billede skal paatrykkes dig.

O! betænk, hvilken viis Mand David er bleven i Korset, hvor veed han ikke at rose sig deraf: „Jeg er bleven klogere end alle mine Lærere. Jeg er bleven forstandigere end Oldinger".[1]) Derfor lader os takke Gud for Korset, og synge med samme Konge: „Det var mig godt at jeg blev ydmyget, at jeg kunde holde dine Skikke".[2]) Saaledes er alt det, som bringer Kjødet Smerte, en Lægedom for Sjælen; derimod er det, som kildrer Kjødet, en Sjælegift. O! at vi vare vise og forstode dette.

Ligesom nu Guds Kjærlighed i Korset gjør os Verden bitter, og Ægypten stinkende, saaledes gjør den Canaans Land sødt, og opvækker en Længsel efter Himmelen. Gud lader derfor Hunde og Jægere komme over os; for at vi i en hjertelig Tørst kunne sukke med David: „Som Hjorten skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud. Naar skal jeg komme og stædes for Guds Ansigt?"[3])

Udenfor Korset faaer Mennesket vel nu og da en Længsel efter Himmelen, men den har ingen fast Rod; kommer Verdens Glæde dertil, da fortæres den strax, ligesom Solen en Taagesky. Korset er den rette Sæd, hvoraf de bestandige himmelske Sukke voxe. Mener du ikke, at mangen en from Sjæl ligger Dag og Nat paa sine Knæ, og skriger efter Himmelen, ja græder og raaber med Paulus: „Jeg har Lyst til at opløses og være med Christo".[4]) Dertil driver det kjære Kors dem. I Korset sukke vi til Gud, Sukkene røre Guds Hjerte, han vedergvæger og trøster os. Saa mange Sukke vi sende til Himmelen, saa megen Trøst nedsender Gud til os. Dette erfare de Troende mangen Gang; ofte gaaer det saa hemmelig af, at de selv ikke mærke det, dog opholder den forborgne Kraft det matte Hjerte, ligesom Duggen falder paa den visne Blomst, og vedergvæger den. Davids Længsel var stor, da han sagde: „Mine Øine smægte efter dit Ord, da jeg siger: naar vil du trøste mig?"[5])

Ligesom en Syges Øine forsmægte, naar han ynkelig seer sig om efter Lægen, og siger: Kan da nu Ingen hjælpe mig? Guds Ord er fuldt af sød og gylden Trøst for elendige og syge Sjæle, derefter længes man i Korset, indtil Gud by-

---

[1]) Ps. 119, 99. 100. [2]) Ps. 119, 71. [3]) Ps. 42, 2. 3. [4]) Phil. 1, 23. [5]) Ps. 119, 82.

der os Brysterne og lader Trøstemelken overflødig flyde ind i Hjertet. „Min Sjæl længes efter Herren, mere end Morgenvagten efter Morgengry".[1])

Det gaaer med en trøstesløs Sjæl, som med en Daglønner, der længes efter Aften og Skygge, ligesom en Vægter, der med Længsel vogter paa Morgenen. Ak! det er et saligt Hjerte, i hvilket saadan hellig Længsel er. „Du, Herre! hører de Elendiges Bøn; du styrker deres Hjerte, du lader dit Øre mærke derpaa".[2]) Ligesom den tørre Jord med Begjærlighed drikker Regnen i sig, saa maa Gud, ved Korset, udtørre Verdens Kjærlighed i os, saaat vi blive ret tørre, og begjærlige efter denne himmelske Trøst.

Korset er en Moder og Amme til Bønnen. „Herre! i Angsten besøgte de dig! de udøste deres stille Bøn, der du tugtede dem. Ligesom den Frugtsommelige, naar hun er nær ved at føde, ængstes".[3]) Ligesom et Barn kommer til Verden i Moderens Angest, saa fødes og Bønnen i Korset.

At bede er kun en Christens gyldne Kunst, men han lærer den aldrig uden Korset. Og det er i Sandhed, naar vi ret betragte det, et stort gudommeligt Under, at mangen en from Christen kan ved et Fadervor, eller trøstelig Psalme, naar han beder den af Hjertet, hjælpes af en stor Nød. Der lærer man, hvilken Kraft Bønnen har, som man aldrig udenfor Korset fik lære. Derfor lader Guds Kjærlighed Korset komme over os, for at det skal opvække vor Bøn, der ellers sover; derfor presser den os ofte saa haardt under Korsets Perse, at den deilige Taaresaft med mange hjertelige Sukke og andægtige Bønner kan flyde ud. Vor Gud længes inderlig efter vor Bøn, han hører os gjerne raabe, ligesom en Fader har Behag i sine smaae Børns Lallen. Derfor bruger han saa mange Riis, om vi dog engang ret og andægtig kunde lære at bede. Saa ofte som nu en Lidelse kommer over dig, see! da faaer du et Bud, at du skal bede. Den hellige Augustinus siger meget vel: „Hvo som ei kan bede, han lære at segle; hvor der er meget Kors, der er ogsaa meget Lys; hvor der er megen Fristelse, der er og megen Raaben og Beden." Derfor holder jeg et saadant Menneske for det allerulykkaligste Menneske paa Jorden, som endnu ikke har prøvet nogen Modgang, thi han veed ikke ret at bede. Daniel lærte at bede i Løvekulen, Moses ved det røde Hav, Jonas i Hvalfiskens Bug, Paulus i Skibbrudet, denne opholdt med sin Bøn 276 Sjæle.[4])

I Korsets Ovn prøver og bevarer Guds Kjærlighed vor Tro, Haab, Kjærlighed og Taalmodighed. Det er intet Under, at vi forlade os paa Gud, saa længe vi have idel gode Dage; naar jeg har Huus og Gaard vel forsynet, da kan jeg let tro, at jeg ikke skal hungre. Men deri bestaaer den rette Kunst at troe, naar jeg hverken har Brød eller Øl, hverken Hvid eller Skilling, og dog kan troe, at jeg ei skal lide Mangel paa nogen Ting, men have til Mættelse, ja til Overflødighed.

Vi forundre os ei heller over, at Barnet elsker Faderen, naar han giver det idel Sukker og Hvedebrød til at spise; men hvad gjælder det? om Kjærligheden skulde være saa stor, at man fik lutter grovt Brød at smage, krydret og saltet med Riset? At elske Gud i glade Dage, er ingen Kunst; men det er vanskeligt, naar Sorgens Time kommer, naar jeg føler idel Unaade, at jeg da med Glæde, som David, kan synge: „Herre! jeg har dig hjertelig kjær".[5]) Udenfor Korset

[1]) Pſ. 130, 6. [2]) Pſ. 10, 17. [3]) Eſ. 26, 16. 17. [4]) Ap. Gj. 27, 37. [5]) Pſ. 18, 2.

kan man rose sig af megen Taalmodighed, men i Korset bliver det først aabe bart. Ligesom Ilden aabenbarer Guldets Kraft og Værdi, saaledes gjør og Kor set Menneskets Tanker aabenbare.

Naar det timelige Gods unddrages dig, og Menneskene forlade dig, da kjende man, om du hænger med din Tillid ved Gud eller ved de skabte Ting. Naa Gud afspiser dig med liden Trøst og megen Elendighed, da kjendes det, om di Kjærlighed til Gud er reen eller besmittet, om du mere søger dig selv, di Lyst og Glæde end Guds Velbehag. Naar Gud forer dig gjennem idel Torne o Tidsler, da viser det sig, med hvad Grund og Hjerte du har bedet de Ord i Fadervor: „Skee din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden".[1]) Alle Ting have deres Prøve, hvorved de skulle bevares. Træets Prøve er Frugten, Guldet Prøve er Ilden, Vennens er Roden, Guds Ord og Troen har det kjære Kors ti Prøve. I Ordsprogene hedder det: „Digelen til Sølv, Smelteovnen til Guld men Herren prøver Hjerter".[2]) Det Guld er fiint og udvalgt, som bestaaer sin Prøve i Ovnen, og ikke forbrændes, alt andet Metal gaaer i Ilden bort i Rog men Guldet og Sølvet alene have en hemmelig Kraft ved sig, hvilken det skarpeste Element, Ilden, ikke kan paavirke; vil man prøve, om denne Kraft er ved Guldet saa kaster man det i Ilden. Troen er en Guds Kraft, viger ei for nogen Lidelse er uovervindelig i Korset, mister Intet af sin Vægt; det erfarer man i Korset. Derfor kaldes de „Bevarede" og „Udvalgte," som Petrus siger, hvis Tro befindes retskaffen og langt kosteligere, end det forgjængelige Guld, der bevares i Ilden, dette mener Gud, naar han ved Esaias siger: „See! jeg luttrede dig, men vandt ikke Sølv, jeg prøvede dig i Trængslers Ovn",[3]) at du skal blive reent og fiint Guld, og ei et falskt Skum.

Saadant udvalgt Guld ere Martyrerne blevne i deres Kors, som Jacob vidner om Job: „Salig er den Mand, som taalmodig lider Fristelse; thi naar han er bleven prøvet, skal han faae Livsens Krone".[4]) „See! vi prise dem salige, som taalmodeligen lide. I have hørt Jobs Taalmodighed".[5]) Gud gjør det ikke for sin Skyld, han behøver ingen Prøve og Fristelse, han kjender forud alle Menneskers Hjerter, men det skeer for vor Skyld, at vi skulle lære ret at kjende os selv, og bevæges til Ydmyghed; deels for Guds Æres Skyld, at den vidt og bredt skulde udbredes, som ved de tre Mænd i den gloende Ovn; — det var fiint Guld, der bestod i Ovnen; — deels for de Udvalgtes Skyld, at de retskafne iblandt dem maae blive aabenbare.

Her er ogsaa vel at mærke, at, som Troen er, saa er og dens Prøve. Gud har en stærk og mild Ild- og Vandprøve. Efterdi han vel kjender vor Formue, hvormeget vi kunne bære, saa sætter han os derefter paa Prøve. De stærkeste Trængsler ere Ildprøverne, som ikke Enhver kan udstaae med sin svage Tro. Saaledes er Abraham prøvet ved at offre sin Søn, Job i sit overmaade tunge Kors, Jonas i Hvalfiskens Bug. Men de Svagere prøver Gud paa en mildere Maade, lader dem gaae igjennem Vandet, presser dem mange hede Taarer af Øinene, bespiser dem med Taarebrød, saaat de maae sukke og græde. I begge Prøver finde de Hellige Trøst: „Skal du gaae gjennem Vandene, jeg er med dig;

---

[1]) Matth. 6, 10. [2]) Ordsp. 17, 9. [3]) Es. 48, 10. [4]) Jac. 1, 12. [5]) Jac. 5, 11.

...rem Floder, de overskylle dig ei. Skal du end vandre gjennem Ilden, du ...randes ei: Luen fortærer dig ei".[1])

Af Korsets Bæger have de Hellige altid drukket den store Naade, at kunne ...e Lov og Priis til Herren. Læs Psalmernes Bog igjennem; havde David ...t Kors erfaret, de havde aldrig faaet saa herlige Takke-Psalmer. Betragt de ...Mænd i den gloende Ovn, hvilken herlig Psalme have de ikke synget i Ilden; ...aels Børn, da de havde gaaet igjennem det røde Hav, Ezechias efter ...s Sygdom.

Hvad siger David: „Hvorfor er du saa nedbøiet, min Sjæl, og saa urolig over ... Bie efter Gud! thi jeg skal endnu takke ham for Frelsen for hans Ansigt, ...r min Gud!"[2])

De Udvalgte i det evige Liv skulle aldrig aflade at takke Gud, fordi han ved ...e har gjort dem saa herlige. Dertil maa det omsider komme med de Troen- ...Trængsler, at deres Glæde og Guds Priis kan komme deraf. O! en ædel ..., der giver saa deilige og søde Frugter.

Og at jeg kortelig kan indbefatte det; naar Guds Kjærlighed paalægger dig ...et, da prøver den dig, om du er det værd. Den luttrer dig, for at du skal ...fint Guld, og renser Rankerne paa Vinstokken, at de skulle bære megen ...gt: den ydmyger dig, for at du ikke skal ophøie dig selv, og falde ligesom ...iser; den gjør dig kjed af Verden, at du med desto større Attraa skal jage ...er det Evige; den lærer dig at kjende, at du er et Menneske og en arm Synder, ja ...en Guds Barmhjertighed Intet; den vil vise sin Almagt og Underkraft paa dig, ... indlægge sig Ære derved; den vil gjøre dig Christi Billede liig; den vil krone ...g hisset med Herlighed, derfor maa du her have megen Lidelse; den vil have ...g i Korsbrødrenes Tal, thi der er ingen Helgen i Himmelen, som jo har lidt ...å Jorden; den vil tugte dig for din Synds Skyld, for at du ikke skal blive ...ser ved at undgaae Straf; den vil forsøfte og døde den gamle Adam med sine ...fter; den vil frydre Guds Ord for dig, og gjøre det smagfuldt, saaat det kan ...ve levende i dit Hjerte; den vil frie dig fra denne onde Verden, og fra For- ...rvelsens brede Vei, hvorpaa saa mange Mennesker vandre; den vil opfylde dig ...d den himmelske Viisdom. „Hvem vil han lære Viisdom? Hvem forepræditer ...t Lærdom? Os? der ere afvante fra Melken, der ere tagne fra Brystet".[3])

Den vil gjerne lade din Tro lyse, have dit bedrøvede Hjerte til et Offer, ...te din Bons Røg, derfor lægger den Ild derunder, for at Røgen kan stige i det ...øie, drive Verdens Daarlighed ud af dit Hjerte, virke Omvendelse i dig, plante ...rdet i dig, øve din Taalmodighed og Sagtmodighed; den har Lyst til at veder- ...age dig med sin Trøst; thi naar vi have mange Lidelser, skulle vi ogsaa ved ...n rigeligen trøstes; den vil gjøre dig barmhjertig, saaat du veed at have Med- ...enhed med andre i deres Kors, og trøste dem. Ak! den mener det vel, forstod ...kuns dens Raad.

Men Guds Kjærlighed søger ikke alene i Korset din Frelse, men den opholder ...beskjærmer dig ogsaa deri, forsøder det med sin Trøst, hjælper at overvinde det, ...nger det til en god Ende, og vender det til lutter Glæde. Først opholder og ...ter den os. Det mener David, naar han udbryder: „Israel! forlad dig paa

---

[1]) Es. 43, 2. [2]) Ps. 42, 12. [3]) Es. 28, 9.

Herren; han er deres Hjælp og deres Skjold." Formedelst vor Skrøbelighed
høve vi Hjælp, Styrke og Kraft af den levende Gud, men formedelst
Fiender og mangfoldige Trængsler maa Gud gjøre sig til vort Skjold for at
bøde alle giftige Skud, saaat de ikke kunne skade os. De Fromme maa ofte
kjende, og sige af 118de Psalme: „Du stødte haardt til mig, at jeg skulde fa
men Herren hjalp mig".[1])

Lignelsen er tagen af en farlig snever Vei, hvor man støder og trænger
at han skal falde, saaledes gjøre Fienderne ogsaa med deres listige Anslag, hv
vi læse i den 64de Psalme: „De tænke mod mig, hvad som er mig ondt.
sige: som han ligger der, han skal ei mere staae op".[2]) „De styrke sig i d
onde Daad, de tale om at skjule Snarene, de sige: hvo kan see dem?"[3]) D
hemmelige Stød; som skee naar det ene Kors kommer efter det andet, og
een Trængsel er sammenføiet med en anden. Men Trøsten er, at Gud holds
ligesom man binder et skrøbeligt Træ til en Pæl, for at det kan have en Støt
ikke brækkes af Vinden. Vi ere i os selv en Haandfuld Jord, og som en P
der er let at sønderbryde; men naar Guds Haand holder dette Leerkar, da kan Ji
røre det, end sige sønderbryde det. Derfor lægger David det Ord til: Herre
mit Skjold. Gud meddeler os i Korset ikke alene sin Styrke, ligesom et
Kryderi styrker det matte Hjerte ved sin Kraft, men han bliver selv ved Troen
Styrke, seirer og overvinder i vor Skrøbelighed, ligesom Guddommen overvan
Christi Skrøbelighed. „Den som er i Eder, er større end den, som er i Verden
Dette er en forborgen Styrke, og virker i den dybeste Skrøbelighed. Ligesom
ei kan indfatte to haarde Diamanter i hinanden, men i et ædelt Metal, de
bøieligt, saa lader Guds Styrke sig allerbedst indfatte i vor Skrøbelighed. „H
du var de Ringes Styrke".[5]) David var kun een Mand, men Saul med a
Magt formaaede ikke at overvinde ham; hvorfor? fordi hans Styrke var stor, ja
selv. Derfor lader Gud ofte store og mange Trængsler komme over dig, fo
du og Alle i Verden skulle erfare, hvor mægtig hans Kraft er i de Svag
Fienderne skulle blive til Skamme, naar de see, at de ingen Vei kan komme
et saa elendigt Menneske, der dog i deres Øine var ringere end Støv og Æ
efterdi Gud er med ham. Saaledes maatte Saul blive til Skamme imod
vid, Pharao mod Israels Folk, og Senacherib imod Ezechias.

Dernæst trøster Guds Kjærlighed de Troende i Korset, at de kunne erfar
rose sig af det, som Paulus og andre Hellige før dem have gjort. „Lovet
Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, Barmhjertigheds Fader og al Tro
Gud, som os trøster i al vor Trængsel. Thi ligesom Christi Lidelser ko
overflødigen over os, saaledes er og vor Trøst overflødig ved Christum".[6])

Den kjære Gud veed saa vel at blande den bittre Korsmyrrha med Sø
og at sødgjøre Ørken med Manna. Naar de Gudfrygtige alene smage nogle D
ber af denne Sødhed, faa de saa megen Trøst og Styrke, at Intet kan foreko
dem saa bedskt og bittert, Intet saa vanskeligt og fortrædeligt, som de jo af K
lighed til deres Gud let skulle kunne bære med Glæde. Ja de skulle i d
Forsmag saaledes indvortes fyldes med gudommelig Kjærlighed og Trøst

---

[1]) Ps. 118, 13. [2]) Ps. 41, 8. 9. [3]) Ps. 64, 6. [4]) 1 Joh. 4, 4. [5]) Es.
[6]) 2 Cor. 1, 3—5.

es Kors ei skal være dem nogen Lidelse, men forvandles til idel Roes og
ære, som Paulus siger: „Vi rose os og af Trængslerne“.[1]) Og Jacob: „Agter
for idel Glæde, naar I falde udi adskillige Fristelser“.[2])

Men herom skal mere i det efterfølgende Capitel tales. Kun saameget er
at bemærke, at Guds Kjærlighed forsøder de Troendes Kors ved Christi Lidelse.
Ligesom det bittre Havvand bliver sødt, naar det tvinges igjennem en god
Jord og dens Aarer, saa bliver Guds Børns Korsvand sødt og godt, naar
flyder gjennem Christi bloddryppende Aarer og Saar. Derfor har ogsaa den
re Frelser gjort den første Drik af Bækken, for at han vilde forsøde den for os
) sine Læber, der dryppe af Honning. Ak! kom kun, du kjære bittre Myrrha,
n Herre Jesus skal nok forsøde dig for mig. Herpaa have vi en smuk Afbild-
g i Moses: da Israels Børn vandrede tre Dage i Ørken og fandt intet Vand,
n de til Marah, der fik de Vand, men de kunde ei drikke det for dets Bit-
ved. Da knurrede Folket imod Moses, men han raabte til Herren, der viste
n et Træ, som han kastede i Vandet, da blev det sødt.[3])

Ved denne Historie antydes, at vor Lidelse bliver sød, naar den nedsænkes i
risti Lidelse. Ak! ja, naar vi beskue vor Herres Jesu Christi bedrovelige Mar-
billede, da maae vi sandelig skamme os, at vi endnu have saa gode Dage.
nk, hvo var han, og hvo er du? han var den store Gud, et ubesmittet og
yldigt Lam, men du er en elendig Orm, en stinkende Synder. Tænk hvad han
lidt, og hvad lider du? Han uddrak et heelt Hav, du smager derimod kun
le faa Draaber. Han har baaret hele Bjerge, du derimod neppe en liden
lint eller et Sandskorn. Hans Kors var Galdebittert, dit er Sukkersødt. Hans
idel Vrede, dit idel Kjærlighed. Derfor skulde vi ei ønske at være saadanne
me og blodagtige Hellige, der Intet ville lide; men lade dette være vor Trøst,
i bære vor venlige og kjære Frelsers Aag, hans Felttegn og Livfarve. Hans
and var to Slags: Fornedrelses og Ophøielses Stand, saaledes ogsaa de
ende, som Paulus siger: „Saafremt vi lide med ham, skulle vi og blive herlig-
rte med ham“.[4]) „De han har retfærdiggjort, disse har han og herliggjort,
n de maae først være hans Sons Billede ligedannede“.[5]) Det er hans Aag, han er
spændt deri, og hjælper dig at bære det. Det er hans Byrde, han har selv
t sin Ryg derunder, og bærer den tungeste Deel.

Men det bliver ikke ved Trøsten alene, Guds Kjærlighed hjælper os ogsaa at
rvinde vort Kors, saaat vi endelig med Frimodighed kunne istemme en Glæde-
g af Psalmernes Bog: „De have trængt mig saare fra min Ungdom, maa Israel
sige, de have trængt mig saare fra min Ungdom, dog har de ikke faaet
ngt med mig“.[6])

Hvor stor end Nøden er, saa kan den dog ikke styrte en Troende; thi Gud
hans Styrke, men Guds Styrke er uovervindelig. Den Gud, der kunde gjøre
sikker Vei for Israels Folk igjennem Havet, og hjælpe dem af Dybet, han kan
skaffe sine Børn en fri Overgang igjennem alle Trængsler, at Floderne ei skulle
kue dem, naar de, som Jonas, blive kastede midt i Havet, og at ingen Lue
opbrænde dem, om de end med hine tre Mænd skulle sidde i den gloende Ovn.

---

[1]) Rom. 5, 3. [2]) Jacob 1, 2. [3]) 2 Mosеb. 15, 25. [4]) Rom. 8, 17. [5]) Rom. 8, 29. 30. [6]) Ps. 129, 1. 2.

„For din Skyld dræbes vi den ganske Dag, vi ere regnede som Slagtefa
men i alle disse Ting mere end seire vi ved ham, som os elskede".[1]) Saale
gjør Christi Kjærlighed Korset let og overvindeligt for os; vel den, der hol
sig til denne Ven.

Endelig gjør Guds Kjærlighed en Ende paa vor Jammer, ofte førend vi m
ket, ofte endnu bedre end vi ønskede, endnu saligere, end vi tænkte. Han har
alle vore Trængsler, og sat dem et Maal, hvor længe de skulle vare. „Der
han bedrøver, da skal han forbarme sig efter sin store Miskundhed".[2]) „Gud
trofast, som skal ikke lade Eder friste over Eders Formue; men skal gjøre ba
Fristelsen og dens Udgang saa, at I det kunne taale".[3])

Ligesom et Uveir taber sin egen Kraft, naar det har udraset, saaledes ma
heller vore Lidelser vare evindeligen, men ophøre naar de have naaet deres M
Derfor har Basilius og Athanasius sagt: Det er en liden Skye, der snart f
forbi. Den maa ei alene ophøre, men forvandles til Glæde. Enden maa
være slet, men behagelig og glædelig. „Om Aftenen gjæster os Graad, om M
genen Frydesang".[4]) Ligesom Gud gjør Morgen af Aften, saa gjør han og G
de af Korset. Christi Disciple hylede om Aftenen, da Herren var begravet,
den tredie Dags Morgen kom Glæde af hans Opstandelse; saa gjør Gud det
saa med os. Paa en bedrøvet Aften følger ofte en glad Morgen, saaledes
vel alt Kors en bitter Begyndelse, men en sød Udgang. Dette veed Davi
rose sig af: „Du har forvandlet min Sorg til en Dands, du har aflost
Sorgedragt og omgjordet mig med Glæde".[5]) Betragt Israels Børn, hvor
gede de, da Pharao med sin Magt jagede efter dem; men da Fienden omk
det røde Hav, dandsede de af Glæde. Hvilken stor Klage fører ikke David ov
Forfølgelse; men derefter, da Gud hjalp ham til Kongeriget, dandsede han
Pagtens Ark. Hvor klagede Israels Børn sig, da de bleve ængstede af Philist
men da David nedlagde Goliath, gik de ham med Instrumenters Lyd og S
sange imøde. Det er det som Epistelen til de Ebræer lærer: „Men al Re
synes, imedens den er nærværende, ikke at være til Glæde, men til Bedrø
men siden giver den igjen dem, som ved den ere ovede, Retfærdigheds
Frugt".[6]) Det samme mener Tobias, naar han paa et Sted siger: „Det ve
vist, at hvo, som tjener Gud, den skal blive trøstet efter Anfægtning, og
Tugtelsen finder han Naade; thi du har ei Lyst til vor Fordærvelse; thi
Uveir lader du Solen skinne, og efter Hylen og Græden overøser du os med G

Det ønskede ogsaa alle Hellige i deres Kors. David beder: „Glæd
Forhold til de Dage, du ydmygede os, de Aar, hvori vi saae Ulykke".[7])

Betænker dog, kjære Sjæle! hvorledes Gud har glædet Noah efter Sy
den, Loth efter Sodomas Ild, Jacob efter hans Bedrøvelse i Dyrtiden, Josep
hans Fængsel, Israels Folk efter dets haarde Trældom, den bedrøvede
efter hendes Trængsel, den elendige David efter hans Forfølgelse, den taalm
Job efter hans Armod. Alle disse Hellige ere vor Korsbog, hvori vi finde
skrevet: „Efter Bedrøvelsen glæder Gud igjen." Saaledes maa det opfyldes
staaer i Psalmen: „De, som saae med Graad, skal høste med Frydesang; de

---

[1]) Rom. 8, 36. 37.; Ps. 44, 23. [2]) Begræd. 3, 32. [3]) 1 Cor. 10, 13. [4]) Ps.
[5]) Ps. 30, 12. [6]) Ebr. 12, 11. [7]) Ps. 90, 15.

gaaer ud med Graad, bærende sit Kors til Udsæd, skal gaae ind med Fryd, bærende sine Neg".[1])

Da lærer du, at i Taarene ligger skjult en Sæd til al Fryd og Herlighed. Ligesom en Landmand i Sædetiden Intet seer for Øinene, uden hans Arbeide, alligevel er Arbeidet og den udstroede Sæd en Aarsag til den tilkommende Høst og Glæde; saaledes er den sande Christnes Kors og Taarer en Begyndelse til den uforgjængelige Glæde. Og ligesom en Sædemand faaer langt mere, end han har udstroet, saa skal en Taaresæd bringe mange Glædesfrugter; thi da skal det hedde: „Salige ere de, som sørge; thi de skulle husvales".[2]) Her saae vi, men om vi ikke altid høste her, saa skulle vi dog i det evige Liv visselig høste Glæde, da skal alt Kors bære en Guldkrone. Ak! kunde vi kun et Øieblik see denne Glæde, vi skulle aldrig kunne blive mætte af Kors i vor hele Livstid. „Denne korte Lidelse er jo ikke værd den evige Glæde, som engang skal aabenbares paa os".[3])

Nu da Guds Kjærlighed tilsender dig Korset, saa maa du og bære det i Kjærlighed. Først, efterdi du veed, at denne Moder lader intet Barn være uden Revselse, saa tag imod Riset med Taalmodighed, og vid, at du aldrig kan undgaae dit Kors; om det var muligt at du kunde løbe af Verden, saa skal dog dit Kors løbe efter dig; thi det er af Gud besluttet, at det maa bæres. Dermed er en god Begyndelse gjort, da lærer du at sige: Velan, kan det ei være anderledes, saa kom, du kjære Kors, Gud skal hjælpe mig at bære og overvinde, efterdi det er Guds Villie, at jeg skal tage dig til Herberge, saa vil jeg ingenlunde ønske, at være dig foruden, ja, jeg vilde være bedrøvet, dersom du udeblev. O! vel den, der gjerne antager og kysser dette kjære, velsignede Kors. Men naar Lidelsen overfalder dig uformodentlig, saa vær tilmode som om du smukt forud havde beredt dig dertil. Derfor, saa længe du vandrer i denne Grædedal, skal du hver Dag, ja, hver Time, vente paa din Lidelse. Verden er et Jammerhuus, og din Jammer skal ikke blive borte.

Dernæst, efterdi du veed, at det kommer fra Gud, skal du gjerne og med Glæde tage imod Korset. Hvad siger Christus til Peder: „Skal jeg ikke drikke den Kalk, som min Fader gav mig?"[4]) Sande Christne føre altid det Ord i Munden: „Fader! skee din Villie!"[5]) Naar du betænker Oprindelsen, hvorfra Lidelsen kommer, nemlig fra Gud, saa bliver Grunden lagt i dit Hjerte til Taalmodighed. Thi betænk, hvo er Gud? Er han ikke din Skaber og Fader? Naar du i Korset holder fast ved disse to trøstelige Navne, saa skal du i Sandhed overflødig vederqvæges. Er han din Skaber, saa betænk, hvad Viisdommens Bog siger: „Du forbarmer dig over alle; thi du formaaer alle Ting. Du har til intet Vederstyggelighed af de Ting, som du har gjort, men du sparer alle Ting".[6]) „Du dømmer med Lemfældighed, og regjerer os med megen Skaansel".[7]) Dermed trøster Job sig i sin svare Lidelse: „Dine Hænder skabte mig, de dannede mig trindt omkring, og du vil tilintetgjøre mig? Kom ihu, at du dannede mig som Leret".[8]) Er Gud din Fader, saa overvei de 5 Sprog, som ret levende kunne afmale Guds Faderhjerte i dit Hjerte.

„Jeg er Israels Fader, og Ephraim er min førstefødte Søn. I Sandhed;

---

[1]) Ps. 126, 5. 6. [2]) Matth. 5, 4. [3]) Rom. 8, 18. [4]) Joh. 18, 11. [5]) Matth. 6, 10. [6]) Viisd. B. 11, 24—27. [7]) Viisd. B. 12, 18. [8]) Job 10, 9. 10.

Ephraim er mig dog en dyrebar Søn, et Barn, jeg ret forlystes ved; thi fra den Tid af, mine Ord faldt ham paa Sinde, tænker jeg endnu idelig paa ham; mit Hjerte er bevæget for ham, og jeg føler inderlig Medlidenhed med ham, siger Herren".[1])

„Som en Fader forbarmer sig over Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham".[2])

„Zion sagde: Jehova har forladt mig; Herren har glemt mig. Kan da en Moder glemme sit diende Barn, ubarmhjertig mod sit Livs Frugt? Og kan hun glemme det; jeg glemmer dig ikke. See, paa mine Hænder tegnede jeg dig".[3])

„Men nu, Herre! du er dog vor Fader. Vi ere Leret, og du den, som dannede os; alle ere vi din Haands Værk. Herre! vær ikke saa saare vred; kom ikke evig Synder ihu! o, see dog herned; vi ere alle dit Folk.[4]) Du er dog vor Fader; vor Frelser er dit Navn fra Evighed".[5])

I det 15de Capitel af Lucas Evangelium seer du det faderlige Hjerte afmalet med ret levende Farver. Overvei det kun, saa skal du med Glæde tage imod dine Lidelser, og med Taalmodighed bære dem. Ja, efterdi dit Kors er Guds Villie og Raad, hans Tilskikkelse og Forsyn, der længe tilforn har bestemt dig det, førend du endnu var født, saa bør du jo billigen tage derimod med Glæde, som en stor Lykke, og det skal være dig kjært, at Gud har tænkt paa dig i sit evige Raad, at han i Fremtiden vilde lægge dig i Særdeleshed Korset paa, ja du bør glæde dig derved, at Gud vil fuldbringe sit Velbehag paa dig.

Saa gjorde David: „Frelsens Kalk vil jeg opløfte".[6]) Job: „Skulle vi kun modtage det Gode af Gud, og ikke tage mod det Onde".[7]) „Herren gav, og Herren tog, Herrens Navn være lovet"![8])

Efterdi Gud ogsaa bedrøver de Troende i største Kjærlighed, saa maa du og modtage det i Kjærlighed, og ydmyg sige: Ak! kjære himmelske Fader, jeg dit arme Barn faaer nu denne Lidelse af din faderlige Kjærlighed, som en ædel og kostbar Gave. Hjertekjære Fader! maa jeg drikke den Kalk, som et sygt Menneske drikker en bitter Drik, saa maa heri din Villie skee, og ikke min. Vil du tækkes Gud, og elskes af ham, saa tag særdeles Lidelser af ham i særdeles Kjærlighed. Vogt dig, at du ikke bliver din Gud fiendsk derfor, at han tugter dig, men elsk ham i Korset; thi Korset er en Prøve paa din Kjærlighed.

Elsker du alene Gud i gode Dage, og ikke tillige naar Sorgens Time kommer, saa har du en falsk Kjærlighed, ligesom det er falskt Guld, som har en herlig Glands udenfor Ilden, men mister samme i Ilden. Saadant Guld kaster man bort, og bærer det ikke mere paa Legemet. Betragt de tre Mænd i den gloende Ovn, de agtede ikke denne Ovn, deres Kjærligheds Ild var stærkere end den gloende Ovns Ild. Den himmelske Ild havde betaget den jordiske sin Kraft. Du skal og derfor holde Korset for din høieste Ære og Glæde, efterdi Christus før du har baaret det. Efterdi han, den Herlighedens Herre, har lidt saa stor Spot og Haan, saa stor Pine og Smerte for os, af en reen og fuldkommen Kjærlighed, saa skulle vi ogsaa, dersom vi ellers ville være hans tro Tjenere, hans fortrolige kjære Venner, med Glæde lide al Trængsel for hans Skyld, og glæde os, at vi blive agtede værdige til denne Ære og Salighed, at blive hans Billede ligedannede i Noget.

---

[1]) Jer. 31, 9. 20. [2]) Ps. 103, 13. [3]) Es. 49, 14. 15. [4]) Es. 64, 7. 8. [5]) Es. 63, 16. [6]) Ps. 116, 13. [7]) Job 2, 10. [8]) Job 1, 21.

Naar du nu saaledes villig har taget dit Kors paa dig, saa skal du bære det taalmodig. Gud har dog engang i sit Raad besluttet det over dig, og du kan med din Utaalmodighed ikke forandre Guds Raad, ellers var du mere end Gud. Guds Raad sigter altid derhen, at hans Ære kan prises, og din Salighed befordres. Hvad kunde mere bevæge dig til Taalmodighed, end Guds Ære og din Salighed? Derfor siger David: „Dog jeg tier, jeg vil ikke oplade min Mund; thi du gjorde det." Efter Luthers Oversættelse: „du skal gjøre det vel".[1])

Saaledes siger en from Moder, naar hun med en hjertelig Bøn har anbefalet Gud sit Livs Frugt, da tager Gud derimod, enten det kommer levende eller dødt til Lyset. Thi da er han, som hjælper i Nøden der, og lader ingen Sjæl fordærves, som gives ham. Saaledes siger en from Fader, naar han troligen paa sin Dødsseng anbefaler sine Børn til den himmelske Fader. Efter saadan en alvorlig Bøn antager Gud sig Børnene i Faders Sted.

Dernæst siger ogsaa et fromt Hjerte i Korset: Ak! kjære himmelske Fader, du har ladet denne Lidelse komme over mig, derfor vil jeg ikke modstaae, men alene tie dertil, og anbefale dig det, du skal gjøre det vel. Derpaa siger Gud: Ja og Amen. Ak! kjære Christine, hvorfor ville vi knurre og være utaalmodige i Korset? have vi ikke fortjent det, ja, da vi med vore Synder havde fortjent en evig Straf, paalægger Gud os kun et timeligt Kors. „Herrens Straf vil jeg bære; thi jeg har syndet imod ham".[2]) „Dersom jeg finder Naade for Herrens Øine, vil han føre mig tilbage og lade mig see den, og hans Bolig. Men dersom han vil sige saaledes: jeg har ingen Behagelighed i dig; see da er jeg her, han gjøre med mig, hvad godt er i hans Øine".[3]) Jeg har vel fortjent det.

Ingen bliver utaalmodig over det Saar, som han selv har været Skyld i, hvorfor knurrer du da imod det Kors, som du med dine egne Synder har fortjent? Og efterdi Gud er en viis Mand, saa tilkommer det intet Menneske at foreskrive ham Tid og Maade, han har dog af Evighed afmaalt og afveiet alt det, som Enhver skal lide. Naar man nu kun taalmodig overgiver sig i Guds Villie, saa følger Hjælpen strax. Naar Gud har vor Villie og ganske Hjerte, saa have vi igjen hans Villie i vore Hænder. Han vil, som jeg vil; naar jeg vil, saa vil han. Utaalmodighed forlænger kun Lidelsen; Taalmodighed og Hengivenhed er Lidelsens Maal og Ende; naar denne er naaet, saa viger Lidelsen tilbage, som en Piil fra en Jernmuur, og bliver kraftesløs.

Utaalmodighed gjør kun Smerterne mere bittre, ligesom et Saar bliver altid værre naar man beføler det meget med Hænderne, og trykker det. Utalmodighed er en tredobbelt Synd: imod Gud, som du fortørner; imod dig selv, som du mere smerter, ja undertiden er din egen Morder; imod din Næste, som du opmuntrer til lignende Utaalmodighed, ja vel ofte, om han er ugudelig, til Bespottelse. Tænkte du paa Guds Kjærlighed, der tilskikker dig dit Kors, paa den himmelske Glæde, som følger derpaa, paa Jesu Christi blodige og bittre Lidelse, paa den Sødhed, som ligger skjult deri, da skulde du aldrig blive utaalmodig. Dit Kjød betragter kun Korset efter det Udvortes, men Trøsten, som ligger deri, vil det hverken see eller kjende; deraf kommer Utaalmodighed. Ak! at vi dog ville lære

---

[1]) Pf. 39, 10. [2]) Micha 7, 9. [3]) 2 Sam. 15, 25. 26.

den kjære Taalmodighed, hvor sød, hvor let skulle endog de svareste Lidelser ei forekomme os.

Jeg vil ikkun fremføre en grov Lignelse: Naar hundrede stærke Hunde anfalde et Menneske, og han kun sætter sig ned, er ganske stille, og trykker sig sammen i en Klump, saa godt som han kan, ikke rører sig, saa gjøre de ham intet Ondt, ja de løbe alle bort, dog see de stedse tilbage, og mærke de, at han rører een Finger, saa komme de Alle igjen, for at bide ham. Saaledes er det og med alle Slags Trængsler, der sætte an som stærke Hunde paa et Menneske. Da maa Mennesket kun begive sig i Taalmodighed, være ganske stille og rolig, og overgive sig ganske og aldeles til Gud. Hvad gjælder det om ikke Hundene skal vige, og Trængslerne forsvinde? Ja om og alle Djævle i Helvede havde sammensvoret sig imod et saadant Menneske, saa kunde de dog ikke skade ham.

Utaalmodigheden aabenbarer hvorledes den onde vredagtige Lyst endnu ligger udødet i dit Hjerte; thi Modgang gjør Ingen utaalmodig, men aabenbarer alene den Utaalmodighed, som ligger skjult i dit Hjerte; og det gaaer et saadant Menneske, som en Kobbermynt, der er forsølvet: saa længe den bliver udenfor Ilden, holdes den for Sølv; men naar den kastes i Ilden, da gjør Ilden den ikke til Kobber, thi dette var den tilforn, men den aabenbarer kun Kobberet, som var skjult under Sølvet. Siger du: hvormed skal jeg opvække Taalmodighed i mig? da giver jeg dig dette Raad, at du ofte skal tænke paa dit Kors's Begyndelse, Fremgang og Ende. Begyndelsen er guddommelig; thi Gud har af Evighed afmaalt, aftalt og afveiet det, som skal vederfares dig. Derfor kan det hverken blive anderledes eller mindre. Fremgangen er sød; thi Gud trøster indvortes mere end Lidelsen udvortes bedrøver. Enden er salig; „Thi vor Trængsel, som er stakket og let, bringer os en evig og over al Maade vigtig Herlighed; idet vi ikke have de synlige Ting for Øie, men de usynlige; thi de synlige ere timelige, men de usynlige evige".[1])

Voxne Christne taale ei alene deres Lidelser, men glæde sig ogsaa i samme. Vel tilskikker Gud Korset, for at vi skulle føle det, og at det skal gjøre os ondt; derfor kalder Skriften det „en Byrde og et Riis." Byrden trykker den, som bærer den, og Børnene føle ofte Riset, saa at de græde. Salomon forestiller os de Fromme i deres Lidelser med grædende Øine og sukkende Hjerter: „Saa vendte jeg mig og saae alle Undertrykte, som ilde mishandles under Solen, og see, Undertryktes Taarer og ingen Trøster hos dem".[2])

Her fremstiller den vise Mand os, som i et Speil, de bedrøvede Sjæle i een Hob med sorrigfulde Ansigter og grædende Øine. Christus siger og til sine Disciple: „Eders Bedrøvelse skal vorde til Glæde".[3]) Skal Bedrøvelsen vorde til Glæde, saa maa der jo være Bedrøvelse.

David lærer, at de som saae med Graad skulle høste med Fryde-Sang. Glæde uden Taarer, er som en Frugt uden Sæd. Hvorledes kunde Gud aftørre dine Taarer i Himmelen, naar du ikke havde udsaaet nogen paa Jorden. Men det, som bedrøver dig efter det udvortes Menneske, maa efter det indvortes være din Glæde. „Som bedrøvede, dog altid glade".[4])

Christne betænke i Korset, hvad de have i Christo, og endnu fremdeles skulle

[1]) 2 Cor. 4, 17. 18. [2]) Præd. 4, 1. [3]) Joh. 16, 20. [4]) 2 Cor. 6, 10.

have, dette gjør dem glade og vel tilmode. „Som I ere deelagtige i Christi Lidelser, saa glæder Eder, at I og ved hans Herligheds Aabenbarelse skulle glæde og fryde Eder".[1])

I disse Fodspor gaae alle Hellige foran os, bære deres Kors paa deres Skuldre, hvorpaa de Pauli Ord staae skrevne med gyldne Bogstaver: „Vi, som trænges paa alle Maader, men ikke forsage, som ere tvivlende, men ikke fortvivlende, forfulgte, men ikke forladte, nedslagne, men ikke fortabte, ombærende altid den Herres Jesu Død i Legemet, at og Jesu Liv maa aabenbares i vort dødelige Kjød".[2])

Det er en Christens høieste Kunst at være glad i Korset, og synge en Takke-Psalme, at frygte sig i gode Dage, og glæde sig i onde Dage. „Vi rose os og af Trængslerne".[3]) Verdens Børn rose sig af deres store Lykke, sande Christne derimod rose sig af deres Kors, de have det aldrig bedre, end i Korset.

Men Guds Børn taale og glæde sig ikke alene i Korset, men blive ogsaa bestandige i Korset, og bryde ikke for Tiden udaf disse Baand, men vente, indtil Herren forløser dem. Retskafne Christne ere af Hjertet beredte til at tage deres Kors med sig i Graven, naar Gud saa vil have det, ja de ønske, at eet Uveir efter et andet maa overfalde dem, paa det deres Kjød kunde blive under Tugt. De som endnu ere svage og usvede, falde ofte Tiden noget lang under Korset, de raabe og sukke med David: „Ak Herre! hvorlænge?"[4]) men de skulle vide, at Gud har opskrevet begge Dele i sin Bog, saavel deres Lidelses første som sidste Stund, og Enden er ikke forend denne Stund kommer.

Forlad dig da kun ganske til,
Og lad ham gjøre, hvad han vil,
Han kan dig ei forlade.

Efterdi Guds Kjærlighed ogsaa opholder og beskytter dig i Korset, saa maa du forlade dig paa ham; thi ved din Tillid bliver Gud din Styrke, Hjælp og Frelse, ligesom du vil have ham. Saadan en Tillid var der hos Josaphat, da hundrede tusinde Morer faldt ind i hans Land, stod han fast, som en Muur, og slog dem Alle ihjel med en Lovsang.

Hvor behjertet var Job i sine Lidelser? „See! vil han slaae mig ihjel, skulde jeg dog ikke haabe?"[5]) Hvad sagde de tre Mænd i den gloende Ovn? „See! vor Gud, som vi dyrke, er mægtig nok til at redde os; han kan redde os. Og om han end ikke vilde, da vidi, o Konge! at vi ikke vil ære dine Guder".[6]) Hvilken Bestandighed var der ikke hos Daniel i Løvehulen? hvilken Frimodighed hos Stephanus? Saadant Mod var der og hos de hellige Martyrer. Basilius kaldte Keiser Valentius's forskrækkelige Trudsler Bussemænd, som man skræmmer Børn med. Athanasius sagde, da Julianus lod opsøge ham: Det er en Taage, som snart forsvinder. Andre have sjunget midt i Luerne. Dette bevirkes af den Helligaands indvortes Trøst og Hjertets Tillid. Og hvorfor skulle vi blive forsagte i Korset? Have vi ikke Guds Ord og Mirakler for Øine. Saadant skulde vi foreholde Gud, og sige: Kjære Gud! saaledes har du lovet i dit Ord, saaledes har du vist dig imod alle Hellige i deres Kors, derfor skal du og gjøre det saaledes imod os, endskjøndt vi ikke ere det værd, saa er dog dit Ord det værd, at

[1]) 1 Petr. 4, 13. [2]) 2 Cor. 4, 8—10. [3]) Rom. 5, 3. [4]) Ps. 13, 1. [5]) Job 13, 15. [6]) Dan. 3, 17. 18.

det evig maa blive en Sandhed, og at din Godhed og Almagt maa blive aabenbar for al Verden. Saadan Tillid lader en Sjæl ei blive til Skamme, som David af egen Erfaring ofte bevidner i Psalmerne: „Bisselig alle de, som haabe paa dig, blive ikke beskjæmmede".[1]) „Herre Zebaoth! saligt er det Menneske, som forlader sig paa dig".[2]) Hvo som derfor forlader sig paa de skabte Ting, han læner sig til en hængende Væg, han bygger sit Huus paa Sand, og skal efter Guds retfærdige Vrede juist blive til Skamme paa de Kreature, som han har udvalgt sig til Stav, ligesom man kan afbryde en skrøbelig Rørkjep.

Ved denne Tillid hænger Bønnen. I Korset maa du anraabe Gud om Lindring og Frelse, overlade Alt i Hans Villie, og blive lige stille, om hverken Trøst eller Hjælp vederfares dig, ja om end dit Kors skulde blive bittrere og større. Ved Bønnen kommer al Trøst til os fra Guds Hjerte; derfor beder David: „Hør min Røst, efter din Kjærlighed; Herre gjør mig levende efter dine Domme".[3]) Der foier David sammen Bønhørelse og Vedergvægelse, og viser dermed, at den vedergvægende Livskraft erfares i Bønnen.

Ligesom alle de bleve sunde, der rørte ved Christum; thi der gik en levendegjørende Kraft fra ham, og helbredede dem, saaledes føle ogsaa vore syge og bedrøvede Sjæle, naar de med troende Sukke røre ved Christum, en levende Trøst. I Korset gjøre vi, som David siger om sig selv: „Paa min Trængsels Dag søgte jeg Herren, min Haand var udrakt mod ham om Natten, og aflod ikke".[4])

Ligesom et fattigt Menneske rækker begge Hænderne ud til En, som gaaer forbi, og gjør Knæfald, ja raaber til ham med ydmyge og bevægelige Ord om en Almisse, saa er det allerbedst i Korset, at vi hyle og jamre os- meget, udstrække begge Hænderne i Tro og Bøn til Himmelen, indtil Gud bliver træt og bønhører vort Skrig. Saadan en Bøn gjør en Udgang fra Korset, ligesom Moses med sin Stav vandrede gjennem det røde Hav. Ak! hvor mange blive ikke ved deres mange Sukke og Bønner frie fra Korset.

Hvor Mangenen føler ikke rig og sød Trøst i Hjertet, naar han kun begynder at bede! Ligesom Legemet henter sin Aande, ved at drage den til sig af Luften, saa henter Sjælen Trøst af Gud ved Sukke. Bønnen er den rette Magnet, der drager Korstrøsten ind i Hjertet. Ak! siger du: Mit Kors trykker mig saa haardt, at jeg ei kan bede.

Men kan du ikke bede, saa suk. Gud, der boer i Hjertet, er lige saa nær Sukkene som Ordene, og tro kun, at ikke det ringeste troende Suk bliver spildt, Gud gjemmer dette, som en dyrebar Skat, og beholder det i sin Hukommelse, som en Perle i Guld, hisset skal det lyse som en Ædelsteen.

Kan du ikke sukke, saa græd. Gud tæller ogsaa de Bedrøvedes Taarer, opsamler dem, som man kan opsanke Guld, Sølv og Klenodier. Kan du heller ikke græde, og føler dog Angest i Hjertet derover, at du hverken kan bede, sukke eller græde, saa vid, at juist denne Angest er en kraftig Bøn. Ligesom Moses raabte allerheftigst, da han i sin Bøn ei talede, eller kunde tale eet Ord, men bad af blot Hjerteangest. Dette er Aandens uudsigelige dybe Sukke.[5]) Du siger videre: Jeg har nu bedet ofte og meget, men jeg føler hverken Trøst eller Hjælp. Kjære Menneske! maaskee det er din egen Skyld. Mange bede, men med stor Utaalmo-

[1]) Ps. 25, 3. [2]) Ps. 84, 13. [3]) Ps. 119, 149. [4]) Ps. 77, 3. [5]) Rom. 8.

dighed, vil bønhøres efter sin egen Villie, ligesom et Barn, der med Knurren og Utaalmodighed vil tvinge sig Noget til af sine Forældre, og faaer det ikke, eller om det faaer samme, saa geraader det til Fordærvelse, ligesom hiin forlorne Søn med sin Fædrene-Arv. Vi maae altsaa bede saaledes i Korset, at vi henstille alle Ting i Guds naadige Villie.

Mange ville være løs fra Korset før Tiden, og hente Vinen, førend Herrens Time kommer. Mange ville have store og høie Gaver af Gud, men uden Kors, hvilket er ligesom naar man nyder en Spise, der ei er saltet. Paulus vilde ogsaa gjerne være sit Sjælekors qvit, han græd derfor heftig til Herren; men Herren sagde: „Min Naade er dig nok".[1])

Mange ville ved deres Christendom intet Kors have, da dog Christus siger: „Vil nogen komme efter mig, han fornægte sig selv, og tage sit Kors og følge mig".[2]) Om han fra et saadant Menneske borttog det Kors, som han ikke vilde have, saa maatte han dog sende ham et Andet; thi Gud har besluttet, at Ingen skal være uden Kors. Om nu det sidste var svarere, end det første, hvad havde da vel et saadant Menneske bedet sig fri for? Derfor maa man hjemstille saadant til Gud, han veed bedst, hvad der tjener os, og vi kunne bære. Du har maaskee heller ikke været bestandig og taalmodig i at holde ud og bie. Udholdenhed gjør at Gud haster, da han ellers ikke altid vilde ile, som man pleier at gjøre ved en uforskammet Betler, der beder om Noget med megen Paatrængenhed.

Saadanne uforskammede Folk maae vi og være i vor Bøn; det vil Gud gjerne have, derved bekomme vi ofte Hjælpen tidlig, der ellers længe maatte forhales. Herhos maae vi og med stor Taalmodighed vente paa Timen, som Gud har forbeholdet sig i sit hellige Raad. Ellers hedder det: „Min Time er endnu ikke kommen".[3])

Det er en kostelig Ting at være taalmodig, og haabe paa Herrens Godhed; men vi maae i Kors-Bønnen holde den Orden, som Herren selv har foreskrevet os, at vi først bede: „Forlad os vor Skyld." Dernæst: „Frie os fra det Onde".[4])

Ligesom et Saar ikke kan læges, førend det bliver befriet fra sin Stank og Edder, saaledes er der heller ingen Forløsning fra Korset at vente, saa længe vi ei endnu have faaet vor Synds Forladelse. Derfor see først til, at du er forsonet med Gud, bed derpaa om Forløsning og Lindring.

Endelig, naar Gud hører din Bøn, og tager Korset bort, maa du stemme din Harpe, og takke ham for det kjære Kors, ligesom Børn kysse Forældrenes Riis, efterat de ere blevne revsede og endog berømme det oven i Kjøbet: Tak, kjære Riis, hvilke gode Børn gjør du ikke? saaledes gjør Kirken hos Propheten Esaias: „Jeg lover dig Herre! at, da du var vred paa mig, din Vrede har vendt sig, og du trøster mig".[5]) Og som David i en af Psalmerne: „Jeg takker dig, at du ydmygede mig, og hjalp mig; thi det er bleven min Frelse."

At takke Gud for hans Kors, er det bedste Offer, som vi kunne bringe ham. Thi da overgive vi vor Villie paa det Allerfuldkomneste i hans Villie, ligesom Job gjorde: „Herrens Navn være lovet!"[6]) Ja, kjære himmelske Fader, du har

---

[1]) 2 Cor. 12, 8. [2]) Matth. 16, 24. [3]) Joh. 2, 4. [4]) Matth. 6, 12. 13. [5]) Es. 12, 1. [6]) Job 1, 21.

aldrig bedre i Sinde med os, end naar du paalægger os meget Kors. Du trøster os aldrig sødere, end naar du ved megen Trængsel gjør os ganske tomme for al Verdens Trøst. Derfor send os kun mange kjære Kors; hvad vi her i dette Liv ikke nok kan takke dig for, det ville vi gjøre hisset i det evige Liv. Amen.

Det 21. Capitel.

Om den (i Korset) sødt trøstende Guds Kjærlighed.

Med meget deilige Ord udtaler Guds Kjærlighed sig til den berøvede Kirke: „Die skal I og mættes af hendes Trøstens Bryst; I skal næres ved Bryst, bæres paa Arm og lege paa Skjød. Som en Moder trøster sin Søn, saa vil jeg trøste Eder".[1])

En Moder kan aldrig omgaaes venligere med sit syge og grædende Barn, end naar hun giver det de livsaligste Ord, som hun har lært, naar hun tillige rækker det Brysterne, der ere fulde af sød Melk, og holder det paa Knæerne eller bærer det i Skjødet. Saaledes gjør og Gud ved de Fromme. Dette kjære Kors føder Erfarenhed. Da hænge vi ved Guds Kjærlighed, som et Barn ved Brysterne, suge og drikke mange trøstelige Tanker, mange livsalige Sprog deraf, hvoraf de Troende have Liv og Ophold, som Barnet af Melken. Det skeer ofte, at Gud frembyder dem Trøsten, førend Korset kommer. Det babyloniske Fængsel var endnu ikke begyndt, da Gud lod prædike denne Trøst for Israel ved Propheten Jeremias: „Jeg veed de Tanker, som jeg har tænkt over Eder, siger Herren, Tanker til Fromme, og ei til Ulykke for Eder, at give Eder en haabefuld Fremtid. I skulle anraabe mig, og nærme Eder i tillidsfuld Bøn til mig; og jeg vil høre Eder. Søger mig, og I skulle finde, naar I søge mig af Eders ganske Hjerte. Da vil jeg lade mig finde af Eder, siger Herren".[2])

Ak! det maa være en naadig Gud, der sørger saaledes for vort Kors, at han trøster, førend han bedrøver. Han har udseet Korset, han har ogsaa udseet Trøsten, og maa med al Ret kaldes Barmhjertighedens Fader og al Trøstens Gud.

Naar da Korset kommer, saa udebliver ikke Trøsten, ligesom en Ven tager en anden med sig, naar han bliver buden til Gjæst. Derfor sætter David begge Dele tilsammen, Nød og Trøst. „Det er min Trøst i min Nød".[3]) Der lærer du, at der er Trøst i Elendigheden, og at Guds Trøst ikke kan fæste Rod uden i et elendigt og bedrøvet Hjerte, som har mistet al Verdens Trøst. Ja, derfor bedrøver Gud os, og gjør os elendige, at vi kunne lære at smage hans Trøst; thi

[1]) Es. 66, 11—13. [2]) Jer. 29, 11—14. [3]) Ps. 119, 50.

i Korset smager man først Ordets søde Kraft, ligesom Specerierne gjøre Maden velsmagende.

Det var jo Skade, at Mennesket ikke skulde smage, hvor sød Herren er, saa var det ogsaa Skade, at de Fromme skulle være uden Kors. Hvad veed man af den himmelske Trøst og gudommelige Vedergvægelse udenfor Trængslen? Jeremias Begrædelse er vel værd at mærke: „Kom min Elendighed og min Forfølgelse ihu, ja Malurt og Galde. Min Sjæl kommer det vel ihu, og bøier sig over mig. Dette vil jeg tage mig til Hjerte igjen, derfor vil jeg haabe".[1])

At Gud tænker paa vor Elendighed, tilsiger vort eget Hjerte os, naar det indvortes bliver trøstet, og føler Guds Kraft, hvorved Haabet bliver styrket. Naar du er glad og frimodig i Korset, da siger din Sjæl dig, at du endnu har en naadig Gud, og det er den indvortes Trøst. Ofte mene Fienderne, at de ville tilføie de Fromme meget Ondt, men de gjøre ikke andet end dette, at de opvække Gud til at trøste de Fromme, thi saa from er Gud, at han vedergvæger de Fromme mere indvortes, end de bedrøves udvortes. Vil de Onde betage de Fromme den jordiske Trøst, da giver Gud dem derimod den himmelske. Det er et overmaade herligt Sprog David sætter: „Under mine mange Tanker i mit Indre, forlystede din rige Trøst min Sjæl".[2]) David taler af Erfaring, at megen Bekymring, Guds Trøst og Sjælens Vedergvægelse hænger fast ved hverandre. Gud boer formedelst Troen i vore Hjerter, derfor seer han og al Hjertets Bekymring og Bedrøvelse; og efterdi han har forenet sig med vort Hjerte, saa føler han det, og bliver derved bevæget, som han selv siger: „Mit Hjerte er bevæget for ham," eller som Luther har oversat det: „Mit Hjerte bryder mig".[3]) Og da begynder han ved sin Helligaand at trøste Hjertet indvortes, og deraf finder det Ro og Vedergvægelse. Guds Kjærligheds Trøstekammer er Guds Ord, naar vi fornemme dets levende Kraft, saa er Hjertet trøstet. Dette lærer David overflødig: „Kom Ordet ihu til din Tjener; paa hvilket du lod mig haabe".[4]) „Det er min Trøst i min Nød, at dit Ord gjor mig levende".[5]) „Mine Øine smægte efter dit Ord, da jeg siger: naar vil du trøste mig".[6]) „Hvis din Lov ikke var min Glæde, da var jeg forgaaet i min Nød".[7]) „Hvor vare dine Ord sødere for min Gane, end Honning for min Mund".[8]) „Jeg tog dine Vidnesbyrd til evig Arv; thi de ere mit Hjertes Glæde".[9]) „Forklaring over dine Ord oplyser".[10]) Naar vi da med Andagt høre eller læse Guds Ord, saa skriver den Helligaand, som Guds Finger, det i vore Sjæle. I Korset bliver Skriften levende, han planter det i Hjertet som en uforgjængelig Sæd. Ligesom et Sædekorn kommer frem, grønnes, blomstrer og lugter vel, saaledes giver Ordet under Korset en kraftig Livsens Lugt fra sig. Og ligesom en Moder med de allervenligste Ord stiller sit Barn tilfreds, og et Barn saa snart det hører Moderens Røst, virkelig giver sig tilfreds, saaledes er Guds Trøst den allersødeste og venligste Tale fra Gud ved den Helligaand i Hjertet, hvilken de naturlige Øren ikke høre, dog fornemmer Aanden det indvortes og svarer Gud strax igjen ved indvortes kraftige Sukke. Hvor mangt et Trøsteſprog kunne vi ikke føre os til Nytte i Korset, som vi i gode Dage ikke ville ændse.

---

[1]) Cap. 3, 18—21. [2]) Ps. 94, 19. [3]) Jer. 31, 20. [4]) Ps. 119, 49. [5]) Ps. 119, 50. [6]) Ps. 119 82. [7]) Ps. 119, 92. [8]) Ps. 119, 103. [9]) Ps. 119, 111. [10]) Ps. 119, 130.

I Særdeleshed trykker Guds Kjærlighed os ved Ordet en dobbelt gylden Trøst ind i Hjertet. Først overbeviser den os formedelst den Helligaand, at vi have en naadig Gud og Syndernes Forladelse; thi den Helligaand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn. Dette mener David, naar han siger: „Din Miskundhed er god," eller som Luther har oversat det: „Din Naade er min Trøst".[1]) Og et andet Sted siger han: „Lad dog din Kjærlighed være mig til Trøst, efter dit Ord til din Tjener; din Barmhjertighed komme over mig, at jeg maa leve".[2]) Det er sandelig en stor Trøst, naar man i Korset er forsikkret om, at man i Gud har en naadig og venlig Fader, da kan man byde Djævelen Trods, og dristig lee af al Ulykke. Derimod blive de strax forsagte og bange, som vente sig intet Godt af og fra Gud. En ond Samvittighed kan Korset ikke være til Nytte; thi hvo der har den, griber hastig med Juda til Strikken; men en god Samvittighed aabenbarer os, hvad for en evig Glæde der i Himmelen vil følge paa en kort Lidelse her. Den aabner os Himmelen, som for Stephanus, at vi kunne see Guds Herlighed og den Guldkrone, som vort Kors der skal bære. Den viser os, som Engelen viste Johannes, de Hellige, iførte hvide Klæder. Spørge vi da, hvo ere de? og hvorfra ere de komne, som ere saa herlig klædte? da svares: „Disse ere de, som ere komne ud af den store Trængsel".[3]) I Korset see vi Lazarus, hvorledes han sidder i Abrahams Skjød, dette gjør ogsaa den bitreste Armod sød; thi vi tænke da paa de trøstelige Ord: Nu bliver Lazarus trøstet; ak! det klinger langt bedre, end om vi her havde alting efter Ønske, og hisset skulde høre: Du haver annammet det Gode i din Livs Tid. I Korset kjende vi, hvorledes de hellige Korsdragere staae for Christo, og han aftørrer al Graad af deres Øine. Derfor skulle vi ønske megen Trængsel, og tænke: Ak! naar vi her have havt saa meget at græde for, saa vil Christi Svededug hisset faae meget at aftørre. I Korset faaer ofte vort Hjerte et sødt Glædesblik og en Forsmag paa det evige Liv; thi vor Gud gjør som de Rige, han holder aabent Taffel i Himmelen, men vi ligge her nede paa Jorden, som de hungrige Lazarusser; han lader undertiden nogle faa Smuler falde i vor Mund; og naar vi have faaet Smag derpaa, saa græde og skrige vi derefter, ligesom Begjærligheden altid bliver større hos En, naar han har smagt Honningens Sødhed.

Det er ikke med Ord at udsige, hvor kraftig denne Korsets Trøst er, og hvor stille den kan gjøre en bedrøvet Sjæl. Vi kunne sammenligne den med Himlens Dug. Duggen falder paa de visne Blomster, og vederqvæger dem. Naar en Blomst om Dagen visner af Solens Hede, saa lukker den sig til om Aftenen, og hænger med Hovedet ned mod Jorden; men naar en forfriskende Dug falder derpaa, og Solen igjen staaer op, saa reiser Blomsten sig igjen, udbreder sine Blade og giver en deilig Lugt fra sig. Vi fortorres ofte af Korsets Hede, som en Jordklump, der lægges i Solen, vi bøie vort Hoved, og ville ligesom hendøe; men den Helligaands Trøst bringer en ny Livskraft i os, saaat vi lade Lugten af vor Tro, vort Haab, Kjærlighed, Andagt og Taalmodighed fornemmes vidt og bredt.

Bierne suge Duggen af Blomsterne, vi tage vor Trøst af Guds Ords Trøstesprog. Af Duggen og Blomsterne gjøre Bierne Honning, Guds Ord er med sit skjulte Manna langt sødere for et bedrøvet Hjerte, end Honning for Munden.

---

[1]) Ps. 109, 21. [2]) Ps. 119, 76. 77. [3]) Aab. 7, 13. 14.

Duggen kommer af Morgenrødens Glands; naar Jesus Christus, der er den sande Morgen-Stjerne, oprinder i vore Hjerter, da oprinder vor Trøst tillige. Gaaer Solen ned, da lader den sin Velsignelse efter sig; thi Duggen falder om Natten. Unddrager end Gud dig undertiden sin Trøst, saa er han dog derfor ikke din Fiende; thi midt i Bedrøvelsens Nat maa en hemmelig Trøst dog vederqvæge dig. Vi kunne sammenligne Gud med en kostelig Balsam, der lindrer en stor Smerte, ligesom David siger: „Herren læger de sønderknuste af Hjertet, han forbinder deres Saar".[1]) Der er Lignelsen tagen af et sønderbrudt Led, Arm eller Been, eller af et Legeme, der er fuldt af Vee og Pine; ak! hvor stille gjør ikke en kostelig lindrende Olie dem; derved blive Leddemodene bragte i Rolighed, som om de sov roligt. Saadan en Kraft har den gudommelige Trøst, den gaaer saa stille, mildt frem, at ingen menneskelig Fornuft kan begribe det; ligesom naar En i legemlig Svaghed kan have stor Uro og ikke kan sove, og der da overfalder det syge udmattede Legeme en sød Sovn, i hvilken alle Lemmer blive styrkede. En saadan himmelsk Sovedrik er Guds Trøst; naar vort bekymrede Hjerte fornemmer den, da begynder det at hvile i Gud, bliver ganske stille, og overgiver sig i Guds Villie. Det mener Frelseren, naar han siger: „I Verden skulle I have Trængsel, i mig Fred".[2]) „Kommer hid til mig, og I skulle finde Hvile for Eders Sjæle".[3]) David ligner Guds Trøst ved en Moders Bryster: „Har jeg ikke tysset og stillet min Sjæl, som Barnet er hos sin Moder".[4]) Saa og Esaias: „Die skal I, og mættes af hendes Trostens Bryst".[5]) Og Salomon: „Dine Bryster ere bedre end Viin".[6])

Ligesom et lidet Barn har sin Føde og Vederqvægelse af Moderens Bryster, saa har den forladte og bedrøvede Sjæl, der er saa arm og elendig som et Patte-Barn, sin Vederqvægelse af den Helligaands Trøst. Og som et Barn, naar det bliver afvant, tager af, saaledes gaaer det med Sjælen, naar Guds Troste-Bryster unddrages den. Det kan ikke med Ord udsiges, hvor sød Lidelsen bliver, naar den er bestrøet med dette himmelske Sukker. Derfor bliver denne Trøst med al Ret i Skriften sammenlignet med Honning og Melk.

Men her er det vel at mærke, at Gud i Korset ikke altid lader sine Hellige have Trøst fuldt op; nei, undertiden unddrager han dem Trosten. Dette har Ezechias erfaret i sin Sygdom, da han bad: „See, udi Fred kom paa mig en Bitterhed".[7]) Og David: „Min Sjæl vor trøstesløs".[8]) Hvor ofte skeer det i Korset, at Gud forvandler det for os til lutter Pine, hvor vi tænkte at nyde idel Glæde, ligesom det kjære Barn Jesus foraarsagede Maria den bittreste Smerte, da han skulle have trøstet hende i hendes Sorg. Hvor ofte skeer det ikke, at vort Hjerte ei kan skue nogen Trøst under Korset, man maa prædike saa sødt for det som man vil, saa fæster det dog ikke, men er som en Fugl, der flyver bort, og som en Piil, der ikke træffer. Jacob vilde jo ikke lade sig trøste, da han havde mistet Joseph. Taler man med et saadant trøstesløst Menneske om Bønnen, saa beder han vel, men Ilden fra Himmelen vil ikke antænde Offeret, det er en kold Ting. Forebringer man Guds Ord, det herlige Lys, da vil det dog ikke ret lyse i Hjertet, da begynder Klagemaalet: „Tie ikke for mig, at jeg ikke, hvis du tier, skal ligne dem, som fare ned i Hulen".[9]) „Du skjulte dig med en Skye, at der

---

[1]) Ps. 147, 3. [2]) Joh. 16, 33. [3]) Matth. 11, 28. 29. [4]) Ps. 131, 2. [5]) Es. 66, 11. [6]) Høis. 1, 2. [7]) Es. 38, 17. [8]) Ps. 77, 3. [9]) Ps. 28, 1.

ikke kunde komme Bøn igjennem".[1]) „Jeg raaber til dig, du svarer mig ikke".[2]) „Paa mit Leie om Natten søgte jeg ham, som min Sjæl elsker; jeg søgte ham, men fandt ham ei".[3]) Sande Christne og ret troende Guds Børn ere Herrens Moder, der undertiden, særdeles i Fristelsens Tid, mister Christum; thi naar Hjerterne ingen Trøst kunne fornemme, da synes de, at Christus er ganske tabt og borte. Saa længe man smager Guds søde Trøst, saa længe man har Christum hos sig, kan man let overvinde al Elendighed, endog den bittre Død, som Asaph siger: „Herre! naar jeg ikkun har dig".[4]) Men naar Christus er mistet, og er borte af Hjertet, da kan der ikke være andet end Helvedangest. At miste sit Gods, er at miste Noget; at miste sit Mod, er mere; at miste sit Liv, er meget; men at miste Jesum, er at miste Alt. Hvor elendig anstillede Maria Magdalena sig, da hun meente, at den Herres Jesu Christi døde Legeme var borte? Hun udbryder med Bedrøvelse: „De have taget min Herre bort".[5]) Hvor mange bittre Taarer udøste hun ikke? Hvad der gaaer til Hjerte, foraarsager Smerte. Ak! skulde det ikke gjøre Sjælen ondt, naar den mistede Jesum, den dyrebareste Skat og sødeste Trøst? Hvorledes kan I leve, naar Livets Ophold er Eder unddraget? Hvad kan Sjælen gavne Eder, naar Sjælens Vederqvægelse er borte? Siger du: Ak! hvorfor bedrøver Gud mig saa meget, og lader mig sidde uden Trøst? Da vid, Skylden er undertiden din egen, og undertiden har Gud sine hellige og salige Aarsager. Hos dig er Skylden, at Trøsten ei trænger ind hos dig, fordi du endnu har dit Hjerte fuldt af Verdens Trøst. Nu er det Guds Maade, at han ikke opgaaer i Hjertet med sin Trøst, forend Verdens Trøst er ganske borte af Hjertet. Derfor siger den himmelske Konges Brud: „Kom, min Kjæreste! lad os gaae ud paa Marken! tidlig om Morgenen vil jeg gaae til Viingaardene, der vil jeg give dig min megen Kjærlighed".[6])

Skal Guds Bryster vederqvæge os, da maae vi udføres fra al jordisk og timelig Trøst. De, som vende deres Hjerter fra Verden, fra alle verdslige og jordiske Ting, de faae guddommelig Oplysning, høi Kundskab om Gud, himmelsk Glæde. Det Hjerte, som hænger ved Verden, bliver tomt. Skal Gud trøste Hjertet, da maa han boe deri; skal det være en Guds Bolig, da maa det være himmelsk, og ikke jordisksindet; thi der maa være en Liighed imellem vort Sind og Gud. Ligesom Maanen bliver formørket, naar Jorden gaaer imellem Solen og Maanen, saa kan det guddommelige Lys ikke skinne i Sjælen, naar den hænger ved det timelige. Den fattige Enkes Kar i Propheten Elias's Tid, bleve ikke fulde af Olie, forend de vare tomme, og Manna faldt ikke i Orken, forend det ægyptiske Brød ganske var fortæret, saa maa Hjertet være reent og tomt fra Verdens Trøst, om det vil have Guds Olie og Manna.

Guds Trøst er alt for reen og ædel, til at den lader sig blande med Verdens Trøst. Hvo er saa daarlig, at han blander en overmaade god Viin med raadent Vand? Hvo kaster en dyrebar Skat i en stinkende Pøl? De verdsligsindede Mennesker ere de Hunde og Sviin, som ikke ere værdige til Helligdommen eller Perlerne. Christus siger til sine Disciple: „Det er Eder gavnligt, at jeg gaaer bort; thi gaaer jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til Eder".[7])

Der hører du, at den synlige og usynlige Trøster kan ikke blive tilsammen

---

[1]) Veg. 3, 44. [2]) Job 30, 20. [3]) Høis. 3, 1. [4]) Ps. 73, 25. [5]) Joh. 20, 13. [6]) Høis. 7, 11. 12. [7]) Joh. 16, 7.

i eet Hjerte. Skal den usynlige komme, saa maa den synlige vige. Hertil hører det, som Bruden siger i Høisangen: „Paa mit Leie om Natten søgte jeg ham, som min Sjæl elsker, jeg søgte ham, men fandt ham ei".[1]) Saa længe du endnu søger din Ro, Glæde og Fornøielse i Verden; saa længe du indbilder dig at hente Trøst snart hist, snart her, saa længe hedder det: „Jeg søgte ham, men fandt ham ei." Det maa komme dertil med dig, at intet Jordisk mere kan eller vil trøste dig.

„Fra Mennesken har jeg vendt min Hu, til dig min Sjæl opløfter sig o Herre Gud. Alene til dig, Herre Jesu Christ, staaer alt mit Haab paa Jorden, jeg veed, du est min Trøster vist, du est min Frelser vorden". I Ørken, hvor alle Ting ere øde og tomme, hvor man ikke veed af nogen Trøst, der lader Gud os smage sin Trøst.

Men dersom du Intet veed af Verdens Trøst, og du dog alligevel ikke fornemmer Guds Trøst, da gjør Gud det, deels:

For at du skal vide, hvor dyrebar den himmelske Trøst er, og at ingen Sjæl kan leve uden denne Trøst, at den hele Verden med al dens Herlighed ikke kan vederqvæge et trøsteløst Hjerte. Gud er alene Sjælens Trøst, og naar Sjælen mister den, da kan hverken Himmel eller Jord glæde den;

Deels for at din Tro kan prøves. Du er som det fineste Guld, dersom du i denne Anfægtning ikke mister din Glands, og ikke falder af fra Gud.

Deels for at Gud vil opholde dig i sin Lydighed, Frygt og Ydmyghed, og styrte al Formastelse og Forvovenhed;

Deels for at du desbedre herefter kan erfare hans mægtige Hjælp og Almagt, ligesom Paulus vidner om sig selv: „Vi vare overmaade besværede over Evne, saaat vi endog mistvivlede om Livet; ja! vi havde selv fældet den Dom hos os selv, at vi maatte dø, paa det at vi ikke skulde forlade os paa os selv, men paa Gud, som opvækker de Døde".[2])

Den salige Fornemmelse af Guds Trøst unddrages dig ogsaa, forat du kan erfare, hvor mægtigt et Rige Syndens og Dødens er, og for at du nogenlunde maa lære at kjende den Herres Jesu Christi Lidelses Bitterhed, da han trøsteløs hang paa Korset;

Deels og for at du kan see, som i et Speil, hvad der vil komme over de Ugudelige i al Evighed; thi de Fordømte faae aldrig den mindste Draabe af Trøst i Helvede.

Deels for at din Længsel kan voxe, som David sukker: „Jeg oplod min Mund, og higede efter dit Ord; thi jeg har Begjærlighed efter dine Bud".[3]) Ligesom en i stor Tørst med opladt Mund griber efter Luften eller Vandet.

Deels og at Trøsten derefter kan være dessødere for dig, og din Tak kan blive dessstørre. Flere og andre Aarsager ere tilforn anførte.

Agt da det for en overmaade stor Velgjerning, at Gud vil trøste dig i og under Korset. En jordisk Trøst er dog ikke andet end en hastig fremfarende Skygge, ikke andet end Avner, der adspredes af Vinden, Intet uden en Drøm. Den rette sande Trøst maa være bestandig, ja evig, som Gud selv er. Den Trøst, der kommer fra Gud, er langt bedre og ædlere end den, der kommer fra hans Skabninger; ja den er saa ædel, at den ikke vil blive der, hvor Verdens Trøst endnu er.

---

[1]) Høis. 3, 1. [2]) 2 Cor. 1, 8. 9. [3]) Ps. 119, 131.

Ak! det er en Elendighed, at vi ville søge Trøst hos de blinde, døve, stumme og døde Ting. Hvorfor holde vi os ikke til den levende Gud, der er og bliver evindelig, der trøster saa venlig med sin Mund, der anseer vor Jammer med naadige Øine, der hører vor Bøn med bøiet Øre, der opreiser os med naadige Hænder, naar vi falde? Det lader ilde, naar Daniel skal prædike for os, som for Baltsazar: „Du har ophøiet de Guder, som ikke see, ikke høre og Intet vide, men den Gud, i hvis Haand din Aande er, og paa hvem din hele Skjæbne beroer, har du ikke æret".[1]) Det lyder ilde, naar Gud maa klage: „Thi en dobbelt Ugjerning gjorde mit Folk: de forlode mig, det levende Kildespring, og det for at grave sig Brønde, Brønde, der ere fulde af Huller, og intet Vand holde".[2])

Gud er Brønden og Kilden til al levende Trøst: Verden er en vandløs Grav, en død Kilde, der i Korset ikke veed at raade eller trøste sig. Her maa det vel hedde, som Engelen siger til Qvinderne: Hvad søge I den Levende (Trøst) iblandt de Døde (Kreature)? Saadan Klage fører Propheten Jeremias i det 17de Capitel: „Du Israels Haab, Jehovah! Alle, som forlade dig, skulle beskjæmmes; de som vige fra mig (siger du) skulle skrives i Sand, fordi de forlade det levende Vands Kilde; Jehovah! helbred mig, Herre! saa helbredes jeg; frels mig, saa frelses jeg; thi du er min Roes".[3])

De, der søge deres Trøst i jordiske Ting, skulle skrives i Jorden, det er, deres Trøst skal blive til Intet, til Skarn og Aske. Gud er alene den levende Vandkilde, Oprindelsen til al sand levende Trøst; men Verden er en Grav, fuld af dødelig Gift. Vi ere syge, Verden saarer os endnu mere, Gud kan alene læge. Thi som Sjælen er en Aand, saa vil den og have aandelig Lægedom. Derfor skal vor Tro i Korset alene hænge ved Gud, som Druen ved Viinstokken: thi dersom Viinstokken ikke giver Druen sin Kraft, da visner den; saaledes maatte Menneskets Sjæl og Legeme forsmægte, dersom Guds Trøst ikke opholdt ham. I saadan Tro vendte David sig til Gud, og sagde: „Til dig oplofter jeg mine Øine, du som throner i Himlen".[4])

Ak! kjære Gud, vil han sige, naar jeg betragter alle de Ting, som ere under Himmelen, saa kunne mine Øine ingensteds finde nogen sand varig Trøst, derfor vender jeg mine Øine bort fra alle jordiske Ting, og oplofter dem til dig, som sidder i Himmelen, du er den bedste Troster. Saadan en stor Guds Gjerning er Troen i vore Hjerter, at den vender Hjertet bort fra alle Kreature, og knytter det fast til Gud alene. At det er den rette Tro, skulle vi erfare i Døden, da vor Sjæl bliver unddraget alle jordiske Ting, ja endog vor jordiske Hytte skal nedbrydes. Hvor nu den sande og levende Tro ikke findes i den nøgne Sjæl, som alene skulde hænge ved Gud, der er Sjælen forloren; thi ingen dødelig Ting kan hjælpe den udødelige Sjæl, Gud alene maa blive dens Trøst, naar baade Sjæl og Legeme vil forsmægte, liig et elendigt og forladt Barn, som man kaster paa Gaden, hvor Enhver gaaer det forbi uden Hjælp; saaledes er vor Sjæl, naar den nøgen er uddragen alle Kreature, da kommer Gud, tager det arme nøgne Barn op, og klæder det med Trøst.

Eftersom al Trøst kommer fra Gud, saa maa den hentes fra ham med brændende Sukke. Bønnen er det Øsekar, der øser Vandet af denne Kilde, den Rende,

---

[1]) Dan. 5, 23. [2]) Jer. 2, 13. [3]) Jer. 17, 13. 14. [4]) Ps. 123, 1.

igjennem hvilken al Trøst flyder til os fra Guds Hjerte: Ved Bønnen kommer den frimodige Aand, den sande Hjerte-Trøster til os. Af den Grund sukker David: „Giv mig igjen Fryd over din Frelse og en frivillig Aand opholde mig".[1] Ligesom Hjertet kan blive let ved Samtale med en god og tro Ven, saaledes og i Samtale med Gud; thi naar en sand Christen beder, saa svarer Gud ham, og lader udgaae en Aand af sin Mund, hvilken Hjertet fornemmer. Der gaaer aldrig nogen Bøn op til Himmelen, uden at der jo gaaer en Trøst ned igjen. Og dette er Troens rette Egenskab, at den uden Afladelse sukker, skriger og beder til Gud. Det kan Troen ikke efterlade; thi den er en levende Kraft i Hjertet, der bøier og vender Hjertet til Gud, ja forener det med Gud. Ligesom Magneten har mistet al sin Kraft, naar den ikke mere vender sig imod Nord, saa er Troen død og kraftesløs, naar den ikke uafladelig vender sig til Gud med inderlige Sukke. David siger i Psalmen: „Min Sjæl længes, ja vansmægter efter Herrens Forgaarde, end Spurv finder Huus og Svale sig Rede".[2] Som en Fugl ellers er i Frygt, saalænge den ikke finder sin Rede; men naar den har fundet den, da synger, springer og glæder den sig; saaledes er og en troende Sjæl ingensteds bedre end hos Gud: der finder den Trøst, og glæder sig som et Barn i Moderens Skjød.

Men skeer det, at Gud en Tidlang bliver borte med sin Trøst, da vid, at Gud er en forborgen Gud. Evangelisten Marcus siger om Christus, at, da han gjerne vilde være skjult, gik han ind i et Huus, og vilde ikke lade nogen vide det;[3] dermed er afbildet, at Gud ofte i Nødens Tid holder sig saa hemmelig, at vi hverken kunne høre eller see, spørge eller mærke ham. Det bedrøvede og anfægtede Hjerte er Huset: der gaaer Gud ind, og lader ingen vide det. Fornuften veed det ikke, Tankerne mærke det ikke, Sandserne begribe det ikke, og dog alligevel er han i Sjælens inderste Grund. Saaledes meente Gideon, at Gud var ikke hos ham, da Herren sagde til ham: „Herren være med dig, du brave Helt".[4] Om Eremiten Antonius læse vi, at Djævelen engang gruelig har slaget ham, og da han kom til sig selv igjen, sagde han: Ak! Herre! hvor var du paa den Tid? da skal Gud have svaret ham: Jeg var hos dig paa en forborgen Maade, og opholdt dig, ellers havde Djævelen ganske fordærvet dig. Hermed trøster ogsaa Esaias de Fangne i Babylon: „Ja du er en Gud, som skjuler sig, men og en Frelser er Israels Gud".[5] Og Job siger: „Men dette havde du skjult i dit Hjerte, jeg veed at dette var besluttet hos dig".[6]

Deri mærker du Guds forborgne Trøst hos dig, at du ikke omkommer i Lidelsen; thi dersom Gud ikke med sin Trøst hemmelig styrkede dig, kunde du ikke et Øieblik holde det ud. Deri mærker du den ogsaa, at du endnu har Lyst til at høre og læse Guds Ord; thi naar Ordet høres eller læses med Lyst, saa lader det altid Trøst og Kraft efter sig.

Imidlertid maae vi med hjertelig Tillid og stor Taalmodighed vente paa den Guds Time, i hvilken han vil lade os smage sin Trøst, sættende Davids Ord i Værk og Gjerning: „See, som Tjeneres Øine vogte paa deres Herres Haand, og Pigens Øine paa hendes Frues Haand, saaledes vogte vore Øine paa dig Herre, vor Gud, indtil du bliver os naadig".[7]

---

[1]) Ps. 51, 14. [2]) Ps. 84, 3. 4. [3]) Marc. 7, 24. [4]) Dom. 6, 12. [5]) Esaias 45, 15. [6]) Job 10, 13. [7]) Ps. 123, 2.

Som Tjenestefolk maae see deres Husbonder og Husmødre alle Ting af Haanden, og bie saa længe, indtil de ville give, saa maae vi ved bestandigt Haab see Gud paa Hænderne, indtil han trøster; thi hvad hjælper det, at vi blive utaalmodige? Vi kunne dog ikke forandre det, naar Gud ikke vil, om vi end derover ville blive galne. Herrens høire Haand kan forandre alle Ting. Vi maae med Taalmodighed vente paa Guds Trøst, og stille alle Ting i Guds naadige Villie, ellers forspilde vi den himmelske Trøst. Ligesom det gaaer med den, der for tidlig afhugger Kornet eller Vindruerne, han fordærver og forspilder den Velsignelse, han ellers havde bekommet. Derfor, naar Gud skjuler sin Trøst, da skulle vi tiltale vor Sjæl med Davids Ord: „Hvorfor er du saa nedbøiet, min Sjæl, og saa urolig over mig? bie efter Gud; thi jeg skal endnu takke ham, for Frelsen for hans Ansigt".[1])

Dersom vi bie efter Herren, da betaler han vor Taalmodighed med saa riig Velsignelse, at vi maae takke ham; thi førend vi tænke det, hjælper han os med sit Ansigt, lader saadant et Naadeskin oprinde i Hjertet, at det glæder baade Sjæl og Legeme, og er bedre end Himmel og Jord. Og da et saadant Naadesglimt saa høit kan glæde os, hvad vil ikke da skee, naar vi skulle see ham Ansigt til Ansigt? „Naar skal jeg komme og stædes for Guds Ansigt?"[2])

I saadan Taalmodighed maae vi ogsaa holde ved med ivrig Bøn: Jo mere Gud skjuler sig, jo mere maae vi søge ham; thi vi have den visse Forjættelse: „Naar du søger Gud af dit ganske Hjerte og af din ganske Sjæl, skal du finde ham".[3])

Vor kjære Gud kan ikke længe skjule sig for vor Bøn, vort Suk trænger igjennem Skyerne, og finder ham. Hans faderlige Hjerte kan ikke tillade, at han skulde høre os grædende og skrigende, og dog ikke vende sig til os; ligesom en Fader, naar han hører sit grædende Barn. Derfor skulle vi kun med Frimodighed raabe med David: „Herre! hvorfor staaer du saa langt borte? hvorfor skjuler du dig i Nødens Tid?[4]) Herre! hvor længe? vil du glemme mig evindelig? hvor længe vil du skjule dit Aasyn for mig?"[5]) og fremføre Propheten Esaias Ord: „Herre! hvor er din Nidkjærhed og din Magt? Har dit Hjertes Bevægelse og din Medlidenhed imod mig draget sig tilbage?"[6])

Endelig, naar du fornemmer Trøst, da tak Gud, og sig: „Jeg lover dig Herre! at, da du var vred paa mig, din Vrede har vendt sig, og du trøster mig".[7]) Amen.

Det 22. Capitel.

Om Guds befæstende Kjærlighed.

„Vee Eder, som have mist Taalmodigheden!" hedder det i Jesu Syrachs Bog.[8]) Dette Vee har rammet mange Tusinde, der uden al Tvivl have levet langt helligere end vi, og dog nu brænde i Helvede.

[1]) Ps. 42, 6. [2]) Ps. 42, 3. [3]) 5 Mosеb. 4, 29. [4]) Ps. 10, 1. [5]) Ps. 13, 2. [6]) Es. 63, 15. [7]) Es. 12, 1. [8]) Syrach 2, 14.

Det være klaget for Gud, at det menneskelige Hjerte er saa ubestandigt i det Gode. Hvor Lykken vender sig hen, der vender Menneskets Hjerte sig med, men Enhver flyer Christi Kors. Ak! hvor hastig lader et Menneske sig vende fra Gudfrygtigheds Øvelse, og stiller sig lig med den forargelige Verden. Syrach siger: „En Gudfrygtigs Tale er altid med Viisdom; men en Vanvittig omskiftes som Maanen“.[1]) Saaledes er det ogsaa med Menneskets Sind: hvor snart opstiger der ikke Vrede, Misundelse, Hevngjærrighed, Utaalmodighed, Gjærrighed og andre Laster i Menneskets Hjerte? Saa snart en liden Vind blæser, da driver den Hjertet hid og did, som Bølgerne Skibet. Intet Vand er bevægeligere end Menneskets Sind. Frelseren ligner det ustadige Hjerte ved et Rør; thi saa snart der rører sig en gunstig eller ugunstig Vind, saa vender Hjertet sig ogsaa strax til den ene, snart til den anden Side. Er Vinden god, da opreises Hjertet, glæder sig, og boier sig strax efter samme. Vil Lykken ikke blæse saaledes, som Hjertet ønskede, da vender han atter Kaaben efter Vinden, og indretter sine Sager derefter. De Gudfrygtige maae ogsaa ofte med Smerte fornemme, at deres Hjerter lade sig vende fra det gode Forsæt, førend de tænke det. Ofte har en from Sjæl en saa hellig og brændende Tørst efter Gud, at den ligesom Paulus synes at være henrykt i Paradiset, ja at den har Himmelen i sig, formedelst den søde Trøst og store Glæde, som den fornemmer. Men ligesom et lidet Lys, saaledes er ogsaa denne Glæde snart udslukt, ja af Glæde bliver idel Sorg, Jammer og Veeklage, af Himmel et Helvede. Mangen Gang beder en Sjæl saa andægtig, bliver ogsaa i Bønnen saa hjertelig oplyst, som fordum Christus paa Thabors Bjerg. En anden Gang er den saa lad til Bønnen, at den neppe kan vaage en Time med Christo, ligesom Disciplene i Urtegaarden; den kan vel begynde mere end ti Gange paa et „Fader vor,“ og dog alligevel klage, at Andagtens Gnist ikke vil fremskinne. Undertiden er en gudfrygtig Peder saa stærk i Troen, at han understaaer sig at gaae paa Havet; men reiser sig en liden Vind, da bliver han forsagt, begynder at tvivle og synke. Føler Guds Børn dette med Bedrøvelse, hvad skal man da sige om de Ugudelige, hvis Hjerter ere som et uroligt og oprørt Hav, der aldrig er stille?

Hertil kommer den store Fare, som vi ere i; thi vi have alle Aarsag at sige med David: „Du stødte hardt til mig, at jeg skulde falde“.[2]) De Fromme gaae til Himmelen over en gammel og snæver Sti: Ved begge Sider er der et dobbelt dybt Hav, Fortvivlelse og Forhærdelse. Stien eller Veien er ikke alene i sig selv slibrig og steenfuld, saaat de let kunne snuble, støde an, og falde; men der gaae ogsaa mange Fiender omkring dem, som vandre paa denne Sti, der støde dem fra den ene Side til den anden, for, om det er muligt, at styrte dem enten i Sikkerhed eller i Fortvivlelse.

Den første Fiende er Djævelen: „Værer ædrue, og vaager, thi Eders Modstander Djævelen, gaaer omkring, som en brølende Løve, søgende, hvem han kan opsluge“.[3])

At Djævelen er de Christnes aflagte Fiende vidner saavel Skriften som Erfaringen. Han har viist det paa Job, som han undte hverken Gods, Børn, Helbred eller Liv. Christi Disciple søgte han ogsaa at støde og kaste hid og did,

[1]) Syrach 27, 11. [2]) Ps. 118, 13. [3]) 1 Petr. 5, 8.

som man sigter Hvede udi et Sol, og bragte det ogsaa saa vidt, at Judas forraadte sin Herre, Peder fornægtede ham, og alle de andre forlode ham. Djævelen er Guds Abe, derfor har han Lyst til at sidde paa Guds Stoel, men Guds Stoel er i Menneskets. Saaledes er Menneskets Guds kjæreste Skabning, som han har kjøbt med sit eget Blod, derfor har han ogsaa et særdeles Behag i Menneskets. Denne Glæde under Djævelen hverken Gud eller Menneskene. Den onde Fiende brænder af Had imod Gud; men da Gud sidder ham for høit, saaat han ei kan naae ham, saa udspyer han Gift og Flammer paa Guds Billede. Derfor er ingen Christen sikker for Djævelen. Saa snart vi afsige ham i Daaben, saa frister han os, ligesom Christum i Orken, og veed tusinde Maader at anfalde Sjælen paa. Ere vi Guds Sæd, da maae vi føle Slangens Morderbraad. Bære vi Christum i Hjertet, da maae vi fornemme, at Djævelen udskyder sin Strøm, der er fuld af Gift, efter os. Der er ingen sand Christen i Verden, uden at han jo har en Djævel, der piner ham, om det saa kun var en falsk Tunge.

Denne Fiende er altid nærværende, og bestræber sig for at drage os ned i sin Afgrund, dertil bruger han baade List og Magt.

Verdens Børn ere sikkre, tænke, at Djævelen boer mange tusinde Mile borte bag mange tusinde Bjerge. Men Johannes Aabenbaring lærer os i det 12te Cap. at Djævelen fører sin Krig midt i Kirkens Himmel; intet Sted er saa helligt, at denne Aand skulde skye det. Efterdi han er falden fra det allerhelligste Sted, saa søger han gjerne sin Ro paa de allerhelligste Steder. Derfor har Paradiset hverken kunnet beskytte vor første Fader Adam, eller Kjærligheden Christum imod Judas Forræderi. Ja, hvor Gud bygger sit Tempel, der vil Djævelen have sit Kapel.

Denne Djævelens List er ogsaa stor, derfor kalder Johannes den i Aabenbaringen et Dyb,[1]) thi Ingen, end ikke den Allerklogeste, kan udgrunde den. Af den Aarsag har han forklædt sig i en Slange, da han vilde forføre vore første Forældre; thi Slangen var listigere end alle Dyr paa Marken. Slangen gaaer aldrig Veien lige frem, men bruger altid krogede Veie.

Saa klog er Djævelen, at han veed at sætte alle hemmelige og hastige Anslag i Værk. Hvor from anstillede han sig imod Eva, da han spurgte om det ikke var hende tilladt at æde af allehaande Træer i Paradis? Han roste Frugten paa det forbudne Træ, han forsøgede hendes Lyst, og rev Guds Ord af den arme Qvindes Hjerte: „Du skal ikke spise deraf".[2])

Saadanne Rænker bruger han endnu stedse, naar han vil styrte Menneskene i Synden. Han antænder en Lyst i dem, derpaa viser han dem Leilighed og Maade, hvordan de kunne faae det, de have Lyst til: finde Menneskene Behag i Leiligheden og Maaden, da er det dem Synd; Fienden gjør Begjærligheden altid større, og Synden gjør han ringe. Saaledes styrter han Mange i Synden og Døden, førend de vide deraf. Den onde Skjelm veed vel, at Kjærlighed til Verden er Menneskene medfødt; de som han har i Sinde at styrte, fører han først op paa et Bjerg, viser dem alle Verdens Riger og Herligheder, og siger: „Dersom du tilbeder mig, vil jeg give dig alt dette." Og omendskjøndt alt Verdens Væsen er kun Skarn og Støv, veed han dog at sætte saadan Farve derpaa, at det kan indtage Menneskenes Hjerter. Her bruger denne Tusindkunstner igjen denne dob-

[1]) Aab. 2, 24. [2]) 1 Mosеb. 2, 17.

belte Ænke: først giver han nøie Agt paa Menneskenes udvortes Gebærder, Ord og Gjerninger, at han kan lære at kjende, hvortil deres Natur er mest tilbøielig, dette driver han da ind i Hjertet, og bruger til sin Fordeel. Derefter lover og tilsiger han Menneskene mange herlige og søde Ting, men giver lidet, imidlertid indtager han Hjertet i det gode Haab. O! hvor listig er denne onde Fiende! han viser kun Verden for fra, hvor den er Sukker og Honning; men den Malurt og Galde, der følger bagefter, maa ingen see. Israels Børn viser han de ægyptiske Kjødgryder, men ikke Trældommen; Christo viser han Verdens Herlighed, men ikke dens Jammer og Forfængelighed. Han gjør som Bedragerne, de lægge de bedste Varer ovenpaa og foran. Vi mene ofte at finde Roser, hvor vi dog ikke faae andet end Torne.

Et listigt Greb af Djævelen er det, at han bedrager Mange under Skin af Nød. Er En nødlidende, Fienden veed strax at aabne ham et Spisekammer. Ja, siger han, der regner ikke Brød ned af Himmelen til dig, og der er ikke sat Lov for Nøden; stjæl, saa har du Klæde og Føde; aagre, saa har du dit rige Udkomme; hoer, saa faaer du Løn derfor. Nød bryder alle Love. Saa maa Nøden opholde Legemet, og dræbe Sjælen.

Hvor listig veed han ikke at skikke sig efter Enhvers Begjærlighed, og drager saa Menneskene til sig ved deres egen Lyst, ligesom Hyrden lokker Faarene til sig med grønne Grene, og Moderen sine Børn med Æbler og Nødder.

Han angriber Mennesket der hvor det er svagest, og overøser det med Lidelser, som han gjorde ved Job; bliver da Mennesket utaalmodig, saa er han listig overvunden af Fienden.

Han angriber Mennesket, naar det er uberedt til Strid. Paa David kastede han sine Pile i Hjertet, da han efter Maaltidet gik ledig, og forlystede sig. Det er den onde Time. O! hvilken Ondskab! Fienden lokker ofte til det, som er godt i sig selv, men ikke af gode Grunde. Hvor Mange give ikke store Almisser af det som han har indsamlet ved Handel og Aager, paa det de ikke skulle holdes for Ubarmhjertige og Karrige. Dette er Satans List. Han veed paa mange Maader at føre sine Raad til Ende. Raabte han ikke til Jøderne: Jesus af Nazareth bliver billigen forsfæstet; thi han drager Folk til sig fra alle Lande og Stæder; han forkaster de pharisæiske Skikke; han udskjælder de store Herrer for Hugorme, Øgleunger, for en ond og horagtig Slægt, Diensfalke, kalkede Grave, Blinde og Blindes Ledere; han gjør store Tegn og underlige Gjerninger, og ved hvis Kraft? han stifter Oprør, og gjør os de Romere underdanige. Disse Skingrunde griber Caiphas, og tiltaler saaledes de Ældste: „Det er os gavnligt, at et Menneske døer for Folket, at det ganske Folk ikke skal fordærves".[1])

Djævelen gjør Synden sød og ringe, forend den begaaes. Disse ere hans Indvendinger: Ei! hvo kan dog være saa hellig? vi leve jo i Verden, og maae gjøre Et med Verden; Ingen er englereen eller fuldkommen; andre store Helgene have ogsaa gjort det; man maa ikke være altfor streng imod sin Natur, det er jo aabenbart for al Verden, at Gud er barmhjertig, og tilgiver gjerne Misgjerning; i Morgen vil jeg gjøre Omvendelse, begræde det Onde; jeg har endnu ikke syndet saa grovt, som David, Manasse, Peder, Paulus og andre Hellige. — Disse og lig-

[1]) Joh. 11, 50.

nende Undskyldninger blive ofte fremførte. Men vogt dig, o Menneske! Slangen skjuler sig bag Busken. Naar Synden er begaaet, veed han at gjøre den stor nok; han har vel lært den Kunst, at gjøre Guds Barmhjertighed liden i Manges Hjerter og Tanker; han har viist det paa Cain, der sagde af Fortvivlelse: „Min Brøde er større, end den kan forlades".[1]) Han veed og at gjøre Laster til Dyder: Hoffærdighed skal være Reenhed og Nethed; Overdaadighed i Mad og Drikke skal være Nødtørft, og til Legemets Styrkning; Vrede og Had skal være Alvor og Tapperhed; Hævngjerrighed skal være Retfærdighed; Gjerrighed skal være Sparsommelighed; Efterladenhed og et søvnagtigt Væsen skal være Sygdom og kaldes Skikkelighed og Stilhed, alle saadanne Laster skulle kaldes Dyder. Saa deilig veed Djævelen at forgylde sine galdebittre Piller. Han anstiller sig undertiden som han var død og overvunden, ligesom Ræven, naar han vil lokke de eenfoldige Fugle til Maaltid; men naar vi mene der er Fred, da er der Krig, da snapper han til, og opsluger de arme Sjæle.

Han er en uforskammet Aand; bliver han end en og anden Gang afviist, saa indfinder han sig dog igjen, og gjør ligesom Fluerne, der vende altid tilbage til den engang smagte Sødhed, omendskjøndt de ofte jages bort. Denne uforskammede Gjæst er ikke tilfreds med ringe Ting. Han forekommer os vel i Begyndelsen meget beskeden, undseelig og blufærdig, som om det kun var noget Ubetydeligt han begjærede. Han vil ikke, at vi skulle bande ved Djævelen, men kun sværge ved vor Sjæl; ikke at vi skulle drikke os fulde og galne, men kun tage os en liden Runs; ikke at vi skulle hore, men kun fordrive Tiden paa en behagelig Maade og føre spøgefuld Tale med Latter.

Men naar han først har slaaet een Klo i Nogen, der river han snart hele Legemet til sig. Derfor skulle vi see os vel for, og altid i Begyndelsen imodstaae hans Fristelser. Han er saa uforskammet, at han ikke undseer sig ved at laste Gud for Menneskene, og Menneskene for Gud. Christi Rige og Ære gjør han altid ringe for Menneskene, og Christnes Roes og Levnet foragter han for Gud. Hvor bespottelig taler han til Eva om Guds Villie, ligesom om Gud ikke meente det efter sit Ord; og hvor foragtelig talede han ikke om Jobs gudfrygtige Levnet, hvilket Gud dog selv roste?

Kan han ikke naae sit Diemed med det Gode, saa ængster han Sjælen indvortes og udvortes. Indvortes med gloende Pile, onde urolige Tanker, der aldrig lade Hjertet være glad. Og disse hans Pile veed han at gjøre saa giftige, at Mennesket ofte ingensteds kan finde Fred, og man er ikke anderledes tilmode, end om man sad midt iblandt alle Djævle i Helvede, saaat Mennesket ofte ønsker med Job, at være qvalt; klager med Ezechias, at han maa fare til Helvede; med David, at han er omgiven med Dødens Reeb og Helvedes Baand; med Manasse at han finder ingen Ro: at han med Jeremias forbander sin Fødselstime og ønsker at hans Moders Liv maatte have været hans Grav. Udvortes fattes der heller ikke Trængsler og Lidelser, som de hellige Martyrer have erfaret.

Den anden Sjælefiende er den forvendte Verden med sit Selskab. Paulus har for mange hundrede Aar siden skrevet, at Christus skulde forløse os fra denne onde Verden, og efter ham Johannes: „At den ganske Verden ligger i det Onde".[2])

---

[1]) 1 Mosb. 4, 13. [2]) 1 Joh. 5, 19.

Hvad vilde de nu vel sige, om de levede i vore Tider, og saae Verdens Ondskab? Dr. Luther siger, at Verden er underkastet Djævelens Magt og Ondskab, som dens Prinds og Gud. Hvad kan man sige andet om Verden, siger han, end at den maae være en Hob Folk, besat med hundrede tusinde Djævle? Den er et ondt og oprørt Hav med al Ondskab og Skalkhed, pyntet med et smukt Skin og en nydelig Farve, saaat man ikke kan udgrunde det, isærdeleshed nu i disse sidste Dage. Derfor maa en Christen med al Billighed undslaae sig fra Verdens Selskab, thi det er farligt, og forfører hastig. Her gjelder Herrens Ord: Gaaer ikke til dem, og lader dem ikke komme til Eder, de vil visseligen bøie Eders Hjerter efter deres Guder, som ere Rigdom, Magt, Ære, Vellyst og saa fremdeles. Et reent og klart Speil kan lettelig faae en Plet paa sig, endog af det blotte Aandedræt; en from Sjæl bliver snart ureen af ureent Selskab. „Hvo som rører ved Beg, besmittes dermed, og hvo som har at gjøre med en Hoffærdig, bliver ham lig".[1]) Det kan ikke udsiges med Ord, hvad for en fordærvet og smitsom Syge onde Skikke og Moder ere. Man har i Naturen giftige Dyr, der bide uden Pine, men naar de have bidt, føler man Smerten, da hovner det og Skaden bliver stor. Saaledes kan Selskab og dræbe paa en hemmelig Maade, idet de ligesom Bierne indtrykke den søde Honning med deres Braad. Ja, dersom det er sandt, hvad der skrives om Basilisken, at den blot med sit Syn kan dræbe, saa er det meget mere sandt, at de Gudfrygtige kunne saares, ved at see Verdens skadelige Exempler, Moder og Sædvaner. Hvor modig var Peder ikke iblandt Christi Disciple? men hvor forsagt blev han ikke, da han i Caiphas's Sal gav sig i Lav med de Ugudelige? Neppe havde Eva syndet, førend hun fangede Adam med det samme Garn: saaledes fanger Verdens giftige Sygdom. Salomon erfarede det Samme hos sine mange Medhustruer, af hvilke han lærte Afguderi. Hvor herlig veed han at tale derom: „Den som omgaaes med Vise bliver viis, Daarers Ven bliver slet".[2])

Vinen kan forandre sin Farve, Lugt og Smag, og taber den bedste Kraft, naar den blandes med Vand; saaledes miste ofte de bedste Guds Børn deres Fromhed og Dyd, naar de indlade sig med Verdens Børn; thi „vide I ikke, at en liden Surdeig gjør den ganske Deig suur".[3]) Moses og Esaias raabe til os med fuld Røst: Viger dog bort fra disse ugudelige Mænds Telte og rører ikke Noget af Alt hvad der hører dem til, at I ikke skulle omkomme i alle deres Synder.[4]) Bryder op, bryder op, drager ud derfra! rører intet Ureent; gaaer helt ud derfra, renser Eder, I, som bære Jehovas Kar.[5]) En af de Gamle har smukt sagt: Saa ofte jeg har været ude iblandt Mennesker, er jeg kommen hjem igjen mindre end et Menneske.

Verdens Selskab fører os til al Slags Lystighed; og naar Lystighedens Time er forbi, da føre vi ikke andet hjem med os, end en besværet Samvittighed og Hjertets Adspredelse. En glad Udgang foraarsager ofte en bedrøvet Indgang, og en glad Aften en bedrøvet Morgen. Saaledes gaaer Verdens Selskab blidt ind, men tilsidst bider og dræber det, og hindrer og dæmper Guds bedste Virkninger i Sjælen. Thi Legemets udvortes Hvile befordrer ikke lidet de indvortes Gjerninger. Jo mere Sindet og Kræfterne ere forenede, jo stærkere bliver den indvortes Virkning.

---

[1]) Syrach 13, 1. [2]) Ordsp. 13, 20. [3]) 1 Cor. 5, 6. [4]) 4 Mos. 16, 26. [5]) Es. 52, 11.

Den tredie Fiende er vort eget kjødelige Hjerte; thi omendskjøndt Djævelen og Verden udkaste deres Krog, kunde de dog Intet udrette, dersom ikke vort Hjerte med sin Begjærlighed tog imod det søde Aadsel, som sidder paa Verdens og Syndens Krog. Hine slaae vel Ild, men vort Hjerte med sine Begjærligheder tager imod Gnisterne. Ja, vi have i vort kjødelige Hjerte en venlig Fiende, en forrædersk Judas, der staaer i en hemmelig Fortrolighed med Djævelen og Verden, og kysser os, men kaster os Fangejernene om Hænderne førend vi mene det. Denne Fiende har mange Snarer og Strikker, hvormed den leder os i Synd og Fordærvelse, førend vi selv blive det vaer, og disse Snarer veed han at forgylde og forsøde, han veed at sætte Sminke og Farve paa Lysterne, det har han mesterlig lært af sin Fader Djævelen. Vi begynde tidt og ofte noget, uden ondt Forsæt, ja med det bedste Forsæt, og dog kommer der idel Synd deraf. Det kommer af vort onde Hjerte. Vi see aldrig saa snart med vore Sandser en udvortes Lokken til det Onde, saa staaer vort Hjerte snart i en venskabelig Forbindelse med den, forraader og sælger os, førend vi ret faaer betænkt os, ja slæber os ind i Syndens Garn saaledes, at vi undertiden slet intet, undertiden meget langsomt, undertiden meget besværlig, kan rive os ud igjen. Altsaa skeer det ofte, at vi blive overilede af Kjødet, og forforte til det Onde, førend vi ret betænke, hvad vi gjøre.

Derfor, siden vi leve i saa stor Fare, skeer det desværre ofte med Mange, at de falde fra det Gode, miste Guds Naade, Troen og en god Samvittighed, ligesom Skibet, der, efterat det endelig et gaaet igjennem Havet, og kommet i Havnen, synker, og ligesom Træerne, der have staaet Vinteren over, endelig fortørres og visne om Foraaret. Mange Mennesker antage ofte Ordet med Glæde, ere ligesom den steenagtige Jord, skyde hastig op, ligesom om de paa eengang ville voxe til Himmelen, men i Anfægtningens Tid falde de fra. Mange, naar de begynde at blive fromme, gaae frem som en Piil fra Buen, men som Pilen, naar den har naaet sin Høide, vender om igjen, og falder ned, saaledes ere ogsaa disse Folk i deres Nidkjærhed, naar denne har afkjølet sig, saa falder Mennesket bort igjen. Kong Joas gjorde, hvad der velbehagede Herren, saa længe Præsten Jojada levede, men efter hans Død blev han strax ugudelig. Israels Børn søgte Gud, og vendte sig hastig til ham, naar han vilde slaae og straffe dem; men deres Hjerte hang dog ikke fast ved ham, og de bleve ikke trolig ved hans Pagt. Brevet til de Ebræer vidner, at Mange, efterat de eengang ere oplyste, og have smagt de himmelske gode Ting, og ere blevne deelagtige i den Helligaand, og have smagt Guds søde Ord, og den tilkommende Verdens Kræfter, dog falde fra og atter korsfæste Guds Søn, og holde ham til Spot.[1]) Forskrækkeligt er det, hvad Peder siger om dem: Dersom de, der have undflyet Verdens Besmittelser ved den Herres og Frelsers Jesu Christi Erkjendelse, igjen lade sig indvikle deri og overvindes, da er det Sidste med dem blevet værre end det Første. „Thi det havde været dem bedre, at de ikke havde erkjendt Retfærdighedens Vei, end at de, der de erkjendte den, have vendt sig fra det hellige Bud, som var dem overantvordet. Men det er gaaet dem efter det sande Ordsprog: Hunden vender sig igjen til sit eget Spy, og Soen som var tvet, til skidden Sole".[2])

Men Gud være lovet, som befæster de Fromme, og den gode Gjerning, som

---

[1]) Ebr. 6, 4—6. [2]) 2 Petr. 2, 20—22.

han har begyndt i dem, og fuldfører den indtil Jesu Christi Dag. Særdeles trøstelige Ord ere de, som Paulus skriver til sine Corinthier: „Gud skal stadfæste Eder indtil Enden, saa at I skulle være ustraffelige paa vor Herres Jesu Christi Dag. Gud er trofast, ved hvem I ere kaldte til hans Sons Jesu Christi vor Herres Samfund".[1]) Og atter igjen: „Gud er trofast, som skal ikke lade Eder friste over Eders Formue, men skal gjøre Udgangen med Fristelsen, at I det kunne taale".[2]) Peder stemmer og overeens med ham heri: „Al Naadens Gud, som kaldte os til sin evige Herlighed i Christo Jesu, han selv berede, styrke, bekræfte, grundfæste Eder! som lide en kort Tid".[3])

Mærk her din farlige og elendige Tilstand, af dig selv er du som en Fæstning uden Volde og Mure, som Fienden let kan bestige og overvinde, ja Fienden og Forræderen er midt i Fæstningen, nemlig dit eget Hjerte, der er Djævelen mere tro end du selv. Din Tro og Bon er som Muur og Brystværn elendig, sønderreven og Stykkeværk. Du er kun som en skrøbelig Leerpotte, der let kan brydes, som et lidet svagt Barn, hvilket man kan omstøde med en Finger; som et Huus, der er bygget paa Sand, og ikke er sikker mod nogen Storm. Men mærk ogsaa, hvad Guds Kjærlighed gjør ved dig: Den gjør Fæstningen fast og uovervindelig, den forbedrer og istandsætter hvad der er skrøbeligt ved den. Er Troen svag, da holder Guds Kjærlighed den ved Haanden, som et svagt Barn, og giver den megen sød Troste-Melk, saaat den derved tager til, og bliver styrket; denne Kjærlighed bygger Hjertet paa en Klippe, lægger sig selv til Grundvold, saaat Verden og Djævelen forgjæves løber Storm derpaa. Den er en tro Moder, hvad den har begyndt i Naaden, vil den og gjerne fuldføre. Den er en trofast Ven, der ikke alene fører paa Veien, men og Veien igjennem, den mener det vel og alvorlig med vor Salighed. Ak! siger du: hvad bevæger min Gud til saadan Trofasthed? da vid, at alle Ting kommer af hans Naade, „al Naadens Gud." Guds Naade alene gjør alle Ting; den har af Evighed udvalgt dig til Salighed; den har dyrt forhvervet dig denne Skat; den aabenbarer dig Skatten i Ordet; den opvækker Troen i dig ved Ordet, ved hvilken Skatten bliver din. Naaden har begyndt det, den fuldfører det ogsaa, og Skaberen vil ikke hade eller forstyrre sin egen Gjerning, men meget mere elske, bygge og forbedre den. Han er ikke en Gud, der fortryder Noget. Ja, siger du: hvorfor maa jeg da tage imod saa mangt et Stød, imod saa mange Anfægtninger? da lær, at Gud ogsaa deri vil vise sin Trofasthed. „Gud er trofast, som ikke skal lade Eder fristes over Eders Formue."

Gud tillader, at Djævelen, Verden og dit eget Kjød frister dig, og lokker dig til det Onde. Dermed prøver han din Tro, Lydighed og Kjærlighed, om du mener det oprigtig og bestandig med ham. Hvor Mange falde ikke fra i Fristelsens Tid. Saaledes maae Fristelser til Synden øve dig i Dyder. Hvad vidste man af din Ydmyghed, og hvad var herligt i den, dersom du ikke blev fristet af Hovmod? Overalt, jo haardere Kamp, jo herligere og deiligere Krone. Gud lader dig fristes, for at du kan lære at vandre varlig, og at bede ivrig. Men hvor trolig mener Guds Kjærlighed det ikke med dig? Førend han tillader, at du fristes, saa afveier han tilforn Fristelsen efter din Aands Formue, som han har meddeelt dig; ingen Fristelse maa være større, end din Tro formaaer at bære den. Derfor

[1]) 1 Cor. 1, 8. 9. [2]) 1 Cor. 10, 13. [3]) 1 Pet. 5, 10.

jo større Helligheд, jo større Fristelse: Læs flittig i Skriften, saa finder du, at de Allerhelligste have gjort dybe Fald: Moses i Vantro, Aron i Afguderie, Loth i Blodskam, Ezechias i Hovmod, David i Horeri og Mord, Zacharias i Vantro, Peder i at fornægte sin Frelser. Midt i Fristelsen viser Gud Trofasthed, saaat han ved sin Aand selv strider i os. Hvor den Helligaand ikke er, der kan man ikke gjøre andet, end falde, ligesom Legemet falder omkuld, naar den naturlige Livsaande forlader det. David har erfaret det, derfor sukker han: „Tag ikke din Helligaand fra mig".[1]) Ak! hvor mange hellige Bevægelser hvor mange gode Tanker virker ikke den Helligaand, hvorved vi kraftig drages fra det Onde til det Gode. De Fromme erfare det, og prise Gud derfor. Saaledes styrer den trofaste Gud Fristelserne ogsaa til en god Ende. Vi skulle ikke lide evindelig, men en kort Tid, og efter Lidelsen skulle vi overvættes glædes og frydes.

Men Ingen misbruge den søde Trøst. Gud forsvarer vel sin Fæstning, men dog vil han, at vi skulle vaage og stride. Sikkerhed og Ladhed have skilt Mange ved deres Salighed.

Faren er stor, Ingen leve sikker. Dyrebare ere de Frelserens Ord, som han taler i Lignelsen om den uretfærdige Husfoged: „Denne Verdens Børn ere klogere end Lysets Børn i deres Slægt".[2])

Thi dersom vi ville betragte Verden, ak! hvor varlig vandre ikke Verdens Børn paa deres Veie. Hvor forsigtig er en Kjøbmand i sine Anslag, Ord og Gjerninger, naar det gjælder Gevinst eller Tab; hiin vil man naae, dette vil man undgaae. Men derimod leve de, der kalde sig Christne, ganske sikkre, uden Bekymring, og ere sandelig intet mindre end Christne, fordi de ikke træde i den Herres Jesu Fodspor.

De ærbare Hedninge, der dog ingen Kundskab havde havt om Gud, uden igjennem Naturens almindelige Aabenbaring, have aldrig tilladt sig en saadan Frihed og Sikkerhed, som de saakaldte Christne, der dog daglig ved Guds besynderlige Langmodighed ikke alene have faa Straaler, men hele den himmelske Sol med al dens Lys i Hjertet. Billig sukke de Fromme, og alle Christi Elskere græde derover, at Christi dyrebare Navn skal være det Skjul, hvorunder de Onde skjule deres Ondskab, den Sminke, hvormed de bestryge det stinkende Aadsel, den Farve, hvormed de overstryge deres Skarn. O Herre Gud! dit dyrebare Navn skal være deres Skalkheds Skjul og Gavn, o naar vil du opvaagne. Herover græder Paulus, og skriver til de Philippenser: „Mange vandre, hvilket jeg ofte haver sagt Eder og endnu siger med Taarer, at være Christi Korses Fiender, hvis Ende er Fordærvelse, hvis Gud er Bugen, og hvis Ære er i deres Skjændsel, hvilke tragte efter de jordiske Ting".[3])

Ja, om det var muligt, da græd alle Hellige Blod, og Jesu Saar bleve opkradsede af den Jammer, at det Hjerte, for hvis Skyld han har givet sig selv hen i Døden, saa skammelig bliver ham fraroved, og uden nogen Eftertanke opoffres hans arrigste Fiende Djævelen. O! Gud af Himmelen, see herned, og lad dig det forbarme! Mene I da, I sikkre Mennesker, at der er hverken Gud eller Djævel, Himmel eller Helvede til, siden I leve saa sikkre hen? Nei, vi vandre paa Veien til Evigheden, hvor vi enten evig skulle pines, eller evig glædes. Hvo som

[1]) Ps. 51, 13. [2]) Luc. 16, 8. [3]) Phil. 3, 18. 19.

er klog, han stræbe efter at gaae ind ad den snevre Port, der fører til Livet, og dertil hører christelig Forsigtighed. „Seer til hvorledes I skulle omgaaes varligen".[1]) Ligesom en Vandringsmand maa oplade sine Øine, dersom han skal følge den rette Fodsti, og ikke blive forvildet hen paa Afveie; saaledes maa den, der tragter efter Himmelen, vel see sig for, at han retter sine Fødder paa den Vei, i hvilken den evige Sandhed har indtrykt sine Fodspor. En Vandringsmand seer sig vel for, naar han vandrer paa en ujevn Vei, hvor der snart her snart der ligger store Stene, der kunne hindre hans Løb. Ja, Veien til Himmelen er fuld af Stene. Vort eget Kjøds Lyster og Indvendinger, Satans Tillokkelser og Trudsler, Verdens Exempler og Sædvaner ere intet andet, end saadanne Stene, paa hvilke endog de Gudfrygtigste undertiden kunne støde sig, som vi see paa flere Steder i Davids Psalmer. Her maae vi vandre forsigtig, paa det vi kunne være rene og uden Anstød indtil Christi Dag.[2]) Ak! det skulde være Christnes største Sorg, at de ikke kunne vandre saa forsigtig, som det sømmer sig Guds Børn, og deres arme Sjæl vel tiltrænger. Vi gaae og staae midt iblandt Djævelens Løvekløer og glødende Pile; Dag og Nat snapper denne onde Fiende efter vore Sjæle, han kan lettelig opsluge dem, dersom vi ikke see os vel for; og hvorfra tage vi vel et saadant Klenodie igjen som vor Sjæl? Alle Kreatures Magt kan ikke bringe os een Sjæl tilveie, og med al Verdens Sølv og Guld kunne vi ikke igjenkjøbe den. Hvad gavnede det, om et Menneske end kunde vinde den ganske Verden, og maatte dog tage Skade paa sin Sjæl? Derfor paaminder Peder os troligen om at vogte os for Sikkerhed: „Værer ædrue, vaager; thi Eders Modstander, Djævelen, gaaer omkring, som en brølende Løve, søgende, hvem han kan opsluge".[3]) Paulus siger ogsaa: „Vi have dette Liggendefæ i Leerkar".[4])

Et Leerkar kan let brydes, og Olien spildes. Lettelig bliver vort Kjød forfort til en Dødssynd, og den Helligaands Naade forspildt. Hvor forsigtig skrider ikke den, som bærer en kostbar Balsam i et skrøbeligt Leerkar, fremad paa en trang ubanet Vei, eller over et bredt og dybt Vand, han giver nøie Agt paa ethvert Trin, og ligesom tæller dem, at han ikke skal støde an, og lade Krukken falde. Meget varligere og omhyggeligere skulle vi være i Christendommen; thi det gjælder ikke et Keiserdømme, men Sjælens evige Salighed. Sikkerhed er Djævelens Gift og Dødsdrik hvormed han fortryller Menneskene, paa det han kan berøve dem deres Sjæle, og bortstjæle den bedste Skat. Omsorg og Omhu hører til Christendommen. Ak! hvor bedaare Menneskene sig i den søde Indbildning, idet de mene, at Intet er lettere, end at være en Christen, og at en Christen altid kan være glad tilmode; thi er det saaledes, da maa Paulus ikke have vidst, hvad Christendommen var, naar han skriver til de Philippenser: „Forarbeider Eders egen Saliggjørelse med Frygt og Bæven".[5]) Hvo der vil være en oprigtig Christen i det indvortes Guds Menneske, han foretager sig en Gjerning, der udkræver, at han i Sandhed maa være mere sorgmodig og bedrøvet i Gud, end fri og fornøiet i Verden. Thi den guddommelige Bedrøvelse fylder Sjælen med Lys og Aand, da den forfængelige Verdens Glæde derimod fører den mere og mere bort fra Gud, og gjør den tom. Naar jeg gjennemlæser Bibelen, finder jeg nok, at vor kjære Frelser har grædt. Da han i sin Alvidenheds Lys saae Jerusalems Forhærdelse og Undergang,

[1]) Eph. 5, 15. [2]) Phil. 1, 10. [3]) 1 Pet. 5, 8. [4]) 2 Cor. 4, 7. [5]) Phil. 2, 12.

græd han bitterlig; da han saae Lazarus, et Billede paa det menneskelige Kjøns Jammer, lod han mange Taarer flyde; da han følte Helvedes Angest for vore Synders Skyld i Urtegaarden, udøste han blodige Taarer; og paa Korset har han med stærkt Skrig og Graad opoffret Gud Begjæringer og Bønner.[1]) Men jeg finder intet Sted, at han har leet. Verdens Christne indbilde sig dog, at deres Christendom maa være en stedsevarende Latter, men det er Djævelens Løgn og Bedragerie. En Christendom uden Sorg male Verdens Mennesker sig selv, men i Guds Ord har den ingen Grund. En Vei til Himmelen, bestrød med Roser og Lillier, skabe Verdens Børn sig i deres Hjerne; men Skriften veed Intet af den. Men, o daarlige Mennesker! der tør velsigne sig selv, naar Gud forbander dem. De troende Sjæle ere den eenlige sørgende Turteldue, der stedse kurrer, piber, klager, sukker, og er bedrøvet; de ere den vellugtende Rose, der opvoxer iblandt Tornene, iblandt Angest og Bedrøvelse, jo mere den stikkes af disse Torne, jo mere voxer den; de ere Faaret, der altid frygter for den Helvedes Ulv; den Høne eller Kylling, der altid frygter for Høgen; det Barn, der altid vandrer i sønlig Frygt for sin Fader. Sjælen er under Satans Fristelser, som en Rose midt iblandt Torne, som en Due midt iblandt mange Pile; stor Omsorg er her fornøden, at Tornene ikke skulle stikke, og Pilene ikke saare. Derfor paaminder den kjære Frelser: „Vaager! men hvad jeg siger Eder, det siger jeg Alle: Vaager".[2]) Og Peder, af Frelserens Mund: „Værer ædrue, og vaager".[3]) Her sover Ingen uden Fare for at blive bedraget, han anseer Ukruddet for god Hvede, Ulven for et Faar, og Djævelen for en Lysets Engel. „Derfor vaager og beder, at I ikke skulle indkomme i Fristelse".[4])

Man skal ikke alene vaage, men ogsaa stride. Fienden angriber Fæstningen og kaster Ild derind, det kunne vi ikke hindre, men vi kunne stride derimod.

Hvad den første Fiende Djævelen angaaer, da udruster Gud os ved Paulus: „Staaer da omgjordede om Eders Lænder med Sandhed og iførte Retfærdigheds Pantser, Fødderne ombundne med Færdighed i Fredens Evangelium, saa I fremfor alle Ting gribe Troens Skjold, med hvilket I skulle kunne slukke alle den Ondes gloende Pile; og tager Saliggjørelsens Hjelm og Aandens Sværd, som er Guds Ord".[5])

Udæsker Fienden Eder til Syndekamp, da væbner og forvarer Eders Hjerte med Retfærdighedens Pantser. Hvo som i en levende Tro antager Jesu Christi Retfærdighed, og lægger Bind paa et retfærdigt Levnet i Christo, den kan Synden hverken forskrække eller fordomme. Er det til Korsets Kamp, da værer iførte paa Fødderne med Fredens Evangeliums Færdighed, gaaer kun trøstig fremad. Evangelium lærer at ingen Christen kan være uden Kors; men det lærer tillige, at han midt i Korset har en naadig Fader i Himmelen, og Fred med Gud. „I Verden skulle I have Trængsel, men i mig have I Fred".[6]) Er det Kamp med Verden, da beskjærmer Eders Hoved med Haab om den tilkommende Salighed. Viser Fienden Eder Verdens Herlighed, da svarer ham med Glæde: Satan, jeg venter noget bedre, Verdens Lyksalighed er forfængelig, bedragelig og kan ikke mætte. Vil Fienden gjøre Eder Christendommen besværlig, da omgjorder Eders

---

[1]) Ebr. 5, 7. [2]) Marc. 13, 37. [3]) 1 Pet. 5, 8. [4]) Matth. 26, 41. [5]) Eph. 6, 11–17.
[6]) Joh. 16, 31.

Lænder med Sandhed, Gud seer ikke paa Gjerningens Fuldkommenhed, men paa Hjertets Alvor, Sandhed og Oprigtighed. Frister Fienden med gloende Pile, med indvortes Anfægtninger, da holder Eder med Troen til Christum, da have I et Skjold, som ingen Piil kan gjennemstinge. Guds Ord maa gjøre det bedste i denne Kamp, og gjøre Satans Logn til Skamme. Med det Sværd har Christus fældet ham i Orken. Lokker Satan dig til at elske Verden, da tag Aandens Sværd i Haanden, thi der staaer skrevet: „Elsker ikke Verden, ikke heller de Ting, der ere i Verden, som er Dinenes Lyst og Livets Overdaadighed".[1])

Alvorlig Bøn bringer sin store Nytte med sig; thi ligesom en Rende leder Vandet fra et Sted til et andet, saa drager Bønnen Kraft fra Gud til os Mennesker. Frelseren siger: „Beder, at I ikke skulle komme i Fristelse".[2]) Og i „Fader Vor" lærer han os saaledes: „Leed os ikke i Fristelse".[3]) Paulus formaner Ephesserne: „Beder til hver Tid med al Bøn og ydmyg Begjæring".[4])

Ja, just til den Ende tillader Gud at vi fristes, og i Fristelserne ere uden Trøst, paa det vi maae holde fast med Bønnen i Troen. Thi Bønnens Prydelse er Troen, der grunder sig paa Guds Forjættelser. Men Troens Fuldkommenhed bestaaer deri, at vi bede, og faae Intet, ja vel og det, som er tvertimod. Naar da Sjælen, uden at føle det, den beder om, forlader sig paa Guds Godhed, og ganske vist venter Hjælp fra ham, dette er at tro, og giver Bønnen den rette Prydelse. Ligesom Rosen giver en deilig Lugt fra sig under Tornene, saa give Menneskene det sødeste Rogoffer i Bønnen, naar de stikkes af Fristelsens Torne. Da Paulus saa heftig blev fristet af Satan, som om han var spiddet paa en Pæl, saa raabte han til Herren tre Gange, at den Satans Engel maatte vige fra ham, der slog ham med Næver. Ligesom den bedste og ædleste Saft maa udpresses, saa presser Gud den ædleste Saft, ved Fristelsen, udaf de Troendes Hjerter; hjertelige Sukke, brændende Bønner og en hellig Tillid til hans Hjælp.

Forsaavidt Verden, den anden Fiende, angaaer, da flye Verdens Børn. Kan du leve iblandt Slanger, og dog blive uforgiftet, sidde iblandt Torne, og dog ikke rives eller stikkes, gaae paa gloende Kul, og dog ikke blive brændt, vandre iblandt tusinde Snarer, og dog ikke fanges? Det er umuligt, at man kan blive uskyldig iblandt de Ugudeliges onde Exempler; thi de betage os Gud, vore Sjæle, og den evige Salighed. Verdens Selskab giver Leilighed til alleslags Synder; thi der drives intet andet end Skjæmt i Ord og Gjerninger, hvorved Guds Ære sættes tilside, og foraarsager, at vi miste den Helligaand og alle hans Gaver. Salomo har prøvet dette saa godt som nogen anden; derfor maae vi nok give Agt paa hans Lærdom: „Min Søn, naar Syndere lokke dig, saa kom ikke;"[5]) „gaae ikke paa Vei med dem, hold din Fod fra deres Sti; thi deres Fødder haste til Ondt".[6]) Ingen maa her tænke, at han kan blive from, omendskjøndt han omgaaes med de Ugudelige. Nei, tænk meget mere, hvor besværligt det er at svømme imod Strømmen. Hvo kan blive retfærdig midt i Mordergruben; tugtig i Horehuus; ædrue paa saadant et Sted, hvor alting svømmer med Drik og Fraadseri? Det skulde vel være saaledes, at vi Christne skulle blomstre som Roser iblandt Torne, og boe som den retfærdige Loth i Sodoma, som den kydske Joseph i Potiphars Huus;

---

[1]) 1 Joh. 2, 15. 16. [2]) Matth. 26, 41. [3]) Matth. 6, 13. [4]) Eph. 6, 18. [5]) Ordspr. 1, 10. [6]) Ordspr. 1, 15.

men Enhver, naar han prøver sin egen Natur, maa her kjende sin egen Skrøbelighed, og skye al Forvovenhed. Mange vil smykke sig med dette Skjul, at de sige, de omgaaes derfor med Verdens Børn, at de ville gjøre dem fromme og aandelige; men saadanne skulle vide, at Verden langt lettere kan føre en Christen af fra Gud og fra den sande Christendom med sine Garn, end at en Christen skulde kunne føre et Verdens Barn fra Verden til Christendommen. Thi Verden har heri en stor Fordeel, at de Christne have et godt Stykke af Verdens Sind hos sig, men Verdens Børn have derimod slet intet af Guds Aand. Bliver et Verdens Barn lokket af Guds Aand, da følger det ikke; thi dets Sind har aldeles ingen Liighed med Guds Sind, men bliver en Christen lokket af Verden, da er han let dragen; thi i ham er meget, der er Verden huld og liig.

Mange tænke, at Verdens Selskab kan dog ikke skade saa meget. Ei, sige de, vi mene intet Ondt, og der skeer heller intet Ondt dermed, vi maae jo og fornøie os undertiden. Men, sandelig, vor Fordærvelse er saa stor, at førend det gode Selskab iblandt Menneskene giver os eengang ret Tid til at tænke paa vor Samvittighed, da har det allerede tusinde Gange befalet os at sætte vor Samvittighed til Side, og, førend vi af de sikkre Verdens Børn kunne tage os en en eneste god Lærdom, da ere vi allerede indtagne af hundrede skadelige Exempler. Ligesom den kolde Rimfrost om Foraaret fordærver de deilige Knopper paa Træerne, og de smaae Skud paa Viinstokken, saaat man om Høsten ingen Frugter kan indsamle, saa fordærver Verdens Selskab den voxende Guds Kjærlighed og Frygt, saaat i Høstens Tid, Dommens Dag, ingen Frugt kan indsamles til det evige Liv. O vee! o vee den Time! vi skulle gjøre Regnskab for den Tid, vi i Menneskenes Selskab saa ilde have spildt, og for alt det Gode, vi da have forsømt at gjøre. Sandelig, det maa være mere end Steen- eller Staalhjerter, der ikke heraf ville lade sig bevæge, forskrække eller blødgjøre, og lade sig fra Verden afdrage; sandelig, det er paa høi Tid. Men sige de: Det gjør saa ondt at forlade det gode Selskab; da maa jeg spørge: Hvad Pine vil det være, evig at brænde i Helvede? Tænk paa din Frelsers Ord: „Dersom din Haand eller din Fod forarger dig, da hug dem af, og kast dem fra dig".[1])

Din Haand er dig meget nærmere, meget nyttigere, end din Ven; og hvo kan hugge den af dig, at du ikke skal fornemme Pine? Det er jo langt bedre at et Menneske evindelig kan nyde Guds Venskab, idet han udelukker alle dem af sit Hjerte, der vil holde ham af fra Gud, end at han havde alle Skabningers Gunst, Kjærlighed og Venskab, og derved mistede Guds Fred. Jeg vil Intet tale om, at en Christen ikke skulde søge nogen Andens Venskab, end deres, af hvis Selskab han kan opbygges, og som med Alvor i Aanden stræbe efter Fuldkommenhed.

Dog, hvad det borgerlige Selskab og Samfund angaaer, hvilket man ikke kan undgaae her i Livet, det er ikke ganske forbuden; men at vi derved ere agtsomme og varlige. Skulde det da skee, at en Christen kom i Selskab, eller maatte nødvendig være der, da skal han vel see sig for, at der ikke ved Samtale skulde Noget snige sig ind hos ham, hvorved Gud skulde miste sin Ære, og han sin indvortes Fred. Tiltales han meget af Andre, da skal han kun svare kort og venlig: Ja, ja, nei, nei. Vil de udlægge det ilde, da skal han Intet agte derpaa, men for

[1]) Matth. 18, 8.

Guds Skyld gjerne taale det. Hører han noget Unyttigt, da skal han sukke derover, beklage den elendige og fordærvede menneskelige Natur, bede Gud, at han ikke vil regne dem det til Synd, som de tale, men at han vil oplyse og omvende dem. Naar han kommer hjem, skal han udøse sit Hjerte, prøve det nøie, om der og er bleven hængende noget Verdsligt ved ham; finder han det, da skal han rense sit Hjerte ved Troen, udfeie Skarnet, sukke og græde, at Gud dog vilde forandre og omvende de Verdsligsindede.

Hvad den tredie Fiende, dit adamitiske kjødelige Hjerte, angaaer, da tro det ikke for vel, imodstaa dets Lokkelser strax i Begyndelsen, og dræb Slangen medens den endnu er ung og svag; thi dersom du lader den blive gammel og stærk, da dræber den din Sjæl. I Begyndelsen skulle I bryde Eders Vrede, og dæmpe Eders Nidkjærhed. Naar Saaret endnu er friskt, lader det sig læge, men ikke saa lettelig naar det er bleven fyldt med Edder og Ureenhed. Dersom David havde taget dette i Agt, da havde han ikke faldet i Horeri; men da han lod det komme fra Beskuelse til venlig Samtale, fra Samtale til utilladelig Skjemt, blev der endelig af Gnisten en Ild, den han ikke kunde udslukke, uden med Urias's Blod. Cain og Judas Ischarioth gik det ikke anderledes. Derfor vogter Eder, og giver ikke Forføreren Rum. Faaer han først en Fingerbred, tager han strax en Haandbred, og saa fremdeles. Prøv dit Hjerte ofte og nøie: deels, at det Onde ikke skal fæste Rødder deri, og du derved skal komme i Syndevane; deels at du kan lære de falske Kneb at kjende hvormed han meest pleier at forlede dig.

Men erkjend alt dette som Guds Kjærligheds Gjerning, hvormed han befæster dig, at du beholder det, du har, og ikke mister din Krone. Ak! hvor Mange, hvor Mange have ikke ofte deres Krukke fuld, og derefter udtømt den. Hvor mange Tusinde ere døbte, have hørt Guds Ord, gaaet til Herrens Bord, ofte skriftet deres Synder med Taarer, Dag og Nat bedet, givet de Trængende Almisser, og brænde dog allerede i Helvedes Pøl, hvor de maae sukke og klage: „Vi lide stor Pine i denne Lue!" At du ikke har det at frygte for, er Guds Naade. „Ved Guds Magt bliver du bevaret til Saliggjørelse".[1]) Han holder dig, sit Faar, saa fast, at Ingen kan rive dig udaf hans Haand. Den Fare, hvori du lever, er stor og mangfoldig: Djævelen er virksom, listig, mægtig, en Løve, der veed at skjule sine Fjed, en Slange, der bærer sin Forgift hemmelig. Verden finder det i dig, der er hengiven til Verden, snart lokker, snart truer, snart stikker, og snart kysser den. Dit eget Hjerte er din Forræder. Der fattes Intet i, at du maa tilstaae med David: „Man stoder mig, at jeg skal falde." Men i dette kan du dog rose Guds Naade, og sige: „Herren hjalp mig, Herren han blev mig til Frelse!"[2])

Ak! det er Guds Godhed, at vore Fiender gjøre det ikke ganske og aldeles af med os. Hans Godhed fører os først til sig, oplyser os, og gjør Begyndelsen til vor Salighed. Den maa og opholde os bestandig deri. Ligesom alle Ting maae fordærves og gaae under, naar Solen ikke skinner, saaledes og dersom Guds Naade ikke altid lyste og skinnede over os, fulgte os og gjorde os levende, da maatte alle Gaver udslukkes i Hjertet, Tro, Kjærlighed, Haab, Andagt og Bøn, Men naar vi smage Guds Sødhed, Kraft og Godhed i Hjertet, da kommer deraf den sande Bestandighed og en frimodig Bekjendelse; thi da finde vi Sandheden i

[1]) 1 Pet. 1, 5. [2]) Ps. 118, 13.

Hjertet; ligesom Sunamitinden sagde engang til Elias: „Nu befinder jeg, at Herrens Ord i din Mund er Sandhed".[1])

En gudfrygtig Mand forestiller os det i en Lignelse saaledes: Naar tvende Ugudelige saae et gudfrygtigt Menneske mellem sig, og sidde hver paa sin Side af ham, paa den høire Side sidder det allerlistigste, meest forslagne Menneske, og siger til ham: See, lad af fra din Tro, og følg mig, da skal du faae stor Ære, Gods og Rigdom, Herlighed, Fred og Roe, blive anseet for Verden, faae store Herrers Yndest og gode Dage; den Gudfrygtige blev stedse siddende at tænke paa Guds Ord, og kunde ikke glemme det. Den Anden, som sidder paa den venstre Side, siger: Vil du ikke, da vil jeg føre dig nogen af, berøve dig alt dit Gods, Ære, ja Liv og Levnet, og vil lade dig henrette ved den allersmerligste Død; den Gudfrygtige blev endnu ved at tænke paa Gud; og altsaa kan hverken List, Magt eller Død rive ham af fra Gud. Guds Naade, Ord og Tro, er et saadant Gode, som Djævelen selv ikke kan berøve ham. Stiller Eder den hellige Martyr Stephanus for Øine, Jøderne rev ham hen for Raadet, tog fra ham alt det han havde, førte ham endelig ud, rev Klæderne af hans Legeme, men de kunde dog ikke rive den Herre Jesum af hans Sjæl, han beholdt den rette Skat, og den rette Arv.

Som det da saaledes er beskaffent, saa kunne vi paa Guds Side være visse paa vor Arv, og sige med Paulus: „Jeg veed paa hvem jeg har troet, og er vis paa, at han er mægtig til at bevare det, jeg har nedlagt hos ham, til hiin Dag".[2]) Jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv, ei heller Engle, ei heller Fyrstendømmer, ei heller Magter, ei heller det Nærværende, ei heller det Tilkommende, ei heller det Høie, ei heller det Dybe, ei heller nogen anden Skabning skal kunne skille os fra Guds Kjærlighed, i Christo Jesu vor Herre".[3])

Hvad os selv angaaer, da skal vi vandre ustraffelig, indtil Jesu Christi Dag, at vi ikke samtykke i nogen Dodssynd. Enhver bærer Straffen i sit eget Hjerte. Vil du nu blive ustraffelig indtil Enden, saa lad din Samvittighed være dig en Rettesnor for alle dine Tanker, Ord og Gjerninger. Der ere to Ting, der skulle regjere et Menneskes hele Levnet og Vandel, nemlig Guds Ord og Samvittigheden, mellem disse tvende skulle vi vandre, som mellem to Skranker, og vogte os, at vi ikke stode an; men gaae den rette Middelvei. Samvittigheden tilraaber Enhver, det er den rette Vei, som hverken gaaer til høire eller venstre Side. Derfor maae vi vænne os fra Ungdommen af, at spørge vort Hjerte, hvorledes, og hvorhen? Det er alle vore Gjerningers bedste Prøve, hvad der kan bestaae for Gud er ustraffeligt; og alt det, som kan bestaae for din Samvittighed, kan og bestaae for Gud. Derfor har Gud lagt os Prøven i Hjertet, paa det at vi ikke skulle have nogen Undskyldning. Saa viselig og forunderlig har Gud skabt Menneskene at de af deres eget Hjerte enten kunne retfærdiggjøres eller fordømmes, og de bære baade Dommeren og Dommen i sig selv. Af denne Bog vil den sidste Dom paa Dommens Dag ogsaa blive afsagt. Naar Gud vil aabenbare Hjerternes Raad, da ville de Ugudelige blive bange for deres eget Hjerte, naar de faae al deres Bedærstyggelighed at see.

Vil du blive ustraffelig paa Dommens Dag, da udøs hver Dag dit Hjerte for Gud, i en daglig Samvittighedens Prøvelse. Derved lærer du grundig at

[1]) 1 Kongeb. 17, 24. [2]) 2 Tim. 1, 12. [3]) Rom. 8, 38. 39.

kjende dig selv; thi enhver Erkjendelse beroer paa denne Prove. En god Engel kjender du paa Guds Ære, Ydmyghed paa Foragt. Altsaa, dersom du prøver dig selv ofte, da kjender du, hvortil du meest er tilbøielig, og hvorved du gjør det dybeste Fald; derved lærer du at vandre varlig, og at overvinde dig selv i alle Laster, og derved overvinder du tillige ogsaa din egen Samvittigheds Uro og Straf. Mangen En piner Samvittigheden en lang Tid; Aarsagen er, at han ikke daglig prøver sig, og stiller den tilfreds. Enten har du om Dagen gjort det Onde eller efterladt det Gode. Finder du ved Prøvelsen noget Ondt i Samvittigheden, saa bør du begræde det, og forlige dig med Gud ved Jesu Christi Blod. Finder du noget Godt, som du ikke har gjort, da sørg derover, og tag det faste Forsæt i Jesu Christi Tro, med dobbelt Flid at lægge Vind paa det Gode, derved bryder du Samvittighedens Braad, hvormed den ellers vilde stikke, martre og pine dig. Overiler Døden dig, da er dit Hjerte som en reen Tavle, opfyldt med Anger og Ruelse, besprængt med Jesu Christi dyrebare Blod i Tro og Kjærlighed, og et alvorligt Forsæt til det Gode.

Vil du blive ustraffelig indtil Herrens Dag, da tiltag Dag fra Dag i Herrens Kundskab. Johannes siger: „Dette er det evige Liv, at de kjende dig, den eneste sande Gud, og den, du udsendte, Jesum Christum".[1]) At det evige Liv bestaaer i Guds Kundskab. Han mener ikke den almindelige Kundskab, at Gud kjendes efter Skriften, hvad han er i sit Væsen og Villie, men han mener den indvortes Kundskab, naar Guds Trofasthed og Venlighed kjendes og smages af Hjertet i Troen. Hvad Gud er kan man ikke bedre vide, end naar Hjertet føler det. Thi det er ikke en slet og ret Videnskab, men Aandens kraftige og levende Vidnesbyrd i Hjertet om Guds faderlige Kjærlighed, som han har til vore Sjæle i Christo; derfor stræb, at du jo mere og mere kan erfare hans Sødhed i Hjertet. Saadan Kundskab udretter to Ting, der bliver i dig en Sæd og Rod til alle Dyder; thi hvo som ret kjender Gud i Aand og Sandhed, den elsker Gud (hvo vilde ikke ret elske saa venlig en Gud?); hvo der elsker ham, ærer ham; den, der ærer ham, tjener ham; den, der tjener ham, frygter ham. Men denne Frygt er Begyndelsen til al Viisdom, en kraftig Forandring i Menneskets, i alle hans Begjæringer, Tanker, Ord og Gjerninger. Denne Kundskab gjør Verden kraftesløs i Hjertet. Intet kan lettere omstøde vor Christendom, og rive os af fra Gud, end den søde og bittre Verden; hiin med sit Eble, denne med sit Kors. Men Guds Godheds liflige Smag gjør den sure Verden sød, og den søde Verden suur og bitter.

Vil du blive ustraffelig indtil Jesu Christi Dag, da fly al Falskhed i Christendommen; tænk ikke, det er nok, naar du kun med Mundchristne hører Guds Ord, gaaer til Skrifte og Alters, og gjør andre saadanne Gjerninger. Nei! skal dine Gjerninger behage Gud, da maae de udgaae fra Gud, Hjertets inderste Grund, de maae og bestaae for din egen Samvittighed, og i Korset holde Prøve. Gud mener det oprigtig med dig, saa skal du igjen mene det med ham.

Vil du blive ustraffelig indtil den yderste Dag, da vaag, strid og bed. Vaag, at ikke den sidste Time pludselig og uforberedt skal overfalde dig. Striid, at du kan udrette alle Ting vel, og beholde Seier. Kraft til at vaage og stride maa komme fra Gud; derfor bed, paa det du ikke skal falde i Fristelse. Bøi dine Knæ om Mor-

[1]) Joh. 17, 3.

genen, bed al Naadens Gud, at han vil føre dig vel igjennem dine Fienders Snarer og Strikker. Boi dine Knæ igjen om Aftenen, tak Gud, at han har bevaret dig for mangt et Fald, eller, om du er falden, igjen har opreist dig, og opholdt dig bestandig i Troen. Sørg for den tilkommende Nat, og bed Gud om sin faderlige Regjering og hans hellige Engles Beskjærmelse.

Hør os o Gud, vi bede at
Du vil bevare os inat
Fra Fare, Sygdom og Fortræd.
O Fader viis Barmhjertighed!
Vor Søvn lad være from og reen,
At Fiendens List ei gjør os Meen.
I Fristelse staae du os bi,
Saa bli'er for mangen Sorg vi fri;
Naar Diet søvnigt lukker sig,
Da vaage Hjertet dog for dig.
Beskjærm os med din høire Haand,
Og gjør os frie fra Syndens Baand!
Amen.

Det 23. Capitel.

Om Guds Kjærlighed, der er en Veninde for de Døende.

Ligesom Gud priser sin Kjærlighed imod os baade i Liv og Lidelse, saa og i Døden.

Guds Kjærlighed sætter vort Liv et Maal, og førend vi fødes til Verden, bestikker den os til Døden. Menneskets Natur haster igjen til Jorden, hvoraf Mennesket er taget, og fra hans første Fødsels Time begynder han igjen at dø, det er, at haste til Døden. Her hænger Enden ved Begyndelsen. Gud har givet Naturen sin Evne, og derhos sat den et Maal, som vi ikke kunne overskride. Vi maae alle naae Maalet og dø, den Ugudelige saavel som den Gudfrygtige. Vi maae alle ud af Verden, og den, der ofte mener, han endnu vil gjøre det længe, bliver i Morgen baaren død hen. Det virker Arvesyndens Gift, der boer i alt vort Kjød, den æder vore Legemer, som Ormen Æblet. Døden er Guds Tjener: som Herren er, saa er og Tjeneren; ingen af dem anseer Personer. Enten de ere Rige eller Fattige, Unge eller Gamle, Høie eller Lave, saa maae de dog dø. Her hedder det, som der staaer skrevet: „De have alle een Indgang til Livet, og lige Udgang".[1])

[1]) Vilsd. 7, 5.

Intet er visfere end Døden, Livet er os ikke givet, men laant. Naar et Menneske fødes, kan man Intet vist sige om det; maaske bliver han riig, maaske fattig, maaske stærk, maaske skrøbelig, maaske karsk, maaske syg, maaske en viis Mand, maaske en Daare. Kun dette Ene kan jeg med Vished sige om ham: han skal dø. Vort Liv er en rund dobbelt Cirkel, har sin Begyndelse og Ende i en Punkt. „Thi Støvet (Legemet) vender tilbage til Jorden, hvor det var før, men Aanden kommer til Gud igjen, som gav den".[1])

Men der er en stor Forskjel imellem de Gudfrygtiges og de Ugudeliges Død. De Gudfrygtiges Død er ligesom en ny Fødsel: I Graven faae de et nyt Liv, som Barnet i Moderens Liv, og blive som Sæden kastet i Jorden, ikke for at den skal blive borte, men for at den skal komme igjen og grønnes. Men de Ugudelige gaae med Ak og Vee igjennem den timelige Død ind i den evige. Derfor naar man synger med de Gudfrygtige:

Med Fred og Fryd jeg farer hen
I Christi Tro, til Himmelen,
Min Død en Søvn skal blive.

Da maa man vende det om, og sige saaledes om de Ugudelige:

Jeg farer bort med Skræk og Gru,
Med Angst i Hjerte, Sjæl og Hu,
Min Død et Helved bliver.

De Gudfrygtige ende deres Elendighed med Døden, men de Ugudelige begynde den. Døer et Guds Barn, da døer hans Plage med; men de Ugudeliges Plage begynder først i Døden. Den Retfærdiges Død er en Dør til Himmelen, men den Uretfærdiges til Helvede. Den Retfærdige sover saa sagte hen i Døden, som et Barn, naar Moderen bærer det i Skjødet, og føler ingen Smerte. Det mener Christus, naar han siger om de Troende: „De skal ikke see Døden evindelig".[2]) Den Ugudelige gaaer det som en frugtsommelig Qvinde, jo nærmere hun er ved at føde, jo større er hendes Pine; saaledes ogsaa, jo nærmere han er Døden, jo større Smerte. Døden er som en Nød, der udvendig er bestrøet med Sukker, men indvendig har en bitter, giftig Kjærne. Sukkeret smager vel de Troende; thi Christus har med sin Død forsødet deres Død; men de Ugudelige maae bide i den bittre og giftige Kjærne, saaat deres Bug begynder at hovne; de blive angest og bange i Hjertet, ligesom En, der har drukket Gift og Galde i sig. De Gudfrygtiges Død er ingen Død, men en Søvn, ligesom Christus siger om Lazarus: „Vor Ven sover".[3]) En Gang til Himmelen, ligesom den Johannes beskriver om deres Hoved og Broder,[4]) og som Paulus siger, det jordiske Huses Nedbrydelse,[5]) og Simeon, en Henfart i Fred;[6]) og David kalder den en Frelse af Fængsel.[7]) Heel trøstig taler Viisdommens Bog: „Men de Retfærdiges Sjæle ere i Guds Haand, og Pine skal ikke røre dem. De syntes for de Uforstandiges Øine at dø, og deres Endeligt agtedes for en Plage, og deres Henfart fra os for en Fordærvelse; men de ere i Fred. Thi om de endskjøndt straffes for Menneskenes Øine, saa er dog deres Haab fuldt af Udødelighed".[8]) Dette bekjendte David, da han sagde: „Jeg skal ikke dø, men jeg skal leve; og fortælle Herrens Gjerninger".[9])

---

[1]) Præd. 12, 7. [2]) Joh. 8, 51. [3]) Joh. 11, 11. [4]) Joh. 13. [5]) 2 Cor. 5, 1. [6]) Luc. 2, 29. [7]) Ps. 142, 8. [8]) Viisd. 3, 1—4. [9]) Ps. 118, 17.

Kjød og Blod betragter Døden for en Død, men Troen anseer den som et Liv, ligesom al Trængsel for en Herlighed, og al Bedrøvelse for Glæde. Troen agter Døden for slet Intet; thi den kjender Christum, der har elsket den, og givet sig selv hen i Døden for den. Ja Troen holder Døden for en besynderlig Guds Naade. Og sandelig, det er og ingen ringe Velgjerning af Gud, at han lader sine Børn dø og tager dem ud af denne Jammerdal; thi hvor er der vel en elendigere Skabning i Verden, end et gudfrygtigt Menneske, dersom han skulde leve evindelig i Uro og Bekymring? Derfor sagde den fromme Martyr Babylas, da han skulle dø: „Kom tilbage, min Sjæl, til din Ro; thi Herren har gjort vel imod dig".[1])

Kjærlighed er det, at Gud undertiden forkorter de Gudfrygtiges Dage, omendskjøndt det menneskelige Liv i sig selv er kort. Kong Ezechias ligner sit Liv ved en Hyrdes Paulun og ved en Væverskytte: „Mit Paulun opryckes og bortflyttes fra mig, som en Hyrdes Telt. Mit Liv afskjæres som en Væv".[2])

Hyrden har intet vist Sted i Marken til sin Telthytte, men fører den fra et Sted til et andet, indtil den ganske forfalder. Her i Verden have vi intet blivende Sted, men søger det tilkommende, og bærer vort Liv om med os, som en jordisk Hytte, indtil den endelig ganske nedbrydes. Hvor hastig løber en Væverskytte igjennem? Saaledes løber vort Liv saa hastig, at vi ikke vide det. David taler om sine Dages Korthed saaledes: „Som en Røg svinde mine Dage".[3]) Vort Legeme er intet andet end en sammenpakket Jordrøg, en stinkende giftig Røgdamp. Som en Røg opløser sig og forsvinder i Luften; saaledes sønderlemmes alle vore Legemskræfter hver Dag; de forsvinde som en Blomst, der mister sin Lugt. „Jeg hentæres som Græsset." Et Græsstraa opspirer ofte om Morgenen, og om Aftenen er det visent og tørt. Vi ere en Blomst, der hastig visner, blegner og taber Lugt og Farve,

Vort Liv en Blomst mon ligne,
Som skjønt paa Engen grøn;
Den staaer i Morgenduggen,
Saa frisk og farveskjøn,
Dog maa for Leen segne
Og visnet strax henblegne.

Og et andet Sted siger David: „See, mit Liv er som en Haandbred for dig". Fire Fingersbred er en kort og hastig Afmaalning; saa kort og hastigt er ogsaa vort Liv. Ligesom vi ofte bære en Tanke-Ring paa Haanden; saaledes har Gud tegnet i vore Hænder vore Dages Tal. Saa ofte vi see paa vore Hænder, skulle vi tænke: saaledes er vort Liv som en Haandbred. Ak! hvorhen løber vort Liv? hvorhen gaaer een Dag efter en anden? hvor fortæres vor Tid, og tager af hvert Øieblik, som et Lys? Ak! hvor aldeles Intet ere dog alle Mennesker, der leve saa sikre hen! Den plagede Job beskriver det korte Liv: „Mine Dage vare hurtigere end Løberen, de flyede bort, saae intet Godt, de svandt med de hurtigseilende Skibe, som Ørnen flyver paa sit Bytte".[4]) En Løber slaaer sig ikke til Rolighed, førend han har naaet det Maal, der er ham foresat: Saaledes haste Alle til Døden, allermeest Mennesket, der er alle Skabningers Middelpunct og Maal, og som bærer den hele vide Verdens Angest paa sig. Et Skib, om det

[1]) Ps. 116, 7. [2]) Es. 38, 12. [3]) Ps. 102, 4. [4]) Job 9, 25. 26.

er gjort nokſaa ſtærkt, bliver dog ſtødt an af Bølgerne, og hvert Øieblik maa vente ſig Undergang i Havet; ſaaledes er ogſaa Menneſket. Som et ſtærkt Skib haſtig og med Magt bryder igjennem Havet, Intet kan holde det tilbage; ſaaledes er det med vort Liv, det løber til Ende, ingen Magt kan hindre dets Løb. Ligeſom en Ørn af Naturens Drift iler til Aadſelet; ſaaledes er Menneſket paa Jorden, hvoraf han er taget. Viisdommens Bog taler med Eftertryk om vort Livs Korthed: „Den Aande i vor Næſe er ſom en Røg, og Talen, ſom fremføres ved vort Hjertes Rørelſe, er en Gniſt. Naar den er udſlukt, maa Legemet blive til Aſke, og Aanden udøſes, ſom en tynd Luft. Vort Liv farer bort, ſom der havde faret en Skye frem, og forgaaer, ſom en Taage, der er fordreven af Solens Straaler, og beſværet af dens Hede. Thi vor Tid er ſom en Skygge, der farer over".[1])

Ak! ja, hvor jammerligt tilbringe vi vor Tid? Den længſte Tid af vort Liv henſove vi, og blive plagede af Drømme, ellers have vi Uro, Sorger, alle Slags Letfærdigheder, Synd og Forfængelighed. Skulle vi regne al den Tid tilſammen i hvilken vi have levet uden Uro og Synd, da vilde den blive ſaare liden, den øvrige Tid have vi været levende døde. Derfor kalder Viisdommen den „en Skygge"; thi Skyggen er en Tings døde Skikkelſe, en Figur, der bedrager Øinene. Vi maae ogſaa høre Moſes Vidnesbyrd af den 90de Pſalme: „Du ſkyller dem bort, de vorde ſom en Blund, om Morgenen ſom Græs, der ſkifter, om Morgenen, det ſkyder op og vexler Blad, om Aftenen det meies af og viſner, ſom Tankeflugt vi være vore Aar; vore Aars Dage ere 70 Aar, og deres Stolthed var Møie og Fortræd; et hurtigt Skaar og vi fare bort".[2]) Han kalder vort Liv en „Vand-Strøm"; thi ligeſom Ingen kan opholde en Vand-Strøm, ſaaledes kan heller Ingen opholde ſit Liv een Time. Naar du ſeer en flydende Vand-Strøm, da ſiig: See, ſaaledes henflyder mit Liv. „En Drøm", fordi vort Liv har en ſkjøn Anſeelſe, er dog Intet, ligeſom Nebucadnezar i Drømme ſaae et Billede, der havde et Hoved af Guld, men Fødder af Leer; ſaaledes mene vi, at vort Liv er lutter Guld, og dog bliver der kun Jord deraf. Enden er Aſke. „En Blomſt", fordi den ſnart gaaer op, viſner ogſaa ſnart. Den ene Blomſt raaber til dig: Betragt mig, kjære Barn! hvad du ſeer paa mig, det er du og dit ganſke Liv. „En Tale"; thi det forſvinder ſom et Ord, og kommer ikke igjen. Vi ſige ofte, vi ville drive Tiden bort ved at ſnakke, og vced ikke, at vi derved henſkadre vort Liv. Det er ſandelig en kort Tid, halvfjerdesindstyve eller fireſindstyve Aar; dog blive Mange ſaa trætte, der ſkulle oppebie den Tid, ligeſom En, der hører ſig kjed af en unyttig Tale, vender Ørene bort, og vil ikke høre længer derpaa.

Ikke alene er Livet kort i ſig ſelv, men Gud afſkjærer ogſaa ofte de Ondes Liv, førend de tænke det; thi ſaa ofte de begaae nogen Synd med Ord eller Gjerning, ved Vrede, Utugt, Umaadelighed og ſaa fremdeles, ſaa ofte gaaer der noget bort af deres Liv; ligeſom et Træ, jo nærmere en giftig Orm boer det, jo ſnarere maa det viſne. Saa ofte de ſynde, forkorte de deres Liv. Døden ligger i Synden, ſom Kjærnen i Æblet. Det har David i ſin Tid erfaret, da ſaa mange tuſinde Mennesker for hans Synds Skyld maatte omkomme af Peſten. Det er ligeſom om En lavede en Gift, og maatte ſelv drikke den, og derpaa døe.

[1]) Viisd. 2, 2—5. [2]) Pſ. 90, 5. 6. 9. 10.

Et Træ kan ofte af Naturen staae hundrede Aar, forend det visner, men kommer Tommermanden over det med Øxen, og hugger det af, eller en Orm forgifter Roden, eller Torden nedslaaer det, da naaer det ikke sit naturlige Maal. Saaledes kunde mangt et Menneske efter Naturen leve en lang Tid, men Syndeormen stikker det til Døde, og er Aarsag til, at Gud maa afhugge og nedslaae det. „Blodgjerrige og falske Mænd skal ikke naae deres Dages halve Tal".[1]) „Hans Dage skulle blive faa".[2]) Ofte omkomme de Ugudelige midt i deres Vellyst, naar de ikke tænke det; Døden overfalder dem, som en hemmelig Tyv og Morder. Døden holder hverken Pagt eller Eed, derfor overfalder den Verdens Børn allersnarest, naar de ere allersikkrest, og de sige: „Vi have gjort Pagt med Døden, og Forbund med Helvede".[3]) En Morder gjør ofte Selskab med en Reisende, som hans gode Kammerat; men forend den Reisende veed det, tager han hemmelig sit Morder-Redskab, og slaaer til. Døden nærmer sig til de Ugudelige, hvor de gaae og staae; gaae de i Kirke, Døden gaaer med, til Gjæstebud, han med; og forend de mærke det, hugger han dem ned. Jesabel havde vel ikke tænkt, at hendes Ende var saa nær, da hun med prydet Hoved og sminket Ansigt saae ud af Vinduet; og dog maatte hun strax høre: „Styrter hende ned".[4]) Du maa pryde og sminke dig, saa meget du vil, Døden lader dig ikke derfor leve. Mange tænke ofte, at den er endnu tusinde Mile fra dem, og dog sidder den dem i Skjødet. Ofte angriber den Verdens Børn, midt i deres Vellyster. Naar Beltsazar drikker Vin af Guld-Skaalerne, og roser sine Guder, da kom en Haand frem og skrev paa Væggen, og malede Døden for hans Øine.[5]) Naar Ammon er vel tilmode hos Vinen, hvoraf han har drukket overflødig, da lader hans egen Broder ham dræbe.[6]) Jobs Børn antaster Døden, da de i Gjæstebud vare glade med hverandre.[7])

Andre overfalder Døden i Søvne. Det har Holofernes og Sisera erfaret.[8]) Andre maae omkomme, naar de have samlet deres Kister fulde, og drømme om gyldne Dage. Naar den rige Bonde tænker ved sig selv, og siger: „Min Sjæl! du har meget Godt i Forraad til mange Aar, giv dig til Ro, æd, drik, vær glad; da tænker og siger Døden langt anderledes: Du Daare! i denne Nat kræve de din Sjæl af dig; men hvem skal det tilhøre, som du haver beredt".[9]) Mange fælder den, naar de have steget op til det Høieste, og sidde i den største Herlighed. Haman maa til Galgen, da han tænkte at være den Ypperste næst Kongen.[10]) Mange leer den af, men dens Forsæt er dog at dræbe dem. Den kyssede Amasa, og sagde: „Fred med dig, min Broder"; men derpaa stak den ham med det skjulte Sværd i Bugen, saa at hans Indvolde faldt paa Jorden.[11]) Mange dandse, og veed ikke, at Døden holder dem ved Haanden, og springer om med dem. „De synge til Haandpauker og Harpe, de glæde sig ved Hyrde-Floitens Toner, men hvor ofte slukkes vel de Ugudeliges Lampe".[12]) Mange finde deres Død i det hvori de ikke have søgt den. Menneskene vide ikke deres Tid; som Fiskene fanges med et skadeligt Garn, og Fuglene med Snaren, saa bliver Menneskens Børn bortrykkede i en ond Tid, naar den falder pludselig over dem.[13])

Men, naar Gud lader de Gudfrygtige døe den timelige Død, saa er det hans

---

[1]) Ps. 55, 24. [2]) Ps. 109, 8. [3]) Es. 28, 18. [4]) 2 Kong. 9, 33. [5]) Dan. 5, 5. [6]) 2 Sam. 13, 28. [7]) Job 1, 18. 19. [8]) Judith 13, 9. Dom. 4, 21. [9]) Luc. 12, 19. 20. [10]) Esther 7, 10. [11]) 2 Sam. 20, 9. 10. [12]) Job 21, 12. 17. [13]) Prød. 9, 12.

særdeles Kjærlighed og Naade. Undertiden skeer det Verden til Straf, som vi kunne læse hos Esaias,[1]) og at Verden er dem ikke værd.[2]) Det kan ikke udsiges, hvilke Velsignelser og gode Ting Guds Børn tage med sig ud af Verden, naar de døe. Naar du seer en Gudfrygtig bæres til Graven, da sig: Der bære de atter en Velsignelse ud af Verden. Derfor er og den Gudfrygtiges Død et Tegn paa den forestaaende Ulykke. Ofte er et saadant dyrebart Klenodie i et Land, men Verden kjender det ikke; Gud tager det bort og det er til Landets Fordærvelse. Saaledes er det gaaet allevegne: Da Noah gik ind i Arken, ud af Verden, gik Verden under. Da Loth gik ud af Sodoma, gik Sodoma under. Da Israels Børn droge ud af Ægypten, druknede Pharao. Da Christus og hans Apostle vare borte fra Jerusalem, blev den forstyrret. Josias var neppe 49 Aar gammel, da han døde, og Herren sagde, at han vilde tage ham bort fra den forestaaende Ulykke. Gud tager dem derfor bort, at de ikke længer med deres Bønner skulle hindre ham, naar han vil straffe. „Skynd dig; thi jeg kan Intet gjøre, for du kommer der!"[3]) Undertiden maae de for deres Skrøbeligheders Skyld føle det timelige Riis paadet de kunne blive frie for den evige Straf. Moses var en gudfrygtig Mand, dog maatte han døe for sin Vantroes Skyld, og ikke komme ind i det forjættede Land. Ezechias havde for sin Hovmods Skyld maattet døe, dersom han ikke med Graad havde bedet om sit Livs Forlængelse. Viisdommens Bog viser os endnu andre Aarsager, hvorfor Gud lader de Gudfrygtige døe tidlig: „Dersom en Retfærdig end døer tidlig, skal han dog være i Hvile. Thi en hæderlig Alderdom er ikke den, som haver en lang Tid, ei heller den, som er maalet efter Aarstal. Men Klogskab er det rette graa Haar for Menneskene; og et ubesmittet Levnet er den rette Alderdom. Han, som var bleven Gud behagelig, var ham kjær, og blev borttagen, fordi han levede iblandt Syndere. Han blev henrykt, at Ondskab skulde ikke omskifte hans Forstand, eller Svig bedrage hans Sjæl. Thi Ondskabs Fortryllelse formørker de gode Ting, og Begjærligheds Ustadighed omdriver et Sind, som ikke var ondt. Han blev gjort fuldkommen, og fyldte snart en lang Tid; thi hans Sjæl behagede Gud, derfor hastede han med ham midt ud fra Ondskab".[4])

Den første Aarsag er, at de hastig ere blevne fuldkomne i deres Gaver; naar disse have naaet deres høieste Maal, som Gud har foresat dem, saa er Menneskets Ende der. Et saadant Menneske er som et Træ, naar det har givet alle sine Frugter, da ophører det at bære. Vi leve ikke for at blive gamle, men Hensigten for vor Levetid er Viisdom og et helligt Levnet; naar vi naae dette, ere vi blevne gamle nok, og ganske modne til Døden. Da er det Tid, at man ryster Træet, og samler Frugterne; døe vi, saa lever dog vor Viisdom og vor ubesmittede Vandel i Manges Hjerter efter vor Død. Den anden Aarsag er, at Ondskab skal ikke forvende deres Forstand. Salomon er jo død ung nok, dog, havde han vandret bort i sin Barndom, da havde Ondskab ikke saaledes forvendt hans Sind. Den tredie Aarsag er, at Gud elsker dem. Man har dog gjerne det hos sig, som man elsker; og en Brudgom lader ikke gjerne sin kjære Brud sidde længe paa et fremmed Sted. De Klenodier, som vi elske, lade vi ikke ligge i Skarnet, men tage dem op, og gjemme dem. Den fjerde Aarsag er, at de skulle være i

[1]) Es. 3, 1—4. [2]) Ebr. 11, 38. [3]) 4 Kgsb. 19, 22. [4]) Viisd. 4, 7—14.

sikker Behold for den forestaaende Ulykke; ligesom man bringer sine Skatte hen paa sikkre Steder i Krigstider.

Kjærlighed er det, at Gud ofte forlænger de Gudfrygtiges Dage. Gud siger til Israels Børn: „Jeg er dit Liv, og dine Dages Længde".[1]) Thi hans Kraft holder os i Live, ligesom Træet er Skyggens Liv og Bevægelse; thi uden Træet er Skyggen Intet, og ligesom Træet bevæger sig, saa bevæger og Skyggen sig. Et langt Liv er ofte Guds store Velgjerning, hvorfor den hellige David ofte beder derom i sine Psalmer: „Min Gud! ryk mig ei bort midt i mine Dage".[2]) I Besynderlighed, naar Gud har kaldet et gudfrygtigt Menneske til noget Høit, da lader han ham leve saa længe, indtil han har fuldendt sit Kald; derfor kunde Jøderne ikke dræbe Christus, førend han havde fuldendt sit Værk.

Jonas maatte ikke omkomme i Hvalfiskens Bug, han skulde først prædike Bod for den store Stad Ninive. Saul med al sin Magt kunde ikke undertrykke David; thi da var David ei bleven Konge, ei udbredet Guds Lov i sine Psalmer, og ei forordnet Gudstjenesten. Da Luther var dødssyg i sin Ungdom, og beredte sig til en salig Ende, sagde hans Skriftefader til ham: O Broder! du skal endnu ikke saa snart døe, du haver endnu Meget at gjøre i Verden. Paa saadan Maade holder Gud Mange i Live for deres Gavers og Kalds Skyld, hvortil Gud vil bruge dem. Naar de Retfærdige, som tidlig modne Frugter, falde af af sig selv, da maae de Ugudelige, som umodne sure Frugter, enten skjæres eller slaaes ned. Dette skeer fordi den Gudfrygtige er en nyttig Frugt, hvoraf baade Gud og Menneskene kunne spise; men den Ugudelige har enten kun Frugtens udvortes Skikkelse, eller, han er en unyttig, ond og giftig Frugt.

Kjærlighed viser Gud imod de Gudfrygtige paa deres Dødsseng. Jo nærmere Dødens Time kommer, jo mere travelt har Djævelen det; thi han veed, at han har kun liden Tid. Bleve dine Øine opladte, at du kunde see Aander, da skulde du see mange tusinde Djævle om den Ugudeliges Seng; thi Satan veed bedst, med hvilke Synder den Ugudelige har besmittet hele sit Liv. Naar den sidste Time nu nærmer sig, da maae alle den Døendes Laster vise sig, som lutter sorte Djævle: ligesom hans Tanker have været i Livet, saaledes seer han Djævlene for sine Øine. Da træder Horedjævelen, Gjærrighedsdjævelen, Bandedjævelen og Løgnedjævelen for ham og fremviser ham hvilke Tanker han har havt, hvilke Ord han har talt, hvilke Gjerninger han har bedrevet i sit Liv; hvorfor han nu evig skal lide Straf i Helvede; de vise ham hvorledes Hjertet, der har været alle syndige Tankers Sæde, skal nages af Ormene, og dog ikke fortæres, enhver syndig Tanke vil der blive til en nagende Orm; hvorledes Legemet, der her har tjent Synden, hisset skal pines i Luen, og dog ikke opbrændes; hvorledes Øinene, der her have seet efter Forfængelighed, hisset ikke skal see Andet, end en Hob sorte Djævle, og et stort Mørke, fordi de her ikke have villet græde over deres Synder, saa skulle de hisset hyle; hvorledes Ørene, der her med Begjærlighed have lyttet til al unyttig Tale og raadden Snak, hisset ikke skulle høre Andet, end det forskrækkelige: Vee! Vee! Vee! fra de fordømte Helvedbrande, den rige Mands ynkelige Sorgesang: „Jeg pines svarlig i denne Lue",[3]) det forfærdelige Skrig: „I Bjerge, styrter over os, I Klipper, skjuler os for hans Aasyn, som sidder paa Thronen, og for Lammets Vrede",[4]) hvorledes

[1]) 5 Mosb. 30, 20. [2]) Ps. 102, 25. [3]) Luc. 16, 24. [4]) Aab. 6, 16.

Tungen, der her har havt alle Ting lækkert og i Overflødighed, hisset skal smage Bærme-Kalken, der er fuld af Galde, Malurt, Beeg og Svovel; ja den skal blive saa fortørret, at den skal smægte efter en Draabe Vand, og dog ikke faae den. Alt dette foresvæver den Ugudeliges Øine og Tanker paa hans Dødsseng, og gjør ham saa angest og bange, at han hverken veed ud eller ind. Disse elendige Mennesker see at de skulle føres for den retfærdige Dommers Throne, der ikke lader sig bestikke ved nogen Gave, eller føres bag Lyset ved nogen List, skræmme ved nogen Trudsel, eller ved tusinde andre Kunster lade sig afdrage fra den retfærdige Dom. De see, at de nu alt ere satte mellem Tid og Evighed; den timelige Glæde maae de forlade, den evige Pine venter dem. Begge gjør dem ondt: Tiden ønske de tilbage, Evigheden forbande de. De see mange Løver om deres Seng, der snappe efter deres Sjæle; enhver Djævel udfører da sin Gjerning; Gjærrigheds- og Vellystdjævelen siger: du hører mig til, thi jeg har besat dig med jordiske Tanker i dit Liv. Saa træder een Djævel frem efter den anden, enhver vil have og beholde det Huus efter Døden, som han har beboet i Livet. De Ugudelige see, at de i deres Liv have bedraget sig selv, med et Skin, Skum og Skygge af den sande Christendom, og med en sød Indbildning om Himmelen. Da skeer det, som Syrach lærer: „Det er let for Herren, at betale et Menneske paa hans Dødsdag efter hans Gjerninger. Een Times Ønde gjør, at man glemmer Vellyst, og i et Menneskes Endeligt skal hans Gjerninger aabenbares".[1])

Ligesom om Høsten, naar Frugterne blive modne, viser det sig hvad man har udsaaet. Saaledes er vort hele Liv en Sædetid, men Enden er Høsttiden. Hvad Mennesket saaer i Livet, det skal han høste i Døden; har han saaet i Kjødet, saa skal han høste Forkrænkelse af Kjødet; men har han saaet i Aanden, saa skal han høste det evige Liv af Aanden. Den Dom afsiger den Ugudeliges egen Samvittighed ved hans Livs Ende, da alle hans Tanker, Ord og Gjerninger staae optegnede ligesom paa en Tavle, hvor Skriften er saa dybt indgravet, at den ikke ved nogen menneskelig Kraft kan udslettes.

Men Gud er hos de Troende i deres sidste Dødstime. Deres Seng er omgivet med de hellige Engle, ligesom med en Krone. Vil Djævelen ængste dem med Synden, da staaer Christus ved deres Side, og siger venlig til dem: Vær trøstig kjære Barn, jeg er derfor kommen til Verden, at jeg skal gjøre Syndere salige; jeg har derfor udøst mit Blod, at det skal rense dig af alle dine Synder. Ja, de have Trosteren i Hjertet, der træder frem for dem hos Gud med uudsigelige Sukke. „De Retfærdiges Sjæle ere i Guds Haand".[2]) Hertil kan Frelserens trøstelige Ord føies: „Mine Faar skal ingen rive af min Haand".[3]) Guds Haand veed at beskjærme dem, saaat Djævelen ingen Skade kan gjøre dem. Denne Haand styrker dem, at de lettelig overvinde alle Anfægtninger, den er ikke af- men almægtig, ikke en ledig, men en arbeidsom Haand; i denne Haand ere alle de Gudfrygtige med deres Gjøren og Laden tegnede. Det giver den bedste Styrke, den sodeste Trøst, naar de see deres Gjerninger i Guds Haand, og tør sige med Ezechias: „Ak Herre! kom dog ihu, hvorledes jeg har vandret for dit Ansigt i Oprigtighed og med trofast Hjerte, og gjort det, som er godt for dine Øine".[4])

De erindre og bebreide sig vel ogsaa selv for deres Feils Skyld, men de

[1]) Syrach 11, 32. 33. [2]) Viisd. 3, 1. [3]) Joh. 10, 28. [4]) Es. 38, 3.

Feil ere allerede i den daglige Samvittigheds Provelse udslettede med mange Taarer, og med Jesu Christi allerhelligste Blod, saaat de ikke for den Sags Skyld finde nogen Uro eller Angest. Ak hvor trostig kan det Menneske være paa sin Dodsseng, der i sit Liv med fuldt Alvor har strabt efter at beholde Troen og en god Samvittighed. Hvor gjerne skulde vi ikke miste al Verdens Gods og bære al Forsmædelse, naar vi kun i den sidste Time kunne sige med Job: „Mit Hjerte skal ikke skamme sig ved mine Dage".[1]) Men det virker Christi Aand i Hjertet, han vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn.

Naar endelig Døden kommer, da viser Gud sin Kjærlighed baade paa Sjæl og Legeme. Han staaer og venter med Længsel paa, at Sjælen skal forlade sit Fængsel; naar den farer ud, da favner han den med Glæde. O en dyrebar Kjærlighed! Den Ugudelige døer, og veed ikke, hvo der tager hans Sjæl til Bytte. Den Retfærdige siger med Stephanus: „Herre Jesu! annam min Aand".[2]) Et gudfrygtigt Menneske siger: Jeg ønsker af Hjertet, at Stephanus's Billede maa i Dødens Time komme for mine og alle Christnes Øine, da skulle baade jeg og alle Gudfrygtige have Fred og Glæde nok; om vi da end ikke kunne tale, skal dog Hjertet raabe: „Jesu! annam min Aand." Og: „Jeg har Lyst til at oploses og være med Christo".[3]) Dette er heller ikke noget ringe Kjærligheds-Bevis, at den Helligaand ikke alene indvortes trøster de Gudfrygtige i den sidste Time, og forsikkrer dem om Guds Naade, men han sukker ogsaa hemmelig og dybt i dem, saaat de ikke selv mærke det, (thi det er uudsigelige Sukke), endog i det Øieblik, da Sjælen farer ud af Legemet, maa det sidste Suk fare med. Disse indvortes hemmelige Sukke mener Paulus, naar han skriver: „at de, som have Aandens Forste-Grøde, sukke i sig selv forventende en sønlig Udkaarelse, som er vort Legemes Forløsning".[4]) Ak! glæder Eder, kjære Brødre og Søstre, til den Time, da I ved en salig Afsked skulle falde i Guds Arme! hvor vil han elske og kysse Eders Sjæle, og binde dem ind i de Levendes Knipper! I hans Hænder skulle Eders Sjæle være ret vel, ligesom et Barn er vel naar det er i Moderens Arme. Hans Hænder skulle aftørre alle Taarer af Eders Øine. O! vel dem, der have grædt meget. De venlige Guds Hænder skulle med Englene bære Sjælen i Abrahams Skjød, der smager det bedst, ligesom det smager et Barn vel i Moderens Skjød. I hans Hænder skulle de være uden Smerte, ligesom man ingen Skade kan gjøre et Barn, naar Moderen holder sin Haand over det. Han ordner Vægtere for Legemet, der maae bevare alle dets Been, saaat ikke eet brydes. Ligesom man forvarer en dyrebar Skat vel, og sætter Vægtere over den, at Tyve ei skal stjæle den; saa maae Englene sidde om de Gudfrygtiges Grav, at intet Støv af dem skal blive borte. Ingen optager et sønderslaget Kar, som en anden har bortkastet. Hvad er det døde Lig andet end et sønderbrudt Kar, der snart skal fyldes med Stank og Ormе? derfor lader man det bortbære, og begrave i Jorden; ja de bedste Venner kunne ikke fordrage det hos sig. Men Gud tager det op, og gjemmer det. Tænk paa den Ormerad og Maddikesæk.

Holder da, I Gudfrygtige, Døden for en synderlig Guds Velgjerning. I vide, hvad Propheten siger: „Den Retfærdige bortrykkes fra det Onde. Han skal gaae ind med Fred, de skal hvile i deres Sovekamre, hver som vandrede den

[1]) Job 27, 6. [2]) Ap. Gj. 7, 59. [3]) Phil. 1, 23. [4]) Rom. 8, 23.

rette Vei".[1]) Naar En seer, at der opkommer en Ildebrand, da samler han Alt, hvad han elsker, og bærer det bort; saaledes gjør og Gud ved dem, der elske ham, naar en Ulykke skal komme. I Aabenbaringens Bog prises de salige, som døe i Herren; „thi Aanden siger, at de hvile af deres Arbeide".[2]) At hvile i Gud er den sande Salighed; uden Hvile kan Ingen være salig, men ved Døden komme vi til Hvile. En træt Vandringsmand holder det for en Naade, at Hviletimen om Aftenen frembryder; saaledes ogsaa de Gudfrygtige, der ere trætte og fjede af det timelige Liv. Ak! den venlige Gud tillægger vor Død saa søde Navne: Han kalder den en sagte Søvn, en Hvile fra alt Arbeide, en Samling til vore Fædre, en Losladelse af Aaget, Sjælens Frelse eller Løsladelse af Syndens Fængsel, en stor Vinding, da vi bekomme Udødelighed for Dødelighed, et herligt forklaret Legeme istedet for et syndigt, en uudsigelig Herlighed istedet for en kort og liden Trængsel. Ja han ligner heel trøstelig vor Død ved en Sommertid, da der saaes et forkrænkeligt og svagt Legeme, et jordisk Billede, og igjen oprinder et uforkrænkeligt og aandeligt Legeme, et himmelsk Billede. O hvilken en venlig Gud er du! du er venlig imod os, endog midt i Døden, hvor meget mere i Livet.

I Almindelighed holder det for vist, at I skulle døe. De sikkre verdsligsindede Menneskers Liv er en indbildt og malet Udødelighed; de bygge Huse, plante Agre, samle Skatte, sørge for det Timelige, som om de evig skulle beholde det. En Udødelig kunde ikke gjøre sig mere Umag for det Jordiske, og mindre for det Himmelske, end Verdens Børn gjøre. David beklager det: „Idel Forfængelighed er hvert Menneske, hvor fast han end staaer, Sela! Ja i et Skyggebillede gaaer Mennesket frem; sandelig, forgjæves gjøre de sig Uro; man sammendynger og veed ikke hvem der skal samle det".[3])

Det er ligesom En i Drømme seer en Hob Skyggebilleder, der synes som de arbeidede, løbe, hentede, samlede; men naar du vaagner, og vil see til, hvad de have gjort, da skal du finde mindre end Intet; thi en Skygge kan Intet gjøre. Dersom du nu seer et Menneske, der umager sig særdeles for det Timelige, da maa du tænke, der løber en Skygge, samler ind, lægger hen, og veed ikke, hvo der skal have det, det er en forgjæves Uro; før man tænker det, døer han, da maa alt hans Gods adspredes, som Avner for Vinden. Nu, hvor sikkre end Verdens Børn leve, er det dog vist, at vi alle maae døe. „Det er den gamle Pagt: Du skal visseligen døe".[4]) Med de Vilkaar ere vi gangne ind i Verden, at vi igjen skulle gaae ud. Saaledes er det Skik hos alle Folk, at man giver tilbage hvad man har laant: Nu har Naturen ikke *givet* os Livet, men kun *laant* os det. Hvilken Vandringsmand forbliver vel i fremmede Lande? Naar Reisen er fuldbragt, reiser han hjem igjen til sit Land. Vort Liv er en Reise i Verden: Derfor have de kjære Fædre været Pillegrimme i Verden, have boet i Hytter, have reist fra eet Sted til et andet, som Epistelen til de Ebræer herlig forklarer: „Formedelst Tro boede Abraham i Forjættelsens Land, ligesom i et fremmed, boende udi Pauluner med Isaak og Jacob, som vare Medarvinger til samme Forjættelse. Thi han forventede den Stad, som haver Grundvold, hvis Bygmester og Forarbeider er Gud. Og have bekjendt, at de vare Gjæster og Udlændinge paa Jorden; thi Gud har

[1]) Es. 57, 1. 2. [2]) Aab. 14, 13. [3]) Ps. 39, 6. 7. [4]) Syrach 11, 17.

beredt dem en Stad".[1]) Det mener og Paulus: „Vi ere fremmede fra Legemet, og vandre hjem til Herren".[2]) Det er Troen, der haster efter det evige Fædreneland.

Efterdi Døden er vis, da lader os altid være beredte til at døe. Vi vide, at vort Liv er ligt et skrøbeligt Glas: „Kom ihu," siger Job, „at mit Liv er kun et Aandepust".[3]) En kold Vind har dræbt Mange, en Drik Viin eller Øl har styrtet Andre i Døden, et Fiskebeen har taget Livet fra Andre, ja en hastig Glæde eller hemmelig Sorg har bragt Andre i Graven. Menneskets Liv er ikke andet end et hastigt Løb til Døden: Vi gaae fra en Grav i en anden, fra Moderslivet til Jordens Skjød. Hedningerne have lignet Mennesket ved en Sneebold, der er af Vand og bliver igjen til Vand, naar en liden Hede kommer til den. Ak! det er kun om liden Hede eller Kulde at gjøre, saa falder Legemet til Aske, hvoraf det er gjort. Da En blev spurgt, hvad han gjorde? da svarede han: „Jeg døer lidt efter lidt." Dette er vores alles Arbeide fra Fødselsdagen af, at vi lidt efter lidt døe. Idet vort Liv voxer, tager det af, og enhver Dag dele vi med Døden. Dag fra Dag aftager vort Liv, derfor døe vi langsomt. Saa snart Barnet kommer til Verden, svøber man det i linnede Klæder, og deraf gjøre de ogsaa vore Jordeklæder. Derfor, saa snart vi begynde at leve, saa snart begynde vi og at døe. Kirkelæreren Tertullius siger: „I Fødselens Time indvies vi til Døden, da strax isøre vi os det hellige Klæde, der erindrer os vor Dødelighed." At leve, er intet andet, end at døe; og jo længere vi leve, jo mere døe vi; ligesom et Lys, jo længere det brænder, jo snarere det udslukkes, da finder det Døden i Livet. Da nu alle Menneskers Liv er en saa skrøbelig og elendig Ting, saa maae vi altid og paa alle Steder berede os til at døe, allerhelst da Døden ofte kommer uformodentlig, da vi indbilde os, at vi endnu have lang Tid at leve i. Den rige Bonde tænkte ogsaa paa mange Aar: „Kjære Sjæl," sagde han, „du har Forraad til mange Aar;" dog var det hans sidste Nat. Har En en Fiende, der omgaaes med hemmelige Anslag imod ham, da bier han ikke til Fienden gjør Begyndelse, men han kommer ham tilforn, vogter sig for ham, ruster sig, at han altid kan møde ham. Vi have en Fiende i Døden, ak! hvorfor ere vi da saa sikkre? En viis Hedning siger: „Da du ei kan vide, paa hvad Sted Døden bier dig, saa vent du ham paa alle Steder;" thi det er jammerligt, naar En døer uberedt. Meget kraftigere taler vor Frelser: „Dette skulle I vide, at dersom Husbonden vidste, hvad for en Time Tyven kom, da vaagede han, og lod ikke bryde ind i sit Hus. Derfor værer og I beredte; thi Menneskens Søn (saavelsom Døden) kommer paa den Time, som I ikke tænke".[4]) Just derfor har Gud ogsaa skjult den den sidste Dødstime for os, at vi skulle frygte os, og altid holde os beredte. Derfor bør vi altid være som de Døende, om vi end leve, som Paulus taler om sig og sine Brødre: „Som de, der døe, og see, vi leve".[5]) Efter Kjødet leve vi, men efter Aanden ere vi døde, fordi vi vente paa Døden hvert Øieblik, og ere ikke sikkre for Døden noget Øieblik.

Til en salig Beredelse hører først Dødens Betragtning: Hedningerne have talt derom meget christelig: „De Vises hele Liv," sige de, „er en vedvarende Betragtning over Døden; Ingen døer gladere end den, der ved Dødstanker har be-

[1]) Ebr. 11, 9. 10. 13. 16. [2]) 2 Cor. 5, 8. [3]) Job 7, 7. [5]) Luc. 12, 39. 40. [4]) 2 Cor. 6, 9.

redt sig dertil. Vil du ikke frygte for Døden, da gjør dig bekjendt med samme, og bliv til Vens med den ved Dødstanker."

Men mange Christne leve værre end Hedninger, forglemme Døden og hendrive paa denne Maade deres Tid: „Thi de er et raadvildt Folk, i dem er ei Forstand!" [1])

En Forstandig tænker paa det Tilkommende; dette gjør Verdens Daarer ikke, det lærer Salomo: „Den Vise har Øine i Hovedet, men Daaren vandrer i Mørke". [2])

Gud har plantet Øinene i Hovedet, men kun de Vise naae Maalet, alene fordi de bruge dem og see ind i det Tilkommende: Verdens Daarer ere derimod blinde, de bære Øinene kun i Fødderne, det er, de see ikke andet end det, de træde paa, og det, der er jordiskt. De tænke ikke gjerne paa Døden, fordi saadanne Tanker gjøre dem tungsindige. „O! Død! hvor bitter er du, naar tænker et Menneske paa dig, der nyder gode Dage, og har nok, som lever uden Sorg, hvem alle Ting lykkes for og som endnu gjerne vil spise og drikke". [3]) Men hvad pleier en Syg at gjøre, naar Lægen ordinerer ham en bitter Drik? Han lukker sine Øine, og lader den hastig løbe ned. Lader os forgylde og forsøde de bittre Dødspiller med Christi Død, og med den Herlighed, som følger efter Døden. Mange have saaledes fordybet sig i verdslige og Pengetanker, at Hjertet ikke giver nogen Dødstanke Rum, en Nagle driver strax en anden tilbage. „Men hvad gavner det Mennesket, om han vinder den ganske Verden, men tager Skade paa sin Sjæl?" [4]) Djævelen med sine listige Fristelser river dette Maal fra Manges Øine, ligesom vore første Forældre, til hvilke Gud havde sagt: Dersom I æde, skal I dø; men Djævelen vender det om: I skulle ikke dø, men Eders Øine skulle oplades, saaat I skulle blive lykkelige. Mangen En tænker vel paa Døden, men som i en Søvn, naar han vaagner, har han med Nebucadnezar forglemt Drømmen. Tankerne om Døden trænge ikke ret ind i Verdens Børns Hjerter: See de En bortbæres til Graven, da sukke de vel, og sige: Ak! saadan en jammerlig Ting er Menneskets Liv. Men saa snart den Døde er dem af Øinene, saa snart er Tankerne af Hjertet, da ere Sukkene forglemte og borte, ligesom Vinden havde blæst dem bort.

Syrach foreskriver de Gudfrygtige saadan en Lærdom: „Tænk paa min Dom, thi saa skal og din være; mig igaar og dig idag". [5]) Saa ofte en Død bæres til Jorden, da tænk, at den Døde tiltaler dig: „Idag mig, imorgen dig". Udstræk ikke forlangt Begrebet: „imorgen dig"; du har ingen Sikkerhed for den Dag i Morgen. Og om du end døer efter mange Aars Forløb, saa er det dog, som om du kun havde levet een Dag, ja idag; thi Tiden farer hastig bort, som en Fugl igjennem Luften, og et Skib igjennem Havet. En Viis lever altid, som om han skulde døe i Dag.

Man afmaler Døden med en Lee og med et Timeglas, naar Glasset er udrundet, da hugger den Menneskene ned. Derfor skal du hver Time tænke paa Døden. Saa ofte du vender et Timeglas, da tænk, saaledes svinder mit Liv hen, hvo veed, om ikke mit Liv kan tage en Ende med Sandet i Glasset, maaske kan det sidste Gran falde i Dag. Naar du om Sommeren seer Græsset eller Blomsten, da tænk, i Morgen komme de med Leen for at afhugge det, saaledes er det med Menneskens Børn.

---

[1]) 5 Mosеb. 32, 28. [2]) Præd. 2, 14. [3]) Syr. 41, 1. 2. [4]) Matth. 16, 26. [5]) Syr. 38. 28.

Den, som idag er frisk og rød
Kan næste Dag see bleg og død.

Gud og Naturen have næsten i alle Ting malet os Døden for Øine: See vi Jorden, da see vi ind i vor Grav; thi Dommen er alt afsagt: „Støv er du, og til Støv skal du atter blive".[1]) Ligesom vi i Vand kunne see alle Tings Skikkelse, saaledes ogsaa Dødens. Thekoitinden siger til David: „Thi døe skal vi jo visselig, og vi ere som Vand, der udgydes paa Jorden, og kan ikke opsamles igjen".[2]) Som vi gaae og staae i Luften, og have altid Luften omkring os, saaledes ogsaa Døden. „Betænk," siger Job, „mit Liv er kun et Aandepust".[3]) Fuglene, der flyve i Luften, raabe til os: „Alle Ting ere farne bort, som naar en Fugl flyver igjennem Luften, ingen visse Veispor kan findes, men dens Vingers Slag er gaaen igjennem den lette Luft, som blev dreven og adskilt med snurrende Fart, da Vingerne rørte sig, og derefter fandtes der ikke Tegn paa saadan Fremfart deri".[4])

Skyerne, der hænge i Luften, prædike Døden for os; thi „vort Liv farer bort, som der havde faret en Skye frem, og forgaaer som en Taage, der er fordreven af Solens Straaler, og besværet af dens Hede".[5])

Himmelen med sit hastige Løb er ligesom en rund Cirkel, der endes hvor den begynder: Sol, Maane og Stjerner med deres Nedgang vidne om vor Død: Hvad seer du paa Engene, Marken og i Haverne andet end din Død? „Menneskets! som Græs ere hans Dage, som Blomst paa Mark saa blomstrer han! naar Veiret farer over den, den er ei mere, dens Sted man kjender ikke meer".[6])

Gaaer du i Kirken, saa hører du, at der snart prædikes om Døden, snart bedes for Syge, og snart takkes for Hensovede: Hvor mangen Død træder du ikke der paa Hovedet? Ethvert Klokkeslag erindrer dig om din Død. Sætter du dig ved Bordet, hvad spiser du andet end Døden, Kjød af dødt Qvæg, Dyr, Fiske og Fugle? I dit Liv er du selv en Grav for de Døde. Gaaer du hen for at sove, hvad er din Søvn andet end et Billede paa Døden? din Seng andet end en Grav? dit Linklæde andet end et Jordeklæde? Ak! hvo der havde Lyst til at tænke paa Døden, han behøver ikke at gaae langt; thi Døden svæver ham allevegne for Øine. Derfor er det en Christens daglige Arbeide, at døe, som Paulus siger: „Jeg døer daglig".[7])

Saadan en Døds-Betragtning er nyttig, fordi den fordriver Lysten til at synde, som en bitter Drik fordriver de onde Vædsker. Ormen æder Træet, hvoraf den er voxet; saaledes fortærer Døden Synden, der har avlet den. Naar et Huus er vel forsynet med en stærk bevæbnet Krigsmand, da kan en Morder ikke let bryde derind. Tænk ofte paa Døden, da bliver du fri for Døds-Synder. Gud gav vore første Forældre denne Vogter, for at bevare dem for Synden: „Naar du spiser af det, skal du visselig døe".[8]) Men Djævelen hængte et Skjul for deres Øine, saa at de ikke agtede paa Vogteren: „I skulle", sagde han, „ikke døe".[9]) Da faldt den forbudne Frugt dem strax i Hjertet, som en Gnist Ild i det skjulte Tønder, antændte Lysten og vandt Hjertet. Her gaaer det saaledes til, som naar Lægen vil helbrede et Slangebid med Slangebalsam, eller som naar man vil opbrænde et Træ med dets egne Grene. Ak! hvo kan synde, naar han

---

[1]) 1 Mosеb. 3, 19. [2]) 2 Sam. 14, 14. [3]) Job 7, 7. [4]) Viisd. 5, 11. 12. [5]) Viisd. 2, 4. [6]) Ps. 103, 15. 16. [7]) 1 Cor. 15, 31. [8]) 1 Mosеb. 2, 17. [9]) 1 Mosеb. 3, 4.

betænker, at Døden er saa nær, og at Dommen skal afsiges over Sjælen i den sidste Time! Hvem skyer ikke Synden, naar han betragter sin tilkommende Dods Skikkelse? Hjertet, som her er en Bolig for alle syndige Lyster og Tanker, maa i Døden føle Angest, Qval og Pine. Øinene, som her have seet efter mange Forfængeligheder, skulle briste i Døden. Tungen, som her har udøst meget Urent, udspyet megen Gift, skal i Døden ikke røre sig. Det hele Legeme, alle Synders Kar, mister i Døden sin Skikkelse, bliver blegt, visner som et Blomst, fortørres som Græs, falder hen som Støv, forfalder som en Leerhytte, skal nedgraves under Jorden, og opædes af Orme. O Menneske! tænk paa Døden, da skal du ikke gjøre det Onde.

Fornemmelig dæmper denne Betragtning Kjærlighed til Verden. Esau sagde til Jacob: „Jeg maa nu dø, hvad skal jeg saa med Førstefødsels Retten?“[1]) som om han vilde sige, jeg maa dog dø, hvad kan da Verden med dens Gods hjælpe mig? David ønsker: „Herre! lad mig kjende mit Endeligt“.[2]) Dermed lærer han, at vi Intet have i Verden, som er vort eget, Pillegrimme, som maae herfra, her er kun en Igjennemgang, vi maae vel see og bruge det, men ikke beholde det. Hvorfor bekymre vi os da for det Timelige, siden det er et fremmedt Gods, og vi maae snart forlade det? Ingen skal i Døden tage Noget med sig: „Vi have Intet bragt med til Verden, det er da aabenbart, at vi ei heller kunne bringe Noget ud derfra“.[3]) Derfor er det billigt, at vi forglemme det, som er tilbage, og række efter det, som er foran; hiint forgaaer, dette bestaaer. Eet er nødvendigt. Det evige Gode gjør et frit Mod. Da den fromme Kong Josias vilde afskaffe det jødiske Folks Afguderie, lod han sønderbryde Støtterne, udrydde Lundene, og opfylde Afgudstemplerne med Menneskebeen.[4])

Verden sidder som en Afgud i Manges Hjerter, og bliver tilbedet som en Guldkalv. Vil du afskaffe dens Tjeneste, da bryd dens Lyst, og tænk altid paa Døden. Hvad hjælper det, om den rige Mand i Dag lever i Glæde, og klæder sig i Purpur? naar han i Morgen skal ligge i Støvet, og give Ormene en feed Steg. Paulus gjør en fornuftig Slutning: „Tiden er herefter trang: de som have Hustruer, skal være som de, der ikke have; og de, der græde, som de, der ikke græde; og de sig glæde, som de, der ikke glæde sig; og de, der kjøbe, som de, der ikke beholde; og de, som bruge denne Verden, som de, der ikke nyde den, thi denne Verdens Skikkelse (dens Skin, dens malede Farve) forgaaer“.[5]) Ja dersom du kun ofte tænkte paa din Død, da sørgede du ikke for det Jordiske.

En Vandringsmand bekymrer sig ikke om mange Reisepenge, naar han kun har en kort Reise at gjøre, han har nok at bære paa sig selv, om han ikke ogsaa skulde bebyrde sig med mange Penge. Vi vide, at vort Liv er kort, og dog udstrækker vore Sorger sig saa langt, som om det hverken havde Maal eller Ende. Hiin Hedning kastede sit Gods fra sig, og sagde: „For En, der dog skal dø, er Lidet nok“. Og vi, som dog ville være Christne, samle altid mere og mere af Verdens Skarn. For den, som altid vil tænke paa sin Død, bliver Verden snart bitter og stinkende. Gaae ind i Been-Huset, hvad gjælder det, er den rige Mands Been da herligere og mere glimrende end den fattige Lazarus's?

Dødens Betragtning hindrer ogsaa fra Hovmod. For disse Aarsagers Skyld

---

[1]) 1 Mosеb. 25, 32. [2]) Ps. 39, 5. [3]) 1 Tim. 6, 7, [4]) 2 Kong. 23, 14. [5]) 1 Cor. 7, 29—31.

har den vise Mester forenet den udødelige Sjæl med et dødeligt Legeme, for at den i Betragtningen over Døden skal lade de stolte Paafugle-Fjedre synke. Viisdom er en dyrebar Gave, men Menneskets Aand tør ikke hovmode sig deraf; thi Viisdom har sin Gjerning i og ved Legemet. Hvor let er dette Kar sønderbrudt? Hovmod har styrtet Englene: Deres Natur vidste intet af Døden. En besynderlig Lægedom brugte Guds Søn til den Blindfødte;[1]) han spyttede paa Jorden, og gjorde Dynd af Spyttet, og smurte det paa den Blindes Øine. Øiet er det ædleste og ømmeste Lem paa Menneskets, har mange Aarer, Hinder, Vædsker, Livs-Aander; og, da det er en saadan liden rund Aabning, saa kan det dog rumme uhyre Bjerge, trænge ind i Himmelen, naaer en umenneskelig Høide, og slutter Himmelens Lys, Sol, Maane og Stjerner i sig.

Saadant et ædelt og mægtigt Lem maa bevares, saa meget mere omhyggeligt end noget andet; thi det kan beskadiges af det allermindste Støvgran. Dog bruger Frelseren saadan grov Materie til at læge Øiet med, han tager vaad Jord, og smører derpaa. Hovmod er en indvortes Sjæleblindhed, og kommer deraf, at Mennesket ikke kjender Guds Herlighed og sit eget Intet. Hos den hovmodige opsvulmer Hjertet, ligesom Øinene af Naturen ere runde og hvælvede. Den hovmodige opblæser sig, sætter Maven ud, som om han vilde bestorme Himmelen, og er dog kun en Blære fuld af Vind. Du kan ikke blive denne indvortes Blindhed bedre qvit, end naar du lægger Skarn derpaa, det er, naar du erindrer dig din Dødelighed, hvorledes du er gjort af Jord, lever af Jord, og skal blive til Jord.

I Loven var det befalet, at naar Fugle bleve bragte frem til Brændoffer for Herren, skulde Skarnet tilligemed Fjædrene kastes ved Siden af Alteret mod Østen, paa Askedyngen.[2]) Med Fjædrene svinge Fuglene sig i Høiden, og betegne Hoffærdighed. Kast Fjædrene paa Askedyngen og betænk, at du i Døden skal blive til Aske.

„Hvorfor hovmoder sig Jord og Aske? En Læge skiller En af med en langvarig Sygdom, og i Dag er En en Konge, og i Morgen kan han døe. Thi naar et Menneske er død, da arver han Slanger, og Dyr, og Orme".[3])

Dødens Betragtning er en nyttig Lærebog. Den lærer os at foragte Verdens Pragt; thi hvorledes kan stor Pragt passe sig for Graven.

Den lærer os at sætte de jordiske Ting tilside; thi hvordan stemmer et kort Liv overeens med en langvarig Sorg? Lader os tragte efter Himmelen, og forglemme Jorden; thi Himmelen kan beholdes i Døden, naar Verden maa forlades.

Den lærer os at flye de timelige Vellyster; thi hvorfor skulde man mæske et Legeme, som Ormene skal fortære efter Døden? der behøves ingen lækker Mad, Ormene æde nok Aadselet alligevel.

Den lærer os at vandre forsigtig og at sørge for Sjælen. Thi hvad kunde det gavne et Menneske, om han vandt den ganske Verden, og tog Skade paa sin Sjæl?

Den lærer os at lee af Døden; thi ingen er frimodigere i Døden, end den, der ofte omgaaes med den. En god Ven er man ikke bange for.

Dødens Betragtning er og vor gyldne Trøstebog. Thi i Døden maa alt

---

[1]) Joh. 9, 6. [2]) 3 Mosеb. 1, 14. 16. [3]) Syrach 9, 10—12.

Kors uddøe med Menneſket. Blive vi forfulgte, da varer det ikke evindelig. Døer vor Fiende, saa døer vor Forfølgelſe med ham; døe vi, saa tage vi vor Lidelſe med os i Graven. Lovet være Gud! at han lader kun Menneſkene leve saa kort en Tid; thi ellers faldt mange forſagte Hjerter i Fortvivlelſe. Livs og Lidelſes Dage begynde paa een Gang, og ophøre ogſaa paa een Gang. Den ene Dag følger den anden, den ene forgaaer med den anden, ſom Skyggen med Legemet. Engang maa det hedde om den Gudfrygtige:

Hans Jammer, Armod og Elende
Er kommen til en ſalig Ende.

Kort Liv, kort Lidelſe, Gud være altid lovet!

For det andet maae vi berede os til en ſalig Død ved et helligt Levnet. Ingen døer ſaligere, end den, der ſaaledes vandrer, ſom om han hvert Øieblik ſkulde fremtræde for den allerhøieſte Dommers Throne, og der høre ſin Dom. Lev da ſaaledes, ſom hver Dag var din Sidſte. Ikke uden Aarſag ønſker David: „Du ſamle ei min Sjæl med Syndere".[1]) Altſaa maa jo Syndere døe en uſalig Død. I Høſten bliver meget Ukrud ſamlet med den gode Sæd, og bunden i et Knippe. Hvo der ſaaer med de Ugudelige, bliver ogſaa ſamlet op med dem. Hvad Menneſket ſaaer, det ſkal han og høſte. Derſom du vil blive ſalig, da maa du ikke leve ſikker, men kunne ſige med Simeon: Herre! nu er jeg bered, kom, naar du vil, jeg bier efter din Salighed. Jeg venter, ſom en Tjener paa ſin Herre, naar han vil komme. Enhver ønſker vel: Ak! hvo der ikkun var død ſalig! Men levede vi i Herren, ſaa kunde vi og døe i Herren. „Salige ere de Døde, ſom døe i Herren".[2]) Ingen Bonde forſømmer Tiden til at ſaae i, og ingen Kjøbmand Tiden til at kjøbe. Kjære Brødre! medens vi endnu have Tid, lader os gjøre godt; efter dette Liv er der ikke mere Tid, men idel Evighed.

Om Mannaet havde Gud befalet: „Sex Dage ſkulle I ſamle det; men paa den ſyvende Dag, ſom er Hvile-Dagen, ſkal det ikke være at finde".[3]) Den ſyvende Dag betyder vor Dødsdag, da vi hvile i Graven. O! Jammer, at vi da først ville udſaae, naar vi ſkulle høſte, vi miſte derover baade Udſæden og Høſten. Vi ſaae Intet, vi høſte heller Intet uden Forbandelſe og Fordærvelſe. Tænk paa de fem daarlige Jomfruer! Derſom de havde kjøbt Olie i den rette Tid, førend Døren blev lukket, da havde de ikke kommet til at banke forgjæves, og faaet at høre til deres evige Ulykke: „Jeg kjender Eder ikke".[4]) Forgjæves søger den rige Mand efter ſin Død en Draabe Vand, da han dog i ſit Liv kunde have kjøbt baade Viin og Melk. Endnu fører Dommeren det tvæggede Sværd i Munden, endnu truer han med Ord; men hiſſet vil han føre det i Haanden, og ſtraffe alle Foragtere. Endnu hænger han den hvide Naadefane ud; men hiſſet ſkal blot den røde Blodfane ſees. Derfor, naar vi leve vel i Tiden, ſaa kunne vi og døe vel. En ſalig Død er Enden paa et helligt Liv. Her er et liſtigt Echo; thi ſom Livet raaber foran, ſaa lyder Døden efter. Som Skrald og Gjenſkrald, ſaa hænger Liv og Død ved hverandre. Dette maae Kong Antiochus bekræfte, der paa ſin Sygeſeng ſaaledes tiltalede ſine Venner: „Nu kommer jeg ihu, hvad Ondt jeg gjorde i Jeruſalem, og tog alle Kar af Guld og Sølv, ſom vare der, og ſendte hen at lade borttage dem, ſom boede i Juda, uden Aarſag. Saa veed jeg, at

[1]) Pſ. 26, 9. [2]) Aab. 14, 13. [3]) 2 Moſeb. 16, 26. [4]) Matth. 25, 12.

denne Ulykke har rammet mig derfor; og see, jeg omkommer af stor Sorg udi et fremmed Land".[1])

Den ene Rover paa Korset er ikke en Regel for Alle, derfor er det kun een Mand, for at Mængden ikke skal trøste sig med hans Exempel.

Den hellige Levekunst, som fører til en salig Død, indbefatte vi i følgende Regler:

1) Stræb i dit Liv derefter, at du maa have en naadig Gud; thi det er det Bedste i denne Verden. Hertil tjener en daglig Forsoning ved Jesu Christi hellige Blod.

2) Bed Gud, at han til din Død vil opholde dig i den sande og levende Troe; thi den, som bliver varagtig indtil Enden, skal blive salig. Men ak! hvor Mange fortabes?

3) Stræb, at du her kan være den Helligaands Tempel; thi da bliver du det og i Døden; thi Gud forlader ikke sin Bolig. „Jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv, skal kunne skille mig fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu vor Herre," siger Paulus.[2])

4) Udvælg dig nogle smukke Trøstesprog, med hvilke du kan sove hen, da bliver din Sjæl dermed indbunden i de Levendes Knipper; det Ord, som den Helligaand har skrevet i dit Hjerte, skal være din sidste Trøst, naar du ikke mere kan høre.

5) Sørg for, at du kan døe i Troen til den Herre Jesum, og i Kjærlighed til din Næste.

6) Samle dig mange Skatte i Himmelen ved Kjærlighed og Almisser; betænk, at nu i dette Liv er det den rette Sædetid, hisset skal den store Høst gaae for sig. Hvad Mennesket nu saaer, det skal han høste.

7) Dræb Dag fra Dag Kjødet stedse mere og mere; dermed kan du betage Døden sin Braad, og gjøre den sød; thi jo mindre Kjød, jo sødere Død. I denne Død grunder sig ogsaa det sande Liv.

Naar da den Time kommer, at du skal døe, da vend dig af fra alle timelige og jordiske Ting, og vend dig med alle dine Kræfter og Begjæringer til din himmelske Fader i det forjættede Land, med stor Længsel efter at blive der forenet med ham. Et jordisksindet Menneske gaaer med stor Besværlighed ud af denne Verden.

Hvor nødig gik Loths Hustru ud af Sodoma? Hun saae tilbage, og blev der staaende. Hvor hendes Skat var, var og hendes Hjerte, men det blev dog Altsammen til Ild og brændte i høi Lue. Saadanne Mennesker ligne den umodne Frugt, hvilke man med Magt maae afryste eller slaae ned. „I Verden skulle I have Trængsel," siger Christus.[3]) Derfor, hvo som har Verden i Hjertet, har Angest i Hjertet, og døer hen i Angest; men hvo som derimod har Christum i Hjertet, har Fred i Hjertet, og døer i Fred. Naturforskere skrive, at Svanerne døe syngende, men Hav-Underet Sirenerne grædende. Aarsagen er denne, Svanernes Blod er sødt og reent, derfor foraarsager det Glæde, naar det løber til Hjertet, men Sirenernes Blod er tykt og tungt, derfor foraarsager det Melankolie og Bedrøvelse. Saadan en Forskjel er der imellem himmelsk- og verdslignsindede

[1]) 1 Mac. 6, 12. 13. [2]) Rom. 8, 38. 39. [3]) Joh. 16, 33.

Menneskers Død. Hine dø i Fred, men disse i Angest; thi hine drage Himmelen til sig, disse Verden under sig. Et Menneske, som elsker Gud, dør glad. Thi det som Sjælen elsker, forener den sig gjerne med, og der forbliver den ogsaa gjerne. Den er som Solen, der ofte skinner deiligst, naar den vil gaae ned.

De Hellige have kun taalt Livet, men ønsket Døden. Paulus ønsker: „Jeg har Lyst til at opløses, og være med Christo".[1]) O søde Død! du spænder os ud af dette Livs Aag. David ønsker: „Udfør min Sjæl af Fængsel, til at prise dit Navn".[2]) Ak! hvor jamrer, kurrer og sukker ofte en Fange Dag og Nat efter sin Forløsning. Job længtes efter sin Død med saadan Begjærlighed, som en Tjener higer efter Skyggen, og som en Daglønner forventer Løn for sin Gjerning.[3]) Derfor kalder og Skriften Døden „en Søvn," fordi de Gudfrygtige ønske den, ligesom en træt Vandringsmand længes efter Aftenens Hvile. Paulus siger om dem, der have Aandens Førstegrøde, at de sukke i sig selv, idet de forvente en sønlig Udkaarelse, Legemets Forløsning.[4]) Ja, hvo der kunde udgrunde de Gudfrygtiges Hjerter, skulde see, at de mangen Gang ængstes, og sender mangt et hemmeligt Suk til Himmelen, om at blive løste fra dette Liv. Gjøre de et Blik ind i deres eget Hjerte, da sukke de med Paulus: „Jeg elendige Menneske, hvo skal frie mig fra dette Dødens Legeme?"[5]) See de ind i Verden, da raabe de med David: „Længe nok har min Sjæl dvælet der, hos ham som hader Fred".[6])

Tænke de paa Himmelens Glæde, da føle de strax saadan en Tørst, som David følede, da han raabte: „Som Hjorten skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud. Naar skal jeg komme, og stædes for Guds Ansigt? Min Graad er bleven mit Brød Dag og Nat".[7])

Efterdi David klager over Tørst, kunde han have lavet en Drik af Taarer, til at slukke Tørsten med, dertil ere de efter deres Natur mere skikkede, end til Mad. Men, nei, David vilde hellere, at hans Tørst skulle blive større, derfor gjorde han Brød af Taarerne; jo mere man æder af dette Brød, jo mere tørster man. I vor daglige Bøn sige vi af vor Frelsers Mund: „Tilkomme dit Rige, frels os fra det Onde." Dette sige Mange, og have dog ingen Lyst til at dø, og altsaa bede de imod sig selv. Det største Onde er vort eget Liv. Efter Døden kan intet Ondt vederfares de Gudfrygtige; med Livet endes alt det Onde. Døren, igjennem hvilken du gaaer ind i Guds Rige, er en salig Død. Hvor den Helligaand er i Hjertet, der er en hellig Længsel efter at dø. Han kalder ofte Sjælen hemmelig til sig, viser den ligesom Moses det forjættede Land langt borte, lader den ved sin Trøst smage Himmerigets Sødhed, saaat den ikke mere sporger efter Verden og dette Liv, men siger med Paulus: „At leve er mig Christus, og at dø en Vinding".[8]) Der taler den kjære Gud venlig og kjærlig med den troende Sjæl ved sin Aand, og siger: kom igjen til mig, kjære Barn, jeg kan ikke længer see paa, at du ængstes i saadan Møie og Arbeide, i saadan Sorg og Frygt, der er endnu en stor Ulykke for Haanden, den vil jeg tage dig bort fra. Paa saadan Tale svarer Sjælen ofte Gud uvidende med et Suk, hvilket ikke kommer af Kjød og Blod, men af den samme Aand, og siger: Ak! hvad gjør jeg dog i

[1]) Phil. 1, 23. [2]) Ps. 142, 8. [3]) Job 7, 2. [4]) Rom. 8, 23. [5]) Rom. 7, 24. [6]) Ps. 120, 6. [7]) Ps. 42, 2—4. [8]) Phil. 1, 21.

Verden? Jeg har levet og plaget mig træt, give Gud, at jeg snart maatte blive forløst, jeg vilde fare herfra med Lyst og Glæde.

Man har erfaret af mange Syge, at de have forudsagt deres Døds Dag og Time. Det er Guds hemmelige Tilladelse. Gud har tilforn forkyndet Apostlerne Peder og Paulus, naar de skulle aflægge deres jordiske Paulun.

Og hvorfor ville vi ikke følge vor Gud villig ud af dette Liv? efterdi vi dog vide, Gud være lovet, at Døden er for de Gudfrygtige en Ende paa al Jammer og Elendighed. Derfor har Gud fyldt dette nærværende Liv med Møie og Elendighed, for at vi snart skulle blive kjede af det. En Somand bliver glad, naar han naaer Havnen, hvor hverken Vind eller Bølger mere kunne skade ham. Da en død Yngling i Staden Nain blev baaren den Herre Jesus i Møde og Moderen græd over den Døde, saa ynkedes Jesus ikke over den døde Yngling, thi han var udreven fra al Nød og Jammer, men over Moderen, som endnu befandt sig i Elendighed. Ved Lazarus's Grav græd Jesus, ikke fordi hans Ven var død, thi han vilde strax gjøre ham levende igjen, men fordi han igjen skulde fremkaldes fra Rolighed til Uro, fra Døden til Livet. Den vise Kong Salomo siger: „Døds Dag er bedre end Fødsels Dag".[1])

Naar vi fødes, kunne vi ikke vide, hvad der skal møde os, dette aabenbarer Dødstimen os. Fødselsdagen er en Begyndelse, Dødsdagen er en Ende paa al Jammer. Vi maae takke den Dag, da den forbarmer sig over os, og frier os fra al Elendighed.

Havde du en god Ven, der spillede den ganske Nat igjennem, tabte alle sine Penge, og vandt mange Hug, da vilde du jo slukke Lyset, for at forhindre Saadant. Vi tilbringe ofte vore Dage ligesom med Spil og modvillig Tidsfordriv, og miste derved mangen en deilig Dag og dyrebar Time, ja undertiden ogsaa Legeme og Sjæl; da kommer Døden og gjør et Vennestykke imod os, udslukker vort Livs Lys, og gjør dermed en Ende paa Legen. Vi vide ogsaa, at vi ved Døden kun gjøre et Bytte, vi bortgive det Jordiske for det Himmelske, det Timelige for det Evige.

„Vi vide," siger Paulus, „at dersom vor Hyttes jordiske Huus nedbrydes, have vi en Bygning af Gud, et Huus, som ikke er gjort med Hænder, evigt i Himlene, thi og i dette sukke vi, idet vi længes efter at blive overklædte med vor himmelske Bolig".[2])

Dersom en stor Konge lovede en fattig Bonde, at saa snart dennes Straahytte faldt ned, da skulde han boe i Kongens Pallads, da vilde den Fattige i Sandhed ikke græde, men langt snarere med Suk og Smerte længes efter at Hytten skulde falde. Hvor gjerne kaste vi de gamle og sønderrevne Pjalter bort, naar en ny skjøn Klædning bliver os given? Da Apostlerne bleve bedrøvede derover, at Christus prædikede for dem om sin Afskeed, trøstede han dem med disse Ord: „Dersom I havde mig kjær, da glædede I Eder over, at jeg sagde: Jeg gaaer til Faderen".[3])

Betænkte vi, at Døden er en Gang til Faderen, og en Dør til Himmelen, sandelig, da døde vi med Glæde. Ak! kjære Brødre, hvorfor ere vi bange for at bytte med Døden? Vi vide, der er intet Bedrag derunder; men det

---

[1]) Præd. 7, 1. [2]) 2 Cor. 5, 1. 2. [3]) Joh. 14, 28.

saaes i Forkrænkelighed, og staaer op i Uforkrænkelighed; det saaes i Vanære men staaer op i Herlighed; det saaes i Skrøbelighed, men staaer op i Kraft; der saaes et naturligt Legeme, der opstaaer et Aandeligt.[1]) Døden gjør som en klog Huusfader, naar han seer, at hans Huus bliver brøstfældigt, da siger han Indvaanerne ud, bryder Huset ned, og bygger det op paa ny igjen, og gjør det langt bedre, end det tilforn var. Saaledes ogsaa naar Døden seer, at vor Hytte, vort dødelige Legeme, ved Alderdom eller Svaghed eller andre besværlige Tilfælde, er Faldet nær, da slipper han Sjælen ud, forstyrrer Legemet og gjør det langt herligere og bedre, end det tilforn var. Mange andre Ting ere der, som kunne forsøde os Døden, fornemmelig den tilkommende Opstandelse og Himmelen. Vi vide Gud være lovet, hvor vore Sjæle blive, nemlig i Guds Haand, hvor ingen Pine skal røre dem, vi sende dem foran til Himmelen. Vi vide at vore Legemer blive lagte i deres Hvilekammer, i det salige, søde Haab om en tilkommende Opstandelse. Herom bliver der mere handlet i de efterfolgende Capitler.

Men ville Nogen sige, det er jo naturligt, at man elsker Livet, der er dog ingen Orm, uden at den jo krymper sig for Døden. Hvorfor laae en 38 Aars Syg ved Siloah Dam, uden i den Tanke at beholde sit Liv? Hvo skulde have tænkt, at en 38 Aars Syg skulde have havt Lyst til at leve? Hvorledes elskede ikke Elias sit Liv? han raabte vel i Orken: „Herre! tag min Sjæl fra mig".[2]) Men hvorfor flyede han i Orken for Jesabel, som om han vilde undflye Døden. Kjære Elias, i Orken finder man ikke Døden, men ved Kong Achabs Hof. Saaledes elsker da Naturen Livet, men Troen frygter heller ikke for Døden. Hvo der frygter for Døden ligner Børn, der løbe for Skyggen. Døden en kun en Skygge. En god Samvittighed agter Døden og Djævelen saa meget som Intet. Skulde vel en Somand frygte for Havnen, en Krigsmand for Seiershronen? Døden er som en Fugleskræmme, den man hænger op i Træerne, for at jage Fuglene bort. De unge og uforstandige Børn blive bange, naar de see et maskeret Menneske, men saa snart han tager Masken af, forgaaer Frygten dem. Døden er kun en Mand med Maske paa, tag Masken af saa forsvinder Frygten.

Naar nu Døden er bleven dig kjær, skal du ikke forlade dig paa dine Gjerninger, som du kan have gjort, men alene med en fast Tillid indsvøbe dig i Jesu Christi Værdskyld og Fortjeneste, og sænke dig ned i hans hellige Saar med alle dine Misgjerninger. Kommer Satan, og forelægger dig dit sorte Synderegister, da gjør en rød Streg derover med Christi Blod; forekaster han dig dine Synders Storhed, da skal du svare:

Er end min Ondskab stor,
Dog, naar jeg mig kun toer
I Jesu Blode-Strømme,
Hvem vil mig da fordømme?
Hvo sig hos ham indfinder,
Hans Angest snart forsvinder.

Fortæller han dine mange Synder, da viis ham, hvor mange Blodsdraaber Christus har udøst for dine Synders Skyld, og at den mindste Draabe er kraftig nok til at udslette alle Menneskers Synder.

---

[1]) 1 Cor. 15, 42. 44. [2]) 1 Kong. 19, 4.

Det Blod, den ædle Saft,
Har saadan Fynd og Kraft,
At og den mindste Draabe
Al Verdens Folk tilhobe
Kan frelse, og bekrige
Al Satans Magt og Rige.

Men dine onde Gjerninger, saavel de indvortes, som de udvortes, skal du hjertelig begræde, ikke af Frygt for Helvede, men fordi du med Tanker, Ord og Gjerninger har fortornet, bedrøvet og vanæret din fromme Gud og Fader, af hvem du har modtaget saa meget Godt, der skal gjøre dig mere ondt end al den Pine, som du dermed har fortjent. Denne Anger kommer af reen Kjærlighed, og de som opsætte deres Omvendelse til det Sidste, vederfarer den sjelden. I saadan Bedrøvelse skal du med en hellig Andagt annamme Alterens Sacrament, hvorved du skal tilegne dig Christi Fortjeneste, i Særdeleshed, med det alvorlige Forsæt, aldrig mere at ville fortørne Gud.

Efterat du har annammet Alterens Sacramente, skal du overgive dig Gud til et levende Offer, efter hans allerhelligste Villie; taalmodig tage imod alle de Lidelser, som Gud lader møde dig, ja imod Døden selv. Og om det stod i din Magt at leve i tusinde Aar eller længer i alle Vellyster, da skal du dog hellere ville dø af Kjærlighed til Gud og til hans Ære.

Desforuden skal du betragte Jesu Christi bittre Lidelse og Død og hans store Kjærlighed, som har drevet ham dertil, og forene din Aand med ham i en brændende Andagt, og med ham paa Korset skilles herfra, med ham befale din Aand i den himmelske Faders Haand, og indslutte dit Hjerte i hans aabne Hjerte, og sige: „Herre Jesu, annam min Aand." Som en Moder kysser sit kjære Barn, der sover hen i hendes Skjød, saa vil Jesus og kysse din Sjæl, dersom du dør i ham; han vil vel bevare den dyrebare Skat.

O lad den Sjæl, du har gjenløst
Og nyde, Herre Christ, din Trøst!
Amen.

Det 24. Capitel.

Om Guds opvækkende Kjærlighed.

Guds Kjærlighed imod os bliver ikke alene aabenbar forend vi dø, men ogsaa efterat vi ere døde. David siger: „Herren bevarer alle den Retfærdiges Been; saaat ikke eet af dem brydes".[1]) Ligesom man sætter Vægtere ved en stor Skat, for at den ikke skal blive stjaalet. Vore ormstukne Been ere Guds Skat, Væg-

[1]) Ps. 34, 21.

terne ere de hellige Engle, ja alle Elementer maa være Guds Kiste til at gjemme vore Been, Jorden og vor Grav er Guds Skatkammer. Naar den almindelige Doms Dag bryder frem, da vil Gud hjemføre dette gyldne Klenodie, som han lover hos Ezechiel: „Jeg vil aabne Eders Grave, opreise Eder, mit Folk!“ [1]) Da maae Havet og Jorden, Dyr og Orme og alle Elementer give fra sig, hvad Gud har givet dem i Forvaring; Gud sender det frem med sine almægtige Hænder.

Nogle lærde Hedninger ere komne saavidt, at de ikke alene have tilstaaet Sjælens Udødelighed, men endog af Samvittighedens Frygt og Glæde beviist det samme; thi dersom Sjælen var dødelig, hvad piner da Menneskets, naar det skal døe? Samvittighedens Angest har været dem et kraftigt Beviis paa, at Sjælen havde Noget at vente efter Døden. Men dersom de noget mere havde eftertænkt Guds Retfærdighed, da kunde de ikke have nægtet Legemets Opstandelse. Det hele Menneske synder baade med Sjæl og Legeme, derfor maa ogsaa Mennesket straffes, og opstaae til Straffen. Vilde Fornuften have sagt imod, at det var umuligt, at en haandfuld Aske kunde blive et levende Menneske, at det Støv, der i Forraadnelsen er bleven adspredt, igjen kunde samles, at det Legeme, der er opædt af Dyr eller Orme, igjen kunde samles med sin egen Sjæl, da kunde det eene Sprog have været nok til Overbeviisning: „Hos Gud er ingen Ting umulig“.[2]) Var det umuligt for Gud at han af en haandfuld Jord gjorde et Menneske? Lader han ikke af en liden Kjærne vore et stort Træ? Besee Sæden reent igjennem, om du kan finde Træets Rod, Blade, Blomster, Grene eller Frugt deri, og dog ligger Alting skjult i dens Aand. Kan Gud gjøre Noget af Intet, skulde han da ikke meget mere gjøre Noget af Støv? Hans Haand veed nok at finde det, hans Haand veed nok at sammenføie det. Naar Over-Engelen vil lade sin Røst høre, da skal en Livskraft komme i alle de Døde, og de skulle opstaae af deres Grave: „De, som ere i Gravene, skulle høre Guds Søns Røst; og de skulle gaae frem“.[3])

Ligesom det ved Skabelsen var gjort med et Ord, da Gud sagde: Jorden give af sig Græs, Urter og Træer, og det i det samme Øieblik udgik af dens Skatkammer, af dens skjulte Kraft, og enhver Ting stod i sin Orden efter sin Natur; saa skal det ogsaa gaae til i Opstandelsen, som der staaer hos Propheten Ezechiel: „Jeg vil aabne Eders Grave, opreise Eder, mit Folk! af Eders Grave. Jeg vil bringe min Aande i Eder, saa I skal leve op, jeg Herren taler og udfører, siger Herren“.[4])

Her sees hen til Skabelsen: Saa snart Skaberen havde talt Ordet, stod alle Ting der, og Guds Aand svævede over Vandene med sin levendegjørende Kraft.

Den hellige Skrift vidner tydelig om vor tilkommende Opstandelse, deels ved Lignelser, deels ved Ord, deels ved Exempler. Isak er et herligt Billede saavel i hans Fødsel som i hans Offring: Han var avlet og født af gamle Forældre, der efter Naturen ikke havde Sæd mere; Saras Liv var en tillukket Grav. Af denne kolde Alderdom maatte dog en deilig Frugt vore frem, og af denne Grav et deiligt Barn komme frem. Det var rettelig at aabne Gravene, og gjøre de Døde Levende.

Til dette sigter Paulus, naar han skriver om Abraham til de Romere, at han

[1]) Ezechiel 37, 12. [2]) Luc. 1, 37. [3]) Joh. 5, 28. [4]) Ezechiel 37, 12. 14.

ikke havde seet paa sit eget Liv, der allerede i den Henseende var hendøet, fordi han næsten var hundrede Aar gammel, heller ikke paa Saras tillukkede Liv (der ikke alene af Naturen var ufrugtbart, men endog for hendes Alderdoms Skyld uduelig til at føde), men han troede Gud, som levendegjør de Døde, og kalder de Ting, der ikke ere, som om de vare. Da denne Isak skulde slagtes, maatte hans Faders Hjere være hans Grav, deri laae han tre Dage død! thi Abraham vidste ikke andet end at Isak skulde dø.[1]) Dette menes i Epist. til de Ebr., naar den siger: „Formedelst Tro offrede Abraham Isak; thi han betænkte, at Gud var mægtig, endog til at opreise fra de Døde, og i en Liighed dermed fik han ham ogsaa tilbage".[2])

Altsaa er Isak ikke alene et Forbillede paa Christum, men endog paa alle de, som skulle opstaae fra de Døde. Jacob og Joseph droge Omsorg for deres Been, og begjærede, at de efter deres Død maatte blive begravede i det forjættede Land Canaan; dette skede i Haabet. Thi hvo sørger for det, som er borte? Det er os dog lige meget, hvor vi blive begravne, Gud kan allevegne finde Benene; vi finde allevegne Jord, og vor Ormesæk maa allevegne forraadne. Men de saae forud i Aanden, at der i det Land Canaan skulde mange Helliges Legemer opstaae med Christo, iblandt hvilke de havde Lyst til at være. Vi have mange saadanne Forbilleder: Betænk Noæ Ark, Moses's Rørkiste, Aarons Mandelkjæp, Samsons Bisværme i den døde Løve, Jonas's Hvalfisk. Alle disse vise dig nok-som din Grav, men derhos og din Opstandelse. Skriften taler ogsaa paa adskil-lige Steder om de Dødes Opstandelse. Hos Esaias finde vi denne Forjættelse: „I skal see det, og Eders Hjerte skal fryde sig, og Eders Legemer opblomstre som Græs." I Jorden er en spirende Kraft, der driver alle Ting til at voxe; derfor kan Jorden ikke be-holde det i sig, som er skabt til at voxe; Naturen og dens fremadskridende Kraft driver det ud med Magt. Saaledes kan Jorden heller ikke beholde Noget af det henraadnede menneskelige Kjød og Blod; Guds Ord bringer en levende Kraft i dem og driver dem frem. Den samme Forjættelse finde vi hos Propheten Esaias: „Vaagner op med Frydeskrig, I Støvets Beboere! thi Livsens Dug er din Dug, og Jorden skal gjenføde sine Døde".[3])

Ligesom en Blomst, der af Solens Hede er henvisnet, lukker sig imod Aften, og boier sig imod Jorden, men naar en frisk og vedergvægende Dug falder der-paa, reiser den sig op igjen, oplukker og udbreder Bladene, og giver en behagelig Lugt fra sig, saaledes henvisne vi ogsaa af Synden og af Guds Vredes Ild, fortørres som et Stykke Leer, boie vore Hoveder og stilles herfra; men naar Christi Røst, som en behagelig Dug, falder, da bringer den et nyt Liv i os. Johannes seer i sin Aabenbaring: „De Døde, Smaae og Store, som stode for Gud: Havet afgav de Døde, som vare i det, nemlig de druknede, Døden og Hel-vede afgave de Døde, som vare i dem",[4]) saaledes maa ogsaa de frem, som levende fare til Helvede. Herpaa have vi ikke faa Exempler. I det gamle Testamente har Guds underfulde Kraft opvakt Enkens Søn i Sarepta ved Elias, Sunamit-indens Søn ved Elisa, og ligeledes det døde Legeme, der blev kastet ned i Pro-heten Elisas's Grav. I det nye Testamente har den Herre Jesus Christus bragt

---

[1]) Rom. 4, 17. [2]) Ebr. 11, 17. 19. [3]) Es. 26, 19. [4]) Aab. 20, 12. 13.

til Livet Jairi Datter, Yngtingen i Nain, Lazarus, der alt begyndte at stinke i Graven, og de Hellige, der i hans Opstandelse gik ud af deres Grave.

For de Enfoldige er Catechismussen en liden Bibel, og forkynder allevegne Opstandelsen. Loven truer alle sine Overtrædere med Forbandelse: „Gud truer haardeligen alle dem, som hans Bud overtræde," men han lover dem Naade og alt Godt, som holde hans Bud. Nu skeer det ofte her i Livet, at den Ugudelige har Velsignelse, og den Gudfrygtige mange Plager. Skal Gud blive sanddrue og retfærdig, saa maa han holde det, han lover og truer, og det kunde ikke skee, dersom Menneskene skulle blive borte i Døden. Skabelsen viser dig, at din Opstandelse ikke er umulig. Har Gud gjort et Menneske af Jord, og blæst en levende Aande i hans Næse; saa kan han ogsaa endnu denne Kunst. Derfor kaldes han en levende Gud, fordi han ikke alene selv lever, men ogsaa fordi han giver de Døde Livet. Paulus viser dig Guds Kraft, naar han siger: „Christus skal forvandle vor Fornedrelses Legeme til at vorde ligedannet med hans Herligheds Legeme, efter den Kraft ved hvilken han og kan underlægge sig alle Ting".[1]) Det er, han har Magt til at befale alle Skabninger, at de maae gjøre, og blive og være, hvad og hvor han vil. I Igjenlosningens Lærdom bekjender du, at Christus har igjenløst dig fra Synden og Døden, hvorfor tvivler du da paa din Opstandelse? Synden er Dødens Braad; efter at der af Christus er betalt for Synden, er Døden som en Slange, der hverken har Gift eller Braad: Den har forsøgt sin Ret paa Christus, derfor har Døden og tabt sin Braad; den har udøvet sin Magt paa Christus, derfor er den nu uden Kraft, og kan ikke holde dig. Guds Retfærdighed og Dom er gjort fyldest ved Christus: Du skal døe Døden. Derfor maa Guds Retfærdighed skaffe dig Ret, saaat Døden ikke beholder dig. I den Henseende maa Paulus sige: „Jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv, skal kunne skille mig fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu vor Herre".[2])

Endvidere troer du, at Gud har helliget dit Legeme til sin Bolig? Hvo lader et deiligt Huus, hvorpaa han har anvendt saa meget, ja sit eget Blod, falde ned, og bygger det ikke op igjen? Dersom et gammelt Huus falder ned for en riig Mand, da bygger han det langt herligere op igjen. Paulus's Slutning staaer fast: „Om hans Aand, der opreiste Jesum fra de Døde, boer i Eder, da skal han, som opreiste Christum fra de Døde, levendegjøre ogsaa Eders dødelige Legemer formedelst sin Aand, som boer i Eder".[3])

Befinde I, at Gud har gjort Eder indvortes deilige, levende, retfærdige og salige, saa vil han heller ikke lade Legemet, der er den levende Aands Huus og Bolig blive borte, men ligesom Aanden allerede her er opstanden fra Synden og Døden, saa maae Kjød og Blod, Legemet, ogsaa frem af Støvet, efterdi det her i Livet har været Aandens Huus og Bolig, saa maa det og blive det evindelig.

Troer du, at du er et Christi Lem, saa troe ogsaa, at Christus ikke vil lade sine Lemmer blive borte i Døden. I Herrens Bøn kalder du Gud din Fader, som er i Himmelen. En Fader vil gjerne have sine Børn hos sig; du beder: „Helliget vorde dit Navn".[4]) Dertil gjøres Begyndelsen vel her, men Fuldkom-

---

[1]) Phil. 3, 21. [2]) Rom. 8, 38. 39. [3]) Rom. 8, 11. [4]) Matth. 6, 9.

menheden følger bagefter. Naar Gud aabenbarer sin Almagt i din Opstandelse, da helliges ogsaa hans Navn.

„Komme dit Rige".[1]) Dette vilde ikke skee, dersom du forblev i Døden; thi denne Røst maa gjøre det: Kommer hid, I min Faders Velsignede! arver det Rige, som Eder er beredt fra Verdens Begyndelse.[2])

„Skee din Villie, som i Himmelen, saaog paa Jorden".[3]) Dette opfyldes naar du bliver Englene lig.

„Giv os i Dag vort daglige Brød".[4]) Tænk ikke, at Gud vil fede dig, ligesom en Oxe til Slagterbænken.

„Forlad os vor Skyld, som vi og forlade vore Skyldnere".[5]) Hvor ingen Synd, der er heller ingen evig Død.

„Og led os ikke ind i Fristelse".[6]) Saa længe du lever, har du Fristeren omkring dig, og dette er just en stor Fristelse, naar Hjertet ikke vil tro Opstandelsen.

„Men fri os fra det Onde".[7]) Dertil hører ogsaa Døden. Daaben forestiller Paulus dig, som din Grav og Opstandelse: „Vide I ikke, at vi, saa mange som ere døbte i Christum Jesum ere døbte til hans Død? Vi ere altsaa begravne med ham ved Daaben til Døden; paa det at ligesom Christus er opreist fra de Døde formedelst Faderens Herlighed, saa skulle og vi vandre i et nyt Levnet. Thi dersom vi ere blevne forenede med ham ved Lighed med hans Død, da skulle vi og være ham lige i hans Opstandelse".[8])

Hvad som her begyndes i Aanden, maa hisset fuldføres i Kjødet. Vi skulle ikke dø to Gange. Det Aandelige ophæver det Timeliges Magt og Bitterhed. I Alterens Sacramente bliver du bespist og skjænket med Jesu Christi Legeme og Blod til det evige Liv, det er et levendegjørende Legeme og Blod, som du der nyder. Kunde Elisas døde Been gjøre et Aadsel levende, hvad skulde da ikke den levende og levendegjørende Jesus kunne gjøre?

Overalt have de Gudfrygtige en fast Grund til deres Opstandelse i Christi Opstandelse; derfor slutter Paulus saaledes: „Men nu er Christus opstanden fra de Døde, og er bleven Førstegrøden af de Hensovede. Thi efterdi Døden kom ved et Menneske, er og de Dødes Opstandelse kommen ved et Menneske".[9]) Der see vi at Christus med sin Opstandelse er bleven Førstegrøden; dette forklarer Paulus af Moses ved et herligt Forbillede.

I Loven havde Gud befalet, at om Høsten skulde det første Kornneg, som blev bunden paa Marken, som det nye Aars Førstegrøde, føres til Templet, dette skulde Præsten holde i Veiret, og indvie til et Offer for Herren, paa det at Guds Velsignelse maatte komme over den hele Kornhøst, og saaledes dette hele Land blive velsignet.[10]) Altsaa maa Christi Opstandelses Kraft, som de Dødes Førstegrøde, velsigne de Gudfrygtiges Opstandelse.

Derefter ligner Paulus Christus med Adam: „Ligesom Alle dø i Adam, saa skulle og Alle levendegjøres i Christo".[11]) Adam har ikke alene selv syndet og fortjent Døden; men han er ogsaa bleven en Aarsag til al Synd og Død. Ligesom nu den jordiske Adam er en Kilde til Døden, saaledes maa den himmelske

---

[1]) Matth. 6, 10. [2]) Matth. 25, 34. [3]) Matth. 6, 10. [4]) Matth. 6, 11. [5]) Matth. 6, 12. [6]) Matth. 6, 13. [7]) Rom. 6, 3—5. [8]) Matth. 6, 13. [9]) 1 Cor. 15, 20. 21. [10]) 2 Mosеb. 23; 3 Mosеb. 23. [11]) 1 Cor. 15, 22.

Adam være en Kilde til Livet; hvad hiin har dødet, maa denne gjøre levende. Videre slutter Apostelen af den 110de Psalmie: Skal Christus begynde sit evige Herligheds Rige, da maae de Troende opstaae; thi i dem skal han have sit Herligheds Rige; thi ellers var han et Hoved, der intet Legeme havde, og ligesom en Konge, der ingen Undersaatter havde. Christus siger og selv med tydelige Ord: „Jeg er Opstandelsen og Livet: hvo som troer paa mig, om han end dør, skal han dog leve; og hver den, som lever, og troer paa mig, skal ikke dø evindeligen",[1]) thi jeg er selv hans Liv. Vort Liv kan ikke tabes, naar vi formedelst Troen ikke miste Christus. Saa vel har Gud bevaret vort Liv i Christo, at om Legemet end raadner i Jorden, saa er dog vort Legems Liv gjemt i Christo, og naar han aabenbares, maa det paa den yderste Dag flyde af ham, ligesom Lyset flyder af Solen, naar den oprinder. Derfor siger Paulus: „Naar Christus, som vort Liv, aabenbares, da skulle I ogsaa aabenbares med ham i Herlighed".[2])

Heraf er det klart, at Guds Kjærlighed gjør det bedste i vor Opstandelse. De Ugudelige opstaae ogsaa, men ikke til Livet, nei, til Dommen, ikke ved Christi Opstandelselses Kraft. Thi eftersom de ikke findes ved Troen i Christo, saa have de heller ingen Deel i det Liv, som er i Christo; eftersom de ikke ere Lemmer, saa flyder heller ingen Kraft til dem fra Hovedet; da de ikke saae med Christo, saa skulle de heller ikke høste med ham.

Christus opvækker de Gudfrygtige, som sit aandelige Legemes Frelser, men de Ugudelige, som de Dødes og Levendes Dommer. Guds Sanddruhed og Retfærdighed er den, der opvækker de Ugudelige; thi det, som Gud sagde til Adam, maa opfyldes paa dem: „Du skal dø Døden".[3])

Gud viser ikke alene sin Kjærlighed imod de Gudfrygtige derved, at han opvækker dem, men, at han ogsaa henter frem deres Legemer, som hvile udi Døden. Det vilde ikke være Ret, at et andet Legeme skulde pines i Helvede, end det, der her har tjent Synden; saaledes vilde det heller ikke være nogen Kjærlighed, dersom et andet Legeme skulde bære Kronen, end det, som her havde kjæmpet, og at et andet skulde hisset tage Lønnen, end det der her havde arbeidet. Hvor trøsteligt er det ikke, naar Job siger: „Jeg skal beskue Gud af mit Kjød med disse mine Øine",[4]) med disse Øine, der nu see saa bedrøvede ud, som her have grædt saa mange Taarer, og som nu see saa megen Jammer og Elendighed.

Ligesaa venlig taler ogsaa Paulus: „Christus skal forvandle vort Fornedrelses Legeme".[5]) Just det samme Legeme, der her er saa skrøbeligt, elendigt og fornedret, skal hisset blive deiligt og herligt. Derfor kaldes Døden en Søvn, at just det Legeme, der har lagt sig i Graven, som i sin Seng, til Hvile, skal igjen opvækkes. Derfor hedder det en Opstandelse; thi intet kan opstaae, uden det er faldet, og det samme, som falder, skal og opstaae. Just det samme Hvedekorn, der saaes, og dør, det grønnes igjen, og bliver det samme igjen, naar det er modent, som det for var. Derfor staaer der: „Dine Døde skulle leve, mine Liig skulle opstaae",[6]) de skulle opstaae med deres eget Legeme, og ikke med et fremmed. Det maa saaledes skee, paadet at Guds Kjærligheds Gjerning ikke skal være forgjæves

---

[1]) Joh. 11, 25. 26. [2]) Col. 3, 4. [3]) 1 Mosеb. 2, 17. [4]) Job 19, 26. [5]) Phil. 3, 21. [6]) Es. 26, 19.

paa os; derfor maa just det Legeme, der ved Christum er igjenløst, der er bespiist og skjænket i Alterens Sacramente med Jesu Kjød og Blod, der er salvet med den Helligaand, igjen opstaae. Det maa saaledes skee, at dit Arbeid, som du har gjort i Herren, ikke skal være forgjæves.

Det hedder ikke alene: „Hvad et Menneske saaer, dette skal han og høste",[1]) men det hedder og: "Hvo som ikke saaer, skal ei heller høste." Det burde ikke skee, at arbeidsomme Bier lagde Honningen, og den dovne Humle skulle fortære den.

Endnu større Kjærlighed er det, at Gud lader de Gudfrygtiges Legemer opstaae langt herligere og ypperligere end de vare, da de bleve lagte i Graven, hvilket Paulus tydelig lærer: „Det saaes i Forkrænkelighed, det opstaaer i Uforkrænkelighed; det saaes i Vanære, det opstaaer i Herlighed; det saaes i Skrøbelighed, det opstaaer i Kraft; der saaes et sandseligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme".[2])

Det er ligesom naar man saaer en sort Sæd, der voxer grøn op, saaledes skal det gamle Legeme opstaae, prydet med Skjønhed; thi den gamle Hud passer sig ikke i Himmerige, der ligger Synd i den, og den maa ikke være der, hvor hverken Tro eller Forsoning mere gjælder. Gud er en fortærende Ild, og taaler ingen Synd hos sig. Mangel og Skrøbelighed hænger endnu ved den gamle Hud, og hvad har Mangel at bestille der, hvor Gud er Alt i Alle? her er endnu mangen Ulykke og Jammer, og kuns en elendig Himmel; derfor maa den gamle Kjortel afføres og pyntes med nye Farver. Enoch og Elias have erfaret det i en Forvandling, og saaledes skulle ogsaa de erfare det, som i levende Live opleve den yderste Dag. De Andre bringer Døden bort fra denne Jammer. Til at forstaae dette, sætter Paulus det jordiske og det forklarede Legemes Egenskaber imod hverandre: „Det saaes i Forkrænkelighed, det opstaaer i Uforkrænkelighed."

Det naturlige Legeme forgaaer og forsvinder allerede i Livet, det mister een Kraft efter en anden: snart tager Forstanden af, snart Hukommelsen, snart Hørelsen, snart Synet, og snart en anden Livskraft, det bliver alt fortæret af Syndeormen, som et Klæde af Mol, indtil det Altsammen forraadner i Jorden. Fra denne Forraadnelse ere de forklarede Legemer frie; thi Døden fortærer tillige Synden, denne falder hen med sin Bolig, men der hvor ingen Synd er, der er heller ingen Forraadnelse; derfor er det med Døden, som naar man feier Støvet og Mollet af Klæderne, saa blive de ikke fortærede. „Det saaes i Vanære, men opstaaer i Herlighed." Det naturlige Legeme er behæftet med mange Skrøbeligheder, dette er dets Vanære, denne bliver endnu større, naar Legemet i Døden mister sin Skikkelse, og begynder at stinke, førend det endnu er kommen i Jorden, der bliver det ikke æret og elsket af Nogen, enhver gruer og ækles for den stinkende Maddike-Sæk, om end en Konge har baaret den; man kaster den alligevel bort, som et sønderbrudt Kar. Men naar denne Skrøbelighed med Synden ophører, da bliver den ifort himmelsk Glands, Herlighed og Klarhed, saaat den med sin Glands, som en brændende Fakkel, kan oplyse Himmelen. Derfor bliver det i Opstandelsen ikke anderledes at ansee, end om mange tusinde Sole stødte sammen i Luften; thi Christi Klarhed skinner i dem, og gjennemskinner dem, ligesom Solen et reent Speil. Blev saadant et Legeme sat ved Siden af Solen, da skulde det med sin Glands fordunkle Solen.

---

[1]) Gall. 6, 7. [2]) 1 Cor. 15, 42. 44.

„Det saaes i Skrøbelighed, det opstaaer i Kraft." Ingen Orm paa Jorden er saa mange Skrøbeligheder underkastet, som Mennesket; thi eftersom Mennesket er en liden Verden, saa flyder alle Skabningers Skrøbeligheder tilsammen i Mennesket: snart bliver det sygt, snart mat, og kan ikke saa let bevæge sig fra et Sted til et andet, som det gjerne vilde; snart ligger det i Dvale, ubevægeligt som et Stykke Træ. Men de forklarede Legemer have Kraft, de føle ingen Sygdom, fordi Synden er der ikke mere, som nager og plager dem; de ere stærke og formaae alle Ting, hvad de kunde tænke og ønske sig. Den Ringeste iblandt de forklarede Legemer er istand til at knuse den hele Jordens Kreds, og vælte den som en Bold fra eet Sted til et andet.

„Der saaes et naturligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme," et Legeme, der har aandelige Egenskaber. Det naturlige Legeme æder, drikker, sover, voxer og aftager, avler Børn, føler Hunger, Tørst, Kulde og Hede, er tungt, grovt og afmægtigt. Alt dette skal være borte fra de forklarede Legemer. Ligesom en Aand eller Engel, saa behøve de ei heller Mad, Drikke, Søvn, Klæder, Ægteskab eller deslige; de vorde hurtige som et Lyn, der lyser i et Øieblik, fra Østen indtil Vesten; lette og behændige, saaat de kunne trænge igjennem Mure, fare igjennem Himmelen, og i et Øieblik fare hen, hvor de ville. Lad det blive mig et herligt Bytte. Siig nu om Døden ikke har byttet redelig med dig; den tager en gammel hæslig Sæk fra dig, og giver dig igjen et deiligt nyt Klæde. Du kan sige med Sandhed: „At døe er mig en Vinding".[1]) Altsaa har Christus forhvervet dig mere, end Adam har forspildt dig.

Nu, Gud være altid Tak! at vi ei skulle blive i Graven. Sandelig, kjære Venner, „haabe vi alene paa Christum i dette Liv, da ere vi de elendigste iblandt alle Mennesker".[2]) Hvo maa leve kummerligere, hvem plager Satan med sit Bedrageri mere, end en redelig Christen? Men vi taale alle Ting, i Haabet om den tilkommende Opstandelse. Ak! de ere elendige Sjæle, der ikke have dette Haab, de have hverken Hjerte eller Kraft til at kjæmpe. Job trøster sig jo dermed: „Jeg veed at min Frelser lever".[3]) Trøst dig dermed, du bedrøvede Sjæl, i alt dit Kors. Maa dit Hjerte her være bedrøvet, vær glad og tilfreds; det Hjerte, som her sørger, skal hisset evig glædes. Af de Øine, som her græde, skal alle Taarer hisset tørres; de skulle see Gud. Den Mund, som her klager, skal hisset love. Skulde al Trøst end betages mig, maatte dette Haab dog ikke lade mig blive i Sorg: „Jeg veed, at min Frelser lever." Forfølg mig, du onde Verden, saa meget som du vil. „Jeg veed, at min Frelser lever."

Ak! kom kun, du kjære søde Død, du skal ikke forfærde mig, „at døe, er mig en Vinding, at døe er mig en Baade." Saa længe jeg føder og pryder dette Aadsel, saa længe vedligeholder jeg kun min Elendighed, men naar du gjør dette Aadsel til Intet, da bliver jeg først beredt til den rette Deilighed. Din Gift kan intet skade mig, Christus er i mig, han vil fordrive den. Jeg byder dig Trods med disse min Frelsers Ord: „Sandelig, sandelig siger jeg Eder: Hvo som hører mit Ord, og troer den, som mig udsendte, har et evigt Liv, og kommer ikke til Dommen, men er gaaet over fra Døden til Livet".[4])

Men seer til at Christus i Forveien her aandeligviis opstaaer i Eder. Salige ere de, som have Deel i den første Opstandelse; over disse har den anden

[1]) Phil. 1, 21. [2]) 1 Cor. 15, 19. [3]) Job 19, 25. [4]) Joh. 5, 24.

Død ingen Magt. Hvad Paulus skriver til Colossenserne: „Ere I altsaa opreiste med Christo, da søger det, som er oven til, hvor Christus sidder hos Guds høire Haand. Tragter efter det, som er oventil, ikke efter det som er paa Jorden; thi I ere døde, og Eders Liv er skjult med Christo i Gud. Naar Christus, vort Liv, aabenbares, da skulle ogsaa I aabenbares med ham i Herlighed. Døder derfor Eders jordiske Lemmer, Horeri, Ureenhed, Blødagtighed, ond Lyst og Gjerrighed, som er Afgudsdyrkelse",[1]) det angaaer Eder Alle.

Med Christi Opstandelse skal det ikke blive eller bestaae i Ord, men det skal føles i Hjertet og vises i det hele Liv. Thi hvad hjælper det en Død, at man prædiker meget for ham om Livet, naar han dog ikke bliver levende deraf. Har Nogen med Troen grebet Christi Opstandelse, og erfaret dens Kraft og Trøst, da kjendes det strax, hvorledes den har begyndt at virke i ham, og nu ikke mere er bare Ord, men Sandhed og Liv. De som ikke saaledes bevise det, for dem er Christus endnu ikke opstanden, omendskjøndt han for sin Person er opstanden; thi de have endnu ikke faaet den Kraft af ham, at de i Sandhed kunne kaldes aandelig døde og opstandne Mennesker; den aandelige Opstandelse i Christo maa gaae forud, hvis Legemets ærefulde Opstandelse skal følge efter. Mennesket maa opstaae fra Synden ved Omvendelse til et nyt Levnet. Hvo som synder, mister Guds Naade, sin Samvittigheds Ro, og Haabet om den evige Salighed. Du maa derfor strax opstaae, saa snart du føler Synden, du skal sukke over dine Synder, bede Gud om Synds Forladelse formedelst Jesu Christi Blod, have det alvorlige Forsæt, aldrig mere at synde. Saa snart du falder, maa du opstaae, at Synden ikke skal faae Magt hos dig, og du tabe Modet til at stride. Opstandelsen til det evige Liv skal skee, naar den sidste Basune lyder; thi Basunen skal lyde, og de Døde skulle opstaae uforkrænkelige. Guds Ords Basune raaber og formaner til den aandelige Opstandelse i det gudommelige Liv, og din egen Samvittigheds Basune gjør det samme af Guds Ords Overbeviisning. Hvo som er salvet med Guds Aand, den har Basunen i sig; thi den Helligaand er ikke ledig, men han gjør Hjertet bedrøvet, paaminder og straffer indvortes, naar du synder; det er hans Basune og Stemme.

Mærker du at dit Hjerte er bedrøvet og veed ikke hvorover, da prøv dine Tanker, Ord og Gjerninger, om der ikke har været noget Syndigt deri, og staae derpaa strax op af Syndens døde Søvn: „Vaagn op, du som sover, og Christus skal lyse for dig".[2]) Saa ofte du falder, maae du staae op; thi Diet taaler ei det mindste Støvgran, altsaa heller ikke en øm Samvittighed. Er din Opstandelse retskaffen, da maa den gamle Adam døe i dig, og tabe al sin Skikkelse, og Christus og hans Billede derimod maae begynde at lyse i dig. Det som du troer, der skal møde dit Legeme i den tilkommende Opstandelse, det maa din Aand føle her. „Vi ere begravne med ham ved Daaben til Døden, paa det at, ligesom Christus er opreist fra de Døde formedelst Faderens Herlighed, saa skulle og vi vandre i et nyt Levnet".[3])

Ligesom du i den tilkommende Opstandelse skal blive en ganske ny Skabning, saa maae ogsaa alle Ting hos dig her være nye, nyt Sind og Hjerte, nyt Liv og Vandel. Ak! prøv, hvorvidt du hidindtil er kommen deri. Finder du Mangel

[1]) Coll. 3, 1—5. [2]) Eph. 5, 14. [3]) Rom. 6, 4.

hos dig, suk derover, og jag derefter, indtil du naaer det. „Bliver faste, ubevægelige og altid rige i Herrens Gjerning, vidende at dit Arbeide er ikke forfængeligt i Herren".[1]) Skrækker Korset dig, da vid, din Lidelse skal ikke være forgjæves i Herren. Hvad du gjør og lider i Troen, skal bære en evig Løn derfor. Gud være lovet for saadant et saligt Haab, ved vor Herre Jesum Christum! Amen.

Det 25. Capitel.

Om Guds kronende eller saliggjørende Kjærlighed.

Endelig kroner Guds Kjærlighed sine Børn. Den vinder Seier i os, og efter Seieren kroner den os. Hvad vi gjøre og lide i Gud, maa bære hans Krone. I Haabet løbe og kjæmpe vi med Paulus, for at vi engang hisset glade kunne synge med ham: „Jeg har stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen. I øvrigt er Retfærdigheds Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hiin Dag".[2])

Denne Krones egentlige Skikkelse kan Ingen i dette Liv fuldkommen begribe, ei heller de Blomster, hvoraf den er flettet. „Intet Øie har seet, og intet Øre har hørt, og det er ikke opkommet i noget Menneskes Hjerte, hvad Gud har beredt dem, som ham elske".[3])

Vort Øie her paa Jorden, seer kun en Sol; vort Øre hører kun en Stemme, en Tone; vort Hjerte maa vel opdigte Guldbjerge og bygge Kasteller i Luften. Men i Himmelen skulle vore Øine see mange tusinde Sole; vort Øre høre mange tusinde liflige Stemmer; der skal vort Sind opfyldes med uendelige Vellyster og Skatte. David kalder det et gjemt Gode: „Hvor stort er det Gode, som du har gjemt til dem, som frygte dig!"[4]) Hvad Gud har beredt for dem, som elske ham, er skjult for os her; hverken kan Forstanden forstaae det, eller Troen begribe det, eller Haabet naae det. Derfor skal det og hedde paa hiin Dag: „Gak ind til din Herres Glæde".[5]) Ellers gaaer Glæden i Hjertet, men til at fatte den himmelske Glæde, er Hjertet altfor snævert, der gaae vi ind ligesom i et Hav og Afgrund.

Det er lettere at sige, hvad der ikke skal være i det evige Liv, end hvad der skal være. Jeg skal fatte det i Korthed: Vi skulle forløses fra alt Ondt. Der skal ikke være Synd, thi Syndens Huus er ødelagt i Døden. Dertil hører det, som Jeremias spaaer: „I de Dage skal Israels Misgjerning søges, og ikke

[1]) 1 Cor. 15, 58. [2]) 2 Tim. 4, 7. 8. [3]) 1 Cor. 2, 9. [4]) Ps. 31, 20. [5]) Matth. 25, 23.

være mere".[1]) Ak! hvor glade ville vi være, om vi kunde leve her een Dag uden syndige Tanker med Samvittighedens rolige Glæde. Der skal ikke være Aarsag til Synd; Djævelen skal der fuldkommen trædes under vore Fødder, som Esaias lærer os det med forblummede Ord: „Ingen Løve skal være der, intet rivende Dyr betræde den eller findes der: kun de Forløste vandre her".[2]) Der skal Triumph-Sangen blive sjunget: „Nu er Saligheden og Kraften og Riget blevet vor Guds og Magten hans Salvedes; thi nedstyrtet er vore Brødres Anklager, som anklagede dem for vor Gud Dag og Nat".[3])

Vort syndige Kjød begjærer her imod Aanden; deraf kommer det, at vi aldrig gjøre saa fuldkommen det, som vi gjerne vilde gjøre, efter det oplyste Sinds Drift, endskjøndt vi altid sukke og kjæmpe derimod: Men dette Klæde bliver afborstet i Graven; og ligesom vi her have baaret et jordiskt Billede, saa bære vi der et himmelsk Billede. Verden skal ei heller der have nogen Magt; hverken med sine Børn, thi dem har Helvede opsluget; ikke heller med sit Gods, thi der finde vi alle Ting i vor Gud, og blive mætte, naar vi opvaagne efter hans Billede. Der skal heller ikke være nogen Syndestraf, thi Straffen er afhængig af Skylden, og der ophører al Skyld. Der skal ikke være Møie eller Arbeide, Kors eller Anfægtning, Smerte eller Død. Der skal Gud aftørre alle Taarer af sine Børns Øine. Døden skal ikke mere være der, eller Lidelse, eller Smerte, eller Skrig. „De skulle ikke hungre mere, ei heller tørste mere, Solen skal ei heller falde paa dem, ei heller nogen Hede. Thi Lammet, som er i Thronens Midte, skal vogte dem og lede dem til levende Vandkilder",[4]) saaat de skulle sige: „Jubler, I Himle! Fryd dig, du Jord! Udbryder i Glædessang, I Bjerge! thi Herren trøster sit Folk, og forbarmer sig over sine Betrængte".[5])

Af dette kunne vi let slutte, at de Udvalgtes Tilstand skal være en salig, fortræffelig og herlig Tilstand. Jeg holder for, at dersom En langt fra kunde see ind i det himmelske Væsen, han skulde strax unddrage sig fra den hele Verden, med stor Begjærlighed tage Korset paa sig, og smægte af Længsel til Himmelen. Saa snart Jacob saae den deilige Rachel, forelskede han sig saaledes i hende, at han tjente for hende i hele syv Aar, og hans Kjærlighed til hende gjorde, at han syntes de syv Aar vare kun syv Dage. Ak! dersom vi kun med legemlige Øine kunde see den tilkommende Salighed, da veed jeg sandelig, at vi gjerne vor ganske Livstid vilde tjene, og for dens Skyld holde al Sved og Jammer for lutter Spøg og Vellyst. Det vi her gjøre og lide, er dog kun en Skygge og Borneleg imod den tilkommende Herlighed, som Paulus siger: „Jeg slutter, at den nærværende Tids Lidelser ikke ere at agte mod den Herlighed, som skal aabenbares paa os".[6]) Naar de Udvalgte komme i Himmelen, og see deres Herlighed, da vil de forundre sig, og sige: Dette have vi ikke kunnet tænke eller troet, at her skulde være et saa overmaade herligt Væsen, ligesom Dronningen af Arabien fordum sagde til Salomo: „Det var et sandt Ord, jeg hørte i mit Land, om dine Ting og din Viisdom".[7]) Og jeg troede ikke Ordene, førend jeg kom, og mine Øine saae det, og see, ikke Halvdelen er mig forkyndet; du har mere Viisdom og Godt, end Rygtet er, som jeg hørte.

---

[1]) Jer. 50, 20. [2]) Es. 35, 9. [3]) Aab. 12, 10. [4]) Aab. 7, 16. 17. [5]) Es. 49, 13. [6]) Rom. 8, 18. [7]) 1 Kong. 10, 6. 7.

Ja, kjære Venner, det er overmaade stort og meget, hvad der skal være, og kan ikke udsiges hverken med Engle- eller Menneskctunger. Dersom det var muligt, at en Draabe af den himmelske Sødhed kunde falde ned i Helvede, den skulde forandre og forsøde alle de Fordomtes Bitterhed. Paulus kalder det himmelske Væsen „en over al Maade vigtig Herlighed";[1]) sammenligner det med en Byrde, der over al Maade er tung og vigtig. De Udvalgte kunde ikke bære denne Byrde, dersom de ikke ved en overnaturlig Kraft og gudommeligt Lys blive gjorte dygtige dertil.

Nu paadet vi kunne blive Børn lige, og lalle Noget om denne Salighed, saa kalde vi den med Skriften „et evigt Liv," og tilføie hvad Johannes siger om Christo: „Denne er den eneste Gud, og det evige Liv".[2])

Gud er det væsentlige Liv selv, og en Livskilde til alle Skabninger: Dette Liv, som er Gud selv, er ikke et elendigt og mangelfuldt Liv, men et saadant Liv, som har Alt i Overflod. Derfor kaldes Herren vor Gud en Gud, der har al Overflødighed nok i sig selv, og mangler ikke en eneste Ting; thi Gud er Alting i Alle. Saadant et væsentligt Liv er Gud, og det Liv er Alting. Og deraf kunne vi nogenlunde forstaae det evige Liv i denne Skrøbelighed og Blindhed. Det er ikke et saadant Liv, som vi have, hvortil hører saa mange jordiske Ting, saasom Huus, Klæder, Mad, og saa fremdeles, hvilket vel maa kaldes et elendigt og mangelfuldt Liv; men det er et saadant Liv, som indbefatter Alt i sig, deilige Værelser, deilige Klæder, himmelsk evig Spise. Et saadant Liv, der mangler Intet, hvor Gud skal være Alting i Alle, hvor Gud selv skal være Huus, Klæder og Mad, ja alle Ting, som de Udvalgte kunne ønske sig. Det maa jo være kosteligt. Hvorfor og vor kjære Frelser beskriver os Livet saaledes: „Jeg er kommen, at de skulle have Liv, og have overflødigt".[3])

Der sætter han Liv og Overflødighed tilsammen: Thi det vilde ikke være noget Liv, dersom der ikke var fuld Overflødighed, det var snarere en Død. Ligesom dette Liv er ikke at agte for noget Liv, men kun for en bestandig Død, formedelst den Mangel og Nød, der følger det.

Af denne levende Kilde flyder nu al vor Trøst, alt Gode, Naade, Venlighed, Kjærlighed, Glæde, Fred, Sødhed og Barmhjertighed, det er alt det Liv, som Gud selv er. Det er vor høieste Trøst i dette moisommelige Liv, at den kjære Gud ofte i Kors, Trængsel og Dødsangest lader os føle Livsens Kraft; som Kong Ezechias siger, da han fandt Trøst i Hjertet: „Derved (ved dit Ord og din Kraft) o Herre! lever Alt; derpaa alene beroer og min Aands Liv".[4])

Saadan Levekraft drager vor Tro til sig, ligesom Magneten Jernet, og smager Livet og den tilkommende Verdens Kræfter; og denne Trøst er et kraftigt Vidnesbyrd om det evige Liv.

Ellers ligner Skriften det evige Liv ved et kosteligt og herligt Gjæstebud. Dertil hører Forjættelsen: „Og den Herre Zebaoth skal paa dette Bjerg anrette for alle Folk et Gjæstebud af kostbare Spiser, et Gjæstebud af ublandet Viin; af Marvens Fedme, af Viin, der er renset fra Bærmen. Og borttage skal han paa dette Bjerg det Dække, som var udbredt over alle Folks Aasyn; det Skjul, som indhyllede alle Nationer. Han! den Herre Herre! skal tilintetgjøre Døden for

[1]) 2 Cor. 4, 17. [2]) Joh. 17, 3. [3]) Joh. 10, 10. [4]) Es. 38, 16.

evig; han skal aftørre Taarene af alle Ansigter, og udslette sit Folks Forsmædelse af den hele Jord; thi Herren har talet det. Man skal sige paa den Dag: See denne er vor Gud; vi ventede ham og han frelste os; denne er Herren, som vi ventede paa; Lader os fryde og glæde os ved hans Frelse! Thi Herrens Haand hviler paa dette Bjerg".[1]) Frelseren selv siger til sine Disciple: „Jeg bestikker Eder Riget, ligesom min Fader bestikkede mig det; at I skulle æde og drikke ved mit Bord i mit Rige".[2])

Den hellige Skrift har den Maade, at den ofte foremaler os den himmelske Glæde under Smagens Vellyst, fordi Smagen overgaaer alle de andre Sandser i Vellyst. Thi dersom du paa eengang sætter for en Hungrig nydelig Mad, liflig Musik og deilige Malerier, saa vil han sætte alt Andet bort, og kun gribe efter Maden.

De Udvalgtes Vellyst er den sødeste og høieste. Saaledes er der ogsaa i Troens Smag en særdeles Forening imellem Maden og den, der spiser den; thi Maden forvandles til Kjød og Blod i Mennesket. I Himmelen er der en nøie Forening imellem Gud og de Udvalgte. Der bliver det først rettelig opfyldt, hvad Frelseren ønsker hos Johannes: „Jeg beder, at de alle maae være Eet, ligesom du Fader i mig, og jeg i dig, at de og skulle være Eet i os".[3])

Skriften kalder ogsaa det evige Liv Livsens Krone. Viisdommens Bog siger: „De Retfærdige leve evindelig, og i Herren er deres Løn, og Omsorg for dem er hos den Høieste. Derfor skal de faae et meget herligt Rige, og en deilig Krone af Herrens Haand.[4])

Det maa sandelig være en deilig Krone, i hvilken de Retfærdige skulle skinne langt klarere end Solen, Guds Haand har selv dannet den, og besat den med utallige Ædelstene. Den giver Sundhed uden Sygdom, Overflødighed uden Mangel, Vellyst uden Kjedsomhed, Viisdom uden Uvidenhed, Glæde uden Pine, Fred uden Bedrøvelse, Sikkerhed uden Frygt, Lys uden Mørke, Rigdom uden Fattigdom, Herlighed uden Foragt, Liv uden Død, Evighed uden Ende, det er tolv herlige Ædelstene.

Kroner Gud vort syndige Legeme med saa megen Naade, hvad vil han da ikke gjøre ved vort forklarede Legeme? Vi ere Konger for vor Gud, saa maae vi ogsaa bære Kroner. Verdslige Kongers Kroner ere forgjængelige, og maae opbrændes med Verden.

Men vi kjæmpe for en uforgjængelig Krone. Hvor ofte hænder det jordiske Konger, som der staaer hos Propheten: „Siig Kongen og til Regentinden: Tager et lavere Sæde; thi affalden er Eders Hovedsmykke, den Krone, der prydede Eder".[5]) „Skatte ere ikke evige og gaaer Krone fra Slægt til Slægt?"[6]) Men Kronen maa sidde fast paa de Retfærdige; thi Herrens Haand har sat den paa deres Hoved. Den verdslige Krone er ligesom et Blomster, der i Dag blomstrer, og i Morgen visner; „Thi alt Kjød er som Græs, og al Menneskets Herlighed som Græssets Blomster".[7]) Men de Udvalgtes Krone er uforvisnelig. Ligesom Kronen er rund, og har en saa fuldkommen Skikkelse, uden Ende og Begyndelse; saaledes er det himmelske salige Væsen fuldkomment, indbefatter al Vellyst i sig, og har ingen Ende.

---

[1]) Es. 25, 6—10. [2]) Luc. 22, 29. 30. [3]) Joh. 17, 21. [4]) Viisd. 5, 16. 17. [5]) Jer. 13, 18. [6]) Ordsp. 27, 24. [7]) 1 Pet. 1, 24.

I, som ere ringeagtede for Verden, glæder Eder til den Time, da I skulle bære Ærens Krone. I, som staae i Kamp imod det syndige Kjød og imod Djævelen og hans Anløb, værer mandige, thi det gjælder om en Krone. Ingen bliver krønet, uden at han har stridt mandigt og beholdt Seier. „Salig er den Mand, som taalmodigen lider Fristelse; thi naar han er bleven prøvet, skal han faae Livsens Krone".[1])

Ak! hvor stor Umage gjøre ikke Mange sig for en Laurbærkrands? Mange forspilde Land og Folk for en fremmed Krone, vove Liv og Blod, udgyde Sveed og Blod; og om de end vandt den ganske Verden, hvad var det imod den himmelske Krone, som vi vente? I behøve jo ikke at svede Blod for denne Krone, Christus har forhvervet den ved sin Retfærdighed; derfor kaldes den Retfærdigheds Krone. Nu, saa kjæmper da for den, og tjener Eders Herre i Helligheds og Retfærdighed.

Paa mange Steder kalder Skriften det evige Liv Guds Børns Arv. Peder siger: „Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som efter sin store Barmhjertighed har igjenfødt os til et levende Haab formedelst Jesu Christi Opstandelse fra de Døde, til en uforkrænkelig og ubesmittelig og uforvisnelig Arv, som er bevaret i Himlene til Eder".[2])

Det kaldes en Arv, fordi vi ikke give Noget for den, vi behøve hverken at kjøbe den for Penge, eller forhverve den med Arbeide, men den gives os af fri Naade, som Børn deres Arv.

Christus er den naturlige Himmel-Arving, efter den guddommelige Natur født dertil, og efter den menneskelige Natur udvalgt dertil; thi Gud har sat ham til en Arving over alle Ting.

Men han vil ikke beholde Arven, men giver sine Brødre den, hvilket han lydelig bekjender: „Fader! jeg vil, at de, som du har givet mig, skulle og være hos mig, hvor jeg er, at de maae see min Herlighed, som du har givet mig",[3]) Derfor kalder Paulus os Jesu Christi Medarvinger.[4]) Han er den Førstefødte iblandt mange Brødre, og beholder Fortrinet som Hovedet, i hvilket alle Ting bestaaer; dog ere vi hans Medbrødre og Arvinger, da vi af hans Fylde faae alle Ting. O salige Mennesker! saa stor som Christi Herlighed er i Himmelen, saa stor maa og vor Herlighed blive.

Verdens Børn have deres Deel i dette Liv. Dette Livs Arv er forgjængelig, derfor maae de, som eie den, stedse leve i Frygt for, at den skal tage Ende. Hvor hastig forgaaer en Skygge, en Vandboble? den himmelske Arv er evig; denne Arv forgaaer ikke uden med Evigheden. Den jordiske Arv er besmittet og blandet med Sorg. Vi kunne ligne et Verdens Barn med en Nar, der snart leer, snart græder, ligesom han faaer Indfald til. Den himmelske Arv er ubesmittet, derfor lignes den og med en reen og god Melk, med en Viin, i hvilken ikke er Bærme, en hviid Silke, der ikke har Pletter. Den verdslige Arv er forgjængelig, og føder let Modbydelighed; den himmelske Arv bliver altid reen og nydelig, og man bliver aldrig kjed af den. O! det maa være en riig Arv, i hvilken saa mange Tusinde have Deel. „Gud har gjort os dygtige til de Helliges Arvedeel i Lyset".[5]) De Ugudelige have deres Arv i Mørket, hvor der er evig Graad og Tænders Gnidsel, men Guds Børns Arv er i Lyset, Fred og Glæde, Liv og Salighed.

[1]) Jac. 1, 12. [2]) 1 Pet. 1, 3. 4. [3]) Joh. 17, 24. [4]) Rom. 8, 17. [5]) Col. 1, 12.

Hundene have ikke Deel i denne Arv, men alene de, som ere helligede i Christo Jesu. Ingen kan troste sig ved Himmelen, som ikke fører et helligt Liv.

Dersom vi ville forbigaae Navnene og Lignelserne, og komme Væsenet nærmere, da fører Skriften os hen paa Guds Beskuelse, som de Udvalgtes høieste Gode. Paulus og Johannes tale herom tydelig: "Vi skulle see ham, Ansigt til Ansigt".[1]) „Vi skulle see ham, som han er".[2]) Det er en Gud, som vi eie baade i dette og det andet Liv, men Maaden er ikke eens. I dette Liv sees han, men ved Midler, enten ved Fornuften i de skabte Ting, eller ved Troen i Ordet, og det Syn er kun et dunkelt og ufuldkommet Væsen. Herpaa giver Paulus en en Lignelse om et Barn imod en Mand; thi Barne-Leeg er fornoden, fordi de endnu ere for svage til at rogte noget Kald og Embede. Saaledes ere vi i dette Liv alt for svage, til at vi kunne see Gud; derfor er det fornodent for os, at vi handle i Ordet og i Troen, som vi bedst kunne og formaae. Derefter er der en anden Lignelse om et Speil; vi see nu ved et Speil i en mørk Tale, men hisset Ansigt til Ansigt. Troen er som et Speil og en mørk Tale; thi i Speilet er ikke Ansigtet selv, men en Lignelse deraf; saaledes er i Troen ikke den evige Guddoms klare Ansigt, men et Billede deraf skabt ved Ordet, en mørk Tale, som betyder noget Andet, end den lyder. Saaledes viser og Troen noget Klarere, end den selv føler.

I hiint Liv skulle Speil og Mørke, Tro og Hentydninger være borte, og baade Guds og vore Ansigter være klare og aabne imod hverandre; „Thi ligesom jeg og er kjendt".[3]) Det er, Gud kjender mig her paa Jorden grandt og nøie, der er ikke noget Skjul for ham over mig, men der er et mørkt Dække for mig om ham. Ligesom han nu paa det allerklareste kjender mig, saa skal jeg og da kjende ham; thi Dækket skal tages fra mig, og ikke fra ham, nei, han har intet over sig. Ligesom der er Forskjel paa at see et stort Landskab i Afbildning og at beskue det i naturlig Størrelse; saaledes er der en endnu større Forskjel imellem den nærværende og den tilkommende Guds Beskuelse. Vi maae ligne os med Moses: saa længe han var paa Bjerget hos Gud, havde han ikke Dække for sit Ansigt; men da han kom ned i Leiren, maatte han hænge det over sig.

Dette viser os Forskjellen imellem dette og det tilkommende Liv. Hisset see vi ind i Gud uden Dække med aabne Øine, her maae vi hjælpe og lade os nøie med Troens Dække, fordi vore Øine ere saa svage, at de ikke kunne taale at see Guds Glands. Hertil maae vi ogsaa tilføie hvad Moses siger om Labans Døttre: Den ældste hedte Lea, den yngste Rachel; men Lea havde matte Øine, Rachel derimod var deilig af Ansigt. Jacob elskede Rachel, og begjærede hende til Hustrue; men Laban svarede, at det ikke var Landets Skik, at bortgifte den Yngste for den Ældste. Lea afbilder os Troen, der har et svagt men dog sikkert Syn. Rachel viser os den Guds salige Beskuelse. Vi Mennesker forelske os ofte i den deilige Rachel, men den vise Fader i Himmelen har den Skik, at han trolover os med den ældste Datter, Troen, i Daaben, og lader os en lang Tid tjene for Rachel, dog giver han os hende ikke for vor Tjenestes Skyld, men af Naade. Derfor maae vi vel ønske den tilkommende Salighed og Herlighed, men dog saaledes, at vi lade os nøie med naar og hvorledes den Helligaand undertiden af Guds Ord forestiller os i vore Hjerter det evige Livs Herlighed.

---

[1]) 1 Cor. 13, 12. [2]) 1 Joh. 3, 2. [3]) 1 Cor. 13, 12.

Det er os ikke tilladt at gruble om den saliggjørende Beskuelse videre, end den Helligaand i Ordet giver Anledning til, og vor Forstands Skrøbelighed kan taale. Saa meget lærer Skriften os, først, at Guds Beskuelse er ikke en blot krafteslos Beskuelse, men saa kraftig, at baade Legeme og Sjæl bliver mættet deraf, og Mennesket faaer Alt i Overflodighed af Gud. Derfor skriver Paulus, „at Gud hisset vil være alle Ting i Alle:" For Forstanden det klareste Lys, for Villien den deiligste Fred, for Hjertet den dyrebareste Skat, for Øiet det reneste Speil og deiligste Billede, for Ørene den lifligste Musik, for Lugten den kosteligste Balsam, for Tungen det sødeste Manna.

Hvad Gud er i sit Væsen og Egenskaber, skulle vi ved denne Beskuelse kraftig føle i os. Derefter maae vi ogsaa af Skriften nogenlunde erkjende, at vi skulle see Gud; ikke med udvortes legemlige, men med indvortes aandelige Øine; thi vi skulle i alle Ting blive Englene lige; men efterdi de ere Aander, kunne de ikke see Gud med legemlige Øine. Det mener ogsaa Christus, naar han siger: „Salige ere de Rene af Hjertet; thi de skulle see Gud".[1]) Han tager en Lignelse af Øinene, hvilke maae være rene og frie fra alle Pletter og Billeder, naar de skulle see ret; saaledes maa Sjælen ikke være besmittet med nogen Dodssynd, eller optage noget verdsligt Billede i sig, naar den engang i en salig Beskuelse vil see Gud. Ikke at tale om, at et legemligt Øie har ingen Kraft af sig selv, til at trænge ind i et aandeligt Væsen, og gjennemskue samme. Dog alligevel ville vi ikke absolut paastaae denne Mening, det kan være muligt, at vore Øine i det evige Liv ved et overnaturligt Lys saaledes blive skjærpede, at de kunne see Gud; Gud kan vel ogsaa med sin Glands meddele Øinene en saadan Styrke, at de kunne beskue de nærmeste Gjenstande, uden at Sandserne blive forvandlede. Det ligger ikke nogen Magt paa, at vi ei vide, hvorledes det kan være muligt, Guds Undere kunne ikke maales; men alene troes og ventes. Du kan dog ikke maale hvorledes et stort Æble, Kirsebær eller anden Frugt kan voxe paa en saa liden Stilk. Job trøster sig i sin Lidelse paa denne Maade: „Med mine egne Øine skal jeg see Gud".[2]) Hisset skal Erfaringen lære os det Altsammen.

Denne Beskuelse er saa kraftig, at den drager os ind til Gud, og forvandler os til hans Billede; deraf kommer den Liighed, som Johannes taler om: „Vi vide, vi skulle vorde ham lige; thi vi skulle see ham, som han er".[3]) Troen har jo allerede en saadan Kraft i dette Liv, at den forklarer os, og forvandler os til Guds Billede, som Paulus skriver: „Men vi alle, som med ubedækket Ansigt skue Herrens Herlighed ligesom i et Speil, blive forvandlede efter det samme Billede, fra Herlighed til Herlighed, og det af Herren, som er Aanden".[4])

Guds Billede er et kraftigt Billede, forandrer Sjæl og Sind, saaat vi blive ham lige i Deilighed. Vi have et Billede i Moses, der fik et saa skinnende Ansigt deraf, at han omgikkes med Gud. I Adam har Guds Billede lyset herlig, indtil han ved Synden fik Djævelens hæslige Billede. Ved den Helligaands Kraft blive vi igjen fornyede til dette Billede i Christo; thi Christus er den gudommelige Herligheds Glands, og det gudommelige Væsens rette Billede. Naar han ved Troen faaer sin Skikkelse i os, og faaer sin Bolig i os, da findes Guds Billede igjen i os; dog er det kun en Begyndelse, og skeer i stor Skrøbelighed

[1]) Matth. 5, 8. [2]) Job 19, 27. [3]) Joh. 3, 2. [4]) 2 Cor. 3, 18.

og Ufuldkommenhed; thi vi maae indtil Graven bære paa det jordiske Billede, indtil vi hisset fuldkommen blive overklædte med det himmelske Billede. Da blive vi grebne af Gud, som af en Ild, og ganske forvandlede i ham.

I Forstanden skal da skinne et gudommeligt Lys, af dets Skin og Glands skal komme en fuldkommen Guds Kundskab over alle Ting. Thi i Gud skulle vi see alle Ting, som i et klart Speil, og i et Øieblik blive de Allerlærdeste og Viseste. I dette Lys skulle vi see Guds Væsen og Egenskaber, hans Viisdom, Godhed, Almagt, Barmhjertighed, Hellighed, Deilighed og Evighed. Vi skulle da kjende den treenige Guds høie og ubegribelige Hemmelighed, og forstaae, hvorledes Sønnen er født af Faderens Væsen; hvorledes Aanden udgaaer fra Faderen og Sønnen; hvorledes den gudommelige og menneskelige Natur ere forenede i Christo. Vi skulle forstaae Aarsagen til Guds vise Regjering, hvilken er skjult for vore Øine i dette Liv; da skulle vi bekjende, at Gud nok har ført os underlig, men dog lykkalig, i denne Verden; da skulle vi takke ham for vort Kors, og sige: „Han har gjort alle Ting vel".[1]) Da skal Skriften ikke mere være for os en beseglet, men en opladt Bog; da behøve vi ingen Lærer, Gud vil selv være vort Lys og Lærer. Den Ene skal kjende den Andens Salighed, og da glæde sig. Vi skulle da kjende de Fordømtes Pine, og glæde os over, at Ondskab bliver straffet. Djævelen og den onde Verden spotter os her, hisset skulle vi spotte dem, og see vor Lyst paa vore Fiender. Og alt dette skulle vi see og forstaae, ikke Tid efter anden, men i et Øieblik; ikke Stykkeviis, men paa engang; ikke med Ulyst, men med høieste Fryd. Her maae vi ofte pine os, for at lære en naturlig Ting, der skulle vi forstaae alle Ting uden Møie og Besvær; her bliver altid Tvivl, Vildfarelse og Ufuldkommenhed i vor Ville; hisset skal vor Forstand saaledes være skjærpet og oplyst, at der ikke bliver den ringeste Tvivl.

Villien skal være Gud lig i Hellighed. Det naturlige Menneske finder i sine Begjæringer et Fiendskab imod Gud. Ofte imodstaaer ogsaa Kjødet hos de Hellige og vil ikke det, som Gud vil. Paulus klager derover: „Jeg har Lyst til Guds Lov efter det indvortes Menneske, men jeg seer en anden Lov i mine Lemmer, som strider imod mit Sinds Lov, og tager mig fangen i Syndens Lov, som er i mine Lemmer. Jeg elendige Menneske! hvo skal frie mig af denne Dods Legeme?"[2]) Derfor har den kjære Frelser befalet os at bede i „Fader Vor": Skee din Villie, som i Himmelen, saaog paa Jorden. Hos de Fromme opstiger ofte Lyst og Kjærlighed til Gud, saaat de synge med David: „Herre! jeg har dig hjertelig kjær".[3]) „Jeg glæder mig i dine Vidnesbyrds Vei, som over alt Gods".[4]) „Jeg vil forlyste mig i dine Skikke; jeg vil ikke glemme dit Ord".[5]) „Jeg vil forlyste mig i dine Vidnesbyrd; de ere mine Raadmænd".[6]) „Jeg udvalgte Sandheds Vei; jeg satte dine Rette for mig".[7]) „Jeg vil løbe dine Buds Vei, naar du udvider mit Hjerte".[8]) „Jeg vil stedse holde din Lov, evig og altd".[9]) „Jeg vil forlyste mig i dine Bud, hvilke jeg elsker".[10]) „Jeg troer paa dine Bud".[11]) „Din Munds Lov er mig bedre, end tusinde Stykker Guld og Sølv".[12]) „Hvor har jeg din Lov kjær! den er min Tanke den ganske Dag".[13]) „Jeg har

---

[1]) Marc. 7, 37. [2]) Rom. 7, 22—24. [3]) Ps. 18, 1. [4]) Ps. 119, 14. [5]) Ps. 119, 16. [6]) Ps. 119, 24. [7]) Ps. 119, 30. [8]) Ps. 119, 32. [9]) Ps. 119, 44. [10]) Ps. 119, 47. [11]) Ps. 119, 66. [12]) Ps. 119, 72. [13]) Ps. 119, 97.

sporet, og jeg vil holde det, at jeg vil bevare din Retfærdigheds Domme".[1]) „Jeg boiede mit Hjerte, til at opfylde dine Bud, evindelig til Enden".[2]) „Min Sjæl har bevaret dine Vidnesbyrd; og jeg elsker dem saare".[3]) Saa brændende er Guds Godhed; naar den føles, drager den Hjertet efter sig med saa kraftig og dog sød Magt, at det begjærer og tænker Alt hvad, som Gud vil og kræver i sit Ord. Har en liden Gnist saadan Magt, hvad vil da ikke skee, naar vi blive kastede i den gloende Bagerovn? Da vil det rettelig hedde: „Mit Hjerte brændte i mit Inderste".[4]) Da blive vi smeltede som Vox for Ild, hvilket vi hisset skulle begribe med alle de Hellige, hvad der er det Brede, det Lange, det Dybe, og det Høie; „Saa skulle vi og opfyldes med al Guds Fylde".[5]) Gud skal være alle Ting i Alle. I Kraft af denne Forening skulle alle vore Begjæringer, Tanker, Ord og Gjerninger, være gudommelige, lugte og smage efter Gud, som en Mad, der er blandet med Honning, smager efter Honning, som hiint Huus, i hvilket Christus var salvet, lugtede af Balsam. I dette Liv bliver jo den hellige Villie undertiden draget efter det Gode, og dog hænger Kjødets Lyst derved som Bly, saaat den ikke trænger ind i det Gode med saadan Magt og Glæde, som den billig skulde, og den af Aandens Drift gjerne vilde. Hvor ofte maae vi sukke med Paulus: „Jeg veed, at i mig, det er i mit Kjød, boer ikke noget Godt; thi at ville, det staaer i min Magt, men at udrette det Gode, formaaer jeg ikke. Thi det Gode, som jeg vil, det gjør jeg ikke; men det Onde, som jeg ikke vil, det gjør jeg".[6])

I hiint Liv har al Klage en Ende. Der skal Intet hindre vor Begjæring til det Gode; thi Adams Hud er aftrukken, da skulle vi ikke bære eller føle noget Kjød. I den nye Jord og den nye Himmel skal boe idel Retfærdighed.[7]) Her maae vi jage efter Fuldkommenhed: „Jeg iler mod Maalet".[8]) Hisset skulle vi naae denne Kostbarhed, og vandre ustraffelig for Gud i Kjærlighed. Vi skulle blive hellige baade paa Sjæl og Legeme, der skal ikke være mere nogen ond Lyst, men fuldkommen Reenhed. Vi skulle uden nogen Plet, være fulde af Gud og af Aand. Gud og de Udvalgte skulle være eet Hjerte og een Sjæl.

De Udvalgtes Legemer skulle og faae en stor Herlighed af denne Sjælens Klarhed. „Thi de Retfærdige skulle skinne som Solen i deres Faders Rige".[9])

Det Lys, med hvilket Sjælen er oplyst, skal meddele sin Glands til dens Legeme, ligesom Christi Klarhed paa Tabors Bjerg skinnede gjennem hans Klæder. Derhos skulle de Udvalgtes Legemer være aldeles uden Lidelse; thi dersom Arve-Retfærdigheden i Ufkyldighedsstanden kunde have gjort Legemerne udødelige, og befriet dem fra al Lidelse, hvorfor skulde da ikke ogsaa den fuldkomne himmelske Retfærdighed kunne udrette saadant og meget mere paa de Saliges Legemer? Derfor skulle de hverken fornemme Hunger eller Tørst, Uroe eller Smerte. Og efterdi den gudommelige Kjærligheds Ild brænder i de Udvalgte, saa kan der ikke boe nogen Synd i deres Kjød, uden at den jo fortæres af denne Ild, ogsaa kunne deres Legemer behændigt og hurtigt lade sig føre fra et Sted til et andet, ligesom en Flamme, der hurtigen udbreder sig til flere Puncter. „De skulle skinne

[1]) Pf. 119, 106. [2]) Pf. 119, 112. [3]) Pf, 119, 167. [4]) Pf: 39, 4. [5]) Eph. 3, 18. 19. [6]) Rom. 7, 18. 19. [7]) 2 Pet. 3, 13. [8]) Phil. 3, 14. [9]) Matth. 13, 43.

som Solen." I disse faae Ord er Alt indbefattet. Solen har brændt saa mange tusinde Aar, og dog ikke opbrændt sig selv, den har lyset saa mange tusinde Aar, og dog ikke slukt sig selv. De Saliges Klarhed skulle ikke tage Ende. Solen oplyser i et Øieblik alle Verdens fire Hjørner; de Udvalgtes Glands skulle udbrede sig vidt og bredt, og oplyse alle Ting. Solen løber inden fire og tyve Timer den hele Himmelkreds om, og det saa hastig, at den udi et Qvarteer løber mange tusinde Mile; de Udvalgte skulle i et Øieblik kunne være snart her, snart der, og flyve omkring som Fugle eller Engle. Solen trænger igjennem andre glindsende Legemer, og skinner igjennem Glasset; de Salige i Himmelen skulle være saa behændige, at alle Ting skulle staae dem aabne, og alle Ting maae oplukke sig for dem. Solen falmer ikke, den brændes ikke af Ilden, og den slukkes ikke af Vandet, for alle saadanne Omstændigheder er den fri; de Udvalgte skulle ikke vide af Lidelse, Sygdom, Smerte eller Død. O Vellyst! o Herlighed!

Legeme og Sjæl skulle tilsammen finde deres Glæde af denne saliggjørende Guds Beskuelse. Det smagte David saa sødt, at han raabte: „Hvor elskelige ere dine Boliger, Herre Almægtigste! Mit Hjerte og mit Kjød juble for den levende Gud".[1]) Hvad vil da ikke det uendelige Hav være for en Vellyst? „Du skal give dem at drikke af dine Glæders Strøm. Thi hos dig er Livets Kilde".[2]) Verden glæder nok, men dens Glæde er blandet med Galde. Skal Maden smage vel, da maa Hunger være det bedste Krydderi. Skal Rigdom ret agtes, da maa Armod for have været der. Trængsel maa gjøre os Trosten sød og behagelig. Hisset i Himmelen skal der være en luttret og reen Glæde, en ubesmittet Arv. Ligesom Gud er et reent Væsen, saa vil han og give de Udvalgte en reen Glæde. Verden uddeler sine Goder kun i Stykkeviis til os, den ene gjør den riig, den anden ophøier den og bringer ham til Ære, den tredie giver den Magt og Herlighed; men der findes Ingen der har det Altsammen samlet, derfor giver den kun en ufuldkommen Glæde. Naar man glæder sig over sin Rigdom, bedrøves man over, at man fattes Ære og Magt. Hiin er viis, men derhos forsagt; denne er hovmodig, men en Daare; En er frisk, men foragtet; en Anden er æret, men syg; Rachel er deilig, men ufrugtbar; Lea er frugtbar, men ikke deilig. Men de Udvalgtes Glæde er fuldkommen; thi i Gud finde de alle Ting uden nogen Mangel: Riigdom uden Fattigdom, Lyst uden Smerte, Viisdom uden Daarskab, Liv uden Død, Glæde uden Taarer, Trost uden Sorg, Lys uden Mørke, evigt Gode uden Tab, Ungdom uden Alderdom, Tid uden Ende, Deilighed uden Feil, Prydelse uden Smagloshed, Kjærlighed uden Had, Jubel uden Kjedsomhed, Sikkerhed uden Frygt, Glæde uden Uro, Reenhed uden Besmittelse, Overflod uden Mangel, Mættelse uden Hunger, Vedergvægelse uden Torst, Herlighed uden Ugunst, Glædesselskab uden Kiv, Guds Lov og Priis uden Forhindring. Gud er alle Ting, har alle Ting, indbefatter alle Ting, og er for de Salige alle Ting i Alle. Af ja! betænker kun det Gode, som Gud giver Syndere, da skulle I let fatte, hvad han vil give sine Hellige. Overveier hvad I have her paa Reisen, skulle da ikke alle Ting være herligere i Fædrenelandet? Fryder og glæder han os ofte her i Fængslet, hvad vil han da ikke gjøre, naar vi komme i det kongelige Pallads? Smage vi saa megen sød Trost her i Jammerdalen, i Klagehuset, hvad

[1]) Ps. 84, 2. 3. [2]) Ps. 36, 9. 10.

have vi da ikke at vente i Frydesalen, i Bryllupshuset? „Jeg skal skue dit Ansigt i Retfærdighed, jeg skal mættes," siger David, „naar jeg vaagner i din Lignelse".[1]) I Verden er Intet, hvori Sjælen kan finde Hvile, hvoraf den kan mættes; hisset skal den rette Mættelse skee, der skal Sjælen have af Gud alt hvad den vil og ønsker sig. Begjærer den Glæde, Gud skal selv være dens Glæde; vil den have Deilighed, Gud skal selv være dens Smykke, vil den æde og drikke, Gud skal selv være dens Mad og Drikke. Alt det, som en Salig hisset vil ønske sig, det skal han finde og rose sig af i Gud selv. „Herren er min Arvedeel og min Kalk".[2]) Vil du endnu bedre have Mættelsen beskreven, da hold de evig Fordømtes Mangel og Nød derimod. Deres Sjæle skulle fornemme den aandelige Mangel paa Guds Naade, Trøst og Ro. Deres Legemer skulle pines af evig Hunger og Tørst, Hede, Kulde, Stank, og aldrig faae den allermindste Vederqvægelse. Derimod skulle de Salige mættes baade paa Sjæl og Legeme; derfor lignes og den tilkommende Glæde ved et Aftensmaaltid: „Salige ere de, som ere kaldede til Lammets Bryllups-Nadvere".[3]) Thi dette Maaltid er den sidste og fuldkomne Mættelse for Dagen; Verdens Glæde er kun en Frokost, den maa mere formere end fordrive Hungeren, mere føde end dæmpe Lysten; men Himmelen giver det, der fuldkommen kan mætte og vederqvæge. Den himmelske Liflighed trænger ind i Hjertet, og stiller Hungeren ret fra Grunden af. Det kan Verden ikke gjøre; thi den er kun udenfor Mennesket. Den saliggjørende Beskuelse mætter uden Kjedsomhed og Modbydelighed. Hvor hastig bliver man træt af Verden? Der er dog Intet i den hele Verden, som vi kunne beskue en heel Dag, uden at blive kjede og mætte; men vi skulle stedse fornemme ny Vellyst. Men hvor mange tusinde Aar have ikke Englene beskuet Guds Ansigt, og dog ikke blevne kjede deraf, deres Begjærlighed og Glæde bliver vakt jo længere jo mere. Verdens Glæde har ingen Sikkerhed, maaskee den i Dag tager en Ende, maaske den tager en Ende med Forskrækkelse; det er ikke sjeldent at der følger Graad paa Latter.

Det, vi ventede at have Glæde af, kan let forsvinde eller komme Ulykke af; hastig kommer Døden, tager os bort, og da har al Verdens Glæde en Ende.

Erfaringen lærer ofte hvad Job siger: „Hyklernes Glæde varer et Øieblik".[4]) O! hvor falsk en Dienskalk er ikke Verden, den hykler kun for os med sin Vellyst. Sætte vi Tillid til den, saa kommer Sorgebudskab bagefter; neppe begynder Glæden, saa har den Ende; have vi tilforn leet engang, da maae vi derefter udøse mange tusinde Taarer. Her maae vi vende den Psalme om, som David synger: „Om Aftenen gjæster os Graad, om Morgenen Frydesang".[5])

Hvor ofte leer et Verdens Barn om Morgenen, men maa græde om Aftenen? hvor mange bringer den frembrydende Dag en Vellyst, og om Aftenen Bedrøvelse? men den himmelske Glæde har ingen Ende, hvilket Christus lover sine Disciple: „Ingen tager Eders Glæde fra Eder".[6]) Hertil sigter og den Forjættelse, som findes i Aabenbaringen: „Den som seirer, ham vil jeg gjøre til en Piller i min Guds Tempel".[7]) De Salige i Himmelen have ikke at frygte for noget Fald, men de skulle blive staaende urokkelige i deres Herlighed, ligesom faste og stærke Støtter. O sød, o ønskelig Salighed!

---

[1]) Ps. 17, 15. [2]) Ps. 16, 5. [3]) Aab. 19, 9. [4]) Job 20, 5. [5]) Ps. 30, 6. [6]) Joh. 16, 22. [7]) Aab. 3, 12.

I denne Evighed skulle vore Øine have deres Fornøielse, naar de see saa mange tusinde Gange tusinde skinnende Sole om sig. Hvorledes kan et smukt Skilderi ikke ofte fornøie os? Hvad skal da Guds deilige Herlighed ikke gjøre i sine Hellige? Hvor glade blive vi ikke, naar vi faae det at see, som vi længe ikke have seet, og dog ønsket at see? Da Israels Børn saae den salvede Salomo, bleve de meget glade, saaat Jorden rystede af deres Skrig.[1]) Hvor glædede ikke Zachæus sig, da han saae den fattige og fornedrede Jesus? Hvad vil da ikke skee, naar han med alle sine Hellige skulle aabenbares i sin Herlighed?[2]) De Salige skulle see og kjende hverandre; de skulle see Patriarcherne, Propheterne, Apostlerne og Martyrerne, alle Cheruber og Seraphер, Engle og Over-Engle i deres Orden, det nye Jerusalem af purt Guld. Ak! hvem vilde da ikke her gjøre en Pagt med sine Øine, og vende dem bort fra de forfængelige Ting? Hvem vilde ikke udrive det Øie, som forargede ham, og kaste det fra sig?[3]) Hvem vilde ikke ofte oplofte sine Øine til Bjergene, hvorfra Hjælpen kommer.[4]) De Ugudelige tillade deres Øine alt det, de ønske sig, derfor maae de hisset pines i det evige Mørke med evig Graad, og med at see mange tusinde Gange tusinde sorte Djævle; de maae see hvorledes de Udvalgte rigelig vedergvæges for deres Trængsler; det forøger deres Pine. Vor Tunge skal have den sødeste Vedergvægelse af at smage den himmelske Nadvere. „Den som seirer, ham vil jeg give at æde af det skjulte Manna".[5]) „De skal mættes af dit Huses Fedme, og du skal give dem at drikke af dine Glæders Strøm".[6]) Det himmelske Maaltid har alle Slags Glædessmag i sig, ligesom Mannaet; vi skulle nyde det efter Ønske og Villie paa tusinde Slags Maader. Naar vi i dette Liv kun smage een Draabe af denne Kilde, da smager den saa sød, at vi maae sige med David: „Smager og seer, hvor sød Herren er." Hvad ville ikke skee hisset, da Strømmen skal gjøre os drukne. Taarerne tilmaaler Gud os her: „Du lader dem spise Taarebrød; trefoldig Maal af Taarer du skjænker dem!"[7]) Ligesom man afbryder et Stykke Brød og skjænker en Drik i Bægeret. Men den tilkommende Glæde skal være uden Maal og Maade, ja den skal være over alle Maader, ikke et lidet Stykke eller en liden Drik, men Strømme og Bække. Hvad skader det os, om vor Tunge her maa hænge ved vor Gumme af Tørst? Hisset skal ingen Tørst være, nei, Glædeskilden skal aldrig blive tom. Da skulle vi ikke mere klage som hos Propheten Esaias: „De Fattige og Elendige lede efter Vand, og der er intet, deres Tunge forsmægte af Tørst".[8])

Thi Lammet som er i Thronens Midte, skal vogte dem, og lede dem til de levende Vandkilder.[9]) Hvad skader det, om vi her blive bespiste med Galde, og skjænkede med Malurt? om vi æde Aske som Brød, og blande vor Drik med Taarer? Hisset skulle vi æde idel Honning og Bakkelse, drikke idel Viin og Vellyst. Bedrøv dig ikke, naar den store Verdens Hob synger: „Kommer da og lader os nyde de gode Ting, som ere tilstede, og bruge det, vi eie, flitteligen, som i Ungdom. Lader os fyldes med kostelig Viin og Salver, og Foraars Blomster skal ikke gaae os forbi. Lader os bære Krandse af unge Roser, før de visne. Lader ingen af os være udeelagtig i vor Brasken, lader os allevegne lade Glædskabs Løsen efter

---

[1]) 1 Kong. 1. 45. [2]) 2 Thess. 1, 10. [3]) Matth. 5, 29. [4]) Ps. 121, 1. [5]) Aab. 2, 17. [6]) Ps. 36, 9. [7]) Ps. 80, 6. [8]) Es. 41, 17. [9]) Aab. 7, 17.

os; thi denne er vor Deel og vor Lod".[1]) Ak! de elendige og ugudelige Mennesker, de sige desværre mere end der er sandt: „Denne er vor Deel og vor Lod."

Her havde den rige Fraadser alle Ting fuldt op, levede hver Dag herligen og i Glæde, hisset maa han høre disse forskrækkelige Ord: Du har annammet dit Gode i din Livstid. O vee! o vee! han faaer, som Verdens Børn synge: „Denne er vor Deel og vor Lod." En sandfærdig Prophet, der spaaer om sin egen Elendighed. De Fordømtes Tunge skulle forsmægte af Tørst, og derhos drikke af Herrens Vredeskalk Angest og Qval, Beeg med Ild og Svovel. Hisset skulle de sande Guds Guds Børns Øren vederqvæges med den deiligste Musik. Hvorledes kunne vi ikke ofte glæde os i dette Liv, naar vi tale fortrolig med en oprigtig Ven. Hvorledes blive da sande Guds Børns Hjerter vederqvægede, naar de fornemme Guds indvortes kraftige Prædiken, naar den Helligaand giver Trøst i Hjertet af Guds Ord; derfor ønsker David: „Lad mig høre Fryd og Glæde".[2]) Hvor glade blive vi ikke, naar der yndigen bliver musiceret om glade Ting. Musiken har en forunderlig skjult Kraft til at bevæge Hjertet. Alt dette er en Forsmag paa Himmelen. Hisset skulle vi holde hjertens fornøielige Samtaler med Gud, ligesom et Barn med sin Fader, en Brud med sin Brudgom, en Ven med en anden. Vi skulle fornemme forunderlige og søde Bevægelser af Gud, og høre uudsigelige Ord, som intet Menneske kan udsige. Føle vi ikke ofte her i denne Jammerdal en saa inderlig Glæde i Gud, at vi ikke kunne udtrykke den med Ord? men hisset skulle vi istemme med alle Engle og Udvalgte, og spille en deilig Musik, ligesom Johannes skriver: „Og derefter hørte jeg en høi Røst af en stor Skare i Himmelen, som sagde: Halleluja! Halleluja! og hendes Røg opstiger i al Evighed. Og de fire og tyve Ældste, og de fire Dyr faldt ned, og tilbade Gud, som sad paa Thronen, og sagde: Amen! Halleluja! Og en Røst udgik fra Thronen, som sagde: Lover vor Gud, alle hans Tjenere, og I, som ham frygte, baade de Smaa og de Store! Og jeg hørte som en stor Skares Røst, og som mange Vandes Lyd, og som stærke Tordeners Lyd! som sagde: Halleluja! fordi Herren, Gud den Almægtige har indtaget Riget. Lader os glæde og fryde os, og give ham Æren; thi Lammets Bryllup er kommet, og hans Hustru har beredt sig![3]) Og jeg saae, og see, Lammet stod paa Bjerget Zion, og med det hundrede fire og fyrgetyve Tusinde, som havde dets Faders Navn skrevet i deres Pander. Og jeg hørte en Røst af Himmelen, som mange Vandes Lyd, og som en stærk Tordens Lyd; og jeg hørte Harpelegeres Lyd, som legede paa deres Harper. Og de sang en ny Sang for Thronen, og for de fire Dyr, og de Ældste; og Ingen kunde lære den Sang, uden de hundrede fire og fyrgetyve Tusinde, som ere kjøbte fra Jorden".[4])

Kan det glæde En, naar han hører en Kirke fuld af Folk, som med een Mund love og prise Gud, hvor meget mere da, naar han hører en heel stor Himmel fuld af Engle at synge, tusinde Gange tusinde, og ti Gange hundrede tusinde; en utallig Mængde. Her maae vi ofte høre det som er en Mislyd for vore Øren, men værer trøstige, hisset skal følge en overvættes Nydelse. Ak! vender dog ikke Eders Øren til den fjælne, sødtalende Verden og Syndeslangen, efterdi I dog engang saa saligen skulle glædes i Gud. Lader os her gjøre Begyndelsen, og med vore Øren give Agt paa Guds Mund; thi det, som her begyndes, skal his-

---

[1]) Visd. 2. 6. 9. [2]) Ps. 51, 10. [3]) Aab. 19, 1. 3. 7. [4]) Aab. 14, 1—3.

set fuldendes. Lader os her gjøre det, som Paulus formaner sine Ephesier: „Taler hverandre til med Psalmer og Lovsange og aandelige Viser, og synger og leger for Herren i Eders Hjerter".[1]) Lader os ikke bedrøve Englene, men bøie vore Øren til de Fattiges Skrig; thi hissет skulle vi med hverandre istemmee et Chor og een Musik. Ak! hvad nytter det Verdens Børn, at de i deres Vellyst kunne høre Harper og Pauker, Psalter og Piber? Deres Øren skulle ikke faa andet at høre hissет, end Ak og Vee, Graad og Tænders Gnidsel, den evige Jammersang: „Jeg pines svarlig i denne Luc".[2]) „I Bjerge, skjuler os, I Høie, falder over os".[3]) Kort at sige, ligesom alle de Fordømtes Sandser skulle overalt føle Pine, saaledes skulle alle de Saliges Sandser glædes.

Deres Glæde skal formeres, deels ved deres Bolig, deels ved deres Selskab.

Boligen kalder Christus et Paradis, en Lysthave, naar han siger til den arme Røver paa Korset: „I Dag skal du være med mig i Paradis".[4]) Dermed giver han den overflødige Lyst og Glæde tilkjende, der findes i det evige Liv, ligesom vore første Forældre nød Lyst og Glæde i det jordiske Paradis. Kommer du i en deilig Lysthave, hvor alle dine Sandser forlyste sig, Øinene med deilige Blomster,Ørene med Fuglesang, Lugten med vellugtende Urter, Smagen og Følelsen med alle Slags Frugter, da tænk paa det himmelske Væsen. Apostelen kalder denne Bolig „den tredie Himmel".[5]) det er den høieste og herligste Himmel, ikke Lufthimmelen, i hvilken Skyerne hænge, ikke Stjernehimmelen, paa hvilken Solen, Maanen og Stjernerne skinne; thi disse skulle engang forgaae med stort Buldер; men Triumph-Himmelen, der bliver evindelig, i hvilken Gud efter sin Herlighed aabenbarer sig for de Udvalgte, baade for Englene og Menneskene. Det maa jo være (om jeg saa maa sige) et adeligt og fuldkomment Sæde, i hvilket det ædleste og fuldkomneste Væsen boer. Er dog den synlige Himmel Naturens Under, hvad vil eller maa den usynlige da ikke være? David kalder det himmelske Væsen Livets Land: „Jeg troer at see Herrens Velsignelse i Livets Land." Verden er de Dødes Land, vi maae alle døe, den er Kirkegaarden liig, der er fyldt med døde Legemer, Helvede er den evige Døds Land. De Fordømte ligge i Helvede som Slagtefaar, Døden gnaver dem, og deres Orm døer ikke. Himmelen er de Levendes Land; der er Gud, som Livets Ophav, der er Jesus, som har igjen forhvervet os Livet, og i ham er vort Liv skjult; der er Aanden, som gjør alle Ting levende. Der er en levende Glæde, man hører hverken Ak eller Vee der, hverken Suk eller Klage; der er levende Dyder, levende Viisdom og Kundskab, evig Udødelighed; der er hverken Død eller noget Dødeligt; thi Gud skal styrte Døden evindelig, saaat vi kunne sige med David: „Kom da tilbage, min Sjæl, til din Ro; thi Herren har gjort vel imod dig, thi du friede min Sjæl fra Døden, mit Øie fra Graad, min Fod fra Fald".[6])

Johannes beskriver os det himmelske Jerusalem som en deilig Stad: „Staden var af reent Guld, liig det rene Glar. Og Stadens Muurs Grundvolde vare prydede med allehaande dyrebare Stene. Og de tolv Porte vare tolv Perler, enhver af Portene var af een Perle, og Stadens Gade var reent Guld, som et gjennemsigtigt Glar. Og jeg saae intet Tempel i den; thi Herren, Gud den Al-

---

[1]) Eph. 5, 19. [2]) Luc. 16, 24. [3]) Hos. 10, 8. [4]) Luc. 23, 43. [5]) 2 Cor. 12, 2. [6]) Ps. 116, 7. 8.

mægtige, er dens Tempel, og Lammet. Og Staden behøver ikke Solen eller Maanen til at skinne i den; thi Guds Herlighed oplyser den, og Lammet er dens Lys".[1])

Vi vide eller kjende intet kosteligere i dette Liv, end Guld, Perler og Ædelstene, hvori den himmelske Herlighed males os for Øine. En from Sjæl slutter da saaledes: Har Gud for Syndere skabt saamange deilige lysende Legemer her paa Jorden, hvor meget større Herlighed skulle de Udvalgte da have hisset? Derfor kalder Peder det og en ny Himmel, en ny Jord, paadet at vi skulle tænke paa det Tilkommende, naar vi beskue denne Jord og denne Himmel. Skal der være en ny Himmel og en ny Jord, da maa den ikke være tom, men fuld af himmelsk Kraft og Livsalighed. Kan Gud saa deilig pryde denne forgjængelige Verden, hvad for en Glands vil han da ikke give den tilkommende nye Verden? Vil Nogen spørge, hvad det skal være for en ny Verden og nyt Jerusalem? da svarer den store Røst hos Johannes, og siger: „See Guds Paulun er hos Menneskene, og han skal boe hos dem, og de skulle være hans Folk, og Gud selv skal være med dem, og være deres Gud".[2])

Det er ikke min Mening, at det skal være en legemlig Bygning, men at det skal være de Udvalgte selv med deres forklarede og skinnende Legemer og Sjæle, hvilke Guds Herlighed skal oplyse. Heri bestyrkes jeg af det som staaer skrevet: „Den som seirer, ham vil jeg gjøre til en Piller i min Guds Tempel; og jeg vil skrive min Guds Navn paa ham, og den min Guds Stads, det nye Jerusalems Navn, hvilken kommer ned af Himmelen".[3]) Og det Paulus siger: „Thi og i dette sukke vi, idet vi længes efter at blive overklædte med vor himmelske Bolig".[4])

Disse Sprog vise klarlig, at de Udvalgte selv skulle være det himmelske Jerusalem, det gjennemskinnende Guld og de lysende Ædelstene. Dette bekræftes af hvad Johannes siger, at der i det nye Jerusalem ikke skal være et legemligt Tempel, ei heller Sol eller Maane, der oplyser Staden; men Gud selv skal være alle Ting i Alle. Dette passer sig ikke til en legemlig Bolig. Skriften taler aldrig om noget skabt Huus, hvori de Salige skulle leve. Enten skulle den nye Verden oprettes af den gamles Aske, eller skabes ganske af Nyt. Det første er saa aldedes tvertimod det, der staaer skrevet, at den første Jord og den første Himmel skulle forgaae, saaat de ikke mere skulle være til.[5]) Det sidste er uden Grund; thi vi finde intet i Skriften om nogen ny Skabelse. Det som Esaias spaaer om: „See, jeg skaber ny Himmel, og ny Jord";[6]) det er lignelseviis talt, hvori der forestilles os himmelske Ting under jordiske Lignelser. Ak! hvorfor behøve vi at grave Brønde der, hvor der er nok af Kilder? Kan Gud saa herligen glæde os med det Skabte, da maa han jo langt mere kunde glæde os uden dette med sig selv alene? Vil du spørge, hvorledes kommer dette overeens med hvad Christus siger: „I min Faders Huus ere mange Værelser?"[7]) saa vid, at dette er at forstaae om mange forskjellige Herlighedsgrader, der skal aabenbares paa de Salige; thi de skulle jo fyldes herligere og herligere med Guds Klarhed; Nogle skulle boe i den allersødeste Glæde, Nogle i den allersikkreste Fred, Nogle i den allerdeiligste

---

[1]) Aab. 21, 18. 19. 21. 23. [2]) Aab. 21, 3. [3]) Aab. 3, 12. [4]) 2 Cor. 5, 2. [5]) Aab. 21, 1. [6]) Es. 65, 17. [7]) Joh. 14, 2.

Klarhed; ligesom En boede i Verden under Roser, Andre under Lilier, den Tredie under Palmer, den Fjerde under Cedertræer. De skulle stedse gaae fra en Glæde til en anden, fra et deiligt Værelse til et andet.

Nu, hvad skulle vi mere kunne sige om denne herlige Bolig? Har det været udsigelige Ting for Paulus, der dog har været deri, da maae vi meget mere forstumme. Det er nok, at vi vide, at vi altid skulle være hos Herren.

O du Guds Stad, Jerusalem,
Hvis Herlighed er uden Ende,
Mit rette, elskte, gyldne Hjem,
O naar skal jeg dig see og kjende!
Naar skal din Glands mit Hjerte fryde,
Naar skal jeg dine Skatte nyde?
Mit Hjerte længes inderlig,
Du Guds Udvalgte, efter dig.

Endnu større Glæde skulle Englenes og de Udvalgtes Selskab bringe de Salige. Jeg vil ikke tale om den overvættes herlige Omgang, de skulle have med den treenige Gud, med ham skulle de Salige omgaaes Dag og Nat, ligesom en Mand med sin Ven. De hellige Engles Mangfoldighed skulle være om os. Ak! hvor skulle Englene elske de Salige! De skulle bære dem paa Hænderne, og forenede med hverandre lovsynge, saaat Guds Lov, Priis og Ære skal gjenlyde overalt. Skulle vi her see en Engel kun i en paatagen Skikkelse, da vilde vi forfærdes, ligesom Daniel og Johannes. Men hisset skal deres Selskab føre Glæde med sig; de skulle vandre midt iblandt de Salige, og de Salige iblandt dem. Englene omgikkes venlig med Loth og hans Børn; thi de førte dem ved Haanden.[1]) Engelen talede venlig til Johannes: „Jeg er din Medtjener, og dine Brødres, som have Jesu Vidnesbyrd".[2]) Endnu venligere til Daniel: „Du meget elskelige Mand, du er meget elskelig".[3]) Langt venligere skulle de omgaaes og tale med de Salige; thi de Salige skulle være Englene lige. Englene skulle aabenbare for de Salige, hvor mange Stene de have væltet af Veien for dem i deres Livstid, for at de ikke skulde falde; hvor mangen Strikke de have sønderrevet, som Djævelen lagde for dem. Patriarchernes, Propheternes, Apostlernes, Martyrernes og alle de Helliges Selskab og Samtale skal ogsaa glæde de Salige. De Udvalgte skulle inderlig og hjertelig elske hverandre indbyrdes; de skulle tale venlig med hverandre om Guds Veie og Gjerninger; og da Alt er uden Ende, saa kunne de ikke i Evighed blive udlærte, ei heller ende deres Tale.

Det deiligste ved dette Selskab er dette, at den Ene ikke misunder den Anden sin Herlighed. Den Høiere vil ikke foragte den Ringere, og den Ringere ikke hade den Høiere. Hovedskatten skal være fælles for dem Alle; thi de skulle Alle uden Forskjel see Gud Ansigt til Ansigt, som han er. Af denne Beskuelse skal Enhver have fuldkommen Fylde, og intet mere begjære; dog skal Glæden og Herligheden være uliig, hos den Ene større og overflodigere end hos den Anden, eftersom de Retfærdige i Christo her have gjort det Gode, eller efterladt det Onde, og lidt Trængsel. Vi skulle Alle oplyses af eet Lys; dog med ulige Straaler. Vi skulle Alle drikke een Melk af Guds Bryster, og Alle blive mætte deraf; dog

[1]) 1 Mosb. 19, 16. [2]) Aab. 19, 10. [3]) Dan. 9 og 10 Cap.

skal den Ene drikke mere end den Anden, eftersom hans aandelige Mund og Mave er større end den Andens. Enhver skal faae sin Løn efter sit Arbeide, Enhvers Gjerninger skal følge ham. Hvo som har saaet karrigt, skal høste karrigt, og hvo som har saaet rigeligt, skal høste rigeligt. Ligesom det er med Stjernerne, der alle tage deres Glands af een Sol; og dog har den ene en større Klarhed end den anden, ligesom det ene Legeme kan være større end det andet: saaledes skulle alle de Salige have deres Glæde af een Gud; dog den Ene mere end den Anden, eftersom hans Gjerninger have været store eller smaa. Imidlertid skal enhver Stjerne være fuld af Skin og Lys, og ikke kunne eller ville rumme Mere. Herpaa henviser Paulus os: „Een er Solens Glands, og en anden Maanens Glands, og en anden Stjernenes Glands; thi en Stjerne overgaaer den anden i Klarhed".[1])

De tolv Apostle skulle sidde paa tolv Stole, og dømme de tolv Israels Stammer: „Og de som oplærte Andre, skal skinne som Firmamentets Glands; de, som førte Mange paa rette Veie, som Stjerner til evig Tid".[2]) Abrahams Tro skal skinne herligere end Andres. Paulus's Krone skal være deiligere end de andre Apostles, siden han har arbeidet og lidt mere end de andre Apostle for Christi Navns Skyld. Intet skal blive ubelønnet, end ikke en Drik koldt Vand. I Høisangens Bog leder Bruden os til at betragte Viinkjælderen: „Kongen," siger hun, „fører mig til Viinhuset".[3])

I Viinkjælderen findes adskillige Fade, hele, halve og dobbelte, hvilke vel alle, men dog ethvert efter dets Maal og Maade, ere fyldte med den bedste Viin, ethvert af dem har saameget som det kan tage imod. De Udvalgte ere i Guds Viinkjælder deels store, deels smaae, deels middelmaadige Kar, dog alle fulde af Gud, der aandeligviis gjør dem drukne. Den mindste saavel som den største er fuld af Gud, saaat han ei kan tage imod mere. Derfor misunder han ikke den, som har det overflødigere; thi han har selv saa meget som han kan ønske, saaat det løber over.

Alt dette, som hindindtil er skrevet om denne himmelske Herlighed, gjør ikke alene de Udvalgtes Hjerter men og deres Munde glade. Glæden gjør dem urolig, Vinen gjør at de juble og raabe: „Hellig, hellig, hellig er Herren, Gud, den Almægtige, den som var, den som er, og den som kommer. Værdig er du Herre! at annamme Æren, og Prisen, og Magten; thi du har skabt alle Ting, og ved din Villie ere de, og bleve de skabte".[4]) Ligesom Glæden varer evindelig, saaledes ogsaa Lovsangen:

Guld findes der paa Zions Gader,
Den glade Lovsang ei aflader;
Hallelujaets Jubelklang
Forener sig med Lammets Sang.

Nu, denne Kjærlighed overgaaer jo al Kjærlighed. Erkjender det, I som elske Gud. Kjærlighed er det, at Gud har skabt mig i sit Billede; at han daglig breder Dug for mig, mægtig beskjærmer mig, forunderlig fører mig, det er Kjærlighed. Ak! hvor hjertelig har Gud antaget sig mig i Christo! hvor saare meget har han anvendt paa min Sjæl, og endnu daglig gjør det! Hvad var vel

[1]) 1 Cor. 15, 41. [2]) Dan. 12, 3. [3]) Høis. 2, 4. [4]) Aab. 4, 8. 11.

alle Ting, og hvad hjalp det mig, dersom jeg skulde blive i Dødens Støv, og aldrig faae see min Guds Herlighed? Dersom denne Krone ei var, vilde jeg heller være en Orm end en Christen; og efterdi jeg haaber denne Krone, saa maa Verden gjerne trøde mig, som en Orm, med Fødder. Ak! allerkjæreste Jesu, hvad finder du paa mig, der er en Krone værd? intet andet end Synd og Jammer, Stank og Elendighed. Det er dit, det er dit Eget, som du vil krone paa mig. Nu, Blomsterne ere samlede, Krandsen er flættet, hvorfor forsømmer jeg da at løbe min Jesus imøde, at han kunde sætte Kronen paa mit Hoved? O! at al Verden stod i Ild, at jeg blev henrykt i Luften at møde min kjæreste Sjæleskat i Skyerne, da vilde jeg være hos Herren altid. O! sød Glæde, o! ønskelig Fryd. Ak! det er jammerligt, at den blinde Verden vender Øinene bort fra denne dyrebare Skat, og jager saa ivrig efter Forsængelighed. Ak! Herre, Herre, forbarme dig over dem!

I Sjæle, der elske Himmelen, betragter den vel og ofte. Derfor har Naturen ikke bøiet eders Legemer til Jorden, men reist dem op til Himmelen. En Hedning, da han blev spurgt, hvorfor han ikke sørgede for sit Fædreneland, rakte han sine Fingre imod Himmelen, og sagde: Jeg sørger for Himmelen. Der er Staden, som vi søge, vort Fædreneland, vor Borgerret. Det er Skatten, der skal Hjertet ogsaa være med sine Tanker. Ak! hvor faa Mennesker tænke paa Himmelen, Verden ligger dem stedse i Sindet. Christi Befaling er denne: „Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle og alle andre Ting tillægges Eder".[1])

Den samme Orden har det behaget Gud at følge i Skabelsen: „I Begyndelsen skabte Gud Himlene og Jorden".[2]) Himmelen staaer foran, kræver derfor den fornemste og høieste Omsorg. Vi reise igjennem Verden til Himmelen, som Israels Børn igjennem Ørken til Landet Canaan.

En Vandringsmand bekymrer sig jo intet om de Stæder han træffer paa sin Reise, men alene om det Sted, hvortil hans Reise sigter. Kjære Venner, hvad angaaer Verden os? den er jo kun en Ørk, der er allevegne Mangel og Ufornøieelighed, der er allevegne giftige Orme og Slanger. Canaan, Canaan, Himmelen, Himmelen skal altid ligge os i Tanker. Derfor har Frelseren ikke uden Aarsag befalet os at begynde den daglige Bøn saaledes: „Vor Fader, du som er i Himlene!"[3]) Hvor Mange bede ikke disse Ord, hvilke man med Billighed maa tiltale, som Philippus tiltalede Dronning Candaces Kammersvend: „Forstaaer du og det, som du beder?"[4]) Saa ofte vi læse disse Ord, skulle vi oplofte vore Tanker til Himmelen, og tænke paa Saligheden. Jo mere vi tænke paa Jorden, jo mere jordisk bliver Hjertet, og jo mere udslukkes Kjærligheden til Himmelen. Ak! hvor glædes Sjælen, naar vi her kunne faae en Forsmag paa den kommende Herlighed. Dertil leder Betragtningen os.

Betragtningen lader os ikke være lade og ledige i Christendommen. Vi vide, at Ingen hisset skal krones med Ære, med mindre han her har baaret Kronen. Løbet maa bringe os Klenodiet. Hvad Mennesket saaer, det skal han høste; Ingen kan høste, uden han saaer. Ingen saaer Torne, og høster Hvede. Arbeidet maa bringe Naadepenningen; Kampen Kronen. Og deri søger Gud din Ære.

---

[1]) Matth. 6, 33. [2]) 1 Mosеb. 1, 1. [3]) Matth. 6, 9. [4]) Ap. Gj. 8, 30.

Dersom en feig og uduelig Krigsmand bærer en Krone, da spottes han af hver Mand: Den er ærlig kronet, som Dyden kroner. Til Dyder hører der Møie: Haabet om Kronen gjør Møisommeligheden sød og let En Daglønner bærer ofte Dagens Byrde og Hede for en ringe Dagløn. Hvad udstaaer ikke en Kjøbmand? han reiser over Bjerge og Dale, i Storm og Uveir, betroer sit Liv til Vind og Bølger, alene fordi han haaber Gevinst og Rigdom. En Krigsmand vover Liv og Blod, thi han haaber Bytte og Ære.

En Landmand taaler Frost, Snee og Hagel, og arbeider af alle Kræfter; thi han haaber en riig Høst. Hvad gjorde Abraham saa frimodig? Han haabede et Land, der flod med Melk og Honning. Ak! hvor løber og render, digter og tragter dog de arme Verdens Børn efter det Timelige, hvilket dog kun er en Skygge; skulle vi da sidde stille, være lade og uden Sorg for Himmelen? Nei! det evige Gode gjør et frit Mod.

Men eet er der, der særdeles hindrer vort Løb i Christendommen, Verden, saavel den søde, som den sure. Hiin lover os Himmelen, denne truer os med Helvede. Men hvo der har det evige Livs Klenodie i Hjertet, han gaaer lige frem, igjennem Ære og Vanære, Rigdom og Armod, Glæde og Sorg, Himmel og Helvede, og lader sig hverken afdrage til Høire eller Venstre. Den søde Verden kan let forlede os fra Himmelen. Hvad agte vi om Ægypternes Kjødgryder? naar der i Verden er gjemt os et skjult Manna. Christne overlade Jorden til Dyrene, og vandre med deres Sind i Himmelen. Moses kunde vel være bleven kaldet Pharaos Datterson, men han udvalgte heller at lide ondt med Guds Folk i Ørken, og holdt Christi Skjændsel for større Ære og Rigdom, end Ægyptens Skatte; thi han saae paa Belønningen. Naar Paulus tænkte paa det tilkommende Klenodie, træder han Verden, som Skarn, under sine Fødder.

En from Sjæl er her i Verden, som Daniel i Babel, Verden er dens Fængsel. Derfor aabner den ikke de Vinduer, som gaae ind i Verdens Babylon, men de som gaae ind i det nye Jerusalem, der bøier den sine Knæe, det ønsker og søger den. Ak! dersom vi ret kjendte det evige Livs Rigdom og Herlighed, vi følgte gjerne den hele Verden, og lagde Vind paa, at faae denne Perle. Men nu er den en forborgen Skat, og kjendes kun af Faa. Hvad er Verden imod Himmelen? Himmelen bliver ved, men Verden maa forgaae.

Den er som Blomster i en Have,
Som Græs, der dog forvisne maa;
En Skygge, som gaaer snart af Lave,
Et Helvede i hver en Vraae,
Ja fuld af Nød,
En daglig Død,
En Røg, som man knap finder,
Et Ord, som snart forsvinder.

Verdens Børn maae klage:

Hvi har jeg mig dog saa umaget,
For det, som ikke kan bestaae,
Meer end en Urt, som bli'er afslaget,
Men maa som Glas i Stykker gaae.
Hvor har jeg mig

Dog jammerlig
Med daarlig Gjerning plaget,
Kun Støv til Løn modtaget.

Esaias ligner Verden ved en tynd „Spindelvæv".[1]) Ligesom Edderkoppen væver og udtømmer sig selv, idet den spinder sin Væv, hvilken dog straks efter kan opløses og sønderrives af Vinden; saaledes bringer et Verdens Barn ofte meget Gods tilsammen med stor Møie, og forend han mærker det, kommer en for ham bedrøvelig Vind, en hastig Ulykke, der adspreder det altsammen. I Himmelen ere alle Ting store og herlige, i Verden smaae og ringe. Jorden er dog imod Himmelen kun som et lidet Punkt. Vi ere Jorden saa nær, derfor forundre vi os over dens falske og indbildte Størrelse. Hvad skulde være stort deri? Gud har dog skabt alle Ting i sex Dage, og Satan har i et Øieblik viist Christus det Altsammen. I Himmelen er fuldkommen Mættelse. Verden bedrager kun med sin falske Mynt, og bringer Sjælene ingen Hvile. Verdens Glæde voxer under Torne, hvo der vil have den, saarer sig; men Himmelens Lyst blomstrer under Roser og Lilier. O! I elendige Mennesker, der lade Eder nøie med Verden; dertil er Eders Sjæle altfor ædle og dyrebare; I see ikke paa det Usynlige, men paa det Synlige; thi det Synlige er timeligt, men det Usynlige evigt. Ak! kjære Mennesker, hvorfor elske I det Forgjængelige saa meget? Lader dog det jordiske Haab fare, det er kun bedrageligt, som naar En drømmer om et Guldbillede, men naar han vaagner, saa er det kun Skarn. Det er Skyggeværk, en gylden Drøm, et dødt Haab. Gud har kaldet os til et levende Haab, og Haabet om det Evige bliver ikke til Skamme. Den Arv, som I her have, kan I jo ikke beholde evindelig; søger derfor den uforvisnelige Arv. Der kan jo ikke være andet end Elendighed i Verden; thi Gud har indesluttet Alting under Synd. Hvorfor vil I da lade Eders Sjæle hænge ved saadan Jammer? I ere ikke hjemme her, Eders Liv er kun en Reise; hvorledes kunne I da have Lyst til at forblive i denne Verden? Vi have meget mere Lyst til at gaae ud af Legemet, og være hjemme hos Herren. I Himmelen er vor Borgerret, i Himmelen vor Vandel.

Vil da den bittre Verden friste os, saa kan Himmelen forsøde alt Kors. Vi vide, at vi kun igjennem megen, megen, megen Trængsel skulle indgaae i Guds Rige. Torne-Kronen maa være ved Siden af Æres-Kronen. „Maatte ikke Christus lide og indgaae til sin Herlighed?"[2]) „Ingen bliver kronet, uden han strider, og strider efter Loven".[3])

Naar Johannes seer en stor Skare af de Udvalgte iførte hvide Klæder, staaende for Lammet med Palmegrene i Hænderne, da hører han denne Røst: „Disse ere de, som ere komme udaf den store Trængsel".[4]) Den er ikke værd at spise det Søde, der ikke tilforn har smagt det Sure. Den maa stige op paa Bjerget Thabor med Christus, der vil forklares med ham. Med væbnet Haand maae vi drage ind i Canaans Land. Hos Propheten Esaias loves den Retfærdige: „At han skal vorde en deilig Krone i Herrens Haand".[5]) Nu smedes der paa denne Krone, og Korsets Hammer gjør mangt et Slag derpaa. Arven er jo lovet Guds Børn, men med det Vilkaar, saafremt vi lide med Christus, at vi og

---

[1]) Es. 59, 5. [2]) Luc. 24, 27. [3]) 2 Tim, 2, 5. [4]) Aab. 7, 14. [5]) Es. 62, 3.

skulle blive herliggjorte med ham.[1]) Vi maae i alle Ting blive Christo vort Hoved lige, ikke alene i Herlighed, men ogsaa i Lidelse. Da det ikke kan være anderledes, saa ville vi trøstigen vandre fremad, glade i Haabet, taalmodige i Trængsler, vi haabe, at Alting hisset skal blive bedre. Stephanus fornemmer ingen Stene, thi han seer Himmelen aaben. I Fattige, samler Eder Liggendefæ i Himmelen; I Foragtede, glæder Eder, at Eders Navne ere skrevne i Himmelen. Hvad skader det om vi her Intet have? hisset skulle vi blive rige nok. Hvad skader det, om vi her saae med Graad? hisset skulle vi høste med Glæde. „Salige ere I, naar Menneskene foragte og forfølge Eder for Christi Skyld, og tale allehaande Ondt om Eder, og lyve det".[2]) Værer trøstige og glade, det skal belønnes Eder i Himmelen. Hisset skal der voxe Roser af vore Torne, der skal Christus tørre al Graad af vore Øine, og give os Livsens Vedergvægelse, der skal vort Kors bære Guldkronen. Trøstig, trøstig, kjære Sjæl! lad det her kun være Helvede, hisset skal du have Himmelen. Dette var Jobs Trøst i hans Elendighed: „Jeg veed, at min Frelser lever, og naar min Hud er fortæret tilligemed mit Kjød, skal jeg dog beskue Gud af mit Kjød; ja Ham skal jeg selv beskue, med mine egne ikke med en Fremmeds Øine skal jeg see ham".[3])

Ak ja! denne Tids Piinagtighed er ikke den Herlighed værd, der skal aabenbares paa os. Ligesom Himmelen nu gjør os glade i Lidelser, saaledes ogsaa i Døden. Hvor denne Glæde ret kjendes, der drager den Hjertet med sin Begjærlighed efter sig, da ønsker et Menneske at dø: „Jeg har Lyst til at opløses, og være med Christo".[4]) Paulus vidste, hvorledes det var i den tredie Himmel, derfor sagde han: „At dø er mig en Vinding".[5]) Hvor inderlig længtes ikke David: „Som Hjorten skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud. Naar skal jeg komme og stædes for Guds Ansigt? Min Graad er bleven mit Brød Dag og Nat; fordi man den ganske Dag siger til mig: Hvor er din Gud?"[6])

David udøser daglig Taarer efter Himmelen, han gjør sit daglige Brød deraf. Davids Taarebrønd vil ikke lade sig tilstoppe, derfor kalder han den Brød. Jo mere man æder, naar man er tørstig, jo tørstigere bliver man. En Sjæl, der saaledes længes efter Himmelen, favner Døden med begge Arme:

Saa hjertelig jeg længes
At gaae herfra i Fred,
Jeg her saa saare trænges
I min Udlændighed,
Jeg ønsker at fraskilles,
Thi Christo kun hos dig
Min Længsel ret kan stilles;
Kom snart at hente mig!

Hvad skulde vel holde Sjælen tilbage i denne bedrøvelige Verden? Er det den naturlige Lyst til Livet? Nei, den synger med Glæde:

Om Livet sødt end smager,
Men Døden bitter er,

---

[1]) Rom. 8, 17. [2]) Matth. 5, 11. 12. [3]) Job 19, 25. 27. [4]) Phil. 1, 3. [5]) Phil. 1, 21. [6]) Ps. 42, 2—4.

Saa villig Afsked tager
Jeg dog med Verden her;
Et bedre Liv jeg skuer,
Det glæder jeg mig til;
For Døden jeg ei gruer,
Den Binding være vil.

Er det Dødens hæslige Skikkelse, denne frygter Sjælen ikke.

Vort Legem skal vel lægges,
I Graven smuldre hen,
Men dog engang opvækkes
Af Frelseren igjen,
Og da forklaret lyse
Og leve uden Nød;
Thi vil jeg ikke gyse
Ved Tanken paa min Død.

Er det Verden med dens Goder, disse gjælde ikke mere hos en Sjæl, der længes efter Himmelen.

Vil Verden for mig prise
Sin Glands og Lyst og Pragt,
Og lokkende mig vise
Guld, Ære, Gods og Magt;
Saa vil jeg det ei agte,
Men vende Øiet bort,
Og Himlens Skat betragte;
Det Andet varer kort.

Er det kjære Slægtninger og Venner, dem finder den hisset igjen.

Maa jeg med Smerte skilles
Fra mine Elskte her,
Dog Hjertets Angest stilles,
Naar os den Trøst er nær:
Vi skal ei evig græde,
Vi atter samles skal
Til evig Fryd og Glæde
I Himlens lyse Sal.

Nu, saa iil da i Guds Navn til Maalet:

Med Fred og Fryd jeg farer hen
I Christi Tro til Himmelen.
Løs mig milde
Jesu Lille,
Af mit Fængsel,
See, jeg venter dig med Længsel!

Fortale

over

Betragtningernes

Anden Bog.

Efterat vi, kjære christelige Læsere, i den første Bog have afhandlet Guds Kjærligheds Kys, eller hvorledes Gud elsker Sjælen i Christo, hvilken Erkjendelse kommer af Troens Erfaring hos de Fromme, saa har jeg ogsaa fortelig villet tilføie Sjælens Kjærligheds Kys, eller, hvorledes Sjælen, efterat den ved denne deilige Følelse er bleven tilberedt og brændende, møder Gud, sin Elsker, med en reen hjertelig Kjærlighed, kysser igjen den Kysende, elsker igjen den Elskende, og beviser denne Kjærlighed i sin hele Vandel. Thi det er naturligt, at en Kjærlighed antændes af en anden; og hvor saadan en Ild brænder i Hjertet, der slaaer Luen og Gnisterne ud; da taler og gjør man alt det, som behager den Elskte, saaat Enhver kan dømme, at der maa være Ild og Kjærlighed i Hjertet, efterdi den kaster saadanne klare Luer fra sig. Om denne Sjælens Kjærligheds Kys er i forrige Bog omhandlet i alle Capitler, hvor Sjælen bliver ledet til at kjende sin Skyldighed, hvormed den er Gud, sin Elsker, forbunden. I Særdeleshed have vi talet om „Gjenkjærlighed" i det 1ste Capitel. Om „Lydighed;" ved den fornyende Kjærlighed. Om „Troen," ved Retfærdiggjørelse af Synden. Om „Taalmodighed," ved den bedrøvende Kjærlighed. Om „Bønnen," ved den bønhørende Kjærlighed. Om „Reenhed" og „Eendrægtighed," ved den iboende Kjærlighed. Om „Maadelighed," ved den opholdende Kjærlighed. Om „Længsel," i mange, men særdeles i det sidste Capitel. Om „Omvendelse," ved Retfærdiggjørelsens og den hellige Nadveres Betragtning. Hvad som endnu er tilbage, have vi villet afhandle i efterfølgende 13 Capitler, paadet at den udvortes Øvelse kunde drives tillige med den indvortes Følelse. Du skal, kjære Christen! af bemeldte Capitler befinde, at Guds Kjærlighed er: 1) „Urolig," der ei kan holde sig stille, men bryder ud i Sang og Lovsang. 2) „Hadefuld," da den indbefatter et helligt Had, nemlig til sig selv. 3) „Ydmyg," da den forringer sig selv, og gjerne lader sig forringe af Andre. 4) „Undseelig" og „frygtsom," thi den vandrer

for Gud med Frygt og Bæven. 5) „Reen" og „adskilt," da den foruden Gud ikke holder sig til noget Skabt. 6) „Menneskekjærlighed," der af Hjertet i Gud søger og mener Næsten det vel. Jeg har derfor især beflittet mig paa Enfoldighed, for at Troens Øvelse kunde blive de Enfoldige og Umyndige i Christo bekjendt. Vær du som en Bie, og samle med Omhyggelighed heraf det, som tjener til dine Honningsskiver. „Men vor Herres Jesu Christi Gud, den Herligheds Fader, give dig og os Alle Viisdoms og Aabenbarelses Aand, udi hans Kundskab, som er vor Forstands oplyste Øine, at vi kunde kjende, hvilket det Haab er, som han kaldte os til, og hvilken hans Arvs herlige Rigdom er iblandt de Hellige!"[1]) Amen.

---

[1]) Eph. 1, 17. 18.

Det 1. Capitel.

Om Guds Lov og Priis.

Naar Guds Kjærlighed bliver betragtet, opvækker den en Gjen-Kjærlighed, deraf flyder en Lovsang.

At love Gud, er den meest fornødne Gjerning, som en Christen kan gjøre paa Jorden; thi ellers udtørres Guds Kjærligheds Brønd. Gud er vort Liv, derfor maa han ogsaa være vor Lovsang. Dertil ere vi ogsaa skabte af Gud, ikke at vi skulle æde og drikke, blive rige og herlige, bygge store Huse og Palladser, men for at vi skulle love Gud. Hvorledes tilbringer dog den største Deel af Menneskene deres Liv her i Verden, og komme ikke til det Maal, hvortil de ere skabte. Hvor sjelden kommer den Time, i hvilken vi love Gud. Et Menneske, der ikke daglig lover Gud, er ikke værd, at det skal kaldes Guds Skabning. Hvor er der en Skabning, der ikke lover Gud? Allevegne priser Gjerningen Mesteren, og ingen fortier den Høiestes Ære, saaat David vel maa sige: „Lover Herren, alle hans Gjerninger, allesteds i hans Rige".[1]) „Himlene fortælle Guds Ære, og Himmelhvælvingen forkynder hans Hænders Gjerninger".[2]) „Hvor var du, da Morgenstjerner sang tilhobe, og alle Guds Børn jublede?"[3])

Hvad er Himmelens deilige Skikkelse og hastige Løb, Solens Skin og Glands, Maanens og Stjernernes Lys, Fuglenes Sang i Luften, Jordens brogede Klæde, Urternes, Træernes og Blomsternes Lugt, Farve og Frugt, Havet med sine Fiske og Undere, andet, end Guds Godheds, Viisdoms og Almagts Lov? Enhver Skabning aabenbarer og priser Skaberen ved den dem af Gud indplantede Kraft. Dersom en Guds Elsker kunde gaae igjennem Himmelen og Jorden, det Høie og Dybe, Bjerge og Dale, Havet og det Tørre, og forstaae Skabningernes himmelske Sprog og alle deres hemmelige Kræfter, da skulle alt dette være i hans Øren som en deilig Tone og Røst med Guds Lov og Priis. Derefter tørster Guds Venner. Heraf kan du da nogenlunde kjende, hvor nødvendigt det er, at et Menneske lover Gud (hvor meget nødvendigere maa det da ikke være for den, der vil være en Christen, som dertil er kjøbt ved Guds Blod, og helliget ved Guds Aand). Har ikke Gud prydet din Tunge fremfor alle andre Skabningers med at tale, og derved adskillet dig fra alle andre synlige Skabninger? Ak! skulle du da ikke love din Skaber med din Tunge? Menneskets fornemmeste Prydelse er Talen, især naar den er fornuftig og fuld af Viisdom, skulle du da ikke opofre denne høie Gave til Guds Lov? Gud aabenbarer sig for dig ved sit Ord, han velsigner dig derved, ja ethvert Ord, der daglig gaaer ud af hans Mund, er dit Livs Kraft: „Thi Mennesket lever ikke alene ved Brød, men ved hvert Ord, som udgaaer igjennem Guds Mund".[4]) Skulle da ikke hans Lov altid være i din Mund? O! Jerusalem, lov Herren!

---

[1]) Ps. 103, 22. [2]) Ps. 19, 12. [3]) Job 38, 7. [4]) Matth. 4, 4.

At love Gud er den nyttigste Gjerning, som nogen Christen kan gjøre. Hvad nytter det Gud at vi love ham? efterdi vi dog ei kunne gjøre ham større end han er. Nytten er vor egen. Enhver Guds Lov, der udgaaer af vor Mund, er vor Beskjærmelse og Velsignelse, Kraft og Liv, Styrke og Befæstning. Saa venlig er Gud, at han vil loves af os, paadet at han kan bevise desto mere Godt. Guds Lov er vort Skjold og Værge imod Djævelen og al Ulykke, som der staaer: „Af Spædes og Diendes Mund beredte du dig Priis for dine Modstanderes Skyld, til at tæmme Fienden og Selvhevnerne".[1]) Naar vi love Gud, da synge vi: „Du priises skal! Paa Herren jeg raabte, fra mine Fiender frelstes jeg".[2]) Paa denne Maade kunne de smaae Børn, der endnu ligge i Buggen, byde Djævelen Trods. Det har Davids Harpe afbildet, der fordrev den urolige Aand. Hvor mangen Fiende har David overvundet med en Psalme? Josaphat slog hundrede tusinde Mohrer med en Lovsang; den var et skarpt Sværd; Guds Aand, som er deri, gjorde det. Ak! lader os takke Herren; thi hans Miskundhed varer evindelig. Af enhver Tak og Lov gjør han en ny Velsignelse, og lader ikke af at gjøre vel imod os.

At love Gud er den ypperligste Gjerning, som en Christen kan gjøre; thi i vor Lov gjøre vi en Engels Embede. At love Gud er Englenes Liv og Glæde. Derfor elske de og de Mennesker, og ere gjerne i Selskab med dem, der daglig love Gud; de synge med, og bære deres Offer frem for Gud. Vi skulle hisset blive Englene lige i Klarhed; derpaa gjøres Begyndelsen her, naar vi andægtig love Gud. Et Menneske, der daglig lover Gud, er en livagtig Engel. At love Gud, er en Begyndelse til det evige Livs Billede. Hisset skal der af Guds saliggjørende Beskuelse komme en evig Kjærlighed, og af den evige Kjærlighed en evig Glæde, og af den evige Glæde en evig Lov. Her maae vi derfor stræbe, saa vidt muligt er, at leve saaledes, at dette vort Liv kan blive det Himmelske ligt; thi ellers bede vi forgjæves i Fader Vor, at Guds Villie maa skee paa Jorden, som den skeer i Himmelen. Ak! at vi forstode det, da kunde vi daglig føle en Forsmag af Himmelen i os, naar vi ret lovede Gud. Thi Guds Lov glæder baade Sjæl og Legeme, naar den er ret hjertelig. Og hvad er Paradis andet, end evig Glæde? Hvo der ret lover Gud, har ogsaa det evige Liv i sit Hjerte. Johannes seer i Aabenbaringen de Salige, en stor Skare, der fulgte Lammet efter i hvide Klæder, og deres Røst var som mange tusinde Harpers Lyd.[3]) Saa ofte vi love Gud, ere vi hans Redskab, hans Harpe, hans Strængeleeg, han selv er Harpespilleren; hvad herligere kan der siges om en Christen? Vort Hjerte bliver ved Guds stedsevarende Lov Guds Tempel, Guds Helligdom og Himmel. Han vil heller boe i vore Hjerter, og være lovet deri, end i den deiligste Kirke, i den høieste Himmel. Sandelig, det er os arme Orme en stor Ære, at vor Lovsang klinger saa liflig i Himmelen, og at vort Offer lugter saa sødt, at Gud og de hellige Engle glæde sig over denne vor Musik. Vi kunne nok lade os noie med den Ære alene, om vi end ellers ingen anden have i Verden. Alt dette have de sande Guds Børn altid godt forstaaet til alle Tider, derfor have de og holdt Guds Lov for deres herligste Gjerning. Hvad siger ikke David hist og her i Psalmerne; „Jeg vil love Herren til hver Tid; hans Priis skal altid være i min

[1]) Ps. 8, 3. [2]) Ps. 18, 4. [3]) Aab. 14.

Mund".[1]) „Det er godt at takke Herren, og at synge dit Navn Psalmer, du Høieste".[2]) „Det er godt at lovsynge vor Gud; thi han er elskelig, smuk er Lovsangen".[3]) Det har kun været faae Hellige, der jo have havt deres egen Lovsang, hvilket vi kunne see hos Moses, Anna, Josaphat, Ezechias, Jeremias og Andre, men Davids hellige Psalmer gaaer over dem Alle. Retskafne Christne vænne sig til daglig at love deres Gud. Vi modtage jo daglig nye Velgjerninger af Gud; thi hans Naade er jo hver Morgen ny. O! hvilken rig Velsignelse faaer den, der daglig andægtig af Hjertet lover Gud. Jeg er aldrig bedre tilmode, end naar jeg Gud til Ære i mit Kammer eller i mit Hjerte inderlig har lovet og priset Gud, og kan sige af mit Hjertes Grund, at, hvo der ikke daglig lover Gud, er heller ikke værd, at han skulle have saa from, venlig og velgjørende en Gud. Vort ganske Liv skal ikke være andet, end en idel Guds Lov. Fornemme vi ikke hvert Øieblik Guds Godhed imod os paa Sjæl og Legem? Saa ofte vi drage vor Aande, drage vi hans Godhed i os, vi æde og drikke af hans Haand, den omringer os, hvor vi gaae eller staae. I vore Sjæle smage vi hans Godhed, naar den trøster os, antænder vor Troe, Kjærlighed og Haab. Ak! hvor er der et Menneske paa Jorden, der noksom kunde prise denne Godhed, om han end ikke gjorde andet Dag og Nat, end laae paa sine Knæ, lovede og prisede Gud? Sande Christne have Davids Hjerte og Forsæt: „Hans Priis skal altid være i min Mund".[4]) Vort Embede eller Arbeide maa ikke hindre os deri. Naar vi begynde alle vore Gjerninger i Guds Navn, indrette dem til Guds Ære og vor Næstes Nytte, da er Guds Lov deri. Derfor formaner Paulus: „Alt hvad I gjøre i Ord eller i Handling, det gjører Alt i den Herres Jesu Navn, takkende Gud og Faderen formedelst ham".[5])

Alle vore Gjerninger, som gjøres i Tro og Kjærlighed, skee til Guds Tjeneste, til Guds Lov. Derfor kunne vi ogsaa love Gud i det indvortes Menneske med Aand og Hjerte, idet vi arbeide i det udvortes Menneske, hvortil Apostelen og formaner: „Synger aandelig i Eders Hjerter for Herren".[6]) Et troende Suk kan tilveiebringe mange herlige Ting, men Tanker og Sukke ere ikke bundne hverken til Tid eller Sted. Guds sande Lov ligger i Hjertet, Troen, Længsel og Kjærligheden. Den rette Strengeleeg ligger i Hjertet, i en fornøiet og glad Aand. Det hedder efter den 65de Psalme, at love Gud i det Stille, naar Hjertets skjulte Grund overskylles af den Helligaand med Glæde, saaat Hjertet ganske vil udgyde sig i Guds Lov. Mange mene, at det er ingen Guds Lov, uden at de synge og skrige i Kirken; men de tage ynkelig Feil! Guds Lov bestaaer meget mere i Aandens indvortes Suk, end i Mundens høie Røst. Et lidet Hjertesuk klinger langt bedre for Gud, end et høitlydende Raab.

For alle Ting maa en Christen ikke lade af at love Gud under Korset. Bedrøver Gud og tilsender os et Kors, saa trøster han ogsaa igjen, og indretter alle Ting til vor Salighed, derfor bør han loves. Gud maa gjøre hvad og hvordan han vil, saa er han dog værdig at loves, herlig og underlig i alle sine Gjerninger. En reen Guds Elsker siger med David: „Jeg vil takke dig evindelig, thi du gjorde det vel".[7]) I Sorg og Glæde, i Lykke og Ulykke, i

[1]) Ps. 34, 2. [2]) Ps. 92, 2. [3]) Ps. 147, 1. [4]) Ps. 34, 2. [5]) Coll. 3, 17. [6]) Coll. 3, 16. [7]) Ps. 52, 11.

gode og onde Dage, takker jeg dig; thi du kan gjøre det vel. Gaaer det os ilde, skulle vi takke Gud; thi vi have fortjent det endnu værre. Lad det nu gaae, hvordan Gud vil, han kan gjøre det vel. Hvem kan dog gjøre det bedre end Gud? Det er Altsammen godt, hvad Gud gjør, om han end lader det gaae os nok saa ilde, saa er det dog godt, og han søger vor Salighed deri; derfor skulle vi modtage Alt med Taksigelse og Ydmyghed. Vi tænke ofte, det bliver ikke godt; men Gud vil gjøre det godt, saaat han faaer Ære deraf. De sande Hellige have ogsaa lovet Gud midt i Korset, og tilsidst takket Gud for deres Kors. Hvad siger Job: „Skulle vi kun modtage det Gode af Gud, og ikke tage imod det Onde?“[1]) „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet“.[2]) Og den hellige David: „Hvorledes skal jeg betale Herren alle hans Gjerninger mod mig? Frelsens Kalk vil jeg oplofte, Herrens Navn vil jeg paakalde“.[3]) Han kalder Korset en Frelsens Kalk, for hvilken han vil prise Herrens Navn. Alle Christne maae takke Gud i deres Kors med Taalmodighed og Tillid. Paulus roser sig af sine Trængsler, og Apostlerne glædede sig over, at de vare værdige til at lide Noget for Christi Navns Skyld. Den salige Guds Mand Johan Arndt siger: „Vi skulle have Gud saa kjær, at, dersom han vil have det saaledes, at vi skulle være de Elendigste blandt alle Mennesker paa Jorden, da skulle vi Gud til Ære taale det med Taalmodighed ; det har den hellige Job gjort, og Guds Søn end mere i sine Lidelser; thi det er Guds høieste Lov, der gives ham i det høieste Kors.“ Det er sandelig en stor Viisdom, at love Gud i Korset, dermed gjøre vi Djævelen og alle Fiender til Skamme.

Saaledes maa Gud loves af os. Af egne Kræfter kunne vi ikke gjøre det, det kommer Altsammen an paa Guds frimodige Aand. At vi undertiden finde Lyst hos os til Guds Lov, kommer ikke af Kjød og Blod, men er den Helligaands Gjerning; naar han ret antænder vort Hjerte, da kan det ikke blive mæt af Guds Lov. Saa liflig, saa sød er Guds Lov for de troende Sjæle, thi derved lader Gud dem smage sin Venlighed. Hvor den brændende Kjærlighed til Gud ikke antændes i Hjertet af den Helligaand, der kan Hjertet ikke smage nogen gudommelig Glæde, da er Hjertet ikke skikket til at love Gud; derfor maa den Helligaand drive Lovsangen ud, han maa selv ved vor Mund bede og synge; men vi maae bede Gud om denne glade Aand med David: „Herre! oplad mine Læber, saa skal min Mund kundgjøre din Priis“.[4]) Den Helligaand er Guds Finger, der slaaer Harpen, der rører Hjertet og oplader Munden. „Giv mig igjen Fryd over din Frelse, og en frivillig Aand opholde mig“.[5])

Da behager vort Lovoffer Gud, naar hans Aand antænder det i os, om det end er nok saa fattigt, skrøbeligt og elendigt, ligesom de smaae Børns; thi Gud veed nok, at der endnu er Kjød i os arme Syndere, hvilket imodstaaer Aanden, saaat den ikke saa fuldkommen kan forrette sin Gjerning, som den gjerne vilde. Altsaa maae vi i Ydmyghed bekjende, at vor barnlige Lov er altfor ringe til at love Gud efter hans Værdighed; thi vi kunne ikke med *vore Tanker* naae alle hans Gjerninger, langt mindre med Ord. Dog have vi den Tillid, at Gud skal finde Behag i vort barnlige Abba og Halleluja i Christo, og det af idel Naade og Barmhjertighed, og ikke forsmaae sin Aands Stemme. Christus, vor Herre, skal

---

[1]) Job 2, 10. [2]) Job 1, 21. [3]) Ps. 116. [4]) Ps. 51, 17. [5]) Ps. 51, 14.

gjøre det behageligt og fuldkomment for sin Fader, fordi det kommer af Tro og Kjærlighed. Imidlertid bliver dog Gud større og herligere, end alle Englenes, Menneskenes og Skabningernes Lov kunne udsige.

I skulle da være formanede, kjære Venner, til at love Gud for hans rige og dyrebare Velgjerninger. I finde det omkring Eder i alle Skabninger, der kunne tilskynde Eder til at love Gud. Thi alle Skabninger ere ikke andet, end en utallig Mængde Kar, store og smaa, fulde af Guds Godhed. I selv ere en Kiste, hvori Gud har gjemt sine mange dyrebare Skatte; det ringeste Lem paa Eders Legeme er bedre end et Keiserdomme. Hvad er da ikke Sjælen med sine Kræfter? Ak! takker Herren; thi hans Miskundhed varer evindelig. Fromme Sjæles Ønske, Glæde og Liv er, at de maae love Gud, ligesom det er en god Sangfugls Liv, at den kan synge frit og love Skaberen. Saadan en himmelsk Sangfugl vilde David være, da han ønskede: „Min Sjæl skal mættes som af det fede Maaltid; min Mund priise dig med jublende Læber".[1]) Det var et levende Vidnesbyrd om Glæden, der var opgangen i Davids Hjerte, efter at have smaget Guds Godhed, derfor sætter han foran: „Din Kjærlighed er bedre end Livet; mine Læber skulle priise dig".[2]) Naar Guds Godhed fornemmes, bevæger den Hjertet til at elske ham; og det man elsker, lover man gjerne. En ret Guds Elsker ønsker, at der maatte gaae saa megen Lov af hans Mund, som der er hørt Harpeslag i Verden. Ja han ønsker, at der var saa megen Guds Lov i hans Mund, som der findes Græsstraae paa Jorden, ja, som der findes Stjerner paa Himmelen. Saa deilig er Gud til at loves, at man ikke kan naae Ende paa hans Lov.

Paadet at Eders Hjerte kan blive ret varmt og fyrigt til at love Gud, da betragter daglig Guds Kjærligheds Gjerninger. „Store ere Herrens Gjerninger, og klare for Alle, som finde Glæde i dem".[3])

Skabelsens Gjerning er stor. Ingen Keiser, ingen Konge kan dog gjøre et grønt Græsstraae, eller skabe et Blad paa et Træ, langt mindre kunne de afmale enhver Ting saa noie, og danne det saa herligt, og give det sin Skikkelse, Maal, Vægt, Farve, Kraft og Lugt. Hvor stor og forunderlig er dit eget Legemes Skikkelse! Hør, hvad Syrach taler om Skabelsen: „Jeg vil nu ihukomme Herrens Gjerninger, og fortælle de Ting, jeg har seet. I Herrens Ord ere hans Gjerninger. Solen, som lyser, seer hen til Alting, og Herrens Gjerning er fuld af hans Herlighed. Herren har ikke gjort det i de Hellige, at de kunne nokſom fortælle alle hans underlige Ting, hvilket den almægtige Herre har befæstet, at alt befæstes ved hans Herlighed. Han har randsaget Afgrund og Hjerte, og har forstaaet sig paa deres Trædskhed. Thi Herren veed al Vidskab, og seer hen til Verdens Tegn. Han som forkynder de fremfarne Ting, og de, som skal skee, og aabenbarer de skjulte Tings Fodspor. Ingen Tanke gaaer ham forbi, og der er end ikke et Ord skjult for ham. Han har prydet sin Viisdoms herlige Gjerninger, han som er før Verdens Begyndelse, og til Evighed. Han kan hverken forøges eller formindskes, og har ingen Raadgiver behov. Hvor ønskelige ere alle hans Gjerninger! og de ere at beskue som en Gnist. Alle disse Ting leve og blive til evig Tid, til alle Nødtørftigheder, og de ere ham alle lydige. Alle Ting ere tvende, Eet imod Eet; og han gjorde Intet, som der fattedes Noget paa. Et

[1]) Ps. 63, 6. [2]) Ps. 63, 4. [3]) Ps. 111, 2.

har befæstet det Andets Gode, og hvo kan tilfulde mættes, som seer hans Ære? Den rene udstrakte Befæstning er en prægtig Høihed; Himmelens Skikkelse er herlig til at see. Solen, naar den beskues, forkynder i sin Opgang, at den er et forunderligt Redskab, den Høiestes Gjerning. Om dens Middag tørrer den et Land, og hvo kan bestaae mod dens Hede? Der er den, som opblæser en Ovn, naar man gjør en brændende Ild, Solen brænder Bjergene tredobbelt; den udblæser gloende Damp, og blinder Dinene med skinnende Straaler. Det er en stor Herre, som gjorde den, og fremskyndte dens Løb ved sit Ord. Og han gjorde Maanen, at staae paa sine Tider, til at vise Tider, og være Verdens Tegn. Af Maanen er Høitids Tegn, det er et Lys, som formindskes paa det Sidste. Maaneden er efter dens Navn, den voxer underlig i sin Forvandling. Den er en Krigsleirs Redskab i det Høie, som skinner paa Himmelens udstrakte Befæstning. Stjernernes Herlighed er Himmelens Deilighed, en lysende Prydelse i Herrens høieste Steder. De staae i deres rette Orden, efter den Helliges Ord, og de forsvækkes ikke i deres Varetægt. See til Regnbuen, og lov den, som gjorde den saa saare skjøn i sin Glands. Den omringer Himmelen med en herlig Cirkel, den Høiestes Hænder udstrakte den. Formedelst sin Befaling fremskynder han Snee, og lader sin Doms Lynild komme hastelig. Derved oplades Skatte, og Skyer flyve frem, som Fugle. Han har bekræftet Skyerne ved sin store Herlighed, og Hagelstene blive sønderbrudte. Og for hans Aasyn skal Bjergene ryste, formedelst hans Villie skal Sønden vind blæse. Hans Tordens Lyd kommer Jorden til at føde med Smerte, og Storm af Nordost, og Hvirvelvind. Han strøer Snee, som flyvende Fugle, og naar den farer ned, er det som Græshopper, der lægge sig ned. Et Øie maa forundre sig, at den er saa hvid, og et Hjerte maa forundre sig saare paa Regnen deraf. Og han udøser Riimfrost paa Jorden, som Salt, og naar det fryser, da bliver den, som Knappe oven paa Stager. Naar der blæser kold Nordostvind, saa sammenfryser Jis af Vand. Den kan komme ned over alle Vandes Forsamling, og føre Vandet, som i et Harnisk. Den æder Bjergene, og forbrænder Orken, og fortærer grønt Græs, som Ild. Alle disse Tings Lægedom er en hastig Taage, Dug, som kommer derimod efter Hede, kan gjøre dem lystige igjen. Ved sin Tale har han stillet Afgrunden, og har plantet Øer i den. De, som seile paa Havet, fortælle Farlighed deraf, og vi, som høre det med vore Øren, forundre os. Og der ere sælsomme og underlige Gjerninger, adskillige Slags af allehaande Dyr, ja Hvalfiskes Skabning. Ved dem har hans endelige Forsæt lykkelig Fremgang, og alle Ting bestaae ved hans Ord. Vi sige vel meget, og kan dog ikke naae dertil, og i en Sum at sige: Han er det Altsammen. Ville vi rose ham herligen, hvor skulle vi formaae det? thi han er meget større, end alle sine Gjerninger. Herren er forfærdelig, og saare stor, og hans Mægtighed er underlig. I, som prise Herren, ophøier ham, saa meget som I kan, thi han skal endnu overgaae det. Og I, som ophøie ham, vorder forsøgede i Kraft, bliver ikke trætte, thi I skal jo ikke naae det. Hvo har seet ham, at han kan fortælle det? og hvo kan ophøie ham, som han er? Der ere mange skjulte Ting, som ere større end disse, thi vi have kun seet faa af hans Gjerninger. Thi Herren har gjort alle Ting, og de Gudfrygtige har han givet Viisdom".[1])

[1]) Syrach 42 Cap. 21—43.

Stort er Forløsningens Værk og Gjerning, da Gud blev et Menneske, og Gud og Menneske kun een Person, da den Retfærdige bærer al Verdens Synder, Livet døer, og Velsignelsen bliver en Forbandelse. Stort er Helliggjørelsens Værk og Gjerning, da Christus formedelst Troen boer i Guds Børns Hjerter, og igjenføder dem ved Vand og Aand, kalder dem ved Ordet, og giver dem Troen, virker i dem formedelst Troen, opvækker Suk og Andagt, og giver dem sin Herlighed at smage i Hjertet. Disse Ting og Gjerninger bør I nøie betænke og overveie i Eders Hjerter. Iøvrigt gjælder her, hvad Syrach siger: „Herren har ikke gjort det i de Hellige, at de kunne fortælle nokſom alle hans underlige Ting. Hvor ønskelige ere alle hans Gjerninger? og de ere at beskue, som en Gnist".[1]) „Ville vi rose ham herligen, hvor skulle vi formaae det? thi han er meget større end alle sine Gjerninger."

Herrens Gjerninger antænder Hjertet. Til den Ende har Gud aabenbaret sine Gjerninger. Hvad var det om en stor Kunstner gjorde et nok saa stort Kunstværk, naar der ingen var, der kunde kjende og forstaae Mesterens Viisdom deraf? Gud har saa kunstig gjort sine Gjerninger, og givet Menneskene et fornuftigt Hjerte, til at forstaae og kjende hans Godhed, Viisdom og Almagt. I denne Kundskab giver ogsaa Gud os sin Helligaand, der oplyser os, saaat vi i hans Lys kunne see alle Ting. Eftertænker et Menneske Guds Godhed i Aanden, da bliver hans Hjerte antændt og kommer til hellige Tanker. Ak! hvilken herlig og from Fader er dog Gud! Hvor overflødig en Godhed er der i Alt, hvad han har skabt og i hans Gjerninger? Hvor stor er hans Magt? Hvor viselig har han ordnet alle Ting? Hvor stor Trofasthed viser han imod de arme Mennesker? Hvad skal jeg gjøre ham derfor? Intet kan jeg give ham; thi alle Ting ere hans. Min Sjæl lov da Herren. Ak! det var at ønske, at de Gudfrygtige ville holde sig tilsammen, betragte Guds Gjerninger indbyrdes, og tiltale hverandre med Psalmer og aandelige Sange. Da skulle den ene opblæse den andens Gnist, og alle begynde endrægteligen at love Gud vor Herres Jesu Christi Fader med een Mund. Et saadant Samfund behager Gud og fornøier Englene. En saadan Forsamling elskede Apostlerne og de Hellige i den første christne Kirke. Vor Sammenkomst i Kirken er og til den Ende forordnet; thi endskjøndt enhver Christen for sig selv i sit Hjerte kan love Gud i Stilhed, saa er der dog herligere og opbyggeligere, naar det skeer i en Forsamling.

Der maa være en herlig Guds Lov i den store Mængde af saa mange tusinde Engle. Vor Forsamling her skal være Englenes liig. Gud har ogsaa forordnet det saaledes, at den udvortes Gudsdyrkelse skal staae ved Siden af den Indvortes; thi det er endnu ikke Alle bekjendt at tjene Gud i Aanden; de Diende love ogsaa Gud undertiden, endskjøndt vi ikke forstaae det. De Smaae og Enfoldige maae ogsaa føres hertil, og antændes af vor Ild. Men Gud bedre det, for den Andagt de Fleste nu omstunder vise i vore Kirker og Forsamlinger! Vee det forbandede hykkelske Væsen! Gud vil sandelig engang slaae ind med Torden og Lynild. Det gaaer jo ikke anderledes til i vore Kirker, end som naar man løber sammen paa Gaderne, eller gaaer til et offentligt Gilde. De Gudfrygtige blive hindrede i deres Andagt og maae sukke derover, men af deres Suk vil Gud gjøre idel

[1]) Syrach 42, 24. 32. [2]) Syrach 43, 32.

Helvedesluer, hvilket de letsindige Mundchristne engang skulle faae at føle. Derfor maae vi komme sammen, som David og Nathan, Ezechias og Esaias, Maria og Elisabeth, Simeon og Anna, og tale om Guds Hemmeligheder.

Er Hjertet fuldt af Aand, fuldt af himmelsk Glæde, fuldt af Guds Kundskab, da vil Brønden snart løbe over, da kan Munden ikke tie, som David siger: „Jeg troede, derfor talede jeg".[1] Hvorledes kan det Hjerte tie, i hvilket Christus og hans Aand taler? Er Grunden lagt i Hjertet ved Guds Godheds Kundskab, da tænker, digter og løber det over af Andagt og Glæde, udgyder sig som en Strom, bliver en Skat hvoraf man kan frembringe meget Godt. Ofte føler Hjertet mere, end Munden kan udsige. Saa uendelig er Gud i sin Sødhed.

Guds Lov maa ikke udsiges alene med Ord, men ogsaa med Gjerninger. Hvad hjælper det, at du vil love med din Mund, men bespotter med dit Levnet? at du bygger med den ene Haand, og river ned igjen med den Anden? Du Hykler, Gud bryder sig ikke om dit Mundpladder, men om Gjerning og Sandhed. Man lover Gud meest med en hellig Vandel, der er Christi Vandel liig i Kjærlighed, Sagtmodighed, Ydmyghed, Taalmodighed og stille Hengivenhed. Hvormed lover alle Kreature deres Skaber? At tale er dem ikke given; de love ham med deres Kræfter og Gjerninger. Himmelen med sit Løb, Solen med sit Lys, Jorden med sine Frugter. Det kræver Frelseren af de Troende: „Lader saa Eders Lys skinne for Menneskene, at de see Eders gode Gjerninger, og ære Eders Fader, som er i Himlene".[2]

Vort Liv lover Gud, og lokker ogsaa Andre til at love ham, ligesom man med et ugudeligt Liv laster, og giver andre Anledning dertil. Vi ere alle Guds Børn i Henseende til Skabelsen. Et Barn ærer sin Fader med at bevise ham Lydighed. En ulydig Søn er Faderens Vanære. Saa hedder det om de Ugudelige: „Deres Skjændsel fordærvede han dem, som ere hans Børn".[3] Den dybeste Ydmyghed er Guds høieste Lov. Christus har aldrig lovet sin Fader i saa høi en Grad, som da han i den dybeste Fornedrelse hang som en Orm paa Korset. Tag med Glæde dit Kors, og tak Gud derfor, det er at love ham ret.

Det 2. Capitel.

Om Selvfornægtelse.

Guds høieste Lov er det, naar du i dine Gaver og Lidelser tilskriver dig selv slet Intet, men Gud alle Ting. Hvor den sande Kjærlighed til Gud oprinder i Hjertet, der gaaer al Egenkjærlighed bort. Alt i Naturen elsker sin Skaber mere end sig selv, derfor er det Forkrænkelighed underkastet.[4] Men de syndige Men-

[1]) Ps. 116, 10. [2]) Matth. 5, 16. [3]) 5 Mosеb. 32, 5. [4]) Rom. 8.

neſter elſke ſig ſelv mere end Gud. Det kjendes deraf, at de ſoge og tage deres Glæde i det Skabte, omendſkjøndt de vide, at deres Skaber har forbuden det. Dette Onde kommer frem af Arveſynden, og har fæſtet ſaa dybe Rødder i Hjertet, at det aldrig i dette Liv ganſke kan udryddes. Thi det ſkeer i Almindelighed, at hvor man mener at ville ſoge Gud og hans Ære, der ſøger den fordærvede og giftige Natur ſig ſelv og dens Eget. Herved blive alle, ja endog Guds herligſte Gaver, ſkjændede og beſmittede, ligeſom en Blomſts deilige Skikkelſe bliver fordærvet af den ſkjulte Orm, og Gomorras Æbler af den indvendige Aſke.

Menneſkene elſke af Naturen hvad de ville; det vil ſige deres Egenvillie. Ligeſom en Gud hengiven Villie er en Sæd til alle Dyder, ja et Menneſkes Himmel, ſaa er Egenvillien en Kilde til alle Synder, Menneſkets Gift, Undergang, Fordærvelſe og Helvede. Iſraeliterne vilde æde Kjød i Orken, de fik deres Villie, og aad Døden. Deraf lærer du, at Menneſkets Villie er Døden: Villien undfanger Synden, men Synden føder Døden. Hvoraf kommer Uenighed? Deraf, at Alting ſkal ſkee efter din Villie, du vil ikke vige for Nogen. Hvoraf kommer Sindets Uro? Deraf, at du idag vil Et, imorgen et Andet, og iovermorgen atter et Andet. Naar din Villie ſøger det, ſom er prægtigt og koſteligt, da er det Hovmod; kan din Villie ikke fornøies, da er det Gjerrighed; vil den bringe ſig i Anſeelſe, da er det Ærgjerrighed; vil den leve lækkert og godt, da er det Vellyſt. Menneſkets Villie er det ganſke Menneſke; hvor du hengiver dig med din Villie, der har du ganſke hengivet dig. Din Villie er høiere end al Satans Magt, derfor maa Djævelen ſtaae hos dig ſom en Tigger, og aftigge dig din Villie til Synden. Han kan ikke krumme et Haar paa dit Hoved, naar han ikke har din Villie. Dræb din Villie, ſaa har du dræbt alle Synder.

Men efterdi Menneſkets Villie elſker og ſøger deels det, der bringer ham Noes, deels det, der nytter ham, deels det, der glæder og kildrer ham, ſaa kunne vi billig ligne den ved en Moder, der bærer tre vanſkabte Børn paa ſine Arme, hvilke hedde Egenære, Egennytte, Egenlyſt eller Vellyſt.

Egenære kjender man derpaa, at Menneſket indbilder ſig ſelv at være god, ofte roſer ſin Gjøren og Laden, beſynderlig de Ting, der have Skin af Dyd, ophøier ſig deraf, tilſkriver ikke Gud, men ſig ſelv dem, gjør af en ringe Skjærv en ſtor Skat, af en Splint en Bjelke, af en rygende Tande en himmelſtigende Flamme, elſker og hykler for ſig ſelv; alt hvad han har gjort, maa være lutter Guld og Perler, men hvad Andre have gjort, er kun Straae og Skarn; ligner de Mødre, der indbilde ſig, at deres Børn ere de bedſte, om de ere nok ſaa onde, ligeſom Aben, der kun elſker ſine Unger. Han dømmer lettelig Andre for deres Skrøbelighed; han kan ikke bære over med Næſten, men ſtraffer hans Feil med Haardhed, men han kjender og retter ikke ſine egne Mangler; han beſkylder ſig ofte ſelv for Andre, fordi han vil roſes for ſin Ydmyghed af Andre, men beſkylder en Anden ham, da kan han ikke taale det, da klager han over at der ſkeer ham en ſtor Uret. Alle gode Gjerninger ere ham lette at gjøre, naar han veed, at han derfor bliver agtet, men naar han ſkal gjøre dem alene til Guds Ære, at Gud og ikke Menneſkene ſkal kjende dem, ſaa er han altfor ſkrøbelig dertil; liig hine Munke, der i Kloſteret gjerne kunne læſe ti Fader Vor, fordi Brødrene ſaae og priſede det, men i Orken ikke Et; der hørte Ingen det, der kunde Ingen udbaſune det, og adle eller krone ham; han ved altid falſkelig at beſmykke ſig ſelv; thi derſom

man straffer ham, da undskylder han sig med andre Folks Feil, eller med sin gode Mening, Uvidenhed og Skrøbelighed; han elsker i alle Ting intet andet end Skinnet, for at blive høiagtet; han viser sig venlig imod Alle, men med et falskt og forstilt Hjerte. Denne Egenkjærlighed har, desværre! saaledes besat Menneskene, at der sjelden findes En, der i alle Ting holder saa lidet af sig selv, som han i Gjerningen er liden. Hvo siger nu omstunder med Agur: Jeg er den Allerdaarligste, og der er ikke Menneskeforstand hos mig? eller med Johannes: Jeg er ikke værd at opløse hans Skotvinge? og med Hovidsmanden: Jeg er ikke værd, at du skal gaae under mit Tag? eller med Abraham: Jeg er Støv og Aske?

Egennytten kjendes derpaa, at den seer paa Gaven og ikke paa Giveren, søger ikke Gud alene, men Noget med Gud, enten indvortes eller udvortes Ting. Indvortes, Alt hvad der kildrer den lækkre Smag, Udvortes, saasom Velsignelse i Næring, Ære og deslige. Ja han elsker og tjener Gud alene for Gaver, ligesom Hunden følger sin Herre for Benets Skyld, og de smaae Børn kysser Faderen, naar han giver dem Sukker.

Om saadanne Mennesker kan man sige i Sandhed, som Satan lognagtig sagde om Job: Mon Job frygter Gud uden Aarsag? da vi dog skulle elske Gud alene fordi han er vor Gud og Fader, om der end aldrig var Himmel eller Sukker, ligesom et godt Barn elsker sin Fader, endog naar han kun faaer et Stykke grovt Brød af ham.

Saaledes var David sindet: „Hvem har jeg i Himlene? og lige ved dig har jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden".[1]) Hvad skulle vi tjene Gud alene for Himmelens Skyld? lader os tjene ham for hans egen Skyld; er Gud vores, saa er og Himmelen vores. Ja Gud maa være os idel Himmel, om vi og sad midt i Helvede. Saa reent har Job meent det med Gud: „Vil Gud slaae mig ihjel, skulde jeg dog ikke haabe?"[2])

Egenlyst søger i alle Ting kun det, der kan trøste, kildre, vederqvæge og glæde Kjødet, hvilket vi kunne see paa Verdens Børn, der frivillig tjene Synden, fordi de finde Lyst og Fornøielse deri. Denne Egenlyst søger hos Gud heller intet andet end Glæde og Vederqvægelse, den mener, at Gud skal forlade alle Andre, og alene bekymre sig om dem, for at trøste dem. Naar saadanne Folk komme under i Korset, da vil det ikke smage dem, og det er deres Fordærvelse og Affald fra Gud; thi de søge idel Glæde, og ere ikke vante til Korset. Saadanne vare de falske Apostle, der holdt Bugen for deres Gud, og vare Christi Korses Fiender,[3]) det er, de ville ikke være forfulgte med Christi Kors.

Denne Afgud med tre Hoveder bære alle Mennesker af Naturen hemmelig i Hjertet; knæle ned for denne, saa ofte de tilbede deres Hænders Gjerninger; kjende ikke sig selv, hvorledes de af sig selv ere Intet; de kjende heller ikke Gud, at han har alle Ting i sin Magt. Det er besværligt, at faae dette Ukrud udryddet. De Allerhelligste have plaget sig selv dermed, og ere ofte blevne overvundne. Hvor heftig plagede Ærgjerrighed David, da han lod tælle Folket? Denne samme Orm stak Apostlene, da de trættedes om, hvo der skulle være den Største i Himmeriges Rige? thi blandt alle Sjælens Tilbøieligheder er ingen heftigere, stærkere og frugtbarere, end Kjærlighed, af hvilken alle andre Bevægelser, udspringe,

[1]) Ps. 73, 25. [2]) Job 13, 15. [3]) Ps. 3, 18.

som en Strom af sin Kilde. Derfor er det ikke en ringe Ting at dæmpe Kjærligheden, endsige at forvandle Kjærlighed til Had. Paulus siger: „Aldrig har Nogen hadet sit eget Kjød, men føder og vedergvæger det".[1]) Og dog maae vi ikke elske os selv, men hade os; det som vi skulle føde, maae vi dræbe; dertil hører Magt, Kunst og Kraft, og dog skal det være saaledes. At fornægte sig selv er ganske umuligt for Naturen; thi den kan ikke komme derhen, at den gjerne vilde være et Intet. Derfor er det en overnaturlig Ting, at et Menneske kjender sit eget Intet, og Guds Naades Fylde. Det see I jo paa alle Mennesker; thi der er Ingen saa lærd, Ingen saa hellig, at han gjerne vilde see, at man laster og bespotter ham, eller dømmer ham fra Livet. Vi see ogsaa, hvorledes Folk skjælve og gjøre alt hvad de kunne i Dods-Nød, ja at de gjerne gav bort Alt hvad de havde, om de kun maatte beholde Livet, een Time længere. Det ligger ikke i vor Natur at ville blive til Intet, det falder os tungt, det gjør den gamle Adam ondt, naar han skal høre et Ord, som er ham imod; jeg vil ikke tale om at taale Skam, Spot eller Døden. Ja om kun en Fod eller Taa smerter ham, da er han utaalmodig derover. Derfor kan et Menneske ikke sige af sit Hjertes Grund, at han er Intet. Med Munden kunne vi vel alle sige, vi ere Syndere, vi ere Intet; men vil Gud sige os det, og vil ret ydmyge os, og gjøre os til Intet, da krympe vi os, og kunne ikke taale det.

Det er en ringe Ting at forlade Land og Slotte, Sølv og Guld, ja den ganske Verden for Guds Skyld. Men dersom Menneskene kunde forlade sig selv, det var større. Vi ville indbefatte Kunsten i nogle korte og eenfoldige Regler:

Først, tænk altid paa dit eget Intet, saavel det Naturlige, at du i Adam er skabt af Intet, som det Syndige, at du ved Synden er bleven til Intet. Thi jo grundigere du kjender dit eget Intet, jo kraftigere kan du overvinde din Egenkjærlighed. Hvem elsker det, som er Intet? Dette kalder Frelseren at hade sit eget Liv,[2]) at fornægte sig selv,[3]) at afsige alle Ting.[4]) Det bestaaer ikke deri, at et Menneske skal gjøre sig selv Skade paa Legemet, men at han dæmper sit Hjertes onde Lyster og bryder sin egen Villie. Saadant et Menneske maa hade og fornægte sig selv, det er, agte og holde sig selv for Intet. Siger hans eget Hjerte eller en Fremmed: Ei! du er en viis, rig, hellig, herlig og forstandig Mand, da maa han ikke bøie Knæ for disse Afguder, ikke tilbede denne Guldkalv, men sige: Jeg er Intet. Det hedder at fornægte sig selv, jeg er ganske Intet, Gud er Alt. Saaledes siger Paulus: „Ikke jeg, men Guds Naade, som er med mig".[5]) David siger: „Sandelig, Forfængelighed er hvert Menneske".[6]) Menneskets er Intet, og dersom alle Ting i Verden, der ere Intet, vare samlede i een Hob, saa var det Alt tilsammen et Intet. En Skygge er i sig selv Intet, den har hverken Væsen, Kraft eller Bevægelse, saaledes ogsaa Menneskets. Derfor, jo mere et Menneske kommer til at kjende sig selv rettelig, jo kraftigere fornægter han sig selv, fordi han ikke kan finde andet i sig selv end Urenhed, Bedrageri og Ondskab; og jo kraftigere et Menneske fornægter sig selv, jo dybere fornedrer han sig selv for Gud, overgiver sig i hans Villie, og lader sig føre af ham efter hans Villie, som et Barn af sin Moder.

---

[1]) Eph. 5, 29. [2]) Luc. 14; Joh. 12. [3]) Luc. 9. [4]) Luc. 14. [5]) 1 Cor. 15, 10. [6]) Ps. 39, 12.

Derefter, naar du fornemmer at din Villie og Guds Villie, Egenkjærlighed og Guds Kjærlighed, Aandens og Lemmernes Lov, stride i dig imod hverandre, da tænk strax, den Ringere skal vige for den Større, Tjeneren for Herren. Paa saadan Maade skal du kunne overvinde dig selv, og lade Guds Aand raade, at Gud alene skal beholde Herredømmet i dig.

Fremdeles tag altid flittig vare paa dig selv, og hvori du finder, at du elsker eller søger dig selv i at gaae, staae, æde eller drikke, i Tanker, Ord eller Gjerninger, da lad strax af derfra, og fornægt dig selv ved at udrive dit syndige Øie, og ved at afhugge din forargelige Haand eller Fod. Det kalder Skriften at gaae i sig selv, eller ind i sit eget[1]) Hjerte, naar man nøie prøver sit Hjertes Tilbøieligheder.

Endelig i alle Ting søg din Gud af Kjærlighed alene, æd og drik ikke som for dig selv, men som for Gud. Vaag og sov ikke som for dig selv, men som for Gud, at du i alle Ting kan sige med Paulus: Ak! sødeste Herre Jesu, dig lever jeg, dig dør jeg, enten jeg lever eller jeg dør, saa hører jeg dig til, men vil du vide et Kjendetegn, hvoraf du kan vide om din Kjærlighed er falsk eller retskaffen, da prøv dig, om du bedrøves mere, naar man gjør dig ondt, end din Næste, som maaskee er bedre end du. Føler du det, da kommer det af en uordentlig falsk Kjærlighed til dig selv; thi hvo som ikke elsker sig selv paa en uordentlig Maade, den glæder sig, naar man gjør ham ondt. Hvo som fænker ham, den fænker kun hans Dødsfiende, Egenkjærligheden, hvilken han billig skal hade.

Saa langt overgaaer et ret christeligt Liv et naturligt Liv.

1) Foragter det sig selv.

2) Elsker og tørster det ikke efter Ære, men efter Foragt.

3) Straffer alt det, som ikke med Christo vil være foragtet.

4) Bliver det ogsaa foragtet og forfulgt for saadan Foragts og Straffs Skyld.

5) Synes det, at det ikke engang er værdigt, til at lide saadan Forfølgelse. Ligesom Gud vil have Christum skjult i de foragtede Mennesker, og selv boe der, saa maa du ikke tænke at finde ham andre Steder, end hvor der er Foragt. Ja, du maa komme saa vidt, at du bliver glad over, at du agtes værdig til at blive foragtet, og ovenikjøbet med bøiede Knæ takke for denne Foragt, som vil lade hele dit Væsen være et Intet.

Det 3. Capitel.

Om Ydmyghed.

Selvfornægtelse gjør os ydmyge, deri bestaaer Guds høieste Lov, at vi frakjende os selv Alt, og tilkjende Gud Alt.

[1]) Luc. 15.

Ak! hvor ganske og aldeles Intet ere dog alle Mennesker, og dog holde vi saa meget af os selv, ville gjerne have et stort Navn i Verden, mene, at vi ere meget bedre end andre Mennesker, søge i alle Ting det, der smager os, tænke vi ere Gud de nærmeste, Andre sidde allerede i Helvede, blive vi kun sagte imod med eet Ord, da vredes og fortørnes vi strax, dette kan og skal vor Ære ikke taale. Ak! du arme Orm, du elendige Støv, hvor bliver Jesu Ydmyghed af? Han har jo fornægtet sig selv. „Han forringede sig selv, idet han tog en Tjeners Skikkelse paa og blev Mennesker liig; og da han fandtes i Skikkelse som et Menneske, fornedrede han sig selv, saa han blev lydig indtil Døden, ja Korsets Død".[1])

Det hedder jo dybt at fornægte sig, da han var Gud, og allevegne kunde have brugt sin gudommelige Høihed, da paatog han sig den menneskelige Skrøbelighed og Ringhed da han kunde have været en Konge eller Keiser, tog han en Tjeners Skikkelse paa sig, opholdt sig som det allerringeste Menneske paa Jorden, han satte Ære og alle Ting tilside, hang som en Tyv og Misdæder paa Korset. Saaledes var Christus sindet, saaledes skal ogsaa du være sindet. „Det samme Sindelag være i Eder, som og var i Christo Jesu".[2]) „Lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet".[3]) Og om vi endnu ydmygede os dybere end Christus (hvilket dog er umuligt), saa var det dog ikke noget besynderligt, men kun en stinkende Ydmyghed at ligne imod Christi Ydmyghed. Thi om Christus kun havde ydmyget sig i allermindste Maade under den allerhøieste Engel, og vi derimod ydmygede os tusinde Gange dybere under alle Djævle i Helvede, saa var det dog ikke at agte imod Christum, fordi han er Gud selv, men vi ere arme Skabninger, og ikke i et Øieblik sikkre paa vort Liv. Ak! du stolte og hovmodige Orm, see dog, hvem gaaer der i Tjeners Skikkelse? hvem hænger der paa Korset? Er det ikke Kongernes Konge, som alle Engle tjene, for hvilken Himlene bæve og Jorden viger, og du afmægtige Støv, du stinkende Skarn, du tør gjøre dig til? Træd alle Dage frem for dette din Mesters Hovedspeil, og besee dig deri, om der endnu hænger Forfængeligheds Pletter ved dig? Er det ikke en Skam, naar en Tjener vil være hovmodigere end hans Herre? Da Apostlerne meente at være noget Stort, tog den Herre Jesus et Barn ved Haanden, stillede det frem midt iblandt dem, og sagde: „Uden I omvende Eder, og blive som Børn, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige".[4]) Vi maae agte os i vore Hjerter saa ringe og eenfoldige, som et lidet Barn. Det stolte og opblæste Verdens Væsen er ikke af Christus, men af Djævelen og Antichristen; den rette, ægte og sande Christus i Verden er arm, elendig, fornedret og foragtet.

Ak! at vi vare kloge og ydmygede os for Gud. Deri bestaaer den rette og gyldne Kunst, at overvinde Gud. Hvorved vandt Jacob Esaus Hjerte, uden ved Ydmyghed? han boiede sig syv Gange for ham At Gud er forsonet med os i Christus, det gjorde hans dybeste Fornedrelse indtil Korsets Død. Hvor ydmygt beder Jeremias: „Ak Herre! om end vore Misgjerninger vidne imod os, saa hjælp os dog for dit Navns Skyld".[5]) Der er intet andet Middel end Ydmyghed, hvorved den stærke og uovervindelige Gud lader sig overvinde. Han har og sit Sæde i Ydmyghed: „Thi saa siger han, den høit Ophøiede, der troner evig; helligt er hans Navn. I det Høie og Hellige boer jeg; men jeg er og hos de

[1]) Phil. 2, 7. 8. [2]) Phil. 2, 5. [3]) Matth. 11, 29. [4]) Matth. 18, 3. [5]) Jer. 14, 7.

Sønderknuste og Nedbøiede i Aanden, til at oplive de Nedbøiedes Aand, til at oplive de Sønderknustes Hjerte".[1]) Hvem var ringere end Christus, i hvilken al Guddoms Fylde boede legemlig? Hoffærdighed er Djævelens Huus og Bolig, i saadan Stank vil Gud ikke boe. Han vil alene være høi, derfor tillader han ikke, at Nogen ophøier sig. I Ydmyghed hviler han, der finder han Intet, der imodstaaer ham, saadant et Hjerte er ham alene overgivet, det besidder han med fuldt Herredømme. Gud skjuler sig for den Hovmodige, og bliver ikke kjendt af ham. Til de opblæste Pharisæer siger Christus: „Hvorledes kunne I troe, I som tage Ære af hverandre?"[2]) Den ganske hellige Skrift sigter dertil, at den vil ydmyge Menneskenes stolte og opblæste Natur, og gjøre den til Intet, paadet Gud i sin Godhed maatte blive kjendt og antagen. Den sande Ydmyghed kan alene tage imod Guds Naade, thi den er tom fra al egen og jordisk Trøst.

Hertil bruger Gud ofte meget legemligt og aandeligt Kors, sender mange Anfægtninger, at han ret vil ydmyge Menneskene, gjøre dem til Intet, indvortes og udvortes, blotte dem fra al jordisk Trøst, og altsaa berede dem til megen Naade. Af dette vide de stolte og opblæste Aander, der endnu stole paa deres Kræfter og Kunster, slet Intet. Og ligesom Gud boer i de Ydmyge, saa fylder han dem med sin Naade, som Peder siger: „De Ydmyge giver han Naade".[3])

Man lægger ikke gjerne noget Godt i et ureent Kar, saaledes lader Gud ogsaa de stolte og opblæste Aander være tomme. Guds Naades Kilde flyder ovenfra ned i de dybe Dale, Guds Naades Dug hænger sig ved det tørre og lave Græsstraae, derfor kaldes Guds Godhed i Skriften en Melk, fordi den kun gives de smaae, ringe og eenfoldige Børn. Saaledes forklarer Christus det selv: „Jeg priser dig, Fader, Himmelens og Jordens Herre! at du har skjult dette for de Vise og Forstandige, og aabenbaret det for de Umyndige".[4]) Gud velsigner sine Gaver i de Ydmyge, saaat de ret bruge dem, og kunne tjene Mange dermed, formerer ogsaa sine Gaver i dem Dag fra Dag, og lader deres Krukke aldrig blive tom. Gud boer ikke alene i de Ydmyge, og holder sig til dem, men han ophøier dem ogsaa af Støvet. De sande Christne maae være et saadant Underspeil som Christus var. I ham var den høieste Høihed forenet med den dybeste Fornedrelse. Hvad er høiere end Gud, og hvad har været ringere og elendigere paa Jorden end Christus efter sin menneskelige Natur? Han kalder sig selv i den 22de Psalme en Orm, der maa ligge alle under Fødderne, ja han blev en Forbandelse, en Afskye og Vederstyggelighed, som alle tillukte Øinene for. Dybere kunde Ydmygheden ikke komme. Han har fornedret sig selv, derfor har Gud ophøiet ham. Hvor fornedrede han sig, da han i Bethlehem laae i Stalden og den haarde Krybbe? men Gud ophøiede ham ved Englenes Lovsang: „Ære være Gud i det Høie".[5]) Hvor fornedrede han sig i sin Omskjærelse, da han fik Synderes Tegn, og vidste dog ikke af Synd? men Gud ophøiede ham, og gav ham et Navn, som er over alle Navne, at i Jesu Navn skulle alle Knæ bøie sig, deres, som er i Himmelen, paa Jorden, og under Jorden, og at enhver Tunge skal bekjende, at Jesus Christus er en Herre til Gud Faders Ære".[6]) Hvor fornedrede han sig i sin Daab, da han bøiede sig i Jordan under en arm Synders Haand? men Gud ophøiede

[1]) Es. 57, 15. [2]) Joh. 5, 44. [3]) 1 Pet. 5, 5. [4]) Matth. 11, 25. [5]) Luc. 2. [6]) Phil. 2, 9—11.

ham ved den raabende Røst: „Denne er min Søn, den Elskelige, i hvilken jeg har Velbehag".[1]) Hvor dybt fornedrede han sig paa Korset, da han døde nogen imellem de tvende Røvere? men Gud ophøiede ham ved Jordskjælvet og mange andre Undere, ligesom ogsaa ved Høvedsmandens Vidnesbyrd: „Sandelig, denne var Guds Søn".[2]) Saaledes maae Kronen altid ligge ved Skjændselen. Paa samme Maade gjør Gud det ogsaa med sande Christne, da hedder det: „Hvo sig selv fornedrer, skal ophøies".[3]) Det er Guds Maade, at ligesom han i Begyndelsen gjorde alle Ting af Intet, saaledes gjør han endnu af dem, der gjøre sig selv til Intet, store og herlige Ting. Johannes holdt sig uværdig til at løse Christi Skotvinge, og var saa høit værdiget af Gud, at han med den Haand, som han agtede for ringe til at røre ved Christi Fødder, lagde den paa hans Høved i Jordan. Hiin Høvedsmand, der holdt sig uværdig til, at Christus skulde gaae under hans Tag, blev priset af den Herre Christus langt over alle Jøderne. Ydmyghed er de Christnes største Roes. Paulus holder sig ikke værd at kaldes en Apostel, og gaaer dog ved Guds Naade foran alle de andre Apostle, ja er deres Høved og Mester. Peder ydmyger sig, og siger til Herren: „Gaae ud fra mig, thi jeg er en syndig Mand",[4]) og bliver udvalgt af Christus til en herlig Støtte i hans Kirke. Altsaa er i Ydmygheden de Christnes Ophøielse, i Foragt deres Herlighed, i Skam deres Ære, som Paulus skriver: „Under Ære og Vanære".[5]) Jo dybere Rødder, jo høiere Træ. Christne maae ikke komme til Himmelen paa anden Vei end den, paa hvilken Christus er gaaen foran. Hans Vei gik i det Dybe, han foer ned til Helvede, da han vilde fare til Himmelen. Lucifær vilde frem paa en anden Vei, han vilde svinge sig i det Høie, og faldt ned i det dybeste Helvede. Det er ligesom naar en vil stige op paa det høieste og steileste Bjerg, uden Stige eller anden Hjælp, da falder han ned og brækker Halsen. Jo høiere et Menneske tænker at stige op, jo dybere falder han ned, derpaa er Haman et Billede. Ak! vi ere unge Børn, lader os følge den fornedrede Jesus, naar han fører os, da falde vi ikke. Han er vor Veiviser, lader os see paa hans Fodspor; han er vort Forbillede; vor Vandel maae være hans Efterlignelse. Alt det, der skal behage Christus, maa være efter hans Forskrift.

Ydmyghed er Grunden til alle Dyder, deri er det Altsammen indbefattet, som kaldes Dyder; og uden Ydmyghed er der Intet, der bør kaldes Dyd; og kaldes det end Dyd, da er det kun det blotte Navn, Skin og Skygge. Peder formaner: „Værer beprydede med Ydmyghed".[6]) Ydmyghed holder saavel Sindet som Dyderne fast tilsammen, hæfter dem til hverandre, ligesom et Klæde paa det tætteste syes sammen, forat det ikke skal sønderrives. Ydmyghed er Alle lydig; thi den holder Alle høiere end sig selv. Et lidet Riis lader sig boie hvor man vil. Ydmyghed er lemfældig og sagtmodig. „Lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet?"[7]) En Hovmodig bliver lettelig vred, endog naar man ikke tager Hatten dybt nok af for ham. „Ved Hovmod virker man kun Kiv".[8]) Den er taalmodig, taaler alle Ting af Alle, holder sig altid værdig en større Lidelse. Den beder gjerne og ivrig; thi en Ydmyg agter sig som den fattigste Tigger, der hidindtil har været eller endnu er paa Jorden. Han forringer sig selv i alle Ting,

---

[1]) Matth. 3, 17. [2]) Matth. 27, 54. [3]) Matth. 25, 12. [4]) Luc. 5, 8. [5]) 2 Cor. 6, 8. [6]) 1 Pet. 5, 5. [7]) Matth. 11, 29. [8]) Ordsp. 13, 3.

som han slet Intet havde, vidste, var eller kunde; thi han kjender sit eget Intet, og at, dersom Gud vilde tage sine Naadegaver fra ham, der blev Intet tilbage, uden en arm og grov Synder, et stinkende Kar fuldt af Skarn. Hvad kan dog være fattigere? Derfor kalder David sig ofte „en Arm og Elendig," og forstaaer Hjertets aandelige Fattigdom, om hvilken Christus taler: „Salige ere de Fattige i Aanden; thi Himmeriges Rige er deres".[1])

En i Aanden fattig Sjæl, søger og betler om alle Ting, som hører til dens Salighed hos Gud, tillægger sig selv slet intet uden Mørke, Død og Fordømmelse; men den tillægger Gud al Retfærdighed, Hellighed og Salighed. En i Aanden fattig Sjæl kjender de legemlige Ting, at de allesammen ere et fremmed Gods, hvad den har; derfor kan hans Hjerte ikke finde Roe i nogen skabt Ting, men alene i Gud, holder ham for sin Skat, Ære, Styrke og Glæde. Ja saa fattig er den ydmyge Sjæl, at den endog udtømmer sig fra sin Ydmyghed, og vil ikke holdes for ydmyg, men for slet Intet, søger sin Berømmelse deri, at den foragter al Berømmelse. Saaledes var Paulus sindet, da han skrev til Galaterne: „Verden er mig korsfæstet, og jeg Verden",[2]) det er, Verden holder mig saa uværdig som en Misdæder, og jeg agter den med al sin Roes og Foragt ikke høiere.

Ydmyghed erindrer sig altid Guds Velgjerninger, og takker ham af Hjertet for dem; thi den holder sig uværdig endog til de Allermindste, fordi den hvert Øieblik fortørner sin Velgjører. Ak! siger den, jeg er ikke værd, at Jorden bærer mig, og Solen skinner for mig; jeg er ikke den mindste Smule Brød værd; jeg er ikke den Trofasthed og Barmhjertighed værd, som du beviser din Tjener; hvem er jeg, Herre! at du har ført mig hidindtil? hvad er et Menneske, at du kommer ham ihu? Ydmyghed tilbringer sit Liv i en stedsevarende Omvendelse, sukker og græder alle Tider over sine Synder. Hvor ydmyg er den bodfærdige Tolder? hvor skammer og beskylder han sig selv for Gud og Menneskene? den forlorne Søn bekjender ogsaa, at han for sine Synders Skyld ikke er værd at kaldes Guds Barn.

Altsaa indbefatter Ydmyghed alle Dyder i sig: De fulde Grene hænge ned mod Jorden, men de tomme reise sig i Veiret. Alle Gaver og Dyder bevares bedst og sikkrest i Ydmyghed, som en hemmelig Skat i Kisten. Det er de guddommelige Gavers Maade, jo større de ere, jo dybere ligge de skjulte i Ydmyghed og Enfoldighed; thi det evige Gode behøver ingen forgjængelig Glands, den har sin usynlige himmelske Klarhed i sig selv. Med hvad for en dyb Ydmyghed skjulte ikke Christus sin Guddom? Saaledes berømmer og den himmelske Salomon sin Veninde, at hendes Gang var deilig i Skoene. Ydmyghed skjuler vor Vandel, som Skoene Fødderne.

Derfor giver Gud ofte Menneskene store Gaver, og lader dem ikke selv vide det. Moses vidste ikke at hans Ansigt skinnede, førend Andre sagde ham det. Alle Dyder maa indbefattes i Ydmyghed, som Perler i Guld.

Ydmyghed veed ogsaa ret at bruge Guds Godhed og Gaver. Har den ingen Gaver, da bedrøves den ikke, men lader sig noie med Guds Naade; har den kun faa og ringe, da misunder den ikke dem, der kunne have flere og større; har den mange og store, da foragter den ikke dem, der have faa. Den kjender Guds God-

[1]) Matth. 5, 3. [2]) Gal. 6, 14.

hed, som en Kilde til alle Gaver, hvorimod den ikke vredes eller knurrer. Gud meddeler dem sine Gaver, som han vil; han maaler dem af efter Enhvers Forstand og Formue; han veed bedst, hvor meget Olie der hører til vort Kruus, og hvor meget Manna der kan gaae i vor Skjæppe. Maaskee vi kunde misbruge Gaverne, derfor giver han os kun faa eller ingen; thi han vil ikke gjerne, at vi ved at misbruge Gaverne, skulde falde i Synden, og ved Synden i Fordærvelsen. Maaskee vi kunde blive stolte, derfor klipper han Vingerne paa os.

Efterdi Guds Godhed er Kilden til alle Gaver, saa hovmoder en Ydmyg sig ikke, om han end har mange og store Gaver; det er dog et fremmed Gods. Hvo gjør sig til af en Guldkjæde, som er laant af en Anden? Vi kunne dog ikke uden Guds Godhed ret bruge Gaverne. Viisdom er en Guds Gave, men Gud maa oplyse Forstanden, boie Villien, og selv give Velsignelsen, om Gaven ret skal anvendes. Hovmod er en Plet, der besmitter gode Gaver. Hvad hjælper det, om et Æble seer deiligt ud, naar der er en Orm i det? Hovmod er den Orm, der fortærer Gavernes velsignende Kraft. I den Stolte er Gaverne som de Specerier, der have mistet deres Kraft, og hvad man kryddrer dermed, faaer hverken Smag eller Lugt. Der er ofte en stor Guds Kraft i smaae Gaver; thi Guds Kraft lader sig ikke maale, binde eller tvinge, og er i Almindelighed kraftig i de Skrøbelige, saaat de ved de ringe Gaver gjøre store Ting.

Saa er da et Menneske aldrig sikker med sine store Gaver. Gud kan i et Øieblik tage det bort, som han i mange Aar har samlet paa. Lucifær, Nebucadnezar og mange Andre, ere tydlige Beviser herpaa. Og hvorfor ophøier du dig af dine Gaver over Andre? Gud kunde have ladet dig være ligesaa nøgen som Andre? At du har bekommet ti Pund, naar Andre have kun bekommet eet, er ufortjent Naade. Jo større Gaver, jo større Regnskab.

Thi ligesom Træet bærer ikke Frugt for sig selv, men for Andre, og ligesom Maven heller ikke beholder Maden for sig selv, men deler den til alle Lemmer, saa maa et Menneske ogsaa være Andre til Nytte med sine Gaver. Ydmyghed erkjender, at Næsten ogsaa er begavet af Gud. Denne Erkjendelse udsletter alt Hovmod. Er ikke din Næste ligesaavel Guds Skatkammer og Redskab som du? Dine Gaver, om de end ere store, gjøre dig dog ikke større eller bedre for Gud, end din Næste. Vi ere Alle Een i Christo.[1]) Eet Legeme.[2]) Ere vi ikke Alle Dine, saa ere vi dog Alle Lemmer; Foden er ogsaa et Lem, og maa bære det hele Legeme. Øiet kan ingensteds komme, naar Foden staaer stille; de lavere Stænder maae bære de Høiere. Men ligesom Øiet ofte vender sig til Foden, og ved at see, veileder Foden, saa maae de Høie holde sig til de Ringere, og tjene dem. Alle Christnes Tro er rettet paa een Jesum, og Alles Haab er til een Himmel. Gaverne ere kun en Tilgivt, som Paulus siger: „Ligesom Gud har tildeelt Enhver Troens Maal".[3]) Dette veed og kjender Ydmyghed, og derfor agter den den ringeste Broder høiere end sig selv; thi den kan ikke vide, hvorledes han i Hjertet kan være forvaret med Troen, og hvorledes han staaer sig hos Gud. Bliver en Ydmyg foragtet med sine Gaver, da lider han det med Glæde, og tænker, du er det værd. Ingen kan foragte dig saameget, som du har fortjent. Gud tilsender dig disse Foragtere, for at de skulle gjøre det, du selv forsømmer; thi du skulde foragte dig

[1]) Gal. 3, 28. [2]) Eph. 5. [3]) Rom. 12, 3.

selv, nu maae de gjøre det. Denne Foragt er kun Ydmygheds Øvelse. I denne uforstyrrede Hjertets Ro hørte David paa Simei Skjeldsord, og sagde: „Herren har befalet ham det".[1]) Bliver en Ydmyg roset for sine Gavers Skyld, da bedrøves han, og tænker: Ak! vidste denne, hvad for en Vederstyggelighed der stak i mig, da vilde han sige noget Andet. Den Ydmyge tager strax Kronen fra sit Hoved, sætter den ned for Guds Throne og siger: „Dig alene tilkommer Æren." Vel er det saa, at en Ydmyg ikke fornægter sine Gaver; thi Guds Godhed og Gaver vil være kjendt og berømmet af Enhver. Vi maae ogsaa kjende og prise Guds Gaver, naar hans Ære og vor Broders Salighed udkræver det, hvorledes vi have benyttet dem til Andres Gavn. Saaledes gjorde Paulus: „Jeg har arbeidet mere end de Alle".[2]) Men i alt dette maae vi i en sand Ydmyghed fornægte os selv og vor egen Person, eftersom det hedder: „Ikke jeg, Guds Naade skal alene beholde Prisen, men Guds Naade, som er med mig."

Saa ydmyger Eder nu under Guds vældige Haand. Ingen finder Aarsag til at ophøie sig selv; thi vi ere alle skabte af Jord, vi bære med os Jorden, vi leve af Jorden, og maae Alle blive til Jord igjen. „Hvorfor hovmoder sig Jord og Aske? En Læge skiller En af med en langvarig Sygdom, og i Dag er En en Konge, og i Morgen kan han døe. Thi naar et Menneske er død, da arver han Slanger og Dyr og Orme".[3]) Langt mindre kunne vi finde Aarsag til Hovmod i Guds Gaver, de langt snarere skulle ydmyge end ophøie os; thi det er fremmede Fjædre, der pryde os, de ere ikke laante os alene, men ogsaa Andre. Er du stærk, gjør dig ikke til deraf; Løven er stærkere, imod den er du kun en Flue. Rovere og Mordere have ogsaa en stærk Arm. Er du deilig, Paafuglen er deiligere; Skjøger ere ogsaa smukke. O en forfængelig Roes! En liden Sygdom kan formindske dine Kræfter og fortære din Deilighed. Er du rig, hvo har større Rigdom end Skjælmer og Tyve, Flaaere og Aagerkarle? Et Billede, behængt med Sølv og Guld er ogsaa rigt. En hastig Ulykke kan let adsprede alt det du i saa mange Aar har samlet paa med stor Besvær og Møie. Opblæser stor Videnskab og Kunst dig, du Daare, Djævelen er en Tusindkunstner, og veed mere end vi Alle. Ja Bierne og Ødderkopperne overgaae dig; hvor kunstig samle og bygge hine sine Boliger? hvor net og kunstig virker denne sin Spindelvæv? roser du dig af din Gudsfrygt, det er vel den bedste Roes; men slet ikke sikker uden i Ydmyghed. Aandelig Hovmod spaaer os det visse Fald. „Vær ikke hovmodig," siger Paulus, „men frygt; thi dersom Gud ikke har sparet de naturlige Grene, skal han vel ei heller spare dig".[4])

Hovmod foraarsager Sikkerhed. Den Helligaand viger fra de Sikkre, og deraf udebliver ikke Faldet. Hvorledes kunde du staae, naar Guds Naade ikke holdt dig? Hvo som staaer, blive ikke stolt eller sikker, men see til, at han ikke falder. Sex hundrede tusinde Mand gik ud af Ægypten. Ak! hvor mange gode Guds Børn maae der ikke have været iblandt disse, for hvem vi ikke vare værd at holde Vandfadet, de have gjort og lidt meget, seet mange af Guds underlige Gjerninger, og Gud havde dog ikke Behag i dem; men han slog dem ned i Ørken. Hvis Mod er saa stort og stolt, at ikke denne retfærdige Guds Dom skulde kunne under-

[1]) 2 Sam. 16, 10. [2]) 1 Cor. 15, 10. [3]) Syrach 10, 9. 11. 12. [4]) Rom. 11, 20. 21.

kue det? Christus lærer os Guds Orden og Maade, sigende: „De Forste skulle blive de Sidste, og de Sidste de Forste".[1])

Mange fare høit op for Menneskenes Øine, holde sig selv for de Forste, der ere Gud nærmest og kjærest; men i Christi Rige gaaer det tvertimod, den Sidste for Menneskene er den Forste for Gud, og den Forste for Gud er den Sidste for Menneskene. Dette Tordenslag forfærder ogsaa de Gud meest Hengivne; thi her skeer det, at En for Verden kan være fattig, elendig, foragtet, ja ogsaa for Guds Skyld lide Noget, saaat det synes ikke, som han skulde være Noget, og dog kan han finde saadan en Behag i sig selv, at han indbilder sig selv at være den Forste for Gud, og dermed bliver han den Sidste. Derimod kan En være saa forsagt, at han mener selv, at han er den Sidste for Gud, omendskjøndt han har nok af Verdens Penge, Ære og Gods, og med denne Ydmygheds Følelse bliver han den Forste. Man seer ogsaa, hvorledes de storste Hellige have frygtet. David klager: „Har jeg ikke tysset og stillet min Sjæl! som Barnet er hos sin Moder, som Barnet er min Sjæl i mig".[2]) Paulus siger: „At jeg ikke skal hovmode mig af de høie Aabenbarelser, er mig given en Torn i Kjødet".[3])

Og ligesom vi tilforn have hørt, hvorledes fortræffelige Folk ere faldne, hvilke uden al Tvivl have gjort sig selv saa falsk en Indbildning, at de derved ere blevne sikkre, og have tænkt, vi ere nu nær, det har ingen Fare, vi kjende Gud, vi have gjort dette og hiint, og have saaledes selv ikke seet, at de paa saadan Maade selv have gjort sig til de Forste for Gud. See, hvorledes faldt Saul? hvorledes lod Gud David falde? hvorledes maatte Peder falde? hvorledes faldt nogle af Pauli Disciple? Luther siger: „Dette er Summen, intet Menneske er saa høit, eller kan komme saa høit, at han ei behøver at frygte for at blive den Allerringeste. Tvertimod er Ingen falden saa dybt, eller kan falde saa dybt, at han jo kan haabe at blive den Høieste, thi al Fortjeneste her er ophævet, og Guds Godhed alene prises, og det er fast besluttet, den Forste skal blive den Sidste, og den Sidste den Forste. Dermed, at han siger den Forste skal være den Sidste, betager han dig al Forvovenhed, og forbyder dig, at ophøie dig over en Skjøge, om du og var Abraham, David, Peder eller Paulus liig. Men dermed at han siger, den Sidste skal være den Forste, hindrer han dig fra at fortvivle, og forbyder dig at skyde dig ind under nogen Helgen, om du end var en Pilatus, Herodes, et Sodoma eller Gomorra." Thi ligesom vi ikke have Aarsag til at fatte høie Tanker om os, saa have vi heller ikke Aarsag til at fortvivle. Men Middelveien bliver ved dette Evangelium stadfæstet og bekræftet, saaat vi ikke see efter Skillingen, men paa Husfaderens Godhed, hvilken er een og den samme over Høie og Lave, over de Forste og Sidste, over Hellige og Syndere; hvoraf Ingen kan rose, trøste eller fordriste sig mere end den Anden; thi Gud er ikke alene Jødernes, men ogsaa Hedningernes Gud, ja Alles, med hvad Navn de end nævnes kan.

Kan alt dette ikke bevæge til Ydmyghed, da skulle jo vel de mange forfærdelige Exempler paa Guds Vrede, der fra Begyndelsen har styrtet de Hoffærdige, udrette det. Hvad er forskrækkeligere end Englenes evige Fald og Forskydelse, da Djævelen berøvede sig selv den Ære og Herlighed, at beskue Guds Aasyn, til sin evige

[1]) Matth. 19, 30. [2]) Ps. 131, 2. [3]) 2 Cor. 12, 7.

Fordømmelse, fordi han vilde gjøre sig selv Gud liig! og paa samme Maade har han ogsaa bragt Menneskene i dette ynkelige Fald. Men hvad for et elendigt, blindt og forbandet Menneske er du, som med din stinkende Stolthed vil gjøre dig selv liig den onde Aand? du sætter dig selv op imod den gudommelige Majestæt, for hvilken Englene maae bøve? Ak! vogt dig dog for at Gud ikke knuser dig med sin Torden og Lynild, hvormed han klover Jern, omkaster Klipper og Bjerge, og dermed styrter dig i den evige Afgrund, som han styrtede den hoffærdige Aand med sine Engle. Gud staaer de Hoffærdige imod. Men hvad er vel alle Menneskers Hoffærdighed imod Gud, uden en elendig Vandboble, eller vel noget endnu Ubetydeligere, der puster sig op, sætter sin Mave ud, som om han vilde storme Himmelen, og altsaa løber imod Tordenen og Lynilden, der kan knuse baade Himmel og Jord? Hvad formaaer alle Skabningers Magt imod Guds Magt? Og hvorledes tør et elendigt Menneske, hvilket en liden Sygdom eller Byld kan skrække, opirre den Majestæt, der hvert Øieblik kan kaste ham ned i Afgrunden?

Hvo som er klog, udvælger Ydmygheds Vei. Paulus vil „at vi skulle iføre os den".[1]) Det er den deiligste Prydelse, der pynter et Menneske, baade for Gud og Menneskene, langt mere end Kongernes Pragt og Krone. Af denne Engledragt kan man kjende Guds sande Hellige. Ak! den kjære Ydmyghed er fuld af gode Gjerninger; den gjør aldrig Nogen ondt, men er tjenstagtig, nyttig, behagelig. Hvem vilde ikke udvælge et saadant Klenodie? Den høieste Grad i Christi Efterfølgelse er Ydmyghed.

Vore Hjerter skulle billig smelte af hans Exempel. Han blev født i Ringhed, laae i Krybben i Stalden. Han fornedrede sig i hele sit Liv. Hvor ydmyg viste han sig i Ord, Gjerninger og Gebærder? Han endte som han begyndte. Hvor ydmygede han sig, der han toede sine Disciples Fødder? Johannes holder det for et stort Mirakel, at en Qvinde blev seet i Himmelen, beklædt med Solen og Maanen under hendes Fødder.[2])

Men et langt større Mirakel er det, at den store Gud bøier sig ned til arme Menneskers Fødder. Det var en ringe Ting om den høieste Keiser vilde bøie sin Krone ned til den fattigste Tigger, om det endog var den høieste Engel, siden den uendelige Gud gjør det. Peder selv bliver forfærdet derover, og siger: „Herre! toer du mine Fødder?"[3]) Du store og herlige Gud, mig stinkende Orm og Synder? Djævelen var allerede faren i Judas Hjerte, da Jesus toede hans Fødder. O store Ydmyghed! o dybe Fornedrelse! dette ydmyge Hjerte aftoer det Skarn, hvormed Forræderen havde besudlet sine Fødder paa Veien til Forræderiets Fuldførelse. Forundre I Eder nu, kjære Venner, over denne dybe Ydmyghed, da forundrer jeg mig billig over Eders stinkende Hovmod. I arme Orme, tør I endnu ophøie Eder, naar I see paa dette Billede? I Lucifers Børn, tør I endnu kalde Eder Christne? Men have I Lyst til at lære Ydmyghed, da beskuer Eder ofte i dette Speil. Christi Gjerninger ere vor Lærebog. Om disse erindrer han sine Disciple tilsidst: „Vide I hvad jeg har gjort ved Eder? I kalde mig Mester og Herre, og I tale ret; thi jeg er det. Dersom da jeg har toet Eders Fødder, som er Herren og Mesteren, saa ere og I skyldige at toe hverandres Fødder. Thi jeg har givet Eder et Exempel, at ligesom jeg gjorde Eder, skulle og I gjøre".[4])

---

[1]) Coll. 3. [2]) Aab. 12, 1. [3]) Joh. 13, 6. [4]) Joh. 13, 12— 15.

Den dybeste Fornedrelse gav sig tilkjende paa Korset, da han blev den Allerforagteligste, en Forbandelse og Vederstyggelighed baade for Gud og Menneskene. O! skamme dig du arme Støv, at du endnu vil agtes for Noget i Verden.

Have I faaet Kjærlighed til Ydmyghed, da øver Eder altid i at betragte deels Guds Godhed og Herlighed, deels Eders egen Synd og Intethed. Holder Guds Skatkammer og Eders egen Mødding imod hinanden; derved kan I befæstes i Ydmyghed; der lære I at foragte Eder selv, at have Mishag og Mistillid til Eder selv, alene at see hen til Gud, agte hans Naade høit, ønske og prise den, stole alene paa den, sørge over dens Tab, og ikke forspilde den, vandre varsomt og alene glæde Eder i Samme. Paa denne Maade bliver en fast Grundvold lagt, hvorpaa den hele Christendom kan bygges. Denne Rod kan vel bære Træet. Gud hjælpe dertil! Amen.

Det 4. Capitel.

Om Gudsfrygt.

Ydmyghed giver Gud Æren i alle Ting, derfor bruger den alle Ting med Frygt; thi at frygte Gud, er Guds rette Ære, ligesom at frygte Forældre, er deres Ære. Guds Ord lærer allevegne, at de Hellige ikke have været frække, sikkre, ryggesløse Aander, men at de have levet i en stedsevarende Frygt, og sjelden været glade, med mindre de have glædet sig i Gud, og endogsaa da med Frygt, som David siger: „Tjener Herren med Frygt, jubler for ham med Bæven".[1]) Aarsagen dertil er, at de altid ved det store Gode, de have havt af Gud, have erindret sig deres egen Elendighed, paadet at de ikke skulle falde i aandelig Hovmod. Hvad ere alle Mennesker uden Gud? Af sig selv have de hverken Trøst eller Kraft, hverken indvortes eller udvortes, hverken aandelig eller legemlig. Naar et Menneske mister Guds Naade, da er intet elendigere Kreatur til paa Jorden. Djævelen er listig, Verden er fuld af Forargelse, hvo kan da vel være glad en Time? Vi maae vel forarbeide vor Saliggjørelse med Frygt og Bæven; thi vi bære vore Skatte i skrøbelige Leerkar. Jo større Skatte, jo flere Fiender, jo større Sorg. Ligesom et Barn vandrer i Frygt for ikke at miste sin Arv, saaledes maae ogsaa vi, der i Daaben ere blevne Arvinger til det evige Liv.

Men naar vi tale om Gudsfrygt, forstaae vi ikke en Trældoms Frygt, der er blandet med Fiendskab og Had, og flyer for Straffen. Nei, nei, saadan Frygt er ikke hos de Fromme, som Johannes siger: „Frygt er ikke i Kjærlighed; men hvo som frygter, er ikke fuldkommet i Kjærligheden".[2]) Og Paulus: „I annammede ikke atter en Trældoms Aand til Frygt".[3])

---

[1]) Ps. 2, 11. [2]) 1 Joh. 4, 18. [3]) Rom. 8, 15.

Hvor Trældomsaanden er, der har Hjertet ingen Tillid til Gud; thi denne Aand forskrækker og gjør flygtig. Saadan en er det overvunden af Djævelen. Den sønlige Aand, om den end seer et draget Sværd i Guds Haand, og føler nogen Frygt, saa tør den dog med et ydmygt og frimodigt Hjerte nærme sig til Gud, gribe om Sværdet, holde hans Arm, og bede og skrige saaledes, at Gud endelig maa forbarme sig. Saadant et Hjerte havde Job til Gud: „om Gud end vilde slaae mig ihjel, saa vilde jeg dog haabe paa ham." Hvor trøstig taler David: „Hvorfor skulde jeg frygte i de onde Dage, naar mine Bedrageres Ondskab omgive mig".[1]) Hvor der ikke er en ond Samvittighed, der er heller ingen Frygt eller Angest. At de Ugudelige blive bange, naar Guds Hævn kommer over dem, kommer deraf, at de have en ond Samvittighed. En Troende, der elsker Gud, tiltroer Gud alt Godt, og veed, at Gud hverken kan eller vil fordærve ham. Vi læse vel, at de Hellige have frygtet for deres Fiender, som Jacob for Esau: „Frels mig Kjære, af min Broders Haand, af Esaus Haand, thi jeg frygter ham";[2]) men just da, naar de Hellige have fornummet saadan Frygt hos sig, har Kjærligheden ikke været fuldkommen, men skrøbelig hos dem. Thi deri er Kjærligheden fuldkommen hos os, at vi have Frimodighed paa Dommens Dag. Dog overvinde de denne Frygt ved Bøn og Kjærlighed til Gud. Gud trøster ogsaa saadanne forsagte og frygtsomme Mennesker, idet han siger: „Frygt ikke, thi jeg er med dig".[3]) Den 91de Psalme lærer, at Gud bevarer de Fromme, saaat de ikke behøve at frygte for Nattens Mørke, eller for Pilene, som flyve om Dagen. Deraf kommer det, naar Gud gjør dem trøstige og frimodige, giver dem Mod og Tro, da ere de ikke bange for Helvedes Djævle. Saa modig er David: „Herren er mit Lys og min Frelse, for hvem skal jeg frygte? Herren er min Livskraft, for hvem skal jeg skjælve?"[4]) Herhen sigter ogsaa Salomons Ord: „Da skal du vandre trygt din Vei, og din Fod skal ikke støde an. Naar du lægger dig, skal du ikke frygte; og naar du har lagt dig, vorder sød din Søvn; ei skal du frygte hastig Skræk eller de Ugudeliges Storm, naar den kommer; thi Herren skal være dit Haab; han bevarer din Fod fra at fanges".[5])

Dog er der altid ved de Helliges Frimodighed en barnlig Frygt, der udspringer af Kjærlighed, og er blandet med Kjærlighed og Lyst. De frygte Gud som et Barn sin Fader; de ere fromme af Kjærlighed til Gud, og vogte sig for at gjøre noget Ondt, paadet de ikke skulle fortørne deres himmelske Fader. Saaledes gjør et fromt Barn, jo mere det elsker sin Fader, jo mere frygter det for at gjøre Ondt, for ikke at miste hans Kjærlighed. Jo mere vi elske Gud, jo fuldkomnere blive vi i Gudsfrygt.

Denne Frygt er den Helligaands Kraft og Bevægelse, der først forandrer Sindet saaledes, at vi ere bange for at tænke, tale eller gjøre noget Ondt imod Gud, derefter boier han Hjertet til Gud, og mere og mere holder det til den Kilde, saaat det af Gud bevæges og drives til alt det Gode. Bliver en gudfrygtig Sjæl af Skrøbelighed overilet af nogen Brøst, da flyer den ikke af Fortvivlelse fra Gud, som Cain, men i sin Synds ydmyge Bekjendelse falder den ned for sin himmelske Faders Fødder, og raaber: Ak! Fader, jeg er ikke værd at kaldes dit Barn! Gud, vær mig Synder naadig! Kommer da Gud med Straffens

---

[1]) Ps. 49, 6. [2]) 1 Mosеb. 32, 11. [3]) Es. 43, 5. [4]) Ps. 27, 1. [5]) Ordſ. 3, 22–26.

Riis, saa blotter den barnlige Frygt sin Ryg i al Ydmyghed, og siger med David: „Jeg har høilig syndet i hvad jeg har gjort, men nu Herre, tilgiv dog din Tjeners Brøde, thi jeg har handlet meget daarligt! Kjære, lad os falde i Herrens Haand; thi stor er hans Barmhjertighed".[1]) Midt i Revselsen beholder den gudfrygtige Sjæl en barnlig Kjærlighed til Gud, og naar Revselsen ophører, takker den Gud med Esaias: „Jeg takker dig, Herre! at du var vred paa mig; din Vrede har vendt sig, og du trøster mig".[2])

De Gudfrygtige frygte vel og for Guds Dom, som David bekjender: „Mit Kjød gyser af Frygt for dig; jeg ræddes for dine Domme".[3]) Naar en Troende betragter Guds Retfærdigheds Alvor, og de forskrækkelige Exempler paa hans Straffe, da bliver han saa bange, at han skjælver. Hvo vilde ikke skjælve, naar han tænker paa Koras og Abirams Straf, da de fore levende til Helvede?[4]) Hvo vilde ikke bæve, naar han tænker paa den yderste Dom? da al Jordens Slægt skal hyle, og sige: „I Bjerge skjuler os! I Høie falder over os!"[5]) da de Ugudelige skulle faae denne Torden-Stemme at høre: „Gaaer bort fra mig, I Forbandede, i den evige Ild, som er beredt Djævelen og hans Engle".[6]) Naar Daniel betragter det babyloniske Fængsel, da beder han: „Ak Herre! du store og forfærdelige Gud".[7]) Dog alligevel er der i denne Frygt en ydmyg og frimodig Tillid, at Gud skal forbarme sig og skaane. David siger: „Herrens Die er til dem, som frygte ham; til dem, som haabe paa hans Miskundhed".[8]) Her staaer begge tilsammen, idet Troen frygter Gud, haaber den tillige paa Guds Miskundhed. Denne Frygt er særdeles fornøden til den sande Christendom. De Kjødeligsindede, der leve efter deres kjødelige Lyster, ere ikke værd, at de skulle nævnes med det dyrebare Christi Navn. Hvad Paulus siger: „Arbeider paa Eders egen Saliggjørelse med Frygt og Bæven",[9]) det angaaer alle retskafne fromme Christne. Mange tænke, at de have bragt det vidt, derfor blive de sikre, og miste Alt paa eengang. Hvad hjælper det mig, om jeg har bragt mit Skib i Havnen, naar det der gaaer under? Hvad hjælper det, om jeg har min Krukke saa fuld, at den løber over, naar jeg spilder det paa eengang? Hvor nær var Israel ikke det forjættede Land, og maatte dog ikke komme derind? Ak! Maalet er endnu langt borte, Veien er farlig, Fienderne, Røvere og Mordere ere Mange; forarbeider, forarbeider Eders Saliggjørelse med Frygt og Bæven! Jeg ligner Sjælen ved et Skatkammer, og ved et Skib, der er ladet med dyrebare Sager. Djævelen og Verden stræber efter Skatten, vort eget kjødelige Hjerte forraader og sælger tit og ofte Skatten for et Æble, for en forfængelig Vellyst. Kan Fienden bringe det dertil, at han kan faae vort Skib jaget ind i Sikkerhed, da er det forloren. Den bedste Styrmand for Skibet er Gudsfrygt. Ak! forarbeider Eders egen Saliggjørelse med Frygt og Bæven! Gudsfrygt ligger i Hjertet ligesom en hemmelig Orm, stikker og gnaver allevegne, tilkjendegiver os den Fare, hvori vi svæve; Guds Bud, til hvilke vi ere bundne; den dyrebare Guds Kjærlighed, vi kunne miste; det Regnskab, der engang vil kræves af os; de Fiender, der allevegne omringe os. Da vogter Menneskет sig for Synden, og forbander den. Sande Guds Børn have altid vogtet sig for Synden med saa stor Flid, at de heller have vil-

---

[1]) 2 Sam. 24, 10. 14. [2]) Es. 12, 1. [3]) Ps. 119, 120. [4]) 4 Mosеb. 16, 33. [5]) Hoseas 10, 8. [6]) Matth, 25, 41. [7]) Dan. 9, 4. [8]) Ps. 33, 18. [9]) Phil. 2, 12.

let miste deres Liv, end synde. Joseph vilde heller miste sin Yndest, Ære og Liv, end sin Kydskhed. Susanna siger med stor Frimodighed: „Heller vil jeg ikke gjøre det, og falde i Eders Hænder, end synde for Herren".[1])

Saa fast havde Paulus sat sit Sind til Gud, at han turde sige: „Jeg er vis paa, at hverken Liv eller Død skal skille mig fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu vor Herre".[2]) To mærkværdige Exempler finde vi for os i Kirkehistorierne, det ene i Chrysostomus, om hvilken hans egne Fiender maatte sige: „Vi skrække denne Mand forgjæves, han skyer Intet saa meget som Synden".

Det andet i Edmund, der altid trøstig havde disse Ord paa Tungen: „Jeg vil tusinde Gange heller springe i en gloende Ovn, end vitterlig at begaae en eneste Synd imod min Gud".

Det var at ønske, at vi Alle i Sandhed og af Hjertet kunde sige ham det efter; men, desværre! vi synde heller tusinde Gange, end at vi negtede vort Kjød en eneste Vellyst. Uden Gudsfrygt er ingen Christendom fast og sikker. Oplyser Guds Naade dig, da tag dig iagt, at du ikke falder i aandelig Hovmod, tilskriver dig selv Naadens Gjerning, foragter og dømmer Andre. Viger Guds Naade fra dig, da har du Grund til at frygte. Der er ingen større Elendighed end naar Guds Naade forlader et Menneske; da kan Mennesket ikke gjøre andet end synde; da er han med alle sine Kræfter og Lemmer underkastet Djævelens Magt og Vold, og kan ingen rene Tanker have af sig selv; men som et dødt Aadsel maa lade sig slæbe af sine egne kjødelige Lyster af den ene Synd i den anden. O! en stor Jammer og Elendighed! frygt, og suk:

Herre! om ei din Naade opholder mig,
Er han (Djævelen) mig alt for stærk.

Som Noden er stor, saa er og den Nytte stor, vi have af Gudsfrygt. Skriften taler overflødig derom, David siger: „Herrens Øie er til dem, som frygte ham".[3]) Det er ikke et blot afmægtigt Syn, som vi Mennesker kunne see. Guds Øie er et Naade-Øie, han seer paa de Gudfrygtige, naar han sørger for dem, elsker dem, vaager over dem, regjerer dem, og haver Behag i dem. Mange tvivle derpaa, at Gud kjender dem, sørger for dem, tænker paa dem, og forstaaer deres Hjerters Begjæring. Men prøv dig, kjære Sjæl, om du frygter Gud? siger dit Hjerte og din Samvittighed ja, da troe disse Ord: „See, Herrens Øie er til dem, som frygte ham".

David taler af Erfaring. Hvorledes havde Gud ikke seet paa ham i hans Elendighed? Hvorledes sørgede Gud ikke for den gudfrygtige Joseph i Ægypten? David siger: „Frygter Herren, I hans Hellige, thi der er ingen Mangel for dem, som frygte ham".[4]) Din Helliggjørelses Kjendetegn er Gudsfrygt. Frygter du Gud, da er du Guds Hellige, den Helligaands Bolig og Redskab. De sikre Verdens Børn ere Djævelens Hellige. Frygter du Gud, da kan du ikke mangle Noget. Da mangler du ikke det indvortes aandelige Gode, Trøst, Raad, Viisdom, Tro, Kjærlighed, Andagt, Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand; du mangler da ei heller din legemlige og timelige Nødtørft. Der skulde før vore Brød op af Jorden, førend et Guds Barn skulde sulte ihjel. Gud er saa trofast, at han rigelig belønner den barnlige Frygt. Den behager ham, derfor velsigner

[1]) Susanna 23. [2]) Rom. 8, 38. [3]) Ps. 33, 18. [4]) Ps. 34, 10.

han den paa sine Hellige. Syrach haver skreven det første Capitel af sin Bog om denne Velsignelse, som du selv kan læse. David siger: „Gudsfrygt er nær hos dem, som ham frygte".[1]) Gudsfrygt er saa herlig en Dyd, at den elskes af Gud, Engle og Mennesker. Et gudfrygtigt Menneske vil Alle gjerne hjælpe. I de Gudfrygtiges Huse tiltager Guds Velsignelse. David siger: „Herrens Frygt er Viisdoms Begyndelse".[2]) Deri bestaaer den rette Viisdom, at man vender Hjertet fra Forfængelighed, og til Gud. Den der har ret lært at kjende Verdens Bedragerie, han er ret klog og viis. Kilden til denne Viisdom er Gudsfrygt, der hver Dag forandrer deres Sind, saa de blive af kjødelig aandelig, af jordisk himmelsksindede. De sande Christnes første Viisdom bestaaer deri, at de vide at vogte sig for Synden, og det lærer Gudsfrygt dem. Den tænker, taler og gjør alle Ting for Guds Ansigt; thi den veed, at Guds Alvidenhed er saa stor, at den og kjender de allerhemmeligste Hjertets Tanker. Sande Christnes Viisdom kommer af Guds Oplysning. Guds Naade-Lys skinner vel for alle Mennesker, men Virkningen dæmpes i de Ugudelige; hvor det finder et gudfrygtigt Hjerte, der bevæges dette forunderlig; saasnart en Straale af Naade-Lyset rører Hjertet, da finder det hellige Tanker, Andagt og Sukke. David priser de Gudfrygtige salige: „Lykksalig den Mand, som frygter Herren, som har saare Lyst til hans Bud. Mægtig paa Jord skal hans Sæd vorde; de Retsindiges Slægt velsignes, Gods og Rigdom er i hans Huus og hans Retfærdighed staaer altid fast. I Mørke der oprinder Lys for de Retfærdige; naadig og barmhjertig og retfærdig er han".[3])

En Gudfrygtig finder altid det i Guds Ord, hvormed han kan fornøie sit Hjerte: „Store ere Herrens Gjerninger og klare for Alle, som finde Glæde i dem".[4]) Gud elsker Gudfrygtighed saa høit, og er derhos saa riig paa Godhed, at han ikke kan finde nok i et gudfrygtigt Menneske til at udøve sin Barmhjertighed imod; men for en gudfrygtig Faders Skyld velsigner han ofte Tusinde af hans Efterkommere. „Han viser Miskundhed i tusinde Led; mod dem, som frygte ham".[5]) Thi dersom Forbandelsen strækker sig over de Ugudelige til tredie og fjerde Led (kjend her Guds skaansomme Naade), som der staaer: „Forbandet skal din Livsfrugt vorde";[6]) hvorfor skulde da ikke Guds Velsignelse arves paa de Gudfrygtige indtil tusinde Leed.

Herpaa have vi jo Patriarchernes Exempler, og den daglige Erfaring bekræfter det endnu, at mangen en Faders Gudsfrygt bliver først lønnet paa hans Børn efter hans Død, ligesom Enken, hvem Propheten velsignede med Olie, sagde: „Du veed, at min Mand frygtede Herren".[7])

De Gudfrygtige fattes heller ikke Guds Velsignelse i deres Huse, de have Forraadskammerne fulde. Thi de, som Gud vil vel, dem vil ogsaa alle Kreaturre vel, de tjene dem med Lyst, og de velsignes. Dræber en Ugudelig et Dyr, da sukke Creaturene og bedrøves, men det er deres Glæde at tjene de Gudfrygtige. Det, som en Gudfrygtig gjør, forsvinder ikke i Luften, men det gaaer til Gud, der bliver det bevaret og gjemt som en dyrebar Skat, og vedvarer evindelig. Overfalder da undertiden saadant et Menneske Trængselens Nat, da skinner dog Guds Trøstes Lys for ham, og Glædens Dag følger omsider paa Korsets Nat.

---

[1]) Ps. 85, 10. [2]) Ps. 3, 10. [3]) Ps. 112, 1—4. [4]) Ps. 111, 2. [5]) 2 Mosb. 20, 6. [6]) 5 Mosb. 28, 18. [7]) 2 Kong. 4, 1.

Om denne de Gudfrygtiges Salighed handler hele den 128de Psalme: „Livsalig hver som frygter Herren, som vandrer paa hans Veie. Thi dine Hænders Arbeide skal du nyde, livsalig du er, og godt det dig gaaer! Din Hustru er som frugtbar Viinstok ved dit Huses Vægge, dine Sønner som Oliven-Skud trindt dit Bord. See, saaledes vorder den Mand velsignet, som frygter Herren. Herren vil velsigne dig af Zion og du skal see Jerusalems Lykke alle dit Livs Dage, og du skal see dine Børne-Børn! Fred over Israel"![1])

Hvor Gudsfrygt er, der er al Salighed, al Legems og Sjæls Velsignelse, ja Gud selv, det høieste Gode. En Ugudelig er den Allerulykkeligste paa Jorden; tilfalder der ham meget timeligt Gods, saa plages han dog af Usalighed, Angst og Pine. En Gudfrygtig æder Frugten af sine Hænders Arbeide, og har derhos en glad Samvittighed. Naar den Ugudelige maa sige: Jeg æder den Fattiges Sved og Blod, da siger en Gudfrygtig: Jeg æder mine egne Hænders Sved og Arbeide, saaledes har Gud velsignet mig. Ak! hvor Mange holde store Selskaber, og have dog intet fornøiet Hjerte; thi naar de tænke sig om, saa finde de den Fattiges Sved og Blod, Suk og Taarer, i deres Fade, Glas og Flasker. Men det har den Gudfrygtige ingen Fare for, han har ei nødig at søge Andres Arbeide; thi Gud velsigner hans eget saa rigelig, at det nok kan ernære ham. Alt det han har, Hustrue og Børn, maa være et Kar fuldt af Guds Velsignelse. Vore Børn bede for Bordet af den 147de Psalme: „Herren har ikke Lyst til Hestens Styrke eller Behag i Mandens Been. Herren har Behag i dem ham frygte, som bie efter hans Kjærlighed".[2]) Ak! det er vor Herlighed, at Gud har Behag i os, som en Fader til sit Barn; dette overgaaer al Verdens Ære og Herlighed.

Betragter du denne store Nytte, da lærer du ret at elske Gudsfrygt, og da er der lagt en en god Grundvold til Gudfrygtighed. Gudsfrygt forbedrer Hjertet daglig, og virker og lægger Sæden i Hjertet til alle Dyder. Gud boer og virker der, hvor Gudsfrygt er.

Men at du deslettere kan faae denne Gudsfrygt, da skal du ofte overveie hos dig selv Guds Magt, Viisdom, Herlighed, Retfærdighed og faderlige Regjering. Du maa ikke imodstaae Guds Magt; thi med et Ord kan han styrte dig i Helvedes Afgrund. „Hvo maae ei have Ærefrygt for dig? du Folkenes Konge!"[3]) „Frygter for den," siger Christus, „der kan fordærve baade Sjæl og Legeme i Helvede".[4])

Guds Viisdom trænger igjennem, seer, kjender, prøver og udforsker Alt, alle Ting staae aabne for den, ikke den ringeste eller mindste Tanke kan være skjult for ham. Om Salomo staaer der, at al Israel frygtede for ham; thi de saae at Guds Viisdom var i hans Hjerte.[5]) Men Salomo saae kun det, som var for Dinene, Gud igjennemgrandsker Hjertet. Guds Herlighed er forskrækkelig. Hvor frygtede Disciplene ikke, da de saae Christi Herlighed paa Thabor Bjerg? og Hyrderne, da Herrens Klarhed omskinnede dem? Har Englenes Herlighed kunnet forfærde baade Daniel og Johannes, der dog vare skabte og endelige Væsener, hvor meget mere da ikke Guds uskabte og uendelige Herlighed? Derfor siger David: „Al Jorderig maa frygte for Herren, al Verdens Folk ræddes for ham".[6])

---

[1]) Ps. 128. [2]) Ps. 147, 10. 11. [3]) Jer. 10, 7. [4]) Matth. 10, 28. [5]) 1 Kong. 3, 28. [6]) Ps. 33, 8.

Guds Retfærdighed er uforanderlig, hans Domme forfærdelige, hvo vilde ikke frygte? „De Retfærdige skulde see det og frygte".[1]) Den guddommelige Straf's Exempler opvække en barnlig Frygt i de Fromme, saaat de sige: Ak! frygter Gud, gjører Ret; thi Gud er en retfærdig Dommer. Hvor forskrækkelig straffede Gud ikke den første Verden, derefter Sodoma og Gomorra, derefter Israels Børn i Ørken, og derefter sin egen Søn paa Korset med skrækkelig Alvor? Og vi see det endnu paa det forjættede Land, der af et Paradis er bleven en Ørk, paa de hellige Stæder i Grækenland, Ephesus, Chorinth med Flere, der have mistet deres Lysestage; vi see det paa Jøderne, der ikke have noget blivende Sted meer, og ere slagne med indvortes Blindhed. Og jeg frygter, jeg frygter, at Norge ogsaa endnu engang vil komme til at erfare det, siden det er saa djævelsk utaknemmeligt, foragter Guds Ord, bespotter og forfølger hans Børn; det vil engang fortryde Gud, og forend vi vide af det, kan han tugte Landet med Fiender. Ak! Norge! Norge! gjør Bod og Bedring, Herre! forbarme dig over denne Elendighed! For Alting skal Guds faderlige Regjering opvække en barnlig Frygt i os. Hans Rige er i os, han besidder Hjertet, og giver nøie Agt paa alle dets Tanker. Og som en Fader seer nøie paa sine Børn, saa lader Gud aldrig sine Troende komme af sine Øine, men allevegne, hvor de gaae og staae, da følge hans Øine dem. Ak! hvo vilde da synde mod en saa hellig Gud, saa kjærlig en Fader? Synde vi, da vender Gud sine Øine fra os, hans hellige Øine kunne ikke see paa vor Vederstyggelighed; vi gaae da i Vildfarelse. Guds fromme Hjerte overøser os med Velgjerninger, forsørger vore Legemer, og viser stor Kjærlighed imod vore Sjæle. Ak! hvo vilde vel bedrove saa kjærligt et Hjerte? Guds allermindste Naade er bedre end den hele Verden, derfor skulle vi ikke synde, om vi end kunde vinde den hele Verden. Og hvor meget Godt have vi ikke at vente i det evige Liv? derfor skulle vi vandre barlig, vaadet Ingen skal tage vor Krone. Gud boer i sine Troende, og naar vi have Gud, staaer alting vel med os, om vi end sad i Helvede blandt alle Djævle. Ved Sikkerhed kunne vi miste denne ædle Gjæst, da kunne vi ikke andet end blive bange. Hvor Gud ikke er, der er den største Elendighed; thi der er hverken Troe eller Haab, hverken Retfærdighed eller Herlighed, hverken Bøn eller Bønhørelse, hverken Fred eller Glæde, hverken Trøst eller Hjælp.

Frygter derfor Herren, I hans Hellige. Ville I være Guds Hellige, da frygter ham. Gudsfrygt er Helliggjørelsens Begyndelse og Ende. Sporger du, hvad det Nødvendigste er i Christendommen, da er det Gudsfrygt, uden Gudsfrygt kan Intet behage Gud. Sporger du, hvad det Nyttigste er? da er det Gudsfrygt; thi de, som frygte Gud, skulle Intet fattes. O! at vi vare vise, og forstode dette, da ville vi uden Afladelse sukke med David: „Forcen mit Hjerte til at frygte dit Navn!"[2])

[1]) Ps. 52, 8. [2]) Ps. 86, 11.

Det 5. Capitel.

Om Kjærlighed til Skabningerne.

De Løber, der skulle kysse Gud, maae være rene og ikke hænge ved Verdens Skarn og Forfængelighed, ellers er Kjærligheden besmittet og ureen. Derfor sætter Gud Skabningerne paa Prøve, for at vi paa dem kunne lære at kjende, om vi elske Gud af reent Hjerte. Al Kjærlighed antændes deraf, at man erkjender den Tings Godhed, som man elsker. Forstanden dømmer om en Tings Godhed, derefter udvælger Villien, og Kjærligheden favner den. En Brudgom kjender sin Bruds gode Væsen, enten det indvortes Sjælens, saasom Viisdom og Dyd, eller Legemets udvortes Godhed, saasom Sundhed, Skjønhed eller Lykkens tilfældige Goder, Rigdom, Adel ꝛc.; dette antænder Kjærligheden. Altsaa kommer af Kundskaben eller den gode Smag og Behag, man har i Skabningerne, Kjærlighed til samme. Verdens synlige, bedragelige Gode, lokker saa Mange til at elske. Nu see vi jo at der i Skabningerne ikke er noget eget Gode, men kun et meddeelt, fremmed og laant Gode; derfor skulle vi ikke elske dem for deres egen Skyld, men i dem Giveren til dette Gode. Elske vi dem anderledes, saa gjøre vi dem til Afguder, idet vi tillægge dem det som en Eiendom, der kun af Naade og for vor Skyld er laant og borget dem. Og om saa var, at vi kunde elske Skabningerne for deres Godheds Skyld, saa burde Gud dog elskes over alle Skabninger, thi han er væsentlig god, derfor kaldes han Gud. Men i Skabningerne er det kun et meddeelt Gode, ligesom Guds Billede var i Mennesket, hvilket er tabt ved Synden, Gud er selv Kilden til sin egen Godhed, men Skabningernes Godhed er af ham. Gud er uendelig i sit Gode; men Skabningerne, om de end vare længe, maae dog tage en Ende med Verden; thi de ere som en Blomst paa Marken. Han er et fuldkomment Gode; men Skabningerne ere ufuldkomne, og give os deres Gode kun i Stykkeviis. Den Ene behøver den Anden til sin Underholdning, Havet Jorden, Jorden Himmelen, og det arme Menneske det Andet. O! vi maatte skamme os, dersom vi med vor Kjærlighed vilde hænge ved saadanne Smuler, thi de kunne dog ikke mætte os. Hvorfor elske vi ikke Gud? Gud er jo som en stedse rindende og flydende Kilde med sin Naade imod os; og vor Sjæl er saaledes skabt, at den kan fatte og beholde meget i sig, naar den altid vender sig imod dens Begynder, af hvilken den er kommen; ligesom den rindende Bæk altid holder sig til Kilden, hvoraf den flyder.

Men, desværre! de fleste Mennesker, hvis Daarlighed man bitterlig maa begræde, skille sig fra Gud og holde Venskab med hvad Gud har skabt. Man seer jo, hvor de løbe og rende, digte og tragte, foretage og prøve, udstaae stor Nød og Fare for at erhverve disse jordiske, forgjængelige Ting. Det kommer deraf, at de ikke have lært ret at kjende Guds Kjærlighed. „Thi Kjærlighed er

stærk som Døden".[1]) Ligesom nu Døden skiller Sjælen fra Legemet, saa skiller Kjærlighed alle Ting fra Sjælen; thi hvad som ikke er Gud eller Guddommeligt det fordrager Kjærligheden ikke hos Sjælen. Ja de, der kun have seet eller smagt lidt af Guds Venlighed, dem er al Verden langt surere og bittrere end Galde og Malurt. Thi hvor Sødheden ret er bleven smagt, der drager den Menneskene saaledes efter sig, at Marven i Benene og Blodet i Aarerne derover kunne fortæres. Og hvor dette Billede engang ret har trykket sig i Sjælen, der udslukkes lettelig alle andre Billeder.

Men ak! de ulykkalige Verdens Børn have endnu ikke smagt een Draabe af Guds Kjærlighed, derfor hænge de endnu saa ivrig ved Skabningerne, og mærke ikke, at Kjærligheden til de forgjængelige Ting drager deres Hjerter stedse længere og længere fra Gud; thi dersom Hjertet, hvilket Gud vil have for sig selv alene, bliver deelt, og Menneskets, hvilket Gud vil have efter sin Villie, lader sig lede af Skabningerne efter deres Villie, da blive de Ting ham meget tunge, der høre til Guds Rige, og han forglemmer da derover sin Gud.

Kjærligheden til Skabningen forringer Kjærligheden til Gud; thi jo større hiin er, jo ringere er denne. Lysten til Skabningen er blandet med Bitterhed, er det end ikke udvortes, saa er det dog indvortes. Den er fortrædelig; thi ingen Skabning er saa behagelig, at den dog omsider foder Vækkelhed af sig, naar Mennesket længe nok har brugt og beskuet den. Den bedrøver og forurolliger Menneskets Hjerte; thi Sjælen kan aldrig hvile, førend den kommer dertil, hvor den finder alle Ting i Alle og al Fuldkommenhed udeelt, og det kan ikke findes uden i Gud alene; thi man finder aldrig nogen Skabning, der besidder al Fuldkommenhed i sig, og det er just godt for Mennesket; thi dersom et Menneske kunde finde al Fylde i Skabningen, da søgte det aldrig Gud. Men efterdi Mennesket finder intet Fuldkomment i Skabningen, men Altsammen kun Stykkeviis og adspredt, saa bliver Sindet uroligt, og falder med sin Lyst snart paa denne, snart paa hiin Skabning, hvor den kan finde noget Godt.

Men den allerstørste Skade som denne Kjærlighed foraarsager Menneskene, er, at den berøver dem Smagen paa Guds Sødhed, og forstyrrer Sjælens Fred. Thi den tillukker den indvortes Vei, paa hvilken man kan gaae til Gud; ligesom en tyk Taage og Damp betager Menneskene Aandedrættet, saaat de hverken kunne vandre fremad eller leve. Omendskjøndt Mennesket just ikke kan have i Sinde at foretage noget Ondt mod Skabningen, saa forhindrer han dog, naar han besidder dem med synligt Velbehag, sin bedste Ven og Elsker, Gud, fra at nyde den deilige Glæde og Fryd, som han ellers pleier at have i Sjælene, der ere hans himmelske Paradis: og altsaa bliver Guds dyrebare og vellugtende Viingaard besmittet i os med Skabningernes stinkende Skarn. Det gaaer Verdens Børn ligesom dem, der have onde og fordærvede Maver, de have altid Opstigelser, som foraarsage dem en bitter Smag i Halsen, og de have ikke Lyst til nogen god, sund Spise. Det Søde synes dem at være surt og bittert, og alt dette kommer deraf, at deres Maver ere fordærvede af onde Vædsker. Saaledes ere Verdens Børns Hjerter fulde af Skabningernes stinkende Skarn, derfor er der ingen ret Lyst hos dem til de himmelske Ting, ja det som er guddommeligt, synes dem at være smag-

[1]) Høis. 8, 6.

løst og bittert. Derfor siger Boethius: „Vil du kjende Gud, da maa der ikke være hos dig hverken Glæde eller Frygt, hverken Smerte eller Haab. Thi hvor saadanne Ting regjere, der er Sindet ligesom mørkt af tykke Skyer og saadanne Ting ere Midler, hvilke, saalænge Sindet beskuer dem, og de Sindet, kan dette ikke beskue Gud." Sjælen er ligesom midt imellem Tid og Evighed, siger Dr. Tauler, dersom den vender sig til Tiden, da forglemmer den Evigheden, og de evige Ting ere da langt adskilte fra dem og den agter dem meget ringe; altsaa gaaer det her som med legemlige Ting, hvilke, naar de betragtes langt borte, synes de at være smaae, men sees de nær ved, saa ere de store; thi hisset er en stor, men her en liden Sky imellem dem, der see, og det, som besees. Tag Solen til Exempel, den er 1,300,000 Gange større end Jorden; dog alligevel, naar den skinner om Sommeren, og man øser Vand i et Kar, og lægger et lidet Speil deri, da kan man see den hele Sol, den synes kun at være saa stor som en Bonne; men kommer der noget imellem Solen og Speilet, da kan man ikke see Solen i deri; altsaa, naar En fatter noget Udvortes i sin Sjæl, saa forhindrer det det uudsigelige Gode, som er Gud selv, saaat han hverken kan eller vil lade sig beskue i sin Skikkelse og Billede i vor Sjæls Speil. Ak! kjære Venner, betænker Eder ret, skulde den store og gode Gud, der har skabt Himmel og Jord, der er riig paa Naade og Barmhjertighed, hvis Naade er hver Morgen ny over Eder, ikke langt bedre og saligere kunne vederqvæge Eder, end elendige, dødelige og troløse Skabninger, der ofte styrte Eder i Fare for at miste den evige Salighed? Sandelig, et fromt Menneske kan langt bedre glæde sig i sin Gud end i alle Skabninger. „Glæder Eder i Herren altid, atter siger jeg, Glæder Eder!" [1])

Vender da Eders Hjerter fra de forgjængelige Skabninger, paadet I kunne nyde Guds uforgjængelige Gode.

Hertil hører for det første tillukte Sandser, der ere afdragne fra Verden, og alene opløftede til Gud; thi de altid aabne Sandser føre Skabningernes Billede ind i Hjertet. Derfor slaae altid dine Øine af en sand Ydmyghed ned til Jorden, at de ikke, ved at beskue de udvortes Ting, skulle opvække et skadeligt Billede i Hjertet. Tilstop dine Øren for alle forfængelige Ord. Tæm din Mund saaledes, at du kun taler lidet om jordiske Ting, men alene om de Ting, der kunne fremme Guds Ære og din Næstes Gavn. Det hjælper Intet, at vi ville indeslutte vore Legemer i et Kloster, naar vi med Sindet ville vanke vidt og bredt om i Verden, og adsprede vore Sandser med forgjængelige Ting. Men ville vi have Guds Venskab, da maae vi stedse og altid holde vore udvortes Sandser i Tømme, saaat vi ikke skulle bruge de jordiske Ting til Kjødets Lyst, men kun til beskeden Nødtorft og til Aandens Hvile. Thi Frelseren siger: „Dersom dit høire Øie forarger dig, da riv det ud, og kast det fra dig". [2])

Denne Frelserens Befaling angaaer ikke alene Øinene, men ogsaa Ørene, Tungen og alle Sandseredskaber, og udkræver at dræbe de sandselige Lyster. At see paa Penge, er ikke Synd, men dersom du mærker, at du ved saadan Betragtelse faaer Lyst i Hjertet til Penge, da riv Øinene ud, og unddrag dem den lystopvækkende Mammon. At spise veltillavet Mad, er ingen Synd; thi dertil har Gud givet os Kreaturene; men dersom den ophidser Smagen og vækker Begjær-

[1]) Phill 4, 4. [2]) Matth. 5, 29.

ligheder, da riv Tungen ud og vær afholden. Ak! vi skulle lade det være os fuldt, og heller ønske at være blinde, døve og stumme, end med vore Øine, Øren eller Tunge at forspilde Guds Rige. Jeg sætter, at Skabningerne maatte være os saa fornødne, som Hænder og Fødder, Øine og Øren, saa skal du dog søge at undvære dem, dersom de ville drage dig bort fra Himmerigets Rige. Saa længe Sandserne ere udrøbte, kan Hjertet intet Øieblik være sikkert for kjødelige Lyster; de drage lettelig det til sig, hvorved Hjertet bliver urent. Derfor maa du være forsigtig, og prøve, hvad dine Sandser i Særdeleshed have Lyst til, og alt det maa du forbande og dræbe. Det kan ikke iværksættes med en smilende Mund eller Menneskegunst og Ære. Nei, det smerter saa meget, som om Ens Haand eller Fod skulde afhugges med Magt. Himmerigets Rige lider Vold. Med Vold maa du drive dine Sandsers Lyst tilbage. Med Magt boier den onde Natur sig til alle udvortes sandselige Vellyster. Hvor mægtig er ikke Lysten til at see, høre og smage det, som kan fornøie og behage Øinene, Ørene og Tungen? Her maa man bruge Magt imod Magt; imod Kjødets Magt maa man bruge Aandens, søkke og bede, afholde sig, være maadelig, betragte Guds Kjærlighed, den himmelske Glæde og Helvedes Pine. Dersom Sandserne i denne Krig faae Overhaand, da opstige Lysterne i Hjertet, Sindet bliver bevæget og uroligt, Andagten udslukkes; Kjødet tager til, Aanden tager af. Hvor farligt er det ikke, om man boer midt iblandt sine Fiender, og lader Porte, Døre og Vinduer staae vidt aabne, saaat baade Venner og Fiender kunne gaae ind? Sandserne ere Vinduer og Døre til Hjertet; igjennem disse sniger Djævelen sig ind med sin Vellyst. Ak! tilluk dem vel, dersom du vil være sikker; lad Eva, David, Salomon og Andre, være dig til Advarsel, og vandre forsigtig. Sandserne have hjemme i Verden; komme de til deres Venner, da ere de velkomne, og kunne ikke lettelig tage Afsked med dem. Hvad de der gribe fat paa, holde de fast, bære det ind i Hjertet, gjemme det der, som en Skat, omendskjøndt det dog ikke er andet end Skarn. Naar gode fortrolige Venner skulle skilles ad, da græde de mange Taarer. Ak! hvor mange Taarer koster det ikke, at drage vore Sandser udaf Verden. Skilsmisse gjør Bedrøvelse. Da er det ligesom naar Gud befalede Abraham at gaae ud af sit Fædreneland i Udlændighed. Paadet at du i dette hellige og salige Arbeide kan udrette noget Retskaffent, saa raader jeg dig, at du flittig giver Agt paa dine Tanker, og dersom du finder dem ude i Verden, strax samler dem til dig igjen med Sukke og Taarer, lover din Gud, og foresætter dig herefter aldrig mere at samtykke i saadant verdsligt Væsen. Desforuden maa du give dine Sandser noget Nyttigt at forrette, i dit udvortes Kald, saa at de kunne blive fuldelig beskjæftigede, eftersom de jo gjerne ville have meget at bestille. Du maa ogsaa altid vaage over dit eget Hjerte; og dersom dit udvortes Øie seer Noget, dit udvortes Øre hører Noget, da strax give Agt derpaa med dit indvortes Øie og Øre, om det vil opvække en skadelig Lyst i Hjertet. For alle Ting maa du altid og uden Afladelse søkke til Gud, at den Helligaand maa regjere dine Sandser, og dæmpe dine Lyster. Siig i barnlig Ydmyghed: „Din Fred, o Gud! som overgaaer al Forstand, bevare mit Hjerte og Tanker i Christo Jesu".[1])

For det andet hører ogsaa til denne Frihed himmelske Ting, hvormed vore

[1]) Phil. 4, 7.

Tanker maae være opfyldte, saaat de maae blive kjede af Omgang med det Skabte. Thi det kan ikke udsiges, hvad for en Kraft de himmelske Tanker have til at døde og dæmpe de jordiske Tanker i os. Vi skulle med Apostelen Paulus opløfte vore Hjerter i den tredie Himmel, da vilde Lysten til Skabningerne snart forsvinde hos os, og vi skulle med samme Apostel af en oprigtig Grund sige: „Jeg agter Alt for Tab".[1]) Hvilken Vandringsmand bygger Huse, dyrker Haver, Agre i fremmede Lande? det kommer deraf, at hans Sind og Tanker alene ere henvendte til hans Fædreneland. Ak! kjære Christne, vort Borgerskab er i Himmelen. Derfor tragter ikke efter de Ting, som ere paa Jorden (thi det er dog kun Altsammen en Haandfuld Støv og Aske, og maa tilsidst opbrændes med Verden), men søger de Ting, som ere her oven til, hvor Jesus Christus sidder ved Guds høire Haand.[2])

Det er skammeligt, at Menneskets Legeme opreiser sig imod Himmelen, og den dyrebare Sjæl sænker sig ned imod Jorden. Hvor Hovedet er, der bør ogsaa Lemmerne være; og hvor Skatten er, der maa ogsaa Hjertet være. Vort Hoved og Skat, Jesus Christus, er i Himmelen; der bør ogsaa vi være hos ham med Sind og Tanker. En Philosoph sagde: Jeg er dertil født, at jeg skal beskue Himmelen. Vi ere skabte og forløste ved Jesu Christi Blod, for at vi skulle besidde Himmelen. Derfor lader os drive een Nagle ud med den anden, og trykke et himmelsk Billede fast og dybt ind i Sjælen, at det jordiske kan vige. Men skeer det at Skabningerne stjæle sig ind i et Guds Barns Tanker og Sind imod hans Hjertes Villie, og han bedroves, ja vel ogsaa vredes derover, da har han ei nødig at blive forsagt, men kun stride derimod: Thi et Guds Barns Liv er en stedsevarende Strid, og uden Kamp faaer Ingen Kronen.

Det 6. Capitel.

Om Verdens Forsængelighed og Bedragerie.

Men for at du ret kan lære at foragte Verden, saa besku den indvendig og udvendig, aldeles overalt, og betragt den noie.

Først, at den er ubestandig. Den forlader sine Eiere, førend de vide det; den er som Jonas's Undertræ, der idag gav Skygge over hans Hoved, imorgen stak en Orm det, saaat det i een Nat visnede.[3]) Den er ligesom Træet, hvilket Daniel saae; det var saare stort og stærkt, og Hoiden derpaa rakte til Himmelen, og man kunde see det indtil Jordens Ende. Grenene derpaa vare deilige, og bare megen Frugt, saaat Alle kunde spise deraf, derunder var Skygge for Dyrene paa Marken, og i Grenene boede Himmelens Fugle, og alt Kjød næredes deraf. Men denne Herlighed fik snart Ende. En Røst raabte af Him-

[1]) Phil. 3, 8. [2]) Col. 3, 1. 2. [3]) Jonas 4, 7.

melen: „Hugger Træet om, afskjærer dets Grene, afriver dets Blade, og bortspreder dets Frugter, saaat Dyrene ikke mere ligge under det, og Fuglene ikke sidde paa dets Grene".[1]) Alt det Verdslige er som et Nattebillede i Drømme, der snart forsvinder, ligesom en Røg, hvilken, jo høiere den stiger, jo mindre bliver den. Det maae Verdens Elskere selv bekjende: Hvad gavnede os Hovmod, og hvad hjalp os Rigdom med Overdaadighed? alle de Ting ere farne bort som en Skygge, og som et fremløbende Budskab; som et Skib, der løber igjennem Vandbølger, efter hvilket man intet Spor kan finde, naar det er fremfaret, ei heller dets Veies Sti iblandt Bølger; som naar en Fugl flyver igjennem Luften, ingen visse Veispor kan findes. Men dens Vingers Slag er gaaet igjennem den lette Luft, som blev dreven og adskilt med snurrende Fart, da Vingerne rørte sig, og derefter fandtes der ikke Tegn paa saadan Fremfart deri; eller som naar en Piil skydes til Maal, den adskilte Luft kommer strax tilsammen igjen, saa man ikke kjender dens Gjennemfart; thi en Ugudeligs Haab er som en Fjærdunn, der bortføres af Veir, og som et tyndt Skum, der drives af en Hvirvelvind, og som en Røg, der skilles ad af Veir, eller og forgaaer, som en Erindring, man har om en Gjæst, der har ikkun een Dag været til Herberge hos Nogen".[2])

Ikke uden Aarsag har Satan viist vor Frelser alle Verdens Riger og deres Herlighed i et Øieblik; men det lærer os, at Verdens Børns Glæde varer kun et Øieblik, derefter viger den hastig bort, og tager en Ende med Frygt og Forskrækkelse. Et Verdens Barn lever af Skygge, og føder sin Sjæl med Vind; thi alt det, som Verden har, er dog ikke andet end Røg og Damp, Skin og Skygge. Derfor ligner Esaias det med en Blomst paa Marken: Salomon, der havde smagt og prøvet alle Ting, kalder det den største Forfængelighed; og Paulus agter det for stinkende Skarn. Ak! deri søger du din Sjæls Ro og Trøst. Alt saadant er jo forgjæves. Alle disse Ting ere dog kun forfængelige Trøstere. Betænk kun, at Kjærlighed er Sjælens ædleste Tilboielighed. Den som du giver din Kjærlighed, den giver du dit ganske Hjerte, ja dig selv. Men er det ikke den allerstørste Daarskab, at du giver din Sjæls ædleste Kraft, din Kjærlighed, der er evig, til den elendige Verden, til den ustadige og ubestandige Ting, til en forgjængelig henfarende Skygge?

For det andet, er Verden **bedragelig**. Den sætter Maven ud, ligesom den gik frugtsommelig med Guldbjerge; men dens Frygt er en tom Vind, en Skye uden Regn, en Skal uden Kjærne. Naar du længe nok har tjent den i Møie og Sorg, saa giver den dig endelig til Ægtning for den deilige Rachel en hæslig Lea. Den lover Meget, men holder Lidet; det er Verdens Bedragerie. Hvor Mange bedrager den ikke med sin udvortes Farve, alting glimrer udvortes af Guld, men naar man prøver det indvortes, er det kun Straa! Den er Jael, der vel lader sin nydelige Melkepotte flyde, og giver dig alt Godt at smage, men Sømmet skjuler den, hvormed den agter at dræbe dig. Den er en listig Dalila, der vel byder dig sit Skjød til en sagte Hvile, men den lader dig ikke see sin Morderkniv. Den er en forførisk Jesabel, der sminker sig for at hendes Hæslighed kan skjules. Den er den babyloniske Skjøge, der forføder sin dræbende Galdegift, og rækker dig den i Guldskaaler. Den er en kunstig Apotheker, der veed at forgylde sine bittre

[1]) Dan. 4, 10—14. [2]) Viisd. 5, 8—15.

Piller, for derved at gjøre dem nydelige og velsmagende. Den viser dig Roser, og mener dog Torne. Den taler venligt, men af en falsk Grund. Den kysser vel, men til Fordærvelse. Den grønnes, og blomstrer deilig, men dens Frugt er en giftig Orm. Den tjenes med Glæde, men den lønner omsider med Bedrøvelse. Dens største Vellyst er intet andet end Pine og Elendighed. Dens Sikkerhed er er et hemmeligt Forræderi. Dens Løfter ere Løgn: For Glæde betaler den Bedrøvelse; for Ære Spot; for Troskab Bedragerie; for stor Rigdom udvortes Armod; for et langt Liv evig Lidelse. Ligesom en stor Bedrager gjør mange falske Klenodier, der have Anseelse, som de vare puurt Guld, og viser dem frem for Uerfarnes Øine, byder dem billig til fals, og faaer dem til at give sig gode Penge for sit Bedragerie; saaledes gjør ogsaa Djævelen: Han viser Menneskene i deres Hjertes Tanker sine bedragelige Varer, Rigdom, Ære, Vellyst, ligesom det var noget dyrebart, og derved fraatjæler han dem deres bedste Skat, Sjælens Salighed. Saaledes viste han Adam og Eva det forbudne Træ, indgav dem i Hjertet, at det var godt at æde deraf, og at de skulle blive Gud lige: Under disse falske Varer stjal han deres bedste Skat, Retfærdighedens Prydelse. Det er intet Under at vi saa begjærlig tilkjøbe os disse bedragelige Goder; thi det gaaer med os, ligesom med de diende Børn, der ofte elske deres Amme mere end deres egne Forældre, fordi de faae Die af hende. Jorden er vor Amme, der rækker os sine Bryster; vi gjøre ligesom Børnene, elske Jorden mere end vor himmelske Fader; men naar Børnene blive store, saa lære de at kjende deres Forældre. Ak! at vi ere saa barnagtige og daarlige, at vi søge vor Sjæls Ro i de bedragelige Ting!

For det tredie, Verden er *moisommelig og besværlig*. Den søges med Møie og Arbeide; og det skeer ofte, at, forend et Menneske faaer noget Sødt i Verden, maa han ofte nedsluge ti bittre Ting, og jo større Begjærlighed han har efter det Søde, jo større Uro og Besværlighed maa han udstaae i de ti sure Ting. Den erholdes med Frygt og Sorg, og mistes med Smerte og Bedrøvelse. Ak! skal Verden give dig Rolighed, da den er fuld af Uro? Skal *det* glæde og fornøie dig, der er blandet med tusinde Slags Jammer og Hjerteсorg?

For det fjerde, at den er *farlig*. Den drager Djævelen ind i Hjertet; thi Djævelen indsvøber sig i Skabningerne, og ved deres Kjærlighed sniger han sig ind i Hjertet. Efterdi han er denne Verdens Gud og Fyrste, saa sætter han sig ved Verden ind i Menneskets Sjæl, og opretter der sit Rige og Fyrstendomme. Tænk her paa Qvinden i Aabenbaringen, der skjænker idel Vellyst af et Guldbæger; men rider paa en forfærkelig Drage.[1]) Verden giver til Løn Helvedes Ild med evig Pine.

Kort sig glæde, længe græde,
Er jo Verdens bedste Klæde.

Maatte ikke den rige Fraadser, der klædte sig med Purpur, der levede hver Dag herlig og i Glæde, efter Guds hellige og retfærdige Dom tilsidst begraves i Helvede, hvor han nu ikke kan faae en Draabe Vand at lædske sin brændende Tunge med, og der uopholdeligen maa ynkelig raabe: Jeg pines svarligen i denne Lue! O! at Verdens Elskere vilde betænke den sørgelige og skrækkelige Evighed, da een Nat skal være længere end tusinde Aar, og da Mørkets Fyrste aldrig la-

[1]) Aab. 17.

der noget Lys eller Glæder komme derhen! Lad et Menneske leve mange tusinde Aar i Verden, og tilbringe sit Liv i stedsevarende Glæde, saa er dog dette Liv kun et Øieblik at agte imod Evigheden.

Hvi vil du uomvendte Sind,
Som er i Hjertet død og blind,
Hos Verden længer dvæle?
Skal Helved, der til Pinen svar
Meer end titusind Bødler har,
I Evighed dig qvæle?

Hvad skal jeg da vel sige om den sode Evighed, som den ulykkalige Verdens Børn miste? Vi kunne ikke baade her og hisset i Himmelen have Glæde. Verden gjør Hjertet uordentligt, og drager det bort fra Gud, den forstyrrer Samvittighedens Ro, betager os Guds Naade, gjør det indvortes Menneske blindt og koldt, det udvortes lad og dovent til alt Godt. Og deri søger det ædle Menneske sin Sjæls Ro? Det kan man kalde at fornægte sin Naturs Adel og udvælge Skarn istedetfor Guld. Ak! det er at begræde, og kan ikke med Taarer nok, eller tilfulde bejamres.

Det 7. Capitel.

Om den menneskelige Sjæls Adel.

Til at overvinde Verdens Kjærlighed, kan Betragtningen om vor Sjæls Adel ogsaa tjene. De Verdsligvise have skrevet meget om Sjælens Adel, men ere ikke komne til den rette Grund. En Christen veed hvori hans Sjæls Adel bestaaer.

Først er Sjælen ædel derved, at den er skabt i Guds Billede. Moses beskriver Sjælens Oprindelse: „Gud Herren dannede Mennesket af Muld af Jorden, og blæste Livs-Aande i hans Næse, saa Mennesket blev til en levende Sjæl".[1])

Her behøves ingen vidtloftig Disputering, om Gud skabte Sjælen af Adams Legeme, og indblæste den i ham, eller om den ved Blæsning dannedes i Adams Legeme. Vi lære heraf 1) at Sjælen har sin Oprindelse af Gud og derfor billig søger sin Ro i Gud, ligesom et Barn ikke gjerne dier et fremmed Bryst. 2) At Sjælen er en Aand, og altsaa udødelig; derfor bør den omgaaes med den udødelige Gud, som det dødelige Liv omgaaes med dødelige og forfængelige Ting. 3) At Sjælen er skabt af Gud til et Speil, hvori man kan see sit Billede. Saalænge Sjælen nu holder sig til Gud, seer du Gud deri og hvad der er guddommeligt deri, dersom Sjælen vender sig til Verden, da finder den ikke andet end

[1]) 1 Mosb. 2, 7.

Verden og hvad Verdsligt er: ligesom man i Speilet kan see, snart Himmelen, snart Jorden, eftersom man vender det op og ned. Ak! det er en Jammer, at Sjælen, der kunde have baade Gud og Himmelen i sig, vil slæbe paa Verden og dens Skarn. Ligesom Vox ikke kan have tvende Billeder i sig paa eengang, saa maa Sjælen ikke være baade himmelsk og jordisk tillige. 4) At Gud vil meddele Sjælen sig selv, og har ved sit Billede gjort den modtagelig derfor, saaat han, naar Sjælen er ham liig, kan gjøre Venskab med den, boe og virke i den. Derfor udkræver Sjælens Adel, at den skal udelukke alt det, som ikke er Guds. Gud og Verden kunne ikke fordrage hinanden i eet Hjerte; jo mere Verden gaaer ud, jo mere drager Gud ind. Denne Sjælens Adel er ogsaa nogenledes afbildet i Naturen; thi efter Naturen har Sjælen sin Rod i Hjertet, og sin fornemste Kraft i Hovedet. Hjertet betyder dens Dybde, Hovedet dens Høide. Om Hjertet siger Jeremias: „Hvo kan udgrunde det".[1]) Saaledes er det ogsaa med Sjælen; ingen jordisk Ting kan udfylde dens Grund; efterdi den er kommen af Gud, vil den ogsaa alene fornøies med Gud. Og ligesom Hovedet er Legemets øverste Lem, saaledes maa Sjælen med sin Kjærlighed kun tragte efter det, som er her oventil. Men mange Mennesker nægte denne deres Sjæls Adel; det maa hedde om dem, som David siger: „Vor Sjæl er nedbøiet til Støvet, vort Legeme nedtrykt til Jorden!"[2]) Ligesom en Muldvarp stedse kryber paa Bugen, og roder om i Jorden. Derover klager og Viisdommens Bog: „Hans Hjerte er Aske, og hans Haab er ringere end Jord, og hans Liv er foragteligere end Leer. Efterdi han ikke kjendte den, som ham haver gjort, og indgydet en Sjæl, som virker krafteligen i ham, og indblæst ham en levende Aande".[3])

For det andet er Sjælen ædel derved, at den er saa dyrt kjøbt med Guds Blod. Det erkjendte Apostelen Paulus, naar han saa alvorlig formaner Menighedens Ældste i Ephesus, at de skulle give Agt paa den hele Christi Hjord, som Guds Menighed, og skjærper og grunder sin Formaning paa disse Ord: „Hvilken han forhvervede med sit eget Blod".[4]) Ja, det maa sandelig være en ædel Sjæl, for hvilken Gud selv vil udgyde sit Blod. Hvad kunde være dyrebarere til at forløse de fordømte Sjæle, end den store Guds Blod? Denne Betragtning kan herlig dæmpe Verdens Kjærlighed hos os; thi Christus har forløst os fra Verden, og Guds saliggjørende Naade oplærer os, at vi skulle forsage de verdslige Begjæringer.[5]) O! det maa være skadelige Strikker, hvorfra Christus saa dyrt har igjenløst os. Han har igjenløst os fra vore Fienders Haand.[6]) Saadan en Fiende er ogsaa Verden, der lokker sødt med den ene Haand, og som en Fuglefænger udstrøer Kornet, og truer haardt med den Anden. I den ene Haand holder den det deilige Æble, som Evas Børn saa gjerne æde, i den anden Haand Korset, som Ingen vil smage. Her hedder det: Elsk mig, eller jeg hader dig. Har nu Christus igjenløst os fra Verden, hvorfor hænge vi da med vor Kjærlighed ved Verden? Hvad for et Menneske søger igjen de Baand, hvoraf han eengang er løst? Hvad for en Fugl iler igjen til det Buur, hvoraf den eengang er udsluppen? „Christus er død for os, at de, som leve, ikke skulle fremdeles leve sig selv, men den, som er død og opstanden for dem".[7])

---

[1]) Jer. 17, 9. [2]) Ps. 44, 26. [3]) Viisd. 15, 10. 11. [4]) Ap. Gj. 20, 28. [5]) Tit. 2, 12. [6]) Luc. 1. [7]) 2 Cor. 5, 15.

Men de, der elske Verden, leve ikke i Christo, men sig selv; thi de søge ikke det, som er Christi, men deres Eget; enten deres Lyst eller deres Nytte. Saadanne Mennesker korsfæste Christus paa ny, forhaane hans hellige Offer, og træde Renselsens Blod under Fødder.

For det tredie bestaaer vor Sjæls Adel deri, at den er helliget af Guds Aand. Naar Gud i det gamle Testamente vilde hellige Tabernaklet, aabenbarede han sin Herlighed, og opfyldte den ganske Bolig; derved blev den adskilt fra den almindelige til en hellig Brug. Ved Troen boer den Helligaand i Sjælen; thi denne er adskilt fra Verden, og er bleven Guds Helligdom. Helliggjørelsens Midler paa Guds Side ere Daaben, Ordet og Alterens Sacramente. Paa vor Side, Troen. Ingen af dem tillader Verdens Kjærlighed. I Daaben ifore vi os Christum, og behage Gud i Christo, som Joseph sin Fader i sin brogede Kjortel. Men som gamle og forrevne Pjalter ikke passe sig ved et deiligt Klæde, saaledes ikke heller Verden med Christo. Hvorledes passer Christi Stald sig med Verdens Palladser? hans Krybbe med Verdens bløde Senge? hans Klude med Verdens Silke og Guldkjæder? Skal det ene ifores, da maa det andet afføres. Paulus siger: at vi ere døbte i Christi Død,[1]) ikke alene fordi vi i og ved Daaben formedelst Troen ere blevne deelagtige i de Velgjerninger, som Christus ved sin Død har forhvervet os; men ogsaa fordi vi have faaet Christi Aand, der dræber de verdslige Lyster i os. Vi ere plantede med ham efter hans Døds Lignelse, hvilket er en Lignelse tagen af et Træ, hvori en Qvist bliver indpodet, og da voxer det sammen med Træet, deraf kommer Dødens og Livets Samfund. Saa længe Træet har Saft, grønnes og blomstrer det, saaledes ogsaa Qvistene; men naar Træet døer, da tørres og visne ogsaa Qvistene. Vor kjære Frelser er ganske afdød fra Verden; thi hvad var hans hele Liv andet end en Fornægtelse af Verden, Fattigdom, Forsmædelse, Smerte, Jammer og Elendighed? Ere vi i Christo, da bliver Verden i Christo som Intet; det er som Paulus siger: „Verden er mig korsfæstet, og jeg Verden".[2]) Ligesom Verden har holdt min Frelser for En, der var Korset og Galgen værd, og han dog har havt bedre Ret, idet han med sig selv slog den fast til Korset, saaledes ogsaa jeg; Verden agter mig Intet, jeg agter Verden igjen for Intet, saa gaaer det lige op. Guds Ord prædiker ogsaa overalt, at vi skulle forlade Verden; thi det kan ikke forene sig med noget verdsligt Hjerte. Christus siger: „Mit Ord er Aand og Liv," derfor maa Hjertet ikke være verdsligt eller kjødeligt, men aandeligt, hvis det ellers skal smage Ordets Kraft. Hvo der prædiker Guds Ord for et verdsligt Hjerte, han handler just som En, der øser Vand paa en Steen udentil, men indentil fornemmer den det dog ikke. Det verdslige Hjerte fornemmer alene Ordets Lyd, faaer alene Skallen, men intet af Kjærnen. Den vellugtende Merian stinker for Svinene; thi de fylde Bugen med Mask. Ligesaalidt som Tungen kan smage Madens Sødhed, naar den først har smagt Malurt og Galde, saa kan et Verdens Barns Hjerte heller ikke smage Ordets søde Kraft. Om Alterens Sacramente siger Christus: „Hvo som æder mit Kjød og drikker mit Blod, han bliver i mig, og jeg i ham".[3])

Det er en stor Værdighed for Sjælen, at den æder Guds Kjød, og drikker hans Blod. Hvor er der vel en Konge, der drager ind i en fattig Bondes Straa-

[1]) Rom. 6, 3. [2]) Gal. 6, 14. [3]) Joh. 6, 56.

hytte? Ligesom man nu ikke maa kaste Perler for Svin eller Helligdom for Hunde; saa lader Christus sig ikke heller æde eller drikke til nogen salig Nytte af et verdsligsindet Menneske. Bier ville gjerne boe der, hvor ingen Rog er. Hvad er Verden andet end en stinkende Rog og Damp? Intet Verdens Barn kan være i Christo; thi Christus fordrager ikke hos sig noget Skarn, og altsaa kan han ikke være i noget Verdens Barns Hjerte; thi dersom Nogen elsker Verden, da er Faderens Kjærlighed ikke i ham. Ligesom man udkaster det skidne og stinkende Vand, saaat man kan faae reent Vand igjen, saa maa du drive Verdens Kjærlighed ud, om Christus skal boe i dig. Hvo blander skident Vand i reen og velsmagende Vin? Christi Sødhed er saa reen og ædel, at intet verdsligsindet Menneske kan blive deelagtig deri. Saa længe Hjertet søger sin Glæde i Verden, kan den himmelske Vedergvægelses Sodhed ikke smage ham; thi den er aandelig.

Troen fordrager heller ikke Verden i Hjertet; thi den seer paa det Usynlige. Den ligner en Mand, der vender Ansigtet mod Himmelen, og Ryggen mod Jorden, sigende med Paulus: „Jeg forglemmer de Ting, der ere bagved, men rækker efter det som er foran".[1])

Troen renser Hjertet,[2]) ligesom man med Kosten fejer Skarnet ud af Huset. Troen er den Seier, som har overvundet Verden,[3]) og hvorledes kan det være anderledes. Troen holder Jesum. „Jeg greb ham, jeg vil ikke slippe ham".[4]) Men hvor Christus gribes, der maa man lade Verden fare. Troen forener os med Christo. „Formedelst Troen boer Christus i vore Hjerter".[5]) Ved denne Forenings Kraft bliver Sjælen fyldt med al guddommelig Fylde. Men ligesom hiin Enkes Kar maatte være tomme, da de skulde fyldes med Olie; saaledes maa Verden ud, om ellers Gud med sin Fylde skal gaae ind. Ved denne Forenings Kraft har Sjælen i og af Christo sin Rigdom, Glæde, Ære og Herlighed. Hvad den da har i Overflodighed i Christo, det tor den ei søge i Verden. I denne Forening kaldes Sjælen Christi Brud. Skal Christus være dens Kjæreste, da maa den ikke holde til med Verden; han vil ingen Skjøge have til Brud. Det er Jammer, at Menneskene tage Sjælen fra ham, for hvis Skyld han har udgydt sit Blod, og hvilken han saa inderlig elsker, som en Brudgom sin Brud. Den troende Sjæl kaldes ogsaa Christi Huus og Tempel. Intet Urent maa gaae ind i dette Tempel: Dette Huus maa ikke være besmittet med eller af Verden; thi da følger det, som Paulus siger: „Dersom Nogen fordærver Guds Tempel, ham skal Gud fordærve; thi Guds Tempel er helligt, hvilket I ere".[6]) Troen smager Christi Venlighed: „Smager, og seer, at Herren er god".[7])

Denne Smag bringer os saa stor en Vedergvægelse, og saa mange tusinde søde Glæder, at Verden derved bliver en Troende ganske suur og besk, thi den hele Verden formaaer aldeles Intet imod en eneste Draabe af den himmelske Sødhed. Det brændende Voxlys maa miste sit Skin, naar Solen oprinder. Troen forandrer Menneskets ganske og aldeles, renser det ganske Menneske fra Verden, saaat ikke en Traad bliver hængende derved, ligesom Christus hængte nogen paa Korset, og Troen gjor Begjærlighederne aandelige, himmelske og gudelige. Troen fornyer Menneskets efter Guds Billede; da maa Verdens Billede ophøre. Troen lyser

---

[1]) Phil. 3, 14. [2]) Ap. Gj. 15, 9. [3]) 1 Joh. 5, 4. [4]) Høis. 3, 4. [5]) Eph. 3, 17. [6]) 1 Cor. 3, 17. [7]) Ps. 34, 9.

Jesum; men med rene Læber, hvorved intet Verdens Skarn hænger. Troen rækker Frelseren de søde Kjærligheds Bryster; men med reen Melk. Deraf suger den ligesom et Barn Moderens Bryster. Troen seer paa Jesum; men med Øine, som ere dragne bort fra Verden: Thi hvo kan med det ene Øie beskue Himmelen og med det andet Jorden? Troen hænger ved Jesum, som Æblet ved Træet: Sætter Verden sig derimellem, da falder den af og maa visne.

Det 8. Capitel.

Om Verdens Brug og Misbrug.

Hvo, som vil dæmpe Verdens Kjærlighed, maa ikke søge Verden alene i de jordiske, synlige Ting. Nei, Verden er os nærmere, end vi mene. Den er indvortes i os; vi bære denne giftige Slange i vor Barm, og føde denne Orm i vort Hjertes Lyster. Verden, der var i Æblet, har ikke fordærvet Eva og os alle, men Verden som laae i Hjertet. Ved Verden forstaaes her den onde og forbudne Verdens Lyst. Men Enhver pynter dette Skarn; Enhver kysser dette Aadsel; Ingen vil søge at forsæste Verden i sig: nei, Ingen vil bide i det sure Æble. Dog kalder Johannes Verdens Lyst Lyst, og Paulus vil, at vi skulle fornægte de verdslige Lyster. Mangen een bringer det jo saa vidt, at han ikke agter de udvortes Verdens Ting, enten fordi han ingen Tilbøielighed har til dem af Naturen, eller fordi han ikke vil anvende nogen Umage, Arbeide og Bekostning derpaa, men det rette Verdens Rede, det rette Babylon og Vederstyggelighedens Hemmelighed ligger dybt skjult i Hjertet: Der løbe de verdslige Lyster om hverandre, den ene vil hid, den anden vil did, snart hjælper den Ene den Anden, snart hindrer den Ene den Anden. Mangen een bringer det saa vidt, at Lysterne undertiden hvile i ham, og da mener han, at Verden er hundrede tusinde Mile fra ham: Men hvad som sover, er ikke ganske dødt; det erfares, naar der kun gives een Leilighed; dersom kun een Forsængelighed bliver fildret, da opvaagne de sovende Dyr; og førend man bliver det vaer, er der antændt saadan en Ild i Hjertet, at den ikke lettelig kan udslukkes. Derfor er det det sikreste, at man dræber denne Orm indvortes, og forsæster den i Kjødets Lyster, hvilket skeer ved en daglig Omvendelse ved at dræbe det gamle, og fornye det gjenfødte Menneske.

Fremfor Alt maa et Menneske vel see til, at han, ved at bruge Verden, ikke stjæler sit Hjerte fra Gud, og giver det til Verden, ligesom der staaer skrevet om de verdsligsindede Mennesker; „Deres inderste Tanke er deres Boliger fra Slægt til Slægt evindelig".[1])

Hjertet eller Hjertets Kjærlighed har fire Bevægelser: Begjærlighed,

[1]) Sf. 49, 12.

Glæde, Haab eller Tillid, og Pine eller Bedrøvelse; thi hvad jeg elsker det søger jeg, deri fornøier jeg mig, derpaa forlader jeg mig, derover bedrøves jeg, naar jeg mister det. Alt dette maa hænge ved Gud alene, og ikke ved nogen Skabning. Derfor: hvo som vil bruge Verden rettelig, han maa ikke sørge for nogen timelig Ting. Et Hjerte, der vil handle med Gud, maa være frit og ubekymret for jordiske Ting. Saa meget, som han søger i de jordiske Ting, saa meget taber han i Gud; saa meget han bekymrer sig om jordiske Ting, saa meget forurolige han Sjælen, hindrer Andagten, adspreder Tankerne, opfylder Sindet med Forfængelighed. Det gjør jo Menneskets Sjæl stor Vanære, naar den søger det, som er langt ringere end Sjælen. Hvad skal den udødelige Aand med Støv og Aske? Vore Sjæle ere saaledes skabte, at de kunne tage imod og blive deelagtige i det evige og uendelige Gode, og førend de komme dertil, have de ingen Ro. Men skal de vænne sig dertil, da maae de lade de ufuldkomne jordiske gode Ting fare, og Sjælens Begjærligheder kunne ikke heller stilles ved det Timelige; jo mere de drikke det skidne Vand, jo mere tørste de. De sige med Philippus: „Herre viis os Faderen og det er os nok".[1]) Ak! hvorfor søge vi endnu Noget i Verden? vi have dog alle Ting i vor Gud. En elendig Rigdom, naar man ikke er riig i Gud! En elendig Ære, naar man ikke har sin Ære i Gud, og er et Guds Barn! En elendig Glæde, naar man ikke har den levende Glædeskilde i Hjertet! Hvad er timelig Rigdom? Støv. Hvad er timelig Ære? Skygge. Hvad er timelig Glæde? en sød Gift, et Huus, bygget paa Helvede. Christus har tydelig sagt: „En Riig kommer vanskelig ind i Himmeriges Rige"[2]) (ligesom En med en stor Byrde ikke kan gaae igjennem en trang Dør). „Hvad som er høit iblandt Mennesker, er en Vederstyggelighed for Gud".[3]) Saaledes holder Gud sig netop til det Modsatte. Tungen i Verdens Vægtskaal bøier sig derhen, hvor Alt er tungt, stort og prægtigt; Gud bøier sig derhen, hvor Alt er lidet og intet. Verden vil gjerne see det, som er høit, men Gud seer til det Lave og til det Ringe. „Vee Eder, I, som nu lee, thi I skulle sørge og græde".[4]) Saaledes vender det sig om; af de Frommes Taarer voxer der Glæde, og Verdens Glæde føder Graad af sig. Derfor bekymre dig ikke om den forfængelige og forgjængelige Verden. Det Jordiske maae vi nok bruge, men det Himmelske maae vi begjære; for Guds Børn er Himmelbordet dækket. Verdens Børn ere Hundene, der opæde Smulerne af de timelige Ting; og da hedder det, som der staaer skrevet: „Du har annammet dit Gode i din Livstid".[5]) Ak vee mig, dersom jeg ikke har noget mere Godt ivente efter dette Liv. Jeg vilde ikke tage den hele Verden, om jeg end kunde beholde den i tusinde Aar, og derefter skulde høre disse forskrækkelige Ord: „Du har annammet dit Gode i din Livstid." Hvorfor søge vi Verden med saadan Begjærlighed, da dog alle Ting i Gud ere bedre? Mener du, at Gud vilde gjøre dig Verden saa suur, dersom han ikke vidste at vedergvæge dig med noget Sødere? Men vi ere saadanne Daarer, at vi lade Daleren fare og gribe efter Skillingen, og med Eva sælge Paradis for et Æble, med Esau Førstefødselsretten for et Lindse-Fad, tabe Himmelen for en Haandfuld Støv; liig de smaae Børn, der lade Guld-

---

[1]) Joh. 14, 8. [2]) Matth. 19, 23. [3]) Luc. 16, 15. [4]) Luc. 6, 25. [5]) Luc. 16, 25.

skykket fare, og gribe efter Sukker, de ligge og lege i Sandet, da de ellers kunde sidde rene ved Bordet.

Siger du: Skal jeg intet timeligt Godt søge, hvoraf skal jeg da leve? Da mærk, at Gud, der giver de Døde Livet, kan langt lettere opholde de Levende, allerhelst, da han selv er vort Liv og vor Føde; thi i ham ere, leve og røres vi.[1]) Mener du, at Gud havde skabt saa mange Mennesker, dersom han ikke vidste at ernære dem? Han behøver kun at tale eet Ord, saa ere de Alle mættede med Velsignelse. Naar han uddeler, saa samle alle Skabninger; ligesom naar en omhyggelig Husmoder kaster Kornet for Kyllingerne, saa sanke de op. „Han giver Ravneunger deres Føde, naar de skrige".[2])

Ja det skeer endog, naar de gamle Ravne forlade deres Unger, at der, indtil de faae Fjædre og blive sorte, voxe Orme af deres eget Skarn, hvormed de føde sig. Deres skjulte Raab, deres hemmelige Angest mærker Gud. Bed med Andagt et troende „Fader Vor", saa er du hjulpen.

Hvilken Fader har ladet sit Barn omkomme af Sult? Gud, som bespiser Fuglene, klæder Blomsterne, opholder Solen i sit Løb, skulde han lade det Barn omkomme, som han bærer med Kjærlighed i sit Hjerte? "I ere lagte paa mig fra Moders Liv, ere baarne af mig fra Fødselen af",[3]) siger han selv. Barnet, som ligger i Moderens Liv, sørger ikke for Noget, det suger al Saft og Kraft af Moderen; Moderens Føde er dets Føde. Ak! Gud give, at vi maatte lære ret at kjende, hvorledes vi ere indsluttede i Guds Kjærlighed, og ere der tusinde Gange bedre bevarede, end i Moderens Liv. Skriften kræver af os, at vi skulle arbeide, men lade Gud sørge. David siger: „Kast din Byrde paa Herren, saa vil han forsørge dig",[4]) og Paulus: "Værer ikke bekymrede for Noget, men i alle Ting lader Eders Begjæringer fremføres for Gud i Paakaldelse og Bøn med Taksigelse."[5]) Peder siger: „Kaster al Eders Sorg paa ham; thi han haver Omhu for Eder".[6])

Gud er saa venlig, at han vilde gjerne lette vort Hjerte, derfor siger han til os, som en from Fader til sit Barn: Kjære Barn! bekymre dig ikke, lad mig sørge. Ak! vi ere saa daarlige, at vi langt heller ville slæbe Sorgen med os og plage os til Døde, end kaste Byrden fra os paa Gud. Dersom vi vare ret kloge, da vilde vi binde alle vore Sorger i et Knippe, og kastende dem bag Ryggen, sige: Der, kjære Fader! derfor er du Fader, at du skal sørge, thi Sorgen er en altfor tung Byrde for mig, men for dig er den saa let som et Støvgran; kan du bære Himmel og Jord, hvorfor skulde du da ikke kunne bære min Sorg? Men vi ere blinde, vi ville forstaae det bedre, og kunne bedre forsørge os end Gud. Mange bekymre sig derover, at de ere fattige, og mene, at det er ganske ude med dem. Saadant et Menneske maa jeg spørge: Kjære Ven! troer du og, at Gud er en riig Mand? Du siger ja, alle Ting ere hans. Troer du og, at den rige Gud er din Fader? Han har befalet mig at bede „Fader Vor." Troer du og, at den rige Fader vil lade sine Børn hungre? Nei, siger du, det kan et Fader-Hjerte ikke gjøre. Ei! saa maa Djævelen, der ikke har Gud til Fader, plage sig med Sorg. Er du ikke en forskrækkelig Nar, at du formedelst Sorg vil blive riig, da dog Gud har forbudet dig at sørge, og du lader de Midler fare, som Gud i sit Ord viser dig. Du

---

[1]) Ap. Gj. 17, 28. [2]) Ps. 147, 9. [3]) Es. 46. [4]) Ps. 55, 23. [5]) Phil. 4, 6. [6]) 1 Petr. 5, 7.

skulde troe Gud, som et Barn sin Fader, og sige: „Jeg er elendig og fattig, men Herren vil tænke paa mig.[1])

Hvad er fattigere og elendigere end et diende Barn? Det veed ikke at hjælpe eller raade sig selv, og maatte forsmægte; men den kjære Moder forsørger det af sine Bryster, og om det var mueligt, med sit Blod. Tænk paa den Gud, der har plantet det kjærlige Moder-Hjerte, og siger: „Om en Moder kan glemme sit diende Barn, vil jeg dog ikke glemme dig".[2]) Du skal kun bøie dine Knæ, og i en barnlig Tillid bede: „Min Fader! du som er i Himlene, giv mig mit daglige Brød." Saa gjør de hungrige Børn, der med Graad og Skrig bede deres Moder. Du skal arbeide troligt i dit Kald, og lade Gud sørge, Hvo som ikke kan tro, bede og arbeide, han maa kaldes ret fattig, ellers Ingen; thi Fattigdom ligger i Vantroe, ligesom Rigdom i Troen. Ja, siger du, jeg seer intet Middel for Øine, hvorved jeg kan hjælpes? Saaledes er den daarlige Fornuft, det kan ikke være Noget, som ikke kan sees, begribes eller fornemmes. Naar Brødkurven ikke hænger i Munden, da er der Hunger og Fordærvelse for Haanden, ligesom Gud var bunden til Midler. Hvad var det for en Bager, der bagte det Brød, som Israels Børn aad i Ørken? Gjennem hvilke Rør blev det Vand ledet til Klippen, som Moses drev ud med sin Stav? Hvilket Olietræ bar vel den Olie, hvormed Enkens Kar bleve opfyldte? Hvilken Viinstok bar de Druer, med hvis Saft Bryllupsgjæsterne i Cana bleve glædede? Men hvor hastig forglemmer man ikke Guds Gjerninger? Saaledes veed endnu vor Gud Midler og kan give Velsignelse der, hvor den ikke er; men det kommer an paa Menneskets Tillid. Verden er fuld af Guds Undere, og Enhver erfarer dem daglig i sit Huus. Kun det, som vi troe, vederfares os. Mener du, at din Sorg holder dig i Live? "Hvo af Eder kan lægge en Alen til sin Vext, endog han bekymrer sig derfor."[3]) Sæt at der var en liden og kort Mand, der meget bekymrede sig og bedrøvedes over, at han ikke var vorden saa høi som andre Folk, hvad skulde man domme derom? Gud har fra Evighed af bestikket Enhver sit Maal og tilstaaet Enhver sit Brød ligesom han hver Dag gav Israels Børn deres Maal fuldt af Manna i Ørken, og høiere kan et Menneske ikke bringe det, han maa sørge saa meget han vil. Ligesom Gud fra Evighed af har skrevet dine Dages Tal, i sin Bog, saa har han og bestikket dig dit daglige Brød for hver Dag. Hvad kan det da hjælpe, om vi i vor Sorg vil gjøre Regning paa Mere? Vil du endelig begjære timelige Ting, saa begjær det, som Christus kalder „dagligt Brød," som David kalder „din bestikkede Deel" og som Paulus kalder „Føde og Klæde" og lad dig saa nøie dermed.[4]) Det er en stor Vinding, at være gudfrygtig og nøisom. Den bestikkede Deel er det, som stemmer overeens med din Natur, og med den dig af Gud givne Stand og Embede. Naturen er fornøiet med lidet, og Gudfrygtighed med endnu mindre; men Gjerrighed er en dyb Afgrund, som ikke kan fyldes, den er som en Ild, der fortærer Alt, hvad den kan overkomme. Siger du: Hvoraf skal jeg kjende den mig bestikkede Deel? Man kan lettelig gjøre Forskjel imellem den feberagtige og virkelige Tørst; den naturlige lader sig tilfredsstille ved en maadelig Drik, men den anden bliver altid større og større, saa at jo mere man drikker, jo mere tørster man. Det er din bestikkede Deel, naar du lader dig nøie med det, som du

[1]) Ps. 40, 18. [2]) Es. 49, 15. [3]) Matth. 6, 27. [4]) 1 Tim. 6, 8.

faaer til Nødtørft; men naar du har dit Fornødne, og da søger efter et mageligt og overdaadigt Liv, vil blive fra Bonde en Borger, fra Borger en Junker, fra Junker en Fyrste, og kan ikke mætte din Begjærlighed, da er det ikke dagligt Brød; thi enhver Dag har sin egen Plage. Men her kan man ikke foreskrive Enhver saa nøie i alle Stykker, hvad hans beskikkede Deel er. Naturen er tillige saa listig, at den veed at kalde Overdaadighed Nødtørft. Derfor maa Enhver her nøie prøve sig og det hedder som hos Propheten Esaias: „Tager det til Hjerte."[1])

Hvo som ret vil bruge Verden, han maa tage Afsked med Verdens Glæder. David siger: „Du giver mit Hjerte en større Glæde end deres, naar deres Korn og Most er overflødig".[2]) Dette er Davids Mening: Intet skal, intet kan glæde mig som du, og jeg vil ikke give een Draabe bort af din Glæde for al Verdens Glæde. „Hos dig er Livets Kilde".[3]) Som om han vilde sige: Der er idel døde Kilder i Verden, hvo som vil øse Glæde af verdslige Ting, er lig den, der vilde hente Livet op af Graven. Skabningerne ere dødelige, derfor kunne de ogsaa kun glæde det dødelige Legeme. Enhver Skabning fører sin Ureenhed med sig, og opvækker let en Modbydelighed, som føder en elendig Glæde af sig. Glæden er en Ting, der gjerne klæber ved, drager Sjælen med alle sine Kræfter efter sig, saa at den falder paa det, hvori den glæder sig, som en Hund paa et dødt Aadsel. Jo større Glæden er i det Skabte, jo mindre er den i Skaberen; og jo større Lyst Menneskет søger i Skabningerne, saameget mere maa han undvære sin Lyst i Gud. Siger du: Hvortil tjener da Skabningerne? Dertil, at du alene søger din Nødtørft i dem, paa det at Legemet kan tjene Aanden. Et lidet Lys maa slukkes naar det ikke har mere Olie. Dernæst maa Skabningerne være dig et Middel ved hvilket du kan trænge frem med din Lyst til Gud. „Fryd dig i Herren".[4]) Gud under Menneskene deres Nødtørft i Skabningen; men ville de søge Lyst i Skabningerne over Nødtørft, da bliver der kun idel Ulyst deraf, det kunne de bære Vidne om, som æde og drikke ikke til Nødtørft, men til Lyst og Overflødighed. Siger du: Man skal gjøre Forskjel imellem den naturlige og den syndige Lyst, da mærk, at dette kan ikke lettelig skee efter Syndefaldet. Synden er vel ikke Kjødet, men boer i Kjødet; dog har den slaaet dybe Rødder i Menneskет, og som Paulus siger er den i Kjødet bleven til en Surdeig.[5]) Men dersom du tager et Stykke Deig, som er gjennemsyret, hvorledes kan du da gjøre Forskjel og sige: Dette er surt, men det andet er sødt? Vide I ikke, at en liden Surdeig gjør den ganske Deig sur? Paulus kalder Synden ikke uden Aarsag „et gammelt Menneske."[6]) Thi Synden og Menneskет ere saa dybt indflettede i hverandre, at endskjøndt det ene ikke er det andet, saa pryder og pynter det ene sig dog med det andet. Derfor er det sikkrere, at vi fornægte den naturlige Lyst Noget, end føie den syndige Lyst i Noget. Her kunne vi ikke vandre forsigtig nok. Ofte skeer det, at vi mene, at vi æde og drikke til Nødtørft, og dog er det til Overflod. Dette bekræfter Augustinus med sit eget Exempel. Under Nødtørftigheds Skin, siger han, falder jeg ofte til Vellystens Snarer; idet jeg mener at mætte min nødtørftige Natur, ligger allehaande Lyster i Veien. Vellyst indbilder mig at jeg ikke gjør den, men Sundheden til Behag, da dog det, som er alt for lidet for Vellysten, er alt for meget for Sundheden. Derfor maa du ikke søge nogen Glæde i Skabningerne,

[1]) Es. 44. [2]) Ps. 4, 8. [3]) Ps. 36, 10. [4]) Ps. 37, 4. [5]) 1 Cor. 5, 6. [6]) Rom. 6, 6.

men ved Skabningerne skal du drages til Gud med din Glæde. Dette kan du see af følgende Stykke: 1) Om du smager Gud i Skabningen, om du i at høre en liflig Musik hører Guds Liflighed; i en sød Spise smager Guds Sødhed; i en deilig Blomst seer Guds Deilighed; da vil dit Hjerte strax udøse mange Suk til Himmelen: Ak! hvor liflig, skjøn og sød maa dog min Gud være, der er alle Tings væsentlige og oprindelige Deilighed, Liflighed og Sødhed. 2) Om Glæden træffer Hjertet og fæster Rødder deri; thi den Glæde, som alene kommer af Skabningen, angaaer ikkun Legemet. 3) Om den er bestandig, og ikke tager en hastig Ende; thi den Glæde, som ikke kommer af Gud, forsvinder saa hastig, som Glædens Middel viger og forsvinder; den kan ikke skille sig fra eller undvære udvortes og synlige Ting. 4) Naar den ikke kommer pludselig, men ordentlig og betænksomt af Guds Betragtning.

Hvo som ret vil bruge Verden, han maa ganske og aldeles ingen Tillid sætte til Skabningen; thi vor Tillid maa hænge ved Gud alene, ligesom Druen ved Viinstokken; thi dersom Viinstokken ikke giver Druerne deres Kraft, saa visne de; saaledes forsvinder Tilliden, dersom Gud ikke giver den Kraft. Og omendskjøndt Gud opholder os ved Skabningen, saa kommer dog Kraften ikke fra Skabningen, men fra Gud. Det største Afguderi er, naar man sætter sin Tillid til Skabningen. Sjælens Tillid er ligesom et lidet Barn, der hænger ved sin Fader, omfavner og kysser ham; den holder sig til Gud, som En der i et dybt Vand griber efter Noget; da river Gud ham ud, og kan ikke lade ham i Stikken. David siger: „Min Sjæl hænger efter dig; din høire Haand styrker mig".[1]) Som et lidet spædt Barn naar det i Ildsnød hænger sig fast om Moderens Hals, saaledes holder ogsaa Moderen det stakkels Barn, saaat det ikke falder i Ilden. Guds Kraft holder og bærer vor Tillid, og naar den kun holder fast, vil han ikke kaste den bort. Holder og bærer Gud Himmel og Jord i sin Haand, og omspænder Himmelen med sin Finger, saa kan han vel ogsaa holde og bære det lidet Stykke Jord, som vi ere. Saa længe som vor Tillid hænger ved Guds Godhed, og ikke ved nogen Skabning, da er den reen og ubesmittet, som et Speil i hvilket ingen Pletter kan sees eller findes. Men dersom en Skabning kommer derimellem, da er det ligesom om En vilde hænge Straa eller Træ imellem Ledene paa en Guldkjæde; eller som om En vilde overstryge et Speil med Skarn. Men Verdens Børn lade Gud fare, og hænge ved Skabningerne: De ligne en Mand, der bygger sit Huus paa Sand, der læner sig op til en faldefærdig Væg, der vil støtte sig ved et svagt Rør. Men vor Tillid hænger ved Skabningen: 1) Naar vi ved Skabningernes Besiddelse blive dovne, lade og blødagtige i at bede Gud om at han vil give Kraft og Velsignelse til Skabningernes rette Brug. 2) Naar vi ved Tabet af Skabningen ogsaa miste Modet, og saa snart den bliver kraftesløs eller forgaaer, blive forsagte og forknytte, som om man havde berøvet os Gud selv. Hvo som har bygget paa Gud, tænker saaledes: Det, hvorpaa jeg har forladt mig, har jeg endnu, og det kan Ingen tage fra mig. Berøver man os Liv, Gods, Ære, Børn og Viv; Lad Alt kun fare hen, Vi Mere faae igjen, Guds Rige vi beholde! Hvo paa Gud troer, han tryggelig boer og taber ei sin Skandse.

Hvo, som rettelig vil bruge Verden, han maa ikke sørge, naar han mister

[1]) Ps. 63, 9.

Skabningerne; thi det er altsammen et laant Gode. Vi ere ikke Eiere, men alene Husholdere. Det kunde maaskee være os til Hinder i at erlange det Evige; vi kunde maaskee have misbrugt det. Gud veed bedst, hvordan han skal føre os til Salighed, enten ved Rigdom eller ved Fattigdom, ved Ære eller ved Vanære. Ligesom en Læge bedst veed, hvad der tjener den Syge, Bittert eller Sødt. Undertiden tager Gud Skabningerne fra os, paa det vi ikke skulle ophøie os; ligesom man afklipper Høsenes Vinger, for at de ikke skulle flyve for høit. Undertiden mærker Gud, at det vil blive os til Fordærvelse. En Fader tager den skarpe Kniv fra Barnet, hvor meget det end græder. Undertiden har Gud noget bedre i Sinde med os, og vil give os det himmelske Gode istedetfor det Jordiske. En Moder afvænner ikke Barnet til dets Skade, men til dets Bedste. Og hvad mister du? En timelig og forgjængelig Ting. Verden er Verden, Penge er Penge, hvo der kun har den Herre Jesum i Hjertet. Naar alle Ting ere mig fratagne, maa man dog lade mig beholde denne Skat. Herre! naar jeg ikkun har dig, saa skjøtter jeg hverken om Himmel eller Jord.

Bort al Verdens Moie,
Mig kan bedst fornøie
Jesus, al min Lyst;
Bort, du falske Ære,
Dig vil jeg undvære,
Kom ei i mit Bryst.
Sorg og Nød,
Kors, Spot og Død
Skal mig, om jeg end maa lide,
Ei fra Jesu slide.

Vi Christne skulle ikke bekymre os om noget Andet, end om Synden. Frygter ikke for dem som ihjelslaae Legemet, men frygter for den, som fordærver Sjælen; det gjør alene Synden. Ja, siger du. Hvo kan taale at miste Sit uden Smerte? Men viid da: 1) Efterdi vi ere skrøbelige og forsagte, saa gaaer det sjelden af uden Bedrøvelse; saaledes maa en Christen ved christelig Fornuft bringe de naturlige Tilbøieligheder i god Orden, saaat de ikke blive forvendte til syndige Bevægelser. 2) Dernæst hjælper det dig intet, at du sørger og bedrøves, men at du med al Sagtmodighed overgiver dig i Guds Villie, og siger med Job: „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!“ [1]) 3) Du har ikke Aarsag til at bedrøves, naar du kun beholder Guds Naade: „Min Naade er dig nok“.[2]) Det er bedre at være fattig med Lazarus, og at have en naadig Gud, end med den rige Mand at leve hver Dag herlig og i Glæde, og da siden uden Afladelse høre: „Du har annammet dit Gode i din Livstid“.[3]) Hvad kan det gavne et Menneske, om han vinder den ganske Verden, naar han maa tage Skade paa Sjælen? Den har nok af det timelige Gode, der har et Stykke Brød, et glad Hjerte, en god Samvittighed, og Christus hos sig; thi hvad vi miste af det Timelige, det finde vi tusindfold igjen i Christo. Her maa det vel mærkes, at Paulus deler Bedrøvelsen i en Bedrøvelse efter Gud, og en Bedrøvelse efter Verden.[4]) Verdens Bedrøvelse kommer af de jordiske Tings Tab og Forliis, og

[1]) Job 1, 21. [2]) 2 Cor. 12, 9. [3]) Luc. 16, 25. [4]) 2 Cor. 7.

træffer det Menneske, som med sin Begjærlighed endnu hænger ved de forfængelige Ting. En himmelsksindet Sjæl holder sig til det evige Gode, som hverken Verden eller Djævelen kan betage ham.

Mange bedrage sig selv, og indbilde sig, at de ere bedrøvede efter Gud, og dog søge de kun en forgjængelig Ting. Derfor mærk først: Et efter Verden bedrøvet Hjerte giver sig strax tilfreds, naar han kun kan erholde det, som han hemmelig har havt Lyst til; en efter Gud bedrøvet Sjæl lader sig ikke trøste uden af Gud; ligesom Bierne drage ingen Honning, uden af Blomsterne. Af een og den samme Brønd maa flyde baade Bedrøvelse og Glæde. „Hvem har jeg i Himlene, naar jeg ikke har dig".[1]) For det andet, Verdens Bedrøvelse hænger ved Hjertet, som et tungt Stykke Bly, gjør Hjertet koldt og fortrædeligt til alt Godt. Bedrøvelsen efter Gud oplofter Sindet med mange brændende Sukke. David siger: „Paa min Trængsels Dag søgte jeg Herren".[2]) For det tredie, den, som er bedrøvet efter Verden, er døv for Guds Røst: „Jeg har endnu meget at sige Eder; men I kunne ikke bære det nu".[3]) Det gaaer et Verdens Barn, som det gik Israels Børn i Ægypten, der for Suk og Angest ikke kunde høre Moses; men den, som er bedrøvet efter Gud, forstaaer hvad Guds er, og bliver glad, naar han fornemmer Aandens Stemme i Hjertet. Nu, hvortil nytter den Bedrøvelse efter Verden? den virker Døden. Syrach siger: „Hjertelyst er et Menneskes Liv; men Sorg har fordærvet og dræbt Mange, og der er ikke Gavn hos den".[4]) „Døden udkommer af Sorg".[5]) Hvor Mange have ikke harmet sig til Døde for en Haandfuld Støv og Aske? O! blinde Folk, der kunde have Alting i Gud.

Det 9. Capitel.

Om Kjærlighed til Næsten.

Ved Kjærlighed til Gud hænger Kjærligheden til Næsten; thi Næsten er Guds Billede og Barn. Derfor maa Næsten elskes i Gud, og for Guds Skyld. Disse Bud ere bundne fast i hverandre: „Du skal elske Gud over Alting, og din Næste som dig selv." Dersom Nogen siger: jeg elsker Gud, og han hader sin Broder, han er en Løgner; thi hvo som ikke elsker sin Broder, som han har seet, hvorledes kan han elske Gud, som han ikke har seet? Og dette Bud have vi af ham, at den, som elsker Gud, skal og elske sin Broder".[6]) Kjærligheden følger Kundskaben, og Kundskaben Sandserne, som se en fattig, elendig og syg Lazarus ligger for vore Dine. Om Gud have vi nogen umiddelbar sandselig Kundskab, men middelbar i Skabningerne, som et Billede i Speilet. Kjærlighed driver ogsaa til Gjerninger, men Gud er for høit

[1]) Ps. 73. 25. [2]) Ps. 77, 3. [3]) Joh. 16, 12. [4]) Syrach 30, 23. 25. [5]) Syrach 38, 19. [6]) 1 Joh. 4, 20. 21.

over os; og behover ikke vore Gjerninger; men han tilsender os fattige Brødre og Søstre, at vi skulle betale dem det, vi ere ham skyldige, det er, alt det vi ere, have og formaae. Til dette forpligter Christi Befaling os: „Dette er min Befaling, at I skulle elske hverandre, ligesom jeg har elsket Eder".[1]) Og ved Moses: „Du skal elske din Næste som dig selv".[2]) Derfor siger Paulus: „Bliver Ingen Noget skyldige, uden det at elske hverandre".[3]) Det er ingen fri Villie, men en Skyldighed, dog ikke en tvungen Skyldighed efter Loven, men en frivillig Kjærligheds Skyldighed. Loven gjør skyldig for den verdslige Ret, da En har Ret og Tiltale mod en Anden for Gjælds Skyld; men Kjærlighed gjør sig frivilligt til Enhvers Tjener. Man hverken stevner Nogen til Doms for Kjærlighed, ei heller tvinger man Nogen dertil. Naar jeg ikke tager Noget fra min Næste, om jeg end Intet giver ham, saa kan dog ingen verdslig Lov straffe mig; thi den verdslige Lov er kun til at hindre det Onde, men til gode Gjerninger tvinger den Ingen. Men Kjærlighed gjør sig uopfordret til en nye Skyldner, og tjener den, som for Menneskenes Øine ingen Ret har til den. Kjærligheden vil Intet have for sig selv, hvad jeg har, siger den, er jeg Andre skyldig. Vi kunne jo see paa alle andre Skabninger, at de ikke beholde deres Gode for sig selv; men tjene os dermed, som om de vare vore Skyldnere, og derfor have de ogsaa faaet alt deres Gode af Gud. Saaledes erfare vi ogsaa daglig hos os selv, da vi meddele Maven al Mad og Drikke; men Maven beholder Intet for sig selv, kun det Nødtorftigste; det Øvrige meddeler den de andre Lemmer. Gud beviser sig mod os, som en Moder mod sine Børn, og en Herre mod sine Tjenere. En Moder giver sit Barn Skjødet fuldt af Sukker, og siger: Gaae hen, giv dine andre Brødre og Søstre og Legekammerater Noget med dig. En Herre giver sin Tjener Haanden fuld af Penge, ikke for at han skal beholde dem, men for at uddele dem til Daglønnerne. Hvor mange Mennesker ere ikke som de misundelige Børn, der selv opæde Alting; men dem skjænder Moderen paa, og giver dem intet mere. Vor Næste, fornemmelig om han er gudfrygtig, har lige saa stor Ret til vort Gods, som vi selv, og maaskee en større; thi Herredømmet over det Skabte var Noget, som fulgte med Guds Billede. Derfor, hvo som ikke er fornyet efter Guds Billede, har ikke Ret til at dræbe en Hund; og Skabningen lyder ham mod dens Villie, bedroves og sukker derover. Verden nyder ogsaa Skabningens Velsignelse i alle Stænder; men det er ikke for dens gule Haars Skyld, men fordi Guds Børn Dag og Nat bede Gud om dagligt Brød. Derfor, naar din nødtorftige Næste tiltaler dig, da fordrer han ikke Dit, men Sit, hvilket Skabningerne ere ham skyldige, som et Guds Billede, og som han med mange Suk og Taarer har bedet om hos Gud. Han fordrer den Gjæld, som du for Guds Skyld bør betale ham. Skyldkræveren og Gjældbogen er dit eget Hjerte, det lokker og formaner dig over Dag, og siger: Saaledes gjør Gud imod dig, saaledes fornemmer du, saaledes befaler Gud dig, saaledes læser du, og gjør saaledes igjen imod din Næste. Kjærligheden seer ofte i dette Gjældsregister, opfordrer alle Lemmer og Kræfter, og siger: Hvor meget er du min Broder skyldig? Mit Hjerte, hvor megen Velvillie, hvor megen Medlidenhed? Min Mund, hvor mange trøstelige og venlige Ord? Mine Øine, hvor mange Kjærligheds og Medlidenheds Taarer? Mine Hæn-

[1]) Joh. 15, 12. [2]) 3 Mos. 19, 18. [3]) Rom. 13, 8.

der, hvor mange Almisser? Mine Fodder, hvor mange tjenstagtige Fjed. Kjærligheden bier ikke indtil Næsten kommer, og kræver Gjælden; men iler ham imode. Seer den en Hungrig eller Nøgen, siger den: Ak! kjære Ven, hvorfor glemmer du at kræve din Faders Gjæld? jeg har endnu et Stykke Brød, en Klædning tilovers. Vi ere jo Brødre, og sidde jo i uskiftet Arv, hvorfor kræver du mig ikke? Saaledes elske vi Gud i Næsten, og derfor kalder Paulus Kjærligheden til Næsten „Lovens Fylde".[1]) Thi Gud har befalet os at vise hans Kjærlighed ganske i Kjærligheden mod Næsten. Derfor har Christus ogsaa aflagt sin Guddoms Skikkelse, og paataget sig en Tjeners Skikkelse, for at han vilde overdrage den Kjærlighed, vi skulle vise imod ham, paa den fattige og fornedrede Næste.

For desto bedre at forstaae denne Kjærligheds Gjæld, henviser Paulus os til ovenanforte Sted i Loven: „Du skal elske din Næste som dig selv".[2]) Her fordres Kjærlighed: „Du skal elske." Det hedder ikke, du skal bespise, skjænke og beklæde, thi Kjærligheden viser sig ikke i nogen særdeles enkelt Gjerning, men den er en almindelig Dyd: Den bespiser, skjænker, klæder, trøster, hjælper, redder og gjør Alt, den overgiver sig med Legeme og Liv, med Gods og Ære, med alle Kræfter indvortes og udvortes, til sin Næstes Nytte, og beholder Intet, hvormed den ikke vil tjene Andre. Andre Dyder øve deres Gjerninger i Stykkeværk. Denne er Fuldkommenhedens Baand, og kaster Alt i een Hob. Ogsaa udfordres Kjærligheden, og ikke altid Gjerningen, fordi Formue til at gjøre, findes ikke hos Alle. Mange ere saa fattige, at de ikke kunne bespise, skjænke, klæde, beskjærme og redde Andre; men Ingen er saa fattig, at han ikke skulle kunne elske, unde, ville og ønske sin Næste alt Godt. Kjærlighedens Værksted er Næsten. „Du skal elske din Næste," ikke de Rige, Mægtige, Lærde, Hellige, men Næsten. Den falske og kjødelige Verdens Kjærlighed seer paa Personer, og elsker saa længe den har Nytte eller Haab deraf; men naar enten Nytten eller Haabet derom ophører, da hører ogsaa Kjærligheden op; den blomstrer med Lykken, men visner med Ulykken. Den rene Kjærlighed deler sig ikke til visse Personer, men favner Enhver, uden at see paa, hvo han er, Ven eller Fiende, Riig eller Fattig, Høi eller Lav; thi Kjærlighed søger ikke Nytte af Andre, men at gjøre Andre Nytte. Derfor er den kraftigst og meest virksom imod Fattige, Syge og Fiender, hvor den har nok af at taale, lide, bære, tjene, gjøre vel, og finde alle Hænder fulde. Lader os her mærke, hvorledes dette Bud gjør os alle lige for Gud, og ophæver al Forskjel paa Stænder, Personer, Embeder og Gjerninger; thi efterdi dette Bud er given alle Mennesker, saa maa en Konge og Fyrste (saavidt han er et Menneske) bekjende, at den fattigste Tigger er hans Næste, og ikke er ringere for Gud end han, og det saaledes, at han ikke alene er skyldig til at hjælpe ham, men endog efter dette Bud at tjene ham med alt, hvad han eier og formaaer. Thi dersom han skal elske ham saaledes, som Gud har befalet, saa følger deraf, at han skal elske Betleren mere end sin Krone og hele Kongerige, og hvis Betlerens Tarv udkræver det, skal han endog lade sit Liv for ham; thi han er skyldig at elske ham, eftersom han er hans Næste. Er det ikke et herligt og deiligt Bud, der gjør saa ulige Mennesker saa vakkert lige? Er det ikke en forunderlig Trøst, at en Tigger har saadanne herlige Tjenere og Elskere, at en rig Konge maa være hans Fattigdom til Tjeneste? Hans deilige Krone og

[1]) Rom. 13, 10. [2]) Matth. 22, 39.

kongelige Pragts søde Lugt maa være Betlerens ilde Lugt og Saar underdanige! Hvor forunderlig skulde det ikke være, om vi skulde see, at Konger og Fyrster, Dronninger og Fyrstinder tjente Fattige og Spedalske, hvilket vi læse om Dronning Elisabeth af England? Og dersom det end skedte, var det dog kun en ringe Ting, naar man sammenlignede det med Christus; thi han har holdt dette Bud i saa høi en Grad, at Ingen gjør ham det efter; thi han er Verens Konge over alle Konger, ja Guds Søn selv, dog gjør han sig alle Syndere lig, tjener dem, og det saaledes, at han endogsaa døer for dem. Om nu ti Konger saaledes tjente en fattig Tigger, da var det en stor Ting; men hvad var det imod Christi Tjeneste? De maatte skamme sig og sige, at deres Tjeneste ikke var værd at see paa. I det Ord „Næste" ligger ogsaa Grunden skjult, der driver dig til at elske din Broder. Han er dog din Næste; nær i Adam efter Kjødet. I ere allesammen Mennesker og Syndere. Ved Aanden nær i Gud Fader, hvis Børn I ere; i Christo, hvis Lemmer I ere; i den Helligaand, hvis Tempel og Bolig I ere. Hvad kan forbinde Eder nærmere? Denne Kjærligheds Rettesnor er dit eget Hjerte. Du skal elske din Næste som dig selv. Da bærer du en levende Bog i dit Hjertes Inderste, den skal nok sige dig alle Ting, hvad du skal gjøre imod din Næste, og du behøver ingen anden Bog eller Lærer, naar du kun vil give nøie Agt derpaa. Dette Exempel, siger Dr. Luther, er ædlere end alle Helliges Exempler; thi deres ere forbigangne, og nu døde, men dette Exempel lever uden Afladelse; thi det maa Enhver bekjende og tilstaae, at han føler, hvorledes han elsker sig selv, han føler, hvor heftig han har Omsorg for sit eget Liv, hvor flittig han pleier sit eget Legeme med Mad og Drikke, Klæder, og alt Godt, hvorledes han flyer Døden, og skyer al Ulykke. Det er Kjærlighed til dig selv, den kjender og føler du. Hvad lærer du nu af dette Bud? At gjøre det samme imod din Næste, som du gjør mod dig selv, at du sørger for hans Liv og Legeme, ligesom du sørger for dit eget. See, hvorledes skulde Gud kunne have givet dig et nærmere, mere levende og kraftigere Exempel, der er saa dybt indprentet i dig selv, ja du er det selv, ligesaa dybt som Budet staaer indskrevet i dit Hjerte? Hvordan vil det nu gaae dig for Gud, naar du ikke elsker din Næste? Da vil din egen Samvittighed fordømme dig, at den finder saadant et Bud skreven i dig, og det hele Liv, som et Exempel, vil vidne imod dig, at du ikke saaledes har gjort imod Andre, som dit eget Liv har lært dig; og sandelig, saadant et Vidnesbyrd skal være kraftigere end alle Helliges Exempler.

Det, som kan drive dig til at elske din Næste, er overmaade stort og meget. For Alting gjør Kjærlighedens Adel og Høihed det. Kunde der vel være sagt noget herligere om Kjærlighed, end hvad Johannes siger: „Gud er Kjærlighed; og hvo som bliver i Kjærlighed, bliver i Gud, og Gud i ham".[1])

Gud er den væsentlige Kjærlighed, en aldeles gjennemhedet og gloende Ovn. Denne Ild brænder i ham; thi han elsker sig selv. Hvor yndigt trænger denne Ild ud af de tre Personer? Christus kaldes „Guds elskelige Søn".[2]) Han er et brændende Ord, hvilket er et ret guddommeligt Kjærligheds Speil; forunden Christus er der hverken i Himmelen eller paa Jorden et mere levende Billede; thi Skabningerne maae vi kalde Vidner om Guds Kjærlighed. Efterdi Gids Væsen

[1]) 1 Joh. 4, 16. [2]) Coll. 1, 13.

Væsen er idel Kjærlighed, saa fremgaaer ogsaa alle hans Gjerninger af Kjærlighed og skee i Kjærlighed, endog naar han fordømmer de Ugudelige; thi saa inderlig elsker han sin Retfærdighed, at han ei kan lade nogen Synd gaae ustraffet bort. Ligesom han er en væsentlig Kjærlighed, saa er han ogsaa den oprindelige Kjærlighed. Al Kjærlighed i Skabningen er kun en liden Flamme, som er antændt af Guds uendelige Kjærligheds Ild. Vilde du nu forkaste den kjødelige Kjærlighed? det behøver du ikke, den er ogsaa af Gud, for saavidt den er Kjærlighed, men Uordenen kommer af den kjødelige Villie. Derfor kan Johannes rettelig slutte: Efterdi Gud er al Kjærligheds Væsen og Kilde, saa er den elskende Sjæl i Gud, og Gud i den. Den naturlige Kjærlighed har sin Oprindelse af Gud, som Naturens Skaber og Opholder, og hvor den er, der er Gud efter sin Allestedsnærværelse. Den christelige Kjærlighed udspringer af Gud, som en ny Fodselskilde, og hvor den er, der er Gud med sin Naade tilstede. Ak! hvo vilde ikke gjerne, at Gud med sin Naade skulde boe i ham, og hvo vilde ikke ønske sig den salige Hvile i Gud? Hvor Kjærlighed er, der er Gud. Hvor Had og Fiendskab er, der er den hæslige Djævel; thi han er en Morder fra Begyndelsen. Had og Fiendskab er hans Billede og Affødning. Kjærlighed er det egentlige Kjendetegn paa Guds Naade og Nærværelse, derpaa kan du prøve dig, om Gud er i dig. Paulus priser Kjærlighed mod Næsten saa høit, at han kalder den „Lovens Fylde": „Hvo som elsker den Anden, har opfyldt Loven. Derfor er Kjærligheden Lovens Fylde".[1]) De Troende have vel Lovens fuldkomne Fylde ved Troen til Christus; men den maa begyndes i dem ved Kjærlighed. Thi Loven fordrer Gjerninger, og bliver opfyldt ved Gjerninger. Nu omfavner vel Troen Fremmede, nemlig Christi Gjerninger; men den gjør ogsaa tillige Hjertet sødt, og antænder Kjærlighed, udruster Menneskет, saaat det med Lyst begynder at virke det Gode efter Loven. Altsaa giver Troen Aand og Kjærlighed, hvormed Loven opfyldes. Derfor taler Paulus heel mærkværdig, Kjærlighed er Lovens Fylde. Troen giver dens Fylde; Kjærlighed er selv dens Fylde. Eller som han siger: „Troen virker kraftig formedelst Kjærlighed".[2]) Vandet følder Krukken, Skjænkeren ogsaa, Vandet ved sig selv, Skjænkeren ved Vandet. Saaledes er og Troen den, der baade virker og fylder; men Kjærligheden er Gjerningen og Fylden selv. Mærk Kjærlighedens Adel. Kjærlighed er Lovens Sum og Ende. „Du skal elske Herren din Gud i dit ganske Hjerte, og i din ganske Sjæl, og i dit ganske Sind. Du skal elske din Næste som dig selv".[3])

Alle Bud ere Kjærlighedsbud, uden Kjærlighed kan Intet ret gjøres eller lades. Kjærlighed er alle Buds Aand, Lys, Liv og Kraft. Saa megen Kjærlighed, saa megen Opfyldelse af Loven; thi saa mange Tjenester og Gjerninger ere der. Men efterdi Kjærligheden er endnu ufuldkommen i os, saa er Lovens Opfyldelse det ogsaa. Derfor maae vi af Kjærlighed vende os til Troen og Christum, og deri søge Lovens fuldkomne Opfyldelse, i hvilken Kjærligheden er fuldkommen. Kjærlighed er Hoved-Loven, alle andre Loves Rettesnor og Maal maa drages efter Kjærligheden, og Alt være den underkastet. Loven maa ophøre at være Lov, naar den træffer Kjærlighed, omendskjøndt den ikke ophører, men paa det kraftigste opfyldes i Kjærlighed.

Naar du om Søndagen vil gaae i Kirke, og en Bedrøvet da kommer til dig,

---

[1]) Rom. 13, 8. 10. [2]) Gall. 5, 6. [3]) Matth. 22, 37. 39.

som behøver din Trøst, dit Raad og din Hjælp, da behøver du ikke at see paa Lovens Bud: „Kom Sabbatens Dag ihu, at hellige den;“ [1]) nei, Kjærligheden er en fri Herskerinde over dette Bud, tvinger det under sig, saaat det maa vige for den, naar Pligterne mod vor nødlidende Broder eller Søster kræver det. Og hvorledes kan du bedre helligholde Sabbaten, end naar du trøster den Bedrøvede, og hjælper den Elendige? Der er ingen større Uret, end naar man vil rette Kjærligheden efter Loven, og ikke Loven efter Kjærligheden. Dr. Luther giver herom en saadan Lignelse: „En Vognmand har Heste og Vogn i Tømme efter sin Villie, dersom han nu vil være tilfreds med at Hestene gaae under Tømmen, overladte til sig selv, uden at styre Hest, Tømme og Vogn efter Veien, da vil han snart vælte med sit Læs og see Heste, Vogne, Tømme og Styrer styrte i Grøften eller over Stok og Steen; men dersom han er saa klog, at han styrer sin Vogn efter Veien, og seer til hvorledes Veien er beskaffen, da kjører han ret. Men den, som vil strax fare afsted, det er den daarlige Vognmand, der vil, at Veien skal skikke sig efter Vognen; han skal vel lære, hvordan dette vil løbe af. Saaledes er det ogsaa, naar man vil regjere Folk efter Lov og Gjerninger, og ikke indrette Loven efter Folkene, da gaaer det ligedan som naar Vognmanden vil indrette Veien efter Vognen. Nu er det sandt, at Veien tit og ofte skikker sig meget vel efter Vognen, og er ligefrem, men derimod er den og undertiden kroget og ujevn, og da vil den sandelig, at Vognen skal krumme sig efter den. Saaledes maa det jo og være, at Folk skal skikke sig efter Loven og Gjerningerne, hvor de kunne, og hvor det er tjenligt; men naar det er dem skadeligt, da skal Loven sandelig vige og Styreren være forstandig, saaat han giver Kjærligheden Rum, og ophæver Lovens Gjerning. Derfor sige og de verdslige Vise, at Forstand, Forsigtighed, eller Beskedenhed (som de Geistlige kalde det) er alle Dyders Fører, og maa mestre alle andre Dyder. Men Kjærlighed er den rette Fører, og den rette Beskedenhed i guddommelige gode Gjerninger, der altid see paa Næstens Nytte og Bedste, ligesom Beskedenhed i verdslige Dyder see paa det almindelige Bedste, og retter Loven derefter.“

Betragter du videre, hvorledes Guds Kjærlighed er indbefattet i Næstens Kjærlighed, da holder du den billig for den ædleste Dyd. „Hvo som elsker den Anden, har opfyldt Loven“.[2]) Loven kræver Gjerninger: Gud sidder for høit for dig, behøver ei heller dine Gjerninger eller Velgjerninger, derfor bliver du viist til din Næste med dette Bud: „Du skal elske Herren din Gud over alle Ting, at du skal gjøre det samme mod din Næste, som du vilde gjøre imod Gud.“ Saaledes vil Gud ogsaa gjøre Verden til en Daare. Den søger at tjene Gud i høie og herlige Ting; men Gud svøber sig ind i Næstens Jammer, Kors og Elendighed, og vil, at du skal søge og elske ham i Hunger og Tørst, i Ulykke og Spot. Christus har derfor aflagt sin guddommelige Skikkelse, og taget en Tjeners Skikkelse paa sig, for at vi skulle vise vor Kjærlighed til ham paa vor fattige og ringe Næste. Ak! hvor mangen En bedrager sig, indbilder sig, at tjene Gud i store Ting, og glemmer derimod ganske at vise Kjærlighed imod sin Næste her paa Jorden, derfor skal han og paa den yderste Dag faae høre: „Jeg var hungrig, I gave mig ikke Mad“ ꝛc.[3])

---

[1]) 2 Mosеb. 20, 8. [2]) Rom. 13, 8. [3]) Matth. 25, 42.

Med disse Ord roser Paulus Kjærlighed: „Fremfor Alt iforer Eder Kjærlighed, som er Fuldkommenheds Baand".[1]) Iblandt Aandens Frugter er Kjærligheden den ædleste, bedste og frugtbareste. Derfor siger Apostelen: „Over alle Ting," ogsaa over Medlidenhed, Venlighed, Sagtmodighed, Ydmyghed ꝛc.; thi alt dette kommer af Kjærlighed, ligesom af sin naturlige Kilde. Alt dette indbefatter Kjærligheden i sig, ligesom man med et Reeb binder Noget sammen. Alle Dyder indbefattes i Kjærlighed, og komme af Kjærlighed. Kjærligheden er barmhjertig, venlig, sagtmodig, ydmyg; den er alle Dyders Prydelse og Fuldkommenhed. Mangenen kan ikke vise Barmhjertighed; men denne Mangel opfylder Kjærlighed, den vilde gjerne, men kan ikke; Troen kommer dertil, skjuler Mangelen med Christi fuldkomne Kjærlighed, hvormed alle Ting ere fuldkommede. Uden Kjærlighed gjælder ikke Dyden for Noget: „Dersom jeg taler med Menneskenes og Englenes Tungemaal, men har ikke Kjærlighed, da er jeg en lydende Malm, eller en klingende Bjælde; dersom jeg har prophetisk Gave, og veed alle Hemmeligheder og al Kundskab, og dersom jeg har al Tro, saaat jeg kunde flytte Bjerge, men har ikke Kjærlighed, da er jeg Intet, og dersom jeg uddeler alt mit Gods til de Fattige, og dersom jeg giver mit Legeme hen, at det skulde brændes, men har ikke Kjærlighed, da gavner det mig Intet".[2])

Uden Kjærlighed ere alle Ting Intet, om de end glimre saa meget de ville. Kjærligheden forener os i alle Stykker, hænger og binder os til hverandre. Dette er endnu høiere talt: „Kjærlighed er det Største," større end Tro eller Haab. Troen er vel kraftigere og værdigere end Kjærlighed; thi den eier Gud selv, formaaer og har alle Ting. Kjærlighed er kun en Frugt af Troen, og maa gjøre sig til Alles Tjener. Dog alligevel er Kjærlighed den største. Den er bredere end Troen og Haabet; thi den har ikke alene med Gud; men og med den hele Verden at gjøre. Den er længere end Tro og Haab; thi Tro og Haab ophører med dette Liv, naar Guds Forjættelser ophøre; den er saa jævn og naturlig, som at et Barn forsmægter, da det ikke finder mere Melk i Brysterne. I hiint Liv er ingen Forjættelse, men lutter Opfyldelse; der nydes Kjærligheden. Troen maa forsone Synden; i det evige Liv er ingen Synd. Saaledes er Kjærlighed nyttigere end Troen og Haabet. Tro og Haab modtager kun, men Kjærlighed giver. En Christen staaer midt imellem Gud og Næsten, han annammer og tager Troens Haand af Gud, og Kjærlighedens Haand deler ud til Næsten. Troen er alene nyttig for dem, som har den; men Kjærligheden tjener og er nyttig for Alle. Kjærlighed er ogsaa ædlere end Troen. Troen har sit Adelskab alene af Christo. Men Kjærlighed er i Gud, og Gud er selv Kjærlighed, i Gud kan hverken Troen eller Haabet være. Kjærlighed gjør mig Gud liig, og deri bestaaer det evige Livs Fuldkommenhed. Altsaa have vi i Kjærligheden et Billede og Forsmag paa det evige Liv. Hvad er det evige Liv andet end evig Kjærlighed?

Kan Kjærlighedens Adel ikke bevæge os til at elske, da finde vi en mægtig Dragelse dertil af Gud. Hvad der kan drive os til Kjærlighed imod vor Næste, finde vi i os selv, nemlig en levende Følelse af Guds Kjærlighed imod os. Troen forener med Gud, da hviler Sjælen i Gud, og fornemmer, at Kjærligheden i Hobetal styrter sig ud af Gud, som af en Kilde, ja den drikker hver Dag ny

[1]) Col. 3, 14. [2]) 1 Cor. 13, 1—3.

Kjærlighed i sig af Guds Faderhjerte. Derfor udgyder den sig igjen, og lader sin Fylde flyde til Næsten. I Troen smager Sjælen Guds Kjærlighed og Sødhed. Denne Smag antænder Hjertet, og gjør det brændende til Gjenkjærlighed, hvilken lader sig see imod Næsten. Troen giver sig Sjælen saaledes at smage i Kjærlighed som den har smagt Gud i Troen. Det er det som Paulus skriver: „Troen, som er virksom ved Kjærlighed".[1]) Deraf er det aabenbart, at, hvo som ikke elsker Næsten, han har ikke lært ret at kjende eller føle Guds Kjærlighed imod sig. Desforuden vide vi, at Gud selv har befalet os at elske vor Næste, og at det er ham behageligt. Hvo vilde da ikke stræbe at leve saa venlig og kjærlig en Gud til Behag i alle Ting? Christus har testamenteret sine Disciple Kjærlighed som et Arvegods: „Dette er min Befaling, at I skulle elske hverandre, ligesom jeg har elsket Eder. Dette befaler jeg Eder, at I skulle elske hverandre".[2])

Han har her og der bunden til Kjærligheden saa søde og rige Forjættelser, der billig burde bevæge os. Kjærligheden er dog Ingen mere til Nytte end dens egen Besidder. Hvo som elsker sin Næste, elsker sig selv. Hvo som velsigner Næsten, velsigner sig selv. Kjærligheds Sæd bringer dig Frugt i rig Fylde.

Over alt dette, saa ere vi skabte til Kjærlighed. Andre Skabninger har Naturen bevæbnet: Løven med Kloer, Oxen med Horn, Slangen med Gift ꝛc. Men saaledes har den ikke udrustet Menneskет; thi det skal være et Kjærligheds Billede. Derfor har Naturen ikke bragt alt dens Gode i en Hob udi eet Land tilsammen, men adspredt det hist og her i Landene, givet et Land een, et andet en anden Herlighed, og banet Veien fra det ene Land til et andet, endog midt igjennem Havet, paadet at det ene skal omgaaes med det andet, handle og vandle, og øve Kjærlighed og Venskab. Derfor har Gud ladet os Alle voxe op af eet Træ, nemlig af Adam. Eva er ikke af Jorden, men skabt og tagen af Adam, for at vi Alle ved eet Væsen skulle drages til een Kjærlighed. Og dog er Jorden i Adam Moder for os Alle; Jorden har ingen Nytte af os, den træde vi under Fødder, og dog giver den os Alt, holder, bærer, tjener os, og giver os sin Frugt.

See, kjære Menneske! saaledes fører din Oprindelse dig til Kjærlighed. Beskuer du dit eget Legeme, hvilket inderlig Venskab er der dog mellem Sjæl og Legeme? Hvor hjertelig elsker et Lem det Andet? Hvorledes tjener det ene det andet? „Det er ikke Splid i Legemet," siger Paulus, „men Lemmerne skulle have lige Omhyggelighed for hverandre. Og dersom eet Lem lider, lide alle Lemmerne med; eller eet Lem bliver holdt i Ære, glæde alle Lemmerne sig med".[3]) Hvo der hader sin Næste, han hader Christi Lem og hans Medlem.

Erkjender du nu, at du skal elske din Næste, saa lær ogsaa den rette Maade.

Først maa din Kjærlighed være af Hjertet, efter Pauli Formaning: „Bærer hverandre inderlig hengivne i broderlig Kjærlighed".[4]) Verdens Kjærlighed er kun Skum paa Tungen, men ingen Reenhed i Hjertet, en malet Kjærlighed; som naar jeg maler et Menneskes Billede paa Væggen, da kan jeg ikke sige, at det er et levende Menneske, men det er kun et Menneskes Farve og Billede, en død og malet Gjerning. Saaledes er det og med Verdens Kjærlighed; Farven er god nok, men den fattes Kjærlighedens rette Væsen. Verdens Børn ere Slanger,

[1]) Gal. 5, 6. [2]) Joh. 15, 12. 17. [3]) 1 Cor. 12, 25. 26. [4]) Rom. 12, 10.

der bære deres Gift hemmelig. Hvor mange vide ikke med søde og venlige Ord at sætte en Farve og Sminke paa deres falske Hjerte? Naar Herodes har besluttet i sit Hjerte at dræbe Jesus, siger han med Munden: Jeg vil komme og tilbede ham. Hvor herlig veed Joab ikke med venlige Ord at skjule sit falske og troløse Hjerte? Dette Mesterstykke have Verdens Børn lært af Løgnens Fader, den gamle Slange, der havde Olie og Smør paa Tungen, talede sødt til Eva, og hun forstod ikke, at saadan Gift var blandet i denne Honning. Hvad er det at undres over, at Øgleunger ogsaa skjule Slangegift og Galde? Det var meget at sige om vore Tiders falske Kjærlighed, da en Broder, en Præst ikke kan tro en anden, da maa man erfare det, som Paulus i sin Tid erfarede: „Jeg var i Fare iblandt falske Brødre".[1]) Det bliver jo i vore Tider holdet for en Dyd og en Klogskab i alle Stænder, naar man ikke reent af Hjertet siger Sandhed, men med søde Ord sætter en Sminke paa sit falske Hjerte, sælger Løgn for Sandhed, og Sandhed for Løgn. Mange kunne saa venlig forstille sig, at de kysse ofte den, som de have i Sinde at bide; men Verden maa sætte hvad Priis den vil derpaa, saa er det dog en dobbelt Synd. Synd er det, at man ikke elsker, da man dog skulle elske. Synd er det at man lader, som man elskede, og gjør det ikke. „Kjærligheden være uden Skrømt",[2]) siger Paulus. Kjærligheden maa ikke være et Skin, et Billede, et Navn alene, men Kjærlighed og Sandhed. Hjertet skal ikke mene andet end det Munden siger. Naar Munden kysser og velsigner, skal Hjertet ikke hade og forraade.

Den falske Kjærlighed har Honning i Ord, og Galde i Hjertet, som David beskriver den: „I deres Mund er intet Sandt, i deres Inderste en stor Fordærv, en aaben Grav er deres Strube, med deres Tunge smigre de".[3]) „Glatte ere deres Munds smørige Ord; men der er Strid i deres Hjerte, deres Ord ere blødere end Olie, og er dog dragne Sværd".[4]) „Med deres Mund velsigne de, men i deres Inderste forbande de".[5])

I den sande Kjærlighed stemmer Hjerte og Mund overeens. Ord og Mening er eet Hjerte. Naturen skal efter Sagnet vel have underlige Dyr med to Hoveder, to Næser ꝛc., men ingen med to Hjerter; thi Hjertet er Livets Brønd. Ligesom der kun er eet Liv, saa kan der og kun være eet Hjerte i Menneskет. Altsaa maa den falske Kjærlighed være et underligt grusomt Dyr; thi den fører et andet Hjerte paa Tungen, end den har i Livet. Den sande Kjærlighed har Grund og Rod i Hjertet, naar Hjertet i Gud er Næsten huld og tro. Hjertets Gunst og Velvillighed er den rette Kjærne i Kjærlighed, som Paulus siger. „Vi vare villige at dele med Eder, ikke alene Guds Evangelium, men ogsaa vort eget Liv".[6])

For det andet maa Kjærligheden til Næsten være reen og luttret, uden at søge egen Fordeel. Den falske Verdens Kjærlighed søger kun sit eget Gods, egen Ære, Nytte og Magelighed, elsker ikke Næsten for hans, men for andre tilfældige Tings Skyld. Derfor elsker den egentlig ikke Næsten, men sig selv, søger og mener kun dens Eget. Saadan Kjærlighed forsvinder, saasnart Aarsagen, nemlig Haab om Nytten, tager Ende; den strækker sig ikke heller til Andre, end til dem, de kunne vente sig nogen Nytte af. Den rene Kjærlighed begjærer ikke at have

---

[1]) 2 Cor. 11, 26. [2]) Rom. 12, 9. [3]) Ps. 5, 10. [4]) Ps. 55, 22. [5]) Ps. 62, 5. [6]) 1 Thess. 2, 8.

nogen Nytte; men endog vil nytte Andre med sin egen Skade, derfor er den ogsaa kraftigst hos dem, som Intet have at vente. Den bliver heller ikke træt, men staaer fast og ubevægelig i Medgang og Modgang. Christus befaler os at elske vor Næste saaledes, som han har elsket os. Han elskede os ikke, for at han ventede Noget af os, men for at han vilde give os sig selv og alle Ting med sig.

Er Kjærligheden reen, saa er den og lige imod Alle, Høie og Lave, Rige og Fattige, Bekjendte og Ubekjendte. Guds Kjærlighed gaaer over alle Mennesker, hvilket bevises baade af hans Ord og af den hele Natur. Solen skinner, og Jorden bærer Frugt for Alle. Vi have alle fælles gode Ting: Sommer, Vinter, Frost, Kulde, Varme, Vand, Jord, Luft, Vind, Regn, Mørke, Lys, I Særdeleshed maae vore Fiender ikke udelukkes fra den christelige Kjærlighed. Kjærligheden betragter Næsten i Gud, og i Gud er Ingen fiendsk. Kjærligheden betragter Næsten efter Gud. Gud elsker og sine Fiender. Jesus kysser Judas sin Fiende. Hvor bitterlig græd han ikke over Staden Jerusalem, der meest forfulgte ham? Hvor hjertelig beder han ikke for sine Fiender paa Korset? Ikke heller Syndere, saafremt de ville lade sig omvende, skulle vi udelukke fra vor Kjærlighed. Vel vil Paulus „at vi skulle hade det Onde",[1]) men vi skulle gjøre Forskjel imellem det Onde og Personen. Det Onde er Djævelens, det maae vi hade, Personen er Guds, den skulle vi elske. Den falske Kjærlighed gjør ikke dette; den tier, seer igjennem Fingre, ja leer undertiden og er vel tilfreds, naar hans Næste gjør det Onde, vil ikke vredes over, hade eller straffe det Onde, især om der er Legems- eller Livsfare derved, thi naar man skal antaste de Stores eller de Riges Synder og Laster, da er der ingen hjemme. Det er en sminket Kjærlighed. Men den rette Kjærlighed sætter alle Ting tilside, og tænker hverken paa hvor god en Ven det er, hvor nyttig hans Venskab er, hvor behagelig hans Selskab er, eller hvor farlig hans Uvenskab og Vrede kunde være; den hader det Onde, som findes hos ham, det maa være Fader, Moder, Søster eller Broder, og hvem det vil. Den falske Kjærlighed blander Personen og Lasterne sammen; men den rene Kjærlighed adskiller dem fra hinanden, den hader vel det Onde, men elsker Personen, holder sig til ham, omgaaes venlig og kjærlig med ham, lokker, beder, formaner, truer og skjænder, for at han skal lade af fra det Onde. En Christen maa ikke være anderledes sindet end Christus var.

Men om Christus staaer der skrevet, at han annammede Syndere, at mange Toldere og Syndere holdt sig til ham. Den rene Kjærlighed søger alle Menneskers Salighed saa inderlig som dens egen, derfor holder den sig til alle Mennesker, endog til Syndere, ligesom Lægen til den Syge, for at omvende og læge dem. Ja, siger du: Min Næste er halsstarrig, vil ikke lade sig vise tilrette; hav Taalmodighed, kjære Ven, hav Taalmodighed, ofte omvendes han ved den sjette Time, omendskjøndt ved den første Time intet Haab var dertil. Vi kunne see det hos Paulus og Andre.

Den rene Kjærlighed er ogsaa virksom. Johannes formaner: „Lader os ikke elske med Ord, ei heller med Tunge, men i Gjerning og Sandhed".[2]) Ord uden Gjerning ere som hiint Figentræ, der bar brede Blade, men ingen Frugter, som en tom Nød, en Sky uden Regn. Hvor Mange gjøre sig ikke saa tykke, som om de vare frugtsommelige med Guldbjerge, og dog er det en blot Vind. Den sande

[1]) Rom. 12, 9. [2]) 1 Joh. 3, 18.

Kjærlighed gjør mere end den siger, bestræber sig ved enhver Leilighed for at yde virkelige Tjenester. Kjærligheden meddeler gjerne den elskede Gjenstand Alt hvad den er og har. Den hele Natur viser sin Kjærlighed imod os i Gjerningen. Soel og Maane med deres Lys, Jorden med dens Frugt, Havet med dets Fiske ꝛc. Hvor mægtig og virksom er Guds Kjærlighed imod dig? Disse Exempler maa du ligne.

Stræber da efter den bedste Gave. Den kosteligste Vei er Kjærligheden. Ak! hvor rar er denne Dyd bleven i disse sidste Tider, om hvilke Christus har spaaet, at Kjærligheden skulle blive kold i Manges Hjerter. Derfor haster Verden nu til sin Undergang. Som Baandene holde et Kar, og Bjelkerne et Huus tilsammen, saa falder Alt i en Hob, naar man aftager Baandene og løser Bjelkerne: saaledes forbinder Kjærligheden det menneskelige Kjøn tilsammen; tager Kjærligheden Ende, saa maa det menneskelige Kjøn gaae under. Gud er Kjærlighed, lader Gud af at boe i Verden, da maa Verden gaae under; ligesom en Plante maa visne og gaae ud, naar Solen ikke mere skinner paa den. Nu saa maa Enden da være nær, vi høre jo dog i Verden om idel Vrede, Misundelse, Had, Nid, Fiendskab, Trætte, Kiv og Klammeri, Processer, Krig, Slagsmaal, hemmelig List og Bedragerie. Det skal være Kjærlighed, naar den Ene opæder og udryder den Anden. Hvor lidet holdes af Næsten, hvor Faa ere de, som unde og gjøre imod deres Næste hvad de unde og gjøre mod sig selv? Hvor mange Fattige gaae ikke for vore Dine, imod hvilke dog ikke gjøres Barmhjertighed? „Den, som haver Verdens Gods, og seer sin Broder lide Mangel, og lukker sit Hjerte for ham, hvorledes bliver Guds Kjærlighed i ham?“ [1])

Ja hvor Mange ere der ikke, der trænge og ængste deres Næste, og gjøre ham Skade hvor de kunne? Hvor Mange gaae ikke forbi, og lade den hungrige Jesus ligge paa Veien? Hvor Mange vise ham ikke bort fra deres Dør med haarde og foragtelige Ord? Naar det kommer an paa Gjæstebuder og prægtige Klæder, da have de rigeligt; men beder og tiltaler en fattig Lazarus dem, da see de suurt for en halv Skilling.

Betænker dog, I ukjærlige Hjerter, hvad I gjøre. I fornægte Gud; thi Gud er Kjærlighed.[2]) Og Paulus siger: „Værer Guds Efterfølgere, som elskelige Børn, og omgaaes i Kjærlighed, ligesom og Christus elskede os“.[3])

Børn slægte jo paa deres Forældre. Ere vi Guds elskelige Børn, saa maae vi ogsaa antage Guds Art og Natur. Men Gud er idel Kjærlighed, og i Christo udgyder han al sin Kjærlighed over os. Han blev selv et Offer for os. Betænker, I kolde Hjerter, hvad I gjøre, I forkaste Guds Kjærlighed. „Dersom Nogen siger: jeg elsker Gud, og hader sin Broder, han er en Løgner“.[4]) I ville ikke adlyde Christus; thi det er hans Bud, at vi skulle elske hverandre, ligesom han elskede os. I rive Eders Sjæle fra Gud; thi Gud er Kjærlighed, og hvo som ikke bliver i Kjærlighed, han bliver ikke i Gud. I lide Skibbrud paa Troen; thi Troen er arbeidsom ved Kjærlighed. I styrte Eder i Fordærvelse; thi denne Dom staaer fast: hvo som ikke elsker sin Broder, bliver i Døden. I gjøre Alle Eders Gaver og gode Gjerninger til Intet; thi dersom jeg havde al Tro, saaat jeg kunde flytte Bjerge, og havde ikke Kjærlighed, da var jeg Intet. I have ingen Deel i Christo, og uden Grund kalde I Eder selv Christne; thi som man kjender

[1]) 1 Joh. 3, 17. [2]) 1 Joh. 4, 16. [3]) Eph. 5, 1. [4]) Joh. 4, 20.

et Menneske af sin Skikkelse, saa kjendes en Christen af Kjærlighed. „Derpaa skulle I Alle kjende, at I ere mine Disciple, dersom I have indbyrdes Kjærlighed".[1]) I fornægte Eders egen Natur; thi Kjærlighedens Lov er plantet i Naturen. Hvad I ville at Andre skulle gjøre Eder, det skal og I gjøre dem. Derfor er den menneskelige Natur skabt og tilbøielig til Kjærlighed.

Derfor, kjære Venner, elsker hverandre indbyrdes, det er dog Eders Skyldighed; hvorfor ville I nægte Skylden? I betale ikke Skylden paa eengang, den voxer med Eders Tro og med Eders Næstes Nødtørft. Gud forpligter Eder dertil ved sine Bud. Det er dig sagt o Menneske, du skal elske din Næste som dig selv. Han forpligter Eder dertil ved sin Kjærlighed; det føler Eders Hjerte, og daglig formaner Eder. Saaledes er Kjærlighed den ædleste Dyd. Naar mange Klenodier blive frembaarne, da griber Enhver efter det Dyrebareste. Gud selv er Kjærlighed; vil I være af guddommelig Art og Natur, saa elsker. Kjærlighed opfylder den ganske Lov, er Indbegrebet af alle Dyder, det hedder jo at være kronet. Saadan en Dronning er Kjærlighed. Synes dette endnu lidet og ringe for dig, da see paa den Nytte, som Kjærligheden bringer med sig. Jo mere du elsker din Broder, jo mere drager du Guds Kjærlighed til dig. Din Kjærlighed er det ene Øie, der gjør Gud saa kjærlig og saa brændende i sin Kjærlighed, at han maa grøde. „Vend dine Øine fra mig, thi de forvirre mig".[2]) Jo mere Godt du gjør din Næste, jo mere Godt har du at vente fra Gud; thi den Sæd bringer ofte tusindfold Frugter. Hvo som rigeligt saaer, skal rigeligt høste. Christus tilregner sig hvad der skeer hans Lemmer, og vil ikke lade det være ubelønnet.

Elsker end din Næste ikke dig, saa elsk du dog ham, og elsk ham desmere, at du kan antænde ham. Magneten drager det haarde Jern til sig. Kjærlighed har en magnetisk Kraft, bevæger og drager ofte et haardt Hjerte. Dersom et Lem paa det naturlige Legeme kommer af Led, da gjør og forsøger man alle Ting for at faae det i Led og Forening med de Andre; saaledes bør ogsaa Lemmerne paa Christi aandelige Legeme holde fast ved hverandre. Mærker du, at din Broder ved Had og Fiendskab vil skille sig fra dig, da drag ham ved din Kjærlighed til dig igjen og stræb med al Flid at vinde hans fiendske Hjerte. Elsker du den, som ikke elsker dig, da skal din Naadelon blive desto herligere. „Dersom I elske dem, som Eder elske," siger Christus, „hvad have I da for Løn? gjøre ikke ogsaa Toldere det samme? Og dersom I hilse Eders Brødre alene, hvad Synderligt gjøre I da? gjøre ikke Toldere ligesaa?"[3])

Desforuden behøve jo ikke de Sunde, men de Syge Lægen. Hvor daarligt var det ikke, om en Læge vilde sige: Det Menneske er sygt, derfor vil jeg ikke hjælpe det; just derfor, at han er syg, behøver han Lægedom. Saaledes var det ogsaa daarligt, om du vilde sige: Det Menneske hader mig, derfor vil jeg ikke elske ham. Nei, din Kjærlighed skal du lægge som et lægende Plaster paa hans Saar, og derved stræbe at forandre hans Had til Kjærlighed. Gud elsker sine Fiender, for ved sin Kjærlighed, om det var muligt, at kunne vinde dem, og drage dem til sig.

Er det Eders Alvor at elske, da elsker af Hjertet! Gud dømmer Kjærligheden efter Hjertet. Elsker i Eenfoldighed, og søger ikke Eders eget, men at vinde Eders

[1]) Joh. 13, 35. [2]) Høis. 6, 5. [3]) Matth. 5, 46. 47.

Brødre. Elsker bestandig; ikke Begyndelsen, men Enden bliver kronet. Elsker i Gjerningen; Gjerningen priser Mesteren; Frugten Træet.

Fornemme I da Skrøbelighed og Mangel i Kjærligheden, saa bekjender det, sukker derover, opfylder al Mangel ved Jesu Christi Blod, og beder uden Afladelse, at Gud vil plante, styrke og formere Kjærligheden ved sin Aand i Eders Hjerter.

Du søde Aand, gyd i vort Bryst
Jesu Kjærlighed og Ordets ædle Lyst,
At vi udaf Hjertet hverandre elske med eet Sind udi Christo,
Og have baade Fred og Ro. Kyrie eleis.
Herre, forbarme dig! Amen.

Det 10. Capitel.

Om Taalmodighed.

Denne Dyd er Kjærlighedens Datter, den skal udøves baade mod de Skrøbelige og de Gjenstridige.

Vi ere ikke Alle lige stærke i Troen; Ingen iblandt os er englereen. Hvo som ikke vil fordrage sin Næstes Skrøbelighed, han kjender ikke sig selv. Guds Aand befaler os ved Paulus: „Bærer hverandres Byrde".[1]) Enhver kan finde hos sig selv, hvad der kan være tungt og besværligt for en Anden, derfor er Ingen fri; have vi alle Deel i Byrden, saa maa den Ene saavel bære Byrden som den Anden. Endnu større Eftertryk er der i Pauli Ord: „Derfor formaner jeg Eder, jeg, den Bundne i Herren, at I skulle vandre værdigen det Kald, med hvilket I ere kaldte, med al Ydmyghed og Sagtmodighed, med Langmodighed, saa I fordrage hverandre i Kjærlighed."[2])

Der findes mange iblandt de Christne, der ere svage og skrøbelige i Tro og gode Gjerninger; vi maa fordrage dem, forlade dem; vi maa behandle dem, som en Broder eller Søster handler med hverandre i et Huus, naar Een af dem er svag og skrøbelig. Anderledes kan det ikke være, om vi skulle leve med hverandre, da maa vi ogsaa bære mange Slags Besværligheder, Skrøbeligheder og Utaalmodighed med hverandre. Der er Ingen, der jo har Mangler ved sig, som han gjerne vil, at Andre skulle overbære med ham. Vi see jo dog, at Gud ikke knuser det knækkede Rør, eller udslukker den rygende Tande; men han opreiser de Nedslagne, læger og forbinder det Saarede.

Hvorledes et taalmodigt Menneske skal forholde sig imod et skrøbeligt, det lærer Paulus.[3]) Taalmodighed antager sig de Skrøbelige, hvortil Paulus formaner: „Antager den, som er skrøbelig i Troen".[4]) „Vi ere skyldige at bære over med de Svages Skrøbelighe-

[1]) Gal. 6, 2. [2]) Eph. 4, 1. 2. [3]) Rom. 12, 15. [4]) Rom. 14, 1.

der."[1]) Ligesom man bærer et svagt Barn paa Armene. Et Verdens Barn støder den Skrøbelige fra sig, og agter ham ikke værdig til sit Selskab. Men den christelige Kjærlighed drager ham til sig og hjælper ham, underviser ham venlig, at han kan komme fra den svage til den stærke Troe. Saa længe maa man lemfeldig omgaaes et Barn, føde det med Melk og blod Mad, indtil det bliver stort og stærkt. Vi antage os ogsaa de Skrøbelige, naar vi have en hjertelig Medlidenhed med dem: Ligesom det er naturligt, at vi forbarme os over syge og skrøbelige Folk, saa er ogsaa Næstens Skrøbelighed et Speil paa vor egen Elendighed.

Taalmodighed dømmer ikke den Skrøbeliges Samvittighed; Paulus siger: "Dømmer ikke hans Meninger."[2]) De Skrøbelige have ikke saa dyb en Kundskab om den christelige Frihed; derfor vide de ikke ret at skikke sig i Brugen af Middel-Tingene. Der maa man vogte sig, at man ei drager deres Samvittighed i Tvivl ved urigtig Raad, Mening og Lærdom, eller ved utidig Dom, eller ved Sikkerhed og Forvovenhed i Brugen af saadanne Ting, der vel ikke i sig selv ere nogen Synd, men som dog holdes for Synd af de Skrøbelige; ligesom Corinthierne holdt det for Synd at æde af det Kjød, som havde været brugt til Afgudernes Offer.[3])

Taalmodighed foragter og dømmer ikke de Skrøbelige. „Hvo som æder," siger Paulus, foragte ikke den, som ikke æder, og hvo, som ikke æder, domme ikke den, som æder".[4]) Den, som er stærk i Troen, skal ikke foragte den, som er skrøbelig; og den Svage skal ikke domme den Stærke; thi Gud har annammet dem begge; og det, som er Guds, maae vi ikke domme efter vor Villie.

Saaledes hører det ikke til os at domme vor Næste; thi han er en fremmed Tjener, der staaer og falder for sin egen Herre. Hvo er du, som dømmer en fremmed Svend? han staaer eller falder for sin egen Herre. Dommen hører Gud til. Herren har Ret og Magt til at domme Tjeneren. Hvo, som begynder at domme Tjeneren, han griber ind i et fremmed Embede.

Desforuden vide vi ikke, hvad der er i Menneskets, og hvad der med Tiden kan blive af ham. Han kan vel opreises; thi Gud er mægtig til at opreise ham. Ofte bliver den Sidste den Første, og den Første den Sidste; derfor skulle vi overlade Dommen til Gud, der randsager Menneskenes Hjerter, og har dem i sin Haand, og i Kjærlighed altid haabe det bedste om Næsten. Maaske han har en god Mening; derfor skulle vi ikke strax domme ham, især i de Ting, der ikke forbinde Samvittigheden, og ikke angaae Saligheden.

Taalmodighed forarger ikke den Skrøbelige: „Dømmer heller dette", siger Paulus, „at Ingen sætter Anstød eller Forargelse for en Broder".[5])

Vi give Forargelse, naar vi synde aabenbart, enten naar vi efterlade det, vi burde gjøre, som naar vi rose os af Troen, og dog ikke vise Troens Frugter; eller og naar vi gjøre det, som vi ikke skulle gjøre, og enten lære falskt imod den hellige Skrift; eller tale og raade uchristeligt; eller leve kjødeligt, og vandre ubetænksomt.

Vi give ogsaa Forargelse, naar vi ikke skye alt ondt Skin. Thi omendskjøndt en Ting ikke i sig selv er Synd, og dog af de Skrøbelige holdes for Synd, skal jeg dog holde mig derfra, for at den Skrøbelige ikke skal støde sig over mit Exempel, og begynde at holde Synden ringe; det var at misbruge den christelige

[1]) Rom. 15, 1. [2]) Rom. 14, 1. [3]) 1 Cor. 8, 9. [4]) Rom. 14, 3. [5]) Rom. 14, 13.

Frihed, og at handle imod Kjærlighed, der søger Næstens Forbedring og Salighed, og ikke gjør ham noget Ondt.

Taalmodigheden søger det, som tjener til den Svagbeliges Fred og Forbedring. Paulus siger: „Lader os tragte efter de Ting, som tjene til Fred og indvortes Opbyggelse".[1]) Men ville vi opbygge de Svagbelige, da maae vi ikke for udvortes Tings Skyld forstyrre den indvortes Gudsfrygt. Thi det skeer i Almindelighed, at, naar et Menneske hænger ved den udvortes og synlige Øvelse, og sætter sin Gudsdyrkelse deri, da forglemmer han at gaa i sit Hjertes Grund, bliver altsaa ikke opbygget i det indvortes Menneske.

Det indvortes Menneske bliver kun synligt og erkjendt i den udvortes Øvelse. Ville vi opbygge de Svagbelige, da maae vi holde os fra de Ting, hvorved de kunne forarges, om de end ikke i sig selv ere syndige. Thi vi maae ikke misbruge den christelige Frihed til Anstød for de Svagbelige. Apostelen Paulus havde vel Magt til alle Ting, dog var det ikke Alt til Opbyggelse. Derfor har han seet hen til Brugen, Personen, Stedet og andre Omstændigheder, for at han ikke med sin Frihed skulde nedbryde, men opbygge. Han er bleven Jøderne en Jøde, for at han kunde vinde Jøderne; de Svagbelige svagbelig, for at han kunde vinde dem; han er bleven Enhver Alt, paa det at han allesteds kunde gjøre Nogle salige.

Taalmodigheden hæver sig ikke over de Svagbelige. Derfor vil Paulus, at vi skulle bære de Svagbeliges Mangler saaledes, at vi ikke have Behag i os selv. Vi skulle ikke agte os selv bedre, frommere og helligere, end vor svagbelige Broder. Thi Intet kan mere forarge den Svagbelige end Hovmod og Foragt, og Intet kan bedre opbygge ham, end ydmyg Omgjængelse.

Hvad Fienderne angaaer, da viser Taalmodigheden sig ganske venlig imod dem. Christus siger: „Elsker Eders Fiender, velsigner dem, som Eder forbande, gjører dem Godt, som Eder hade, og beder for dem, som gjøre Eder Skade, og forfølge Eder".[2]) Den, som hader sin Fiende, modsiger Christus. Herren siger det, han som kan styrte baade Sjæl og Legeme i Helvede. Paa tre Maader kan vor Fiende gjøre os Skade: Med Hjertet ved Had, med Tungen ved Forbandelse og Skjældsord, og ligeledes med onde Gjerninger. Paa tre Maader skulle vi betale ham igjen: Hjertet skal elske, Munden skal velsigne og bede, Haanden gjøre Godt. Saaledes gaaer Christus os foran med sit Exempel. Hans Hjerte elsker Fienderne. hans Mund beder for dem, og hans Hænder lader han fastnagle til Korset. Han forholdt sig ikke anderledes imod Judas sin Forræder. Hans Hjerte havde Længsel efter Judas Salighed. Han tiltaler ham kjærlig: „Ven, hvorfor er du kommen?"[3]) han kunde have sagt: Du Fiende, Morder, Forræder og Djævel. Munden truer, naar det hedder: „Vee det Menneske, ved hvilket Menneskens Søn bliver forraadt".[4]) Men hans venlige Mund kysser ogsaa denne onde Skalk! hans Haand rækker ogsaa ham Aftensmaaltidet. Christus viser dig ogsaa hen til Guds Exempel, og vil, at du som et Guds Barn skal følge dette, som et Barn Faderen. Han siger: „Paadet I skulle vorde Eders Faders Børn, som er i Himlene; thi han lader sin Sol opgaae over Onde og Gode, og lader regne over Retfærdige og Uretfærdige".[5])

---

[1]) Rom. 14, 19. [2]) Matth. 5, 44. [3]) Matth. 26, 50. [4]) Marc. 14, 21. [5]) Matth. 5, 45.

Solen skinner fra Himmelen, Regnen har sin Oprindelse af Jorden. Gud overøser sine Fiender baade med jordiske og himmelske gode Ting. Hvo som elsker sin Fiende, er et Guds Barn! thi han er Guds Efterfølger, og gjør Guds Gjerning. Derfor siger ogsaa Christus: „Dersom I elske dem, som Eder elske, hvad have I da for Løn? gjøre ikke ogsaa Toldere det samme? Og dersom I hilse Eders Brødre alene, hvad Synderligt gjøre I da? gjøre ikke Toldere ligesaa? Derfor skulle I være fuldkomne, ligesom Eders Fader, som er i Himlene, er fuldkommen".[1]) Der er ingen renere Kjærlighed, end den til Fienderne. Kjærlighed til Venner kommer af Naturen. Det er naturligt, at vi elske dem, der elske os; een Kjærlighed føder den Anden. Men Kjærlighed til Fienderne kommer af en særegen Guds Naade. At elske dem, der give al Aarsag til at udslukke Kjærligheden, og give Anledning til Had, dertil udfordres i Sandhed baade Kunst og Kraft. Dertil hører et Hjerte, der er afdøet fra hele Verden. En taalmodig Christen holder Ingen for sin Fiende uden sig selv. Hans Fornærmere ere hans bedste Venner. De lære ham den fornødne christelige Forsigtighed, eftersom de give nøie Agt baade paa hans Ord og Gjerninger, om de kunne finde Noget at laste. Hvor varlige og agtsomme ere ikke Borgerne naar Fienden lurer paa Staden? Ingen Ven siger dig noget saa reent og godt, som den du holder for din Fiende, han hykler eller smigrer ikke. Vil du klage over Forurettelse, da vid, at Ingen kan gjøre dig noget imod uden din egen Villie. Din Næste kan undertiden tale et haardt Ord, da er det en Fornærmelse? Men fordi dit kjælne Kjød ikke kan taale det, saa gjør det dig urolig; det er den Fortræd som du føler. Thi Ingen bliver fornærmet, uden af sit eget kjødelige Hjerte. Men, lad være, din Fiende har forurettet dig, da skal du føle en Fornøielse ved Fornærmelsen. Bierne stikke vel haardt, men de bringe ogsaa en sød Honning. Jeg sætter, at din Fiende stener dig; men det er med lutter Ædelstene og Perler, dem samler Gud op, og gjør dig en Krone deraf. Saa mange Skjældsord, saa mange Perler; saa mange Forfølgelser, saa mange Ædelstene. Din Fiende øver kun din Taalmodighed, prøver kun din Sagtmodighed, skjærper din Bøn, gjør dig Gud lig i Kjærlighed, sætter mangen Blomst i Krandsen, som du hisset skal bære, og stikker og bider sig selv til Døde. Idet Ilden fortærer Træet, æder den sig selv op. Derfor skulle Forurettelserne ikke forringe din Kjærlighed; men formere den.

Taalmodigheden viser sig langmodig imod Fiender. En Langmodig lader sig ikke lettelig sætte i Harnisk, men holder Maade med Vreden. Han forlader gjerne, holder sig fra al Hævn, og betaler ikke Ondt med Ondt; velsigner, naar Fienden forbander, ønsker Fienden Himmelen, naar denne ønsker ham Helvede; han er døv og blind, overseer og hører meget; om han end er istand til at hævne sig, saa har han dog ikke Villie dertil. Han taaler gjerne, at Verden udraaber ham for et taalmodigt Lam, ja for en Nar. For sine Synders Skyld holder han sig værdig til ikke alene at være alle Skabningers, men endog Djævelens Fodskammel. Han antager alt som vederfares ham af Skabningerne, som fra Guds Haand, hvori det er indesluttet; taaler al Forurettelse, bevidner dog med en sagtmodig Aand sin Uskyldighed, og beviser, at man gjør ham Uret; udvælger i Nødsfald, dog med Fornægtelse af sig selv, Gud til Dommer; erkjender, at Gud vil ove og

[1]) Matth. 5, 46—48.

prove ham ved onde Redskaber, i denne Guds Villie overgiver han sig gjerne, og overvinder Alting med en stille Aand. Han hævner sig ikke, men overvinder med Taushed, Taalmodighed og Bon. Et saadant Menneske er ret ydmygt og beholder sit Hjertes Fred uforkrænket.

Taalmodigheden gjengjælder sine Fiender med Velgjerninger. „Dersom din Fiende hungrer, giv ham Mad; dersom han tørster, giv ham Drikke; thi naar du det gjør, samler du gloende Kul paa hans Hoved".[1])

Velgjerninger ere Christnes Piil og Sværd, hvormed de nedslaae Fienderne. Velgjerninger ere gloende Kul, der ængste og brænde Fiendens Sjæl, antænde og opvarme hans Hjerte, saaat han bliver vred paa sig selv, og venlig mod den taalmodige Christen. I Loven har Gud befalet: „Dersom du møder din Fiendes Oxe eller Aasen, da skal du sandelig bringe ham den tilbage. Seer du din Fiendes Æsel ligge under sin Byrde, maa du standse og ikke overlade det til ham, men du skal først forlade det med ham".[2]) Skal du redde din Fiendes Oxe eller Aasen, hvor meget mere hans Sjæl, Legeme, Ære og Gods? Beskue Jorden, du træder paa den med dine Fødder, og dog bærer den dig; du sønderhakker den, og den bærer dig Frugter; du gjennemgraver den, og den giver dig dog Skatte. Betænk, kjære Menneske! er du ikke gjort af Jord? Christus lader sit Liv for sine Fiender, og du vil nægte dem et jordiskt Gode? Hvo som elsker sine Fiender, har Christi Sind og Hjerte. Paulus siger: „Lad dig ikke overvinde af det Onde; men overvind det Onde med det Gode".[3])

Enhver vil gjerne overvinde sin Fiende; det er naturligt. Lader du dig ved din Fiendes Had bevæge til Had, da er du overvunden af det Onde; men bevæger du din Fiende til Kjærlighed ved Velgjerninger, da har du overvundet det Onde med det Gode. Seieren bestaaer i Dyder og ikke i Laster. Ligesom en Djævel ikke driver en anden ud, saa kan Had og Fiendskab ikke fordrive Had og Fiendskab. Christus maa uddrive Djævelen og Kjærlighedens Aand Verdens Aand. Den rene guddommelige Kjærlighed seer ikke paa det, som tilføies den, men over sin Fiendes Undergang bedrøver den sig. Siig ikke: Jeg elsker vel min Fiende, men jeg kan ikke gjøre vel imod ham. Du Hykler, hvo som giver det Større, skulle han ikke og kunne give det Mindre? Er ikke dit Hjerte mere end en jordisk Gave? Siig ikke: Lad min Fiende gjøre Begyndelsen. I Kjærlighed maa den ene forekomme den anden med Ærbodighed. Den christelige Kjærligheds Iver bier ikke til man driver den, men den driver sig selv.

Lader din Fiende sig ikke vinde ved Velgjerninger, da nedknæler Taalmodigheden, og beder for ham, at Gud vil tilgive ham hans Synd, og oplyse ham. Saaledes gjør Christus: „Fader! forlad dem".[4]) Og Stephanus, efter ham den første Martyr: „Herre! tilregn dem ikke denne Synd".[5]) Saaledes have andre Hellige ogsaa handlet, efter Pauli Vidnesbyrd: „Naar vi overskjældes, velsigne vi; naar vi forfølges, taale vi; naar vi bespottes, formane vi".[6]) Hvo som velsigner sine Fiender, velsigner sig selv. Men her maa spørges: Om man maa forbande sine Fiender og ønske dem alt Ondt? Jeg skal fatte mig i Korthed; man maa adskille Troens Gjerning fra Kjærlighedens Gjerning. Troen forbander det Onde;

---

[1]) Rom. 12, 20. [2]) 2 Mosеb. 23, 4. 5. [3]) Rom. 12, 21. [4]) Luc. 23, 34. [5]) Ap. Gj. 7, 60. [6]) 1 Cor. 4, 12. 13.

Kjærligheden velsigner Personen, og beder for den. Eller for at tale udforligere derom, da maa du see til, om Fienden forfølger din Person, dit Gods, Ære og Liv, eller din Troe, dit Embede og din Vandel? Og dersom han forfølger din Troe, hvis denne ellers er levende, om han da gjør det vidende eller uvidende? Gjør han det vidende, om han da er at omvende eller ikke? Forfølger han din Person, og det den tilhører, da skal du søge Beskyttelse hos Øvrigheden; thi den staaer i Guds Sted, og er en Hævner over det Onde. Vil Øvrigheden ikke staae dig bi, da skal du tænke, at du er kaldet med Christo til at lide. Om end din Fiende vil berøve dig Livet, skal du dog ikke lade dig bevæge til at forbande eller hade ham, men see paa Pauli Regel: „Velsigner, og forbander ikke".[1]) Det er nok, at Gud forbander Saadanne i sit Ord, og raaber Vee over dem. Forbandelse kommer af Hævngjerrighed, og er forbuden. Imidlertid skal du forvare dit Liv, Gods og Ære, ved Bønnen, som med en Muur. Du har Forjættelser og Beskjærmelses Løfter nok fra Gud, derpaa skal du forlade dig, og kun lade Fienderne storme og rase længe nok. Men dersom Fienderne forfølge din Tro, dit Embede eller Liv, da hedder det, som David siger: „Herre! skulde jeg ikke hade dem, som hade dig? jeg hader dem med et fuldkomment Had".[2])

Din Tro, dit Embede og din Vandel er ikke dit, men Guds; derfor træffer ikke Hadet dig, men Gud. Du maa ikke hade og forbande dem for deres Person, men for deres Ondskabs Skyld. Derhen sigter Davids og Propheternes Forbandelser. Thi mærk, naar en Christen lider for sin Tro eller sit Embede, saa lider han i Christi Person. Nu maa det ikke komme dertil, at Christus skulde tage tiltakke med Djævelen og alle hans Hjertekrænkelser, og ovenikjøbet sige ham Tak dertil. Eftersom en Christen staaer i Christi Sted, kan han ogsaa i Christi Sted forbande Fienderne, og sige: „Herren forbande dig, Satan".[3])

Men dersom Fienden uvidende forfølger din Tro, da skal du i Christi Person velsigne ham, og bede for ham: „Fader! forlad dem, de vide ikke hvad de gjøre." Saaledes har ogsaa Stephanus handlet. Paulus stod hos ham, og havde Behag i hans Død, men uvidende; derfor beder han: „Herre! tilregn dem ikke denne Synd." Men forfølger han din Tro modvillig af Ondskab og Bitterhed, vil ikke lade sig rette eller omvende, da hører Forbandelsen ham til; thi han synder imod den Helligaand, og imodstaaer Sandheden, som han veed er den rene guddommelige Sandhed, saavel i Lærdom som i Levnet.

Saaledes forbander Paulus: „Dersom Nogen ikke elsker den Herre Jesum Christum, over ham være Forbandelse".[4]) Og Christus i den 69de Psalme siger: „Udøs din Harme over dem; lad din Vredes Hæftighed gribe dem. Lad dem udslettes af Livets Bog".[5]) Ville vi bede for saadan Ondskab, da bad vi imod Guds Ære, en saadan Bøn har Gud forbuden: „Du skal ikke bede for dette Folk; thi jeg vil ikke høre".[6])

Taalmodigheden er eftergivende imod Fienderne, og afstaaer gjerne fra sin Ret, efter Pauli Formaning: „Eders Sagtmodighed vorde vitterlig for alle Mennesker".[7]) Verden pukker altid paa sin Ret, derfor høre vi ogsaa meget af Had og Avind, Trætte, Uenighed og Klammeri. En taalmodig Christen seer ikke paa

---

[1]) Rom. 12, 14. [2]) Ps. 139, 21. 22. [3]) Zach. 3, 2. [4]) 1 Cor. 16, 22. [5]) Ps. 69, 25. 29. [6]) Jer. 11, 14. [7]) Phil. 4, 5.

sin Ret, men lemper sig efter Fiendens Villie og Nytte, for at Fred kan vedligeholdes. Det er det, som Paulus skriver: „Fordrager hverandre, og tilgiver hverandre, dersom Nogen har Klagemaal imod Nogen; ligesom Christus tilgav Eder, saaledes og I".[1]) „Al Ret," siger Dr. Luther (at forstaae denne nu tildags lange, letfærdige, bittre, og ugudelige), „skal iblandt de Christne være afskaffet og ikke tilladt, saaat Ingen kræver Sit igjen med Lov og Ret, men eftergiver og udsletter det." Og paa et andet Sted siger han: „Det er ikke en Christens Ret at modsætte sig Uret, og gribe til Sværdet for at værge eller hævne sig; men at hengive Liv og Gods, og lade Enhver, som vil, berøve sig Samme. Vi have dog nok og mere end nok i vor rige Herre Christo." Lidelse, Lidelse, Kors, Kors; Kors er de Christnes Ret, og intet andet. Endvidere siger Luther: „De Christne stride ikke med Sværd eller Flint, men med Korset, ligesom deres Fyrste Christus ikke førte Sværdet, men hængte paa Korset. Derfor bestaaer deres Seier heller ikke i at herske og regjere, eller i stor Magt, men i Underdanighed og i Afmagt.

See dette er den rette Maade at blive fri for Ulykke og det Onde. Maatte kun store Konger og Herrer betænke dette, der for deres egen Æres Skyld eller for et lidet Lands, en Haandfuld Jords Skyld udføre saadanne skrækkelige Krige med saamegen kostbar Blods-Udgydelse. Den bedste Hævn er at vige for Fienden, og give efter. Gaaer man ikke af Veien for et glubende Dyr? Skipperen lader jo Seilet falde, naar der kommer en stærk Storm, for at Skibet ikke skal synke. At vige, er at overvinde. Den, som staaer imod, er overvunden. Giver Breden Rum. Lad Fienden kun paa eengang udøse al sin Galde, saa er Giften forbi og intet Onde er mere at befrygte.

Nu, kjære Venner, der vil aldrig fattes paa Skrøbelige. Det er saaledes beskaffen med Christi Rige, at hans Christne ikke ere hellige og fuldkomne; men altid maae voxe og tiltage. Derfor finde vi altid Levninger hos dem af den gamle Adam. Det er den Byrde, som den Ene maa bære med den Anden, den Skrøbelighed, som den Ene maa hjælpe den Anden at bære. Christus har taalt meget deraf hos sine Disciple, og overbærer endnu meget hos sine Hellige. Ak! hvor mange Opblæste finde vi ikke i vore Tider, som ville have Alting fuldkomment iblandt de Christne; de behage sig selv, foragte, dømme og fordømme de Skrøbelige. Saadanne Folk kjende sig ikke selv endnu; thi de ere jo heller ikke frie for Splinter. De forstaae endnu ikke Christendommen ret; thi hos de Christne hedder det: Bærer og taaler hverandres Skrøbelighed. Christne skulle vel være nye Mennesker; men det hedder ikke endnu, vi ere nye, men vi blive nye, og staae i Væxten. Under denne Tilvæxt indfinder sig endnu meget af det gamle Væsen, hvoraf det nye Menneske skal dannes. Derfor, naar du seer Een, der er svag i Troen, som lettelig tager Anstød af de tilladte Ting, da spot ham ikke, styrk ham ikke i hans Tvivl, forarg ham ikke med dit Exempel; men læg Vind paa det som tjener til Fred og Forbedring. Seer du Een, der er skrøbelig i sit Levnet, og synder af Skrøbelighed, da taal ham, hav Medlidenhed med ham, hjælp ham tilrette med en sagtmodig Aand, og see paa dig selv, at ikke ogsaa du bliver fri-

[1]) Coll. 3, 13.

stet. Vær ikke stolt og sikker; thi den, som staaer i Dag, kan falde i Morgen. Bed Gud, at han igjen vil oprette den Faldne, og bevare dig fra saadant Fald.

Er du en Christen, saa fattes du heller ikke Fiender; din kjære Herre og Frelser, Jesus har heller ikke manglet dem; Tjeneren er ikke bedre end hans Herre. Djævelen og Verden vil storme an paa dig med Magt. Seieren bestaaer i Taalmodighed.

Først, „Lad dig ikke overvinde af det Onde".[1]) Vredes ikke, naar din Fiende bliver vred; thi ellers har Djævelen hvad han søger ved sine Redskaber. Vær Herre over dit Sind, og tving dig selv. Den er mere tapper, der overvinder sig selv, end den, der indtager mange Fæstninger. Kan du overvinde dig selv, da har du tillige overvundet din Fiende. Du maa vel vige og eftergive, falde din Fiende til Fode og anraabe ham. Holder Verden det for en Skam, da er det en stor Roes i Christi Rige. En Christi Discipel søger ikke at behage Verden, men sin Herre Christus. Verden skal ikke dømme dig paa hiin Dag, eller gjøre dig salig, men Christus. Menneskeroes kommer fra Mennesker, og farer hen med Mennesker; vel dem, der have Roes af Gud. Dernæst: „Overvind det Onde med det Gode."

Elsk dem, som hade dig, velsigne dem, som dig forbande, gjør dem Godt, som gjøre dig Ondt, det er den høieste Grad i den christelige Kjærlighed. Det er at kjæmpe redelig og at seire. „Gud være Tak, som giver os Seier formedelst vor Herre Jesum Christum".[2]) Amen.

Det 11. Capitel.

Om Sagtmodighed og Langmodighed.

Denne Dyd er Taalmodighedens Søster. Et taalmodigt Hjerte er roligt, sagte og stille. Den har sit Navn af Formildelse, fordi den formilder Hjertet, stiller og dæmper Vreden.

Sagtmodighed lader sig ikke let forbittre: Bliver den af menneskelig Skrøbelighed overilet, da gaaer den straxt i sig selv, dæmper den gamle Adam, og drager ham ind under Christi Aag. Dertil sigter Jacob, naar han formaner os: „Værer langsom til Vrede; thi en Mands Vrede udretter ikke det, som er ret for Gud".[3]) Og Paulus: „Bliver I vrede, da synder ikke; Solen gaae ikke ned over Eders Fortørnelse."[4])

Christne maa vel vredes, hvor Guds Befaling eller Noden udkræver det; men dog skulle vi ikke være hastige til Vrede, saaat vi straxt skulle fare til, naar den gamle Adams Lyst spører os dertil; men vi skulle være langsomme og vel

[1]) Rom. 12, 21. [2]) 1 Cor. 15, 57. [3]) Jac. 1, 19. 20. [4]) Eph. 4, 26.

overveie alle Ting forud. Dersom vi strax vilde tale og handle, naar Vreden reiser sig i os, da vilde vi ogsaa strax synde. Thi en Mands Vrede udretter ikke det, som ret er for Gud. Det som et Menneske udretter i ubetænksomme kjødelige Bevægelser, er sjelden ret for Gud. Derfor maae vi først gaae ind i vort Kammer, holde stille et Lidet, og ikke lade os overile af Vreden; men stræbe at overvinde Begjærlighederne. Kunne vi ikke naae det, da skulle vi bede et „Fader Vor," hvad gjælder det, om ikke ved de Ord: „Forlad os vor Skyld, som vi og forlade vore Skyldnere," Vreden skal dæmpes i os, om ikke ganske udslukkes.

Det er i Sandhed meget farligt, naar vi strax fare frem enten med Ord eller Gjerninger, naar vi ere antændte af Vrede, da gaaer det sjelden af uden Synd. Derfor siger Paulus: „Bliver I vrede, da synder ikke." Han forbyder ikke Vrede; men taler betingelsesviis. Ak! vil han sige, jeg veed vel, hvordan det gaaer til i dette Liv, at I blive anfægtede af Vrede; det gaaer ikke saa let af, at jo undertiden Noget skulde indlobe, hvorved Hjertet begynder at hovne: desforuden puster Djævelen til; thi han vil gjerne paatrykke os sit Morderſegl og Billede, og gjøre os lig ham. Det skulle I vel faae at finde, mine Kjære, i Særdeleshed, dersom I ville lægge Vind paa den sande Christendom, at man baade hemmelig og aabenbar vil gjøre Eder Uret. Det vil smerte Eder, og opvække Eder til Vrede. Kjød og Blod kan ikke værge sig, uden at det jo vil fornemme Bevægelse til Vrede. Men her er det Tid, at I vogte Eder, og ikke synde. Vi synde, naar vi give Vreden Toilen, og følge den: vi synde, naar vi lade Vreden fæste Rødder i Hjertet, og beholde den hos os Natten over. Derfor sætter Paulus dette til: „Lader Solen ikke gaae ned over Eders Vrede."

En Christen maa ikke bære længe paa Vreden, men dæmpe den strax i Begyndelsen, ellers lader han sig overvinde af Kjødet, og siden er han sig ikke selv mægtig. Ja han er ingen Christen; thi en Christen forsfæster Kjødet med sine Lyster. Ak! hvad vil der blive af dem, der stedse bære paa Vrede, i to, tre, syv, ja ti Aar? Det er ikke en menneskelig, men en djævelsk Vrede af Helvede, der ikke kan udslukkes: men naar den bryder ud, vil den i et Øieblik fordærve Alting med Helvedes Ild. Ak! kjære Venner, vogter Eder derfor. Gud kan endnu have Taalmodighed, om Eders Hjerte ophovner, omendskjøndt dette ogsaa er Synd: Men, I maae ikke lade Eder overvinde, men gaae i Eder selv, erindre Eder eders Christendom, bede et „Fader Vor," tænke paa Guds Langmodighed, og dermed lade Vreden synke, ellers falde I Spotterne i Hænderne. Hvorledes bliver Christi Navn derved bespottet, naar Christne indbyrdes bide og æde hverandre i Vrede? Dette stemmer ikke overens med Sagtmodighed. Vrede er et Tegn paa et blødt Sind. Hvor let bliver ikke det kjælne Kjød hovent? hvor let vredes Qvinder, syge og gamle Folk? En Blodagtig fortornes, endog naar man taler et haardt Ord til ham; ja en falsk Mistanke alene kan ofte sætte ham i Harnisk. Saaledes er Vrede ikke alene uanstændig, men endog skadelig for en Christen. Vrede forandrer dig til et vildt Dyr, ja til en Djævel. En Vredagtig er en dobbelt Morder; thi han ikke alene dræber sig selv, „Nidkjærhed og Hastighed formindsker Dagene",[1]) men ogsaa sin Næste. „Hver den, som hader sin Broder, han er en Manddraber".[2]) Et vredt Menneske bærer Morderen i sit Hjerte, ligesom

[1]) Syrach 30, 26. [2]) 1 Joh. 3, 15.

Slangen bærer en hemmelig Gift hos sig; han bærer Morderen i Munden ligesom Dragen udspyer idel Gift og Flammer. Han bærer Morderen i Dinene, ligesom Basilisken, der dræber med Dinene. Han fornægter Gud Fader, ellers vilde han ikke vredes paa sit Barn: Han fornægter Christum, ellers hadede han ikke den, som Christus saa høit har elsket, og saa dyrt har kjøbt med sit eget Blod: Han fornægter den Helligaand, som er Kjærlighedens og Sagtmodighedens Aand. Guds Billede er Kjærlighed og Sagtmodighed, Djævelens Billede er Vrede og Had. Vrede fordærver den hele Gudsdyrkelse, og gjør den forfængelig. Beder en Vredagtig, da er hans Bøn en Vederstyggelighed. Hvor kan du bede vel, naar det Onde udrinder af dit Hjerte? Naar du beder den femte Bøn i „Fader Vor," hvad gjør du da andet, end forbander dig selv? Skal dit Offer behage Gud, da forliig dig først med din Modstander. Annammer han Alterens Sacramente, da annammer han det til Dom; thi det er indsat til et Kjærligheds Maaltid, og nytter ikke de bidende Hunde. Hører han Guds Ord, da hører han det til Vidne imod sig selv. Ved Vreden mistes Gud og hans Naade. Thi hvorledes skulde Gud og Djævelen forliges i een Sjæl? hvorledes skulde Christus og Belial stemme overeens med hverandre? Naaden ophører, hvor Vreden regjerer. Og hvad er elendigere, end et Menneske, der er uden Gud og hans Naade; han bærer Helvede om Halsen. Ved din Vrede antænder du Guds Vrede imod dig. Thi som du gjør ved din Næste, vil Gud og gjøre imod dig. Er du din Næstes Fiende, saa er Gud din Fiende. Af dig selv kan du domme, hvorledes din Sag staaer sig hos Gud. Desforuden er dit Liv en stedsevarende Gang til Døden. Du er ingen Stund sikker.

Ligesom nu dit Hjerte er, naar du dør, saa vil det og være paa hiin Dag. Finder Gud Djævelens Billede deri, saa vil han og give Djævelen det, som hans er. Hvad skulde Gud gjøre med Djævelen i Himmelen? Hvor der ikke er Syndernes Forladelse, der er heller ikke det evige Liv. Og hvad der er det Skrækkeligste, enten du vil troe det eller ikke, saa bliver et vredagtigt Menneskes Bøn ikke bønhørt, end ikke i hans sidste Time.

Langmodighed tilgiver gjerne, og afholder sig fra at hævne sig selv. Al Hævn hører Gud til: „Mig hører Hævnen til, og Gjengjældelsen".[1]) Gud er Verdens Dommer, derfor kan han hævne. Vi maae ikke hævne os selv; thi Gud har ikke sat os til Dommer over vor Næste. Og Naturen lærer, at et Menneske ikke kan være sin egen Dommer. Hvo som hævner sig selv, han foregriber Guds Dom, og hindrer Guds Hævn. Ikke at hævne sig, er den bedste Hævn! thi da hævner Gud, som ikke kan taale nogen Uret. Men hævner du dig selv, saa sidder Gud stille, og lader dig selv udføre din Sag. Det sømmer os, som Mennesker, at vi ikke hævne os selv; thi ellers mister Fornuften sit Herredømme, naar Vreden hersker. Meget mere sømmer det os, som Christne, at være langmodige; thi vi ere Lemmer med hverandre. Nu er et Lem ikke hævngjerrigt imod et Andet. Foden søger ikke at hævne sig, om den beskadiges af Haanden; men den Ene har Taalmodighed med den Anden, de eftergive hverandre. Christne drives af Christi Aand, hvilken ikke tragter efter Skade. Denne Aand var skrøbelig i Disciplene, da de strax vilde lade Ild falde ned fra Himmelen over Samaritanerne, [illegible] de ikke vilde annam-

[1]) 5 Mosеb. 32, 35.

me Christum. Derfor siger Christus til dem: „I vide ikke, af hvad Aand I ere, thi Menneskens Søn er ikke kommen for at fordærve Menneskers Sjæle, men for at frelse".[1]) Og Christus har været os et Exempel, at vi skulle træde i hans Fodspor: „Han skjændte ikke igjen, der han blev overskjændt; truede ikke, der han led; men overgav det til ham, som dømmer retfærdigen".[2])

Christne forbarme sig hellere over deres Fiender, end at de skulle gjengjælde dem det Onde; deres Fordærvelse gaaer dem til Hjerte, den begræde og bejamre de. Den Forurettelse, som vederfares sande Christne, antage de som en god Gave af Herrens Haand, og see ikke paa Personerne, der forurette dem, men paa Gud, der tillader det til deres Bedste. De sige med Christus: „Fader, skee din Villie".[3]) Med David: „Herren har befalet ham det." Med Job: „Herren tog, Herrens Navn være lovet".[4])

De utaalmodige Verdens Børn see kun paa Skabningerne, og ikke paa Gud: Lig Hundene, der bide i Stenen, og lade den gaae, som har kastet den. Det er os gavnligt, at vi ikke ere hævngjerrige. Thi som vi handle med vor Fiende, saa handler Gud med os. Hvo som skaaner sin Fiende, bliver ogsaa skaanet af Gud. Hvor herligt har ikke Christus indflettet i „Fader Vor:" „Forlad os vor Skyld, som vi og forlade vore Skyldnere." Hvorledes tør du søge Naade hos Gud, naar din Næste ikke finder Naade hos dig. „Hvo sig hævner," siger Syrach, „skal finde Hævn fra Herren, og han skal flitteligen give Agt paa hans Synder. Forlad din Næste, det han har gjort dig Uret udi, og naar du da beder, skal dine Synder løses. Et Menneske bevarer Vrede imod et andet Menneske, og søger Lægedom fra Herren. Han har ikke Barmhjertighed imod et Menneske, som er ham liigt, og beder for sine Synder. Dog han selv er ikkun Kjød, bevarer han Grumhed; hvo skal vel forsone hans Synder? Tænk paa de sidste Ting, og holdt op fra at bære Fiendskab".[5])

Tænk paa den ubarmhjertige Dom, der gik over den ubarmhjertige Tjener. At hævne sig selv, er til større Skade for dem som gjør det, end for dem, der taale det. Han gjør kun derved sin Næste Skade paa Legeme, Gods og Rygte, men det er hans egen Sjæl til Skade. Vrede er en hemmelig Ild, der fortærer Marven i Benene; ligesom en Bie, der vel stikker Andre, men selv mister Braaden, og falder død ned; eller ligesom Ilden fortærer sig selv med Træet.

Derfor er det jo det bedste og sikkreste, at man tilgiver Fienden, og skyer Hævngjærrighed. Men herimod vide de trættekjære Mennesker tusinde Indvendinger. Nogle sige: Jeg har Evnen, hvad skulde vel hindre mig? Men Christne ville ikke hævne sig om de end kunde. Gud kunde jo og i det Øieblik du syndede, slaae dig med Torden og Lynild til Helvede. Hvem har bundet hans Haand? Christus kunde ogsaa med tolv Legioner Engle have gjort sine Fiender Modstand, men hans fromme Hjerte kunde ikke tillade det: „Du forbarmer dig over Alle," hedder det, „thi du formaaer alle Ting".[6]) Det var Gud ingen Kunst, at Han igjen gjorde os til Støv og til Intet, ligesom han har skabt os af Støv og Intet; men deraf havde han ingen stor Ære. Hvor let lader en Haandfuld Støv sig skille ad? Og hvad vilde det være for en herlig Ting, om en Elephant træder en Myg ihjel? Et ædelt Sind søger sin Ære

---

[1]) Luc. 9, 55. 56. [2]) 1 Petr. 2, 23. [3]) Matth. 6, 10. [4]) Job 1, 21. [5]) Syrach 28, 1—6. [6]) Viisd. 11, 24.

i at forbarme sig, især, naar han har med et ringe og elendigt Menneske at gjøre. Just derfor, at du har Magt, saa hold dig tilbage, det giver den bedste Ære. „Den Sindige er større end Helten, og den som er Herre over sit Sind, større end den, som indtager en Stad".[1])

Mangen En undskylder sin Hævngjerrighed med sin Næstes Fornærmelse imod sig: Min Næste har dog gjort mig saa meget Ondt. Men hvilket Bedragerie! Vrede og Hævngjerrighed kommer ikke af den udvortes Forurettelse, men af den indvortes onde Lyst. Hvor haardt blev Christus fornærmet, og vrededes dog ikke? Dersom du helder klart Kildevand i en reen Flaske, og ryster det nok saa meget om, saa bliver det dog klart; men dersom tykt ureent Bundfald har sat sig i Glasset, saa stiger Skarnet strax op og forplumrer Vandet, ligesom Taagen med Luften. Desforuden, hvor ufornuftig handler du? Din Næste foruretter dig Noget paa dit Legeme, Gods eller Ære, og du saarer din egen Samvittighed. Det er ligesom om Een faaer Skade i Haanden, og vil da løbe med Hovedet mod Væggen, og stode sin Hjerneskal ind. Ak! klag ikke over din Næstes Fornærmelse. Ingen forurettes, uden af sig selv. Mangenen siger vel: Jeg er et Menneske, og kan ikke taale Uret. Men, kjære Ven, just fordi du er et Menneske, skal du forbarme dig over din Medbroder. En Syg har Taalmodighed med en Anden. Dersom du er en sand Christen, da er du i Christi Rige ikke et afmægtigt, naturligt Menneske, men et aandeligt Naadens Barn, der formaaer alle Ting ved Christus, et nyt og ikke et gammelt Menneske. Der har jo været Mennesker før dig, der have kunnet tæmme deres Vrede, saasom David, Paulus og Fl. Ja siger du, men Andre have ogsaa søgt at hævne sig paa deres Fiender. Men hør hvad Paulus lærer dig: „Skikker Eder ikke lige med denne Verden".[2])

Den christelige Vandels Rettesnor er ikke Verdens Vane; men Christi Lærdom og Levnet. Løber du med Verden ind i dens kjødelige hævngjerrige Væsen, da maa du omsider løbe med den ind i Helvedes Ild. Dog sige Mange, det er tungt at tilgive sine Fiender. Ja, det er sandt; men dette kommer af Kjød og Blod, naar dette endnu ikke er dødet, da sætter det sig med Magt imod, da ere alle Ting tunge og bittre. Men hvo som har Christi Aand, kan rose sig med Paulus: „Jeg formaaer Alt i Christo, som gjør mig stærk".[3])

Det er tungt for den Uøvede; men med Tiden bliver det sødt og let. For et lidet Barn er en liden Splint en tung Byrde, ikke fordi Splinten i sig selv er stor og tung; men fordi Barnet er ungt og svagt, og ikke har Kraft til at bære. Hvo som har Aandens Kraft, for ham er Christendommen ikke tung. En stærk og frisk Mave kunde snart fordøie Stene, hvilket er vanskeligt, ja umuligt for en Syg og Skrøbelig. Christi Kjærlighed, Gud Faders Forjættelse og den Helligaands Trøst gjør dette Aag sødt og denne Byrde let. Er det besværligt at erlange dette Klenodie, lad det være dig desto kjærere. Hvad der er herligt og dyrebart, bringer altid Møie med sig. Bed og elsk meget, saa bliver det let. Kjærligheden bærer Alt, Bønnen styrker Skuldrene. Ja, siger du, jeg fornemmer dog vel, at mit Hjerte ikke vil give sig tilfreds, førend jeg har afkjølet mit vredagtige Sind, og hævnet mig paa min Fiende. Just derfor, kjære Ven, skal du strax lade din Vrede fare. Vrede og Hævngjerrighed forurolige dit Sind. Rolighed kommer af Dyder og ikke af

[1]) Ordsp. 16, 32. [2]) Rom. 12, 2. [3]) Phil. 4, 13.

Laster. Hævnens Udøvelse gjør din Samvittighed urolig, og efterlader sig Anger og Frygt. Alligevel, siger du, staaer min Ære og Agtelse paa Spil; men dog kun hos Verden. Hvad ligger der Magt paa Verdens Domme? Christne blive paa Middelveien, og gaae ligefrem igjennem Ære og Vanære, som Paulus taler.[1] Det vil sige, det er dem lige meget, enten de æres eller vanæres, roses eller lastes af Verden. Sande Christne rose sig af det, som Verdens Børn skamme sig ved. Paulus roser sig af sin Trængsel og Skrøbelighed. Sande Christne foragte ikke alene, men endog fly Verdens Ros. Dersom jeg behagede Verden, var jeg ikke Guds Tjener, Et Menneskes Ære bestaaer ikke i Laster, men i Dyder, ikke i Hævngjerrighed, men i Tilgivelse; ikke i Kjødets, men i Aandens Herredomme.

Sagtmodighed og Langmodighed ønsker ikke Hævn over Fienden, men meget meer Oplysning og alt Godt; thi de Frommes Sukke ere aldrig forgjæves. Hvorledes en Christen heri skal forholde sig, lære vi af Prophetens Bøn: „Herre! hævn dig for mig paa mine Forfølgere".[2] Vi skulle i Taalmodighed og Sagtmodighed overgive Hævnen til Gud. Dermed tilgive vi for vor Person Fienderne, overdrage Sagen til Gud, og ere fornøiede med hvad han gjør. Propheten føier strax til: „Kjend, at jeg bær Forhaanelse for din Skyld." Dette drager Grændselinien for Hævnens Gebeet. Naar det angaar Guds Ære, da skulle vi ivre og ønske Hævn; naar det angaaer vor Person, skulle vi eftergive og bede for Fienderne. Naar David beder i Psalmerne imod sine Fiender, saa beder han ikke imod dem, som Fiender betragtede; men som Guds og hans Kirkes Fiender. Nogle synde af Skrøbelighed, for dem skulle vi bede, at Gud vil omvende dem, og som vildfarende Faar føre dem paa ret Vei. Man skal have en hjertelig Medlidenhed med dem, og forsøge alle Midler ved Bøn og Formaning at vinde dem. Men imod de aabenbare Kirkens afsagte Fiender skal man sukke, at Gud vilde gjøre en Ende med dem, dog at vi i denne Bøn have et reent Øiemed, og ikke sigte til vor Nytte eller Ære, men alene til Guds Navns Forherligelse og hans Kirkes Bedste; ellers bliver vor Bøn besmittet med Egenkjærlighed. Saa længe vi kunne have Haab om Fiendernes Omvendelse, skulle vi velsigne dem.

Saa iføier Eder nu, som Guds Udvalgte, hjertelig Sagtmodighed og Langmodighed. Sagtmodighed holder Sindet i Roe. Den, som bliver vred i Utide, og hævner sig, bliver ikke i Guds Villie, og altsaa ei heller i hans Roe. Hvad ere vredagtige og hævngjerrige Tanker andet end Hjertets indvortes Uro? Jo sagtmodigere, jo roligere. Langmodighed vidner om et godt og dydigt Hjerte. Jo bedre Natur, jo mere tilbøielig til Forsoning.

Et slaviſk, nædelt Sind brænder altid af Had og Hævngjerrighed. Sagtmodighed og Langmodighed er et Billede paa Guds og Christi Natur. „Lærer af mig, thi jeg er sagtmodig".[3] Og Herren siger: „Salige ere de Sagtmodige; thi de skulle arve Jorden."[4] De Hævngjerrige, som endelig ville sætte deres Mening igjennem (Gud give de maatte støde sig selv baade for og bag), de kivagtige Mennesker, der altid ville føre mange Trætter, maae endelig selv forlade Landet; men de Sagtmodige, der fare lempelig med deres Fiender, og forlade dem, blive i Landet, og have nok for deres Legemer. De have Forjættelse om den nye Jord i de Levendes Land. Alt det, som bærer Guds Billede, maa derind. De regje-

[1]) 2 Cor. 6. [2]) Jer. 15, 15. [3]) Matth. 11, 29. [4]) Matth. 5, 5.

re Menneskene paa Jorden, ere hver Mand behagelige; de have alle Ting formedelst deres Tro og Bøn.

Behager denne Dyd Eder, saa over den af Hjertet. Ikke hvad I ere udvortes, men hvad I ere indvortes, har noget Værd. Som Hjertet er, saa er det hele Menneske for Gud. Hvad hjælper det, at Munden taler venlig, naar Hjertet er fortørnet? Er denne Dyd hos dig af Hjertet, saa er den ogsaa bestandig. Dyd maa blive Dyd og ikke forvandles til Udyd. En sagtmodig prøver altid sine Tanker, strider altid med sig selv, undertvinger den gamle Adam, saaat han maa tjene, og ikke regjere. Er Sagtmodighed og Langmodighed hjertelig, saa er den ogsaa lige mod Alle, den seer ikke paa Personer, tilgiver Alle, taaler Alt af Alle, af Rige og Fattige, Høie og Lave. Den taaler og skjuler hver Mands Skrøbelighed. O! at vi havde et saadant Hjerte! Amen.

Det 12. Capitel.

Om Venlighed.

Dersom det indvortes Menneske er i sin rette Orden, saa skikker det udvortes Menneske sig smukt i Ord og Gjerninger derefter. Hvad Hjertet er fuldt af, løber Munden over med. Af et venligt og kjærligt Hjerte fremkommer venlige Ord og Gjerninger.

Venlighed er en saadan Dyd, at den gjør et Menneske behagelig for Alle, saaat hver Mand elsker hans Selskab. Den er ret Guds Natur og Billede. „Herren er god mod den Sjæl, som sporger efter ham".[1]) Hvor venlig er Guds Trøst, hvor herlig vedergvæger den! „Smager og seer, hvor sød Herren er," siger David. Hvor venlig taler Gud med os i sit Ord, og endnu venligere i de Troendes Hjerter: „Jeg vil lokke hende og tale til hendes Hjerte".[2]) Ingen Moder kan tale venligere med sit grædende Barn. Hvor venlig afbilder han sig imod os i sit Ord, som en Menneskelsker og Ven! Om Christo siger Bruden: „Dine Læber dryppe Honning-Saft".[3]) Intet sødere finder man i Naturen end Honning. Sjælen suger Honning af Christi Læber, naar den fornemmer den Glæde og føler den Kjærlighed, som han selv er. Det er meget sødere end Honning. Christi Aand er Venlighedens Aand, og opfylder Alt med Venlighed, hvor den kommer hen, ligesom Bien med Honning. Naturen har ogsaa dannet os til Venlighed, derfor har den givet os spæde, bevægelige og boielige Lemmer, Tunge, Hænder og Ansigt.

Men den christelige Venlighed viser sig imod Alle uden Forskjel. Verdens Venlighed seer paa Personer; thi den søger sit Eget. Derfor ere Verdens Børn

[1]) Begr. 3, 25. [2]) Hos. 2, 14. [3]) Høis. 4, 11.

venlige imod de Rige, Høie og Mægtige. I Christo ere vi Alle Eet. Den christelige Mildhed er eens saavel imod den ene som imod den anden, enten han er Ven eller Fiende, Herre eller Tjener. „Eders Sagtmodighed vorde vitterlig for alle Mennesker",[1]) det er for alle Slags Mennesker, den er god, bøielig og naturlig, billig fra Grunden af. Guld bliver Guld, enten en From eller Ugudelig eier det. Sølvpengene blev ikke til Aske, da Judas, den Forræder, fik dem. Hvad som er af Gud, det er sandfærdigt, og bliver uforandret mod Enhver. Saaledes ogsaa Mildhed i Aanden. Derfor er Verdens Venlighed, som alene vises imod de Rige, Store og Fornemme og Venner, kun Falskhed, Forfængelighed, Smigger og Hykleri. Fremfor Alt ere Christne venlige imod de Elendige og Bedrøvede. Ak! hvo vilde vel med et haardt Ord tiltale et bedrøvet og nedslaget Hjerte? Et venligt Ord er for en bedrøvet Sjæl, som lægende Olie for et Saar. Salomon siger: „Yndige Ord er Honningkage, søde for Sjælen, lægende for Legemet".[2]) Ingen Honning kan smage saa sød for Munden, som et venligt Ord for en Bedrøvet; det er som en Dug, der opfrisker de visne Blomster, som en Lædskedrik, hvorved man styrker de matte og syge Been. At trøste en Bedrøvet, er at holde en Sjæl i Live, ja at opvække en Død. Christne ere ogsaa venlige imod deres Fiender, derved vinde de det fiendske Hjerte. Jacob fik med sin venlige Tale sin Broder Esau til at græde. Hvor venlig tiltaler Gud sine Fiender, de afgudiske Jøder: „Mit Folk! hvad har jeg gjort dig? og hvormed har jeg besværet dig? Svar imod mig!"[3]) Salomon siger: „Mildt Svar dæmper Hidsighed; men haarde Ord reiser Vrede".[4])

Det blode Bukkeblod gjør det haarde Jern blødt og Olien stiller Smerten. Er din Fiende haard, saa formild ham med Venlighed. Han maa flamme sig, og lade sin Vrede fare.

Men den christelige Venlighed maa være af Hjertets Grund saaledes, at du har et gunstigt og venligt Hjerte imod din Næste. Ordene ere kun et Billede og Vidne om Hjertet. I Høisangen priser Frelseren sin Kjæreste's Tunge, at Honning og Melk er under den.[5]) Intet er sødedere end Honning, og renere end Melk. Renhed og Venlighed maa være samlede. Verdens Venlighed er besmittet, uren og falsk.

Dernæst viser den christelige Venlighed sig i Ord. Paulus vil, at de Christnes Tale skal være yndig, og krydret med Salt. Ligesom nu usaltet Mad ingen Smag har, saaledes kan en Christens Tale ikke lugte eller smage uden Venlighed. Vil du tale, da bland din Tale med Venlighedens Salt; thi det er for de Skrøbelige ikke alene en sød, men endog en kraftig Spise. Den christelige Venlighed yttrer sig ogsaa i Miner. Yndige Miner er den rette Venlighed. Hvor ilde saae det ud, da Cains Ansigt fortrak sig mod sin Broder, saaat Morderen tittede ham ud af Øinene? Guds Billede kan sees af Mennesket ved Venlighed; Djævelens Billede kan sees af ham ved Arrighed. Betænker dette vel, I Surmulere, der ofte see ud, som I ville opæde Eders Næste. Hvorledes skulle man vel kunde afmale Djævelen hæsligere?

Endelig lader ogsaa denne Venlighed sig see i det hele Levnet, idet den lader sig Enhvers Manerer behage, og omgaaes gjerne og venligt med Alle. Thi det

---

[1]) Phil. 4, 5. [2]) Ordspr. 16, 23. [3]) Mich. 6, 3. [4]) Ordspr. 15, 1. [5]) Høis. 4.

er ret selsomme og uvenlige Hoveder, der ikke behage Noget, uden det, de selv falde paa, de gjøre sig selv til en Regel, Enhver skal rette sig efter dem, og skikke sig i deres Ting; men de ville være frie og ubundne. Den christelige Venlighed lemper sig i sit Sinnet efter Næstens Formue, giver efter, holder tilgode, følger, viger, gjør, lader, taaler, eftersom den seer, at Næsten behøver det, om den end skal have Skade deraf. Dette forklarer Paulus med sit Exempel: „Jeg er bleven Joderne, som en Jode, at jeg kan vinde Joder, dem, som ere under Loven, som den, der var under Loven, at jeg kan vinde dem, som ere under Loven. Jeg er bleven Alt for Alle, at jeg dog endelig kan frelse Nogle".[1]) Altsaa har han gjort Nogle til Behag, efterladt Andre Noget og gjort sig omgjængelig mod Enhver. Christne skulle leve med hverandre, som to gode Venner; da lader og gjør den Ene, hvad der behager eller mishager den Anden, og det utvungen. Den Ene lemper sig efter den Anden, og Ingen paatvinger den Anden sit Foretagende; fornærmer den Ene den Anden, saa holder han ham det tilgode; iblandt dem er ingen Lov eller Ret, ei heller Tvang eller Nød, men idel Frihed og Gunst.

Den christelige Venlighed maa være prydet med Alvor, saa at den ikke udarter til Letsindighed. Derfor vil Paulus, at vor Tale skal være krydret med Salt. Uden Salt smager ingen Spise; men er den formeget saltet kan Ingen spise den. Alvor og Venlighed maa yndigt være flettede i hinanden. Bierne have vel en skarp Braad, men ogsaa en sød Honning. Altsaa baade frygtes og elskes de. Alvor uden Venlighed er Ingen behagelig; Venlighed uden Alvor foragtes af Alle. Det christelige Liv maa være et venligt Alvor og en alvorlig Venlighed, aldeles som vor kjære Frelser har vandret her paa Jorden.

Bærer da formanede, kjære Christne, til at leve venlig med hverandre, som det anstaaer Brødre og Søstre. Venlighed er Guds Børns deiligste Prydelse, hvormed de lyse for Menneskene, det behager Gud, og baade Engle og Mennesker have Lyst deri. Hvad skal dog et Menneske mere begjære paa Jorden, og hvad behageligere Selskab skal han heller søge, end hvor han finder Venlighed? intet Menneske er vel saa ondt, at han ikke skulde ønske at være blandt saadanne Folk. Venlighed gjør os elsket og agtet af Alle. Enhver holder en venlig Mand i Ære; derimod blive de Urolige og Arrige hadet af Alle. Venlighed er Fredens Beskjærmer og Kjærlighedens Pleier. Hvor ofte har et uvenligt Ord foraarsaget stort Fiendskab? Under de sure Potter findes altid Dynd. Rehabeam har med et haardt Svar vendt sine Undersaatters Hjerter fra sig, og mistede derved den største Deel af sit Rige.[2]) Venlighed og Fred kysse hinanden. Men see til, at Alt kommer af Hjertens Grund. Ak! hvor almindelig er Joabs Hilsen og Kys? Mange love Roser og mene Torne. Saadant Væsen er af den hæslige Djævel. Hvor venlig talede han til vor første Moder Eva, og dog var det Bedrageri. Ikke saaledes, kjære Venner, men lader alle Ting skee iblandt Eder i Jesu Christi Sandhed. Til den retskafne Venlighed hører et gunstigt Hjerte, en sød Mund, venlige Gebærder, kjærlige og behagelige Gjerninger. Du venlige Herre Jesu! plante du Venlighed i vore Hjerter! Amen.

---

[1]) 1 Cor. 9, 20. 22. [2]) 1 Kong. 12.

Det 13. Capitel.

Om Barmhjertighed.

„Mine Børn!" siger Johannes, „lader os ikke elske med Ord, ei heller med Tunge; men i Gjerning og Sandhed".[1]) Den christelige Kjærlighed er barmhjertig og velgjørende. Gud er Kjærlighed, og i sit Væsen er han intet andet end ideel Godhed. Det, som er godt, meddeler sig. Hvor langt lader det bedste Guld sig ikke udstrække under Hammeren? Hvor vidt udbreder ikke en god Urt sin Lugt og Kraft? Himmelen udbreder sig ligesom et Skjul over Alle; thi den er en ædel Skabning. Hvor vidt strækker ikke Solens Glands sig? Jo bedre Hjerte, jo mere meddeler det sin Godhed, og jo nærmere er det Gud det evige Gode. Barmhjertighed er en guddommelig Dyd. „Værer barmhjertige", siger Christus, „som Eders Fader og er barmhjertig".[2]) At være barmhjertig, er en ret adelig og guddommelig Egenskab. Saadanne Hjerter ere Guds Skatkammer, hvoraf Mange ernæres. Udi et medlidende og godgjørende Menneskes Hjerte ligge mange Fattiges Skatte skjulte, der mynter Gud mangen en Skilling for de Fattige, ligesom Pede fandt en Penge i Fiskens Mund. Hvad for en Mester havde myntet denne Penge? Saadanne rige gyldne Fiske vare de Vise af Østerland, i deres Hjerter og Hænder havde Gud præget Jesubarnets Guld. Saligt er det Hjerte, som er Guds Kilde, den er fuld af Vand, endskjønt Vandet daglig flyder ud af den paa Gaderne. Saligt er det Hjerte, der bliver Guds Spisekammer, det skal være „som en velsignet Have, der aldrig fattes Frugter".

Godgjørenhed er Troens naturlige Følge, ligesom Frugten Træets. Og som det er ufornødent, at befale et godt Træ at bære Frugt, saa behøver man heller ikke at give den Troende nogen Kjærligheds Lov. Hans eget Hjerte driver og tvinger ham dertil. Troen er kraftig og virkende formedelst Kjærlighed. En Christen staaer imellem Himmel en og Jorden. Troens Haand rækker ind i Himmelen, der annammer og tager den; Kjærligheds Haand rækker paa Jorden og uddeler allehaande Velsignelser. Troen bliver bespiist og skjænket, klædt og trøstet af Himmelen, Kjærlighed bespiser og skjænker, klæder og trøster hvad der er trængende paa Jorden. Troen hænger ved Gud, der føler Menneskets Guds Godhed, af denne Følelse bliver Hjertet blødt og barmhjertigt, saaat han gjerne vilde gjøre imod hver Mand, som han fornemmer, Gud har gjort imod ham. Derfor bryder han ud i Gjerninger, og tjener sin Næste med Gods, Ære, Liv og Blod, anvender Alting paa sin Næste, ligesom Gud har gjort imod ham i Christo. Derfor seer han sig ikke om efter friske, høie, stærke, rige, ædle og egenretfærdige Folk, der ikke trænge til ham, men efter syge, fattige, skrøbelige, foragtede, syndige Mennesker, hvilke han kan være til Nytte, og gjøre ved dem, som Gud har gjort ved ham. Den Ugudelige derimod adskiller sig fra Gud, og kjender ikke Guds Godhed. Af dette Mørke bliver hans Hjerte saa haardt og ubarmhjertigt, at han ikke har Lyst til at tjene noget Menneske, men heller at skade dem. Lige-

[1]) 1 Joh. 3, 18. [2]) Luc. 6, 36.

som han intet Godt føler fra Gud, saa finder han heller ikke nogen Lyst til at tjene sin Næste. Derfor seer han heller ikke efter syge, fattige og foragtede Mennesker, som han kunde være til Nytte og Tjeneste, men efter Høie, Rige og Mægtige, som han selv kunde have Nytte, Godt, Lyst og Ære af. Jo større Tro, jo større Barmhjertighed. Af en stor Kilde udspringer en stor Strøm. Barmhjertighed er Troens Udløb og Overflod.

Grundvolden til denne Dyd lægges i Hjertet ved Medlidenhed. Af den Grund kræver Apostelen hjertelig Forbarmelse af Collossenserne: „Saa iføre Eder da, som Guds Udvalgte, Hellige og Elskte, inderlig Barmhjertighed".[1])

Thi det er ikke nok, at vi ere barmhjertige i udvortes Gjerninger, men det skal være af Hjertet, ligesom Fader og Moder blive bevægede af Hjertet i Sind og Kræfter, naar de see deres Barns Nød. Mod og Hjerte maa være overflødigt i Barmhjertigheds Gjerninger, saaledes, at det bevæges og ængster sig over Næstens Nød og Elendighed. Derfor siger ogsaa Paulus: at vi skulle antage os de Helliges Nødtørft,[2]) og Johannes, at vi ikke maae lukke vort Hjerte til for vor Næste. Seer du En som er i Nød, skal du oplade din Haand for ham, og give ham; men først oplad dit Hjerte, og gjør dig deelagtig i hans Jammer. Giver du ham kun din Gave, da giver du ham Noget, som er udenfor dig, og forgaaer; men giver du ham dit Hjerte, da giver du ham det Indvortes, som bliver. Mangenen har ikke Evne til at give sin Næste Meget, men han tager hans Nød til Hjerte, og græder med den Grædende. En hjertelig Medlidenheds Taare er mere værd for Gud, end en heel Kiste fuld af Guld. Efterdi alle Christne i Aanden ere een Sjæl, saa flyde alle Lidelser tilsammen som i een Sjæl; derfor føler den Ene den Andens Smerter, og forener dem med hverandre. Thi vi ere Alle saaledes bundne til hverandre, som et Lem med et Andet paa et Legeme, ligesom du paa dit Legeme seer og føler, at hvor eet Lem lider, lide alle Lemmer med, og at dersom eet Lem bliver holdt i Ære, glæde alle Lemmer sig med.[3]) See hvor ondt det hele Legeme føler, naar Foden bliver traadt paa, eller en Taae eller Finger bliver klemt, da see Øinene suurt, Næsen rynker sig, Munden skriger, og alle Lemmer ere redebonne til at redde og hjælpe, det Ene kan ikke forlade det Andet; det hedder da, ikke en Fod eller Finger, men det hele Menneske bliver traadt og klemt. Vederfares derimod et Lem noget Godt, saa nyder ogsaa de andre Lemmer godt deraf, og det hele Legeme fryder sig. Saaledes skal det ogsaa være med Christne, eftersom de af mange Lemmer ere samlede i eet Legeme, saa skulle de ogsaa have eet Sind og eet Hjerte; thi saadan Enighed fører naturligviis med sig, at det Ene antager sig det Andet, baade Godt og Ondt, som sit Eget. Christne tage sig deres Brødres Lidelser saaledes til Hjerte, som om de selv leed, og tænke, see denne lider for Troens Skyld, og maa anfægtes af Djævelen, da jeg endnu har Fred. Her bør jeg ikke være glad eller sikker; thi hvad der vederfares mine Brødre, det vederfares mig, og skeer, fordi jeg kan afhjælpe hans Mangel, derfor maa jeg antage mig hans Lidelse, som om den var min Egen. I Epistelen til de Ebræer hedder det: „Kommer de Bundne ihu, som selv Medbundne;"[4]) det er, ligesom I vare i samme Baand og Nød som de, der lide Trængsel, siden I og ere det samme Legems Lemmer. Christus har

[1]) Coll. 3, 12. [2]) Rom. 12, 13. [3]) 1 Cor. 12, 26. [4]) Ebr. 13, 3.

følt al vor Jammer i sit hellige Hjerte. Og ligesom vi høre hverandre til i Christo, føler den Ene den Andens Jammer. Hvo som ikke har denne Følelse, er ligesom et hendødt Lem paa et Legeme, der ingen Følelse mere har. Christus har befalet os at bede af een Mund: „Giv os i Dag vort daglige Brød".[1]) Den Ene skal føle den Andens Nød, som sin egen, og indslutte ham i sin Bøn. Gaaer din Næstes Elendighed dig ikke til Hjerte, saa har du ikke Christi Aand; thi den samme virker i alle Troende eet Sind, een Lidelse og een Glæde. Bevæger din Næstes Elendighed dig ikke, saa bevæger din Elendighed ikke heller Gud; thi Gud vil betale dig med lige Mynt. Hvor Faa bekymre sig i vore Tider om Josephs Skade! høre vi om vore fortrængte Medchristne, da sukke vi ikke engang derover, Gud bedre det! da vi dog Dag og Nat skulle kjæmpe for dem med vore Bønner.

Det forbarmende Hjerte bryder ud med en hjælperiig Haand. Ere Hjerterne forenede, saa foldes ogsaa strax Hænderne. Et barmhjertigt Hjerte tjener sin Næste med Mund, Hænder og Fødder. „Efterson Enhver har faaet en Naadegave, saa tjene hverandre dermed".[2]) Troen gjør os til Herrer, Kjærligheden til Tjenere. Gud har ikke sat os til Herrer over sine Gaver, han er selv Herren, vi ere kun Huusholdere, han vil forsørge Andre ved os. Hvo som ikke vil tjene sin Næste med sin Gave, bemægtiger sig et fremmed Herredomme. Hvorfor vil du beholde det som din Eiendom, hvilket Gud og Naturen have gjort fælles? Barmhjertigheden glæder sig, naar den faaer Leilighed til at tjene Fattige og Nødlidende med sin Gave; den agter den fattige Lazarus for et dyrebart Klenodie, og han er det ogsaa. Verden seer heller paa den rige Mands Purpur, end paa den fattige Lazarus's Saar. De gaae forbi denne ædle Skat, hvilket de i Evighed vil fortryde. Hvilken Konge vilde vel ikke bortbytte sit Purpur og sin Krone for Lazarus's Fattigdom og Saar, dersom han dermed kunde undgaae Helvede? Og hvilket Menneske vilde vel give Skarn for en Riigmands hele Skat? Mener du ikke, dersom den rige Mand havde kjendt den Skat, der laae for hans Dør, at han jo havde løbet ud, tørret og kysset hans Saar og tjent ham med sit Purpur og sin hele Rigdom? Nu gav han ham gjerne alt det han havde eiet, da han tilforn ikke vilde give ham en Bid Brød; han lod ham gjerne ledske sin egen Tunge med den Finger, hvilken han tilforn ikke vilde røre ved. Fattige og Troende ere sandelig en stor Skat. Naar en Fattig møder dig, da holdt det for en synderlig Guds Naade. Thi om du end seer en Stank for Dinene, saa er dog den Herre Jesus indvortes skjult i ham; Han har tjent dig med sit Liv, og du vilde ikke give ham i hans Hunger et Stykke Brød, i hans Nøgenhed et gammet Klædebon? Han tilegner sig hvad der skeer hans Brødre: „Jeg hungrede, I gave mig at æde ꝛc. Saa meget, som I have gjort for een af disse mine mindste Brødre, have I gjort for mig".[3]) Thi de ere forenede med ham, ere hans Legems Lemmer. Hvo som ærer Foden, ærer ogsaa Hovedet. Hvo som gjør Foden ondt, gjør ogsaa Hovedet ondt. Christus seer undertiden, at vi ville misbruge vor Rigdom til vor evige Skade, derfor tiltaler han os i de Fattige: Giv mig det, kjære Barn, det er dig ikke tjenligt.

Altsaa have vi en dobbelt Nytte af vor Almisse; vi selv undgaae Faren,

[1]) Matth. 6, 11. [2]) 1 Petr. 4, 10. [3]) Matth. 25, 35. 40.

og derhos bliver Christus vor Skyldner. Siger du, hvoraf veed jeg, at Christus er i den Nødlidende? maaskee han er ugudelig? dette skal du ikke bekymre dig om. Hvad du giver i Jesu Navn og for Jesu Skyld, det har du givet Christo, han seer paa Hjertet.

Men Barmhjertigheds Øvelse skal skee først med Lyst og Villie. Paulus siger: „Den, som gjør Barmhjertighed, gjøre den med Glæde".[1]) Villien er det Fede i dette Offer. Et barmhjertigt Menneske søger den Nødlidende med sin Gave, og paanøder ham den. Paa ovenanførte Sted formaner Paulus, at vi skulle gjerne laane Huus. Ville de Fattige flye for os, da skulle vi gaae efter dem; ville de Elendige gaae forbi, da skulle vi nøde dem, som Loth, Englene og Disciplene, som gik til Emmaus, den Herre Jesum: Vi skulle bede dem for Guds Skyld at drage ind i Huset. Thi vi bringe en Velsignelse derind, som er bedre end hele Verden. Derfor skulle vi løbe efter ham, og sige: Ak! kjære Broder (Søster), hvorfor vil du gaae forbi, og lade mit Huus være uden Velsignelse? Jeg slipper dig ikke førend du velsigner mig. Vi skulle være villigere til at give, end de Fattige til at bede. Vi skulle komme dem tilforn, førend de bede os, paadet vi maae have Guds Natur i os. „Gud elsker en glad Giver",[2]) siger Paulus. Hvorledes skulle vi kunde glæde vor bedrøvede Broder med vor Gave, naar vi selv give med Ulyst og Bedrøvelse? En Landmand saaer med Glæde, i Haab om, at han skal høste. Een Skilling med Glæde, er bedre end tusinde Daler med Ulyst. Enken gav kun to Skjærve, men med glædt Hjerte, dette gjorde hendes Gave stor. Mange give med Bedrøvelse eller af Tvang, de ere meget langsomme til at give, søge Udflugter baade her og der, for at blive fri for at give, eller og give saaledes, at man ikke kan glædes derover. Saaledes er ikke et christeligt Hjerte; det giver før man beder, driver og minder sig selv. Det er ufornødent at gaae frem til en god Brønd og bede og græde om Vand, den staaer aaben for Alle, og giver sit Vand af sig selv; thi den indre Kilde leder altid mere Vand til. Saalænge den indvortes Kjærligheds Kilde ikke fortørres, er en Christen udvortes som en Brønd, der altid giver Vand.

Ak! hvor store og mange gode Ting giver Gud ikke os, som vi ikke engang tænke paa, meget mindre bede om? Og vi sælge ofte en Skilling eller et lidet Stykke Brød for mange Ord og Taarer. Hvo som giver med Glæde han giver strax. Siig ikke til din Næste: „gaae og kom en anden Gang, saa vil jeg give dig Noget imorgen", hvis det ellers stod i din Magt".[3]) Vil du ikke strax blive bønhørt af Gud naar du beder? og Gud hører dig ofte om han kun længt fra seer, at du vil bede ham. Hvem veed, om du har Evne til at give i Morgen? Et Træ kan jo let fordærves i een Nat. Hvem veed, om du i Morgen har Villie til at give? Gud tager ofte sin Naade fra dem, som ikke ville følge, naar han bevæger og rører dem. Dit eget Kjød er ogsaa arbeidsomt, kaster mange Forhindringer i Veien. Hvem veed, om du skal leve i Morgen? Vi ere ikke noget Øieblik sikkre for Døden. Hvem veed, om Leilighed kan gives i Morgen? „Den Stund i endnu have Tid",[4]) siger Paulus.

Ingen Landmand forsømmer Leiligheden til at saae. Til Collosserne skriver Paulus: „Iforer Eder inderlig Barmhjertighed".[5]) Vi skulle altid bære Kjær-

[1]) Rom. 12, 8. [2]) 2 Cor. 9, 7. [3])-Ordſ. 3, 28. [4]) Gal. 6, 10. [5]) Coll. 3, 12.

lighed og Lyst til at gjøre Godt hos os, ligesom vi altid bære vore Klæder. Hvo som giver strax, giver dobbelt. Den langsomme Gave er en dyr Gave. Ja den er ikke given, men kjøbt og tvungen. Langsomhed i at give, er et Tegn paa et uvilligt Hjerte. Hvo som giver med Glæde, han er altid tilbøielig til at give. Ligesom Guds Barmhjertighed er hver Morgen ny, saa skal og din Barmhjertighed fornyes med Næstens Nød. Ingen Skabning bliver træt af at tjene dig. Kjærligheden bliver ikke træt. Ja, siger du, min Næste er utaknemmelig, det gjør mig træt. Det kan vel være sandt; men Velgjerningerne ere Lænker, som drage og sammenknytte Gemytterne, og desforuden skulle vi ikke gjøre Godt for Takkens Skyld. Dyden er sin egen Belønner. At være gavmild for Takkens Skyld, det er at sælge og ikke give sine Gaver. Guds Natur er Godhed. Denne Brønd lader sig ikke tilstoppe af Utaknemmelighed. Derfor lader han sin Sol skinne baade over Retfærdige og Uretfærdige. Mangen En siger: Mit Gods og Formue forringes ved stedse at give, dersom man vilde udgrave Havet i mange Strømme, vilde det vel omsider tømmes. Ak! nei, jo rigere Udløb, jo rigere Tilløb. „Hvo som forbarmer sig over den Ringe, laaner Herren".[1]) Han betaler med riig Rente. Salomon siger: „Send dit Brødkorn over Havet; thi du skal finde det igjen efter mange Dage".[2])

Et Skib seiler ofte enten tomt eller med ringe Varer over Havet, og kommer hjem igjen et andet Aar med store Skatte. At give Almisse er en stor Vinding. Hvo som saaer rigelig, skal høste rigelig. Efterkommerne kunne ofte høste Velsignelsen. „Han forbarmer sig den ganske Dag og laaner ud, og hans Afkom er til Velsignelse".[3])

Barmhjertighed er som en Sæd, der bærer megen Frugt, og som et Træ, der breder sig ud over det hele Hus, dens Frugt breder sig ofte ud over en heel Slægt. Det er ligesom naar man udstroer Sæd, og det synes som om den var spildt. Men ligesom Sædens Frugt findes igjen om Høsten, saaledes kan godgjørende Folks Velsignelse findes paa deres Børn. Ved det Gods en From giver i Herren, bliver hans øvrige Gods helliget og velsignet, saaat det bliver nok og har ingen Mangel. Men lad være, at dit Gods ved Almisse skulle blive forringet, saa bliver dog din Naade og Salighed forøget. Jo mere Blod man lader løbe af Aaren, jo større bliver ofte Sundheden. Mangenen siger: Jeg maa sørge for mine Børn, hvorfra skulle de siden tage deres Brød, naar jeg gav det altsammen bort? O du daarlige Menneske! lad Gud sørge for dine Børn, men bed du. Efterlader du dine Børn en naadig Gud, da har du forsørget dem rigelig, begynder du at sørge, saa ophører Gud at sørge. Han behøver ikke din Medsorg, Han vil have Æren alene. Hvem sørger for de unge Ravne? Hvormange Børn ere ikke fordærvede ved deres Forældres overflødige Sorg? Hvor mange fattige, forældreløse Børn har Gud ikke hjulpet? Hiin Enke havde ogsaa Børn, og dog gav hun Propheten Elias, og derved sørgede hun bedst for sine egne Børn; thi ved Propheten blev hendes Eget velsignet, ellers havde Børnene maattet forsmægte. At give Almisse, forarmer ikke. Vi beholde Intet af Vort, uden alene det, som vi give de Fattige, alt det Andet miste vi. De Fattiges Bønner sørge for Børnene og fylde Huset med Velsignelse. Mangenen siger: Hvorfor ernærer Gud ikke selv sine Fattige?

---

[1]) Ordspr. 19, 17. [2]) Præd. 11, 1. [3]) Ps. 37, 26.

Han vil, at du ogsaa skal være din Broders Gud, og staae i hans Sted. Han gjør det, men ved dig, for at du kan have Æren deraf. Thi paa hiin Dag skulle de Fattige opstaae, En efter en Anden, og sige: Denne har givet mig Mad, denne Drikke, denne Klæder, endskjønt det dog Altsammen har været Guds. Desforuden, dersom han selv vilde forsørge sine Fattige, var det unødvendigt, at han skulle give dig Pungen saa fuld. Du har ikke din Overflod for din egen Skyld; men for at du skal erstatte din Næstes Mangel. Derfor, naar din Næste behøver og trænger, og du ikke giver ham, om du haver, da holder du det inde med Uret, som hører ham til; thi du er skyldig at give ham, derfor har du annammet og oppebaaret det af Gud.

Mangenen siger: Jeg seer, og Erfaring lærer det, at de, som give Meget, have meget af Trængsel og Armod. Ja, kjære Menneske, det er Renten deraf, vilde du ønske noget bedre? See, de Fattige bede for dig, at det maa gaae dig vel. Og det gaaer aldrig en Christen bedre, end under Korset. O! hvor vel gjør ikke det kjære Kors mod Mange, var det ikke, saa blev Mange fordømte, som nu blive salige. Ak! vidste Mangenen, hvad for en forborgen Lyksalighed der ligger skjult i Korset, og at han kunde kjøbe den med sin Almisse, da gav han gjerne alt Sit bort derfor. Desforuden er Korset kun Guds venlige Moderleeg, som vi kunne see i Jobs Exempel: Ham fratog Gud alt hans Gods, men gav ham det overflødigt igjen. Gud leger kun med os. Vi arme Børn forstaae ofte ikke Legen, og begynde at græde.

Derhos maa Barmhjertigheden ikke vises karrig, men rigelig. Christus siger: „Værer barmhjertige, som Eders Fader er barmhjertig".[1])

Gud giver os ikke sine Gaver i stykkeviis og draabeviis, men i hobeviis. En Fader giver rigelig indtil hans Barn bliver mæt og fornøiet. Saaledes siger Job: „Fader var jeg for de Fattige".[2]) David roser den Barmhjertige, naar „han udspreder og giver de Fattige".[3]) Han ligner ham ved en Sædemand, der ikke kaster eet Korn i Jorden, men kaster ud med fuld Haand, fordi han vil have en riig Høst igjen. Hvo som saaer rigelig, skal høste rigelig. Mange anvende store Penge kun paa Pragt og Vellyst, men den fattige Jesus tilkaste de kun et Stykke Brød eller en Skilling. Ligesom Gud har velsignet dig og din Haand har Evne til, saa giv. Har du meget, saa giv meget; har du lidet, saa giv dog af det lidet med et godt Hjerte. Et medlidende Hjerte er den bedste Almisse. Hiin Enke gav kun to Penge, men derved hang et stort Pund af Kjærlighed, det gjorde hendes Gave stor. Naar en Tigger giver den anden, da glæde Guds Engle sig derover i Himmelen. Derfor behøver Ingen klage, at han har altfor lidet at give af. Har du ikke mere, saa kan du dog trøste og bede. Gud seer ikke efter det, som er givet, om det er meget eller lidet, men hvordan det er givet, med hvad Sind og Kjærlighed. Mange have Intet at give, men give dog kraftig med deres Ønske og Villie. Enkens to Skjærve ere for Gud store Guldstykker; thi hvad hun ikke gav med Haanden, det gav hun dog med Hjertet. Saa meget som jeg gjerne vilde give, saa meget bliver ogsaa anteegnet i Himmelen paa min Credit. Et Suk er ofte de Fattige til større Nytte, end en stor Gave. Taarer ere ogsaa Almisser. Derfor formaner Paulus: Græder med de Grædende".[4]) En Drik koldt Vand skal ei heller blive ubelønnet.

---

[1]) Luc. 6, 36. [2]) Job 29, 16. [3]) Ps. 112, 9. [4]) 1 Rom. 12, 15.

Barmhjertighed maa ogsaa øves overflødigt. „Den, som meddeler, gjøre det i Enfoldighed".[1]) Enfoldighed søger ikke sit Eget. Mangenen giver, og haaber derved at vinde. Han giver een Daler og venter Hundrede igjen. Det kan ikke kaldes at give, men at sætte sine Penge ud paa Aager. Den rene Kjærlighed venter ingen Løn, end ikke af Gud; men Guds Løn, som de Fattige ønske, den skal ikke blive borte; men du skal ikke see derpaa, og derfor ikke give mere eller mindre. Mangenen søger kun sin Roes ved sin Gavmildhed, vil gjerne, at de Fattige skulle være hans Basune, og udblæse hans Almisse overalt, forat han kan blive rost, som hiin Pharisæer. En saadan har ikke Gud og sin Næste for Øine, men sig selv, og derved bliver det Altsammen til Intet. Enfoldigheden giver i Løndom, og lader ikke den venstre Haand vide, hvad den høire gjør. Den tilegner sig ikke det Gode, som den har gjort, det er for ham, som om det ikke var gjort. Dersom vor venstre Haand havde Øie, skulle vi skjulle for den, hvad den høire gjør.

Skriften fordrer, at vi skulle lægge den Fattige Almissen i Skjødet, det er, vi skulle skjule den, og bede den Fattige, at han ikke aabenbarer det for Nogen. Gjemme vi ikke Skatten vel, da miste vi den lettelig; hvad vi her aabenbare, skal hisset skjules; hvad vi her skjule, skal hisset aabenbares. Dommerens Røst skal være Basunen, der skal udblæse og aabenbare vore Almisser: „Jeg var hungrig, I gave mig Mad".[2]) Sporger du: Hvordan opfyldes da Christi Ord: „Lader saa Eders Lys skinne for Menneskene, at de see Eders gode Gjerninger, og ære Eders Fader, som er i Himlene".[3]) Da viid, det er Et at blive seet, et Andet at ville være seet. Det er godt, at du lyser for Andre med et opbyggeligt Exempel, men dersom Ærgjerrighed begynder at antændes hos dig, da lad det skee i Løndom. Enfoldighed seer ikke paa Værdighed, men paa Næstens Trang. Paulus vil, at vi skulle arbeide, paa det vi kunne have at meddele ikke altid den Værdige, men den Trængende. Og Christus befaler: „Giv hver den, som dig beder".[4]) Kjærlighed tænker intet Ondt, og holder Ingen uværdig. Gud belønner ikke Almissen efter deres Værdighed, som faaer den, men efter deres Hjerte, som giver den. Gud overøser os jo med alle sine gode Ting, omendskjøndt vi ikke ere det værd. Judas var heller ikke værd, at Christus kyssede ham.

Endelig maa Barmhjertighed øves imod Alle, dog „fornemmelig imod Troens Egne;" saadan Orden sætter Paulus.[5]) Den almindelige Kjærlighed skal strække sig til Alle, men den broderlige Kjærlighed ikkun til de Christne. Christne ere vore Medlemmer paa Christi Legeme. Et Lem føler det andets Smerter; Græder Øinene, da ere Hænderne strax tilrede at tørre dem. Christne kjende hverandre, thi de have Alle ifort sig Christum. Kommer en trængende Broder til dem, da sige de: Den kjender jeg nok paa sit Klædebon, det er min Herre Jesus, haster imod ham, og tjener ham. Een Aand boer ogsaa i alle Troende, der sammenbinder deres Hjerter, og antænder en hemmelig Ild, saa at den Ene bliver den Anden huld og gunstig i Christo. Herpaa henviser Paulus os: „Antager Eder de Helliges Nødtorftighed".[6]) Christi Hellige komme ofte i den yderste Nød og Fattigdom, saaat de maae søge Hjælp og Trøst hos Andre; komme de

[1]) Rom. 12, 8. [2]) Matth. 25, 35. [3]) Matth. 5, 16. [4]) Luc. 6, 30. [5]) Gal. 6, 10. [6]) Rom. 12, 13.

for vor Dor, da skulle vi antage os deres Nod som vor Egen; derfor kalder Paulus dem „Hellige," for desmere at bevæge og lokke os til at gjøre vel imod dem; vi ere jo dog af Naturen tilbøielige til at tjene de Hellige, og agte det for noget Stort, hvad vi kunne bevise dem. Men de rette Hellige ere de, der ere nødlidende, de synes intet mindre end at være Hellige, de ere fattige, forladte, hungrige, nøgne og fangne Folk, der trænge til Alles Hjælp, og hverken kunne raade eller hjælpe sig selv. Saadanne Hellige vil Christus føre frem paa Dommens Dag, og sige: „Saa meget som I have gjort een af disse mine mindste Brødre have I gjort for mig".[1])

Prøver Eder nu, kjære Venner! hvor vidt i ere komne paa denne Vei. Ak! hvor rar er Barmhjertigheden ikke bleven iblandt de saakaldte Christne! Enhver flaaer og skraber, stjæler og røver, sætter paa Rente og Aager, men Alle tier ganske stille med at give. Ak! hvor mange Fattiges Sukke og Taarer drage vi ikke over os, hvoraf Gud omsider vil binde lutter Helvedes Riis. Skulle vi ikke takke Gud for hans Velsignelse, og dele den med vor fattige Broder? Vare vi i de Fattiges Sted, hvad ville vi ikke ønske os? Hvor Mange, hvor Mange ere paa de Steder, som ere ødelagte ved Krig og som der gjerne vilde give Almisse, naar de havde Formue dertil? Du ubarmhjertige Hund, hvad der er dem vederfaret, kan ogsaa vederfares dig. „Der skal gaae en ubarmhjertig Dom over den, som ikke gjør Barmhjertighed."[2])

Som du handler imod din Næste, saa vil Gud ogsaa handle imod dig Vil du ikke kjende Jesum her i hans Fornedrelse, da vil han heller ikke vedkjendes dig hisset i sin Herlighed. Gaaer du her den Fattige forbi, saa vil han hisset være dig i Veien, saaat du maa gaae Himmeriges Dør forbi. Ak! lad dog den rige Mand, det Helvedes Billede, skrække dig!

Hvo der er viis, lade sig raade. Finder du Intet, kjære Ven, der kan bevæge dig til Barmhjertighed, da see paa dig selv. I dit Hjerte staaer denne Skrift med levende Bogstaver: „Alt det, som du vil, at Menneskene skulle gjøre imod dig, det gjøre du og imod dem".[3]) Hvad din Næste er, kan du og blive; thi alle Mennesker ere Forsængelighed underkastede, de ere en Bold, hvormed Lykken ofte spiller forunderlig. See paa din Næste. Er han ikke Guds Barn, dyrekjøbt ved Guds Blod, Guds Tempel og Bolig? Skulde du ikke gjøre dette Barn tilgode, bringe dit Offer i dette Tempel? Hvad store Ting gjorde du vel, om du gav den Fattige en Almisse, den Fattige, for hvilken Gud har udøst sit Blod og hengivet sig selv? Kan dette ikke bevæge dig, da see paa Guds Velbehag. Gud har Behag i Barmhjertighed, og ikke i Offer. Ingen Dyd behager Gud bedre, ingen Dyd vil paa hiin Dag blive hædret for al Verden, end Barmhjertighed. Thi Gud er Naturens Fader; hvo som antager sig de Fattiges Natur, antager sig Gud. Derfor har Gud befalet i Loven, at vi ikke saa reent og nøie maa sanke Frugten af vore Agre[4]) og vort Arbeide paa Søen, men lade Noget blive tilbage for de Fattige og Fremmede, saaat man hvert tredie Aar skal tage en Tiendedeel og give de Fattige, Enker og Faderløse,[5]) Med hvad for søde Ord lokker Skriften os ikke til Barmhjertighed? Salomon siger: „Hvo som

---

[1]) Matth. 25, 40. [2]) Jac. 2, 13. [3]) Matth. 7, 12. [4]) 3 Mosеb. 19, 10.
[5]) 5 Mosеb. 24, 19.

forbarmer sig over den Ringe, laaner Herren".[1]) Det er jo altsammen hans, hvad vi ere og have, og dog vil Gud antage Almissen, som et laant Gods, og betale det med riig Rente. Hvad man laaner, beholder man ikke, Gud vil i sin Tid give det igjen. Hvorledes kunne vi bedre gjemme vor Skat? Maaskee en Tyv kunde ellers have stjaalet den, eller en Ulykke borttaget den. „Barmhjertighed imod en Mand er som en Signetring hos ham, og han bevarer Gunst imod et Menneske, som en Diesteen".[2]) Ingen glemmer sin Ring, thi man bærer den paa Fingeren; og hvad elsker man mere end sin Diesteen? Det mindste Suk, som jeg giver den Fattige, gjælder mere for Gud end et stort Keiserdomme. Hvem vilde give sin Diesteen bort for et Keiserdomme? Christus formaner selv: „Samler Eder ikke Liggendefæ paa Jorden, hvor Mol og Rust fordærver det, og hvor Tyve igjennembryde og stjæle; men samler Eder Liggendefæ i Himmelen, hvor hverken Mol ei heller Rust fordærver, og hvor Tyve ikke igjennembryde, ei heller stjæle".[3])

Vi ville gjerne Alle være rige her. Omendskjønt vi nu kunne bringe meget Gods tilsammen, og paa det omhyggeligste gjemme og tillaase det, saa ere vi dog intet Øieblik sikkre paa dets Besiddelse. Utroskab bryder Laas og Bom; maaskee en Tyv kan komme i Morgen og stjæle det. Laane vi Andre det eller sætte det paa Aager, maae vi ofte miste det med Skam og Grædmelse. Undertiden hænger ogsaa Guds Forbandelse derved, naar det er samlet og besiddes med Uret; den fortærer det, som Rusten Jernet, som Mollen Klædet, saa at det ofte ikke kommer til den tredie Arving. Den sikkreste Vei er den, at vi give den Fattige det; de bære det i Himmelen, der gjemmes det, for at det skal bære Frugt og bringe Rente. Vil du sende dine Midler og Capitaler til Himmelen, da behøver du ikke sende en Engel til Budskab, ikke at bygge noget Babels Taarn, ikke dromme om nogen Jacabs Stige, men kun give de Fattige det, deres Suk bringer det til Himmelen, paa hiin Dag skal du finde det Altsammen, da vil Christus aabenbare for al Verden, hvad du har gjort ham i hans Lemmer, paa det at Træet kan kjendes af sin Frugt, og Troen af Kjærlighed. Kunne de søde Ord ikke bevæge dig, saa see paa Nytten. Din Gavmildhed er dig til større Nytte, end de Fattige. Hvem er Sæden til størst Nytte? Jorden eller Sædemanden? Jorden bringer jo Sædemanden Høsten. Herren siger: „Salige ere de Barmhjertige; thi dem skal vederfares Barmhjertighed".[4]) Hvad Sædemanden udstrøer, det vorer op igjen. Enhver Dyd er sin egen Løn, og bærer Lønnen i sig som Sæden Frugten. Gud, der har Alles Hjerter i sin Haand, føier det saaledes, at Barmhjertighed moder Barmhjertighed. Jonathan gjorde Barmhjertighed imod David; David betalte det paa hans Børn. Gud selv forbarmer sig over de Barmhjertige; thi de have mange Forbedere i Himmelen. Barmhjertighed bliver lønnet med stor Barmhjertighed. Som din Udgift er, saa er din Indtægt. Maade med Maade, Lige for Lige.

Er det dit Alvor, at øve Barmhjertighed imod de Fattige, da betænk følgende Middel. Gjør dig først en Fattigbog eller Tavle, og skriv de Fattiges Navne deri, og gaae intet Christi Lem forbi; giv ikke aabenbare Lediggjængere, der stjæle de rette Fattige deres Brød af Munden, og ville høste der, hvor de ikke have udsaaet, de lade Vandbier, der fortære den Honning, som Bierne have

[1]) Ordsp. 19, 17. [2]) Syr. 17, 22. [3]) Matth. 6, 19. 10.) [4]) Matth. 5, 7.

lagt. Tomme Kar skal man fylde, og ikke de fulde. Mavre Faar skal man fede, og ikke de fede, lade Hingste; for dem er det bedre, man hænger Havrekurven noget hoit. Dernæst skal du lægge noget vist tilside, af den Velsignelse, Gud betroer dig, eller af dine daglige, maanedlige eller aarlige Indkomster, eftersom disse ere til, den tiende eller tyvende Deel; deel det ud paa en vis Tid iblandt de Fattige. Anret ogsaa undertiden Gjæstebud for de Fattige, paa det at de i deres Elendighed ikke alene kunne faae en nodtorftig Mættelse, men ogsaa en overflodig Hjertes Vedergvægelse. Hvad Frelseren befaler er bekjendt: „Naar du gjør Gjæstebud, da indbyd Fattige, Kroblinger, Halte og Blinde; saa skal du være salig; thi de have ikke at betale dig igjen; men det skal igjengives dig i de Retfærdiges Opstandelse".[1])

Men udvælg dig Nogle for Alle, der kunne have deres daglige Underholdning i dit Huus. Ak! hvor velsignet maa det Huus blive, hvor Jesus daglig sidder over Bordet. Han tager gjerne til Takke med ringe Spise, og giver dog en riig Tærepenge. Skam dig ikke ved her at sidde til Bords med den, med hvilken du hisset i Himmelen kan komme til at sidde til Taffels. Naar du lader et fuldt Fad bæres paa dit Bord, da sæt altid et tomt ved Siden deraf, og læg de Fattiges Stykker deri; da er dit Brod ret velsignet, naar de Fattige faa deres Stykke. Kom ihu, at dersom Intet fattes paa dit Bord, da har du de Fattiges Sukke og Bonner at takke derfor.

„Salig er den, som er barmhjertig og laaner gjerne, og udretter sin Sag saaledes, at han gjør ingen Uret, thi han skal blive evindelig; den Retfærdige skal aldrig forglemmes. Naar en Plage kommer, da frygter han ikke, hans Hjerte haaber uden Tvivl paa Herren. Hans Hjerte er ved god Trost, og frygter intet, indtil han seer med Lyst paa sine Fiender. Han udspreder og giver de Fattige; hans Retfærdighed bliver evindelig; hans Horn skal ophoies med Ære. Den Ugudelige skal det see og fortryde det, han skal bide sine Tænder sammen og forgaae; thi de Ugudeliges Onske skal forgaae".[2]) Herrens Navn være lovet! Amen.

---

[1]) Luc. 14, 13. 14. [2]) Pf. 111, 5—10.

Register.

Advents-Søndag.

(Advent betyder Ankomst.)

Bibelsk Kalender. Evangelium: Matth 21, 1—9.

Over Ordene: Side

Jan. 1. „Kongen kommer" læs Betragtn. 28
Glæd dig Zions Datter . . . 146
sagtmodig 455
- 2. Hosianna, Davids Søn! . . . 391
Lovet være den, som kommer i Herrens Navn 411
Epistel: Rom. 13, 11 til Enden.
- 3. Lader os aflægge Mørkets Gjerninger 43, 61, 127
- 4. Opstaae af Sovne 358
Fraadserie og Drukkenskab . . 418
- 5. Iforer den Herre Jesum . . 250

St. Andreas Dag. (30te Novbr.)

Evangelium: Matth. 4, 18—22.
- 6. Følger efter mig 1, 43
Jeg vil gjøre Eder til Menneskefiskere 1, 43, 61
De fulgte ham 1, 314
Epistel: Rom. 10, 10—18.
- 7. Hver den, som paakalder Herrens Navn skal vorde salig . 327
- 8. Hvor deilige ere deres Fødder, som forkynde Fred 391
Troen kommer af Ordets Hørelse 61

2den Advents-Søndag.

Evangelium: Luc. 21, 25—36.
Himmelens Kræfter skulle rores 278, 292
- 9. Oplofter Eders Hænder . 314, 367
Vogter Eder 429
- 10. Vaager og beder 197
Himmelen og Jorden skulle forgaae 422
Epistel: Rom. 15, 4—9.
Skriftens Trøst 61
- 11. At have eet Sind efter Jesum Christum 127
Taalmodighedens og Trøstens Gud 448
- 12. Hedningerne skulle prise Gud . 43
- 13. Jeg vil bekjende og lovsynge dit Navn 411

3die Advents-Søndag.

Evangelium: Matth. 11, 2—10.
Johannes i Fængslet 292
Er du den, som skal komme . 28
Forkynder Johannes de Ting, som I høre og see 322
- 14. Evangelium prædikes for de Fattige 61
- 15. Salig er den, som ikke forarges over mig 28
Hvad ere I udgangne for at see? Bløde Klæder 422
Epistel: 1 Cor. 4, 1—5.
Hvert Menneske agte Christi Tjenere 43

Side

Jan. 16. Af Husholdere over Guds Hemmeligheder udkræves, at de maae findes tro 61
Jeg agter det for saare lidet at dømmes af Mennesker . . 314
- 17. Herren er den, som mig dømmer 127
- 18. Enhver skal vederfares sin Lov af Gud 367

4de Advents-Søndag.

Evangelium: Joh. 1, 19—28.
- 19. Han staaer midt iblandt Eder, den I ikke kjende 127
Jeg er Hans Røst. Bereder Herrens Vei! 61
- 20. Hans Skotvinge er jeg ikke værdig til at opløse 402
Johannes døber med Vand . 50
Epistel: Phil. 4, 4—7.
- 21. Glæder Eder i Herren . . . 146
- 22. Eders Sagtmodighed vorde vitterlig for alle Mennesker . . 455
- 23. Lader Eders Begjæringer fremføres for Gud i Paakaldelse og Bøn med Taksigelse . . . 197
Guds Fred 322

St. Thomæ-Dag. (21de Decbr.)

Evangelium: Joh. 20, 24—29.
- 24. Jesus kom og stod midt iblandt dem 146
Fred være med Eder 314
- 25. See mine Hænder 28
- 26. Salige ere de, som ikke have seet, og dog troet 411
Epistel: Eph. 1, 3—6.
Lovet være Gud 391
Han udvalgte os 1
- 27. Vi skulle være hellige for hans Aasyn 250

Christi Fødselsdag.

Evangelium: Luc. 2, 1—14.
Befaling udgik fra Keiser Augustus, og Joseph gik fra Nazareth til Davids Stad, Bethlehem 21
- 28. Hun fødte sin Søn, svøbte og lagde ham i en Krybbe . . 422
Hyrderne frygtede saare . . . 278
- 29. Frygter ikke 146
- 30. Eder er idag en Frelser født . 28
- 31. Ære være Gud i det Høieste . 391
Epistelen: Ebr. 1, 1—5. Aftensangstext: Luc. 2, 15—20.
I disse sidste Dage har Gud talet til os formedelst Sønnen . . 43

Febr. 1. Lader os gaae hen til Bethlehem 146
- 2. Han har sat ham til en Arving over alle Ting 1
Han bærer alle Ting med sit Kraftes Ord 21
- 3. Gjorde ved sig selv vore Synders Renselse 28

2den Juledag. (St. Stephans Dag.)

Evangelium: Matth. 23, 34 til Enden.
See jeg sender til Eder . . . 43

Side

Febr. 4. Hvor ofte vilde jeg forsamle dine Børn 165
" 5. Velsignet være den, som kommer i Herrens Navn, ... 28
Lect: Ap. Gj. 6, 8. og 7, 54—60.
Stephanus fuld af Tro og Kraft 165
De kunde ikke modstaae den Viisdom og Aand, af hvilken han talede 127
Guds Herlighed 367
" 6. Herre Jesu! Annam min Aand 338

3die Juledag.

Johannes Evangelists Dag.
Evangelium: Joh. 1, 1—14.
" 7. I Begyndelsen var Ordet . . 165
" 8. Alle Ting ere ved det blevne til 6
" 9. I Det var Livet 43
Verden kjendte ham ikke . . . 422
" 10. Dem (som annammede ham) har han givet Magt til at blive Guds Børn 50
Epistel: Titus 2, 11—14.
" 11. Guds saliggjørende Naade er aabenbaret 28
Og tugter os 278, 292
" 12. Vi skulle forsage Ugudelighed . 429
Forventende det salige Haab . 367

Søndagen efter Juledag.

Evangelium: Luc. 2, 33—40.
Joseph og hans Moder forundrede sig 127
Et Sværd skal gjennemtrænge din Sjæl 292
Anna veeg ikke fra Templet . 411
Prisede Herren 391
Barnet voxte 402
Epistel: Gal. 4, 1—7.
Barnet er under Formynder indtil den bestemte Tid 322
" 14 Gud sendte sin Søn 28
Abba, Fader 127
Guds Arving 50

Nyt-Aarsdag.

Evangelium: Luc. 2, 21.
Barnet omskjæres 50
" 15. Hans Navn blev kaldet Jesus . . 28
Epistel: Gal. 3, 23 til Enden.
Troen kom 1
" 16. Loven er vorden vor Tugtemester til Christum 127
I ere Guds Børn 107
" 17. Saa mange, som ere døbte til Christum, have iført Christum . 50

Søndag mellem Nyt-Aarsdag og Hellig 3 Kongersdag.

Evangelium: Matth. 2, 19 til Enden.
Engelen aabenbares for Joseph 15.
De søgte efter Barnets Liv . . 422
Han skal kaldes Nazaræus . . 402
Epistel: Rom. 3, 19—22 i Midten.
" 18. Intet Kjød kan retfærdiggjøres ved Lovens Gjerninger . . 28
" 19. Guds Retfærdighed ved Troen paa Jesum Christum . . . 224

De uskyldige Børns Dag. (28 Decbr.)

Evangelium: Matth. 2, 13—18.
Jeg kaldte min Søn udaf Ægypten 21

Side

Rachel begræd sine Børn . . 292
Epistel: Aab. 14, 1—5.
Febr. 13. See Lammet paa Bjerget Zion 28
Jeg hørte Harpelegeres Lyd . 367
Disse ere en Førstegrøde for Gud og Lammet 338

Hellig 3 Kongersdag. (6te Jan.)

Evangelium: Matth. 2, 1—12.
Da kom Vise fra Østen . . . 411
Vi have seet hans Stjerne i Østen 43
Hvor er Jødernes Konge, som nu er født? 197
De bleve meget glade . . . 146
De bleve advarede af Gud . . 15
Lectien: Es. 60, 1—6.
" 20. Staae op! Lad lyse for dig . . 43
" 21. Du skal zittre af Glæde . . . 165
" 22. Og forkynde Herrens Priis . . 391

1ste Søndag efter Hell. 3 K. Dag.

Evangelium: Luc. 2, 42—52.
Jesus gik op til Jerusalem . 391
Høitiden 411
" 23. De lede efter ham med Smerte 292
Han gik med Forældrene . 398, 402
Epistel: Rom. 12, 1—5.
" 24. Barmhjertighed 464
Fremstiller eders Legemer . . 165
" 25. Skikker Eder ikke lige med denne Verden 429
" 26. Bliver forvandlede ved Eders Sinds Fornyelse 250
Enhver tænke ikke høiere om sig selv, end han bør 402
Alle eet Legeme i Christo . . 50

2den Søndag efter Hell. 3 K. Dag.

Evangelium: Joh. 2, 1—11.
" 27. Jesus buden til Bryllup . . . 464
Vin fattedes 292
" 28. Hvad han siger Eder, det gjører 448
Vandet var bleven til Vin 314
Epistel: Rom. 12, 6 til midt i 16.
Lader os bruge Profetiens Gave i Forhold til vor Tro . . 61
Og tage Vare paa Tjenesten . 322
" 29. GjørerBarmhjertighed medGlæde 464
Marts 1. Kjærligheden være uden Skrømt } 436
I broderlig Kjærlighed }
" 2. Værer glade i Haabet . . . 425
Taalmodige i Trængselen . . 448
Vaagtige i Bønnen 197

3die Søndag efter Hell. 3 K. Dag.

Evangelium: Matth. 8, 1—13.
" 3. Bliv reen! 224
Meget Folk fulgte ham . . . 43
Faldt ned for ham 197
" 4. Offre din Gave 411
" 5. Herre, jeg er ikke værd, at du skal gaae ind under mit Tag 402
Epistel: Rom. 12, fra midt i 16de V. til Enden.
" 6. Vorder ikke selvkloge 322
" 7. Betaler ikke Ondt for Ondt . 436
" 8. Hungre din Fiende, giv ham Mad 464
" 9. Lad dig ikke overvinde af det Onde 127

St. Pauli Omvendelsesdag. (25. Jan.)

Evangelium: Matth 19, 27—30.
See vi have forladt alle Ting og fulgt dig 418
" 10. De Første skulle blive de Sidste

Side

og de Sidste de Første . . . 4
Epistel: Ap. Gj. 9, 1—22.
Saulus fnysede mod Herrens Disciple 4
Hvi forfølger du mig . . . 7
Marts 11. Jeg er Jesus, den du forfølger
- 13. Herre, hvad vil du, at jeg skal gjøre 7
Staae op 50
Og han blev døbt 50
Strax prædikede han Christum 436

4de Søndag efter Hell. 3 K. Dag.

Evangelium: Matth. 8, 23—27.
- 14. Herre frels os! vi forgaae . . 78
- 15. Hvi ere I frygtagtige? . . } 314
- 16. Det blev ganske blikstille . }
Epistel: Rom. 13, 8—10.
- 17. Bliver Ingen noget skyldig uden det at elske hverandre . 461
- 18. Du skal elske din Næste som dig selv . . . . . } 436
- 19. Kjærligheden tilføier Næsten intet Ondt . . . . . }

Kyndelsmissedag eller Maria Renselsesdag. (2den Febr.) „Kandelsmisse:" Lysenes Messe.

Evangelium: Luc. 2, 22—32.
Renselse . . . . . } 28
- 20. Offer er sagt i Herrens Lov }
Simon kom i Templet af Aandens Drift 411
Mine Øine have seet din Frelse 146
Fare i Fred 338
Et Lys til at oplyse Hedningerne 50
Epistel: Malachias 3, 1—4.
See han kommer, sagde den Herre Zebaoth 1
- 21. Hvo kan staae, naar han skal sees 358
- 22. Han skal luttre dem som Guldet og som Sølvet 314

5te Søndag efter Hell. 3 K. Dag.

Evangelium: Matth. 13, 24—30.
God Sæd 43
Menneskene sove 398
Klinten lod sig tilsyne . . . 422
- 23. Samler Hveden i min Lade . 358
Epistel: Coll. 3, 12—17.
Guds Udvalgte, Hellige og Elskte 367
- 24. Iforer Eder inderlig Barmhjertighed . . . 464
- Godhed . . . 461
- 25. - Ydmyghed . . 402
- Sagtmodighed }
- Langmodighed } 455
- 26. fremfor Alt Kjærligheden 436
- 27. Christi Fred seire i Eders Hjerter 338

6te Søndag efter Hell. 3 K. Dag.

Epiphanias, Christi Aabenbarelsesfest (see 27de Søndag efter Trefold.).

St. Matthias Dag.

Evangelium: Matth. 11, 25—30.
(Det samme som paa 26. Sønd. eft. Tref.)
Epistel: Ap. Gj. 1, 15—26.
- 28. Herre, du kjender Alles Hjerter 21

Side

Søndag Septuagesima. (Den 70de Dag forend Løverdag efter Paaske, den saakaldte Hvidelsøverdag.)

Evangelium: Matth. 20, 1—16.
Marts 29. Gaaer ben i Viingaarden . . 43
- 30. Jeg vil give Eder, hvad som Ret er 15
- 31. Hvi staae I ledige 61
April 1. Mange ere kaldede, men Faa udvalgte 1
Epistel: 1 Cor. 9, 24 til Enden og 10de Cap. 1—5.
- 2. Løber nu saaledes, at I kunne erholde Klenodiet 224
- 3. Værer afholdende i Alt . . . 418
- 4. Undertvinger Legemet 398
- 5. At ikke den, som prædiker for Andre, skal selv blive forskudt 422
Vore Fædre vare alle under Skyen 50
De drak af den aandelige Klippe, Christus 81

Søndag Seragesima. (Den 60de Dag før Onsdag efter Paaske.)

Evangelium: Luc. 8, 4—15.
- 6 Meget Folk reiste til ham . . 411
Noget af Sæden faldt ved Veien } 322
- paa Klippen }
- blandt Torne . 418
- i god Jord . 391
Epistel: 2 Cor. 12, 2—9.
Paulus hørte uudsigelige Ord, hvilke det ikke er et Menneske tilladt at udtale 322
- 7. Min Naade er dig nok . . . 146
- 8. Min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed 250

Passions-Tiden. (Passion: Lidelse.)

Fastelavns-Søndag (50 Dage før Paaske).

Evangelium: Matth. 3, 13 til Enden.
Jesus døbes 50
- 9. Jeg har Behov at døbes af dig 402
- 10. Denne er min Søn, den Elskelige 28
Epistel: 1 Petr. 3, 18 til Enden.
- 11. Den Retfærdige lced for de Uretfærdige . . . . . } 28
I Arken bleve otte Sjæle frelste
- 12. Daaben er en god Samvittighedspagt med Gud 50
- 13. Englene, Magterne og Kræfterne ere ham underlagte. . . 21

1ste Søndag i Faste.

(Invocavit: Han kaldte paa mig. Ps 91.)
Evangelium: Matth. 4, 1—11.
Jesus fristes af Djævelen 418, 422
- 14. Jesus hungrede 429
- 15. Mennesket lever ikke alene ved Brød 81
Men ved hvert Ord, som udgaaer igjennem Guds Mund 61
- 16. Englene skulle bære dig paa Hænderne 15
- 17. Du skal tilbede og tjene Herren alene 411
Epistel: 2 Cor. 6, 1—10.
- 18. Modtager ikke Guds Naade forgjæves 391
Jeg har bønhørt dig 197
- 19. Giv ikke Anstød 418
Taalmodighed 448

Side

Ustrømtet Kjærlighed 436
April 20. Som bedrøvede, dog altid glade 429
" 21. " Fattige, der dog gjøre Mange rige 17

2den Søndag i Faste.

(Reminiscere: Kom du mig ihu. Pſ. 25, 7.)
Evangelium: Matth. 15, 21—28.
" 22. Herre forbarme dig over mig . 314
" Smuler fra Herrens Bord . . 448
Epiſtel: 1 Theſſ. 1, 4—7.
" 23. Guds Villie er Eders Helliggjørſ. 250
" 24. Ingen undertrykke eller forfordele ſin Broder 436

3die Søndag i Faste.

(Oculi: Mine Øine ere ſtedſe vendte til Herren. Pſ. 25, 15.)
Evangelium: Luc. 11, 14—28.
Den Stumme talede 250
" 25. Guds Nige er kommet til Eder 28
" 26. Hvo ſom ikke er med mig, er imod mig 411
" 27. Salige ere de, ſom høre Guds Ord og bevare det 107
Epiſtel: Eph. 5, 1—9.
" 28. Bærer Guds elſkelige Børn . 461
Omgaaes i Kjærlighed . . . 269
" 29. Chriſtus, et Slagtoffer, Gud til en velbehagelig Lugt . . Hellige . . . . . } 28
Taksigelſe 391
" 30. Omgaaes ſom Lysets Børn . 422

Midfaste-Søndag.

(Lætare: Glæder Eder. Eſ. 66, 10.
Evangelium: Joh. 6, 1—15.
Jeſus ſatte ſig med ſine Diſciple Tog Brødene, og takkede . . } 81
Mai 1. Lad Intet forkommes . . . 9
Jeſus alene 197
Epiſtel: Gal. 4, 21 til Enden.
Høre I ikke Loven 107
Vi Brødre ere Forjættelſens Børn 461
Vi ere frie 28

Mariæ Bebudelſesdag. (25de Marts.)

Evangelium: ſom paa 5te Søndag i Faste.
Lectie: ſom paa 5te Søndag i Faste.

5te Søndag i Faste.

(Judica: Dom mig o Gud. Pſ. 431.)
Evangelium: Luc. 1, 26—38.
Engelen kom ind til Maria . 21
" 2. Du har fundet Naade hos Gud 165
Jeſu Navn 28
Den Helligaand ſkal komme over dig 358
" 3. Hos Gud ſkal ingenting være umuligt 6
Lectie: Eph. 7, 10—15.
" 4. Hans Navn er Immanuel, d. e. Gud med os 15

Den ſtille Uge.

Palme-Søndag.

(Palmarum: De toge Palmegrene. Joh. 12, 13.)
Evangelium: Matth. 21, 1—9.
(Det ſamme ſom paa 1ſte Adv.-Søndag.)
Epiſtel: Phill. 2, 5—11.
" 5. Det ſamme Sindelag være i Eder ſom og var i Chriſto Jeſu . 402

Side

Han fornedrede ſig ſelv . . } 28
Blev lydig indtil Korſets Død }
Mai 6. I det Navn Jeſu, ſkal hvert Knæ bøie ſig 411
" 7. Hver Tunge ſkal bekjende Jeſus 391

Skjærthorsdag. Skjær betyder reen.

(Coena Domini: Herrens Maaltid.)
Evangelium: Luc. 22, 14—20.
Forend jeg lider, har jeg hjerteligen længtes efter at æde dette Paaſkelam med Eder . 1
" 8. Det er mit Legeme. , . . } 81
" Blod . . . . }
Epiſtel: 1 Cor. 11, 23—29.
Jeg annammede det af Herren 391
" 9. Forkynder Herens Død, indtil han kommer 411
" 10. Hvert Menneſke prøve ſig ſelv . 107

Lang-Fredag.

Vor Herres Chriſti Lidelsesdag.
" 11. Der de havde ſjunget Lovſangen gik Jeſus hen over Bækken Kedron 28
" 12. Jeſus kom til Gethſemane .
" 13. Jeſus beder . . . . . .
" 14. " begyndte at bedrøves ſtjælve og bæve og ſagde: Min Sjæl er bedrøvet indtil Døden .
" 15. Vaager med mig . . . .
" 16. Han faldt paa Knæ paa ſit Anſigt . . . . . .
" 17. Han ſtred med Døden . . .
" 18. Hans Sved blev ſom Blodsdraaber . . . . . .
" 19. De bandt Jeſus . . . . .
" 20 De førte ham til Caiphas .
" 21. En af Tjenerne gav Jeſus et Slag paa Munden . . .
" 22. De beſpottede Jeſus og ſpyttede ham i Anſigtet . . .
" 23. De ſloge ham med knyttede Næver . . . . . .
" 24. Skjulte hans Anſigt, og ſloge ham i Anſigtet . . . .
" 25. De lod Jeſus budſtryge . . 28
" 26. " hængte en Purpurkaabe om ham . . . . . .
" 27. " ſatte en Tornekrone paa hans Hoved . . . . .
" 28. " ſatte et Rør i hans Haand
" 29. " gave ham Slag paa Munden . . . . . .
" 30. " ſpyttede paa ham . .
" 31. " toge Røret og ſloge hans Hoved dermed . . . .
Korsfæſt, korsfæſt ham! . .
Juni. 1. Pilatus lod Jeſum budſtryge og beſpotte . . . . . .
" 2. Jeſus bar ſit Kors . . . .
" 3. De korsfæſtede ham . . .
" 4. Fader forlad dem, thi de vide ikke hvad de gjøre . . .
" 5. De ryſtede deres Hoveder og ſagde: „Tvi dig!“ . . .
" 6 De ypperſte Præſter ſpottede ham iblandt hverandre . .
" 7. Min Gud, min Gud! hvorfor har du forladt mig . . .
" 8. Mig tørſter . . . . . .

Side

Juni 9. Fader, jeg befaler min Aand i dine Hænder . . . . } 28
" 10. Han bøiede Hovedet og udgav sin Aand . . . . .

1ste Paaskedag.

Navnet Paaske betyder Befrielse.
Evangelium: Marc. 16, 1—7.
Hvo skal vælte os Stenen fra Graven 50
" 11. Han er opstanden 358
I skulle see ham, saaledes som han har sagt Eder 367
Epistel: 1 Cor. 5, 7. 8.
" 12. Udrenser den gamle Suurdeig . 43
" 13. Christus er slagtet for os . . 28

2den Paaskedag.

Evangelium: Luc. 24, 13—35.
Jesus selv vandrede med dem . 250
Hvi see I saa bedrøvede ud . 314
Han lever 367
Bliv hos os 197
Deres Øine bleve aabnede . . 146
Han blev kjendt 322
Lectie: Ap. Gj. 10, 34—41.
" 14. Gud anser ikke Personer . . . 1
" 15. Han er Alles Herre 9
Gud lod ham aabenbares . . 28

3die Paaskedag.

Evangelium: Luc. 24, 36—48.
Fred være med Eder 314
" 16. Seer mine Hænder og mine Fødder 28
Han oplod deres Forstand . . 165
I ere Vidner 322
Epistel: Ap. Gj. 13, 26—39.
" 17. Eder er denne Saliggjørelses Ord sendt 68
" 18. Ved ham kundgjøres Eder Syndernes Forladelse 28
" 19. Ved ham retfærdiggjøres Enhver som troer 224

1ste Søndag efter Paaske.

(Qvasi modo geniti: Higer som nyfødte Børn efter den aandelige Melk, Petr. 2, 2.)
Evangelium: Joh. 20, 19—31.
Da Dørene vare lukkede, kom Jesus ind til dem 391
Disciplene bleve glade, da de saae Herren 146
" 20. Ligesom Faderen har udsendt mig, saa sender jeg og Eder 61
Han siger til dem: annammer den Helligaand 322
" 21. I, som troe, skulle have Livet i hans Navn 50
Epistel: 1 Joh. 5, 4—12.
" 22. Vor Troe har overvundet Verden 422
Aanden er Sandheden . . . 107
" 23. Hvo, som har Sønnen, har Livet 250

2den Søndag efter Paaske.

(Misericordia: Jorden er fuld af Herrens Miskundhed, Ps. 33, 5.)
Evangelium: Joh. 10, 11—16.
" 24. Jeg er den gode Hyrde . . . 15
" 25. Jeg kjender mine 358
" 26. Jeg sætter mit Liv til for Faarene 127
" 27. Min Røst skulle de høre . . . 127
" 28. Een Hjord, een Hyrde . . . 367

Side

Epistel: 1 Petr. 2, 21 til Enden.
Juni 29. I skulle efterfølge hans Fodspor 402
" 30. Der blev ikke fundet Svig i hans Mund 260
Juli 1. Vi skulle leve i Retfærdighed . 224
" 2. Ved Jesu Saar ere I lægte . 28
I være som vildfarende Faar . 1

Philips og Jacobs Dag. (1ste Mai.)

Evangelium: Joh. 14, 1—14.
" 3. Eders Hjerter forfærdes ikke . 314
" 4. Troer paa Gud og troer paa mig 411
" 5. I min Faders Huus ere mange Værelser 367
" 6. Jeg vil tage Eder til mig . }
" 7. Jeg er Veien, Sandheden og Livet . . . . . } 43
" 8. Der kommer Ingen til Faderen, uden ved mig . . . }
" 9. Hvo mig har seet, har seet Faderen 1
" 10. Hvadsombelst I bede om i mit Navn, det vil jeg gjøre . . 197
Epistel: Eph. 2, 19—22.
" 11. Jesus Christus er Hovedhjørnestenen 28
" 12. Vorer til et helligt Tempel i Herren 411

3die Søndag efter Paaske.

(Jubilate: Al Verden raabe med Glæde for Herren. Ps. 100.)
Evangelium: Joh. 16, 16—22.
Jeg gaaer til Faderen . . . 15
I skulle være bedrøvede . . . 278
" 13. Men Eders Bedrøvelse skal vorde til Glæde 146
Jeg vil see Eder igien . . . 165
Epistel: 1 Petr. 2, 11—20.
Ved at gjøre det Gode, skulle I bringe de daarlige Menneskers Vankundighed til at tie . . 308
" 14. Ærer Alle, elsker Broderskabet; frygter Gud, Ærer Kongen 441, 436
Naar I gjøre godt og lide derfor, ere taalmodige, dette finder Naade for Gud . . . 448

Store Bededag.

(Kaster fra Eder alle Eders Synder, I have begaaet. Ez. 18, 31.)
Lectie: Es. 53, 6—7.
" 15. Søger Herren medens han findes 411
Den Ugudelige forlade sin Vei } 61
Og omvende sig til Herren . }
" 16. Gud er meget rund til at forlade 269
Tolvprædiken: Ps. 67, 2 til Enden:
Gud være os naadig 197
Alle Jordens Grændser skulle frygte ham 391
Folk skulle takke dig allesammen 425
Aftensang: Matth. 3, 8—10.
" 17. Bærer Omvendelses værdige Frugter 425
" 18. Øxen ligger allerede ved Roden af Træet 43

4de Søndag efter Paaske.

(Cantate: Synger Herren en ny Sang, Ps. 98.)
Evangelium: Joh. 16, 5.
" 19 Jeg siger Eder Sandheden . . 269
Gaaer jeg bort, da vil jeg sende Talsmanden til Eder . 165
Han skal veilede Eder til al Sandhed 250

Side

Han skal helliggjøre mig . . 367
Epistel: Jac. 1, 17—21.
Juli 20. Al god Gave, og al fuldkommen Gave kommer fra Lysenes Fader 224
Vær snar til at høre, langsom til at tale, langsom til Vrede 455 461
" 21. Annammer med Sagtmodighed Ordet 127
Som er mægtigt til at gjøre Eders Sjæle salige 6

5te Søndag efter Paaske.

(Vocem Jucunditatis: Den velklingende Røst. Es. 48. Efter Andre Rogate: Opløfter Eders Hjerter.)
Evangelium: Joh. 16, 23—28.
" 22. Hvadsomhelst I bede Faderen om i Jesu Navn, skal han give Eder 197
Eders Glæde skal blive fuldkommen 146
" 23. Faderen elsker Eder, efterdi I have elsket mig 15
Epistel: Jac. 1, 22 til Enden.
" 24. Vorder Ordets Gjørere . . . 107
Ikke alene dets Hørere . . . 418
" 25. En reen Gudsdyrkelse er denne, at besøge Faderløse og Enker i deres Trængsel 436
Og bevare sig ubesmittet af Verden 422 429

Christi Himmelfarts Dag.

Evangelium: Marc. 16, 14 til Enden.
" 26. Gaaer bort i al Verden, og prædiker Evangelium for al Skabningen 61
" 27. Hvo som troer og bliver døbt, skal blive salig 50
" 28. Hvo som ikke troer, skal blive fordømt 21
Herren blev optagen til Himmelen . . . . . } 146
" 29. Og satte sig hos Guds høire Haand . . . . . }
Lectie: Ap. Gj. 1, 1—11.
I skulle døbes med den Helligaand 50 250
I skulle være mine Vidner . . 61
" 30. Jesus skal komme igjen . . . 367

6te Søndag efter Paaske.

(Exaudi: Herre hør min Røst. Ps. 23)
Evangelium: Joh. 15, 26—16, 4.
Talsmanden skal jeg sende Eder fra Faderen 165
Han skal vidne om mig . . . 61
Epistel: 1 Petr. 4, 7—11.
Værer aarvaagne til Bønnen . 197
" 31. Haver inderlig Kjærlighed til hverandre 436
Laaner hverandre gjerne Huus 464
Aug. 1. Jesum Christum tilkommer Æren og Magten i al Evighed . . 391

1ste Pintsedag.

(50 Dage efter Paaske. Pintse: Halvtreds.)
Evangelium: Joh. 14, 23 til Enden.
" 2. Om Nogen elsker mig, skal han holde mit Ord 411
Den Helligaand skal minde Eder om alle Ting 165
" 3. Min Fred giver jeg Eder . . 28

Side

Ikke som Verden giver jeg Eder 42
Lectie: Ap. Gj. 2, 1—11.
Alle eendrægtigen tilsammen . 411
De bleve Alle opfyldte af den Helligaand 165

2den Pintsedag.

Evangelium: Joh. 3, 16—21.
Aug. 4. Hver den, som troer paa Sønnen, skal ikke fortabes, men have det evige Liv 107
" 5. Lyset er kommen til Verden . 50
Hvo, som udøver Sandheden, kommer til Lyset 146
Lectie: Ap. Gj. 10, 42—48.
" 6. Jesus er den af Gud bestikkede Levendes og Dødes Dommer 358
Hver den, som troer paa ham, skal faae Syndernes Forladelse ved hans Navn 28
Hedningerne prisede høiligen Gud 391

3die Pintsedag.

Evangelium: Joh. 10, 1—10.
" 7. Hvo, som ikke gaaer ind ad Døren i Faarestien, han er en Tyv og en Røver 28
" 8. Jesus er Faarenes Dør . . 224
" 9. Han er kommen, at de skulle have Liv og overflødigt . . 146
Epistel: Ap. Gj. 8, 14—19.
Peder og Johannes bade for Samaritanerne 197
De vare alene døbte i den Herres Jesu Navn 50
De fik den Helligaand . . . 165

Hellig Trefoldigheds- eller Trinitatis-Søndag. (Festen til Ære for den Hellige Treenighed.)

Evangelium: Joh. 3, 1—15.
" 10. Uden at Nogen bliver født paa ny, kan han ikke see Guds Rige 50
Ligesom Moses ophøiede Slangen i Ørken, saa bør det Menneskens Søn at ophøies 28
Epistel: Rom. 11, 33 til Enden.
" 11. Af ham, ved ham og til ham ere alle Ting 6
Ham være Ære i Evighed . . 391

1ste Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 16, 19 til Enden.
Den rige Mand og Lazarus . 429
Lazarus blev henbaaren af Englene i Abrahams Skjød . 338 367
Den rige Mand opløftede sine Øine i Helvede 464
Epistel: 1 Joh. 4, fra midti 16 til Enden.
" 12. Gud er Kjærlighed 1
Vi elske ham, efterdi han elskede os først 391
" 13. Den, som elsker Gud, skal og elske sin Broder 436

2den Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 14, 16—24.
" 14. Kommer, nu er alle Ting beredte 81
Før ind Fattige, Kroblinge, Halte og Blinde 43
Nød dem at gaae ind 61
Epistel: 1 Joh. 3, 13—18.
Verden hader Eder 422

Side

Vi ere overgangne fra Døden til Livet 358
Aug. 15. Han har sat sit Liv til for os 28
" 16. Den, som har Verdens Gods, og seer sin Broder lide Mangel, og lukker sit Hjerte for ham, hvorledes bliver Guds Kjærlighed i ham 464

St. Hansdag.

(Johannes den Døbers Fødselsdag, 24de Juni.)

Evangelium: Luc. 1, 57—80.
Herren havde gjort sin Barmhjertighed stor mod Elisabeth 15
De glædede sig med hende . . 391
Lovet være Herren 411
" 17. Han har besøgt og forløst sit Folk 425
" 18. Vi skulle tjene ham uden Frygt 322
I Hellighed og Retfærdighed for ham i alle vore Livsdage 224
Johannes i Ørken 292
Epistel: Es. 40, 1—5.
Bereder i Ørken en Vei for Herren 314
Herrens Herlighed skal aabenbares 367

3die Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 15, 1—10.
" 19. Jesus annammer Syndere . . 28
" 20. Glæde i Himmelen over een Synder, som omvender sig . 1
Epistel: 1 Petr. 5, 6—11.
" 21. Ydmyger Eder 402
" 22. Kaster al Eders Sorg paa Herren 9
" 23. Værer ædrue, vaager . . 418, 197
" 24. Staaer Djævelen imod, faste i Troen 322

Petrus og Paulus Dag. (29de Juni.)

Evangelium: Matth. 16, 13—20.
Du er Christus, den levende Guds Søn 21
" 25. Helvedes Porte skulle ikke faae Overhaand over min Menighed 15
Epistel: Ap. Gj. 12, 1—11.
Af Menigheden skeede der ivrig Bøn for Petrus 197
Herrens Engel stod over ham } 15
Herren udfriede mig . . . }

4de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 6, 36—42.
" 26. Værer barmhjertige 464
" 27. Dømmer ikke 436
" 28. Giver, saa skal Eder gives . . 461
Epistel: Rom. 8, 18—23.
Skabningens Længsel venter paa Guds Børns Aabenbarelse . . 358
Guds Børns Herligheds Frihed 367
Vi forvente en sønlig Udkaarelse 224

5te Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 5, 1—11.
Folket trængte sig ind paa ham for at høre Guds Ord . . 61
Faldt ned for Jesu Knæ . . 391
De forlode alle Ting og fulgte ham 418
Epistel: 1 Petr. 3, 8—14.
Værer Alle barmhjertige . . . 464
I ere dertil kaldte, at I skulle arve Velsignelse 425
Aug. 29. Den som vil elske Livet og see gode Dage, skal stille sin Tunge fra Ondt og sine Læber, at de ikke tale Svig . . . 422
" 30. Herrens Øine er over de Retfærdige 15
Og hans Øren til deres Bøn . 197
" 31. Helliger Gud Herren i Eders Hjerter 411

6te Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 5, 20—26.
Sept. 1. Vær snart velvillig mod din Modstander, medens du er med ham paa Veien . . . 455
Epistel: Rom. 6, 3—11.
Vi som ere døbte til Jesum, ere døbte til hans Død . . . 250
" 2. Ligesom Christus er opreist fra de Døde, saa skulle og vi vandre i et nyt Levnet. . . . 322
Vort gamle Menneske er korsfæstet med ham 425
" 3. Han døde for Synden . . . 28
Levende for Gud i Christo Jesu Vor Herre 418

Mariæ Besøgelses Dag.

Evangelium: Luc. 1, 39—56.
Det skal fuldkommes, som sagt er af Herren 21
Min Sjæl ophøier Herren . . 425
" 4. Min Aand fryder sig i Gud min Frelser 391
" 5. Han har gjort store Ting mod mig 1
" 6. Hans Navn er helligt . . . 224
" 7. Hans Barmhjertighed varer fra Slægt til Slægt mod dem som ham frygte 1
" 8. De Hungrige haver han opfyldt med gode Gaver 81
Epistel: Rom. 12, 9—18.
" 9. Hænger fast ved det Gode . . 322
Værer brændende i Aanden . 61
" 10. " varagtige i Bønnen . 197
" 11. Tragter ikke efter de høie Ting, men holder Eder til de Lave 402
Vorder ikke selvkloge . . . 398
" 12. Holder Fred med alle Mennesker 455

Mariæ Magdalenæ Dag.

Evangelium: Luc. 7, 36—50.
Maria græd og begyndte at væde hans Fødder med Taarer . 28
Tørrede dem af med sit Hoved- } 402
haar og kyssede hans Fødder }
Salvede dem med Salve . . }
Du gav mig intet Kys . . . 418
Maria lod ikke af at kysse mig } 425
Dine Synder ere dig forladte }
" 13. Din Tro har frelst dig . . . 127
Gak bort med Fred 338
Epistel: Ordspr. 31, 10—31.
" 14. En brav Hustru er mere end Perler værd 402
Hun udrækker sine Hænder til Tenen 429
Hun aabner sin høire Haand for de Elendige, og udrækker sin Venstre til de Fattige . 461, 464
Hun aabner sin Mund med

Side

Viisdom 436
Hun spiser ikke Ladheds Brød 418
Sep. 15. Ynde er bedragelig, og Skjønhed forfængelig, men en Qvinde i Herrens Frygt skal prises . 411

7de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Marc. 8, 1—9.
- 16. Mig ynkes inderlig over Folket 1
De have Intet at æde . . . 9
De aade og bleve mætte . . 81
Epistel: Rom. 6, 19 til Enden.
- 17. Fremstiller Eders Lemmer som Retfærdigheds Tjenere til Helliggjørelse 224
- 18. Syndens Sold er Døden . . 338
- 19. Guds Naadegave er et evigt Liv i Christo Jesu, vor Herre . 367

St. Jacobi Dag. (25de Juli.)

Evangelium: Matth. 20, 20—23.
Jacobs og Johannes Moder gik til Jesus, faldt ned for ham og bad 197
Epistel: Rom. 8, 28—39.
- 20. Alle Ting tjene dem tilgode som elske Gud 398
- 21. Gud for os, hvo kan da være imod os? 15
- 22. Han, som ikke sparede sin egen Søn, men gav ham den for os Alle 28, 165
Hvorledes skulde han ikke ogsaa skjænke os alle Ting med ham 367, 367
- 23. Gud er den, som retfærdiggjør 224
Hvo skal kunne skille os fra Christi Kjærlighed 418
- 24. I alle Ting seire vi ved ham som os elskede 422

8de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 7, 15—21.
- 25. Af deres Frugter skulle kjende I Prophéterne 398
- 26. Den, som gjør min Faders Villie, skal indgaae i Himmeriges Rige 411
Epistel: Rom. 8, 12—17.
27. Saa mange, som drives af Guds Aand, ere Guds Børn 107
- 28. Saafremt vi lide med ham, skulle vi og herliggjøres med ham 367

9de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 16, 1—9.
Gjør Regnskab for din Husholdning 338
- 29. Gjører Eder Venner ved den urette Mammon 464
Epistel: 1 Cor. 10, 6—13.
- 30. Lader os ikke friste Christum . 418
Octbr. 1. Hvo, som tykkes, at han staaer, see vel til at han ikke falder 402
- 2. Gud er trofast, han skal ikke lade Eder fristes over Eders Formue 292

St. Laurentzius's Dag. (10de Aug.)

Evangelium: Joh. 12, 24—26.
Uden at Hvedekornet falder i Jorden og dør, bliver det alene, men dersom det dør da bærer det megen Frugt . 28
- 3. Om Nogen vil tjene mig, da

Side

følge han mig. 398
Epistel: 2 Cor. 9, 6.
Hvo som saaer i Velsignelse, skal og høste i Velsignelse . . . 436
Octbr. 4. Gud elsker en glad Giver . . 464

10de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 19, 41 til Enden.
Jesus græd over Jerusalem . 1
- 5. Mit Huus skal kaldes et Bedehuus 197
Alt Folket bængte ved ham og hørte paa ham 422
Epistel: 1 Cor. 12, 2—11.
- Gud virker kraftigen Alt i Alle . 127
Aandens Aabenbarelse gives Enhver til det som er nyttigt . 165

11te Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 18, 9—14.
- 7. Gud vær mig Synder naadig 402
- 8. Hvo, sig selv ophøier, skal fornedres 398
Men Hvo, sig selv fornedrer, skal ophøies 448
Epistel: 1 Cor. 15, 1 til midt i 10.
- 9. Ved Evangelium blive I salige 28
- 10. Christus døde for vore Synder
Jeg er den Ringeste 402

St. Bartholomæus Dag. (24de Aug.)

Evangelium: Luc. 22, 23—30.
- 11. Den Ældste skal være som den Yngste 455, 161
Jeg er iblandt Eder den, der tjener 146
Epistel: 2 Cor. 4, 7—10.
Den overvættes Kraft maa være Guds og ikke af os . . 107
Jesu Liv maa aabenbares vort Legeme 43

12te Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Marc. 7, 31—37.
De førte en Døv til Jesus . . 6
Han tog ham i Eenrum . . . 422
Hans Øine aabnedes 269
Hans Tunges Baand løsnedes 436
Epistel: 2 Cor. 3, 4—9.
- 12. Vor Dygtighed er af Gud . . 322
- 13. Aanden levendegjør 250
Retfærdighedens Tjeneste er overvættes i Herlighed 224

13de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 10, 23—37.
- 14. Du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjerte, af din ganske Sjæl og 107
- 15. Din Næste som dig selv . . . 436
Epistel: Gal. 3, 15—22.
Skriften har indesluttet Alt under Synd, at Forjættelsen ved Jesu Christi Tro skulde blive given dem som som tro . . 127

14de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 17, 11—19.
- 16. Jesu! Mester, forbarme dig over os 425
Samaritanen faldt ned for Jesu Fødder og takkede ham . . 391
- 17. Din Tro har frelst dig . . . 127
Epistel: Gal. 5, 16—24.
- 18. Vandrer i Aanden, saa skulle I ikke fuldkomme Kjødets Begjæringer 418, 429

Side

Sep. 19. De, som høre Christum til, have korsfæstet Kjødet 422

15de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 6, 24—34.
- 20. Ingen kan tjene to Herrer . . 418
- 21. Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle alle Ting tillægges Eder . . . 224

Epistel: Gal. 5, 25. 26 og C. 6, 1—10.
Lader os gaae frem i Aanden . 250
- 22. Bærer hverandres Byrde . 436. 464
Farer ikke vild 429
- 23. Lader os gjøre det Gode mod Alle, men meest mod Troens Egne 461

St. Matthæi Dag. (21de Septbr.)

Evangelium: Matth. 9, 9—13.
- 24. Følg mig 43
Syndere og Toldere sad tilbords med Jesu 81
- 25. De Karske have ikke Lægen behov, men de, som have Ondt . 10. 127

Epistel: 3, 13 til Enden.
Jeg bøier mine Knæ for vor Herres Jesu Christi Fader . 197
- 26. Christus maa boe formedelst Troen i Eders Hjerter . . 107

16de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 7, 11—17.
Herren ynkedes og sagde: Græd ikke 314
Stage op 358
Gud har besøgt sit Folk . . . 50

Epistel: 3, 13 til Enden.
(Som paa St. Matthæi Dag.)

St. Michaels Dag eller „Alle Engles Dag." (29de Septbr.) (Saml. Dan. 12, 1. Jud. Br. V. 9 Aab. 12, 7—12. Ebr. 1, 14.)

Evangelium: Matth. 18, 1—11.
- 27. Uden I omvende Eder og blive som Børn, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige . . 418
- 28. Menneskens Søn er kommen for at frelse det, som var fortabt 28

Epistel: Aab. 12, 7—12.
Dragen og hans Engle mægtede Intet 21
Brødrene have overvundet ham ved Lammets Blod 28

17de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Luc. 14, 1—6.
Jesus helbredede et vattersottigt Menneske 9
- 29. Sæt dig nederst 402

Epistel: Eph. 4, 1—6.
- 30. I skulle fordrage hverandre i Kjærlighed 455, 436
- 31. Een Herre, een Troe, een Daab 425

18de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 22, 34—46.
Nov. 1. Du skal elske Herren din Gud i dit ganske Hjerte, i din ganske Sjel og i dit ganske Sind . 425
- 2 Du skal elske din Næste som dig selv 436

Epistel: 1 Cor. 1, 4—8.
Guds Naade i Christo Jesu . 146

Side

I ham gjorte rige i Alt . . 15
Nov 3. Jesus skal befæste Eder indtil Enden 322
Gud er trofast 127
Ved hvem I ere kaldte til hans Søns Samfund 43

19de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 9, 1—8.
Jesus kom til sin egen Stad (Nazareth) 402, 425
- 4. Menneskens Søn har Magt paa Jorden at forlade Synder . 224
Folket prisede Gud . . . 391, 411

Epistel: Eph. 4, 22—28.
- 5. I skulle aflægge det gamle Menneske 418
Iføre det nye 250

20de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 22, 1—14.
Jeg har beredt mit Maaltid, Mine Dyre og mit fede Kvæg er slagtet . . . . . } 81
- 6. Kommer til Bryllup 43
Bryllupsklædningen 224
Mange ere kaldte, men faa udvalgte 367

Epistel: Eph. 5, 15—21.
Seer til, hvorledes I skulle omgaaes varligen 418
Ikke som Uvise, men som Vise 425
- 7. Kjøber den beleilige Tid . . 269
Bliver fulde af Aanden . . . 165
Taler hverandre til med Psalmer og Lovsange 391
- 8 Synger og leger for Herren i Eders Hjerter 411
- 9. Værer hverandre underdanige i Gudsfrygt 402

Simon og Judas's Dag. (28de Octbr.)

Evangelium: Joh. 12, 17—21.
Jeg har udvalgt Eder af Verden 429
Derfor hader Verden Eder . . 422
De kjende ikke den, som mig har udsendt 127

Epistel: 1 Petr. 1, 3—9
Lovet være Gud 391
- 10. I skulle fryde Eder, om I nu en liden Stund bedrøves . . 448
- 11. Eders prøvede Tro er meget dyrebarere end det forgjængelige Guld 398
Hvem I ikke have kjendt, og dog elske, hvem I nu ikke see, men dog tro paa, og fryde Eder med uudsigelig og forherliget Glæde 146

21de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Joh 4, 46—50.
En af Kongens Mænd gik til Jesum 422
I ville ikke tro 429
- 12. Herre kom 197

Epistel: Eph. 6, 10—17.
Vorder stærke i Herren . . . 322
- 13. Iføre Guds fulde Rustning
Iføre Sandhed og Retfærdigheds Pantser . . . . } 224
Fødderne ombundne med Færdighed i Fredens Evangelium 61
Troens Skjold 127

Side

Saliggjørelsens Hjelm . . . 367
Aandens Sværd 269

Allehelgens Dag. (1ste Novbr.)

Forhen Taksigelsesfest for Høsten, eller Reformationsfest.

Evangelium: Matth. 5, 1—12.

Nov. 14. Salige ere de Fattige i Aanden 402
- 15 Sagtmodige 455
Hungre og tørste efter Retfærdighed 224
- 16. Barmhjertige 454
- 17. Fredsommelige 461
- 18. Glæder og fryder Eder . . . 146
Epistel: Aab. 7, 1—12.
En Skare for Lammet, iførte lange hvide Klæder og Palmegrene i deres Hænder . . 367
- 19. Dem, vor Guds i al Evighed 391

22de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 18, 23.
- 20. Forlader af Eders Hjerter hver sin Broder hans Brøst . . 448
Epistel: Phil. 1, 6—10.
Naaden 146. 167
Jesu Christi inderlige Kjærlighed 28
Rene indtil Jesu Christi Dag 322

23de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 22, 15—22.
- 21. Jesus anseer ikke Menneskers Person 1
- 22 Hvi friste I mig? 418
- 23. Giver Keiseren det, som Keiserens er, og Gud, det som Guds er 436
Epistel: Phil. 3, 17 til Enden.
- 24. Vorder mine Efterfølgere . 402 448
Agter paa dem, der vandre saaledes 429
- 25. Mange vandre som Christi Korses Fiender 418
- 26. Vort Borgerskab er i Himlen . 425
- 27. Jesus skal forvandle vort Fornedrelses Legeme til et Herligheds Legeme 367

24de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 9, 18—26.
En af de Øverste faldt ned for Jesum 197
- 28. Din Tro har frelst dig . . . 50
Epistel: Coll. 1, 9—14.
- 29. Omgaaes værdigen for Herren 398
Takkende Faderen, som gjorde os dygtige til de Helliges Arvedeel i Lyset 391
Sin elskelige Søns Rige . . 367
- 30. Ved Jesu Blod have vi Forløsning, nemlig Syndernes Forladelse 28

St. Catharinas Dag. (25de Novbr.)

Evangelium: Matth. 25, 1—13.

Decbr. 1. See Brudgommen kommer, gaaer ham imøde 146
Decbr. 2 Vaager 411
- 3. I vide hverken Dag eller Time, paa hvilken Menneskens Søn kommer 358
Epistel: Syrach 51, 1—9.
- 4. Jeg vil prise dig, Gud, min Frelser 391
Min Beskjærmer og Hjælper . 15
- 5. Du har forløst mit Legeme fra Fordærvelse 28

25de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 24 15—28.
- 6. Beder 197
Stor Trængsel 314
- 7. Ørnene skulle forsamles . . . 367
Epistel: 1 Thess. 4, 13 til Enden
- 8. Jesus er død og opstanden . . 146
- 9. Gud skal føre de hensovede ved Jesum frem ved ham . . . 338
- 10. Herren skal komme 358
- 11. Vi skulle altid være med Herrrn 367
- 12. Trøster hverandre 436

26de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 11, 25—30.
- 13. Alle Ting ere mig overgivne af min Fader 21
- 14. Kommer hid til mig 43
- 15. Jeg vil give Eder Hvile . . . 28
- 16 Jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet 269
- 17. I skulle finde Hvile for Eders Sjæle 146
Epistel: 1 Thess. 5, 12—23.
- 18. Være fredsommelige indbyrd. 455, 461
- 19. Opbjælper de Skrøbelige . . 448
- 20. Beder uden Afladelse 197
- 21. Frembærer Taksigelse i alle Ting 391
- 22. Foragter ikke Profetier . . . 425
- 23. Fredens Gud hellige Eder ganske og aldeles 250
- 24. Aand, Sjæl og Legeme bevares ustraffelige i vor Herres Jesu Christi Tilkommelse 425

27de Søndag efter Trinitatis.

Evangelium: Matth. 17, 1—9.
- 25. Hans Ansigt skinnede som Solen } 425
Hans Klæder, hvide som Lyset }
- 26. Herre, her er godt at være . . 146
- 27. Denne er min Søn den Elskelige 28
- 28. Hører ham 43
- 29. Staaer op og frygter ikke . . 322
- 30. Jesum alene 28
Epistel: 2 Petr. 1, 12—18.
- 31. Mit Pauluns Afskeggelse er snart forbaanden 338
Vor Herres Jesu Kraft og Tilkommelse . . . . . } 367
Med Jesus paa det hellige Bjerg . . . . . }

Indhold.

1ste Deel.

Cap.		Side
1.	Om Guds Kjærlighed i Almindelighed	1
2.	Om Guds skabende Kjærlighed	6
3.	Om Guds opholdende Kjærlighed	9
4.	Om Guds beskjærmende Kjærlighed	15
5.	Om Guds regjerende Kjærlighed	21
6.	Om Guds forløsende Kjærlighed	28
7.	Om Guds kaldende Kjærlighed	43
8.	Om Guds igjenfødende Kjærlighed eller om Daaben	50
9.	Om Guds prædikende Kjærlighed	61
10.	Om den i Nadveren spisende og skjænkende Guds Kjærlighed	81
11.	Om Guds iboende Kjærlighed	107
12.	Om den indvortes Kraft- og Hjerte-Prædikant eller den indvortes lærende Guds Kjærlighed	127
13.	Om Guds glædende Kjærlighed	146
14.	Om Guds prydende Kjærlighed	165
15.	Om Guds bønhørende Kjærlighed	197
16.	Om Guds retfærdiggjørende Kjærlighed	224
17.	Om Guds fornyende Kjærlighed	250
18.	Om Guds taalmodige og langmodige Kjærlighed	269
19.	Om Guds ængstende Kjærlighed	278
20.	Om Guds bedrøvende Kjærlighed	292
21.	Om den i Korset sødt trøstende Guds Kjærlighed	314
22.	Om Guds befæstende Kjærlighed	322
23.	Om Guds Kjærlighed, som er de Dødes Veninde	338
24.	Om Guds opvækkende Kjærlighed	358
25.	Om Guds krønende og saliggjørende Kjærlighed	367

2den Deel.

1.	Om Guds Lov	391
2.	Om Selvfornægtelse	398
3.	Om Ydmyghed	402
4.	Om Gudsfrygt	411
5.	Om Kjærlighed til Skabningerne	418
6.	Om Verdens Forførelighed og Bedragerie	422
7.	Om den menneskelige Sjæls Adel	425
8.	Om Verdens Brug og Misbrug	429
9.	Om Kjærlighed til Næsten	436
10.	Om Taalmodighed	448
11.	Om Sagtmodighed og Langmodighed	455
12.	Om Venlighed	461
13.	Om Barmhjertighed	464

Stavanger. Trykt hos Arnt Moe.

Erindring fra min broder
Sivert S. Nysæther ved hans
avreise til Amerika aaret
1868. - 8de April

Maret Nysæther.